

Založil r. 1884 Tomáš Škrdl. Majitel a vydavatel Družstvo Vlast.
Hlavní spolupracovník a pořadatel ALOIS DOŠTÁL

**Redakce, administrace a expedice v Praze-II., Žitná ulice
čís. 26 nové. Číslo telefonu 3626.**

Předplatné na Vlast roč. XXXVI. obnáší 20 K, půlletně 10 K.

Členové družstva předplácejí ročně 10 K. Kněži deficienti, alumnové, klerikové, studující, učitelé a učitelky II. tř. mají »Vlast« ročně za 16 K. Do Německa jest o 2 K, do ostatních mimočeskoslovenských zemí o 4 K dražší. Ročníky »Vlasti«, pokud jsou na skladě, prodávají se po 10 K (do r. XXXIII.) a běžná čísla po K 2.—. — Patisk celých prací se vyhrazuje. — Rukopisy se autorům nevracejí a neuschovávají.

Reklamace se nefrankují a nezalepují.

OBSAH :

	Str.
Prof. Msgre dr. František Kordač arcibiskupem pražským. Napsal Alois Dostál	1
Sextet sonetů. Báseň. Napsal Jan Voborský	3
Kulturní obrázky ze Slovenska. Napsal Dr. Josef. Svítal	5
Po víchřici. Báseň. Napsal Fr. Leubner	7
Tetička se zlatou kapsou. Napsal Josef Holý	8
Z písniček. Báseň. Napsal Ferd. P. Místecký	17
Ve žních. Báseň. Napsal Jan Karník	17
Stanislav Vydra. Napsal prof. Václav Hübner	17
Zima. Báseň. Napsala Věra Jasoňská	21
Z nauky Jana Amosa Komenského. Napsal Antonín Ježek	22
Padlým hrdinům. Báseň. Napsal Prokop Zaletěl	25
Dopisy Aloise Vojtěcha Šembery Františku Douchovi. Napsal JUDr. Otto Stehlík	26
Návštěva. Báseň. Napsal Václav Poledne	28
Sergeant Jaszculd. Napsal František Wolf	30
Spolkové zprávy	34
Literatura	36
Dramatické umění	41
Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy	44
Paběrky z novin a veřejného života	47

— Rukopisy se neuschovávají a nevracejí. —

Listárna administrace. Rev. M. Bor. Živnostenská banka v Praze vyplatila nám svým šekem z rozkazu The Mechanics & Metals National Bank of the City of New York 60 korun, z nichž jsme Vám vyrovnali Hlasy Svatováclavské, roč. I.—XVI. 12 K, Vzdělávací četbu katol. mládeže, roč. I.—XV. a r. XVIII. K 13-90, Husitství ve světle pravdy, r. I.—XIII. K 15-60, Obranu víry, r. I.—XIII. K 15-60, Rozhledy po husitství r. I. čís. 1. a 2. 40 h., K 2-50 dali jsme na poštovné — Rt. Rev. Msgre Fr. Bobal. Živnostenská banka v Praze zaslala nám pošt. spořitelnou na rozkaz Skala State Bank Chicago-III. 100 korun. Těmito jsme Vám vyrovnali Vlast r. XXIX.—XXXII. 48 K, r. XXXV. splátka 10 K, Sborník roč. XIII. až XVII. 30 K, Husitství roč. X.—XIII. K 4-80, Obranu víry r. X.—XIII. K 4-80, Rozhledy po husitství roč. I. čís. 1. a 2. 40 hal., na poštovné 1 K a 1 K dovolili jsme si ponechat na dům.

Potvrzení členských vkladů. Z členů zakládajících v měsíci září složili: Stan. Prudík 50 K (100); Frant. Fryč K 42-40 (100); Vlad. Eller 20 K (51-60); Arn. Oliva 10 K (62); Al. Dostál 4 K (95).

Časopisy družstva Vlast.

„Vychovatele“ vyšlo redakcí prof. Em. Žáka roč. XXXIV. č. 16 a 17 s tímto obsahem: Náš školský program — Sebeurčení (Kaucký) — Na okraji velké doby (K—k.) — O kříže ve škole — Stojanova resoluce o započítání let středoškolským profesorům náboženství (Dr. L. Petr) — Obsah Učitelské přílohy redakcí Tom. Jos. Jirouška: „Pane ať vidím!“ (Ant. Ježek)

VLAST

ROČNÍK XXXVI.

ŘÍJEN 1919.

ČÍSLO 1.

Prof. Msgre dr. František Kordač arcibiskupem pražským.

Dlouho a to v dobách nejtěžších byl stolec sv. Vojtěcha uprázdněn a v denních listech objevovali se noví kandidáti arcibiskupství v Praze. A když se toho kdo nejméně nadál, pojednou pronikla zpráva, že dr. Fr. Kordač ustanoven za arcibiskupa velké pražské diecése. Pomijíme hlasů jak z řad duchovenstva tak i laiků, kteří se proti této volbě postavili, oceňujeme Kordače dle jeho zásluh a význačného postavení v českém duchovenstvu. Má za sebou bohatou práci a životní zkušenosti jako kaplan v Liberci, jako profesor na bohosloveckém ústavě v Litoměřicích, kde působil později (1890—1905) jako rektor kněžského semináře. Na to stal se řádným profesorem filosofie a křesťanské apologie při theologické fakultě české university v Praze. Z vlastní zkušenosti zná církevní poměry ve své arcidiecési. Jako Čech jest proniknut duchem snášlivosti a bratrské lásky křesťanské i k našim německým krajanům. Sám zažil nejednu trpkost jako Cech ve svém úřadě.

Dr. Kordač jest muž světového rozhledu, vrcholné intelligence, kněz vzorného života, vynikající řečník, jak i v Národním shromáždění ukázal. Jest mužem hluboké, neochvějné viry. Kolikrát se postavil v čelo katolického hnutí, když jiní kolísali. Někteří se domívali, že jest výborným jenom theoretikem, idealistou, ale osvědčil se též člověkem praxe a reálního života. A jaká byla jeho vytrvalost, jaká práce povzbuzující i smířující, jaká píle v každém oboru.

Vzdělání má prvotřídní, jež čerpal přímo u zdroje církevního ve světoznámém ústavu římském, kde měl vedle jiných profesorů i věhlasného Franzelina svým učitelem, v ústavu, který odchovával Evropě přechetné výtečné pastýře. I náš nový arcipastýř nezklame naděje, jež v něj kladli ti, kteří naň upozornili. Jeho 15letá působnost na kathedře universitní v Praze odchovála sta mladých kněží, kteří rádi naslouchali jeho apologetickým přednáškám.

Nový arcibiskup nastupuje úřad už v silně mužném věku. (Narodil se 11. ledna 1852 v Seleticích u Libáně) a to v době pohnuté, jak se jistě přesvědčil jako člen Nár. shromáždění a

jako svědek nových proudů v katol. duchovenstvu. Práví se o něm, že dovede oceniti práci a ušlechtilé snahy duchovenstva a že bude mu nápomocen, jak toho vznešený jeho úřad dnes vyžaduje.

Napsal četné články theologicko-filosofické a církevně-politické i studie samostatně vyšlé. Psal do „Časopisu katol. duchovenstva“, do slovníku bohovědného, do „Míru“, do německých časopisů význačné články: „Theologische Studienreform“, „Wissenschaft und Religion“, „Philosophie und Theologie im Organismus der Universitätsstudien“, kteréžto články též vyšly v samostatném otisku česky, dokazují hluboké vzdělání a zvláštní svéráznost.

Dr. Kordač zorganizoval vysokoškolské studentstvo v „Ligu“ a byl mu opravdovým rádcem a otcem. Pro žactvo středních škol se svým nadšeným žákem, profesorem V. Davidkem, vybudoval monumentální diecéšní konvikt v Mladé Boleslavi. Od r. 1891 jest i zakládajícím členem družstva Vlast, býval předsedou Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesťanské výchovy v Čechách, předsedou Zemské rady katolíků v Čechách, předsedou křesťansko-socialní strany české a jest členem mnoha katol., vzdělavacích, dobročinných a náboženských spolků českých. Když sestavováno bylo politickými stranami českými po prohlášení Československé republiky Národní shromáždění, byl Msgre Kordač vyslán do něho za lidovou stranu, aby tam zastupoval naše zájmy.

Nový arcipastýř byl po drahná léta pro své češství bývalou vládou rakouskou persekvován; nemohl se státi ani kanovníkem, tím méně biskupem, ač byl několikráte za takového směrodatnými kruhy navrhován. České duchovenstvo vítá jeho jmenování s jásotem; vždyť pochází z jeho středu, posud býval arcibiskupem v Praze šlechtic a pravidelně Němec. Není pochybnosti, že veliká víra Kordačova zde vykoná divy, že se mu podaří strhnouti všechno svým mocným příkladem k pozitivní práci, že vyvede církev v našem národě z doby revolučních převratů opět do mírových časů intensivní všestranné činnosti.

Vzácné jsou vlastnosti jeho, k učenosti družil se i znalost mnoha cizích jazyků. Pražanům známa jest jeho postava, i nepřátelům imponující, řečníkem jest na slovo vzatým (na př. o náboženství a vědě v Národním shromáždění), veliká jest jeho víra, horlivost, snaha po ideálech, po dobru. Na stolec sv. Vojtěcha vstupuje vůdce, k němuž budou vzhlížeti katolíci celé Československé republiky. Mezi vládí církevní v Čechách skončeno. Kéž záhy nadejde doba ideální práce katolické na všech stranách.

A. D.

Jan Voborský (*Egon d'Ego*):

Sextet sonetů.

Psáno za pobytu na Kokoříně r. 1919.

Jsem jak ta bříza

Své větve bříza bílá nad propastí chřadnouc vzpíná,
zoufale jak by šumem listů k modru úpěla — —
skomírá, kde si člověk pěvce lásky připomíná,
ve světla závoji jejího tuše anděla.

Jsem jak ta bříza. — Nálada jen pochmurná a stinná
jde věrně se mnou a mne pevně jímá docela.

Kytice vřesu — vzpomínky dnů tichých z Kokořína —
na střepech popelnice od Hradského kostela.

Jsem jak ta bříza na skalinách. — Zvolna skomírám
a přec jen toužím po jaru a novém po květu;
uvadlou růží na fragmentech rukopisu mám —

vzdoruji osudu — chci podzim svůj ve zlaté říze
vzpomínek sladších prožítí a v ducha rozletu — —
chci, musím žít, byt stále více podoben té bříze! —

Kdo bude to?

Můj cíl jak stopa v rašeliništi mi stále mizí,
skutečnost všeho ulétá jak lehkokřídlý sen —
vše dřív tak mile známé zdá se mi být zcela cizí,
zlůžka se ptám, nového co že včerejší dal den.

Po zlatě dychtil jsem a zlskal jenom žluté kyzy,
za balvanem mně býval balvan v cestě nakupen.
A přec mně třeba práce jako stromu nové mízy,
jak jemu listů, květu, ovoce, mně třeba změn.

Vzduch pekelného údolí mi prsa tíží,
pěšinu života mi černá propast křídí,
že uděšen své zraky zase odvracím — —

kdo propůjčí mi slů, směle přeletětí,
kdo zladí bytost moji rajským dechem svým,
ve smavý ritornel mne vznese ze zakletí? — —

Světélko v dálce.

Zbloudil jsem s cesty. Stín a tma se měkce klade
na čela hor a lesů, plouží po cestách — —
svým děsem vniká neslyšně a lehá všade,
jak v oceánu černém krajina je v tmách.

Zmrtvělý život — toť na stráni smrčí mladé,
ve kterém řádil požár po pastevčích hrách.
Není-li jinak možno, vřej listopade,
podzima dnů mých stálý přítulný jsi brach!

Půjdeme dále. Což pak na tom, zbloudíme-li.
V tvých hustých mlhách bloudíval jsem častokrát,
vždyť dosud labyrintem byl můj život celý.

Pojď, přitul se a drž — půjdeme bloudit znova
a až nám světélko kdes v dálce bude plát,
za kliku vrátek vezmem, byť i u hřbitova!

Mé dávné téma...

Dohasla svíce. Dohasla a v jizbě tma je,
že člověka to láká ulehnout a spat — —
však zapomínám na to, stále přemítaje
o tematě, jež odložil jsem mnohokrát.

Váblí mne látka, která pestře protkána je,
jak v lesech průsvit s šerem umí sobě hrát. —
Jeseně vrásky hlazeny v ní rukou máje,
v ní Flordalisy vzdech, Dianoru se smát
jak slyšel bych a viděl perly mihat ve vlně
a slyšel Savonarolu jak volá k pokání,
když svůdná Ginevra se tváří na mžik nevinně.

Dohasla svíce. — Dohasla. — Čarovné světlo stoupá
do jizby mé, stříbří i trní Kristu na skrání. — —
Mé dávné thema se v náručí svitu luny houpá! —

Trikolora.

V zámeckém parku tisícere růže rozkvétají,
až oko utápí se v barev vonné záplavě —
že srpen již, ni tuchy — mniš se tu být jako v máji,
když jaro korunu má z rosných perel na hlavě.

Dvě barev nám tak posvátných se v nádheře té tají;
naš národ vedly vždy a povedou vždy ke slávě —
s nimi si vánky láskovně jak se prapory hrají,
oblohy úsměv — zlatý pocel naší zástavě.

Běl sněžná sestersky se k červení zde druží,
nebeská modř se na obzoru ladně pojí k nim
a ducha povznáší a mysl živě vzpruží — —

jak Boží požehnání spěje zlaté světlo shora,
že já sám jako ptáče, když ty barvy kolem zřím —
z nich každá vzácným symbolem, 'jich soulad — trikolora!

Zemský ráj.

Jsi rájem, česká vlasti má, jak od věků jsi byla,
již nikdy nestárneš, úsměvně líbezná —
proč cizí zvůle tvoje bílé čelo zastínila,
proč místo šperků měla pro tě pouta železná?

Ta zvůle trůnící, by vlastní hřích a vinu smyla,
se honosila, že je do věků vždy vlčezná —
nad černým orlem když však holubice zvítězila,
zmírajíc zloba zřela, ty žes jako princezna

tak mladá, spanilá a plna rajských půvabů,
že na cellčském světě nikde podobné jí není.
Zázračný bílý kvítek ve skal tmavém úžlabu

výš dychtil stvolem svým a k jasů oblohy se pnul
a dýchal jak tvůj národ, vyšlý k světlu ze vězení,
by jako argonaut za zlatým rounem štěstí plul!

Dr. Josef Svítíl:

Kulturní obrázky ze Slovenska.

Zvěčnělý Hurban Vajanský říkal, že Čechové neznají ze Slovenska nic jiného, nežli — drotara. Že nebyl daleko pravdy, o tom výmluvněji nad všechna kulatá slova svědčí nevývratná a křiklavá fakta, jak nešikovným způsobem naše politické strany a jejich pražské vedení „získávají“ Slováky pro státní jednotu. Jestliže na Moravě, již proto, že se Slovenskem sousedila, byl odjakživa větší zájem a větší porozumění pro odlišné zjevy národního charakteru a celkový svéráz Slovenska, pro Čechy až do nedávna bylo a zůstalo temnou pevninou.

Bude proto ještě dlouho nezbytným seznamovati bratry Čechy s touto hříšně zanedbávanou a pro nás dnes na výsost důležitou oblastí. A to nejenom s dnešními poměry, nýbrž i s historickým vývojem. I tento skromný článek chce sledovati takové cíle. Na základě vlastního obšírného životopisu slovenského buditele *Jana Francisciho* chci tu podati několik názorných obrázků z kulturního života slovenského v první polovici devatenáctého století, tedy z doby literárního i politického probuzení. Autobiografie *Francisciho*, o níž článek můj se opírá jako o pramen čistý a spolehlivý, vyšla v XXIX. a XXX. ročníku „Slovenských Pohladů“.

Doufám, že předem získám čtenářovy sympatie pro *Francisciho*, muže vynikajícího duchem i zásluhami, spoluosnovatele bouřlivých slovenských dějin roku osmačtyřicátého, později vlivného a rodověrného župana i horlivého funkcionáře *Matice Slovenské*, když tu doslova cituji dojmavý Prolog, kterým autor na místo vzývání *Musy* zahajuje hrdinskou píseň svého života:

„Milostivý Pane Bože! dopraj mi, sedemdesiatročnému starcovi, a pomáhaj, čo pred sebe beriem, i dokončiť; občerstvi a zotri slabnúcu pamäť; vystrihaj ma od slabosti samochvály a vnukaj mi pravdu a spravdlnosť naproti každému a všetkému. Ameň.“

*

Jako všickni slovenští předáci uzřel *Francisci* světlo světa v prosté kolébce. Narodil se 1. června 1822, v Hnúšti gemerské stolice. Otec jeho byl vyučen krejčím, ale záhy změnil jehlu za výnosnější obchodování vínem, potravinami, slaninou, tabákem; pronajímal mlýny i krčmy. Získav slušný blahobyť zemřel již v 36. roce věku svého. Bídne vzdělání, jakého se mu dostalo v ubohé školce vesnické, doplňoval horlivě čtením slovenských a více ještě českých knih, — slovenských bylo tehdy před Štúrem jistě maličko! — které si opatroval prostřednictvím horlivého apoštola českého tisku na Slovensku, slepého *Matěje Hrebendy*, který o vzdělání lidové tímto způsobem získal si jistě zásluh cennějších nežli vlastními veršovníckými pokusy.

Matka byla zdravá, zbožná, měkká, dobrosrdečná, typ ženy slovenské. „Ona znášala všetko s vierou v Boha a oddaním sa

do jeho vôle.“ Rodina i všecko příbuzenstvo byli luteráni vynášení augšpurského.

Vzpomínku na matku provází autor krásnými slovy:

„Pán Boh oslav jej usta, citlivú, hrdinskú, trpitelskú dušu, daj jej pokoj a radost večnú požívať prostred svojich verných.“

Také „starí rodiče“ — jak Slováci nazývají děda s babou — se strany otcovy byli lidé dobří a zbožní. Děd vyučil se rovněž krejčím, avšak záhy jal se obchodovat dřevěným nádobím široko i daleko. Dlužníky chodila babička upomínat, při čemž ji autor často provázel. „Ale starý otec u nikoho nedal dížoby sůdobnou cestou vymáhať. Kde by to iní boli tak urobili a jemu tak urobíť radili, on hovorieval: „veď mi on zaplatí, keď bude mať, načo by ho mal zkaziť, veď mi on už dosiaľ dal zarobiť“. A značná časť jeho požiadavôk takým spôsobom hynula a pohynula.“ Bába zdédila čtvrt usedlosti a byla i s manželem poddanou „zemského pána“, kterému kromě jiných závazků musili dodávat maslo, smetanu, med, mouku, jehňata, kuřata, vejce i dávky peněžní.

Otec po straně matčině byl měšťanem a mistrem soukenickým v Tisovci. U něho žil ještě autorův praděd. „Člověk velmi nábožný. Býval v osobitej izbe a za mojej pamäti už nic inšieho nerobil, len za stolom sedával a čítaval v bibli, v postillách a iných nábožných knihách. Nebolo nedele, že by nebol šiel do kostola, a to i v zime so svojou takmer celkom plešivou hlavou. Nebohý superintendent a farár tisovský Pavel Josefy dovolil mu v zime výnimečne samatovú čiapočku — ktorú mu mój otec ušil — v kostole mať na hlave.“

Otcův bratr Pavel vyučil se řezníkem a byl známým silákem. Jednou na jarmarce v Rimavské Sobotě kupoval voly. Nahodil se k tomu jakýs Maďar a na milého strýce „zateremtoval“. Strýc napřáhl ruku: „Či vidíš, ty Maďar, túto medvediu labu? Tak ňa ňou capnem, že nevstaneš viacej.“ Maďar schlipse se vytratil. Kdysi koupil divoké voly z pusty, kteří nikdy nestáli ve chlévě. S námahou je dostali do stáje. Krmivo jim stropem házeli do žlabu. Nikdo nechtěl k nim přistoupit. Když strýc jednoho z nich chtěl vyvést na jatky, hodil mu provaz na rohy a vyváděl ho ze chléva. Ale dobytče sebou smýklo a letělo se strýcem, který je za jeden roh držel, po dvoře. Nicméně strýc nepustil; v nebezpečí nejvyšším uchopil vola za oba rohy a mrštným pohybem zlámal mu vaz.

Také bratr Francisciho byl řádný člověk a uvědomělý Slovák. Vyučiv se krejčím, stal se v Bratislavě tovaryšem u mistra Horníka, který byl krajanem Štúrovým. Takovým způsobem i tovaryš Karel Francisci přišel do kruhu nejpřednějších národovců bratislavských a stal se horlivým Slovákem i nadšeným čteněm Štúrovým. Věrnost a nebojácnost dokázal hlavně v bouřlivém roce osmačtyřicátém, kdy jako Slovák a tudíž nepřítel odbojných Maďarů postaven byl před náhlý soud a odsouzen do okovů v těžkém žaláři.

Ze svého života, nežli začal navštěvovat školu, nemůže autor vybrati příliš zajímavého. Rád chodil na proti do kovárny

tahat měchy, dýmající do ohniště. Jakmile nastala jeseň a s ní dlouhé večery, scházely se u „starých rodičů“, kde byla velká jizba, přástevnice. Autor jako hošík sedával u pece a přikládal, aby oheň nevyhasl. Kolovraty vrčely a přástevnice vypravovaly. Tehdy poznal Francisci ponejprv čarovný svět slovenských pohádek. Odlud koření jeho láska k nim, kterou dokázal později jako student horlivým sbíráním a vydáváním těchto skvostů ryzí lidové poesie.

(Pokračování.)

Fr. Leubner:

Po vichřici.

Pan lesní přadénka dýmu ze dřevěnky soukal,
zas hnáty z únavy rovnal, po doušku piva broukal,
až na novou otázku stolu výtkou durdivou začal:

Ba, kdybych byl starý foť jen s vámi v chládku tu hačal!
Jen letěla k poledni tudy od hor větrná panna
a metla se po polích od vás k dubu na Podvliči;
snad staříčkým onde smrkům hučela z ní hrana —
já, dám hned zapřahat, jedu, sotva vichřice mlčí.
Vždyť viděl jsem ji z oken bažantnice dolů,
jak vířila silnice prach, prach šlehaných do plápolů,
až jazyky žlutavé vzhůru lísaly se k nebi
a ohromné kejklavé zuby cenila do poškleby,
kam uválené tělo klikatila hadem,
vždy přece k jednomu cíli jedním tahem a řadem,
ač po stranách z břichatých boků měkké pazourů tlapky
jí na chapadla rostly, co kde na pohrabky.
Blíž letěla přišera hlučně jako křídlatý plaz —
tam u nás mrtvé dusno. Ani vánek, ni hlas.

Když na silnici s babou čert, jak díme, se žení,
to tančí prchavé vírky, točí se, rvou, mění,
jak vrtěl by se víček hrou jen k chychotu dětí,
pak fuk, fuk! nic už po něm, leda hromádka smetí!

Však tady na sucho hnala smršť a metelice
prachů rozsápaných vzpurně, rovnou rovnou v les,
kde tu ten táhlý vrch jí hranice a mez:
tu, tady jí nastaví hlavy smrk a borovice,
neb odtamtud se jistě nepřenese jnam!
Však pod nimi, tady? Věř, nevěř: ruce, ruce spínám!
Kam obzor, nad lesem jedna plachta, třepotná, hnědá,
co chvíle, nadouvá se, poklesá a zvedá.
Jek hlasů, hukot a supot! Láji psů všech druhů
žeň, štví! Řič, ječ, soptí, trub, klej, k menší léčí v kruhu — —

Tam les — můj polttuj Bože! Vývratě! A jak!
Snad tlapou jako horou dupnul by tam drak,

vše jedním směrem tamo pokáceno leží —
 já v očích slzy jak hrachy, mráz mi tělem běží.
 Jak na mlatě stébla řadou, smrky nebožátka
 tam na svahu pádem lehly, jedna chvíle krátká!
 Let čtyřicet dlouhých já sám je hájil, šetřil jich věku — —
 Chlap starý, nad nimi dojat, myslím o člověku.
 Kdys hluboké kořeny kmenů teď trčí od země vzhůru
 a hroudy jak balvany na nich po létech oraných zvůru.
 Mne obři vyvrácení, nahé kořeny straší.

Vše prochodiv do únavy, na stranu jdu vaši.
 Klas na polích vedle klásku pokojně se vlní,
 zrá sluncem do zlatova, až mi oči slní,
 neb jimi ta vichorná bouře supala bez pohromy.
 Co živo, jest živo. Co k pádu, pouhý dech již lomí.
 Co myslím, nevím, kterak slovem bez chyby říci:
 Co živo, na slmě žije; věčně v semenu tkvící
 klíč života nezmařen bude, klíč do nových klasů;
 buď vývrať, či mýtinu kácej, byl strom a bude k času.

Jdu polí rovinou. Ticho, kam jen oko mi hledí;
 mně slavnostně, mírně, jak cítí před žněmi dědi.

Jan Josef Holý:

Tetička se zlatou kapsou.

Dle francouzského (Mario Donal.)

„Psaní pro slečnu Celestinu, pane faráři. Kdybyste je chtěl vzít, uspořil bych si ještě jednu cestu.“

Když se takto ozval listonoš nad plotem farní zahrady, farář Bonencontre ustal v modlitbě breviře, usmál se na listonoše a natáhl ruku, aby od něho vzal elegantní obálku, zapečetěnou širokou pečeti se šlechtickým erbem.

„Dej mi je, příteli, odevzdám je ihned své sestře, jakmile se vrátí,“ slíbil.

„Díky za laskavost, pane faráři. Ovšem šetřím svých nohou, jak mohu. Nejsou již mladé.“

„Jsou tak staré jako moje.“

„To je ovšem pravda. Byl jsem pokřtěn týden před vámi. Tentýž zvon zvonil pro nás oba dva, ten starý zde nahoře, který má stále jasný zvuk. Tehdy jsme si nepomyslili, že sestárneme zde spolu u paty naší věže.“

„Jsem zde již knězem čtyřicet dvě leta,“ pravil farář s úsměvem něžné pýchy.

„Kdybyste byl chtěl, mohl jste mítí lepší místa, jako jiní. Proč jste nechtěl?“

Pohled kněze obhlížel rozsáhlý obzor polí, jedněch červnovým sluncem pozlacených, jiných půdy sirové, čerstvě zoraných, modravou záclonu lesa v zadu obrazu, velmi daleko, čisté

vísky pod stromy, řeku tekoucí mezi třtinami běhů kolem hřbitova křížem opatřeného, starý kostel se špičatou věží.

„Netoužil jsem příliš po tom. Býti farářem v Morelu pod lesy bylo úplně mým snem.“

„Jako mým snem bylo vysloužiti si medaili u divochů a vrátiti se, abych spatřil kvěsti své růže. Hle dosáhli jsme svých snů, každý tak nemůže říci. Ale tlachám jako stará straka. Na shledanou, pane faráři!“

„Na shledanou Konstanci!“

Farář nepokračoval hned v modlitbě breviře. Jeho oči zůstaly upřeny k hlavě kostele, kde slunce nad starými barvami růžice vysílalo zlaté a stříbrné pruhy. Vlaštovka, která si udělala hnízdo nad mitrou kamenného biskupa, sem a tam poletovala neunavným pohybem svých dlouhých křídel, která černě rýhovala šedou zeď. Farář ponořoval se krátkou dobu v milé myšlenky zábavných vzpomínek, jak co ministrant čtverácký a bujný lezl až na obloučné podpěry klenby, nikoli aby mladé vlaštovky z hnízda vyháněl, ale z nerozvážné a trestuhodné chtivosti viděti ptáky v nepokojném hněvu, třesoucí se o své potomstvo. Kolikráte mu proto tehdejší farář, stařec bělohlavý, vše domlouval!

Zmaten svou roztržitostí udělal farář kříž, založil psaní adresované slečně Celestině Bonencontré-ové mezi dva listy breviře a hovořil: „Jest to psaní od hraběnky de Changuy,“ a opět se dal do modlitby, stáhnuv víčka na oči, jejichž pohledy zarputile sledovaly vyjíždku vzpomínek.

Po čtvrt hodině vracel se k faře přes malé aleje, oddělující čtverce zeleniny, když slyšel zvoniti slabý zvonek, který zvonil pokaždé, když se dvěře do kořán otevřely. Byla to slečna Celestina. Jednou rukou držela dvě slepice za nohy spolu uvázané, které se třepetaly a kvíkal, v druhé měla veliký slunečník, pod nímž se proti slunci skrývala její padesátiletá tvář, ještě svěží a růžová jako chutné jablko, dozrávající na stole obchodníka ovocem.

„Ještě slepice!“ zvolal farář. „Jest to nemoc. Třeba ještě jednou zvětšiti kuří dvůr.“

„Jsou to dobré snášečky, které nechtí seděti na vejcích,“ vysvětlovala slečna s tváří zpola zkroušenou, zpola radostnou, která odzbrojila bratra. „Je to dobrý nález. Čerstvá vejce každý den, nemáme jich nikdy dosti. Jest tolik nemocných, kteří nemají slepic.“

„Odkud přicházíš? Jsi červená jako mák.“

„Z Brugettes. Matka Pechinová stůně. Bdím nad ní, neboť nesmí tato ubohá duše odejiti bez svátostí. Jest vždy také svéhlavá, nechce tě viděti, tvá klerika ji děsí; já jsem jí lhostejnou, přináším jí víno a zavařeniny, na které má velkou chuť . . .“

„Dobře, podám jí také sladkosti.“

„Jdu rozvázati ubohé slepice a dáti jim píti.“

„Vezmi s sebou tento dopis své přítelkyně Suzanny.“

„Píše mi zřídka, má přítelkyně Suzanna. Co by mohla říci ze svého skvělého života venkovance jako jsem já! Přečti si jej, mezi tím co usadím svou drobotinu.“

Vzdálila se živým krokem, v rovnováze držíc v rukou balík.. Zašla do dvora, kdežto farář roztrhnul vzácnou obálku, z ní vyndal dopis o čtyřech stránkách s jemnými řádky.

Četl. Jeho tvář vyznačovala z počátku zájem, později soucit, konečně ohromné ztrnutí. A všechny tyto odrazy duše rozplývaly se v jeden, který přivedl na jeho laskavé rty zlomyslný úsměv. Měl i malý vnitřní úsměv, který se vyjádřil v jeho hlase, když zcela hlasitě děl:

„Jaká to záležitost! Paní se zlatou kapsou, kdybych ti chtěl zahrát — ve vsí počestnosti — jako hejno káňat, která jdou na lov za tvým dědictvím, jako opeřená káňata loví po ptácích.“

Přemýšlel dosti dlouho, procházej se pod klenbou vinoví, rozprostřeného nad alejí, potom začal mluvití polohlasně, jako by chtěl své myšlenky lépe upevniti.

„A proč bych nechtěl? Kdo ví, zdali nezvolila si Boží dobrotivost tento prostředek, aby opět k životu křesťanskému přivedla duši v lhostejnost ponořenou? Hraběnka líčí tuto mladou dívku jako tichou a pobožnou; mohla by býti nástrojem tohoto návratu, o který jsem se tak často modlil, Bůh má své cesty vždy moudré, které nám třeba podporovati podle své nejlepší možnosti. Hleďme, prozkoumejme tuto záležitost, neukazuje se špatně; nikdo nemůže věděti, že slečna Redelová žije; ponechá si své jméno, zde úplně neznámé. Až dosud jde vše dobře; budu sledovati svou myšlenku.“

„Jakou myšlenku?“ ptala se Celestina, vracejíc se ze dvora.
„Proč drmolíš podivínské věty a děláš nesouvislé pohyby?“

„Ach sestro, sestro!“

„Máš snad nějaké utrpení?“

Mával jí pod nosem dopisem od hraběnky a volal:

„Jaký to příběh, drahá jaký to příběh!“

„Co se stalo se Suzannou? Snad se nebude vdávati po třetí?“

„Myslím, že není takový blázen. Ach, sestro, jak tajemné jsou přece cesty Páně! Vejděme! Nechci, aby naše slova šla přes ploty.“

Vešli. Úřadovna p. faráře měla nábytek bez půbavu a chuti, stolice těžké a zavalité, ne jako by scházel Celestině smysl pro krásu, ale musila v tomto pokoji ponechati předměty, které byly samé dárky osadníků určené pro domácnost. Čtverce háčkované, hrubě dělané, pokrývaly nejen lenochy židli, ale i ramena a sedadla. Byly na stole, na židlích, na stoličkách, a tato výstava bílého prádla vypadala, jako by se mělo v této uzavřené místnosti usušiti.

Farář zaujal své obyčejné místo před stolem obtíženým knihami a sešity z papíru — studoval hodně — Celestina proti němu.

Jsem velmi zvědavá, dozнала. Čti rychle!

Farář počal hlasem trochu pohnutým:

Drahá Celestino!

Poslyšte příběh a svolte učiniti skutek lásky, který bude zároveň skutkem spravedlnosti. Znáám dobře srdce vaše a srdce vašeho důstojného p. bratra, že nepochybují o vaší úslužnosti.

„Dále, přerušila Celestina; Suzanna ponořuje se v opisy.“

„Před třemi měsíci požádala jsem představenou kláštera v sousedství o mladou dívku s pěkným písmem, uvyklou své práci a dosti intelligentní, aby učinila vybraný a důležitý opis rukopisu mého pradědečka, psaného za červené hrůzy. Můj bratranec Tanguy přeje si tento opis. Znáte Tanguy-ho . . .“

„Ano, ano, skutečně, vyrušila ho Celestina, jejíž oči zvědavosti se jiskřily.“

„Vypravování mého pradědečka jest dojmavou stránkou z dějin revoluce. Nalézají se zde drobnosti, neznámé větší části dějepisců . . .“

„To je možné, ale přeskoč drobnosti, bratře, přeskoč.“

Kněz přeskočil půl tuctu řádek a pokračoval:

Tento rukopis byl velice cenný, takže jsem ho nechtěla svěřiti sebe lepšímu opisovači, který by tu práci nechtěl konati u mne.

Mám pro vás mladou dívku, dvacetiletou, řekla představená, Lucii Redel-ovou, z vážené rodiny, ale schudlé, jako mnoho jiných. Pracuje se svou matkou v jemném prádle, ale nyní jsou bez prostředků. Lucie Redelová jest intelligentní, její písmo vybrané. Pošlete mi ji hned.

Spatřila jsem ji již týž den, její jednoduchá a usedlá tvář se mi líbila, zjedнала jsem ji k té úloze a nijak toho nelituji. Zajímala mne tato zasloužilá a zkoušená dívka; ale jakkoli milá, byla velmi zdrženlivá, takže jsem se ani neodvážila ucházeti se o její důvěrnost. Byla bych si dělala výčitky, kdybych byla hleděla otevřiti toto srdce tak tajně.

Poslední týden mně psala, že jest její matka nemocná, a že nemůže pracovati, poněvadž ji musí ošetřovati. Šla jsem do Vinné ulice, kde bydlí. Dvě světničky v šestém poschodí, ale nad zelení Trocadera, na druhé straně žluté, špinavé stužky Seiny, viděti tu věže, kostely, les, jehož černé pně jsou nesčetné dymníky . . .

„Jaká to tlachalka! vyčítala ještě Celestina. Myslí, že píše román. Přeskoč popisy a jdi k věci!“

Kněz obrátil list.

Paní Redelová podobala se více mrtvé než živé. V jejích skoro vyhaslých očích bylo čisti hrozný strach, nikoli před smrtí, je to zbožná a do vůle Boží odevzdaná duše, ale protože zde na světě zanechává svou drahou dceru samotnou.

Toho dne jsem jí řekla několik přátelských slov, druhého dne jsem se tam vrátila, a Lucie použila mé návštěvy, aby vykonala některé naléhavé, nutné obchůzky. Potom mně ubohá žena svěřila své starosti.

„Nemáte příbuzných?“ tázala jsem se jí.

Váhala, i viděla jsem v jejích očích tolik zármutku, že mne mrzelo, že jsem se jí ptala.

„Neodpovídejte, pravím ihned, vyčítám si, že jsem byla neskromná.“

„Nyní je třeba dobře, abyste to věděla, jinak byste mohla mysliti na něco hanebného, špatného. Jsem jen nešťastná, ale nevinná, ano nevinná.“

Vypravovala mi potom příběh rozdírající, znáte jeho počátek, drahá Celestino, neboť paní Redelová jest Yvona Vincen-ton-ová.

„Kriste Pane! zvolala Celestina ohromená. Yvona, kterou celý svět pokládal za mrtvou. Jak se bude tvářiti její tetička, až se to doví . . .

„Nedoví se to hned,“ pravil farář vážně a rozhodně.

„Jak? To nepůjdeš k zelenému hradu, k Châteuvertu, abys řekl . . . ?“

„Nikoli, drahá Celestino, nic neřeknu, a ty také nic.“

„To by bylo. Pané faráři, nač myslíš?“

„Vysvětlím ti svůj plán, a ty jej schválíš.“

Celestina se trochu ušklíbila, byla zvyklá řídit přesně vůli svou podle vůle svého bratra, kterého vedlo svědomí jasné a v úsudcích jisté. V této okolnosti však přece neschvalovala tohoto soudce, jinak neomylného. Jakou radost by měla hoditi jméno Yvony ozvěnám toho Châteuvert-u, odkud kdysi vycházela celá zdrcená

Myšlenky bratra a sestry šly touž cestou. Opět viděly Yvonu, sirotka čtyřletého, přivedeného do Châteuvert-u, vychovanou svou tetičkou, paní Grillode. Paní zámecká neměla tehdy duši tak suchou a mstivou, kterou jí dalo od té doby utrpení, špatně snášené.

Veškeré zlo vycházelo z předpojatosti pí. Grillode proti nepřijemnému, četnému příbuzenstvu se strany manželovy. Mezi sebou neznali ji její synovci, velcí a malí bratřanci než jako tetičku se zlatou kapsou a osvědčovali svou něžnost neb alespoň zdání něžnosti dle toho, jak doufali v báječné dědictví, ke kterému neměli nepopíratelného práva, poněvadž jmění vlastně náleželo paní Grillode.

Na nestěsí pro Yvonu vzala si do hlavy, že ji provdá za Eduarda Motýla, jehož jméno co nejlépe slušelo jeho osobě, byl to člověk nejméně způsobilý líbiti se zbožnému a vážnému děvčeti. Nikdy by nebyla se provdala za tohoto pošetilého, marnivého a lehkovážného člověka, jehož myšlenky spočívaly se zalíbením jen na všech podrobnostech od kravaty až k botám, vždy přesně upraveným, a který veškerou svou péči věnoval jen tomuto souladu.

Vdáli se za takového modního panáka! Tisíckráte ne!

Yvona odpírala houževně všemu namáhání paní Grillode, a proto byla jednou postavená před nutností vzdáti se všech výhod, ve kterých byla vychována, jestliže vytrvá ve svém odporu. Opustí Châteuvert a půjde do širého světa vydělávati si na živobytí, jak bude moci.

Yvona přijala výměnu a zachovala svou svobodu. Vypu-zená z Châteuvert pro nesmyslný hněv své tetičky, kterou horlivě a hanebně poštivalo chtivé hejno, vedené smutným p. Mo-týlem, zásobená jediné skromnými skvosty své matky a několika tisíci franky po otci, šla, ubohý sirotek, vyučovati frančině do malých Greenaway, do učeliště nalézajícího se v předměstí londýnském. Žila klidně své skromné povinnosti, nevědouc nic o Châteuvertu, neboť její tetička neúprosně spalovala její dopisy, aniž by je byla otevřela.

Potom přestala Yvona psát i svým starým přátelům na faře, zarmouceným pro její mlčení.

Pi. de Changuy podávala podrobnosti, jichž neznali. Yvona vdala se v Londýně za Francouze, profesora. Ze čtyř dětí zůstala jediná Lucie; její otec umřel, a matka byla na umření.

Ale i ona umřela. Hraběnka připojila doušku:

Otvírám opět dopis svůj, abych vám oznámila úmrtí pani Redelové. Uvedla jsem Lucii prozatím k sobě. Ať bez průtahů, má dobrá Celestino, p. farář ráčí jíti k této hrozně pí. Grillode, o níž Lucie pranic neví, ani že žije. Zemřelá zachovala své tajemství a žádala mne, abych nyní její dceři nic o tom nezjevila. Jestliže se tetička udobří a svolí vzít si sirotka, bude čas zjevit jí, co je užitečno, aby věděla.

Châteauvert má býti pro tohoto ptáčka, z hnízda vypadlého, rodinným domem.

Mluvte přesvědčivě, p. faráři, dovedete dobře dotknouti se srdce své osadnice.

„Hum!“ mumlala Celestina, „je to pěkná osadnice!“

Hraběnka skončila:

Bůh odmění pí. z Châteauvertu za tuto vzácnou přízeň. Lucie jí přinese záři nejlepších vlastností.

Farář složil list a dal jej do obálky. Potom řekl:

„Celestino, jdu navštívit otce Bretona, který dostal špatné zprávy ze svých osad; při tom budu telegrafovat paní de Changuy, abych jí oznámil, že s ní budeš zítra snídati.“

„Jak, bratře, já zítra do Paříže? Žertuješ!“ zvolala dobrá Celestina překvapená.

„Ulice jsou tam plny smrticích strojů,“ pravila s komickou hrůzou; „člověk nikdy neví, když vychází, zdali se vrátí živý.“

Bratr se smál její malomyslnosti, ale v obyčejném běhu života nechával ji na pokoji v Moretu, odkud se nevzdalovala než několik hodin, kdy cílem jejích řídkých cest bylo město Nemours, zcela na blízku.

„Jel bych sám,“ pokračoval, aniž by se rozčiloval odporem Celestiny, „ano, jel bych sám, kdybych neměl zítra školu. Jistě věci musí se říci, nemohou se psát. Pojedeš vlakem v 10 hodin 7 minut, s kterým přijedeš na nádraží v Lyonu v 11 hodin 42 minut. Automobilem . . .“

„Automobilem? Nikdy ve svém životě do něho nesednu.“

„Zbabělá! Automobil tě doveze do ulice Františka I. za dvacet pět minut . . .“

„Mám raději fiakra, vedeného dobrým koněm a čtyřmi nohami . . .“

„To donutí hraběnku čekat se snídaním až do jedné hodiny.“ „Tím hůře.“

„Jest to nezdvořilost.“

„Mohla bych odejti o hodinu dříve, v 9 hodin 1 minutu, pak bych byla u Suzanny v poledne.“

„Jak chceš. Myslil jsem, že nerada brzy ráno vstáváš.“

„Ráda, ráda, raději než sednouti do stroje, který se podobá obludě ze Zjevení sv. Jana.“

„Ach, ubohá sestro, nejsi nijak moderní, nijak na výši doby.“

„Lichotím si, že vůbec nejsem z této doby. Je v ní tolik ohavných věcí . . . Než vraťme se k svým záležitostem! Přijdu-li k Suzanně, co tam mám říci, co tam dělati?“

„Řekneš jí, že si jdeš pro slečnu Lucii, a pomůžeš jí rychle uspořádati její věci.“

„Konečně, rozhodl jsi se,“ pravila spokojená.

„K čemu myslíš, že jsem se rozhodl?“

„Představití slečnu Redelovou v Châteauvertu.“

„Neuhodla jsi, nijak jsi neuhodla. Důkazem je, že tě žádám, abys připravila malý pokoj, který jde do zahrady. Sl. Redelová bude v něm bydlet za svého pobytu na faře. Pro celý svět bude slečna chráněnkou hraběnky z Changuy, tvé přítelkyně z mládi, která tě žádala, bys se starala o tuto mladou osobu. Několik měsíců na venkově je jí nutně potřeba, neboť její zdraví utrpělo velikou ránu, která jí právě stihla. Budeš ji velice vyrážeti; mladá dívka ta jest velmi zasloužilá, správná jako víla, která zná všechny práce ženské. Nemám o to starost, dovedeš dobře bděti nad zájmem, aniž bys vzbuzovala zvědavost.“

„A co potom?“ — „To je všechno.“ — „Co chceš více?“ — „Vědět, jak dlouho slečna Redelová zůstane u nás.“

„Tak dlouho, až jí Prozřetelnost dovolí vstoupiti do Châteauvertu. Není třeba chváliti, ale jednati v danou dobu. Všimněte si dobře, sestro má,“ — farář přestal obyčejně tykati, kdykoli chtěl vzbuditi v Celestině mínění, že se jedná o důležité věci — „všimněte si dobře, že takto ani v nejmenším se neprohřešíme proti pravdě. Jenom neřekneme všechno, co se týká sl. Lucie. Nejsme povinni všechno zjevití, když by roznešené věci byly nebezpečné a škodlivé . . .“

„Nechápu . . .“

„Kde je vaše mysl, Celestino? Připomeňte si závěť paní Grillové. Znáte její obsah.“

„Jako celá krajina, která se tomu směje. Jest to dosti originální, odkázati tak ohromné jmění za podmínek tak zvláštních, ano směšných. Je to zábava pro celý svět vidati, jak chutivé hejno sem hned přiběhne při nejmenší migréně tetičky se zlatou kapsou.“

„Vyložíš to hraběnce de Changuy; budeš jí vypravovati, že paní Grillové odkazuje své jmění ze svých příbuzných tomu, kdo první dostane se do pokoje, kde umře; že oznamuje všem svým příbuzným, jakmile se třeba zcela málo rozstůně, a že přiběhnou jako hejno krkavců, na všechny jiné záležitosti zapomínajíce, že je nikdy jindy nechce přijati než za těchto okolností; konečně ji sdělíš úplné podrobnosti o tomto zvláštním odkazu.“

Pochopila nyní rychle, že je velmi dobře, aby byla na místě dcera ubohé Yvony, neteře vroucně milované, která měla celé jmění děditi, a že záleží na tom, aby nikdo nevěděl o jejím příbuzenství se zámeckou paní z Châteauvertu.

„Pomysli na to, co by hrozilo mladé dívce, kdyby tito dravci objevili její příbuzenství! To by byla jako skřivan chycený do drápů krahujců. Kolik zubů, kolik rukou, kolik jazyků by se sna-

žilo ji odstraniti! Pokládám, že jsou všeho schopni, neboť toto ohromné dědictví rozhodně je poblázněje.“

„Archanděle, jedovatý Motýl jest skutečně velice k obávání.“

„Ano, ale Hektor Paškář není-li horší? Zprav hraběnkou de Changuy o této situaci. Z tisícerych vážných důvodů nesmí slečna Lucie nijak se dozvědět, že je nejbližší příbuznou paní Grillode, aby pohodlně mohla vstoupiti do Chtæauvertu, až se mi to podaří. Mám důvody domýšleti se, že to bude brzy.“

„Nuže, Celestino, odcházím, jdi připravit pokoj pro tu ubohou dívku.“

Farář sundal klobouk s dlouhými chlupy, pověšený na věšáku, posadil jej na hlavu, upravil si kleriku, napravit límec, neboť dbal svého zevnějšku, jak se sluší důstojnosti jeho stavu, konečně vzal hůl a odešel na poštu, aby telegrafoval hraběnce de Changuy.

Slečna byla nemálo překvapena, když přijala depeši. Dívala se po očku na faráře, který prohledával kapsu, vyňal z ní peněženku a vysázel čtyřicet sous na stolek. Tato depeše byla dle toho, aby otevřela oči slečně Portalové, dobré dívce, výborné křesťance, která se nedostane nikdy k většímu poštovnímu úřadu.

Četla: „Hraběnka de Changuy, 3, ulice Františka I., Paříž. Přijedu ve čtvrtek v poledne, budu snídati, dohodneme se o chráněnce. Celestina.“ — Adresa odeslatelky depeše následovala: Sl. Bonencontre, na faře v Moret pod lesy.

„Víte slečno, v kolik hodin asi dostane paní hraběnka tuto depeši?“

„Nejdéle za dvě hodiny.“

„Díky slečno. Daří se vám dobře, jste spokojená?“

„Stále, pane faráři. Netoužím po ničem, čeho nemám, a беру vše, jak to přichází, jeť to nejlepší prostředek vyhnouti se tak všem starostem.“

„To je moudré, slečno Portalová. Bůh miluje lidi vám podobné.“ Stařec se usmál na svou osadnici, která se také usmála, uklonila se uctivě a ještě za mříží volala: „Pěknou procházku, pane faráři.“

„A vám přeju hodně odvahy.“

Šel holí v ruce, s brevířem s červenou ořízkou pod pažďím, šel krokem ulicí přímo do polí, ke dvoru, kde bydlel otec Breton. Právě když kráčet kolem domu odporného vzhledu vycházel z něho člověk surového obličej, černý v kůži, pohledech i vlasech, drže v ruce časopis „Lidskost“ (Humanité), kterým mával před očima pana faráře, mumlaje nezřetelná slova. A s opovržením vyplivl.

Farář pozdvihl ruku jako by žehnal.

„Hromada kněžourů!“ volal zuřivý člověk.

„Nadsazujete, pane Pierrone,“ řekl farář s úsměvem. „To je malá hromádka, jediný kněz.“

Pierron zašel do domu, jehož dvěře násilně odstrčil, neboť sousedé na prázích měli zábavu z tohoto příběhu.

„Ach, nijak vás nemiluje, je to druh Pařížanů,“ děla jedna žena; „štěstí, že není zde v zemi mnoho lidí mu podobných. Vážíme si vás, p. faráři, Pierron v tom nic nedokáže.“

„Třeba doufati, dítky mé, jedná se tu o čest náboženství a o slávu Boží.“

Usmál se na ženy, které z největší části křtil, hladil dítky, které se kolem něho kupily a odešel cestičkou úkosem.

Ale nebyl by řekl, že ještě toho dne bude mít jiné zajímavé setkání.

V okamžiku, když vstoupil do dvora, kde drůbež se pronásledovala, kde telátka poskakovala, kde velcí a malí vepři s růžovými ohony se strkali kolem koryta, naplněného mastnou vodou a otrubami, sestupovala žena po dvou schodech, vedoucích ke kuchyni. Byla v černém, oblečena v bohaté sukno, na hlavě bílý čepec s kuklí slezu, na ruku síťované rukavičky bez prstů. Měla dobrou, zaokrouhlou a poctivou tvář, růžovou, trochu odkvetlou, oči barvy oříškové s přísným pohledem.

„Dobrý den, pane faráři,“ děla a spěchala přejíti dvorem, aby ho brzy dohonila. „Přicházíte navštívit ubohého Bretona; vytrpí mnoho, ale není to zoufalé; jeho hoch má hrubou ránu šavlí na hlavě; víte, rány na hlavě se dosti rychle hojí; má-li kdo štěstí, že nebyl zabit na místě, málokdy umírá později. Není-liž pravda? Ubohý otec se souží. Jan jest jeho poslední syn, ze čtrnácti pozůstalý. Jsou rodiny, které nemají štěstí.“

„Jest ještě lépe trpěti k vůli svým dětem než nemít vůbec žádných. Vaše paní Grillode je více politování hodná než otec Breton; nepoznala nikdy pravého štěstí, pravé radosti milovati.“

„Je to čirá pravda, pane faráři. Víte, že se stává čím dále tím více nesnesitelná. Jsem u konce a nebudu moci dlouho vydržeti život, jaký mně připravuje. Už jsem s vámi o tom mluvila, vy jste mne napomínal, abych měla trpělivost. Ta dá se lépe raditi než prováděti.“

„A přece vám ji ještě doporučuji, paní Denis. Jste dobrá křesťanka, jest užitečno, aby váš vliv dále se vykonával v Châteauvertu. Myslete na zlo, které by způsobila služebná žena méně poctivá, méně svědomitá než jste vy; myslete na všechny malé lidi, kterým by tyranská vláda ublížila.“

„Ano, myslím na to na všechno; a přece jsem dosti umdlená v mnohých dnech a ráda bych ještě před smrtí trochu užívala svých skrovných úspor, ovšem ne velikých, neboť člověk se příliš neobohatí ve službě pí. Grillode, když se spokojí s dovoleným ziskem; konečně mám chuť si odpočinouti, sázeti svou zeleninu, vídati kvěsti růže ve své zahrádce blízko kostela.“

„To přijde, paní Denis, přijde to, počkejte ještě trochu. Půjdu v těchto dnech do Châteauvertu pro příspěvek na služby Boží. Jak budu přijat?“

„Udělá na vás smutný obličej, to je jisto, a moc vám nedá. Ráda bych vám uspořila námahu choditi pro příspěvek.“

„Půjdu tam, půjdu tam brzy; jest to ubohá, nepokojná, nemocná duše, a Bůh mne zde ustanovil za lékaře takých duší. Nemám práva zanedbávati žádnou z nich. Na shledanou, pí. Denis!“

Rozešli se, a dobrý kněz, jda po malém schodišti, si řekl: „Hle, jest umdlená, paní Denis; dobrá věc, dobrá věc — pro slečnu Redelovou, rozumím.“

(Pokračování.)

Ferd. P. Místecký:

Z písniček.

1. Vzpomínky.

Napadlo sněhu do ulic,
zapadly cesty v závěje,
jako ty mládí zlaté sny,
růžové mládí naděje.

Vánice venku před okny,
rolnička mile zacinká,
jako kdy v duši ozve se
na sny a mládí vzpomínka.

2. Prání.

V rodné hroudě chtěl bych spat,
mezi svými spočívát,
kde se pění Ostravice
šumný chvat.

Kde jsem první písně pěl,
k Lysé hoře pohlížel,
její údolí a lesy
tak rád měl!

Jan Karník:

Ve žních.

Mandele jak čepce zlaté
rozloženy po poli;
za týden té manny svaté
budou plny stodoly.
Zralé zrno ve špýcharech,
sypká mouka ve mlýně,
zdárný ječmen v plovovarech
pozvou lačné k hostině.

Bude konec nedostatku —
zášti konce nebude!
Metlou denně nových zmatků
budeš bít nás, osude,
dokud budou prázdná nitra,
duše na troud vypráhlé,
místo lásky slova chytrá,
kapsy příliš obsáhlé!

Prof. Václav Hübner:

Stanislav Vydra.

Památce zesnulé dcerušky Mařenky věnováno.

V počátcích aritmetiky od Stanislava Vydry, vydané na přimluvu kanovníka Lenharta od Ph. Dr. Ladislava Jandery, kněze řádu premonstrátského a profesora matematiky na vysokém učení pražském, r. 1806 čteme v předmluvě pozoruhodné poznámky, které svědčí o vlastenectví, poctivosti a zbožnosti obou jmenovaných mužů.

Píše vydavatel řečené knihy: Ať soudí potomci o ceně jeho spisu, jak chtějí, přece nikdy nepřestanou oběti, kterouž pan spisovatel, opovrha všechen soukromný zisk, vlasti své učinil u velké vážnosti a poctivosti míti.

O té nežistné oběti není mi potřebí důvodů uvoditi (abych obšírnosti uskovnil), jediný tento připomenu, kterýž není mým krajanům tak, jakžby toho zasloužil, povědom. Netrvalo dlouho. co Vydra profesorem matematického umění jsa ustanoven, svého úřadu učitelského, ač velmi obtížného a nehrubě zjištěného, zastává, k jinému mnohem zjištěnějšímu a pohodlnějšímu úřadu povolán a téměř donucován byl. Odepřel toho, žádaje vlasti své milé a mládeži české učení svým dle možnosti co nejvíce

prospěšen býti. Vydavatel ubezpečuje, že ze žádného jiného ohledu úřadu tak výnosného neodepřel; ale i ve svém starším věku podobným příkladem lásky k vlasti na sobě dokázal. Z toho již každý sezná, proč pan spisovatel v jazyku českém matematiku vydati si umínil. I zdaž by možné bylo, aby vlastenec tak horlivý jazyka svého mateřského sobě nevšímal a nevážil? Bylť jest jazyka českého tak milovný, že i k hněvivosti se popudil, slyše, an jazyk německý v Čechách se šíří, aneb k jazyku českému v dokonalostech se přirovnává. Povinnosti jsa obvinut matematické učení žákům svým v německém jazyku přednáseti, tím se s vlasti svou smířiti chtěl, že umyslíl počátky všeho matematického umění v jazyku vlasteneckém vydávati. Jako-li tento svůj úmysl co nejpěvněji vykonati sobě předsevzal, nicméně by se byl nevyplnil, ač i po mnohá léta na mysl své s ním se obíral, kdyby — prozřetelnost utrpení jediného člověka prospěchu mnohých byla nepodrobila. — Vůbec jest známo, že bychom výborné Eulerovy algebry neměli, kdyby byl neoslepl. O přítomném spisu vydavatel též ujistiti může, že by se byl nesepsal, kdyby pan profesor Vydra až do posledního dnu života svého zdravý zrak byl zachoval. Nalézá se sic mezi jeho pozůstavenými spisy začátek k přítomnému spisu s poznamenáním početi této práce, totiž 27. června léta 1800; ale jsou to jediné první průpovědi, a některá slova matematického umění se týkající v jazyk český vyložena. Aby se byl do dalšího spisování těchto počátků kdy dal, nebylo možné pomysleti, z části pro mnohé jiné práce úřední, z části, že oči jeho den po dni mdlejší byly. Den 22. měsíce ledna r. 1803, tento den, jenž žákům obzvláště posledním nikdy ze živé paměti nevyjde, rozhodl osud tohoto spisu. V týž den přišed prof. Vydra, již přemdlého jsa zraku, do školy počal učití a náhle docela oslepl.

Kdož lidského utrpení jest citliv, ten sáti sobě vyobraziti může to přesmutné divadlo, když žáci jej, an nejprve jím o náhlém oslepnutí zprávu dal, s učitelské stolice do příbytku vedli. Od toho zlého, kteréž přetrhnutí se nemohlo, musela se obrátiti pozornost k příjemným a utěšeným představením myslí jeho, aby se mu nějak polehčilo. Čehož aby tím spíše dosáhli, radili mu, aby českou matematiku diktoval, to jest, do péra povídal, i dosáhli cíle svého. Kdyby spis tento o rozšíření a zvelebení matematického umění žádné zásluhy nenabyl, přece všem Čechům milý a u veliké vážnosti býti musí, protože vypracování jeho pomohlo polehčovati bolestí jich nejsnažnějšímu a nejučenějšímu krajanu. Vypsavše z předmluvy tyto podrobnosti, připomínáme ještě: Stanislav Vydra (*1741, †1804) byl muž panické čistoty, myslí a mravů, i všestranně zachovalý a neuhonný se staročeskou upřímností a poctivostí, již on pokládal za přední povinnost každého člověka.

Jako kněz a bývalý řeholník plníval povinnosti stavu toho s příkladnou bedlivostí a k řeholi jesuitské lnul až do smrti své s největší láskou, pokládaje za velké své štěstí, že náležel k řádu tomu. U věcech náboženských byl mírný a snášenlivý a tudíž činil dobře každému bez rozdílu vyznání jeho. Co se vzdělanosti týče, byl Vydra vysoceučený a nemálo výmluvný; v jazycích

klassických byl tak vycvičený, že se tehdy málo kdo mohl s ním srovnati, byl i výborně znalý historie obecné a domácí a všelikých věd příbuzných.

K nejskvělejšími stránkami v povaze Vydrově sluší však počítati jeho upřímnou neobyčejnou lásku k vlasti a jazyku mateřskému. Pročež hněval se nemálo na Dobrovského, Ungra, Pelcla a j., kteří tehdejší jazyk český pokládali již za odumřelý, ale nepochyboval o zdaření se usilování a práci, kteréž Kramerius, Thamové, Tomsa, Puchmír a j. tehdejší vlastenci k oživení a vyzdvižení národnosti naší před se brali, on hlásával to zřejmě přátelům a posluchačům svým, „že ani sami dědicové čeští toho nedopustí, aby jazyk tak vzácný, bohatý, vzdělaný a starožitný, aby náš jazyk svatováclavský měl zahynouti a jazykem cizím naprosto vytištěn býti, anobrž že zase ožije a rozšíří se tak, jak to bývalo za časů otce vlasti naší Karla IV. a Rudolfa II., kde jazyk ten měl právě svůj věk zlatý.“

Hledíc k umění matematickému, nebyl Vydra ovšem tak geniální jako jeho učitelové Tesánek a Stepling; avšak měl tak důkladné vědomosti matematické, fysikální a astronomické a věděl všeho tak výborně užiti, že sám Bernoulli, Huberti a jiní tehdejší výtečníci si ho proto vysoce vážili a s ním u věcech těch dopisovali. Ve svých učených pojednáních, jež tiskem vydával, směřoval ne tak k ukázání své důvtipnosti, jako více k snadnějšímu a důkladnějšímu vzdělání mládeže vlastenecké v umění matematickém, přihlížeje vůbec ve všem, co mluvil a psal, předem ku praktické potřebě a ku potvrzení toho, co by bylo v jedné každé vědě nejdůkladnějšího a nejužitečnějšího. Tak na příklad o kombinacích pojednáv praví ke konci: „Svou povinnost uznávám, abych ukázal, že není tohoto umění bez užitku, neboť předně z toho seznáváme, kolik rozličných slov může z čtyřmécítma písmen pojití, když se buď po dvou, buď po třech, buď po čtyřech vespolek složí, a jaké rozličné řeči z toho vyplývají. Druhé, mnozí, zvláště po penězích hltající, velmi sobě hru loterii tak zvanou zalibili, i tito mohou všechna možná amba, všechna možná terna, kvaterna i kvinterna nalézt, když vsadí na všechno toto, jistě uhodnou, však se svou hroznou škodou. Ku př. chtěl by kdo věděti kolik vyhraje amb z 90ti čísel ten musí saditi na 4005 amb (tolik amb jest z 90ti čísel) a 10 z nich jistě vyhraje (poněvadž se jen 5 kuliček vytáhne a z těch jest 10 amb). Š jakou svou škodou! — — Není-li to politování hodná pošetilost, když mnozí po nejistém zisku dychtíce, sebe i svých děti svého jmění zbavují! — Nechtěje se déle při té hře zdržovati to jediné při zavírce této knihy k výstraze svým milým vlastencům přidávám, aby majíce Boha vždy na paměti, již záhy pilnosti, umění a práci zvykali, jistěji sobě potřebný pokrm a oděv vydělají, než aby minili obě vyhrát. (Pag. 253. — Počátkové aritmetiky.) Vydra byl výborný pedagog a zvláště jako učitel nesnadného a často suchopárného umění matematického — byl tak neobyčejně způsobilý, že neměl tehdejší ani pozdější tak lehce ve věci té někoho sobě rovného.

Aby získal mladistvé své posluchače vážné vědě své, užíval k tomu všelikých prostředkův a pohnutek, ba i lichocení.

Na str. 16. své aritmetiky píše: „Více příkladů dáti se ostýchám, protože vtipným Čechům píši.“ Při násobení na str. 36. praví: „Ostýchám se zde o regule pigri neb o pravidlu lenocha obšírněji psáti, protože k užítku vtipným a snažným Čechům práci svou obětuji.“ V úvodu k matematickému umění píše na str. 7.: „Muzika, neb hudba, i toto k obveselení myslí sloužící umění jest také matematické. Zajisté není národa pod celou oblohou nebeskou, jenž by byl k hudbě tak schopen, jako je národ český, a z té příčiny jest velmi schopen k matematickému učení.“

Vydra ukazoval vždy a všude k potřebě a prospěchu umění matematického. Na str. 2. píše: „Proto Plato mudřec pohanský každému člověku tu radu dával: chce-li se až k nebi zvelebením svého rozumu povýšiti, by sobě dvě křídla opatřil, jedno nazýval aritmetikou, druhé geometrií; těmi že se bude moci nad jiné vysoce vznášeti.“

Astronomie, aneb hvězdářství (pag. 5) jedná o celém světě, to jest: tak o obloze nebeské, jako o zemi a všech planetách, neb bludných, i také stálých hvězdách. Toto umění jest hlava všech těch údů, z kterých to překrásné beze vší vady žádnému neduhu nepodrobené tělo, které matematika slove, jest složeno. Jak astronomii sobě Bůh zamiloval, z toho lze seznati, že k narozenému svému synu, spasiteli našemu Ježíši žádných jiných učených lidí nepovolal, nežli hvězdářů, kteří u nás tři Králové slovou; a v pravdě, neboť s tímto uměním jedině velicí a bohati vladykové ve východních krajinách před lety se obírali.“

„Chronologie jest času sčítání. Kdož medle kalendáře nepotřebuje a tohoto bez astronomického umění nelze složiti. Kterak to byla hanba pro Římany za času panování Julia Césara, který chtěl tehdejší nepořádný kalendář opravit, žádného člověka mezi latiníky nenašel, jenž by uměl tuto práci vykonati, byl prinucen z Alexandrie k sobě pozvati Sosygena Řeka, výborného matematika. U nás chvála Bohu o takové muže nikdy nebylo nouze, ani doufám, bude nám kdy třeba, abychom do Egypta, ba ani do Němec pro ně posílali.“

Architektura městská, stavitelství městské učí, kterak se mají města, a v nich všeliká sídla stavěti. Každé stavení má býti pevné, pohodlné a krásné! Jak málo v umění stavitelském předkové naši zběhlí byli, vidíme na chatrných všech městečkách a městech českých. A najdeme-li kde dokonalé stavení, tedy jest obyčejně od mistra cizozemce postaveno.

V městském stavitelství, v umění, kterakby se stavení městské slušně postavilo, to nalezení prostřední velikosti jest mezi dvěma danými nevyhnutelné (pag. 153). Sám Bůh stavitel celého světa nejvýbornější zjevil to Šalamounovi, jakž to v písmě čteme, aby dal při jeruzalemském chrámu světnice takto stavěti. Délka jich aby dvakrát byla větší, než-li šířka; výška pak aby byla prostřední, aritmetická proporcionální velikost mezi délkou a šířkou; ku př.: kdyby byla šířka 6 sáhů, musila by býti délka 12 sáhů a výška $\frac{6 + 12}{2} = \frac{18}{2} = 9$ sáhů.

A zajisté taková světnice bude dle pravidla stavěna, podle kterého dal Šalamoun chrám stavěti.“ O taktice mluvě, praví (pag. 6): „V tomto umění velmi zběhlý byl náš vlastenec Žižka, a proto nad mnoha tisíce svých odporníků vždy zvítězil.“

Ve volbě příkladů byl neobyčejně zajímavý. V nauce o přestavách (permutacích) čteme na str. 249 tento příklad:

„Jistý bohatý pán pozval k hlučnému obědu šest vzácných mužů, již zdvořilosti jsouce zvykli, jeden druhému první místo obětoval, když se měli za stůl posaditi. Nechtíce pak žádný z nich té přednosti druhému vzíti, žádný se k stolu nepřiblížil; i jsa touto rozepří pouvažen domácí pán, takto neprozřetelně promluvil: Mně milí a mnoho vážení hosté! Posadte se dle své libosti, žádného ohledu na místo nemajíce. sic vás tolikrát po sobě k obědu pozvu, kolikrát lze místa mezi vámi proměnit. — Pochopíš to hned, milý čtenáři, kterak nerozváživě ten dobrý muž promluvil. Co myslíš, kolikrát lze 6 rozličných věcí rozsaditi? Odpověď: $1 \times 2 \times 3 \times 4 \times 5 \times 6 = 720$. Vezmeme-li obyčejný rok 365 dní, tedy by ten dobrotivý, však nerozváživý muž musil těch 6 hostů každý den skoro celá dvě léta (bez desíti dnů) pozvati.“

Vydra cvičil zdarma soukromě v umění tom ty, kteří sobě toho žádali, dával každého roku několik lepších žáků u přítomnosti senátu akademického veřejně zkoušeti a these při tom přednášené tisknouti, chválival v přednáškách pilné žáky a poskytoval jim i hmotné odměny, ano zjednával jim stálé zaopatření jako vychovatelů nebo učitelů. Všim tím vzbudil v jednom ze svých posluchačů lásku k vědě matematické v té míře, že se jí docela oddal a napotom jako učitelé nebo učenci v ní prosluli; vůbec za 30 let svého učitelování vzdělal přes 10.000 žáků v umění matematickém.

Takž byl Vydra muž opravdově nábožný, vysoce vzdělaný, šlechetný, dobrosrdečný, při tom rázný a vlastnilovný, anebo jak jej vděčný jeho žák J. Jungmann krátce, avšak trefně vyličil — dobrý, jak jich málo v světě, člověk, pěstoun, kněz i Čech!*)

Věra Jasoňská:

Zima.

Zemřela dívka — spanilá Země —	Slunce se chmuří, nevěsta svěží
oči jí sklíží sněžný sen;	halena bílým závojem
na bílé čelo zlíbal ji jemně	bez pohnutí a mrtva zde leží
stařík Mráz — chladným retem jen.	pod sněhu bílým přikrovem.

Spí však jen dívka; srdce jí buší
 skryté jak ptáče ve hrudi;
 v zimním svém spánku sladkým snem tuší,
 že se zas s jarem probudí.

*) Podrobnější biografii o tomto vzácném muži najde laskavý čtenář v pojednání Ant. Ryblíčky „Přední křesťelé národa českého“ z roku 1889 a v časopise pro pěstování matematiky a fysiky, ročník I. z r. 1872.

Antonín Ježek :

Z nauky Jana Amosa Komenského. *)

Pročítáme-li spisy, které jako odkaz nám zanechal Jan Amos**) Komenský, zdá se nám, že kráčí cestou samého Ježíše Krista, který přinesl a odkázal své církvi plnění dvou příkázání lásky: „Miluj Boha nade všechno a bližního svého jako sebe sama.“ Jeví se ve spisech jeho pevná a neochvějná víra v Boha, který vše řídí a spravuje, nejvyšší oddanost do svaté vůle Jeho a důvěra v Jeho pomoc. Ale zároveň všude jeví se touha o vymanění lidského pokolení z všednosti života, o povznesení jeho k Bohu, o vyvýšení jeho k patřičnému stupni důstojnosti a zároveň snaha, aby v lidstvu zavládl mír a závodění v ctnostném životě za cílem — dokonalosti.

Jeho úsilí směřuje k tomu, aby na zemi místo marných bojů, polemik a z toho vzrůstajících nesrovnalostí a potírání, usídlila se snášenlivost, která jediné může lidstvo povznést a dovést je k netušeným metám. K tomu cíli směřují „Rady o napravení věcí lidských“. Horlí o získání spravedlnosti, pracovitosti, mírnosti, laskavosti, trpělivosti a vytrvalosti v dobrém, při čemž nezapomíná ani na vlastenectví.

Někteří kladou Jana Amosa Komenského mezi největší filozofy, čemuž odporuje učenec Dr. Durdík, který nepokrytě se vyslovuje, že Komenský nebyl filozofem, nýbrž učitelem a theosofem. Při tom podotýká, že ač jinověrec byl velmi snášenlivý a na obzoru dějin kulturních bude stále hvězdou první velikosti.

Nesporný význam má Jan Amos Komenský ve školství a proto stal se svým názorem hledanou veličinou, jehož názory v nejrůznějších formách objevují se ještě dnes, jméno arcíučitelovo pak síkvi se zlatým písmem v čele jednot učitelských. Pročež bylo by zvláště nyní potřebno, aby učitelstvo zásady svého arcíučitele vzalo za své a dle nich zařídilo celý svůj život, dle něho vedlo svéšenou sobě mládež po cestě pravého vědění k cíli nadpřirozenému — k Bohu!

*) Jan Amos Komenský narodil se 28. března r. 1592 v Komě u Uh. Brodu na Moravě. Po vykonaných studiích v Herborně a Heidelbergu působil v Přerově a Fulneku. Potom v Čechách, v Německu, Anglii, Holandsku, Švédsku, Ubrách a j. Od r. 1656 sídlil v Amsterdamě. Zemřel r. 1670 a pochován byl v Naardenu.

**) Proč Komenský přijal příjmení — Amos — dovídáme se z předkladu osmé knihy Jana Lascického. „O obyčejích a řádech, kterýchž mezi sebou užívají pro potřebu církve Boží,“ kterou sám Komenský přeložil. — Pacholata oddávající se na kněžství dávána byla hned za útlého mládí kněžím na cvičení, aby pokud jest možná, světa nepoznala a se v milování Krista a choti jeho církve rozněcovala. Tato se cvičí v čtení a psaní, potom v katechismu, potom Nový zákon čísti a přednějším věcem z paměti se učití zavazována bývají. Když poodrostou a jaká jest v kom působnost myslí se ukáže, bývají některá příčinami k nabývání jazyků a svobodných umění opatřena, zpozdlejší pak na řemeslo nějaké poctivě oddána, aby se jemu naučice, trávití mohla i chleba sobě sama, bylo-li by třeba, dobývati uměla. Tak za některý rok pocvičena, zprubována a zkušena jsouce, bývají prvním církevního povolání stupněm, akolutstvím (aneb učenictvím) poctěna a to zjevně na synodu, přijímající někdy z jiných příčin jiná příjímí (obyčejně z dějin biblických) . . . (kap. IV. 13.)

V dobrém vedení mládeže spatřuje Jan Amos Komenský mnoho dobra pro celý národ, neboť ví, že dítě teprve školou bývá zpracováno, zušlechtěno a jakým směrem bývá ve škol vedeno, takovým obyčejně kráčí v pozdějším životě.

Praví: „Pod nebem jiné cesty k napravení zašlostí našich není, leč mládeže dobré vedení, neb, má-li zlořádám lidským nějak bráněno býti, to skrze rozumné a prozřetelné mládeže vedení, t. j. vychovávání a vzdělávání dítě se musí a proto budiž ono: „všeobecné, veřejné a darmo“.

Nyní můžeme říci, že slova Komenského došla splnění. Všeobecnost školy má veliký význam pro mládež, která učí se tam jakési rovnosti. Bohatí i chudí, nadaní i nenadaní stále bývají v nejužším styku, takže ani učitel nemá činiti žádného rozdílu stavovského. Všem má měřiti stejně, všem ukazovati stejnou lásku! Zvyká si bohaté dítě obcovati s chudým, učí se, že každé z nich stvořeno jest k obrazu a podobnosti Božímu, každé povoláno k synovství adoptovanému v nebesích. Veřejnost školy bývá příčinou, že se tam schází mládež různých vyznání náboženských. A přece nenalzáme, že by snad mládež vyznání židovského, nebo protestantského doznala nějakého posměchu, třebaž že někdy mládež počíná si lehkomyšlně. Tak živena jest i snášenlivost náboženská. Následkem toho, že vyučování děje se darmo, vlastně břemeno z jednotlivců přesunuto, ukázalo se, že každý občan jest vázán svatou povinností dáti dítěti svému všechno, co směřuje k budoucímu štěstí jeho.

Co se týká vyučování, dává moudré rady, kterými dojde se k cíli. „Vyučování zahrnuj vše, co může člověka učiniti vzdělaným, dobrým a mravným. Má býti přípravou pro život skutečný. Vyučování budiž podáváno příjemně a zajímavě!

Nejlepší disciplína spočívá v methodě, která budí v dítěti chuť k učení; chovance lze vésti bez donucování, přísnosti nebo tělesných trestů. Chovanec nechť pracuje, učitel ho vediž! Vycházej se od všeobecného k jednotlivostem, od snadného k ne-snadnému! Zdraví tělesné vyžaduje především naší péle, neboť silné tělo jest nevyhnutelné k rozvíti se ducha.“

V Didaktice rozvinuje svůj názor podrobněji. „Ve škole budiž všemu, čeho věděti třeba, učeno; tedy nejen řečem (Komenský totiž chce poukázati na staré latinské školy, které hlavně se snažily řeči vštípit mládeži), ale i věcem a to souběžně a vedle sebe, jak příroda nám sama ukazuje. Všem z věcí a na věcech, v nichž spočívá pravá moudrost.

Tot velkolepé zahájení učení věcného a názorného, jímž škola naše nade starou se vyšínula, ana do starého trivia i vždy reálné přibrala, mrtvé slovo názorem oživujíc. Jsouť zajisté věci tělem, slova jen rouchem, věci jsou jádrem, slova skořápkami a pouzdry. Proto budtež, jakož k sobě náleží přírodou, pospolu podávány. Ano nejspíš věcné porozumění, pak paměť, posléze i řeč a ruka budtež cvičeny, z čehož plyne methodické naučení. Učitel připrav nejdříve si pomůcky, knihy a předesílej nejen názor konkrétní, nýbrž i abstraktní t. j. před výkladem slovným

1. nejen živou bytost, model a obraz umělý, ale i
2. příklad mluvy před pravidlem mluvy,
3. příklad dobrých mravů a ctností — před naučeními a exhortami,
4. případné poučení na věci — před soustavným vyučováním a vykládáním —

a vediž sobě posléze tak, aby mládež tobě svěřená nikoliv z knih, nýbrž z přírody ji obklopující, z nebe a země, poli a lesů, dubu a buku poučení a moudrosti nabývala. Nic tedy z pouhé autority a slovných výkladů, ale vše předkládáním, ukazováním smyslným i rozumovým. „Nic není v rozumu, co nebylo dříve ve smyslech.“ — „Vše, čemu žáci učí, budiž jim tak jasně předloženo, vyloženo a rozloženo, aby jako svých pět prstů před zrakoma měli.“

Komenský projevuje zdravý názor, který není možno najednou provést, totiž vyučovati v širé přírodě a na skutečných bytostech. O vyučování v přírodě mnoho se jednalo, různé názory se vytříbily, ale nebylo dosud možno věc uvést ve skutečnost. Následkem toho i poučování na skutečných bytostech jest zne-možněno. Zatím alespoň zaopatřeny kabinety zvířenou, aby mládež měla správnější názor než na zvířatech pouze vyobrazených. A zajisté, mládež mnohem radostněji poslouchá a vnímá věc, jestli že ji může poznati, jak je ve skutečnosti. Zájem o věci zvyšuje se výlety do přírody, na něž mnohý vzpomíná z dob studentských a jistě pamatuje, jak každá květina, zkamenělina byla sebrána a dotaz o ní učiněn u příslušného profesora. Také výlety do různých památných míst se osvědčily a na Moravě učiněn pokus takto „cestovati“ i s mládeží škol obecných, což se velice osvědčilo, neboť seznáno bylo mnohé ze skutečnosti z nejrůznějších oborů a hledisek a sice tak, že by o tom snad marně učitel několik hodin mluvil, aby dítě učinilo si správnou představu.

Poněvadž Komenský zastává ve všem methodu názorného vyučování, nazývá ho Michelet „opravdovým otcem metody názorné“.

Tím, že obrací pozornost k přírodě, největší učitelce, bezděky dokazuje tvůrce jejího — Boha a jeho jsoucnost, dokazuje, že ona nemůže býti dílem náhody, nýbrž předpokládá nutně rozumného pořadatele, rozumnou příčinu. Zdá se mi, jako by chtěl zvolati Komenský s Jobem: „Zeptej se hověd a naučí tebe, ptactva nebeského a oznámí tobě, mluv zemi a odpoví tobě a vypravovati budou tobě ryby mořské: „Kdož neví, že všechno to učinila ruka Hospodinova?“

Komenský sám praví, proč posílá mládež k matce přírodě. „Příroda netvoří ničeho zbytečného, nedělá ničeho bez základů, kořeny pouští hluboko a z kořene vše vyvodí.“

Názor Komenského o způsobu vyučování záleží v tom, že má býti lehkým a příjemným, bez donucování a tvrdosti. Proto třeba se bráti od nejbližšího ke vzdálenějšímu, od známého ku neznámému, od jednoduchého ke složitému a nic nebudiž paměti ukládáno, co by mládež pojmouti nemohla. Praví o učiteli:

„Ukrutným jest učitel, který žákům práci ukládá nevyloživ, oč v ní běží a neukázav, jak pracována má býti, nejukrutnějším pak ten, který jich proto, že neporozuměli, bije, hřmotí a lomozí.“

Obecné školy nejsou arcíť jako vysoké, kde se pouze čte, často rychle, takže nelze ani čtené dobře sledovati. Komenský dobře vycítil, že mládež nutno všemu naučiti ve škole, neboť doma málokteré dítě snažil se studovati, zvláště tehdy, když otec a matka je k učení nevybídnou. Jen děti rodičů bohatších jsou k učení nabádány, nebo mají domácího učitele k zopakování látky ve škole probrané.

Učitel otázkami musí se snažiti pravdu z dítěte dostati, aby se mu stala snadnější k pochopení a tím vzbudí větší zájem, nežli když sám přednáší jako professor střední školy svým žákům.

Psychologický postup učiva uvádí Komenský ve své Didaktice takto: „Staré opakuj, — nové přibírej, — nacvičení a užití neopomíjej!“ Předním pravidlem budiž: „Čtvrt hodiny opakování za účelem vybavení příslušných představ osvojovacích, další půl hodiny výklad látky nové, poslední čtvrt hodiny zopakování, seřazení a srovnání látky nové postupem psychologického návoje.“

(Pokračování.)

Prokop Zaletěl:

Padlým hrdinům.

Za svobodu vlasti svojí drahé,
za lid, jenž byl doma otrokem —
do pole jste táhli, hrdinové,
nedávše se másti úskokem
těch, již krásnou naši hnětli zemi
za vše, co jim hojně dávala . . .
vyssát', zničit Čechii snad chtěli,
slavnou jež tak kdysi bývala . . .

K slávě této zase dopomoci
vlasti milé trpce zkoušené,
za úkol jste svatý vytkli sobě
a duše jste citem spřízněné
mezi druhy tam v cizině dálné
kolem sebe pilně družili —
Bůh vám žehnal — dílo dařilo se —
my svobody zlaté dožili!

Vy však padli v tom jste za vlast boji
těla vaše tli kdes v cizině . . .
však o činech vašich reků hodných
v každé mluví české rodině . . .
oběť vaši národ obdivuje,
o zásluhách pěje v nadšení,
že jste pomník slávy postavili,
hrdinové naši milení!

Dopisy Aloise Vojtěcha Šembery Františku Douchovi.*)

(3 dopisy. Mus. sign. 3 J 83, č. 198 a 199.)

Z Douchovy korespondence vydává JUDr. Otto Stehlík.

Úvod a poznámky k dopisům.

a) Alois Vojtěch Šembera (1807—82), český učenec, spisovatel, především historik a filolog a buditel moravský. Byl úředníkem v Brně, od r. 1838 profesorem řeči a literatury české v Olomouci, pak ve Vídni a od r. 1850 redaktorem Říšského zákoníku v českém překladě. Byl též poslancem sněmu zemského. V Brně účinkoval v duchu národním s V. Žákem, básnil též pod pseudonymem Mudromil Mytský a vydal sbírkami Furchovy básně, 2. vyd. r. 1843 a 1844. Jeho hlavní dílo je: Dějiny řeči a literatury česko-slovenské. Svým prohlášením R. K. a R. Z. za falsa udělal mnoho rozruchu a sobě mnoho nepřátel a nepříjemností. Přispíval do časopisů: Jindy a nyní, Č. Č. M. (na př. r. 1842 a 1843 článkem: Výjimky z dějin rusko-mongolských, dle Hammera z Purgstallu), Čechoslav, Květy, Včela, Hronka, (Zapův) Poutník (na př. r. 1847 článkem: Město Holomouc), Moravská Orlice a Archaeologické Památky, a redigoval kalendář „Posel moravský“ v l. 1837 až 1848 a Moravské Noviny r. 1848. Překládal též z Vergila. — Kn. Sl. str. 247—248.

Šembera stejně jako Doucha velmi pilně přispíval do Koberova Naučného Slovníku, na př. článkem o svém rodišti Vysočém Mýtě sv. X. 431 a to pod zkratkou: „Šra neb Šba. — Zde v dopisech uvedené příspěvky zajisté uveřejněny nebyly. Články toho jména pocházejí buď z pera jiných autorů, na př. Markomané a Markomanie, sv. V. 127—29, pod zn. Bl. od V. Brandla; Rugové VII., 793—94 pod zn. Ku, od Josefa Kořána, red. Světozora; Kamýk viz Kamejk, IV. 508—509, od Vl. = Ant. Vlasáka, faráře na Hrádku, aneb autor není uveden: sv. Ondřej V. 1059, Martin V. 144, Krumlov IV. 1029—30; poslední místa (též Kamýk) jsou mimorakouská a tedy ne ona zde v dopisech uvedená. V člancích bez autora: Rakatae XI. 94 a Rugové XI. 594 (Rujané) je uvedeno, že jsou dle mínění Šemberova Slované.

Z jeho spisů zde nutno uvést následující:

1. *Böhmische Rechtsschreibung*. Von — —. Olmütz 1841; str. 41. — Zweite Auflage 1844, u Škarnicla; v 8., str. 63, za 42 kr.

2. *Paměti a znamenitosti města Olomouce*, kteréž vyličil — —. S 8 obrazy. Ve Vídni 1861, nákladem spisovatelovým, pomocí Matice Moravské, tiskem Leopolda Sommera; v 8., str. 148, za 1 zl. 50 kr. — Spis založený na listinném materiálu ukázal na Bočkova falsa.

*) Vydáno se svolením slavného výboru Společnosti Musea království českého, začez zde vyslovuji povinný dík.

3. *Vpád Mongolů do Moravy*, se starší historií Mongolů; jich povahopisem a popsáním Hostýna; v dobu šestistileté památky osvobození Moravy od Mongolů. Se 3 obrazy. V Olomouci 1841, u Al. Škarnicla; vel. 8., str. V a 103. Za 45 kr. stří, Posudek ve Květech 1842. Příloha: Noviny č. II, 26 I, str. 7—8. Bez udání autora. Vydání druhé tamže; str. IV a 76.

4. *Vysoké Mýto*, král. věnné město v Čechách. Popsal —. V Holomouci 1845, u Škarnicla; v 8., str. 140, za 1 zl. 20 kr. Posudek ve Květech 1845 od Ant. Rybičky, č. 7., 16/I, 28 a č. 8, 18/I, 32. pak v Časop. mus. 1845, str. 128. S pěti obrazy, které kreslil a ryl Š—ův syn Josef Šembera dle přírody (skutečnosti). Obrazy představují: 1. Vysoké Mýto, kreslil 1842. — 2. Kostel sv. Vavřince ve Vysokém Mýtě. — 3. Okolí u hrobu Františka Šembery, měšťana ve Vysokém Mýtě. (Nar. 5. VI. 1759, zemř. 7. IV. 1823). Velký tento obraz kreslil r. 1823 J. Š. otcí na památku a ryl Jiří Döbler. 4. Malé Mlýny ve Vysokém Mýtě. 5. Vysoké Mýto v sedmáctém století. Dle starého obrazu. — Litografie (obrazů) u Škarnicla a Domka v Holomouci. Rohu. Spis tento měl spolu se školní knihovnou, r. 1839 založenou, také přispěti k národnímu probuzení rodiště Šemberova. — Nejvíce však zde zasluhuje zmínky dílo:

5. *Západní Slované v pravěku*, čili rozbor kritický, že Slované v Germanii a Illyrii bydleli od doby předhistorické. Sepsal — — —. S mapou Germanie a Illyrie. — Verum simplex. — Pomocí slavného moravského výboru zemského. Ve Vídni. Nákladem spisovatelovým. 1868. Z tiskárny Mechitharistské ve Vídni. 4. str. XXIV + 380 + 8. — Kniha je věnována památce kronisty Kosmy. — K zde otištěným dopisům viz následující kapitoly: Rakatae, Rakousi, str. 24. — 6. Baemi. Čechové, str. 30. — 10. Rugii. Raňané, str. 83. — 7. Markomani. Moravani, str. 43. — Mons Comagenus Chlum Turbbinský, str. 214. — Comageni. Chlum, str. 227. — A v „Přidavcích“ viz: Rakatae. Rakausi, str. 1. — Rugii. Raňané, str. 1. — Mons Comagenus. Chum. Kumenberg. str. 3. — Comageni. Chum. Sv. Ondřej. str. 6. — Spis, v němž tuším nezůstaly bez vlivu fantastické názory Kollárovy — neboť pomáhal roku 1852—53 při vydávání Kollárovy „Staroitalie slavjanské“ — vzbudil mnoho rozruchu a odporu nejen mezi historiky českými (na př. Hattala jej odsoudil) a slovanskými, ale i v cizině. Zastával nejen hypotézu o prastarém osídlení západních Slovanů v Čechách, na Moravě, v Rakousích, v Polabí atd., nýbrž i slovanský původ Suevů u historiků římských a řeckých. Viz blíže: Česká literatura 19. stol., díl III., část 2., str. 612.

6. Über die Lage der Wohnstätten des h. Severin Comageni, Astura und Faviana in Niederösterreich. Eine kritische Untersuchung von — — —. Separatabdruck aus den Blättern des Vereines für nied.-österr. Landeskunde. Wien 1871. Verlag des Vereines für nied.-österreichische Landeskunde. [Autograf Šemberův v knize univers. knihovny v Praze, sign. 22 F 553: Bibliotece c. k. university Pražské. Ve Vídni 23. července 1871. A. V. Šembera.] Vorgetragen im Vereine für nied. österr. Landes-

kunde am 28. April 1871. — Velký 8°, str. 26. — Druck von C. Finsterbeck in Wien.

b) *František Sláma* (Bojenický) 1792—1844. Byl kaplanem v Prachaticích 1815—25, v Orlíku 1825—32, od r. 1838 farářem v Chrašticích na patronátě orlickém a od r. 1840 děkanem v Bechyni. Byl neohrožený zastance národnosti české, výtečný hospodář, řečník a kazatel, velmi zasloužilý o národní školství, o vzdělání a zušlechtnění lidu venkovského, o chudinství a štěpnictví atd., zakládal knihovny a spolky. Překládal z Kryštofa Schmidta z němčiny, sbíral Čelakovskému národní písně a přispíval do časopisů: *Čechoslav*, *Č. Č. M.*, *Časopis pro katolické duchovenstvo*, *Rozličnosti Pražských Novin*, *Včelu* a *Květy*. Jeho čilá literární činnost se týká oborů různých, na př.: historie církevní, archaeologie, bohosloví pastýřského, homiletiky, paedagogiky, methodiky, kázání a řečí, filologie, cestopisu, biografie atd. Viz: *Rybička*, *Přední křisitelé národa českého* na str. 333—72 a *Kn. Sl.* str. 232. (Dokončení.)

Václav Poledne:

Návštěva.

Věnováno paní K. a V. S.

I.

To jest Váš domov? — Tam? — Ta okna skrytá
bohatou zelení? — kde schody stinné
se točí terassou? —

Aj! — kdosi kyne
nám v ústrety a z daleka nás vítá — —

Až nahoře — u otevřených dveří — —

V domě jest světlo. —

Venku již se šeří —
Hluk umlká a stromy šepotají
večerní modlitbu — Hvězdy se chvějí
na obloze — a dole rozžínají — —

Zástřená okna v prázdnou tmou se smějí.

Za okny děti! — Zmírajícím tichem
jak ptáče proletí radostným smíchem —

Již zmlkly docela —

Snad v postýlce už leží,
kde jejích sny mateřská láska střeží — —

Noc těžkým závojem jest zahalena.

„Pospěšme domů! — Očekává jistě! —
Nuž, vstupte, prosím! — Ano, jsme na místě,
Toť tedy domov Váš?

„A zde má žena!“

II.

Děkuji Vám! — Ach, ano! — Vše zde máte,
čeho jest potřeba, by duše osamělá
na útrapy své pouti zapomněla — —

Co milých drobností! —

Ořízky zlaté
přerůzných knih, jež byly darovány
kdys na památku — (Čtěte věnování
na prvním listě!) — Dnes jsou urovnány
v společné skříni —

Před šedivým prachem
dotěrné všednosti je něžně chráně
společná péče rukou na vždy splatých
k společné pouti —

Radostí, ne strachem
se chvěje hrud! — Když budoucností temnou
se zabýváš, z dvou párů očí vzňatých
požářem lásky hřmí: Ty budeš se mnou!

„Ó básníci! — Ba víc, než všechna díla
pyšného umění nám odhalila
pokorná láska —

A víc, než v světě širém
lze nalézt — jest skryto v malé říši
našeho království —“

Kéž Bůh Vás slyší
a obdaří Svým požehnaným mírem! —

III.

A konečně, což jiného nám zbývá,
než žárlivě, za okny zastřenými
skrývat své poklady před lhostejnými
pohledy cizinců —

Snad píseň snívá
[ta naše píseň, pro nás vyzpívaná!]
přiláká poutníka k zavřeným dveřím —

Bojácně zafuká! —

Aj! — Zlatá brána
se otvírá — Jde k nám, a z vděčných očí
mu slzy kanou — Jako host k nám vkročí —
ke stolu zasedne —

Ó, vše Ti věřím,
čím duše má tu Tvoji přivolala
z hluboké noci k svítlímu prahu
skrytého bohatství —

Hle! — Jak jest malá
tak stědrá dlaň, jež nabízí své dary
pokorným hostům! —

Hle, jak cesta k blahu
jest přístupna! —

Ó prchněme před sváry
 všedního dne a vyhněme se davu
 čel vyzývavých — bezohledných pěstí —
 sobeckých zájmů — duší zhublých ziskem
 pozemských úspěchů —
 V duhovém hávu
 svých illusí putujme žhavým plskem
 vyprahlé pouště k prahům svého štěstí! —

František Wolf:

Sergeant Jaszczuld.

Příběh z dob napoleonských od Tadeaše Zubrzyckého.

I.

Silnicí ze Lvova do Brzežan vedoucí postupoval malý oddíl polské jízdy. Bylo to počátkem června slavného roku 1809, — vzduch byl jaksi parný a dusný, slunce pálilo červeným žářem a prach pokryl silnou vrstvou červené výložky a lesklé čtverhrané čapky hulánů, avšak ani vojínové, ani v čele jsoucí mladý velitel eskadrony, pan Petr Strzyżowski, neztráceli přes nesnesitelné horko rozmaru a nálady. A proč také? Bili se pod žhavým nebem italským, nocovali na pískách egyptských, přešli se zbraní v ruce celé Německo, nejeden z nich se potýkal na San Domingu se žlutou zimnicí. Šli, zahleděni jsouce ve zlaté orly velikého císaře, šli cizími zeměmi, bijíce se s rozličnými národy, často bosí, hladoví, otrhaní, neohlížejíce se na krev a na rány, rozeseli po celém světě kosti tolika kamarádů, a to všecko pro Tu Milovanou, kterou slíbil veliký císař navrátiti k životu.

Trubka hraje veselého krakoviaka. Večer se blíží, od západu táhne milý větřík, řadami jde veselý šumut, — ten a onen si dýmku zapaluje.

Citlivost se zmocňuje našich hulánů. Minuli a nevrátí se dnové nouze a hladu, dnes jsou ve vlastní zemi, za její svobodu se bijí, a je-li některému souzeno zhynouti, tak ho přikryjí rodinou zemí a do ní ho uloží k odpočinku věčnému.

Šelma Borysiewicz, trubač eskadronní, hraje ti do ucha různé nápěvy tak, že ruka se mimovolně chápá kopí a chytá šavli. Kdyby se tak bílé uniformy na silnici objevily, skočili by huláni jako blesk a roznegli by je na kopytech. Což to je pro ně také něco neobyčejného, poraziti Rakušana? Vždyť pod Raszinem se postavili proti pětkrátě četnější silám arciknížete Ferdinanda, porazili jeho armádu pod Górou, s bodákem v ruce vzali hradby Sandomierské a pevnost Zamošskou, oni to ve měsíci osvobodili od německé vlády celou novou Halič a západní část staré.

Poslal je nyní kníže Josef, aby uvolnili východní Halič. Poslal jednu eskadronu třetího pluku hulánského proti celému sboru

generála Bückinga. Jednu eskadronu, — neměl totiž více po ruce. Již po Raszinské bitvě řekl pan Henryk Dąbrowski: „Přišli Němci na návštěvu k nám, — pojďme my k nim.“ Šli tedy huláni i pěchota i voltizeři, — šli starší legionáři od Mantuy, od Novi, od Marenga, šli nyní odvedení nováčkové knížectví varšavského.

Bez výstřelu dobývali pevnosti, v četách nebo setninách dobývali měst, ze kterých bez boje ustupoval nepřítel, jejich pochod do vnitř Haliče byl podivuhodnou epopejí, překrásným cyklem rytířských rapsodií, hodným péra největšího z básníků.

Kníže Josef, vypravuje onu eskadronu, aby zorganizovala povstání ve východní Haliči, věděl, koho jí dává za vůdce. V čele eskadrony, složené z větší části ze starých, ve válce sešedivělých bojovníků, stál věkem sice mladý, ale vytrvalý a zkušený válečník, velitel Petr Strzyżowski. Ve škadroně Strzyżowského sloužili stateční poručíci Zakrzewski a důstojník z rakouského vojska Jan Kopestyński, jako starší sergeant Jan Jaszczuła, člověk nekonečně odvážný a šíleně statečný. Vedl tedy pan Strzyżowski celý zástup chlapíků, na které mohl počítati v každé potřebě.

Slunce skrývalo zvolna svůj červený štít za hory. Na silnici se ukázala veliká hospoda zájezdní, na kterou počali bojovníci významně pohlížeti.

„Hodilo by se trochu si odpočinouti,“ broukl pan velitel k poručíku Zakrzewskému, „lidé i koně jsou nesmírně unaveni.“

„Jak pan velitel soudí!“ odpověděl Zakrzewski.

V několika vteřinách dojeli ke krčmě a nežli ještě zazněl povel, zastavili se koně před ní samovolně.

„Eskadrona, stůj!“ rozlehl se chraplivý hlas pana velitele. „S koní dolů, kamarádi!“

Z hospody vyběhl žid, ponížený, pokorný, dvojnásobně než jindy skloněný, s úsměvem na vráskovité tváři.

„Co, žide, jsou Rakušani tady?“ houkl pan velitel výhružně.

„Byli, jasné pane plukovníku, byli a odešli,“ odpověděl žid, ukláněje se, až k zemi čepičkou dosahuje.

„Kterou cestou?“

„Nu, nyní utíkají před vámi na Zaleszczyky a tam se sbírají dohromady.“

„Mnoho jich tu bylo?“ pátral Strzyżowski dále.

„Byla tu celá setnina, samá pěchota. Přišli z Podkamieni, velice byli unaveni, ale báli se také zůstatí zde. Asi dvě hodiny to bude, co odtáhli.“

Strzyżowski pohlédl na žida bystrým zrakem.

„Bratříčku, mluvíš pravdu?“

Starý žid pozvedl na Strzyżowského své šedé, vypouklé oči a snesl přísný, pátravý pohled pana velitele.

„Jsem již příliš starým, pane, než abych lhal,“ řekl s výčitkou ve hlase. „Sloužil jsem ještě pánům Pulawským za starých, lepších dob.“

Přísnost pana Strzyżowského roztála jako led pod paprsky slunečními.

„No nehněvej se, starý,“ promluvil měkkým, smířlivým hlasem, „vždyť nahlížíš, že ne každému dnes možno věřit. Tedy povídáš, že odešli bělokalhotáci?“

„Odešli, pane plukovníku!“

Strzyżowski se ohlédl po eskadroně. Huláni byli unaveni, zbědováni, prachem pokryti, koně těžce oddychovali. Veliteli se zželelo i lidí i koní.

„Kamarádi, kdo skočí dobrovolně za Rakušany, aby se dozvěděl kudy odešli?“

Ze řady vystoupil hulán, vzrostlý a vysoký jako dub, s vousy jako věchty.

„Já, pane veliteli!“ řekl, salutuje.

„Výborně, Jaszczulde,“ zasmál se Strzyżowski, „ty nejsi nikdy unaven!“

„Pracuji o důstojnických náramcích, pane veliteli; je nutno poctivě si jich zasloužit.“

„Kdo půjde s tebou?“

„Borysiewicz, pane veliteli. Bude mi troubiti po cestě!“

„Tedy na koně a do skoku za nimi, pokud nenastane noc.“

Jaszczuld říkl ostruhami a v okamžiku byl na koni. Než-li se huláni ohlédl, zmizeli sergeant Jaszczuld a trubač Borysiewicz v prachu.

II.

Slunce již zapadalo za daleké hory a lesy, když se Jaszczuld zároveň s trubačem Borysiewiczem zastavili na pahorku, na kterém stál starý mlýn, pravý polský mlýn větrný.

Sergeant prohlížel bystrým okem okolí. Tam v dálce šedala se víska, ke které šla ode mlýna, jako když bičem udeří, přímá, rovná silnice. Dále z levé strany běžela ke mlýnu úzká polní cesta, vedoucí přímo od blízkého lesa.

Nozdry sergeantovy ssály s rozkoší svěží a příjemnou vůni červeného vánku, který přicházel od lesa a od rozlehlých podolských polí.

„Borysiewiczzi —“ ozval se sergeant, protahuje se v sedle, — „co, voní to? ha?“

„Podle rozkazu, pane sergeante,“ — odpověděl trubač, přikládaje ruku k čapce.

„Psina otrávená,“ řekl sergeant, „krásná je ta naše země, je to kus země to naše Podolí, neradi se z něho Němečkové odebirají!“

Rozesmál se mimovolně a udeřil dlaní do uzdy.

„Borysiewiczzi, opravdu, co jsme tam v Itálii nejednou prodělali!? Pamatuješ, dvanácte let tomu, když jsme Verony dobyli, tam kde brigádník Liberadezki kuli dostal? Pamatuješ, jak se tenkrát kamarádi z domů k nám přisypali? Přišli generál Kniaziewicz, Wielhorski, Forestier, Zablocki, Drzewiecki. Žilo se, ačkoli jsme oba při pěchotě sloužili, a člověk hladový, bosý a otrhaný chodil. Povídal pan Rymkiewicz: „Kamarádi, každý den přes Uhry potáhneme domů.“ Těšili jsme se jako děti, kamarádi plakali radostí. No, a co? Uzavřeli mir, ale my jsme znova šli do bídy a do tuláctví. Tolik let . . .“

Slza se zaleskla v oku sergeantovu, trubači kanuly slzy jako hrachy veliké na prošeďivělý vous.

Sergeant si otřel rychle slzy pěstí.

„Borysiewicz, brečíš, jako baba,“ broukl, „nerozplývej se, stará karabino!“

Náhle se zvedl ve třmenech a pohlédl pozorně do dálky. Na silnici se bělala dlouhá řada rychle jdoucích lidí.

„Rakušani!“ řekl přidušeným hlasem — „odpočívají v obilí, psiny, a nyní pospíchají dál.“

„Rakušani,“ broukl trubač mezi zuby.

Najednou změnil postupující oddíl směr a počal ze všech sil utíkat.

Jaszczuld nemohl se dosti nadiviti.

„Ale co pak se jim stalo? Utíkají, jako zajíci. Přece nás nezpozorovali, neboť jsme mlýnem zakryti.“

Záhada se po chvíli objasnila. Vedlejší cestou hnali pasáci z pole stádo ovec, které, běžíc dosti rychle, zdvihalo mračna prachu. Vítr zanášel prach ke straně rakouského oddílu, a ten patrně považoval ovce za nějaký oddíl nepřátelský.

Oba hrdinové propukli v homerický smích.

„Utíkají před ovce,“ křikl sergeant. — „Borysiewicz, brachu, trub vši silou, k útoku!“

Uprostřed večerního ticha zahřměl kovový, zvučný hlas trubky.

Sergeant s trubačem ujížděli tryskem s pahorku.

„Eskadrona, pozór,“ velel sergeant stentorovým hlasem; „spusťte uzdy, k útoku zbraň!“

Stádo ovcí doběhlo k silnici a zastrašeno jsouc pohledem na dva tryskem se blížící jezdce, zastavilo se a srazilo se zmatečně ve hromadu.

„Chlape,“ vykřikl sergeant na pastýře ne méně než ovce postrašeného, „žeň stádo prostředkem silnice, nebo ti lebku rozbijí!“ —

Chasník si nedal opakovati rozkazu. Švihl bičem a ovce se pustily za utíkajícími Rakušany.

Trubač troubil ze vši síly, sergeant hřimal, velel jako zběsilý.

Zmatek v utíkajícím oddílu se zvětšoval každou chvíli. Vojáci utíkali, co jim síly stačily, mnoho jich zahodilo zbraň do příkopu, aby jen snáze ušli stíhatelům. Na odpor nikdo nemýšlel, počínaje hejtmánem a konče u posledního pěšáka. Byli přesvědčeni, že na ně doráží celý pluk jízdy.

A Jaszczuld jim již seděl na krku a rubal šavlí zadní řady. Na konec přeskočil příkop a obejel oddíl, a odtrhl četv v zadu ustupující.

S obočím hrozebně staženým se postavil uprostřed silnice a zdvihnuv šavli do výše, zahřměl ohromujícím hlasem:

„Křičte ‚pardon‘, nebo vás poručím všechny posekat!“

Cetě velící mladý poručík se dlouho nerozmýšlel. Vzadu se rozléhaly stále bližší tony trubky a dusot uhánějících ovcí a koně, zbytek vojáků, nestaraje se o odstrčené, utíkal dále. Ohlédl se

po svých vojácích, a vida, že nemají nejmenšího záměru a chuti odporu klásti hrozným hulánům, poručil složit zbraň.

Dvacet německých vojáků s důstojníkem v čele složilo zbraň před jedním hulánem.

Tryskem přijížděl Borysiewicz.

„Borysiewicz,“ houkl sergeant, „seber ručnice, hodějí se nám, a vy, braši,“ obrátil se k Rakušánům, „ku předu pochod! Po dvou běžte, a ať se žádný neobrací, nebo rozbijí kulí lebku. Ku předu!“

Zajatci se dali mlčky na pochod. Za nimi se šavlí na řemeně, s nataženou pistolí v ruce jel sergeant, v zadu vedl trubač Borysiewicz svého koně, nesoucího dobyté ručnice.

Sergeant byl vesel, posmíval se za atcům; chasníkovi, který hnál ovce, hodil dva zlaté, a řekl:

„Buď zdrav, chlape, a pamatuj si, že přede tvými ovci uteklo německé vojsko.“ Toho dne bylo do pozdní noci hlučno a veselo v táboře hulánů, když se Jaszczuld vrátil se zajatci. Zpívali veselé písničky, pili a připijeli si, sám pan velitel Srzyżowski poklepal Jaszczuldovi na rameno a vypil skleničku kořalky na jeho čest.

(Pokračování.)

Spolkové zprávy.

Výbor družstva Vlast konal dne 24. září svoji druhou správní schůzi ve spolkovém domě, již řídil předseda vldp katecheta a osob. farář *Ant. Suchoradský*. Četně navštívenou schůzi zahájil předseda modlitbou, načež oznámil velice potěšující zprávu, že sv. Otcem Benediktem XV. byl dle došlých zpráv z Říma dosazen na osiřelý stolec sv. Vojtěcha jako nový arcibiskup pražský J. M. ndp. Msgr. Th. a Ph. dr. Frant. Kordač, dosavadní řádný profesor theologické fakulty pražské. Dále praví předseda Antonín Suchoradský, že v novém arcibiskupu můžeme vítati muže naší doby, který jako učenec a vynikající filosof a theolog i politik, bude také dobrým arcipastýřem svěřeného mu katolického lidu českého, v jehož středu mnoho let žil, pracoval a občanského života lidu očitým svědkem byl. „Nový arcipastýř“, praví předseda dále, „jest nám ve družstvu Vlast shromážděným dobrým a vzácným přítelem i spolu zakládajícím členem od roku 1891. Na socialně-literárním sjezdu družstva Vlast v Plzni, konaném ve dnech 20. a 21. května 1907 také vsdp. prof. dr. Frant. Kordač tehdy i jako referent mluvil na téma: „Moderní směry reformy školské“, kterážto řeč všeobecně překvapovala a hluboce veškeré posluchačstvo dojímala, že řečník, když skončil svoji, skoro hodinu trvající řeč, byl bouří potlesku za všeobecné pochvaly odměněn. Vzrušení ve shromáždění bylo tehdy veliké a dr. Kordač obdivován jako velký orator. Dnes radujeme se z jeho povýšení a prosíme Boha, aby mu propůjčil dlouhého věku, síly a zdraví, aby ku zdaru církve i vlasti české, jejíž zdárným synem se vždy osvědčil, působiti mohl k potěšení nás všech. — Bůh to dej!

Projev předsedův zanesen do protokolu, načež vyřizovány vnitřní záležitosti spolkové. Ředitel Tom. J. Jiroušek přednesl zprávu od poslední schůze výboru o prosperitě knihtiskárny a závodů družstva. Zpráva přijata s povděkem na vědomí a schválená. Dále referoval ředitel Jiroušek o zaslaných pracích k vypsanému konkursu na nový katolický román. Lhůta končila dnem 30. července. Došly dvě práce, o nichž literární komise výborem družstva Vlast. zvolená rozhodne, zda vyhovují požadavkům v konkursu obsaženým dle přání fundatora. Jakmile práce budou pročteny, sejde se komise, aby o nich porokovala a své rozhodnutí učinila. V komisi zasedají: předseda družstva vldp. *Ant. Suchoradský*, ředitel *T. J. Jiroušek*, vldp. prof. th. dr. *J. Beran*, vldp. arcib. notář a farář *Ferd. Zuna*, dp. spisovatel *Jan Hronek*, vldp. arcib. notář a farář *Jan Korec* a fundatista, který si nepřeje býti jmenován.

Další část schůze zabrala různá sdělení z vedení a správy družstva, jakož i učiněna v tomto směru různá nařízení.

Na konci schůze podával ředitel *T. J. Jiroušek* zprávu o zdaru 25leté oslavy sjezdu litomyšlského dne 7. a 8. září v Litomyšli konané za účasti více jak 5000 katolíků. *T. J. Jiroušek* jako svolavatel sjezdu s vldp. dr. Rud. Horským byl r. 1894 v Litomyšli srdečně uvítán, pozdraven a jeho řeč byla tam velikým potleskem odměněna. Také th. dra R. Horského bylo řečníky na sjezdu onom nadšeně vzpomínáno. Ředitel *T. J. Jiroušek* připomenul, že také sociální odbor družstva Vlast tehdy r. 1894 svými muži jako řečníky na sjezdu litomyšlském nemálo se zasloužil a náklad cestovní na své řečníky do Litomyšle tehdy také nesl.

Když byl referent svoji zprávu skončil, poděkoval mu předseda vldp. *A. Suchoradský* za jeho zprávu, která výbor Vlasti nemálo potěšila a prohlásil schůzi za skončenu.

Valné hromady Velehradské. V neděli 25. srpna dopoledne konaly se na Velehradě valné hromady *tiskového spolku velehradského a družstva „Velehradu“*. Obě schůze řídil předseda obou spolků p. kanovník dr. *Stojan*. Jednatelskou zprávu Tiskového spolku podal redaktor *L. Zamykal* z Olomouce, který v ní vylíčil co a kde na Moravě jsme všechno v otázce tiskové za uplynulý rok podnikli. Tajemnickou a pokladniční zprávu podal sekretář dr. *Fr. Hrachovský*, jenž také znovu vřele doporučil horlitelskou soustavu. Obě zprávy byly vzaty na vědomí a schváleny. Jednatelskou zprávu „Velehradu“ za prof. dra. Škrabala přednesl p. kanovník dr. *Stojan*, mluvě blavně o potřebě misijního domu na Velehradě; zprávu pokladní přečetl za p. faráře Hřívu p. katecheta *Jašek* z Kroměříže. O museu velehradském promluvil p. prof. dr. *Tauber* z Uher. Hradiště, o misionářské škole velehradské dp. *P. Pernička*. Ráno před valnou hromadou byly slouženy mše sv. za živé a zemřelé členy spolku a byl také kondukt, jež měl p. farář *Gregárek* ze St. Bělé. V sobotu večer byla výborová schůze Tiskového spolku, při které vyřizovány byly různé žádosti našich listů a určen pracovní program pro příští rok.

Sjezd ve Staré Boleslavi pořádalo Sdružení katolické mládeže 14. a 15. srpna. Dne 14. konal se průvod z kostela Panny

Marie do kostela sv. Václava, načež v místnostech pivovaru vedle kostela zahájen byl sjezd přednáškou „O idej Svatováclavské“, na to pak předneseny pozdravy delegátů skupin. Dopoledne 15. vyplněno bohoslužbami, společným sv. přijímáním u Panny Marie a kázáním u sv. Václava. Odpoledne 15. konána druhá schůze, v níž promluvila B. Pečínková a V. Myslivec, po tom konána manifestační pout české mládeže katolické.

Literatura.

POLSKA.

Przegląd powszechny roč. 1919 č. 1. podává přehled nejnovější románové literatury polské.

1. H. Sienkiewicz: *Legiony*. Neúmorný mistr našeho románu do poslední chvíle nepustil péra z ruky a ve jménu vznešených ideálů pracoval jím ku povznesení ducha. Je to poslední jeho román, píseň labutí, román historický z doby obrození.

V zátíši dvorce i hlučného města rozvíjí se obraz poměrů a proudů, názorů i snah společnosti ve vlasti. Proti dřívější zlenivělé generaci, jejíž představitelem je podkomoří Kwiatkowski, pofrancouzštělý stařík, povstává generace nová, zdravá tělem i duší, kolébaná zářícími nadějemi, vztahující paže k bohatýrským činům vlasteneckým: syn Kajetán, bratranec Marek a starší přítel jeho Stanislav Cywiński. Šestnáctiletý Marek, romantický s dívčí tváří, nešťastný v lásce ke Klarybelle Wyrozebskiej, s kterou zasnoubí se schátralý strýc a Stanislav, právě ženatý s Anusí, umíni si vstoupiti do legií. S tím úmyslem vydají se do Varšavy, pomoci strýce seznámit se s biskupem Krasickým, jakož i vlivným zednářem Chadskiewiczem, který vezme je s sebou do Vídně a umožní jim přechod přes hranice. V čarovných Vláších, v tichém Imoli, v pluku hrozného Boguslavského, pod dohledem Dąbrowského, ozářen požehnáním kardinála Chiaramonti, později Pia VII., začíná Kwiatowski s Cywińským službu v legiích. Mladický Marek přivyká hrozným útrapám vojenským a za zvuku hymny: „Jeszcze Polska nie umarła“ postupuje přes strmé Apeniny ku branám věčného města. Na kopuli sv. Petra stanuli polští vojáci jako začarováni.

„Jímala je nálada zcela slavnostní. Byli mezi legionáři mnozí tací, kteří neuměli čísti a psát, ale nebylo ani jednoho, který by nechápal, že oči jeho vidí „moc Boží“. Povídal jim o tom kostele na pochodu oficerů a seržantů a tak věděli, že z něho „víra plyne“ a že je pro všechny kostely polské i mimo Polska tím, čím kvočna kuřatům. Srovnání to souhlasilo zcela s jejich myšlenkami. V tu chvíli i oni cítili se býti kuřátky, které jdou přitulit se pod křídla kvočny. Z té příčiny tato daleká svatyně byla jim jako cosi polského, cosi vlastního a v jich srdcích ku podivu rodila se náklonnost k němu.“

Celým dílem vane prostota a dobrota autorova. Není tu té ponurosti a bouřlivosti jako v „Popiołach“, není tu chaotického povyku jako v Reymontově trilogii, všude dojemná prostota a jasnost postav a situace. Rozumí se, že patrna tu též u autora jakási ochablost orlích křídel jeho, druhdy veslujících k vrcholům tvůrčí síly umělecké . . . ale buď jak buď, *Legiony* jsou přece dílem nevšedním a obohacují naši literaturu. —

2. Ale ach chtěj nechtěj stoupáme do nezdravých poměrů, v nichž si nevýslovně libují naši spisovatelé; je to Danilowski: *Lili*. (Varšava).

Danilowski těší se mezi povídkovými spisovateli jistě slávě. Proč, o tom lépe pomlčeti. Přejděmi in medias res, nahlédneme v obsah jeho románu s vábným jmenem *Lili*.

Stef Svida, rozcuchaný poeta se smutnými očima, v pomačkaném oděvu, má poměr s čarovnou *Lili*. Žijí jako manželé, ač jimi nejsou. Vzali se v čas revoluce, kdy „obřady byly bagatelisovány“. (?) Leč marně on očekává *Lili*, která mu odjela a sdílí křb s Brunonem Boemegem, plným ohně k životu a práci. Zoufalý poeta prodá svůj román Benátek, Tu, nastojte, spatří *Lili* a ta opustí veselého druha a vrací se.

v zátiší poety, aby mu ráno podávala sklenku vřelého mléka, přepisovala jeho nečitelné rukopisy, dělala korektury, ano i by mu byla nadšením — ne vždy ideálním. Ale brzy sesmutní, šíří ji tesknost po onom a jednoho krásného jitra jede za ním. Mile přijata, má opět účast v jeho pracích, strojí se a baví, leč churaví srdcem. Stesk po poetovi opět ji puďí za ním, ale záchvat uvalí ji na lůžko. Volá k sobě Štefa a hle, splní se její sen a žijí tři spokojeně a ona se těší, že současně může být jednomu „matkou“ a druhému sestrou.

Naivní selanková historie a plná nepravděpodobností. Proč líčit takový poměr řdký a zcela utopistický? Nebylo by lepší malovat čar krbu rodinného, kde podle práv odvěkých dva žijí svorně spolu, těšíce se ovocem hojných dětí? O takové povídky je nedostatek. Ale autor nejen líčí ten poměr realisticky, zabíhaje až k pornografii, ale píše o manželství jako o chomoutu manželském anebo o nevěrných ženách, jako by zlehčoval instituce manželství anebo neznal zcela šťastných manželství.

A přes tu nepravděpodobnost a neprohloubenost psychologických charakterů třeba přiznat autorovi zajímavou malbu líčení dojmů duševních; přispívá tomu sloh plyný, až i poetický. Některých výrazů nesprávné mluvy mohl ušetřit.

Třeba ještě dodat, že hrdinové díla mají podivné názory náboženské. Tak Lili před smrtí věří „v nesmrtelnost, v jakési bytování netělesných stínů a vzájemném hledání těch, kteří se na zemi milovali.“ Také Štef filosofuje: „Těžko si zobraziti, v jaké tvářnosti představiti si lze život po smrti . . . může to býti jakés tělo astralné těch etherických postav, jaké vídáme ve snách.“

Slovem, kniha je smutným dokumentem bludů společenských a neomluvitelným zjevem jich ideallsování v poesii. (Dokončení.)

Jaroslav Slaviček.

NĚMECKÁ.

Aus Island. Erlebnisse und Erinnerungen von Jón Svensson. Nakladem Herdera ve Frýburgu 1919. Stran 84. Cena m. 1.50.

Islandský hoch Nonni jest specialitou německé katolické literatury. Když dorostl, konvertoval a stal se knězem jesultou, nyní žijícím ve Feldkirchu v Tyrolsku. Vydal ze svých dětských zkušeností dosud pět knih, počítaje i tento svazek. Všecky vyšly v několika vydáních, jeden v šesti; tento svazek nastoupil cestu na literární trh ihned v 15.000 výtiscích. Tohoto úspěchu dosáhl autor jednak originalností předmětu, jež popisuje, jednak i živým, zajímavým vypravováním.

V tomto svazečku podává na 32 stranách popis přírody na Islandě, jež jmenuje „skvosným, ohnivým ostrovem v bouřícím moři“. Hlavně si všímá pólnočního slunce, kdy v letě mají po celých 24 hodin světlo a pak severní záři, která jim někdy osvítlí zimní dny. Protože se Nonni narodil v zimě, může říci o sobě, že se narodil v ten a ten den, ale světllo světa spatřil teprve o tři neděle později. Zvláštností Islandu jest velkolepost, divokost, romantičnost, panenská, divokránsná příroda. Všude mnoho kontrastů. V druhém oddílu vzpomíná na dobrodružství, které zažil s druhy, s nimiž vyjel v noci, aby pozorovali, jak svítí mořská voda. Nonni spadl do vody, ale neutopil se.

Zajisté i tato nová knížečka o hochu Nonnim bude všude se zájmem čtena, a až bude možno cestovati, povzbudí mnohého, aby si vyjel do jeho vlasti na Island, jehož slávu tak úchvatně líčí. Ignát Zhaněl.

Im Lande der Pharonen. Von Michael Huber O. S. B. Nakladem Herdera, bez letopočtu — 1918 — 2 svazky, stran XX a 562, 8°, s 54 obrázky a mapou. Cena nev. M 7.00, váz. M 10.

Huber vyplul z Neapole na Východ 3. dubna 1914. Po vypuknutí války pobyl v Egyptě a pak se vydal do svaté země a přes Cařibrad domů. Tuto popisuje Egypt obšírně, všeho, co zasluhuje pozornosti, si povšiml. Procestoval jej až do Lukuoru. Kniha ozdobena mnohými zdařilými vyobrazeními, pořízenými podle snímků autorových. Byl také u poustevníků v poušti nitrinské, kam málo kdo zabloudí. Všimá si ovšem především Egyptu nynějšího nového, ale nezanedbává ani starého. Nechybí ani na všelikých komických episodách, hlavně s nájemci oslů a ji-

nými vyděrači cestujících, jež odbýval s humorem, jedinou zbraní, kterou je lze přemoci.

Cestu počíná v Alexandrii, kde ho omámila pestrost barev, že myslil, zda tu není stále masopustní maškaráda? Radí, aby v Kairu usedl si cestující odpoledne do pivnice na náměstí Ezbetije a najde tu pěkně pohromadě vše, co mu poskytne Starý i Nový Egypt. Co kde našel za své dlouholeté četby o Egyptu pamětihodného, tuto podává lidově, bez vědeckého aparátu, čímž snad u někoho vzbudí dojem jednotvárnosti, protože někdy zabíhá do podrobností, druhému však jest právě tato vlastnost pochuti, protože najde tu pěkně pohromadě vše snešeno, čeho by se jinak musil dohledávat v mnoha knihách.

Úprava knihy jest pěkná, cena přiměřená. Přátelé egyptologie a vůbec všichni čtenáři a milovníci cestopisů přijdou tu na svůj účet a nebudou litovati, že si knihu zaopatřili.

Ignát Zháněl.

Die Weltliteratur. 19.8. V Mnichově, nakladatelství „Die Weltliteratur.“

Té zásluhy nikdo Němcům neupře, že se pečlivě starají, aby se jejich literatura mohla rozšířiti do nejširších vrstev, aby každý i nejchudší mohl čísti. Též váží si svých literárních velikánů a vydávají stále jejich sebraná vydání. Tak na příklad, ač vydáno dosud mnoho sebraných spisů Götha, i nyní vychází nové jeho sebrané vydání, jemuž říkají „Propiläen-ausgabe“, v Mnichově u Jiřího Müllera, jehož 28. svazek vyšel loni; liší se od dřívějších vydání tím, že jsou tu všechny práce Goethovy podány po sobě, jak je sepsal, takže jest mnohdy, když následují po sobě básně, truchlohry, denníky, dopisy a pojednání, pestrý obraz a jakýsi na první pohled libovolný směr, ale zase povstává důležitá věc, že se ví, v jaké náladě byl spisovatel a kdy co z jeho děl napáno. Ano Němci skutkem dokazují, co žádal již starý Plato, když vyklá zásadu: „Krásné a užlechtilé dvakrát i třikrát“. De legibus XII.

Podobný cíl, jaký sleduje nakladatelství Reklamovo v Lipsku, má tuto oznámený podnik, vydávaný v Mnichově od podzimu roku 1914. Jest to vlastně časopis; týdně vychází číslo o 14 i více stranách ve formátu 33 × 25.5 cm, každá strana o třech sloupcích jasného a dosti velkého tisku, rovněž slušného papíru. Sešit stojí 20 pfeniků a obsahuje vždy celou práci, povídku nebo román, — jistě nevídaná láce.

Letošní ročník 1918 jest čtvrtý a přinesl i dva sešity prací katolických spisovatelů, totiž skoro již zapomenutého mnichovského Fr. Trautmanna, jakož i stále oblíbeného flámského Conscience. Z cizojazyčných jsou zastoupeni v letošním 1918 ročníku do října ještě Cervantes, Tolstoj, Perrault, Bandello; z češtiny dosud nic nepodáno. V každém čísle jest kratičký, ale případně a účelně podaný úvod a rozbor děl spisovatele, jehož práce tu uveřejněna. Podnik zdá se býti konkurenční proti Reklamově „Universalbibliothek“, který donucen okolnostmi od 1. listopadu 1918 zvýšil cenu sešitu z 20 na 40 pfeniků. Chybí podniku „Weltliteratur“ barevná obálka a příruční formát, kterým vyniká Reklam, ale za to má větší tisk, každý sešit, až na jednu výminku, kdy byla povídka Stiflerova „Hagestolz“ uveřejněna ve dvou sešitech, přináší vždy ukončenou práci. „Weltliteratur“ vypadá jako časopis, kdežto Reklam vydává knihy. Obojí podnik zasluhuje pozornosti všech přátel četby a literatury německé.

Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Volná škola na soudu dějin. (Na objasněnou k boji o náboženský ráz školy.) Podává Testis. Nákladem V. Kotrby. Akutní otázka právě dnešní doby, kdy se bude jednati, zda zvítězí systém francouzský, pouze volné školy, odkud by náboženství bylo naprosto odstraněno. Není sporu, že laická škola musí skrachovati, neboť, kde schází autorita Nejvyšší, — tam se nic nedá ani na autoritu nejnižší. Také řada vychovatelů, filosofů, právníků i těch, kteří snad nebyli ve všem přísně orthodoxní, dokazuje, že ztroskotatí musí výchova — bez náboženství. Spisovatel sebral výroky jednotlivců a roztřídl na svědectví autorů francouzských, anglických, vlášských, českých (zastoupeno málo), německých. Pronáší výroky o škole beznáboženské, mínění o škole simultanní, táže se, zda možno pevně založiti mravnost na základě vědeckém. Uvádí také příznačnou vlastnost ro-

stoucího úpadku mravnosti mládeže a zločinnost, o čemž se vyjadřuje Ed. Villey (Nebezpečí francouzské demokracie): „Zločinnosti mládeže přibýlo měrou úžasnou, neboť s náboženským citěním mizí u dětí i smysl pro úctu a autoritu vůči rodičům.“ Jako finale má zníti rodičům v uši slova slavného biskupa Kettelera o křesťanské škole, jež ve svém pastýřském listě r. 1865 promluvil: „Není pro vás, křesťanské rodiče, důležitější věci, než škola; a proto jest vaší povinností, abyste si jasně uvědomili, co vlastně ono volání po odluce školy a církve znamená . . .“

K závěru dokazuje spisovatel o nemožnosti naprosté odluky státu a církve, o čemž vyslovuje se i známý pacifista Dr. Förster: „Principiálně nelze církev a stát od sebe oddělití právě tak, jako v pozemském žití nelze oddělití tělo od duše.“ V celku knížka snaží se dokázati celé veřejnosti, kam zachází lidstvo, jestliže uposlechne výkřiků těch lidí, kteří chtějí budovati pouze — na písku. Ve skutečnosti těmto hrobařům nebude vaditi, že místo k spáse vedou lidstvo ke zkáze, jen když ukojí svou vášně zničití to, co jim bylo ode dávna trnem v oku. Spisek tento měli by vzít do rukou všichni rodičové a přes to, že jednotvárným uváděním úsudků stává se nezáživným, přesvědčiti se o pravdivých důvodech a dle něho také zaujati stanovisko k výchově svých dětí a nesporně stanovití své právo v poměru svém ke škole. Bije hodina dvanáctá! Doporučujeme.

Antonín Ježek.

Erich Bucký, Neznámou Persií. Příhody a dobrodružství válečného zajatce. — Nakladatelství Em. Šolce v Praze-Karlíně. Širší 8a. Str. 132. Cena 5 K (?) 1914—1916.

Dne 9. září 1914 u Tomášova v lublínské rusko-polské gubernii padl jsem spolu s celou infekční nemocnicí do zajetí ruského, — tak počíná spisovatel své příběhy. — Ač byli nemocní slabí, musili tři dni pěšky do Cholmu, odtud odvezl je vlak do Kijeva. Jakmile nemoc trochu povolila, musili hned dále, z Kijeva do Orenburga. Ale ani tam se nezdrželi, jelo se celých 17 dní ve vagonech až do Samarkandu. Tam byli jsme ubytováni v rozsáhlé ruské kasárně. Nuda, věznění, špatná strava budí jedinou myšlenku: prchnouti za každou cenu. — Brzo však odjeli jsme do jiného zajateckého tábora, do Aschabadu. Cestou setkali jsme se v městě Merv s českou hereckou společností, která počastovala nás doutníky a cigarety. Zde začala stará nuda jako v Samarkandě. Dne 2. března 1915 večer dali jsme se s inž. P. na útěk. Byl to podnik velmi odvážný. Od Persie, do které jsme chtěli utéci, dělilo nás vysoké pásmo horské. Pět dní kráčeli jsme horami, pokrytými sněhem. Konečně uviděli jsme v údolí karavanu, za kterou jsme se pustili. Byli to na štěstí Turkmeni. Vůdce jejich dal nám najísti, ba vyprovodil nás až do sousední osady. Tam dostali jsme jen — džbán pramenité vody, až na další cestě smloval se nad námi perský oráč a dal nám po krajici chleba. Mnoho bídy, hladu, nesnázi bylo nám na další cestě podstoupiti. Ústní podání šlo o nás celým krajem, velmi vlídného přijetí dostalo se nám ve hlavním městě kraje Chorasánu jménem Bojnourd. Tam přijal nás pohostinně sám guvernér, ba zdržel nás u sebe po několik dní. Dům jeho je rozsáhlá jednopatrová budova, elektricky osvětlená, stěny jsou pokryty těžkými koberci. Laskavý guvernér nejenom hostil nás delší čas, nýbrž dal nám i ušití šaty perských venkovanův, abychom mohli cestovati bezpečněji. Vybavil nás také potřebným prádlem, dal na cestu pytlík kovových peněz a proviant. Odešli jsme v noci, aby nás nikdo nepovoláný nezpozoroval. Čtyři bratři guvernérovi vyprovázeli nás daleko do pouště. Cesta nás vedla k Šahrudu, Damganu, Semnanu a Teheranu. Územím tímto táhnou karavany a k těm jsme se přidávali. Prokázaly nám v mnoha případech velkou ochotu; když jsme byli dlouhou chůzí znaveni, vzaly nás na své rezervní osly, muly, velbloudy nebo koně. — Před městem Šahrudem přiklusal nám vstříc jezdec v uniformě perského vojáka a hlásil, že je poslán guvernérem, aby nás uvedl do jeho domu. Naš hostitel v Bojnourdu poslal totiž doporučovací list svému příteli, guvernéru v Šahrudu, aby nám byl nápomocen na další cestě. Na odpočinek byl nám vykázan přední hotel městský. Další cesta vedla nás krajinou velice jednotvárnou. Celé území toto je bohato na sál. Nekonečné bílé plochy ty podobají se z dálky čerstvě napadlému sněhu. Konečně dorazili jsme do Teheranu. Tam byli jsme dodáni do četnických kasáren a prohlášení na neurčitou dobu za zajatce neutrální Persie. Celkem

dařilo se nám tu dobře. Setkali jsme se tam s krajany. Přední místo zaujímají mezi námi bratři Protivové, kteří pěstují růže a květiny ve velkém a lisují z hroznů víno. Pan Vaculný, rodák z Bystřice pod Hostýnem, bývalý šachův zahradník, má rovněž výrobu hroznového vína a jeho vinárna je střediskem kolonistů. Jiným členem kolonie je pan Bureš, úředník finančního perského úřadu, rodem ze Smíchova. Kroužek doplňuje jistý uzenář rodem ze Slovenska, který se dostal do Persie jako dráteník, nyní však nakupuje vepřový dobytek ve velkém v asijském Rusku, v Teheraně poráží a udí. Ještě zajímavějším zjevem je pan X. rodem z Brna, ne sice v Teheraně, ale v Mešedu. Byl kdysi portýrem u zubního lékaře. Tam odkoukal něco, koupil si nástroje, a má nyní veliký zubní atelier. Dále je tu choť španělského vyslance rodem z Prahy, konsulární kuchařka z Moravy, všeobecně „Francka“ zvaná. Ve středu těchto zrávili jsme mnohou milou chvíli. — V listopadu 1915 bylo nám následkem poměrů politických opuštěn Teheran a tak dostal jsem se přes Kum do Ispahanu. Cesta trvala pět neděl. Tam jsme slavili vánoce 1915. Než dlouho jsme klidu neužili. Brzo po svátcích vyrazili jsme k Burudžirdu. Procházíme Arabistanem, vysokými polohami v době nejkrutší zimy. Kraj horský byl silně sněhem zavát. Z Burudžirdu šli jsme hned dále do Kermanšahu, cesta trvala nám celý měsíc. Zdravotní stav náš byl špatný, většina onemocněla malaríí. Z Kermanšahu podnikli jsme několik zájezdů do Kurdistanu, v únoru 1916 ustupujeme k hranicím Mezopotamie, odtud odcházíme po částech do Bagdadu. Dne 15. června 1916 odjíždíme z Bagdadu do Alepa, města rázu zcela evropského. Odtud jedeme již vlakem pod Amanus, přes který nás převezí serpentinnou autobus. Dále veze nás anatolská maloasijská železnice. V městečku Akšlui osloví nás statná příjemná dáma z kavárny po česku a zve na kávu. Je to sestra našeho cestovatele Josefa Kořenského, která tu má se svou sestrou hotel a kavárnu. Míjíme jiná místa, konečně zapíská vlak nějak slavnostněji, — vyjíždíme do konečné stanice Hajdar Paša, — tváří v tvář Cafihradu. Z Cafihradu hnala nás touha po domovu dále. Vlak jel nám příliš líně . . . když jsme v Břeclavě mohli poklonit se drahé moravské zemi, zaslzeli jsme pohnutím . . .

Tot krátký obsah velezajímavé a poučné knížky této. Jak vidno, uvádí nás spisovatel v krajiny, o nichž málo kdy se v našem písemnictvu dočteme, a kam málo kdy zabloudí česká noha. Cestopis je psán velmi zajímavě a instruktivně. Nepodávají se tu jen suchá data cestopisná, nýbrž líčí také mravy, zvyky, kulturu, poměry společenské, obchodní, vývin dějinný, ano místy jsou i dány vzácné instruktivní pokyny, jak bylo by možno s krajinami těmi navázati trvalé obchodní styky. Trochu okatě a smyslně je podán pohled do harému na str. 59—60. Ostatně bude každý čísti knihu tu se zájmem.

Dr. Rudolf Zháněl.

Rodina Kulichova. Obrazy z malého města. Napsala Vlasta Pittnerová. Kniha „Dědictví Svatojanského“ čís. 144. Podíl údů „Dědictví Svatojanského“ na rok 1919 čís. 1 V Praze 1919.

Za trudných poměrů nynějších vydalo svrchu uvedené „Dědictví“ na rok 1919 jen knihy dvě (bývaly 4—5), z nichž první (200 str.) líčí nám rodinu berního Kulicha; vlastně až do str. 43. jest to rodina soukromníka Lipína, jehož syn Jan oblíbil si dcerušku Kulichovu Měrunku. A jak V. Pittnerová to umí, vyplývá i zde všechno do nejmenších podrobností, takže čtenář ví, jaké šaty měl kdo při té neb oné slavnosti, jaké byly pokrmy, jaké si dávali dárky, zkrátka vše. Farským „Martám“ se slečnou Cibulkovou, jež ráda klepala, šňupala a karty vykládala, solva se spisovatelka asi zavděčí . . . Jinak se kniha tato velmi hezky čte a pobaví jistě mile.

J. F. Křtenovský.

Květy Šerafinské. Časopis terciářů českoslovanských. Ročník XVI. Schválený příslušným řády. Pořadatel: P. Ambrož Smékal, ř. kap. Zodpovědný redaktor: Fr. Švábeník. Tiskem J. F. Kubeše v Třebíči.

Vedle několika básní, životopisů „měsíčních patronů“ (Sv. Markéty, sv. Františka, sv. Ferčiananda, sv. Alžběty a j.) a poučení pro terciáře o gener. absoluci, odpustcích porciunkulových atd. vykazuje ročník tento zajímavé články poučné i zábavné, z nichž uvádíme na př. „Život bratra Jalovce“, „Ideál terciáře“, „Ke dni dušičkovému“, „Křestanská dokonalost a třetí řád“, „Úvaha o sv. Františku“, „Život bl. bratra Jiljí, druhá sv. Františka“, „O prázdninách ve Švýcarsku“, „Mateřské slzy“, „Cestou ži-

vota“ a m. j. Jak patrně, starala se redakce pečlivě o výběr prací rozmanitých a poutavých nejen pro terciáře, ale pro každého katolického čtenáře. Dlužno proto list tento, jenž vychází nyní ve dvojčíslech za roční předplatné 3 K, vřele doporučit. Fab. Budil.

Ráj. Časopis věnovaný zájmům katolíků československých. Redaktor: Antonín Kostka. Ročník VII. Vydává Spolek sv. Zlty ve Vídni. Tiskem papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně. Redakce, administrace a expedice: Vídeň IX-4, Pulverturm-gasse 18.

Vedle několika básní, jež jsou většinou od Ferd. P. Místeckého, přinesl ročník tento zase hojně pěkných článků jak poučných tak zábavných a různých, z nichž uvádíme zvláště „Úvahy náboženské“, „Pomněnky“, „K vyššímu jsem zrozen“ (sv. Stanislav Kostka), „Dva měsíce v ráji“, „Vánoce národu“; ze zábavných upozorňujeme především na poutavé obrázky Marie Alfonsy: „Loučenky“, „Jízdenky“, „Ženěnky“, „Sousedé a sousedky“ atd., jakož i na práce M. Pošíkové, V. Pittnerové, A. Broučkové a j. Mezi články různými jmenovali dlužno zvláště: „Z ráje služebných dívek“. Předplatné následkem nynějších poměrů zvýšeno již několikrát; na příští ročník bude již obnášet 5 K. Doporučuji vřele. Fab. Budil.

P. Adolf Doss, T. J.: Perla ctností. Česky podává Jan Tagliaferro. Cena 50 hal. Tiskem a nákladem Papežské knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně.

Ve vkusně vypravené knížečce této (102 str.) pojednává p. spisovatel v 38 odstavcích kratičce sice, ale vystižně o perle ctností — čistotě, jak má býti svící mládence, jak slavena jest v Písmě sv. a oslavena příkladem Krista Pána a slavena Otci církevními, jak jest již sama v sobě účtyhodna a vznešena ve svém poměru k andělům, proslavena boji, kterými ji člověk zachová a dobude; dále o tom, že jest lilí, perlou, ovocem sv. bázně Boží, velikomyslné lásky k Bohu, pečlivé pozornosti na svědomí . . . zřídlem pokoje oblažujícího, sv. spokojenosti, veselosti, mnohého požehnání časného atd. Připojeny jsou modlitby o dar čistoty, k sv. Josefu, k P. Marii a sv. Janu, miláčku Páně. Za nynější zpustlosti bylo by žádoucí spisek tento co nejvíce rozšířit! Jos. Fablan.

Dramatické umění.

(Řídí Antonín Ježek.)

Všeherecké slavnosti v Praze. Zákaz v poslední chvíli k pořádání hereckých slavností v minulém roce dotkl se nemile pořadatelstva i přátel dramatického umění a byl tím spíše podnětem, aby letošní slavnosti konaly se v daleko větším rozsahu. Hlavní slavnosti stanoveny na den 7. a 8. září t. r., den před tím předcházela velký humoristický průvod pražskými ulicemi, kdež také se hrála nejstarší česká komedie „Ma st i č k á ř“. Průvod zahájen byl povozem s dětským párečkem v kroji rokokovém, hned následovaly povozy předních umělkyní, kabaretních scén pražských, herecké šmíry, arabských herců atd. Průvod uzavíralo několik žebřinových vozů s dívkami v národních krojích. — Večer byla provedena česky ve Štávořském divadle „Prodaná nevěsta“, kde po padesát let z jeviště nezahlaholil jazyk český. — Dne 7. září t. r. konal se slavnostní průvod jako reminiscence položení základního kamene k stavbě Nár. divadla. Na paměť toho odevzdána herectvům Nár. divadlu pamětní deska za přítomnosti zástupců vlády a cizích mocností. Průvod sestával s vedoucích aut, potom následovaly skupiny herců na koních v národních krojích, uctění památky herců mrtvých, jednotlivé korporace, ochotnické spolky, korporace umělecké, krojová družina, vůz s pamětní deskou a herectvo. — Po oba dny rozvířila se vpravdě nenucená zábava na ostrově Žofínském i Štělečském péčí českého herectva, které znovu bylo utvrzeno, že obecnost milující umění dramatické nezapomíná těch, kteří táhnou káru Thespidovu!

Národní divadlo. V stále oblíbené opeře Kovařovicově „Psohlavci“ zaskočil v roli dudáka Jiskry za ochuravělého p. H. Vávru barytonista olomouckého divadla, p. Schwarz a vedl si dobře v osvědčeném souboru s p. Schützem v úloze Koziny za řízení kapelníka p. Maixnera.

Nově nastudována byla Jiráskova hra „Vojnarčka“ s pí. Benoniiovou j. h. v roli titulní a p. D. Želenským j. h. v roli Antonína. Pí. Benoniiová stále ukazuje, že dosud nepatří do „starého železa“, což vidno i z toho, že platně působila u „České činnohry“. Ve Vojnarce znovu dokázala, že tvůrčí její svěžest dosud neochabla. Také obecnstvo vděčilo umělkyni za její dobrý výkon. P. D. Želenský, který vystoupil nedávno na scéně vinohradské, ukázal i zde dobrou školu svého otce i dobrou vůli stát se dobrým hercem.

* * *

„Primo vere“ (Za prvního jara). Báseň napsal J. Bartoš. Režisér G. Schmoranz. — Jan Bartoš, jehož hra „Souboj“ hodila se spíše do biografu než na jeviště, pokusil se o náladovou báseň, jejíž děj odehrává se o svatvečeru Božího Těla v klášterní zabradě. Auktor snažil se dokázat, že i za vysokou zdi skrývají se srdce, v nichž při askesi přece jen doutná dárek přirozenosti lidské — láska. To se mu také podařilo při náladové dekoraci, kde vše vydává vůni jara a květů za dobrého pojetí úloh účinkujících.

* * *

„Dohra.“ Napsal K. Šarlih (Čada). Režisér K. Hurt. Auktor zemřevší ve válce předvádí nám vyzvědačku Olgu Paulovou, která při fingované lásce k nadporučíku Sartoriovi chce obkreslit jeho mobilizační plány. Jsouc svým milencem lapena, umírá požitím jedu z prstenu. Celá hra zdá se být spíše činem plety k zesnulému než činem jiným. Olga smrt jest divadelně strojená a nedostí přirozená. Pí. Nasková a p. Stelmar pojetím dobře hru vystihli.

* * *

„Spleťtý případ.“ Napsal G. Courtelin. Režisér G. Schmoranz. Hra jest satirou na soudnictví a vše co jest s ním v úzkém vztahu. Účinkující vytvořili řadu kabinetních figurek, které dovedou diváka zaujati a dosti rušně pohnouti jeho bráncem. O úspěch rozdělili se hlavně pp. Deyl, Hurt, Wiesner a Kolár.

* * *

„Mrak.“ Drama o 3. dějstvích napsal K. Scheinpflug. Režisér J. Hurt. Premiéra 3. října 1919. Novinka má sice světlé pozadí, ale nad celou rodinou vznáší se mrak v podobě syna, který po dvanáctiletém žalářování vrátiti se má na hruď matčinu, kde každá vina dojde odpuštění. A sourozenci nemile překvapení — mimo matku a sestru Annu —, které znají neblahé tajemství, chystají se utéci z domova, aby ušli veřejné hanbě. Klára neustále pláče (její pláč byl v pravdě přemrštěný, založený na čirém egoismu), že se jde z jejího zasnoubení s profesorem, dozví-li se o tom, jen Anna svému ženichu vše vyvěi a vrací mu slovo z lásky k svému nešťastnému bratru. Matka, která toužebně čekala svého syna, byla by v tomto okamžiku raději, aby se nevrátil a děti, aby netrpěly za viny nespáchané. Leč jinou mnoholetým žalářem podkopal si útlé zdraví a zatím co ve strachu doma čekají jeho návratu — v trestnici umírá. Všichni — až na Annu — přijímají tuto zvěst s radostí a ti, kteří způsobili největší nesnáze matce raněné mrtvicí, těší se, co si koupí z peněz, jež Jan v žaláři si vydělal a sourozencům odkázal.

Celou hrou vane stálý strach, nárek a pláč, což přeneslo se i na obecnstvo, které chovalo se ke hře dosti chladně.

V roli pí. Skálové podala kabinetní kousek svého umění pí. Hübnerová, dobře charakterisovaly pí. Rydlová, Suchánková i Kronbauerová, pp. Kohout, Kolár, P. Jičínský dosud na Nár. divadle cítí si poněkud cizím. Režie p. Hurta vytvořila náladový pokojík.

Městské divadlo Král. Vinohrad. „Velkomogul“. Opereta o 3. dějstvích od Chivota a Duru. Hudbu složil Ed. Audran. Dirigent K. Nedbal. Režisér K. Faltys. Po úspěšně provedené „Panence“ sáhlo divadlo k vypravení jiného díla Audranova, které v mnohém liší se od běžných operet novějšího vzoru. Již svým dějem uvádí nás do Přední Indie, na břehy posvátných řek, kde mladému indickému knížeti Mignapurovi se dějí úklady, aby nemohl nastoupiti na trůn, poněvadž nechce pojmouti za choť svou sestřenku Bengalínu, nýbrž krotitelku hadů, která se tam právě produkuje.

Leč intriky obrátí se na konec proti samým zosnovatelům a maharadža přece zasedne na trůn svých otců se svou vyvolenou. Hudbou liší se „Velkomogul“ od běžné hudby operetní, klidně provází děj a zbytečně se neopakuje. V roli princově dobrým studiem pěveckým i hereckým upozornil na se p. R. Menšík, k němuž dobře se družil vypočítavý první ministr Nikobár p. Zatirandúv a p. Faltys, jako dentista z Paříže. Bengalín, úskočnou sestřenicí princovu, se zdarem sehrála sl. Kallvodová, pí. Hanušová dobře vystihla lrmu jako nezkažené děvče. Jako odvetu operettám vídeňským, které nám často na jeviště stavěly „hloupého“ Čecháčka, — máme zde zase obchodního agenta Krautmüllera, Němce, kterého náležitě mluvou i hrou vystihl p. B. Wronski. Hold slunci (baletní divertissement) sestávající z tance závojevého, tance moufeninů, průvodu bajadér a tance mečového, byl proveden na poměry divadla chvály hodné. Premiéra obstála čestně v každém směru.

* * *

V přírodním divadle v Šarce sehrány po delším odkladu Naumanovy „Kročeje“. Jest to dramatická báseň, jež líčí v 5 obrazích poměry v Čechách krátce před sarajevským atentátem a potom až do dne 28. října 1918. Básník uvádí svou hru prologem, jež vkládá do úst „Duše země české“ a vyjadřuje v něm bol a utrpení českého národa, jakož i prosbu a naději v jiný, lepší život vlasti . . .

Neobyčejně působilo na obecnstvo věrné vystižení doby, jež spěla neuprosně kročeji mnoho ničícími ku předu, aby dostihla dne 28. října, dne našeho národního osvobození. Tak scéna brněnského sletu, náhle přerušeno vystoupením komisarovým, provokace buršáků; v druhém obraze krásná řeč bratra náčelníka, loučícího se s tělocvičnou, připomínajícího členům jejich první národní povinnost, totiž vždy a především — zůstat Čechem. V obraze třetím vznik česko-slovenských legií v Rusku, ve čtvrtém slavné odevzdání praporu Francii českým bojovníkům, jakož i symbolické sblížení Francie a Čech v postavách Madelon a českého praporečníka, v pátém obraze den 28. října. Myšlenka básníková jest povzbuzující, horoucí láska k vlasti utiskované nepřáteli domácími i cizími, láska jevíci se v každém slově jak „Duše země české“, tak všech předních mluvčích, ať bratra Sokola či legionáře. Každý, kdo věnoval dílu pozornost, musil porozuměti a procítiti okamžiky nedávné historie a v duši si říci: „Kdyby si všichni svorně slíbili, že se budou snažiti o zachování krásných hesel, jež slyšeli jsme z úst básníkových, potom předešlo by se mnohem zlu a počátky naší republiky nebyly by tak bolestné a obtížné.“

Báseň provázena místy hudbou K. Pospíšila.

Účast obecnstva byla obrovská, hlediště i straně krásného údolíčka obsazeny hustě návštěvníky. Též pohoda byla příznivou, tak že vyzněly „Kročeje“ k úplnému uspokojení. — Nutno však upozorniti, že obecnstvo dosud neví, jak se v divadle chovat, neboť sotva jednolivec, snad bezděčně vstal, reptalo a nešetřeno hrubými výrazy, ba stal se i případ, že po někom takovém hození, zapadl dokonce mezi sedadla — švestkový knedlík. Takové jednání při nejmenším jest snížením intelligence divadelního obecnstva.

* * *

Z české dramatické literatury. Bedř. Vrbský napsal komedii „Revanche“. — Švandovo divadlo na Smíchově sehrálo novou hru Kar. Lužanské „Julínčino štěstí“. — B. Vrbský a K. Hašler napsal pro kabaret „Lucernu“ náladovou scénu „Jedoušek zavolal . . .“ — Národní divadlo přijalo ku provozování Dykovu novou hru „Ondřej a drak“. — Divadélko Rokoko sehrálo původní českou operetu „Já bídná hříšnice . . .“ — R. Mařík napsal slavnostní hru o 4 jedn. „Den svobody 28. říjen“. — Nová saisona v Městském divadle Král. Vinohrad zahájena bude historickou hrou Arnošta Dvořáka „Husité“. — V Žitkovské činohře sehrána byla premiéra Taušovy trilogie „Nemilosrdní“ („Mítěnka“ — „Loutky“ — „Poslední“) — Marja Slavíková napsala hru „Přes roklinu“, jež bude provedena v Uranii. Jiří Mahen napsal novou hru „Josef se vrátil.“ —

* * *

Osobní. Pan R. L a n h a u s, basista Měst. divadla Král. Vinohrad angažován byl jako režisér a člen opery Nár. divadla v Mor. Ostravě. — Sl. Z d. Z i t o v á, která vystoupila s úspěchem několikrát na divadle vnohradském angažována byla pro obor mlad. dramatický k lublaňské opeře. — Tenorista Nár. divadla v Praze, K. K ü g l e r, nastupuje jako režisér opery u souboru divadla moravsko-ostravského. — O. M a ř á k, býv. člen opery Nár. divadla v Praze odejel do Ameriky. — Fr. M a t ě j o v s k ý, působící 27 let u Nár. divadla, odchází. —

* * *

Jubileum. Dnem 1. října t. r. slavila jubileum 25letého členství při opeře Národního divadla p. V. H á j k o v á. Poprvé vystoupila 11. května 1894 v „Netopýru“ za ředitelství Subertova, později uplatnila se hlavně v operetách, potom i v operách, baletu i činohře. Všestranné umělkyni přejeme: „Mnogaja ljeta“.

Různé. Národní divadlo pro Slovensko zadáno řiditell Jerábkoví, který zahájí svou činnost v Bratislavě 1. dubna 1920. — Polské divadlo v Poznani otevřeno bylo slavnostně dne 30. srpna t. r. a večer zahájen operou „Halka“. — Švandovo divadlo na Smíchově vypraví v cyklu komorních her „Plyn“ od Kaisera v překladě Dr. K. Svandy. — Nová hudební konservatoř ve Vídni otevřela zvláštní oddělení pro „operetní umění“. — Kulturní městská komise na Král. Vinohradech vyjednala se správou městského divadla a intendancí pořádky levných lidových představení. Mají býti pravidelně asi tři měsíčně. Mimo to pomýšlí se na pořádky občasných představení pro školní mládež. „Kolínská činohra“ učinila zájezd do Broumova, kde z městského divadla zazněla poprvé česká slova při hře br. Mrštíků „M a r y š e“. — Následkem sporu v Městském divadle Král. Vinohrad mezi činohrou a operetou, stane se městské divadlo v brzké době výhradně činoherním (o opeře bude později rozhodnuto) a opereta odkázána do býv. divadla „Pištěkova“, kam již dávno patřila. — Městské divadlo Král. Vinohrad studuje Shawovu hru „C a n d i d a“. —

~~~~~

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

O Sušilově estetice píše feuilletonista v Našinci č. 705 mezi jiným: „Sušilův básnický odkaz leží v knihovnách nezužitkován, pokrytý prachem zapomenutí. Literární kritika starší i novější podcenila a odsoudila básnickou činnost Sušilovu docela. Ferdinand Schulz ve Světozoru (1870) uznal nesmrtelné zásluhy Sušilovy o zachránění pokladu národních písní moravských, ale původní básnickou tvorbu jeho příkře odmítl. Jan Kabelík v Laichterově Literatuře čes. devatenáctého století náhledy Schulzovy celkem potvrzuje, dodává, že všude v jeho básních ozývá se kněz kazatel na újmu básnickovu (1). Teprve vědecká kritika katolická uvedla různé tyto odsudky na pravou míru a ustanovila pevně a přesně místo Sušilovo jako básníka v rozvoji naší poesie. Byl to Pavel Vychodil, jenž v díle svém o Sušilovi (Brno 1898) podal podrobný a vystřížný rozbor celé jeho básnické tvorby, nezavíraje nijak oči svých před skutečnými jejími nedostatky. Básnické dílo Sušilovo vedle zajímavé a ceněné činnosti překladatelské a množství lyrických a epických básní původních obsahuje i bohatý cyklus původních epigramů, které jsou otištěny v druhém svazku „Nových básní“ (Brno 1870) pod názvem N á p i s y. Cyklus obsahuje 245 epigramů, básněných většinou časoměrným elegickým distichem, v menší míře pak rýmovaným veršem přízvukným. Jsou to právě tyto epigramy, které především zachraňují Sušila básnické literatuře české. Jejich cena jest také uznávána. Vychodil praví, že v tomto druhu básnictví řadí se verše Sušilovy k nejlepším v našem písemnictví, vynikajíce ušlechtilými a duchaplnými myšlenkami i rázným, jadrným výrazem jejich . . .“

Lužicko-srbské studentstvo v Budyšině konalo velkolepý sjezd v srpnu t. r. Spolky přednesly své zprávy, načež jednalo o pevné organizaci lužického studentstva. Organem nově založeného svazu bude nový lužický časopis „Srbský Student“. Studentky se sjednotily ve spolek „Vita“, jenž přistoupil do nového svazu. Svaz chystá pamětní spis všech členů ve válce padlých, dále almanach k 50tému sjezdu. Nadšený ohlas

vzbudily návrhy o pevné spolupráci s ostatním slovanským studentstvem, zejména českým.

Kdo první u nás psal o Slovensku? Byl to nadšený, mladičský alumnus Václav Štulc, který svým cyklem „Na Tatrách a pod Tatrami“ již v letech třicátých líčil krásu a historii slovenské země. Pak přišel Boleslav Jablonský, jehož heslo „od Šumavy až k Tatrám“ zobecnělo. Píše: „Jednu ruku na Šumavu — druhou ruku k Tatrám šinu.“ Stejně Jos. Kr. Chmelenský dotýkal se slovanské otázky, Celakovský, Frič burcovali Slovensko, tento svým „Životem svátečním“ a „Slovensku elegií“. Moravan Vincenc Furch zpíval „Písň slovenských dobrovolníků“, Erben a Božena Němcová sbírali pohádky, psali povídky ze Slovenska, Hálek opěval slovenské hory („Děvče z Tater“, „Goar“), Neruda psal „Poslání na Slovensko“, „Na peštské Kalvarii“ a jiní.

Spolek katolíků v Německu na obranu a podporu křesťanské školy a výchovy vydává v Düsseldorfě dvě řady tiskovin o předmětech toho oboru: letáky a knížečky, které stručně, ale na vědeckém podkladě poučují o zásadách a dějinách školy a výchovy v Německu. Něčeho podobného bylo by třeba i u nás.

Palackého „Obrázky z dějin národu českého“ vyšly v novém nakladatelství „Zora“ v Karlíně, dárek to na paměť 28. října. Šedesát obrázků vybráno dějově zaokrouhlených a ucelených od 7. věku do bitvy u Mohače (1526). V textu nic neměněno, všude „hovoří zlaté slovo otce národa“ i o Husovi a válkách husitských, ač jinde v tomto ohledu se příliš nadsazovalo.

Knihy o české literatuře. Od vydání „Moderní literatury české“ byla esaiistika o naší literatuře celkem chudá; teprve poslední léta přinesla nový rozmach. Po Arne Novákových „Zvonech domova“, F. V. Krejčího „Době“ a Gammově „Brázdě“ jsou dvě nejnovější knihy Karla Sezimy „Podobizny a relíe“ a dr. Jos. Laichtera „Uměním k životu“; v nichž dva kritické různého vyznání i různé metody řeší v souhrnu svých kritických statí svůj poměr k problémům české literatury a jejím hodnotám.

Hrdinské činy československých legií od A. Beaumonta, jenž pojednal o skutcích legionářů v Sibíři v anglickém časopise The Daily Telegraph, byly vydány ve prospěch „Akademického domu“, jemuž autor udělil právo k českému překladu. Cena K 5.50.

Slovenské učebnice: Stanislava Klímy Jak se naučím slovensky, Fr. Frýdeckého a P. Kompiše Příruční slovník česko-slovenský a slovensko-český, Josefa Bradáče Malý slovensko-český slovníček (na 4000 slov).

Nobelova cena byla přiručena za literaturu velkému norskému spisovateli a básniku Knutu Hamsunovi, autoru „Nové země“, „Hladu“, „Viktorie“ a „Pana“. Muž tento prožil za 59 let života tisíce dobrodružství a prožil tolik tragických duševních stavů, že by jimi obohatil sto různých životů. Nyní žije na samotě v Larviku a trpí velkou nervosou. Český národ posud nebyl poctěn pozorností švédského komitétu, ač řada národů jiných i menších vzpomenu byla vícekrát.

Do ciziny z našeho písemnictví nalezlo posud málo cestu. Něco z Boženy Němcové a Nerudy, něco z Jirásky, Zeyera, Vrchlického, Březiny a Herrmanna. Zatím co u nás i v době největší papírové a tiskárenské draboty nestačí tiskařské lisy chrčiti spousty podprostředních a zbytečných překladů z nejrozmanitějších jazyků, naše velmi cenná, jadrná a zdravá díla zůstávají za hranicemi nepovšimnuta.

Jaroslav Prucha: Pro tatlička presidenta. Vlastenecká hra ve 3 jedn. s žým obrazem. Dětské divadlo. Sv. VII. Nákl. Ústř. knihkupectví učitelstva českosl. Jos. Rašín v Praze VII. Cena v Praze 2 K 60 h. Hra s výše uvedeným názvem líčí právě touhu dítěte po obrázku, který představuje presidenta a který učitelka dětem ve škole ukazovala, líčí utrpení české matky v německé obci pro odvedení dítěte ze školy české do školy německé, boj s odrodilci o českou školu, sen dítěte o výšinách nadvězdových, návrat otce legionáře ze zajetí a posléze vítězství českého lidu a zjednání práva české škole v poněmčené obci. Děj poutavý, časový a hra dětmi snadno proveditelná.

I. svazek vojenské kulhovy „Osvěta“, vydávané redakčním kruhem při kulturním odboru posádkového velitelství Velké Prahy, obsahuje: „Ži-

vot a názory našeho prvního presidenta Masaryka". Knihovna tato přináseti bude stručné příručky osvětové činnosti vůbec, i lze ji proto doporučiti též vzdělávacím odborům spolků a kroužků.

Schválené učebnice. První učebné texty pro školy měšťanské, nade-psané v duchu republikánském, došly schválení min. školství a národní osvěty a to: Gebauerová—Jiráek—Reitler Dějepis I. a II. díl vyn. z 19 září 1919 č. 43451 a Hötzl Zeměpis I. vyn. z 22. srpna 1919 č. 37.714. Všechny tři knihy jsou z vyd. Komenium v Karlíně.

Náš krajan Oto Kotouč vydal sbírku amerických překladů z českých básníků pod titulem „Songs of the Slavs“.

Román ze života horníků. Kdežto požívačný život velkoměst líčen je v nescísných románech, našlo se dosud málo pér, které by se byly věnovaly popisu míst těžké práce. Tomuto sociálnímu prostředí věnován je román „Sonnensehnsucht“ od H. Eschelbacha, Bonn, nakladatelství „Veritas“. Spisovatel kreslí sytými barvami život horníků plný odříkání a budí ve čtenáři živé sociální citění.

O sv. Janu Nep. píše V. Oliva v olomoucké Arše a to o roce jeho mučeníctví 1393. V kterési duchovenské skupině žádáno, aby Řím v otázce svatojanské jasně se vyslovil, aby v kanonisační bulle učiněna byla oprava z r. 1383 na 1393, o čemž uvedený článek Olivův jedná.

Proč sedmý svazek Kryštofůvých Dělů Nové doby (vydává V. Kótrba) vyšel až po válce? Nakladatelství oznamuje: Soukromou cestou bylo mu ohlášeno, že v předloženém tiskopisu jsou místa velice závadná, která by vedla k zabavení celého nákladu, možná i ku stihání spisovatele i nakladatele. Teprve když prohlášena byla samostatnost a literatura byla zbavena neslýchané tyranie, to jest censure, která ji dusila, vyšel sedmý svazek pod názvem: Politická soustava Bachova a její pád.

Osud literární pozůstalosti Jakuba Arbesa. Redaktor „Demokracie“, Efpem, navštívil dcera slavného spisovatele Arbesa, sl. Olgu Arbesovu. Měl s ní rozhovor. Táal se: Jak je možno, slečno, že vzácná literární pozůstalost vašeho pana otce leží dosud u vás — zapomenuta těmi, kdož by měli svatou povinnost ji dávno uplatnit, ptal jsem se udiveně. Slečna se na mne smutně podívala. A na jejich dosud svěžích lících zlomil se obvyklý milý úsměv v zabořklé rysy. Pak mi trpce odpověděla: Vždyť se snad pamatujete, co vám i v mé přítomnosti tatínek říkal ještě před svou smrtí . . . Ano, pamatuji. Mistr nabídl množství neotištěného literárního materiálu naší nejvyšší kulturní korporaci — a ta mu tenkrát prý odpověděla, že by na odvezení tohoto materiálu potřebovala stěhovací vůz . . . Mistr ovšem snad tenkrát obvyklým u něho způsobem ironiso-val netečnost mnohých našich kulturních institucí, podotkl jsem rozpačitě. Tatínek to tenkrát myslil vážně — ozvala se trpce sl. Olga — a musím vám bohužel sdělit, že jeho práce zůstala nepovšimnuta dodnes. Jinak bych ty spousty jeho rukopisů, nikde dosud souborně neotištěných, bez-nadějně neopatrovala. Otec při té spoustě práce přišel o zrak, a před smrtí chtěl z litosti nad přezíráním jeho činnosti všechno spálit, ale ne-mohl tak sám učiniti. Víte přece, že byl, chudak, slepý. — A co mňíte s tímto vzácným, kulturně-historickým materiálem učinit vy, slečno? — táal jsem se. — Odpověď slečny Olgy mne však neočekávaně překvapila. — Nedočkám-li se před svou smrtí toho, čeho se nedočkal sám otec, splním aspoň jeho úmysl, jehož provedení jsem kdysi zabránila. Všechnu otcovu pozůstalost jednoduše spálím, řekla hořce rozhodným tónem šedo-vlasá dcera Jakuba Arbesa.

Sjezd přátel literatury pro mládež konal se v červenci v Praze při „Pracovním paedagogickém sjezdu československého učitelstva“. Usne-seno, aby zvláštní Společnost zdůrazňovala umělecký požadavek knihy pro dítě po stránce vnější i obsahové. Chce zhodnotit posavadní litera-turu pro mládež a proto miní zříditi studijní knihovnu, jež bude podkla-dem bibliografie; bude vydávati průvodce literaturou pro školy a rodiče, převezme kritickou revui „Úhor“, bude pořádati vánoční výstavy a potírati četbu škodlivou. Na sjezdu zúčastnili se debaty spisovatelé pro mládež O. Pospíšil, Q. M. Vyskočil, J. R. Hradecký a Tisovský.

Snaha o zrušení celibátu má už svoji literaturu — povídku Jiřího Rudy „Farská historie“, kde se líčí láska faráře a kaplana k dceři broba-řové. Výstraha — smrt faráře, dívky i jejího dítěte. Spisovatel neumělec,

psychologie daleko, mravní reforma vzdálena. Vydal Jos. Šnajdr na Kladně 1919. Cena 5 K. Škoda peněz.

Knížka o Chocni. Napsal ji Ferdinand Tomek pod názvem „Tři desetiletí v Drahošíně. Vydal nakl. Mojžíš v Chocni. Drahošín jest Chocení se všemi jasnými i temnými stránkami. Také uveden Kyšperk a Litomyšl, kde spisovatel studoval na na piaristickém gymnasiu.

Stručná kronika česko-slovenská vyšla jako první svazek nové knihovny lidového vzdělání „Práce a pravda“ (A. Perout v M. Ostravě). V hlavních rysech načrtnuty složky historického vývoje obou národů bratrských, kteří nyní splynuli v jedno.

Casopis „Mladý Republikán“ pro děti píše: „Krásný čin ruských bolševiků byl, že vyhnali kněze a jeptišky na ulici. Polovici jich oběsili a polovici z nich dali zametati ulice.“ Tak se vzdělává tiskem mládež.

Nový slovenský list strany lidové počal vycházeti v Košicích a to politicko-hospodářský týdeník „Slovenská Sloboda“.

Ve „Venkově“ jest zavedeno, že redaktoři musí podepisovati svým plným jménem články, které někdo jiný napíše.

Věstník Matice cyrilometodějské. Velmi dobrou a lacinou četbou lidovou jest „Věstník Matice cyrilometodějské“. Poučuje stručně náš lid o časových otázkách, zvláště pokud se týče náboženství. Musí tudíž „Věstník M. C.-M.“ býti hojně rozšířen mezi lidem. V neveliké obci u Olomouce odbírá se 500 exemplářů. Kéž najde obec ta hojně následovníků.

„Česká Žena“ nastoupila 1. čtvrtek v říjnu ročník XII.; bude opět vycházeti dvakrát měsíčně; předplatné roční bude 5 K 50 h, jednotlivá čísla stojí 22 h; mimo republiku naši je předplatné ročně 10 K.

„Ponta lásky“, román od Terezie Rakové jest v „Našich Listech“ ukončen. Nyní počneme uveřejňovati první skvost české literatury před sto lety: Životopisnou romanci „Serafka“, vydanou r. 1826 od jeptišky Marie Antonie ze řádu sv. Alžběty v Praze, na což naše milé čtenářky a čtenáři upozorňujeme.

Jubilejní „Kalendář Maj“ na rok 1920 k oslavě 100letého výročí založení českých bohoslužeb ve Vídni, 100leté památky smrti sv. Klementa Hofbauera-Dvořáka a 300leté mučednické smrti bl. Jana Sarkandra; vydal spolek sv. Zity ve Vídni. — Cena 4 koruny.

Paběrky z novin a veřejného života.

† Inženýr Pospíšil. V pondělí dne 15. září 1919 zemřel v mladistvém věku a na prahu nejlepších nadějí člen Národního shromáždění inženýr Bedřich Pospíšil. Rodem z okolí Přerova na Moravě, působil v Praze, kde se záhy účastnil i hnutí katolického, r. 1911 i jako kandidát strany katolické na Lounsku. Působil v organizaci karlínské i ve výkonném výboru strany, kde svým klidným, věcným způsobem a milou povahou získal si záhy váhy i obliby. Loňského roku vyslán byl do Národního výboru a změnou téhož stal se i členem Národního shromáždění. Pilně vyjížděl i na schůze po venkově jako všude vůbec, kde šlo o věc katolickou horlivě všech prací se účastnil. Nedbal ani, že si tím své zdraví podkopává. Poslední dobou začal náhle chřadnouti. Pobyt na krátké dovolené u rodičů na Moravě, vrátil se již těžce nemocen. Pomoc lékařská objevila se marnou. Byv v pátek zaopatřen svátostmi umírajících, zemřel v náručí své milované mladé choti, již tak záhy opouští. Zůstává po sobě mladé dítě, chlapeček asi jednoročního. Neočekávaný jeho skon vyvolal ve všech katolických kruzích hlubokou soustrast. Činnosti zesnulého bude vždy vděčně vzpomínáno. Pohřeb konal se 24. září z ústřední síně na Olšanech.

Leonid Andrejev, přední ruský spisovatel, básník a dramatik zemřel ve finském Helsinku. (Nar. 1871). Psal povídky, z počátku krátké a bizarní, s pochmurným názorem na svět, líčil kruté a brutální lidské vášně. líčil strašlivé obrazy hladu, špatné chápání křesť. ctností, tuhý zápas jednotlivcův s vesmírem, vítězství nad strachem před smrtí, úporné hledání cesty k lepším branám života. Byl to zjev pozoruhodný, velmi zvláštní, umělecky rázovitý a šťastný. Byl spisovatelem širokých a světových zájmů.

† František Souček, říd. učitel v. v. posledně v Hronově a ředitel školu tamtéž. Trvalou pamět si založil svými „Paměti Hronova a okolí“

vyšlymi před lety v „Ratiboru“. Kéž každá obec má takového sběratele a sepisovatele místních památek!

Videňští Češi želí velice úmrtí Ant. Babáka, jenž působil v Jednotě sv. Methoda, ve Všeodborném združení křesť. dělnictva, v Cyrillomethodějském stavebním družstvu, v Katolicko-politické Jednotě atd. Byl činným při listě „Pravda“, jenž o něm napsal: „Nellboval si v kritice jalové a neúčinné, nýbrž vždy a výhradně v účinné pomoci“.

Tomáš Bílek, gymn. ředitel, dne 30. září 1819 se narodil, připadají tedy letos jeho sté narozeniny. Narodil se v Deštné na Tábořsku, studoval v Jindř. Hradci, byl profesorem a ředitelem. Napsal „Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618“, jež sestavoval osm roků. Vyšly nákladem Musea království českého. Mimo to sepsal „Statky a jmění koleji jezuitských, klášterů, kostelů, bratrstev a jiných ústavů v král. Českém od Josefa II. zrušených“, pověstné „Dějiny řádu Tovaryšstva Ježíšova a působení jejich v zemích království Českého“ a jiné.

Václav Novotný, profesor českých dějin na české universitě, dne 5. září dožil padesátiletí. Píše „České Dějiny“ (u Laichtra), jichž vyšly dva svazky o knížecí době Přemyslovců. Je znám jako speciální badatel o životě a díle Husově. Jako historik je ryzí analytik, jenž rozplývá každou otázku, každý citát pramenný, každý doklad z literatury do posledních jednotlivostí.

Zapomenutým vlastencem jest Josef M. Roštlapil, jenž se narodil před 110 lety (15. srpna) v Kostelci. Studoval v Rychnově n. Kn. a v Praze. R. 1857 stal se farářem v Opočně. V Miletíně seznámil se s Karlem. Jar. Erbenem, jenž jej získal za spolupracovníka při převodu zákonníka občanského a trestního řádu. Zčeštil mu nařízení o vedení matrik a sestavil formuláře matričních listin. Za svého působení v Dobrušce sepsal „Paměti města Dobrušky a panství opočenského“. Účastnil se Slovanského sjezdu v Praze (1848) a byl dopisujícím členem Českého musea, jemuž přepsal a daroval dekrety Jednoty bratrské. Zemřel r. 1888.

Stoleté narozeniny Boženy Němcové připadají na příští rok 1920. Česká Skalice, v jejíž blízkosti Němcová strávila své mládí, chystá se důstojně oslavit tento svátek a to zejména nový odbor Klubu č. sl. turistů. Na starou budovu školní, kde malá Boženka se učila prvopočátkům umění literárního, bude zasazena kovová deska a v Babiččině údolí postaven pěkný pomník.

Spisovatel Leger šedesátníkem. Známe jest téměř 40 let z časopisů a tolik asi tomu roků, kdy v rodném Kolíně vydal prostínkou knížku „Veršů“. Následovaly přibuzné „Zapomenuté sny“. Miloval Polabí, jeho luka, pole, olšiny, drobné lesíky. Psal básně i prosu, romány i povídky veršem. Jest realistou přes všechny sklony fantastické a pohádkové. Jeho romány (Loupežníci na Chlumu, Suchý čert, O starém lakomci) hovoří velice hlasitou řečí. Především jest básníkem.

Lipský hudební učenec Hugo Riemann měl slaviti nedávno 70leté narozeniny, ale týden před tím zemřel (nar. 1849). Znemenitým se stal svým „Musiklexiconem“. Vydal také „Dějiny hudby“ a mnoho článků i děl hudebně estetických.

Na záchraně české větve na Ratibořsku pracovali: farář Cyprian Lelek, rodák benešovský, který sestavil i moravský slabikář a svou literární činností i v širším českém světě je znám. Dále farář buslavský Jan Rother († 1893), far. Josef Konečný, far. Poštulka, far. Restl z Oldřichova, Tomáš Kamrádek, far. ve Velkých Petrovicích, Arnošt Jurečka, far. v Kobernicích. Tito jsou zakladatelé a redaktoři jediných českých novin v Německu, které vycházejí 26 let pod názvem „Katolické Noviny“ (v Ratiboři, nyní v Hulčíně).

Spisů Tomáše Aquinského v universitní knihovně v Praze jest 25 rukopisů a to ze stol. XIII.—XIV. = 1, ze stol. XIV. = 15, ze stol. XIV.—XV. — 9. Z těchto obsahuje 11 Summ jeho, 5 traktát o Svát. oltářní, a 3 traktát o článcích víry. Obsahu věroučného jest 27, mravoučného 8.

Syndikát českých spisovatelů byl zřízen za tím účelem, aby hájil autorských práv. Syndikát zahájil jednání s nakladateli. Vyřizeny jsou dohodou otázky smluv o knihy, minimálního honoráře knižního, autorských výtisků atd. O honorářích za překlady a o honorářích časopiseckých se jednání dokončuje. Vydáván „Věstník Syndikátu čes. spis“. Členský příspěvek 10 K.

VLAST

ROČNÍK XXXVI.

LISTOPAD 1919.

ČÍSLO 2.

Dr. Josef Svítal:

Kulturní obrázky ze Slovenska.

(Pokračování.)

Jako pětiletý hoch počal Francisci navštěvovati školu v rodné dědině. Učitel Wittenberger byl nejenom pilným včelařem a rybářem, ale i náruživým ctitelem vína a později také kořalky. Jsa opilý pleskal páté přes deváté. Ale povinnosti své přece jakž takž plnil. Jakým byl varhaníkem, o tom svědčí jeho „mezihry“. On totiž mezi jednotlivými slokami nábožné písně přejel prsty klaviaturu od jednoho konce ke druhému a zase nazpátek. Školy však nezanedbával. Pozorný žák naučil se u něho za tři leta slovensky číst a psát, nejjednodušším početním výkonům a ždíbcům maďarštiny. Také znalost několika průpovědí z Písma svatého a několika církevních písní odnášeli si žáci z této primitivní školy vesnické.

V té době začal Francisci s rodiči navštěvovati pravidelně chrám Páně. A tu se pamatuje, že na kůře v koutku stála silná lískovice, dlouhá aspoň dva sáhy. Brzy se také dověděl, k čemu slouží. Kdysi o výročních svátcích byl kůr nabitý chasou, která chovala se při službách Božích rozpustile. Neušla však trestající spravedlnosti. Záhy se objevil na kůře kostelník, chopil se důkladné lískovky a vyplácel nepokojné výrostky švižnými mrskanci hlava nehlava.

Roku 1831 zuřila v rodišti našeho autora epidemie cholerová. Vzbudila pochopitelně nesmírné vzrušení a hrůzný strach mezi obyvatelstvem, v němž smrtelně řádila. Při chatrném stavu tehdejších vědomostí o vzniku a šíření se nákazy byla ochranná opatření ovšem jen primitivní a málo účinná. Nicméně bránila se veřejnost před rozšířením zhoubné nemoci aspoň tím, že při všech vchodech do obce stály stráže, které nedovolovaly ani vcházení ani vycházení do obcí nezamořených. Mrtvolu svázel si lák obecní kovář, dýmaje statně z fajfky, na vozíku bez rakví a skládal do jámy na hřbitově. Na něm i na větších prostranstvích v obci skládány borové ratolesti a tyto hranice zapalovány. Bylo též všeobecným zvykem nosit na krku pytlíčky s jakýmsi práškem. Těmito neškodnými ale zajisté taky neúčinnými prostředky bojovalo se tehdy se zákeřným nepřítelem.

Když dospěl osmi roků, dán byl Francisci na tak zv. *seniorátní školu* do Ožďan, kterou tamnější „zemská paní“

(majitelka panství) všemožně podporovala. Škola tato, kam dávali malé Slováčky „na maďarčinu“, při vší své primitivnosti a téměř směšné ubohosti měla nicméně jakýsi charakter našeho gymnasia. Pozůstávala ze dvou prostranných, dřevěných jizeb a síně mezi nimi. Jizba do dvora byla učební síň, kdežto přední světnice byla knihovnou a obydlem profesorem. Kuchyně profesor neměl. Bylť svobodný a na stravu chodil do panského kaštelu. Ve dvoře bylo alumneum, zděná budova se světnicí pro studenty, s kuchyní a obydlem kuchařčiným.

Na této škole, kterou pochlebně nazývali „turčanskou akademií“, bývalo 60—80 žáků. Profesor byl jediný a v jediné učebně svorně směšnávala se všech šest gymnasijských tříd až po rhetoriku a poesii! Hlavním učebním předmětem byla latinská gramatika, vedle ní pěstována též gramatika maďarská, náboženství a jakési rudimenty zdravovědy. Mimo latinu vše ostatní bylo maďarské.

Již tehdy bylo v této škole cítit tuhý system maďarisační. Žákům nebylo dovoleno ani mezi sebou promluvit rodným jazykem nemaďarským, ač tato přísnost byla zcela zbytečná, jelikož Ožďany byly čistě maďarské a tudíž každý žák nutně musil maďarsky se domlouvat. Také pověstné „signum“ bylo tu vychovávacím prostředkem. Kdo se zapomněl a promluvil slovensky, jak mu zobák narostl, hned mu signum zavěšeno na krk a ve škole následoval trest. Vedlo to k takové převrácenosti, že študenti jako špiclové číhali večer pod okny a naslouchali, jak se spolužáci v nestřežené chvíli domlouvají. Jen se ozvalo slůvko slovenské, už tu byl špión a se slovy „Hic habes signum“ položil zlořečený odznak na okno a zmizel.

Za časů Francisciho byl profesorem tohoto operetního gymnasia Jan Hoznek, Slovák rodem ale krutý maďarizátor a trýznitel žactva. Za jeho panování byl tu karabáč v takové „oblíbě“, že tomu neuvěřil, kdo na vlastní kůži toho nezakusil. Kdo neuměl lekci, nebo u koho signum uvízlo, byl nemilosrdně trestán. Celá řada studentů ocitla se denně na lavici obžalovaných a školník, chlap silný a neurvalý, vyplácel jednoho po druhém. Náš autor, který přišel na ožďanskou školu neznaje slova maďarského, trpěl touto barbarskou disciplinou velice. Když přišel domů na první Vánoce, tu matka, znajíc asi z doslechu útrpnou metodu paedagoga ožďanského, soucitně prohlížela na posteli této synkovo, a vidouc namodralé a zelenožluté krevní podlitiny na kůži nebohého adepta „turčanské akademie“, hořce nad ním se rozplakala.

Jedinou světlou stránku měl pobyt v Ožďanech. Rodiče platili za studenta 70 zlatých šajnú ročně — za všecko, a hoch při tom dle vlastního doznání měl se — až na ty pardusy — velmi dobře.

Roku 1834 v září zavezl otec Francisciho do Levoče — na německou řeč. Tam pokračoval v latinských studiích. V Levoči působili tři profesori. Učení bylo číře mechanické a „dřeni“ na paměť bylo hlavní povinností. Profesor Müller říkával, že jenom ten je dobrý student, kdo, položiv knihu pod nohy, dovede

odříkat všechna pravidla od počátku do konce a taky nazpět od konce do začátku.

Za levočských studií stihla Francisciho těžká rána. O prázdninách r. 1836 zemřel cholerou jeho teprve šestatřicetiletý otec, silný, zdravý, činný, poctivý a vážný člověk.

Nechejme nyní chvílečku mluvit autora samotného:

„Nezadlho, ako sme otca pochovali, prezeral som po ňom ostavšiu sbierku kníh. Medzi nimi našiel som knižtičku dosť obšúchanú a starobou ožlknutú, asi z dvoch tlačенých hárkov záležajúcu, s nápisom *Slovenská grammatika* od Šramku. Aké bolo moje podivenie! Vidieť a zvedieť, že i slovenská grammatika jest na svete. Veď som sa už od šiestich rokov učil grammatiku latinskú, maďarskú, nemeckú a počul som, že vo vyšších triedach učia sa i grammatiku grécku a hebrejskú; ale o slovenskej grammatike som nikdy nič neslýchal, ani som netušil, že taká jest na svete. A tu, hľa! na vlastné oči vidím tlačенú slovenskú grammatiku. Obzeral a prerezal som ju, a keď som pozoroval, že slovenská reč má viac hlások ako iné reči, že slovenské skloňovania majú viac pádov i od latinských, nuž moja prvá mienka o slovenskej grammatike bola, že ona musí byť ťažká, ťažšia ako maďarská, latinská i nemecká. A tento nález — teraz prichodí mi samému čudno — že tento nález u mňa, ačpráve som vtedy už mal 14 rokov, ačpráve som v detinstve od narodenia len poslovensky hovoril, predsa len ten nález po prvý raz vzbudil vo mne uvedomelú pozornosť na slovenskú reč, že veď i slovenská reč je na svete, že to musí byť taká vzácna ako iné, keď tiež má svoju grammatiku, a že tá reč je moja vlastná, moja materinská. *To bolo prebudenie sa vo mne Slováka.*“

Habent sua fata libelli! Hľa tu nepatrná, ošoupaná, odložená knížečka prostinkého, mluvnického obsahu, darovala opovrženému a zanedbanému národu jedného z najlepších jeho synů, jednoho z nejstatečnějších bojovníků za práva odstrkované mateřštiny!

(Pokračování.)

Věra Klecanská:

Nesmrtelný.

Už dávno zmlkla zpěvná ústa Zeyerova
a „úsvity, v nichž s jasným sladkým splýval šer“
pohasly, skolébány rajskou hudbou sfer
a Slavínu už dávno hrobka mramorová
se blahem zachvěla, když vzácný poklad drahý
jí svěřen byl. Pak chťivě zapadly jí prahy. — —

Že mrtev Julius, ta duše jemná, snívá?
Ne — tělo jenom měj si, země hrabivá,
nám květy ducha jeho zbyly a z nich živá
jak rusalka se duše věčná usmívá,

Nic nemohlo se rovnat vzdušné jeho kráse:
 tvář cherubína měl, jež bíle svítila se,
 že jemná záře z ní se zdála hvězdě lit
 a měnit šero mračen v perel čarovit,
 Hlas hudbou zvonku zněl, když pravil sladce ke mně:

„Jak slunce bleskná zář mou duši slní štěstí,
 že smím tě, Caterino, k hvězdám zlatým nésti!
 Hle pouty života víc netíží nás země!
 Ó, blaho nezměrné, smět chladnou smrti branou
 společně projít s duší sladkou milovanou,
 jež život neváhala z lásky v obět dát!“ — —
 (Tak svatě bylo mi!) — A dál jsme spěli vzhůru
 jak bílé oblaky výš, výše po azuru — —

Jan Maria však náhle, vlnou touhy jat
 naposled ještě spatřil rodnou svoji zem,
 mne v náruč jemně jal a opět sušel níže
 safíru modrým mořem, mlhy závojem,
 až posléz, usednuv na oblaku lem zlatý,
 mi rukou pokynul:

„Hle vlast, k níž srdce víže
 i ještě po smrti mé lásky zápal svatý!
 Viz: Čechy — země slz — je i v svém pláči sladká,
 jak utrpením zkrášlena, tvář, synu drahá;
 zda může on se radovat, když trpí matka,
 jíž tisíce lítých vrahů mečem k srdci sahá?“

A bledá jeho tvář se smutkem zahalila
 a slzy, průhledné jak třpytné křišťály,
 se hvězdě linuly a k zemi padaly
 a jemně šuměly jak rosy prška bílá. — —

Mé duše struna, s jeho stejně zladěná,
 hned spoluzněním slabě zalkala týž ton
 jak v lesa hlubinách když vzdychne ozvěna,
 jen tiše, tichounce se z úst mých vydral ston — —

Než — z očí neplynuly horké vodopády — —
 Chtíc zjasnit mračných vidin jeho chmurné sady,
 své lásky jsem mu v duši vlila paprsk' hřejný,
 jenž bolest konejšil jak balsam čarodějný.

Dál letěli jsme lehce černou nad propastí,
 blíž touhy větrem hnání k srdci české vlasti. — — —

„Hleď, v ohvězděnou modř zde noří krásnou hlavu
 spíc — svaté Libušino město pod námi;
 zda vzpomíná teď v snech na dávnou svoji slávu,
 kdy věnčilo si dumné skráně hvězdami
 a v trůnech králů slunilo se zlatém lesku
 a nepřátelskou chátro mělo pod nohama,
 či sní snad o dnech bouře, cizích záští blesků,
 když prožívalo děsné bělohorské drama,

kdy královský háv jeho vzhofel nacheň žhavým —
 to horkou krví českou ztřísněn purpurově —
 koruna sňata, trním nahrazena dravým
 a srdce přestalo bít v české vlasti rově? — —
 Či o růži snl, která z temna hrobu zkvetla
 a znova žlti toužil, k jasným zdrojům světla
 svá sladce vonná, krásná ústa otevřela,
 by v tepnách vlasti opět bujná míza vřela?“ — —

Jan Maria se zamlčel a v dumných zraků
 zrcadle odrážel se šer i přlsvit mraků
 a hlas, když posléz promluvil, zněl zastřeně
 jak v tůni jezera pláč skrytých, lkavých vod:

„Co platno o dnech zašlých mluvit nadšeně,
 když opět v srdci vlasti smrtný vězí hrot
 a ona umírá — kříž vlekouc ponížení —
 a hvězdná koruna se v trnovou zas mění?

— — — — —
 Ó — vskutku — pod námi teď sladká Praha spící
 se zdála mrtvou být. Tvář její zsinala
 jak modravý svit lil v ni měsíc bledolící,
 a ztuhlé ruce — věže — k nebi spínala.
 Zastřené mlhou oči královského hradu,
 stíhající druhdy bystře Prahu stověžatou,
 teď v mrtvém městě nedbají o smutnou vládu.
 Kol pusté ticho — jen pod Vyšehradu patou
 nám zdálo se, jak povzdychla by němá skála.
 Ne skála — Vltava to stříbropěnná v snění
 na nohy jeho s pláčem tisknouc políbení,
 jak Magdalena Kristu mu je omývala — — —

Jan Maria byl zdrcen. — V duši jeho měkkou
 se vbodl šíp, když mněl, že vlast mu na smrt vlekou.
 By duše jeho velkou mukou nezšlela,
 jsem útěchy mu z číše zlaté dala napít,
 řkouc: „Zbytečno je Smrti přeludem se trápit;
 což nezemřeli my jsme, bychom znova žili
 a prošli Smrti tmou jen k zářnějšímu cíli?
 Jest smrt cos jako noc: jen oči k spánku sklíží
 a ústa uzavře pod mlčenlivou mříží
 a uspí kouzlem svým, co lidské jest a malé;
 než — duší rajske ptáky spoutat nemá moci;
 jak holubice bělokřídle v říš snů krále
 k souhvězdím zlatým lehce vznášejí se v noci
 a k ránu černé obrození jitra slaví
 I vlast tvá spí jen, velká duše její žije —
 po temné noci den jí vzejde usměvavý —
 Hleď, zlato tekuté už z východu se lije!“ —

— — — — —
 To nebyl slunce lesk ta lepá záře slunná,
 před níž hvězd hasl svit i časem bledla luna.

to d mantov  úsměv skvěl se na nebesku,
 když zlatoskvoucí brána v ráz se rozevřela
 a oči oslnila prřka zlata skv l ,
 z ní l noucí se v smav  třpytn m  arolesku.
 Vzduch zařevelil pod křídel snad sterých vzruchem,
 a oči, prohl dnuvře, teprv řasnou divem:
 sta bílých and l  se jasným vln  vzduchem,
 jim n ha lil i sp  v oku dumn  snivém
 a temn  chv  se vlas, v něm půlkruh hvězdic sv t  —
 jak svatojansk  muřky se jich přísvit mih  —
 a b l  ruka k řadr m zlatou harfu zdvih ,
 z n ř pouh m dotekem se sladk  hudba n t .

 , slyř tu melodil  ist  stř brozvukou!
 jak večer slav ci když př l bezn  tlukou,
 řum lesů, potoků, řploun n  vodopádů,
 vře hlahol  v těch sladkohlas ch tonů spádu,
 když v ra, naděje i bo řk  lásky vzněty
 v modlitbě k Bohu sp j  and lřsk mi rety :

„Sbor Zoře synů char ch v prachu se T  koří
 a zraky usazen  zvedá k Tobě, Bože:
  , prosíme, dej řivot matce nař  — Zoř 
 a pokyň, v t zn  by vstala z hrobu lože!“

Paprsek zlat  vzlet l spící nad obzor,
 teď druh , třetí pad  v lesů temena —
 královna st n  prchá, světlem zm mena
 a Slunce vychází, a  leskem slepne zor.
 Hned umn m řt tcem okraj r řn ch mraků zlat ,
 i křídla and l , i hor a lesů lemy,
 vře budí, jasn , kr ř l  jedinou jen zemi
 v tmách bez úsměvu nechává d l tvrd  sp t .

To byla „země slz“, jež z mrtvých nevst vala —
 N m slza za slzou se pro ni z oka drala.

(Dokončení.)

Frantiřek Wolf:

Sergeant Jaszczuld.

Příběh z dob napoleonských od Tadeaře Zubrzyckého.
 (Pokračování.)

III.

Eskadrona velitele Strzy ovsk ho postupovala přís Podolí
 s větrem o závod. Rakuřan  ustupovali př d n  bez boje, měřice
 na Zaleszczyky, kde star  B cking shroma řoval sv  síly. Strzy-
  owski, jsa po cestě slavnostn  vítán, dobyl bez výstřelu Brze-
 zany, odtamtud se obr t l na Zlocz w a přís Zarwanic , Pluch w,

Zborów a Jeziernu postupoval na Tarnopol. Po cestě ze všech stran Haliče přistupovali četně ozbrojení dobrovolníci, nadšení provoláním knížete Josefa Poniatowského, volající k činu. Pan Strzyżowski bral dobrovolníky ty v železný pořádek vojenské disciplíny a utvářel z nich buď pěší nebo jízdní oddíly. V Tarnopolu, ze kterého rovněž bez boje ustoupila rakouská posádka, sloučily se s ním partisanské oddíly, vedené Hohendorfem, Czosnowským i Rozwadowským, nad to přibýlo několik set rolníků-kosinníků. Malý oddílek Strzyżowského vzrůstal každým dnem do síly, — ve druhé polovici června počítal kolem tisíc pěti set dokonale ozbrojených lidí, střelců i jízdy, a vedle nich čtyry sta kosinníků.

Ze kraje za Wislou, kde se odehrával hlavní boj mezi silami knížete Josefa Poniatowského a vojskem rakouským, jež vedl arcikníže Ferdinand, docházely do Tarnopole nejrozmantější a nejrůznorodější zprávy. Nejprve přišla zpráva o srážce pod Wrzawami, kde malá armáda knížecí přes početnou převahu Rakušanů uhájila své stanoviště, pak za několik dní později jako s jasného nebe přiletěla zpráva o dobytí Sandoměže. V Tarnopolu se skrývalí rakouští vyzvědači, chtějíce roztrpčiti vlastenecké obyvatelstvo, roznášeli nemotorné věci o veliké porážce císaře Napoleona pod Aspry, o tom, že arcikníže obkličil již ze všech stran armádu knížete Josefa a že za nějaký týden ji donutí, aby se vzdala, i o tom, že v Sandoměři generál Sokolnicki s celou polskou posádkou složil potupně zbraň.

Konečně přišla zpráva ještě strašnější. Dozvěděli se, že Rakušané dobyli již Rzeszówa, Jaroslavi a vnikli do Lvova. Velící jim generál Engermann shazoval všude nedávno pověšené orly francouzské, navracoval vládu dřívější a vrhal v pouta šlechtu, náležející k organizaci vlády národní. Vojska polská, nalézající se pod vedením generálů Roźnieckého a Kamińskiego, ustoupila na Żółkiew.

Spojení s hlavními silami polskými přestala. Vítězný oddíl Strzyżowského viděl, že jest odtržen. Odvaha vlasteneckých bratří šlechticů zmizela jako dým — leč který z pánů bratří ztratil se z tábora, obává se pomsty rakouské burokracie, která již pozvedala svou hlavu.

Velitel Strzyżowski však nepřiznal vítězství. „Co bude, to bude,“ řekl svým důstojníkům, „máme zbraň v rukou — máme-li zhynouti, zhyneme se ctí.“

Vypravil na zvědy pode Lvov šelmu Jaszczałda, ale sám dále cvičil a organizoval svůj malý sbor.

Jaszczałd odešel pěšky, přestrojen jsa za sedláka. Minul týden, o něm ani vidu ani slechu. Pochyboval již i pan Strzyżowski, jsa přesvědčen, že statečný voják upadl do rukou stráží rakouských a vypustil svou duši pod kulemi.

Až asi devátý den se objevil Jaszczałd v bytě velitelově. Byl otrhaný, zablácený, sešlý a vyhladovělý, ale tvář jeho zářila radostí.

Všecky zprávy rozšiřované od Rakušanů okázaly se nepravdivými. Sandoměř se sice vzdal, když nedokázal se udržeti proti

převaze sil nepřátelských, avšak Sokolnicki uzavřel čestnou kapitulaci a se zbraní a zásobami při zapálených doutnácích u děi opustil pevnost. Rakušané již ustoupili z Varšavy, ale sbor generála Zajaczka se přepravil přes Vislu pod Guławami a spojil se s knížetem Josefem. Současně přitáhl z Velkopolsky generál Dąbrowski v čele sedmitisícového sboru. Kníže Josef ustanovil svému vojsku shromážděště v Radomi a stál nyní v čele 23.000 lidí. Sbor Engermannův stojí nyní ve Lvově, avšak nemá odvahy vystrčiti nos za městské zdi. Armáda polská vyrazí každý den na Krakov.

Pan Strzyżowski vyslechnuv hlášení Jaszczuldovo, udeřil radostí do šavle, zakroužil si vousy a řekl hromovým hlasem: „Pane sergeante, vyznamenal jste se velice, to žádná řeč! Náramky důstojnické vás neminou. Poručte troubiti „na koně“, vyrazíme pod Zaleszczyky udělati návštěvu generálovi Bückingovi!“

IV.

Plni sebedůvěry táhli nevycvičení a s vojenským řemeslem ještě neobeznámení dobrovolníci pod velením pana Strzyżowského proti Rakušanům. Strzyżowski věděl dobře, s kým jest mu jednati. Pod Zaleszczykami ležel tábořem starý Bücking, osvědčený vůdce ještě z války s Turky, mající pod svým velením téměř čtyry tisíce starých vojáků a příslušný počet děl. Pan Strzyżowski však počítal na sebeobětování, vlastenectví a nadšení svých dobrovolníků, a při tom chtěl je vycvičiti a nějak otužiti k té zuřivé, drobné válce, jakou zamýšlel počíti. Pan velitel blouznil o plukovníckých náramcích, ale nejvíce o krásných očkách něžné Emy Potocké, se kterou se před nedávnem seznámil, a ke které vzplanul horoucím citem. Posud neměl odvahy, aby se přiblížil své vyvolené. Čím byl totiž pro pannu, pocházející z domu magnátského, on chudý šlechtíček, na ubohé visce sedící, a velitel eskadrony, kterému i měsíční plat vojenský z důvodu chudoby pokladnice knížectva varšavského nepravdělně docházel.

Ve výpravě na Podolí viděl pan Strzyżowski jedinou příležitost, aby se vyznamenal a slávy si vydobyl.

„Vyznamenam se, anebo položím svou hlavu!“ — řekl si

Pln jsa rytířské odvahy táhl přímo na Zaleszczyky a stanuv Bückingovi tváři v tvář, poslal k němu parlamentáře a vyzval Rakušany, aby se vzdali a složili zbraň. Ale starý generál odmítl se smíchem nabídku smělého partyzána a postaviv vojsko do šiku bojového, vytáhl z městečka.

Počal nerovný boj. Domobranci i dobrovolníci, tvořící hlavní sílu Strzyżowského, neodolali kartáčovému ohni z děl a nárazu uherských husarů a prchli v nepořádku. Zoufalý Strzyżowski ustupoval zvolna se svými hulány a hrstkou střelců Hohendorfových, kteří neopustili bojiště, a odráželi silně útočící Rakušany. Teprve za Horodenkou přestalo pronásledování a Strzyżowski mohl shromáždit své rozptýlené síly.

Avšak neztrácel naději.

„Musim Bückinga zničit!“ — řekl poručíkovi Zakrzewskému, — „nepodařilo se mi, přemoci ho v otevřeném poli, zdrtím ho nájezdy.“

Partyzánský oddíl možno rychle rozptýlit, avšak rozptýlený se ještě rychleji sbírá. Spoléhaje se na dobyté vítězství, táhl generál Bücking směle za Strzyżowskim, rozeslav na všechny strany silné stráže a hlídky. Chtěl ho úplně rozbiti a rozprášiti.

Ale pan Petr byl hráč nade hráče. Rozdělil své hulány na drobné oddílky a určil jim za shromaždiště Buczac, rozptýlil je po celém Podolí. Sám s pěchotou a dobrovolnickou jízdou táhl hned před nosem rakouského sboru.

Třetí den po bitvě pod Zaleszczykami vrátily se vyslané hlídky do hlavního rakouského ležení. I husaři i dragouni byli nesmírně polekáni. Hulány bylo viděti všude — i v Horodence i v Gwoźdźcu i v Obertyně. Poručík, velící jedné ze hlídek husarských, ohlásil generálovi, že ho ve Gwoźdźcu přepadl oddíl polských hulánů, vedený sergentem Jaszczuldem, a posekal mu osmnáct lidí.

Starý vůdce se zamyslel. Nemohl pochopiti, za jakým účelem rozdrubuje Strzyżowski své síly.

„Patrně jde v přední stráž, ale za ním táhne celá síla „prince“ Poniatowského,“ — řekl svému štábu. — „Nic jinak, než že nás táhne do zálohy! Musíme býti opatrní!“

Sotva se Rakušané rozložili pozdě večer táborem, zahučely na předních strážích husté výstřely z pistolí. Přes dvacet hulánů s ukrutným pokřikem: „bij, zabíjej!“ — udeřilo na hlídky a zavraždě dva dragouny na stráži stojící, zmizeli v nočních temnotách.

To Jaszczul bojoval na vlastní pěst.

Druhý den časně ráno napadena zadní stráž. V zadní stráž jdoucí důstojníci dragounští zaklínali se před generálem, že na ně udeřila celá eskadrona hulánů. Bücking ztratil trpělivost a poručil k sobě zavolat majora Harnischera, který platil u jeho sboru za nejstatečnějšího důstojníka.

Harnischer stanul před ním, vypjatý jako struna, čekaje rozkazů.

„Herr Major!“ — řekl generál. — „Důvěřuji ve vaši schopnost a vojenské zkušenosti. Vezmete prapor pěchoty a půl eskadrony jízdy a potáhnete napřed. Úkolem vaším bude přesvědčiti se, zda se za oddílem Strzyżowského skrývají nějaké značnější síly polské, čili nic. Operuje-li Strzyżowski sám, udeříme na něho a rozdrtíme ho na prach! Verstanden?“ Major Harnischer zasalutoval po vojensku a odpověděl, jako hrom: „Zu dienen, Excellenz!“

Ještě téhož dne táhla z rakouského tábora výprava, složená z praporu pěchoty, v jehož středu byla setnina nejstatečnějších granátníků. Zároveň s nimi vytrhly dvě čtyři dragounů, neobyčejně obrovských mužů, v bílých, kruhovitých pláštích a s lesklými přílbicemi na hlavách. Vyrázili za hlaholu trubek a bubnů, se zpěvem na rtech. V čele oddílu jel major Harnischer, hrdě vypjatý na vrchu sedla. Pokynem hlavy a úsměvem loučil

se s důstojníky při sboru zůstalými, důvěřuje sám sobě a svým vojákům. Zdálo se mu, že jede sbíratí snadné vavříny.

Na jednu věc pouze zapomněl. Na to, že polovina vojáků jeho oddílu se skládá z haličských Poláků, kteří při první příležitosti při pohledu na hulánské stejnokroje a červeno-bílé korouhvičky odhodí černo-žlutý prapor a spojí se s bratry, na které s touhou po tolik let čekali.

V.

Major Harnischer byl velmi odvážný důstojník. Nestřachoval se ledačeho. Věděl již napřed dobře, že Strzyżowski sám se potýká s vojskem rakouským a že se knížeti Josefu ani nezdá, aby vtrhl do východní Haliče. Umínil si, že se nedá zaskočiti, že druhé strany však byl přesvědčen, že eskadrona pravidelného vojska, kterou měl Strzyżowski po ruce, nepostaví se proti praporu pěchoty a dragounům. Domobrany haličské sobě nic necenil. Rozhodl se buď co buď vyhledati Strzyżowského a jeho oddíl rozdrtiti.

Ale ani partyzáni se neškryvali. Pod nárazem celého sboru Bückingova přešli sice na levý břeh Dněstru, ale sotva Strzyżowski zaslechl, že opatrný Bücking ustoupil ke Kolomyži a poslal Harnischera, aby pozoroval jeho pohyby, rozhodl se využití té příležitosti.

Z tábora polského pod Chmielowem táhla proti Harnischerovi výprava složená ze dvou set střelců, které vedl statečný setník Hohendorf, a ze čtyřiceti hulánů, vedených poručíkem Zakrzewským.

Slunce páliło právě červencovým žářem, když se oddíl Harnischerův unavený šestihodinovým pochodem zastavil na humnech dvorských pod Horodenkou. Major ohledav polohu, uznal ji za příhodnou ke krátkému odpočinku. Vysoký plot křovinový obklopoval humna dokola, — úkryt se zdál bezpečným. Sotva zazněl rozkaz: „odpočinek“, odhodil unavený voják ručnici a hledal pode stínem plotu a stavení úkryt před pálicími paprsky slunečními. Zapáleny dýmky, důstojníci vyndali lahvice s vínem, mnozí svlékli svrchní oděv, — libovali si v úplném odpočinku.

V tutéž dobu v poli zastavili se také huláni Zakrzewského, ani si nepřipouštějíce, že jest Harnischer hned před nimi. Pěchota povstalecká šla vzadu, neméně než Rakušané udýchaná a unavená.

V předu čtyř jedoucích sergent Jaszczuld pohlédl na stavení dvorská a obrátiv se k poručíkovi Zakrzewskému, řekl hlasitě:

„Snad tam zastavíme, pane poručíku!“

Zakrzewski pokynul hlavou.

„Odpočineme si v těch stodolách,“ — odpověděl — „počkejme pouze, až naši pěšáci přijdou.“

Vítr přinesl ode strany humen k jejich uším hluk zmatečných hlasů. Sergeant, v němž vzbuzena pozornost, pilně naslouchal, zakroutil hlavou a ozval se znovu:

„Ej, jaksi tam je hrozně hlučno na těch humnech.“

Zakrzewski mávl rukou nedbale.

„Věčně něco větříš, sergeante! Hlučno, ovšem hlučno. Jako obyčejně, — je práce v poli, nyní je poledne, tedy lidé odpočívají.

Avšak ne méně pilně než Jaszczuld zadíval se na několik set kroků vzdálená stavení.

„Ha,“ — broukl po chvíli. — „Dým je nad humny. Cosi jako z dýmek, anebo z ohniště.“

Náhle uchopil Jaszczuld poručíka za rameno.

„Pane poručíku!“ — mluvil rychlým hlasem, — „hledte, — tam, tam!“

Při těch slovech ukazoval rukou na cestu, do pole vedoucí.

Zakrzewski pohlédl ukázaným směrem.

„Vidím,“ řekl po chvíli, — „to se jistě rolník vrací na koni z pole.“

„Dábla, to je rolník! To je dragoun rakouský! Hle, je viděti, jak se přilba blýští ode slunce. Stojí na stráži.“

Hulání si počali rovněž přicláněti oči rukama a pohlíželi na jezdce.

„Dragoun, jak Boha miluji, dragoun, pane poručíku,“ — — ozval se na konec starý hrdina Czyzyk.

Nyni i Zakrzewski rozeznal jezdce.

„Kopí dolů, kamarádi,“ — houkl ostře, — „čapky s hlavy, — ještě nás ten šelma nezpozoroval. Ustupte trochu!“

Přitáhl konečně Hohendorf se střelci. Vykonána napřed válečná porada.

„Není proč se rozmýšlet,“ — usoudil Hohendorf, — „dáblové či Rakušané — všechno jedno! Nemusí jich býti tak mnoho, jestliže se na těch humnech směstnali.“

Rozděлил oddíl na dvě poloviny a poručiv vojákům postoupiti v běhu, udeřil přímo na stavení.

Hlídky rakouské zpozorovaly útočící a vystřelivše ustoupily ke svým. Nebylo příležitosti podskočiti je za bílého dne v otevřeném poli.

Na ohlas výstřelů povstal v táboře chvilkový zmatek. Leč po chvíli vzpamatoval přísný, hřímavý hlas Harnischerův vojáky a ti se postavili s úplnou správností do řad. Obsadili plot a dvorská stavení a se zbraní k výstřelu připravenou očekávali útok.

Krátká chvilka ticha, kterou přerušil chraptivý hlas trubky, a pěchota Strzyżowského udeřila se skloněným bodákem na Rakušany.

Hromadný výstřel z pušek ztřásl povětřím, — několik těl, trhajících sebou křečovitě, válelo se po zemi. Rozpředl se boj zuřivý, zoufalý. — Poláci, chtějlce smýti porážku zaleszczy-skou, útočili vztekle, neméně vztekle bránil se rakouský voják, zakrytý plotem a stěnami stavení, střelící do povstalců, jako do terče.

Záhuba polského oddílu se zdála býti neodvratnou, — poručík Zakrzewski přiskočil na koni k Hohendorfovi a zvolal zoufale :

„Ustupme do pole, nebo nám postřílejí lidi jako kachny na rybníce.“

V tu chvíli stanul Jaszczuld před oběma důstojníky.

„Pane poručíku!“ — ozval se, zdravě Zakrzewského, — „pěchotou jich nezmůžeme. Zkusím je hulánským kouskem.“

„Dělej, co chceš,“ — odpověděl Zakrzewski, „ač je škoda našich junáků.“

Jaszczuld skočil jako hrom k hulánům.

„Kamarádi!“ — houkl hromově, — „dvacet chlapíků dobrovolně za mnou!“

Celý oddíl hulánů se hnul z místa.

„Vem to ďábel!“ — křikl Zakrzewski. — „Jdu také já s vámi! Jaszczuld má velení!“

Po těch slovech se poručík postavil v řadě vedle trubače Borysiewiczze.

Jaszczuld změřil ještě jednou očima hrstku hulánů.

„Pane poručíku, Borysiewiczzi a ty Czyzyku, postavte se vedle mne, — první čtyrstup! A vy, kamarádi, čtyrstupy za námi, držte se mi v sedlech pevně, nebo, kdo s koně spadne, toho již ani sám Pán Bůh nezachrání! K útoku zbraň! Tryskem!“ A jako hrom vrhl se s hulány na plot, zakrývající Rakušany.

Starý plot se zatřásl pod nárazem koní tryskem ujiždějících a svalil se na zem. Huláni vpadli jako bouře do samého středu rakouské pěchoty.

„Bij!“ — křikl Jaszczuld celým hrdlem.

Major Harnischer, který si ani nepřipouštěl, že se Poláci rozhodnou pro tak šílený útok, přijel v čele dragounů přímo proti hulánům. Ale také pěchota polská již překročila ploty a roztrhávala bodáky na humnech se bránící Rakušany.

Huláni protloukli se kopími hustou řadou pěchoty a srazili se s dragouny. Jaszczuld, poznáv majora po zlatém límci a bílém kabátě pěchotovém, vytrhl pistoli z pouzdra a zaměřiv na něj, vypálil.

Přes tlačeni a zmatek výstřel se neminul. Major zasažen byv výstřelem na noze, a téměř současně bodnut kopím starého Czyzyka do prsou, citelně jsa raněn, spadl s koně.

Nyní ztratili Rakušané hlavu, — nastal strašný zmatek. Nadarmo se raněný Harnischer vzchopil ze země a, podpírán jsa dvěma důstojníky, usiloval zavést jakýs takýs pořádek mezi zmateným vojskem. Jediná naděje zůstala v setnině granátníků, která pod velením starého Čecha, hejtmána Slámy, stála v záloze ještě netknuta. Poláci vrhli všechny své síly do boje, — svěží vojsko mohlo smělým útokem převážit vášku vítězství na stranu rakouskou.

Pochopil to poručík Zakrzewski a křiknuv na několik hulánů, potýkajících se s dragouny, srovnal je do jedné řady a vyrazil skokem ke granátníkům, jdoucím k útoku.

Před řadou těchto obrovských vojáků, v neméně obrovské beranice ustrojených, šel pěšky hejman Sláma s vytasenou šavlí v ruce. Uzřev hulány asi na dvacet kroků před sebou, mávl šavlí a zavelel klidným hlasem jako na cvičišti:

„Erstes Glied habt Acht! Feuer!“ (První řada pozor! Pal!)
 Rady zakolísaly, zarachotily natahované kohoutky, ale sotva dva nebo tři granátníci vystřelili.

„Stůj! Nestřelet!“ - křikl kdosi vzadu. — „To jsou naši bratři!“

Huláni, vidouce jakési kolísání v řadách granátnických, zadrželi koně. Zakrzewski přijel blíže a postaviv se ve tmě — nechal, počal mluvit celým hrdlem:

„Bratři, rodáci! My k vám přicházíme zvěstovati vám svobodu. Opusťte německou službu, spojte se s námi! Ať žije otčina!“

Granátníci zdvihli jako na rozkaz ručnice do výše.

„Jdeme k vám,“ — volal jeden z nich, — „dost máme holi a psi služby. Pryč s Němci!“

Hejtman Sláma, červený hněvem, skočil před frontu vzbouřené setniny, „Co je to, vzpoudra?“ — křičel. — „Proč nestřelíte? Což nevíte, co je válečné právo a . . .“

Nedokončil, — někdo z granátníků ho bodl bodákem a hejtman klesl téměř beze slova na zem.

Za radostných pokřiků se spojili granátníci s hulány. Dragouni vidouce, co se děje, prchli z bojiště, část vojáků přešla na stranu Polákův, úporně se bránící Čechy a Němce pobili do jednoho. Major Harnischer raněný, opuštěný od svých vojáků, dostal se do zajetí.

Ještě před soumrakem pospíšil oddíl Hohendorfův, sesílený sběhy z armády rakouské, obtížený dobytou zbraní, s návratem do Chmielova.

Zbytky dragounů přinesly téhož večera starému Bückingovi zprávu o strašné porážce.

Generál třesa se hněvem, pobouřil v tu chvíli celý tábor a poručil dáti se na pochod za Poláky.

Soptil pomstou.

(Pokračování.)

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Život.

Jak bouře život můj, noc na vlnách se tměl,
 a v dáli za mnou břeh, jež zval jsem svým,
 kde ty jsem zůstavil, kdo lkali strádající,
 a k jiným dal se břežím, šťastnějším.

Jak divá přišla bouř! O jak jsem zápasil,
 když duši hrůzy ubíjel mi mrak —
 a jenom vzpomínka mi dodávala síl
 a ve tmách svítil mi Váš zrak.

I připadlo mi, kde druhý tměl se břeh,
 že oheň výkupný jste zanítily,
 že stojíte na baště a pobízíte mne v spěch
 a že mne ničl nepřemohou síly,
 že jak hvězdy pláte, jež svítí ku pomoci,
 že držíte pochodně a na cimbuří žádáte
 tak sami, spanilí, v té běsné, bouřné noci
 z vln rozpěněných prosvítáte.

Dopisy Aloise Vojtěcha Šembery Františku Douchovi.

Z Douchovy korespondence vydává JUDr. Otto Stehlík.

(Pokračování.)

Zde se zmiňuje Šembera o jednom spise (č. 2), který se týká Prachatic, jako spis č. 1. Proto uvedeme oba tyto spisy:

1. *Slovo útěchy* poslané *Prachaticčanům* po nešťastném ohni, jenž v jejich městě 13. dubna 1832 za hodinu sto sedm a třicet domů v popel obrátil. Od Frant. J. Slámy, zámeckého kaplana na Vorlíku. Výnos celý z prodeje tohoto slova jest nešťastným pohořelcům v Prachaticích věnován. V Praze 1832. V knižeci arcibiskupské tiskárně u Josefy Fetterlové, vedením Václ. Špinky. 8°, stran 24.

2. *Obraz minulosti* starožitného města *Prachatic*, od — —, faráře v Chrašticích. Čistý výnos se věnuje z polovice prachatickému špitálu a z polovice chraštickému ústavu pro chudé. V Praze, 1838. Písmem Jana Host. Pospíšila atd. Věnováno Janu Geithovi, proboštu v Česk. Budějovicích. 8°, str. XII. + 177, za 36 kr.

Vyšlo pak pod názvem: P. Frant. Jos. Slámy *Obraz minulosti* starožitného města *Prachatic*. Doplnil a upravil Šofferle Vincenc, řídící učitel v Prachaticích. V Praze. Tisk M. Knappa v Karlíně. — Nákladem „České Besedy“ v Prachaticích. 1891. S obrazy. Velká 8°, stran 140. Cena 36 kr.

Úvahu viz v Časop. pro katol. duchov. 1839, str. 567—69, sv. III od J. V. Jirsíka.

K této monografii připojují se jako doplněk články: a) O literátských společnostech vůbec, zvláště pak o literátech města Prachatic. Od — —, faráře v Chrašticích, v Časop. pro katol. duchov. 1837, sv. III str. 446—80. — b) Zlatá stezka. Příspěvek k dějepisu českého obchodu o minulosti. V Č. Č. M. 1837, sv. II, str. 152—68.

Vincenc Pavel Žák (*Ziak*), spisovatel český (1797—1867). Byl knězem, profesorem v Brně, farářem v Podivíně a pak kanovníkem v Brně. Přispíval do Č. Č. M., Ohéřalova Týdenníku (pod pseudonymem: Junica) a do Kroku. Ovládal dokonale italštinu. Překládal z němčiny (Nieritz), z latiny (Tibull), z frančiny a z italštiny (Petrarcovy básně). Nejvíce upozornil na sebe vydáním mluvnice roku 1841 v Brně, která byla čtyřikrát přetištěna a vyšla r. 1850 ve výtahu. Ale jeho přemrštěné reformy a novoty jazykové nebyly uznány, naopak s úspěchem potírány a vyvolaly jeho rozhorčenost, takže se stranil dále literárního života. Viz: Kn. Sl. str. 317; Riegrův Naučný Slovník X 454—55 (z pera Rybičkova) a Ottův sv. XXVII. 739 č. 2; Literatura česká 19. stol. díl II. 175 a díl III. část 1., str. 100-2; a J. V. Novák: Myšlenky Kollárovy o libozvučnosti češtiny a jich ohlasy na Moravě. Šborník Kollár, str. 154 a násl.

Vincenc Furch viz dopis Douchův Rybičkovi ve Vlasti. Zde je zmínka o díle:

Básně Vincencia Furcha. Svazek první. V Holomouci. Tisk a papír Aloysia Škarnicla. 1843. str. IX. a 94. Má motto:

Nepohrdej jazykem Národa,
jenžto mu samým Bohem přisouzen,
v němžto dítě k matce mluví,
v němžto v chrámech lid se modlí.

Je věnováno hr. L. Podstatskému-Lichtenštejnovi a obsahuje „Plané růže“ (č. I.-XI., IV. str. 48) a „Rozličné básně“. A mezi nimi básně dle Ludv. A. Frankla, J. G. Seidla, G. M. Saphira, Bedř. Rückerta, Betty Pavli, S. Beera. — *Svazek druhý* 1844 str. VI. a 101. Věnováno hraběti Hieronymovi z Lücova. Obsahuje „Písně a básně rozličné“, mezi nimi též dle Uyssa (nápěv od Emila Titla a Karla Seidla).

2. *Vincence Furcha Básně.* (S fotografickou podobiznou spisovatelovou.) V Praze. Nakladatel a tisk kněhkupectví I. L. Kober. 1874. Vyšlo ve sbírce „Národní bibliotheka“. Díl 21.

Úvahy v Č. Č. M. 1844, str. 611. a „Květy“ 1844; z péra V. Nebeského č. 10., 23. I. str. 40.; č. 12., 27. I., 48.; č. 13., 30. I., 52.; č. 14., 1. II., 56.

Mikuláš *Koperník* (Copernicus), slavný reformátor hvězdářství (1473—1543) a kanovník, nar. v Toruni v Poznaňsku. Dlouho nebylo shody o tom, pocházejí-li Koperníkové z Čech anebo ze Slezska, a je-li K. původu německého (Sybel) aneb polského. Nyni je český původ polských Koperníků nepochybně dokázán. K. je Polák z kořene českého. Studoval v Krakově a v Itálii. Jeho světové dílo „De revolutionibus orbium caelestium libri“ VI. bylo dáno na index. Česky o něm psal: J. Krejčí v „Živě“ 1857, Studnička a Durdík. — Ljudevít Stúr vyvozuje z jeho slovanského původu zajímavé důsledky.

Al. W. Šembera Douchovi:

I.

198 (připsáno modrým inkoustem).

Velebnému pánu F. Douchovi. Velectěný pane!

Mnohonásobným, samovolným ohlášením i schválením spisů na Moravě vycházejících ráčil jste si toliké zásluhy o vydavatele jich a věc samu získati a nás tou mírou ku vděčnosti zavázati, že by neslušné bylo, kdybychom dopustili, abyste budoucně po předmětu laskavého oznámení v knihkupectví poptávatí měl. Jedině tato a nejiná myšlénka vede mě k tomu, že se osměluji Vašnosti výtisk II. svazku Básní Furchových a II. vydání svého pravopisu (s exemplárem vyšlých již prvé „Mongolů“) na znamení úcty své přisílati. Věda, že máje na zřeteli prospěch zotavující se literatury v Moravě z vlastního popudu příležitostně o těchto dvou knížkách zmínku veřejnou učiniti ráčíte, téměř nabyt o prokázání této služby vlastenecké prosím.

Vždy souhlasilo srdce mé s *mírným* soudem Vašnostiným o záležitostech vlasteneckých a s touhami zde onde od V. pro-

jevenými; zvláště ale projevil se souhlas ten *nejnověji vzhledem skladného pravopisu*. I já pevně jsem přesvědčen, že všeliké opravy v jazyku spisovném i v ortografii zaříditi se mají tak, aby v život *obecný* uvedeny býti mohly a nezůstaly monopolem hrstky literatů. Co se náhledům *většiny* čtenářstva přičí, byťby se to theoreticky sebe lépe zastávati dalo, nyní (násilně) uváděno nebuď. To platí ale zajisté o písmeně *v*. Též potřebu sjednocení *v pravopisu* za velmi důležitou považuji, a za tou příčinou jsem se sám, ač skoro proti svému přesvědčení, v některých maličkostech obecnému způsobu psaní v novém vydání orthografie přiblížil, liše se od něho nyní snad jen v *adjektivech* na str. 26., v jichž psaní bez toho mezi literaty úplného sjednocení není. — P. Žák v 2. vydání mluvnice své přiljme *j* a *p*. Furch v budoucích spisech *w*, tak že se rozkolnictví pravopisného na Moravě co obávati není, pakli legálním rozkolnictvím nechceme jmenovati způsob učitelů moravských v kraji, jenž v nedostatku předepsané školní knihy a příležitosti, naučiti se pravopisu, píšou i se svými žáky, jak jim libo, téměř veskrz bezpravidelně.

S tím se Vám v přízeň vlasteneckou poroučím, jsa se vší úctou Vašnostin oddaný ctitel Al. W. Šembera. V Holomouci dne 10. března 1844. (Dokončení.)

Jan Voborský (*Egon d'Ego*):

Vadnoucí Rosa Thea.

Znělky z rukopisu nové knihy: *Ecce homines*.

O půltón ....

Vzpomínám, co světla, tepla u nás doma bylo
jako v červnu v libovonném loubí jasmínu —
dítě jak by prvním slůvkem probudilo
písní sta, by posvětily naši rodinu. —

Přišla smrt a vše se jako v noci zatemnilo —
mrtvo dítě bělostných podušek ve klínu.
Písně zmlkly s ním, cos smutného dál žilo
v nitru našem, hvězda zašlá v mračen hlubinu.

Co vše přivodil ten netušeně rychlý skon!
Zavanul chlad z křidel ubledlého anděla —
píseň jásavá dřív, klesla nejprv o půltón

a pak jako zvon když večer dohovofí,
usínala v srdci, aby v temnu zemřela
pro náš život celý — — vrah na smutku moři!

Známé neznámé.

Hle — vroucně prosím — jenom na mne zapomeňte,
mne zničila by snad té vaší lásky tíž,
svůj úsměv raději v děs nočních mračen změňte,
nalejte nápoj nenávisti v žití mého číš,

Vadnoucí Rosa Thea.

strop žaláře nad večer dnů mých raděj skleňte,
tma s šerem aby klesla na mé srdce níž,
svých tužeb deštík v dravý vodní příval zpěňte,
proud jeho aby urval pomněnky mé již. — —

Byl mezi námi z dávna rozdíl příliš veliký
a proto rozchod náš — nám nelze dál jít spolu,
ač oba tyčili jsme hlavy příliš vysoko —

já — mystik — rád jsem snil o vábném kouzlu gotiky,
a ve vás, vím, že příliš vtělilo se rokoko —
nuž s Bohem navždy! Hrom rád bije do topolů! —

Kříže — bez nadpisu!

Zde hanopis. — Tu znělky Scarlatiniho. —
Řev jedněch huronský — — lahodné řeči k nebi dlk —
kde dnešek volá: vavřín viz, jdi, na ráz vytni ho,
minulost tlumí rozchvění a mírní vzlyk.

Zdar jaký možno čekat z díla příštího,
když napřed volat „Ave Rabbi“ jidášů je zvyk
a posměch sobě tropit z jasnosvitu jitrního
syn noci umí dnes, sterilní ničemník.

Nadšení flambon hasne, pochopení není tu,
do bláta cest je zlomen bělokvětý stvol,
z nějž dechy umění kdys spěly k slunce zenitu. —

Nám pěvcům, ptáčatům pod temným stínem tisů
jen z trní svého hnízda uchystává bol
a pro nás vztyčuje své kříže bez nadpisu! —

Pravdu hledám...

Pravdu hledám. Stále ptám a ptám se, kde ji
jako slunce vzcházející uvidím. —
Utonula v krvi v strašné války ději,
ukrývá ji k nebi stoupající dým?

Proč hlaholy jejích zvonů nezaznějí,
aby duše volně rozlétla se k nim,
proč ti všichni, kdo se touhou po ní chvějí,
jdou jak noc, když ospalá jde kapradím?

Pravdu hledám. — Žízni, hladu vzdorovat
může člověk dlouho, ne však touze té,
aby přes cár bídy oblék zlatoskvělý šat

z vláken setkaný, v nichž kouzlo božství stajeno.
Radte mi, kdo radit ještě můžete!
Ci snad pro Bůh — slovo pravdy ze lží zbájeno? —

Hledám dodnes...

Pravdu hledal jsem a ptal a ptal se, kde ji
jako hvězdu v shluku temných mračen objevím.
Jednou shléd' jsem, stokrát ztratil stopu její,
tisíckrát můj za ní teskně letěl verš a rým.

Hledám dodnes. — V duchu však se při tom směji
 pochybám a labyrintním dlouhým cestám svým —
 vždyť životem celým k cíli pravdy spěji,
 záhy stanu před života dílem hotovým — —

zrak až přestane jak jiskra zlatých ohňů plát,
 věčný mráz až dotekne se ducha poupěte,
 pravda, věčná pravda bude v hlavách lože stát,

kolem mně vše magicky pak bude zjasněno
 a vy, draží, — — až své ruce v bolu sepnete,
 poznáte, co světla pravdy v smrti stajeno !

Poklad duše.

Objemná dala by se o tom napsat kniha,
 co všechno zapomněl jsem, o čem ještě vím —
 a nekonečně velká byla by ta tíha
 po štěstí touhy a co mým je neštěstím.

Jak hromů rachot v les mne mnohá rána stihá.
 Leč — smířen s osudem vždy spokojeně dím,
 když stružka radosti se s řekou žalu sbíhá,
 že mnoho cizího jest a jen málo mým.

Jen jedno těší mne a to vždy silně rozhoduje,
 že spásy den je blíž, že roste už ta stinná tuje,
 kterou mi ruka pečlivá v stráž hrobu zasadí —

a proto na práh budoucna chci radu sobě psát:
 být chudším žebráka a přec jen nikde nežebrat,
 to poklad duše mé, jenž jiné vše mi nahradí !

Antonín Ježek :

Z nauky Jana Amosa Komenského.

(Dokončení.)

Patříme-li na mládež nejnižších stupňů, musíme se pousmáti nad knížkami, které dopravuje do školy. Mají také svůj účel, ale nikdo neupře, že hlavně musí mít učitel na paměti vše ve škole již mládeži vštípit. Toto mínění sdílí Komenský i pro mládež starší a představuje si knihy asi v podobě našich stručných děl. V Didaktice praví: „Aby pak tomu všichni mládež cvičící i sami rozuměli i v mládež to uvéstí mohli, potřebí bude knihy všech umění novým způsobem sepsati a to tak, aby tytéž knihy kratičké, avšak k pravému, snadnému a hbitému každé věci před oči předestření dostatečné byly a právem klíčem rozumu slouiti mohly. Velikými zajisté rozdutými bucefaly mládež vycpávati ku žádné platnosti není.“

Komenský projevuje svůj názor vzhledem obnovení škol v Čechách a praví mimo jiné: „Slavná obnova i rozkošné církve

„státního zřízení českého i všeho národa před očima jiných národů vzkvétnutí na novém, moudrém a rozsáhlém škol založení záležitosti bude. Kterýmž novým založením obmysleti se musí. Aby všecka v našem národu mládež, bohatá i chudá obojího pohlaví, beze vší výjimky, netoliko čísti a psáti učena byla, ale také známosti všelikých božských i lidských věcí, cokoli jmenovitě člověku k přítomnému i budoucímu životu napomáhá, ke všemu povědomosti, aby jim slouženo a poslouženo bylo. — A toto se předně umožní, pakli všecka celého národu mládež do 12 let věku svého do škol bude choditi.“

Komenský jest trochu zaujat vyučováním latině, kterou všude pěstovali a mluví proti vloukání cizích slov do mysle mládeže, která tím bývá až přetěžována. Stěžuje si na tento zjev slovy: „Uměj si mladík tisíckrátě tisícera slova říkati, s věcmi-li jich spojití nedovede, kterak takové zásoby bude moci užívati? A kdo míní, že ze samých toliko různých slov řeč může vzniknouti, domnívej se, že písek možná v snopy vázati a že z malty bez vápna zeď může býti vyzdvižena.“

O jazyk český má zásluhu velikou. Na statcích pana Leščinského, k němuž zavítal 8. února r. 1628, vymohl vystavění — české školy.

O Komenském praví s vysokou chválou Jungmann, že ve mnoholicných spisech svých spůsobilost v češtině až po jeho časy neobyčejnou vyjevit uměje, přiměřená slova v mysli pokaždé voliti, jiná šťastně tvořiti, všecka pak líbezně, plynutě, ústrojně vázati.“ (Hlavinka „Bludy a lži v dějinách“ str. 253.)

Při tom arci Komenský nezavrhuje zcela učení se latině, vždyť sám může děkovati znalosti latiny, že se mu stala přístupnými díla, která tehdaž byla psána jazykem světovým a to byla zase — latina. Již Karel Vinařický poukázal na pramen, odkud Komenský čerpal ideu k sepsání svého arcidíla: „Janua linguarum“ čili „Orbis pictus“ (t. j. brána jazyků čili svět v obrazech), totiž na Janua linguarum, kterou latinsky a španělsky sestavil člen jesuitské koleje v Salamance ve Španělsku, jak sám Komenský ve své prefaci ze dne 4. března 1631 vypravuje, že ten vynález roku 1615 nejprve Angličané schválili, Dr. Isaak Habrecht francouzský a německý překlad přidal a jiní dílo to r. 1629. v 8 řečích vyložené do škol uvedli. Dále sám svědčí, že se tito otcové (jesovité Salamanští) o to snešení jazyka první pokusili, kterýžto vynález vděčně uznáváme a co tam pochybeno, rádi pomijíme, poněvadž k věci vynalezené něco přidati tak snadno jest, jako následkem jednoho vynálezu naléztí druhý. *)

„Brána jazyků“ byla také vydána pro větší rozšíření jazykem latinským, ale již r. 1633 vydal Komenský i český výklad v tiskárně bratrské, ač dosti nerad, maje v úmyslu nahraditi toto dílo v češtině dílem dokonalejším.

Komenský nezapomíná upozorniti ani na stránku vzdělání tělesného, na něž zvláště upozorněno za nynější světové války. Dle něho nutno vzdělávati ducha, ale také cvičiti tělo. V „Pravidlech školy dobře spořádané“ nabádá k tomu slovy: „Tež tělo

*) Hlavinka: „Bludy a lži v dějinách“, str. 254.

jakožto nástroj duše čilý k čilosti cvičeno buď a pracemi ke pracím otužováno a to při všech našich žácích.“

Pravidelnými pochody delšími, otužováním dle vzoru skautů a prostým životem v přírodě bývá mládež otužována a přivykána vésti si samostatněji.

V Didaktice věnuje tomu pozornost: „Lidskému tělu občerstvení potřebí a to procházením, probíháním, pracemi, hrami a jakýmikoli těla pohybováním a cvičením.“

Všichni vychovatelé musí souhlasiti se zásadami Komenského, které vrcholí: „Zdraví tělesné vyžaduje především našich péčí, neboť silné tělo jest nevyhnutelně k rozvíti se ducha.“

Ani na zpěv nebudiž zapomínáno, neboť jest přesvědčen Komenský o jeho kouzlu, jímž jímá duši lidskou, ať již povznesenou radostí, či stíženou žalem a zármutkem. Také nabádá ke zpívání písní duchovních: „Zpěvu nikdo nemá býti ušetřen, buďsi urozený nebo neurozený, nýbrž zvykejte si všichni po příkladu Davidovu zpívat i hlásati Pánu i ve shromáždění svatých, cirkve nebo školy i v soukromí.“

Tohoto pokynu mělo by se chopiti učitelstvo a skutečně cvičiti mládež kostelním písním, aby ve chrámu Páně zpěv při školních službách Božích vyzněl v mohutný chorál chvály. Různým písním učí se mládež ve škole, ale ne kostelním!

Vzhledem budovy školní žádá Komenský, aby byla místem vábným, útulným, učebny školní světlé, čisté, zevšad obrazy a malbami zdobené. Poblíž školy budiž prostora ku procházkám a hrám způsobilá i pěkná zahrada založena.

Kdyby Komenský viděl naše školní paláce, byl by zajisté spokojen. Z podkrovních světniček, kde se za dřívějších dob tísnila mládež, vystěhovala se do prostranných místností, plynem osvětlených, vzdušných. Chodby i učebny ladně jsou ozdobeny obrazy uměleckými i k různým oborům vědění se vztahujícími. V některých školách ozdobují si děti samy okna kvetoucími květinami, ba i na konsolách příhodně upravených je nalézáme.

Ku vymoženostem moderně stavěné školy patří i lázně, které přispívají nejen ku osvěžení, ale i pěstění tělesné čistoty, již mládež zvláště na venkově mnoho péče nevěnuje.

Vzhledem mládeže k učiteli pravi Komenský: „Opravdu není nic nesnadnějšího nežli k učiteli nakloniti sluchu, jakž i my dospěli toho zkoušíme, nerci-li aby to pacholatům za onoho ke všemu těkavého věku snadno bylo.“ Zvláště v nejnižších třídách musí učitel pilně bdíti, aby mládež byla pozornou na řeč učitelovu a není divu, že tu a tam dítě se obrátí a počne rozhovor aniž pomyslí, že to není dovoleno. První věcí učitelovou musí býti zaplašiti všechny představy nepatřičné v dětství a upoutati je svým výkladem, nakloniti si srdce jeho.

Vůbec rád Komenský učitelům: „Učitelové pak, budou-li k mládeži vlídní, ochotní, otcovští, žádným způsobem jich od sebe, slovem, ani přísným vzezřením neodhánějící, ale raději všeelijakou přívětivostí k sobě vábíci, laskavě s nimi někdy promlouvající . . . získají je sobě snadně; tím se zajisté mládeži srdce ukrádá, aby třeba raději u učitelů někdy, než doma seděli.“

Získá-li si učitel srdce svých svěřenců, potom vyučování se mu daří a mládež přilne srdcem k samému učení, které přednáší ten, k němuž zahojela svou láskou. Potom jest pan učitel „jejich“ a i u rodičů vzbuzena jest důvěra v dobré vedení učitelovo.

Lidé, zvláště pak rodičové dítek školou povinných, dobře pozorují učitele, seznávají jeho přednosti, ale kritisují také neuprosné jeho vady. Mnoho odpouštějí lidé, ale učitelům velmi neradi, jako by cítili, že svými vadami vočkují vady i jejich dětem. I přetvářku na učiteli brzy postřehnou, jeho obojetnost a chameleonství: Lidé si přejí učitele přímé povahy a ryziho charakteru, neboť jak bude vychovávat sám nejsa charakterem?

Žádá přísně Komenský: „Učitelé budtež muži učení, počestní, činní, bedliví, ctnostní — k nimž jiné věsti máte — živí příkladové, nikoliv pod barvou než opravdové. Vám svěřen úřad vznešený, nad nějž žádného většího není pod sluncem.“

„V zákonech školy dobře řízené“ připomíná: „... Nejblíže péče učitelů bude, aby příkladem dobrým ke všemu dobrému mocně táhli, protože není ničeho přirozenějšího, než aby následníci ve stopy předcházejícího vstupovali, žáci pak aby se spravovali příkladem učitelovým. Naši učitelé se tedy střežte býti podobnými oněm sloupům při cestách, které, kudy jíti se má, ramenem rozpřaženým ukazují, samy pak nejdou. Všichni učitelé žáky své živobytím nebes důstojným, andělskému podobným, učiti nikdy neopomíjejte, příkladem pak nějakého světáctví, některého z maličkých svých pokořiti se střežte. Když konají se k Bohu modlitby veřejné nebo soukromé, učitelové hleďte, aby se konaly nejnak než s náboženským vzezřením a s myslí povznesenou k Bohu, modlitbám veřejné pobožnosti všichni obcujte, každý se stádem svým na svém zvláštním místě.“

O náboženském stanovisku a prodchnutím opravdové víry rádi lidé se přesvědčují při doзору učitelově za služeb Božích. Dobře pozorují jeho chování při hlavních částech mše svaté a právem pohoršuje je nepatřičné chování, o němž hned pronášejí své úsudky. Také obcování průvodům, při nichž má býti smeknuto, věnován lidmi patřičný zřetel a učitel, jenž s patřičnou uctivostí se nechová, podroben ostré, zasloužené kritice. Proto právem upozorňuje Komenský učitele na zbožnost ne pouze líčenou, ale pravou, již má býti srdce jeho prodchnuto. Vyhýbání se učitele kostelu jest vždy pochybnou známkou pro něho.

Výchovu žádá Komenský — náboženskou, která i nynějším řádem školním a vyučovacím jest nařízena.

Praví: „Veškeré vychování má býti proniknuto duchem náboženským. Kdo chce zdárně vychovávat, má znáti cíl té cesty a cílem svrchovaným jest věčné spasení. Cesta k tomuto cíli vede všakездеž životem. Proto má škola poskytovat vzdělání vyučovacím, mravním i náboženským.“ (Didaktika.)

V pravdě katolický učitel řídí tímto směrem vychování mládeže a takových učitelů bylo za starých dob hojně, kteří společnou a nerozdílnou rukou orali brázdu školní — s knězem. Ale moderní proudy strhly učitelstvo namnoze s pravé cesty a

snažily se rozšířiti propast mezi učitelem a knězem. Když se to podařilo, začato i s „opravováním“ náboženství, víry, takže prodchnutých učitelů živlem náboženským jest opravdu málo.

A přece třeba, aby učitel byl vzorem těm, jež má učit a vychovávat mravně-nábožensky.

„Jest třeba, aby každé cvičení pacholat a mládenečků začínalo od mravů a ctností, dříve jejich povahy v uzdu pojímalo, s sebou je vládnouti učilo než je do literárního učení zavedeme.“ (Komenský.)

Chceme-li mít šťastný dorost, musíme ho vychovávat na základě pravdy, dobra a krásna, které jsou k dosažení pouze na základě náboženském. Začítí však nutno již v lavicích školních, aby základ byl pevný a nerozborný, ne na písku lhostejnosti stavěný, ale v duši, která jest ještě čistým lístkem pro pravé pochopení a utvrzení pravdy. Nevychováváme pouze po čas školní návštěvy, aby potom mohlo zhynouti, co jsme nasili, nýbrž pro celý život. Na to poukazuje Komenský slovy: „Všechněm žákům tedy v mravích, pobožnosti a uměních cvičení potřebí, aby skrze to k životu tomu, k němuž se všichni ubírají, všichni strojeni a hotoveni byli.“

U mládeže památka na učitele tak lehce neumírá, ale často trvá až do stáří těch, kteří jím vychováni a do veřejného života uvedeni byli. Kéž by vzpomínka na každého učitele byla nám posvátnou a naplněna úctou za vše, co pro nás učinili. Jenom tehdy se to stane, budeme-li pamětlivi slov arcidětelových: „Ach, prosím, buďme jednoho ducha, abychom, čím kdo může, rádi napomáhali slávě Boží a obecnému dobru.“

Jen svornost v řadách učitelstva prodchnutého zásadami Kristovými s kněžstvem zajistí nám nehynoucí památku a pamět u mládeže a zajistí klidný pohled na vykonaný dalekosáhlý úkol.

Pro život jest škola, neboť až se ocitneme osamoceni, potom oceniti dovedeme to, čemu nás naučila. A Komenský si přeje, aby škola měla lvi podíl na šťastném žití člověka, proto ve „škole pansofické“ poukazuje na přípravu pro život slovy: „Přidáno buď k věditelnému i činitelné, v němž mládež naše cvičena býti má, spojeno budiž se známostí věcí i děláním prací. Kdyby bez toho bylo i věcí povědomý, nevědomě ve věcech bude se otáčeti, v umění ne neznámý neumělým shledán a ku pracím života užitečným učiněn bude. Což, aby nepřihocilo se žákům školy pansofické, vytkne si ona za cíl znamenitý, žádného do ni vpuštěného jinak nevypouštětí než v činech (které vlastní obezřelost vyhledávají), dokonale vycvičeného, aby naši v tom cvičišti neučili se pro školu, ale pro život a vycházeli odtud jinoši činní, ke všemu hotoví, zběhlí a příčinliví, jimž by časem svým jakéhokoliv zaměstnání v životě bezpečně svěřeno býti mohlo. Takovouto školu opravdu mají v každém národě, obecným bylo by lékařstvím proti lenosti a neumělosti, tudíž i proti zmatkům, chudobě a svízelným všech věcí . . . “ (Škola pansofická)

O každém, kdo vstoupí na kolbiště života, aby čestně obstál, naplnil svůj úkol životní, v němž by sám šťasten byl, dává

J. A. Komenský naučení slovy: „Osvíceným býti, toho základ nepohnutý jest předně ve věcech samých, mezi nimiž postaveni jsme a s nimiž zaměstknání máme a míti musíme všichni lidé . . . Člověk zde na světě býti, jest osvíceným, ctnostným, pobožným býti, t. j. znáti sebe i všechno, říditi rozšafně všechno, obracet sebe i všechno k studnici té, z níž všechno plyne.“

Názory J. A. Komenského jsou v mnohém směru pozoruhodné a zdá se nám jakoby mrtvými literami mluvil velikán k srdcím našim a ukazoval nám světlé dráhy, jimiž berouce se, neminuli bychom se cíle ve výchově a povznesení lidského pokolení. Snad by potom zahlazeny byly stezky, které tvrdě dopadají v srdce učitelstva, kteréž samo nezavírá oči před nimi a uznává k nim oprávněnost povolaných činitelů.

Památka arcivučitelova měla by zdobiti každou školní budovu v podobě poprsí nad branou její nebo aspoň průpovědí, která by oceňovala a charakterisovala pravý účel školy. Jeho obraz měl by zdobiti chodbu školní, bychom více názorů jeho si vážili a jich si připomínali.*)

Prohlížíme-li památky královského města Libušina, marně pátráme po pomníku J. A. Komenského, třebaž že právě Praha

*) Jakým veleduchem byl Jan Amos Komenský dovídáme se od velkého znatele téhož Františka J. Zoubka, který v „Osvětě“ r. 1887 nás překvapil zprávou, že Jan Amos Komenský měl zavítati i za Ocean. Zpráva o tom zachovala se ve spise americkém, který obsahuje dějiny Jednoty bratrské (sepsal a vydal Eduard Schweinitz, biskup bratrský v Betlémě). Vypravuje se tam, že Jan Amos Komenský měl se státi rektorem university Harvardovy v Massachussetsu. Zpráva tato potvrzuje dílo „Magnalia Christi Americana“ (vydáno v Londýně r. 1702.). Tam stojí ve čtvrté knize (historie kolleje Harvardovy), že šlechtitý stařec Jan Amos Komenský, jehož věhlas zásluh byl dále hlásán, než-li mohlo ho roznéstí tří jazyků, byl vybidnut p. Winthropem na cestách po Nizozemsku, aby jel do Nové Anglie a rozšířil tak lesk té kolleje zaujetím hodnosti rektora. Avšak domluvy vyslance švédského byv zrazen, nestal se nevyrovnatelný Moravan — Američanem.

Fr. J. Zoubek podotýká k lepšímu pochopení, že první universita v Nové Anglii čili Americe anglické založena byla r. 1636. Když ji r. 1638. obmyslil kněz John Harvard legátem 700 liber šterl., přijala jméno dárčovo až po naši dobu. Sídlo její přezvalo se podle starého universitního města anglického Cambridge, blíže Bostonu v Massachussetsu. Jmenovaný Winthrop byl Richard Charles (1587—1649), který jako guvernér massachussettský ono vynikající místo Komenskému nabízel.

Kdy to asi bylo, stanoví Fr. J. Zoubek asi takto: Komenský byl roku 1641 povolán parlamentem do Londýna „radou nábožných bohoslovců a biskupů v rozšiřování evangelia mezi národy světa za příčinou tehdáž v Nové Anglii žně šťastné učiněné nábožně pečlivých.“ Byli tehdáž bohoslovci angličtí přesvědčeni, když se jednalo o zřízení Komenského svět-ské akademie, křesťanské, vše édné, že by byla nejlepší propagandou víry Kristovy mezi národy. Přesvědčení to bylo i v Nizozemsku, kamž Komenský za plavby do Švédska zavítal asi počátkem července r. 1642. Dne 7. července dal mu přítel jeho Jan Durie v Hagu list, doporučuje ho Švédům jako „své srdce“. V té době navštívil v Leydē Jakuba Golia, profesora matematiky a jazyků orientálních. Dověděl se, že Petr Golius, bratr jeho v Alepu, přeložil „Bránu jazyků“ do jazyka arabského. Věc ta se zalíbila Mohamedánům tak, že si práci mezi sebou rozdělili, aby „Brána“ i do jazyka tureckého, perského a mongolského byla převedena, i že se sháněli po jiných spisech Komenského, jemuž řekl Jakub Golius udiveného jej vida: „Vidíš, Komenský, jak šťastně ti „Brána“ tvá k národům otvírá bránu!“

to jest, které školství k srdci přirostlo a k jehož rozvoji nelituje velikých nákladů a obětí. Tak bylo dosud.

Svítá . . .

Městské radě pražské před necelým rokem podána byla žádost, týkající se zbudování pomníku J. A. Komenského. Jeho model v životní velikosti byl již dohotoven péčí velkého umělce sochaře Františka Bílka, znázorňující Komenského v tragickém okamžiku, kdy se loučí s vlastí. Náčrtek znám jest veřejnosti ze dřevorytu, jež vydala Umělecká Beseda v Praze jako premii na rok 1915.

Až vznešený pomník okráší naši matičku Prahu a paedagog zastaví před ním své kroky, nechť se mu vryjí v hruď slova básně Františka Zoubka, který má nepopíratelnou zásluhu, že oděl spisy Komenského v české roucho:

„Z pokladu, jež v minulosti moři
Zůstavil, se perly vracej' k nám, —
Vítejte a divotvornou zoří
Milé prysky svište vidinám,
Aby vyhnaneč, jenž v dlouhém žití
Nespatřil víc drahou českou zem,
Po staletích v novém vlnobití
Mezi námi byl zas domovem!“

Fr. Leubner:

Rozcestí.

Z knihy „Můj kantor Život“.

Jdu s ctihodným panem kantorem o pomlázce
z návštěvy fořta Smrčky a z lesů po procházce
— mně také své trpké dal ochutnat borovičky,
co hrdlo mně svírá jak jeho tenat kličky —
a radostně dýchám po plisni jeho koutů
vůni pryskyřic, jak provedni svatby routu,
kde z jedlí už nová se chvojina hrotí,
či starému kmenu se hojená jizva potí
krůpějí hořkou.

Vzduch vlhký a vlahý. Někdy jen dýchne chladně;
černé to sněhy tajou kdes temných roklí na dně,
z nichž ledová voda mech bujivý prosakuje,
v něm tají se, tlumí a na den nevypluje.
Zde podle mé cesty z trouchně a hnilob listí
hledí podlešky, snů modrá si očka čistí,
a břízka cos na blánky třepotné loupá,
kams posílá psaníčka . Srdce až do slz, hloupá,
dala si rýti.

Jen po slunci hlavu s chvějivou touhou točí,
uplétá volné vlásy, zas jimi cloní oči,
dne panenka stoudná, ač vetkne i lístky na ně:
buď svatby to víně! A lomí bílé dlaně

v proud bohatých kštic: Ni dotkáno dosud není
roucho bílené, mih do zlata po zelení!

By v nedbalkách sněžných jen hanbou se rděla,
co ženíšek tamto hor vráščitá k noci čela
růžově zlíbá?

Tam kantor Život dnes jaře a zalíbeně
díval se odpolednem, ač k večera jde změně.
A mlčí. Já tedy sám hovory skromné vedu.
I u fořta Smriky dnes pomněv na besedu,
snad otázkou hloupou moudré se hlavy tážu,
všecko pravdou-li? Jak četi by z kalendářů,
což hostitel samot dnes vykládal řečně!
Leč jindy mně mlčívá, po tmě hloubává věčně —
svědomím trápen?

Vždyť známe ty lovce! Krev jest jim leda barvou,
ráně i ranou ujdou . . . S kým po lesích se narvou!
Pan kantor mne nedbá, mne nevšimne sobě ani,
až jeho netečnost mě do dna duše raní,
ač o klidné slovo hlubokých pravd se třesu.
Hrůza pohádek, děs příběhů číhá z lesů . . .
Buď takto, buď onak — jak dlítěti slovo
kéž poví mně úlevou, k dotazům nad slovo!
Mlčí a mlčí.

Však pohledem živým vodí dvě třasořítky:
na hnízdo nosí, létají do šterbiny zídky;
to polo sesutá hřbitova zeď. Neposmekne,
jak zaujat kantor jich hrou. Ač kdys i klekne!
Vím, bálil: Než u vod, dříve kdo na zdi shlédne
dvě třasořítky, věz! ten rok mu štěstí sedne.
I tomu ač ptám se, sní v nemluvy vzdoru
a není mu do bájí, ni tklivých do hovorů
tajemných pověr.

Co od něho vím, sám o tom už hospodařím:
Životu lhostejný jsem, ať množím nebo mařím.
i poklady jeho! Mne samotna jíti nechá;
kde rozcestí, kudy kam klecavě sám jechá,
jak opilý do únavy dne vůní silnou,
k dětem palouku, tam přímí zas hlavu neomylnou.
Což dobrácky asi se usmívá na ně,
i vlásky jim hladí ty vetchounké jeho tlaně,
starobou měkké.

Až daleko, zpět se dívám. Na mou tě milou,
kam dal ten dědek hlavu? Kmet hrá si nad mohylou!
Hle, vajíčka s nimi on koull od pomlázky,
hrá sudou a lichou i o groš bílý sázky,
kdo kluci, jim vrbu otlouká, učí, jak píská,
i ta děvčátka her stydlavých umně získa:

Již okolo něho, co květů, co máků!
On v nových zas tlumech budoucích žaček a žáků
mládne a mládne!

Ten rozumec hlavy, na mochny na polštáři
usedá s dětmi do tepla, v jara slunné záři
skrání kvete mu stříbrem — zdrav kořen i korun květy —
slov přísných mně jindy, jsou do úsměvů rety.
I večer ať pomalu modré stíny čeří —
mochna se zlatí, hvězd plno i v trní keří!
Zní ode vsi volání po dětech k lukám.
Pan kantor je vede v oklikou božím mukám
s písniemi domů.

Jan Josef Holý:

Tetička se zlatou kapsou.

Dle francouzského (Mario Donal.)

(Pokračování.)

II.

Mezi tím připravovala Celestina s jemnou pozorností, jak si bratr přál, pokoj pro sirotka.

Nebyl to pěkný pokoj, nádhera tam byla neznámá jako na celé faře v Moret — nad lesy. Byl malý, jednoduše vápnein obílený, dlážděný, osvětlený vysokým a širokým oknem, které zdobily mušelinové chlupaté záclony, s lůžkem jako člunem z citronníku, nad ním kříž; dále tam byl psací stůl, umývadlo s pokrývkou jako šachovnici, čtyři dřevěné židle, přizpůsobené lůžku, na nichž byly polštáře vyčalounované v téměř způsobu, ale rozličných barev; to bylo vše. Stála tam nad krbem ještě socha P. Marie Lourdské, opatřená dvěma stříbrnými svícny a dvěma skleněnými, modrými vásami.

Když Celestina všude úklid skončila, dívala se na své dílo se zalíbením.

„Ještě čerstvou vodu do konvice,“ řekla, „květiny do vás, svíčky do svícnu a bude ukončeno. Slečna urovná své prádlo do šatníků,“ Celestina jej otevřela a zjistila, že čerstvý papír pokrývá přihrádky. „Její šatstvo je asi skrovné, ostatně bude mít dost místa. Myslím, že se jí zde bude lépe líbiti než v Paříži.“

Celestina mluvila hlasitě, jak obyčejně činí osoby, které žijí hodně osamotě a které rozmlouvají s sebou, jen aby slyšely zvuk nějakého hlasu.

Velmi nízká zeď, která uzavírala dvůr, nepřekážela pohledu, aby se nemohlo pohlížeti na předměty velmi různé. Pod oknem nejprve místo kolem kostela, „veliké náměstí“, kde se konaly výroční trhy, které obklopovaly hlavní místní obchody; kostel starodávného slohu románského, kolem něho akáty; v pozadí ulice a uličky se sklonem k fece, které měly vzezření, jakoby

závodily o cenu běhu, konečně ještě dále věžičky zámku Châteauvert, jakoby zhasínaly. Břidlicový hřeben těchto věžiček a stará korouhvička vyčnívaly nad akáty náměstí. Celestina ustala trochu ve své práci, aby pozorovala zámek.

Těková myšlenka zaváděla ji tam hned se slečnou Lucií, dcerou ubohé Yvonny, jejíž jméno od té doby paní zámecká nikdy nevyslovila; ale neměla času pomýšlet na to, co se stane z mladé slečny, až vnikne do brlohu velmi mstivé staré dámy, neboť farář na ni na schodech volal.

„Nuže, jak jsi daleko, Celestino?“

„Pojď jen nahoru, uvidíš, jak je to hezké.“

Vystupoval nahoru.

„Je to velmi pěkné, všechno je pěkné,“ potvrzoval.

„Ovšem, není tu přepychu; nemáme pozlaceného nábytku jako v Châteauvertu, ale osměluji si říci, že jsou zde lepší srdce.“

„Nepochlebujme si, sestro, a nesuďme své bližní.“

„Jsi sobě jist, že paní Grillode je naším bližním.“

„Nepovídej takých pošetilostí, sestro, varuj se zvláště pronést tak nepředložená slova před Lucií. Nezapomínej, že zloba jest nemocí, a že s nemocnými třeba laskavě jednati, bychom je vyhojili. Paní Grillode je nemocná, chci ji co nejdříve navštívit, slíbil jsem to paní Denis. Potkal jsem tuto dobrou osobu, právě odcházela od otce Bretona, když jsem tam šel. Paní Denis jest umdlená.“

„V neděli dle toho nevypadala.“

„Nechci říci, že je nemocná, ale má velikou chuť odebrati se do svého domečku.“

„Chápu ji a přeji si toho; byla by to laskavá a příjemná sousedka; ale Grillode nemohla by jí postrádati.“

„Myslim také.“

Tu zněl dole zvonek, Celestina se podívala z okna a viděla listonoše, přinášejícího modrý papír.

„Jest to již odpověď na můj telegram?“ řekl kněz. „Pravda, už je pět hodin, čas utíká rychle; hraběnka měla kdy hned odpovědět.“

Vskutku byla to depeše od hraběnky z Changuy, kterou dostala Celestina od listonoše Konstance, když sestoupila dolů.

„Očekávám vás zítra v poledne. Lucie jest připravena.“

„Použijeme vlaku v 6 hodin 13 minut na večer a budeme zde nejpozději v půl osmé. Meretta připraví jídlo.“

Meretta byla služka na faře

„Jsem celá pohnutá,“ pokračovala Celestina, „při myšlence, že uvidím dceru Yvonny, tak velice jsme ji milovali, bratře.“

„Neukazuj přílišné pohnutí před ní a neprozraď se! To by pokazilo celý můj plán.“

„Neboj se ničeho!“

Druhý den na večer procházel se farář sem a tam v aleji zahrady, ale tvrdil si, že příchod Lucie ho nijak nevzruší; chodil od vrat ku plotu, netrpělivý spatřiti opět sestru a ujistiti se, že žádný stroj se zlým úmyslem na ni se nesřítíl. Byl též netrpě-

livý požehnati dceru zbožné a tiché Yvonny, které podal první sv. přijímání.

Obrátil záda ke dveřím, když slaboučký zvonek zazněl. Otočiv se rychle, byl by byl překvapením vykřikl; tak tmavý stínový obraz, který doprovázel Celestinu, byl obraz Yvonny Vincenton.

To by byla mrzutá věc; paní Grillode by ji poznala ihned a plán p. faráře by se rozkořal.

Na štěstí byl to jen poplach. Lucie byla blondýnka jako zrající obilí, oči měly barvu barvínku, ústa pěkně utvořená, dosti velká, aby se tam hodila lesní jahoda; uši byly jako malé lastury perleti. Yvonna naopak měla v těch letech černé vlasy jako noc, význačné a vážné tahy, oči neurčité barvy mezi šedou a modrou. Paní Grillode nenalezla by ani stín podobnosti.

„Milé dítě,“ děl starý kněz, „vítám vás na faře, učiníme vše možné, abyste zde našla klid, jehož potřebujete.“

„Jste velice laskavý, pane faráři, nevím, jak mám svou vděčnost vám projeviti.“

„Nemyslete na nic jiného, než nalapati čerstvého vzduchu a krásy našich polí. A Celestino, jak jsi se měla na té hrozné cestě?“

„Ach, bratře, bratře, Paříž jest horší než si můžeš mysliti. Jest to omamující. Myslila jsem desetkrát, že ztratím život. Jestliže ještě jednou . . .“

Farář se dal do smíchu, a Lucie, přes svůj smutek, nemohla se zdržeti, aby laškovný úsměv nepřešel přes její bledé rty. Vzpomínala komického zděšení dobré slečny, která pokaždé ostře vykřikla, kdykoli fiakr, který je vezl na nádraží, měl potkat automobil.

Po večeři odebrala se Lucie do svého pokojíčku a vyprazdňovala malý kufr, který nosič z nádraží přinesl. Byla brzy hotova, neboť zavazadla sirotčina byla skrovná. Po té nemajíc žádných starostí, dříve než poklekla k večerní modlitbě, opřela se loktem o okno, ponechávajíc oči své blouditi širým obzorem, jehož lehký výpar, z řeky vystupující, otiskoval obrysy. Nad touto jemnou mlhou rozeznávala vrcholy stromů a věžičky zámku. Zdálo se jí, že vidí dva prsty pozdvížené, jakoby hrozily, a srdce se jí sevřelo.

Nikdo jí však neřekl, že drahá její matka, kterou oplakávala, trpěla na tomto místě, že se zde její život trhal, že se potměšilá nenávist rozzuřila proti ní.

Netušila nic z řetězu okolností, které ji uvedly do Moret; myslila jen, že je předmětem péče dobrých a laskavých duší, a děkovala Bohu, že jí popřál tuto oporu v jejím zármutku. Pociťovala velkou vděčnost vůči hraběnce z Changuy, a ihned dobrá, laskavá tvář sl. Celestiny dobyla si její důvěry.

Cítila, že bude žít šťastně v Moret uprostřed těchto dvou starců, svatých a tichých duší, které bude milovati.

Byla to požehnaná zastávka na tvrdé cestě, po které by musila jíti sama, když její milovaná matka, tak něžná ochránkyně, tak jistá přítelkyně zemřela.

Konečně ulehla a nesnadno usnula; spánek její byl pln nočních můr; jedna z nejhorších byla, když cítila, že se ztratila v bludišti neproniknutelného lesa, bez cest a cestiček, kde ze všech stran, kam její zraky sáhaly, viděla zářivé oči tygrů a pardalů, kde se hadi plazili a tisícerymi lesklými záhyby ji v sebe zaplétali.

Najednou zděšeně vykřikla. Celestina, která spala v sousedním pokoji, oblékla se, obula střevíce a přiběhla.

Lucie spala na znak natažená, vlasy rozházené kolem uší a navlhle potem z úzkosti; tentýž pot tekł přes obličej křečovitě stažený.

Celestina ji něžně volala:

„Probudte se, drahoušku, máte ošklivý sen.“

Mladá dívka otevřela oči, vyděšené pošetilým a děsivým viděním; po té poznávajíc dobrou hostitelku, usmála a omlouvala se.

„Račte odpustiti, slečno.“

„Slyšela jsem vás křičeti; myslila jsem, že vás něco po-děsilo; není to na štěstí než jen sen, Spíte obyčejně dobře?“

„Trochu špatně.“

„Vaše nervová soustava je unavená. Vše se v několika dnech napravi.“

Třesoucí se Lucie schoulila se bázlívě pod páždí Celestiny.

„Byla jsem v děsném lese; hrozná zvířata, hadi . . .“

„Nemyslete již na to; sny jsou často pošetilé. Usněte zase; vezměte si svůj růženec. Jeden Zdravas uvede duši opět do klidu . . .“

Výborná slečna držela ve své ruce ruku dívky, kterou ji Prozřetelnost poslala, a čekala, až se zemdlená víčka opět zavřela nad očima, která se tak naplakala.

Druhého dne, když už byl čas na mši sv., spala ještě Lucie dobrým spánkem uzdravujícím. Neslyšela zvoniti klekání, a Celestina střehla se ji probuditi. Když šla s bratrem do kostela, vyprávěla mu noční příběh, zděšení Lucie, její výkřik při nočních mûrách.

„Dobře,“ řekla, „že nemůžeme věřiti snům, máme-li zdravého ducha. Jinak bych myslila, že Motýl a Paškář se této noci dceři Yvonny zjevili.“

„Všechny sny nejsou záběhy mozku,“ pravil farář; „jsou také některé sny prorocké, máme příklady jejich v Písmě sv.“

„Mlč, naháníš mi husí kůži. Ta ubohá dívka . . .“

„jest v rukou Páně a pod naši péči, Celestino. Otevřme oči a uši, ale pamatujme, že ani list nepadá bez dopuštění Pána všehomíra.“

III.

„Hle,hle,hle,“ divil se Pierron, „hle, novinka.“

Ta novinka byla návštěva p faráře v Châteauvertu.

Podivná zář, pocházející ze zvědavosti a zlovůle, přešla nepatrnýma očima, upřenýma na záda p. faráře. Nepochyboval o tom, že na něho tento člověk čihá, a přišel před stará vrata, opatřená hřeby s velikými hlavami, zahražená četnými a tlustými

železnými závorami, a pozdvihl kladivo, které padajíc drtílo obličej starého Iva.

Malá dvířka, zadělaná ve velkých vratech, se otevřela, když vyšetřující pohled vrátného skulinou se ujistil, že ten, kdo vchází, není nějaký nebezpečný chodec.

Široký úsměv přijal kněze. Následovalo podání ruky, dílem srdečné, dílem uctivé. Návštěvník vstoupil.

Za zavřenými vrátky zůstal chvilku pohled Pierronův zaražen.

„Kdo ví, co tam chce,“ řekla si zlá liška. „Stará ho vyhodí ze dveří.“

Ale přes čtvrt hodiny, které bylo třeba k vejíti do salonu a z něho opět vyjít, černý šat se neukazoval. Pierron se obrátil a odešel, přemýšleje.

Nepřišel s úmyslem, aby číhal na faráře; použil příležitosti, jakožto obezřelý člověk, který nepřehlédne ani nejmenších pohybů svého nepřítele, mající důležitost pro něho... i pro jiné.

Pierron, který lichvařil na krátké lhůty a provozoval obchod pozemky, byl zcela jednoduše na obhlídce a vyměňoval neomylným pohledem obsáhlost pole chudáka, kterého si chtěl vypůjčiti. Napsal si do zápisníku několik číslic, poznamenal dobu příštích žní a zabočil do blízkého lesa.

Châteauvert (Zelený hrad) měl své jméno správně po širokých, stinných polohách, které mu dělaly bohatý pás.

Nalézaje se v chomáči výhonků, jejichž větve holí odstraňoval, přemýšlel Pierron opět o návštěvě faráře; viděl ho před pí. Grillode a posupně se ušklíbl.

„Nedělám to proto, abych se jim zalíbil,“ řekl si, „možné, že je předejdu. Jestliže se ten kněz do toho míchá, běda našim výpočtům. Mohou se dočkat hrozného sklamaní.“

Vyšel rychle z chomáče výhonků, pronásledován touto myšlenkou, k níž se ihned připojila druhá: „A já, já uvidím, jak se můj zisk ztenčuje.“

Zašed na schůdnou cestu, vzal směr k městečku, vešel do svého domu, naškrabal čerstvě dvě psaní, napsal adresy: Pan Hektor Motýl, bankéř v Paříži, ulice Vivienne, č. 8.; Pan Archange-Paškař, advokát, Paříž, ulice Rivoli, č. 134., a podívav se na hodinky, zjistil, že jest právě čas hodit listy do schránky na psaní před odjezdem vlaku. Nikomu nedůvěřoval, ani poctivému a mlčelivému portalovi a nesvěřil svá psaní nikdy poště místní.

Šel rychlými kroky k nádraží. Starci, sedící na lavicích na prahu svých domů, si říkali:

„Daremný ďábel má na spěch; chce provést nějaký špatný kousek.“

Neklamali se. I při chůzi, skoro v běhu si mumlal:

„Co asi vypravuje staré babě? To je jistě hezké. — Chtěl bych býti malou myškou.“

Ale mezi velikým lichvářem a malým hlodavcem byla také podobnost. Lichvář měl od hlodavce jen nenasytné zuby, jimiž hlodal i na statcích bližního.

Přijetí u pí. Grillode nebylo zpočátku příjemné, ale farář, který to očekával, nebyl nijak vyrušen. Když vešel, odložila

„dáma časopis, který četla, obrátila hlavu, ještě dosti hezkou na šedesát tři leta, zatřásla bílými vlasy, až pás s černými perlami zavzněl. Nos, přes nějž přechnivaly zlaté brejle, funěl a nadýmal se jako nos starého válečného koně, který cítí prach a slyší troubiti trubky a polnice.

„To jste vy, pane faráři? Co vás vede do Châteauevertu?“

„Touha prokázati vám své povinnosti, milostivá paní.“

„Touha, kterou nepocítujete často.“

„Nejprve mám povinnosti k těm osadníkům, kteří mají nejvíce mé služby zapotřebí.“

„A vy myslíte, že vašich služeb nepotřebuji?“

„Zdálo se to, milostivá paní, poněvadž jste se jich nikdy nedovolovala.“

„Dále. Máte druhý důvod, není-liž pravda? Druhý důvod jest jako douška při psaní, věc vždy nejdůležitější.“

„Skutečně mám ještě druhý důvod.“

„Znám jej.“

„To je možné.“

„Denis mne tou záležitostí nudila. Byla tak jednoduchá. Ale nelíbila se mně, a činím jen to, co se mi líbí.“

„Tím lépe, jestliže to, co se vám líbí, jest vždy dobré.“

„Chcete mi kázati, co jste kázal poslední neděli?“

„Měl bych,“ smál se, „poněvadž nechodíte nikdy na má kázání.“ — Najednou vážně praví: „Každý, jak vy, tak i nejchudší z vašich dělníků, milostpaní, má potřebu jíti a prositi Boha o sílu a pokoj.“

„O pokoj,“ zvolala: „Mám jej, když nikdo nepřijde, aby mi jej kazil.“

Dělal, jako by narážku nechápal, a ona se neodvážila ji objasniti. Mírnila svůj tón. Usměvavá a klidná tvář starého kněze tak špatně se slučovala se špatnou náladou, kterou mu měla chuf ukazovati.

„Byla bych ráda,“ pokračovala ostře, ironicky, „kdybyste mně řekl druhý důvod.“

„Přicházím prositi pro svůj kostel, milostpaní.“

„A pro sebe?“ „Ano.“

„Mohl byste říci místo prositi — žebrati.“

„Jak chcete, slovo to mne nezahanbuje. Aby byly služby Boží slušné, třeba příspěvní všech. Žebrám pro Boha.“

„Nenavštěvuji služeb Božích, nechodím do kostela.“

„Nepoužívám nikdy obecní hudby, nechodím na slavnosti obecní, přes to platím své obecní přirážky, které na mne připadají.“

„Jest to totéž?“

„Nijak. Sláva Boží má přednost především.“

„Slyšíte hráti hudbu.“

„A vy slyšíte zvony zvoniti.“

Tato odpověď jí na chvíli zavřela ústa. Slychala ty zvony, které jí zpívaly při tolikých slavnostech a naříkaly při každém jejím zármutku. Vlna mírných myšlenek táhla jí hlavou, a její ironický úsměv zmizel.

„Miluji to, pane faráři,“ pokračovala dále; „dovedete odpovídati, nedáte se vyhoditi ze sedla. Nejsem zvyklá odporu. Víte, že se všichni přede mnou plazi? Pošetilci, protože jsem bohatá. Bohatá!“

Jakýsi bolestný smích dral se jí z hrdla a nemohl dojít až ke rtům, které se otevřely, aby řekly: „A přece tak ubohá, tak ubohá!“

Pan farář se třásl. Stav této duše se jevil nejednou zcela jinak, než se zdálo. Neznámá Grillode byla před ním. Ale dříve nežli mohl pronést slovo, které by se otevřeným svahem dostalo k srdci, vzala opět na sebe obyčejnou tvářnost, potměšilou a ostrou.

„Doznejte přece, pane faráři, že ve mně shledáváte politování hodnou osadnici.“

„Jste jí skutečně, milostpaní.“

„A že o mně co nejhůře smýšlíte.“

„Jedině Bůh je soudcem, milostpaní, jeho chudý sluha nesahá do jeho práv. Mohu litovati, že nedáváte dobrý příklad života křesťanského, ale nejsem oprávněn vás souditi; mohu vás jen litovati.“

„A činíte to?“

„Ano, a modlím se.“

„A proč mne litujete?“

„Protože jste bohatá peníze, ale zbavená vši něhy.“

„Mají mne v ošklivosti po celém kraji, nenilž pravda?“

„To jsem neřekl a nechtěl říci. Lituji vás, že zde v tomto domě bydlíte sama.“

„Ano, sama, sama, to není proto, že nemám příbuzných, vždyť mám synovců, neteri, bratranců, sestřenic na kopy. Kdo z nich miluje tetičku Emmu? Nikdo, ale všichni dívají se laskavým pohledem na tetičku se zlatou kapsou.“

Učinil pohyb a dal se do smíchu.

„Myslíte že to nevím, že mně celý svět zde dává tuto podivnou přezdívku? Tetička se zlatou kapsou, se zlatou kapsou, plnou, až se trhá. Poslyšte, chvílku jste mne pobavil, natáhněte ruku!“

Vstala, šla k pokladně a řekla, aniž by se obrátila:

„Máte drobné?“

„Pět sous (haléřů) bloudícího žida.“

„Jsem s tím spokojena. Nebude se moci říci, že jsem něco dala, aniž bych sama něco obdržela.“

Vzal z kapsy pět sous a podal jí je.

„To je moje srážka,“ řekla smějíc se. „Tu máte.“

Podávala papírový peníz.

„Pět set franků! Ach milostpaní!“

Smála se ještě více.

„Pane faráři, tato tvářnost z překvapení velice vám sluší. Udělám si ještě jednou takovou zábavu. Přijďte za půl léta a obdržíte zase tolik.“

„Ach milostpaní, zaplať Pán Bůh.“

„Byla bych velice uražená, kdyby vás vyslyšel.“

„Ať vám odplatí svým požehnáním.“

Obličej paní Grillode se zatvrdil.

„Na to již nic nedám. S vaším Bohem jsem hotova.“

„Nerouhejte se, milostpaní. Učinila jste právě milosrdný skutek, a láska vykupuje všechno.“

„Nejsem lakomá, to mně nic nestojí.“

„Nikoli, nejste lakomá . . .“

„Chcete ještě něco říci, slovo máte ještě na jazyku, jen je proneste. Rekněte, co jsem.“

„Jste mstivá . . .“

„Ano, žiji od této pomsty.“

Vyslovila tu větu jakoby řekla: Umírám tím.

Dobry kněz otřásl se opět.

„Je čas, abyste odešel, p. faráři, vidím, že jste hotov začít kapitulu, kterou nechci slyšet. Jindy —“

Přijdu ještě dříve nežli před půl rokem.“

„Jak chcete, ale nedostanete dříve ani haléře.“

„Dobře, umluveno.“

Podala mu ruku, doprovodila ho až ke dvěřím salonu, a zamyšlená, jdouc zpět k oknu, pozdvihla záclonu, aby viděla faráře, jak zachází pod jilmy.

„Hodný člověk!“ pravila.

(Pokračování.)

Leander Brejcha:

Podzimní chmury.

Podzimní chmury táhnou krajinou — — —
 Dáno již zmizel jarní svěží duch,
 nehřeje den již letní sálavý —
 chladným vlhkem proniknut všechen vzduch:
 kde oko spočine — těžké mlhavy.
 Smutny tu stojí stromy polonahé,
 mrazivý víchř trhá jim poslední cār . . .
 Kde jsou ty jarní trylky jásavé, smavé,
 kde jsou ty květy a plodů brunátných zdar?
 Ještě těch několik aster a jiřinek vábí —
 však za chvíli sžehne jim život první mráz
 a obleče je v rubáš — jlnovatky do hedvábí . . .
 A přijde dlouhý smutné zimy čas — —

Podzimní chmury táhnou duši mou — — —
 Bylo kdys v duši jarní lásky teplo,
 kdy o příteli vzdáleném jsem snil
 a celé nitro růžemi touhy kvetlo,
 z nichž vínek lásky chvějící jsem rukou vil.
 — Když přišel, já s důvěrou mu v náruč pad',
 bych vínek na srdce mu položil —
 však běda — z růží vyšleh' nedůvěry had
 a užtk' — a jed se v srdci rozložil . . .
 — Teď zklamán pláči nad svou vidinou,
 oloupen zas o jeden ideál,
 a mrazivá tesknost svírá duši mou
 a dlouhá, smutná zima děsí dál — —

Bohuslava Nizká:

Rajské květy.

(K 80. narozeninám mého otce.)

Kytičku jsem skromnou svlla,
v ní své tužby, city skryla.

Orchidea.

Neobyčejné jsou květy cizokrajných orchidejí, zvláštní vůně, přepodivných tvarů. Nevadnou prý skoro, dlouho svěží zůstávají.

Dcera nebes, duše lidská, vzácná jesti orchidea z krajů hvězdných. V zem ji zasadila ruka Boží; samu sobě podobnu ji stvořil Pán. Rozvíti tu má se na výsluní lásky Boží, dýchatí má Tvůrci vůni vděku, oddanosti. Neuvadne, nezahyne nikdy — nikdy!

Záviděl jí přízně Boží spásy nepřítel. Uchvátil listí, v kal hřichu zašlápl květ zahrad rajských.

A tu — div, hle, dobrotivé lásky Otce nebeského! Sestupuje sám Syn Boží, nejvzácnější orchidea, již kdy uzřel země luh. Bělí sněhu stkví se v čistotě své, modří nebes září Jeho hluboká pokora, plamennou červení hoří Jeho Božské lásky plné Srdce. Dokonalost Jeho vůni naplňuje celý svět.

Na kmen kříže připlná se, rozvíjí se pěti květy nachovými. Kriste, králi duší, to výkupné jest za ubohou duši mou! Měj mě díky nejvroucnější! Zblílena jest v krvi Tvoji, Beránku! Znovu krásou přioděna orchidea duše mé!

Leč nepřítel nelení, jak lev řvoucí obchází zas a zas. Ó jak snadno opět zdrtí jeho noha útlý květ!

Zná však vševědoucí duše mdlobu, zná i svůdce zlobu. Do skonání věků bude silou mdlobě, hněvu zlobě v svatostánku na oltáři.

Běloskvoucí lilí tu nejčistší jest Tělo, purpurem se růží rdí nejdražší krev a orchideou přenádhernou zkvétá Srdce Krista nejsvětější, — věčně stejné, věčně svěží v nezměnitelné lásce své. Ji neoslabí ni lidská slabost, bída; jejího žáru neuhasí lidský nevděk, ni potupa a hana, ni svatokrádež nejčernější.

Nebeskému Otci vzdává se tu stále nejlíbeznější obět chvály, díky, smíru; nejplnější náhrada za lidský pych.

Ó, duše vykoupená cenou nevýslovnou, přistupuj sem blíže a přesazuj často, velmi často nebeské to kvítí v srdce svého zahradu, zrytou hlubokou pokorou, zúrodněnou zkroušenou lítostí!

Vypuť tu květy přepodivné krásy, přelahodné vůně; uzraje tu ovoce skutků převýborné, bohumilé; na útěk se dají moci nepřátelské!

Srdce Krista Svátostného,
orchideo nejvzácnější, nejdivnější,
Tebe, touho srdce mého,
láskou hledám nejvroucnější, nejvěrnější.
Vůni svou blaž, sil mne, v tuším žití boji,
v smrti přijmi v nebes bránu, v ránu svoji!

Sedmikrása.

Roll Boží celý svět; v něm díl vyvolený, vymíněný církev svatá katolická. (Úsměšek zřím v mnohé tváři. Svatá že? Jako by její členové již byli svatí!!)

Nejsou — dobře víme. Ví, páni posměvači, každé školní děcko, že církev proto svatou sluje, že ona jediná má prostředků víc než dosti, aby členy své k svatosti vedla.

Kdo jich dobře, náležitě užívá, svatým býti může, svatým býti má, mnozí již v skutku svatostí se zaskvěli.)

Hospodin Bůh tu půdu zkypřil pluhem kříže, zvlažil rosou přesvaté své krve a vštípl v ni sedmikrásu prostomilou, plnou rajských půvabů.

Sedmero to svátosti jest, sedm bohatých zdrojů Boží milosti. Prostinké jak sedmikrásky jsou ve vnějších znacích, způsobách; ale plny zázračné moci, síly, světla ve svých účincích.

Očisťují poskvrněné, osvěcují zaslepené, nasycují lačné, napájejí žíznicí; silí slabé, choré; vlašné činí horlivými, ostýchavé statečnými, odhodlané nepřemožitelnými.

Pošetilé pyše, lidské smyslnosti nezamlouvají se ovšem skromné květy, odhazuje je s opovržením, drze šlape nohama po staletí, zvláště v době naší.

Pokorná však víra tím více váží si „sedmi krásek“ církve, tím horlivěji je vyhledává, tím ochotněji a hodněji přijímá dary nabízené.

Vyrostlý ze Srdce Kristova a k Svatému svatých vedou duši věrnou. Čerpají z některého spasného toho veletoku, objevuje se očím Božím bělounká jak sedmikrása, zrůžovělá nachem krve Kristovy. Zlatem zazářil v ní vlitý ctností: naděje a víra, zatřpytl se poklad Boží lásky, milosti.

V cestu věčné spásy
něžné sedmikrásy
naseť Bůh.
Zdob se jimi v žití
chceš-li jednou vjíti
v světců kruh!

Mateřídouška.

Slunko nemilosrdně praží v stráň, mateřídouška se krčí k zemi, lističky se krouží vedrem. Ale čím více paprsky pálí, tím více mateřídouška voní, jejím dechem voní celá hora, celá mez.

Hle, na Golgotě dřevo kříže, na něm v muce hrozné Boží Syn. Tu láska Jeho dostoupila svého poledne; Kristus na kříži z lásky trpí, z lásky mluví, z lásky umírá.

Čím prudší paprsky sálá toto Slunce spravedlnosti, čím palčivěji dopadají na nevděčnou zem, tím blíže tulí se k patě kříže douška mateří — Maria. Skromná jak ten drobnolistý kvítek, světem tupena a opovrhována; ale očím Božím libezná.

Sklání se níž a níže pod žhavým úpalem lásky a bolu; dýše však kolem sebe libou vůni, vůni trpělivosti, oddanosti, statečnosti, lásky k lidu zaslepenému. Opájejme duši svou tou

sladkou vůní, uvažujme vděčným srdcem bolesti Matky Boží pod křížem!

Maria jest též matkou naší, dostala nás na Kalvarii odkazem. Hle, Matka tvál — A my dítky dolu slzavého zapotřebí máme Matky bolestné. Rozumí našim vzdechům, má soucit s námi trpícími, vždyť sama v nevýslovném bolu umírala s Kristem spolu. — Má však také moc i dobrou vůli ku pomoci přispěti. Nuže, vzhůru k Matce! V každé strasti, v každé tíži s Ní se viňme ku Kristovu kříži; zachráni nás, potěší; každou ránu vyléčí.

Mateři ty douško milá,
Tys mé srdce uchvátila,
náleží Ti celé.
Máti Boží, máti moje,
uslyš tiché vzdechy moje,
vyplň přání vřelé!
Krista jako Ty chci milovati,
pro Něho jen žíti, umírat!

Spolkové zprávy.

Valná hromada Jednoty katol. učitelstva českého a přátel křesť. výchovy v Čechách konala se za hojného účastenství členů v neděli dne 12. října v 10 hod. dopol. v redakčních místnostech v domě družstva Vlast.

Po vykonané modlitbě zahájil schůzi předseda řídící učitel p. *Jos. Kafka* uvítáním všech přítomných, načež v delší řeči učinil projev radosti nad jmenováním nového arcibiskupa v osobě vsdp. Msgra Th. a Ph. dra. Frant. Kordače, profesora theologické fakulty pražské. Pan předsedající novému arcibiskupu ndp. dru. Frant. Kordačovi, členu jednoty a bývalému předsedovi jednoty katol. učitelstva českého, přál vše dobré v jeho vrchnopastýřském díle a ubezpečil jej oddaností všech ve shromáždění se nacházejících, — Dále oznámil celý seznam, během roku v Pánu zesnulých členů, za něž pokladník spolku osobní farář a katecheta Ant. Suchoradský sloužil ráno mši svatou. Řeč pana předsedy vyslechnuta byla členstvem za povstání ze svých sedadel.

Po předsedovi ujal se slova jednatel Jednoty katol. učitelstva p. *Jos. Hrubý*. Přednesl zprávu za celý rok a přečetl protokol z minulé valné hromady. Jak zpráva tak i protokol došly bez debaty jednomyslného schválení. — Pokladník Ant. Suchoradský přednesl zprávu pokladní, která jednohlasně s pochvalou schválena a po prohlášení pp. Jana Žáka a prof. Schindlera, revisorů účtů, kteří položku za položkou zkoumali, a v pořádku vše našli, pokladníku vldp. Ant. Suchoradskému uděleno absolutorium, za všeobecného souhlasu. — Správce knihovny red. *Tom. J. Jiroušek* oznámil, že půjčování knih v tomto roce jako v minulých válečných letech valně pokleslo, ale vzdor tomu bylo přece od 11 osob knihovny používáno a od nich na vazbu knih složeno 6 K 45 h, s kterými, když

se připočtou k 85 K 41 h z roku 1918, má dnes knihovna v záloze obnos 91 K 37 h. — Zpráva přijata se souhlasem.

Přikročeno k volbě předsedy, výboru, náhradníků a revisorů účtů. Jednohlasně jsou zvoleni: za *předsedu* p. Jos. Kafka, řídící učitel ve Zdětíně. — Za *I. místopředsedu* p. Tomáš Jos. Jiroušek, redaktor. — Za *II. místopředsedu* p. Vlastimil Jellínek, učitel v Břevnově. — Za *jednatele* p. Jos. Hrubý, učitel v Praze. — Za *pokladníka* katecheta Ant. Suchoradský. — *Do výboru jsou zvoleni* pp.: Jiljí Březina, ředitel měšť. škol na Smíchově. Bohuslav Šubrt, faktor knihtiskárny v Praze. Jan Kalivoda, profesor v Bubenči. Jan Voborský, spisovatel v Praze. Richard Vojáček, profesor v Praze. Křišťan Havlíček, řídící učitel v Drahlíně. Slečna Albína Fortýnová, učitelka v Praze a slč. Terezie Urbanyi, expeditorka v Praze. — *Za náhradníky výboru byli zvoleni* pp.: Bohumil Varhaut, stavitel v Krči. Bohumil Havel, učitel ve Vojslavici. Jan Blíženec, mistr knihařský v Praze. — *Za revisory účtů jsou zvoleni*: vldp. Frant. Schindler, konsist. rada a gymn. profesor v Praze a p. Jan Žák, účetní v Praze.

Všichni zvolení své funkce přijali. Ve volných návrzích bylo usneseno přispěti Tiskové Lize, Spolku na zakládání katol. knihoven v zemích československých po 25 K a 25 K odměny jistému spisovateli za dobré působení literární pro mládež.

Schůzi zakončil pan předseda řídící učitel *Josef Kafka* třikrát svoláním slávy sv. Otce Benediktu XV, presidentu československé republiky T. G. Masarykovi a ndp. arcibiskupu dru. Fr. Kordačovi a celému česko-morav. episkopátu.

Literatura.

POLSKÁ.

Przegląd powszechny roč. 1919 č. 1. podává přehled nejnovější, románové, literatury polské. (Pokračování.)

V podobné nezdravé prostředí uvádí povídka Wladimíra Perzyńskiego: „Wrog wojny.“

Malicki ze Sosnowca, vyštvaný válkou z vlastního domu a odloučený i od ženy, která dle ve Vlaších, žije kavalérsky ve Varšavě, ač visí nad ním mrak války, neboť Němci stojí před branami hlavního města. Bývá u karbaníka Wyzodskiego, kde pozná jakousi kasírku, s níž zapřádá poměr, který mu plodí jen trampoty, až posléze záletná Varšavanka naváže poměr s jakýmsi oficírem ruským z Kavkazu. Ušlechtilější hnutí vede Malického ku práci u Tluszcza, známého pracovníka a pomáhá mu založit denník. Současně chladnou styky s ženou a když ta se vrací, hlásí se i dávny normální život.

Varšavan Perzyński, známý autor „Dziejów Jósefa“ a „Idyll wojennych“, podává fotografii jistých vrstev společnosti polské. Poesie, umění, psychologického prohloubení nelze hledat v této dosti mělké povídce, která neznámo proč, nazývá se „Wrogiem wojny“. Přiznati dlužno, že autor má bohatství pozorovacího talentu a uchvacuje čtenáře — kreslí prohnitou velkoměstskou atmosféru s ironickým zabarvením, jak sledujeme u Anabola France.

Divno však, že autorovi se chce uprostřed vážných otázek, vířících společností lidskou, popisovati právě ty nejvšednější. Dostí již před válkou vytíli nás literáti skandály povídkovými a ani krvavá tragédie nebyla s to vykořeniti myšlenky ty a jich fotografování. Tak *Anna z Krzyżanowska* ki pojal aspoň svou „Satysfakcyę Honorowa“ hlouběji a lépe ji zakončil.

Z mladších literátů plodností svou vyniká Edward Ligocki, prosou i veršem, známý v posledním čase jako autor „Sambry a Mozy“, již ve 2. vydání. Jde po stopách Żeromského, Przybyszewského a splétá děje svých bohatýrů v řadu zvláštních povídek, které zevně spolu nesouvisí. Posledním dílem jeho je *Thalassa*.

Román na první pohled zajímavý a to zvláště pro čtenáře, kteří lační po pletkách kněžských. Bogusław Kamieniecki již jako klerik jevil náklonnost ku příbuzné Terese. Zločinem jasnogorskim jako bleskem ohromen, odložil talár a opouští rodiště. V Paříži setká se náhle s Teresou, ovdovělou a padá v sítě její. Po dlouhé chorobě nervové konečně podaří se mu zlomiti pouta jej vížící, toulá se po Francii bez klidu a cíle, až posléze v koloniích polských u Lille mezi horníky v duchovní postoraci nalezá nápravu a klidu. V témž čase provdá se Teresa za Lilienstjerna a jejším vlivem u kard. Merry del Val jest jmenován Bogusław od papeže pro svou vědu a energii biskupem Salaminy in partibus infidelium.

Nápady jistě originelní! Ci snad jest to honění za efektem? Zdá se, že celé psychologické založení povídky je falešné. Kdo slyšel, že by kněz inteligent, vzdělaný, počestný odhodil kněžství proto, že nějaký nepovolaný mnich stropí zločin na jasně Hoře. Dodati dlužno, že je trochu modernista, neboť rozumuje, že kdyby měl volnost věřiti, co by chtěl, jeho víra byla by nejorthodoxnější na světě a stal by se nejopravdovějším katolíkem pod sluncem... V té náladě myslí již na profesuru v Krakově, až ta jasnogorská loupež žene jej do světa. O té víře a pochybnostech svého hrdiny má autor divné poněti, zjev to obvyklý i u jiných našich spisovatelů, svědčící o neznalosti života církevního a náboženského. Ale kdežto ta neznalost v Reymontových „Chlopach“ tkví v drobnějších zjevech, tuto máme již vážnější bludy. To patrně zvláště v inscenovaném efektě, kde Bogusław, malcí podstoupiti trest církevní, stane se prostřednictvím Teresy biskupem... Přisuzovati papeži takové čachry s nejvyšším důstojenstvím, je pro stanovisko katolické pohoršujícím a se stanoviska literárního arci naivním. Pokládáme-li za dostatečné, že autor hrdinu svého dovedl k návratu v ideály mladosti, momentem jmenovaným ubírá mu zásluhu.

Talentu nelze upírati autorovi, ale také ne honění se za efektem, v čemž utvrzuje i podivný titul: *Thalassa* a motto Xenophonovo. Styl úsečný, někdy jadrný, má jistou živost v sobě. (Dokončení.)

Jaroslav Slaviček.

NĚMECKÁ.

In Franzens Poetenstube. Umbrische Reisekapitel von Heinrich Federer. 21 až 40 tisíc. Bez letopočtu, 1918? Stran 90, cena váz. 1.50 M.

Vzácně dovedný výpravovatel Jindřich Federer popisuje tuto v devíti krátkých črtách některé přírodní krásné krajinky v Umbrii. Počíná popisem řeky Tiberu, dříve malou říčkou a teče Umbrii. Ve „Františkově básnické světničce“ zmiňuje se o lásce tohoto světce ku zvířatům. Pěkný jest popis horského hnízda Gubbie, Aquily, osady Mullzie, kterou jmenuje „poslední dědina“. V črtě nadepsané „Demokrat mnich“, zmiňuje se s velkou uznalostí o činnosti sv. Bernarda Slenského, když byl odsouzen, že nesmí kázati. „Do Ameriky“ popisuje výjev, jehož byl svědkem, jak jelo několik Italů z domova do Ameriky a loučili se se svými. Poslední črta popisuje původ silnice přes horu sv. Bernarda ve Švýcarsku.

I tuto má čtenář příležitost podívat se obratnému péru autorovu, kterého řadí němečtí souvrstevníci mezi nejlepší své spisovatele. Zjistě najde i u našich znatelů německého jazyka četné příznivce a čtenáře.

Ignát Zháněl.

Literarischer Handweiser 1918. Nákladem Herdera ve Frýburgu. Ročně 7 M. 408 sloupců.

Bolestně dojatí oznámili jsme v červnu 1917 ve „Vlasti“ str. 637, posuzující ročník 191 tohoto časopisu, že jest nucen pro nepřízeň doby zastaviti své další vycházení. Ale ujal se tohoto veterána Herder a počátkem roku 1918 vzkřísil ho k novému životu, započav další ročník 54. Dokončil ho šťastně s malým opožděním. Nový redaktor Arnošt Roloff poctivě pracoval, v každém čísle, jichž bylo dvanáct, bylo podáno několik všeobecných liter. zajímavých článků a pak teprve podávány referáty

• nových knihách. V kratších zprávách zmíněno krátce o nových liter. zjevech a jiných pro přátele knih zajímavých věcech. Přiznivcům německé katolické literatury postačí toto kratičké upozornění, aby se opět přihlásili za odběratele svého milého druhu, který i v tomto 54. ročníku vykonal pořádný kus poctivé práce.
Ignát Zbáňel.

ČESKÁ.

Pont svaté Brigity. Napsal Verner af Heidenstam. Přeložila M. Pešková. („Ottova Laciná Knihovna národní“. Číslo spisu 257. Praha 1917. Stran 167. Cena 3 K. Váz. 9 K.)

Básník švédský Verner af Heidenstam (r. 1917 Nobelovou cenou literární vyznamenaný) narodil se r. 1859. Studoval nejprve malířskou akademii ve Stockholmu, ale pro churavost nucen byl pak několik let prodívat v jižní Evropě a na Východě. Vydal sbírku básní, několik cestopisů, románů a literárních studií, jež pro svoji původnost i duchaplnost také do jiných literatur překládány. O jeho náboženském vyznání se v stručných životopisných zprávách zmínka nečiní, ač by to zvláště čtenáře „Pontu sv. Brigity“ zajímalo. Píše o katolické světicí s obdivem a pietou, ale místy se zdá, že nevystihuje zcela ducha katolické mystiky a askese. Tak jeví se světicce také pisatel reklamního referátu, kde čteme: „Postava Brigitina jeví se tu v heroické majestátnosti a velebě, ale také v něžném přirozeném lidství svém, obetkána půvabnými legendárními záznamy a ozářená gloriolou básnických zvěstí. Výrazné, klasicky umělecké vyprávění, misterná ukázka krásné prosy švédské uchvátí a okouzli čtenáře.“ — A přece se zdá, že spisovatel chtěl mnohem více. Duši moderního myslitele severského přitahuje k sobě ta středověká světicce tím, že jde statečně za Kristem, že miluje utrpení, že po něm touží a že se vši přímostí a důsledností kráčí cestou trnitou a kamenitou, nic neslevujíc, ničeho nedbajíc, vše obětujíc. Když její dcera Karin (Kateřina) k ní praví: „Matko, budeš-li šťastnější, řeknu-li ti, co praví mi jeden blas — řkoucí: „V žalu máš žítí mezi lidmi, v útrapách svědomí vzpomínatí máš minulých dnů a přece máš až do poslední hodiny putovati dále, jako jsi putovala (na cestě té vytrvat), neboť já jsem stál po každé na rozcestí a napomínal tebe, a já jsem dobrá vůle a nadšení, které v tvém srdci plápolá“ . . . — odpovídá na to světicce: „Kdyby jedno z mých dětí ke mně tak promluvílo, pak bych měla o dítě méně a o sestru více. A nyní jsi tato slova vyřkla, Karin. Dostala jsem nyní sestru a pomocnici a nejsem již sama.“ (Str. 124.) „Utrpení svědomí hromadí se již na utrpení a štěstí na štěstí a až do prachu jsem ponížena. Nejsem hodna štěstí, které nyní začalo.“ (125.) — A čím vyléčena Karin ze svých ještě někdy světských tužeb a přání? Při okázalé slavnosti prohlédla klamné a marné štěstí světa (117). Utíká ze společnosti a volá: „Nyní jsem opět zdráva — zdráva jako matka doma.“ — A to jest, co vážné myslí seveřana imponuje: tento křesťanský heroismus. Než pro tento svůj ideál nenašel dokladu a příkladu mezi současníky, nenašel ho ani v čtyřstaleté protestantské minulosti své země — musil jít až do katolického středověku! Dosti případně praví o knize jeden kritik: „Je to konfesse vážné morálky severské.“ Básník vidí kolem sebe jen lež a klam, pozlátka a fráze a proto radostně, s rozkoší patří jeho oko na „šťastnou paní“, na šťastnou, opravdovou křesťanku, jež jest krajankou jeho . . . A není tam na severu sám se svojí opravdovostí. Jiný myslitel (danský) Søren Kierkegaard (viz jeho knihu „Okamžik“) přímo zoufá nad nynějšími křesťany, že nenásledují Krista, že ho naporád zrazují, že jejich křesťanství je pouhé světáctví, kdežto podstatou učení Kristova je utrpení, askese . . . A jakou slyší na to odpověď? Jen slepé a šílené volání po — antice, požitku a nevázanosti. Že válka světová je pouze nutným následkem tohoto třesnění, to bude prohlášeno teprve generací příští. A z knihy vane i jakási vděčnost básníkovy k národní světicí. Tu tesknou nám, vzpomeneme-li, jak se národ náš chová ke svým světčům . . . Máme také vlastenecké básníky? — K světicí umírající nese se blas (159): „pros za mne, a za všechny, za celý národ náš a zemi. Pros za nás!“ — Knihu jako četbu vážnou, k přemýšlení nabádající, doporučujeme.
L. † st.

Přítel opustěných. (Kalendář „Domova sv. Antonína pro opustěné“ na rok 1920.) přináší svým čtenářům hojnost dobré četby za obezřetného

řízení profesora J. Košnáře. Za části kalendářní vítá nás vlastenecky vzletná báseň M. Chudoby a již následují jímavé, poučné, z části i humoristické povídky J. B. Střežka, Julie Vlasákové, H. Podskalské, V. Pittnerové, J. Skály, A. B. Šastného, J. Š. Bára, Lud. Grossmannové, Al. Doštála a j. Z cizích prací upoutá čtenáře K. Rosegger, W. Skiba, Žofie Mrozowická. Zábavná část končí „Naší besídkou“. „Památce výborného učitele bluchoněmých“ vzdal akt piety J. B. Střežek a zavrhl se jistě všem, kdož poznali P. Kmocha, jak přednáší s pílí obdivuhodnou a pečuje o ty, kteří pro své nedostatky skoro vystrčení z lidské společnosti. Kalendář ozdoben řadou obrázků, zvláště titulní list jímá svým uměleckým podáním. Vypravení a tisk obstaralo Družstvo Vlast pečlivě.

Antonín Ježek.

Vlasta Pittnerová, Sebrané spisy. Svazek I. „Páni od stavu“. — Olomouc. — Nakladatel R. Promberger, knihkupec. 4—6 tisíc. 1919. Menší 8°. Str. 212. Cena K 650 bez dalšího přídavku.

Jméno Vlasty Pittnerové má v písemnictví našem velmi dobrý zvuk. S pracemi velepilné a nadané této spisovatelky setkáváme se v časopisech, knižnicích všech odstínů a směrů. Vlasta Pittnerová stala se spisovatelkou o vysočině českomoravské, zvláště o žďárských horách. Spisy její ukazují vzácný dar pozorovací, spisovatelka vystihuje život horského lidu toho až do nejmenších odstínů a nehlubších záhybů, líčí ho s porozuměním vsutku ojedinelým.

V oblastech žďárských kvetl v letech padesátých minulého století průmysl soukenický. Ve městech tamějších byli soukeníci elitou a zakládali si nemálo na tom. Do tohoto ovzduší uvádí nás tento román žďárské naší spisovatelky. Líčí se tu barvami sytými a názorností podivuhodnou. Ve městech bylo mnoho „velikých“ soukeníků, kteří pracovali s několika tovaryši na kolika stavech, dovážejíce hotová sukna na velké výroční trhy do Brna, kde měli i stálé zákazníky i příležitostně kupce. Menší mistři pracovali sami a přikládali si několik zhotovených kusů na zjednané povozy, účastnice se trhů vždy osobně. Více méně všichni také rolničili, pak měli též ku zděděnému majetku svoje polnosti; mnozí měli pronajaty pozemky panské. Všichni navzájem se titulují „pány“, ba říkají si i „pane švakře“, „paní švakrová“ a pod. Soukeníci, „páni od stavu“, velmi si zakládají na svém cechu, děti jejich žení a vdávají se jen navzájem, neradi berou si mistra řemesla jiného nebo rolníka. Vtipkovalo se sice o „soukenických roztahách“, ale přece se jaksi povýšenost tohoto řemesla, kterým vznikl a udržoval se blahobyť, uznávala všeobecně.

Středem románu „Páni od stavu“ je rodina Svatoňova. Obývají ve městě jednopatrový domek, soukeník Svatoň je churavý, kašle, manželka jeho pilně hospodáří, dva synové Johan a Lorenc jsou sice již mistry soukenickými, od cechu uznanými, nicméně pracují doposud na stavech v rodinném domě spolu se sestrami Mančinkou a Karolinkou, při čemž jim pomáhají tři tovaryši, několik dělnic „soukaček“ a „prechovaček“. Román je rozdělen na dva díly. V prvním Svatoňovi a jejich známí žení syny a vyvdávají dcery, v druhém „po desíti letech a dále“ líčí se toto druhé pokolení s nedospělými ještě dětmi.

Karaktéry románu jsou velmi pěkně rýsovány, velice přiléhavě je vystiženo ovzduší maloměstské na hranicích českomoravských. Hlubokou zaviněnou tragikou promlouvá smutný konec manželky mistra pana Johanna Svatoňe. Po smrti choťi pana Svatoňe byl pan Johann nucen vzít si za ženu švadlenu Brožovu Stázku, kolem níž se neustále točil za zády svých rodičů. Stázina, která takto manžela si vynutila, byla velmi vynášlivá, ba začala za zády mužovými poměr s četnickým závodčím. Co všichni lidé viděli, nepozoroval jen vlastní muž! Záležitost její vzala smutný konec! Jan vrátil se z brněnského trhu. Žena Stázina ležela v posledním zápase, vedle odpočíval v kolébce mrtvorozený hoch, následek hříšné lásky . . .

Děj je pln zajímavých zápletek. — Mančinka, bystrá dcerka Svatoňova a zvláště obratná soukenice, dostává se za „s odpuštěním“ ševce, ale je při tom nejšťastnější, poněvadž po době rozkvětu přichází na „pány od stavu“ doba úpadku a skromného výdělků. — Karolinka Svatoňova, jež by byla ráda žínkou bratrance France Pěšáka, roznemůže se souchotinami a dostává chrlení krve, když paní švagrová Pěšáková vykládá, že Franc si

vezme Barušku Sadilovu. Hned volají lékaře a kněze, do rána zhasíná ubohá dívka.

Tento, jakož i jiné romány a povídky Vlasty Pittnerové mají trvalou cenu. Jejich obsah je poutavý, ušlechtilý, k dobrému nabádající, beze vši nepřijemné tendenčnosti. Spisovatelka nikde nepoučuje, nýbrž poučení plyne samo pro soudného čtenáře. Velkou cenu mají a budou vždy mít spisy Pittnerové pro folkloristu. Podává se tu přesný obraz maloměstského života, jak byl za posledních let v krajinách žďársko-novoměstsko-bystřických. U pamětníka dob těch mimoděk ožije čas ten, kdy soukenníci stávali se svými tovary v Brně na Janské a Koblišné ulici, kdy fúry jejich jezdily s vlnou po Nové ulici, přes Tišňov a Pernštýn daleko do hor!

Sebrané spisy Vlasty Pittnerové, které jsou opatřeny úhlednou barevnou obálkou s obrázkem, budou dojísta akvizicí a obohacením všech knihoven lidových.

Dr. Rudolf Zháněl.

Velký Národní kalendář pro čas a věčnost na přestupný rok 1920. Řídí Alois Dostál, farář v Ouvalích. Veškerá práva, zvláště překladu, se vyhrazují. Katolické nakladatelství a umělecká knihtiskárna: J. Steinbrenner, Praha, Mikulášská třída 7 n. Vimperk na Sumavě. Nový York, 14—16 Park Place. Cena 5 K (malého vydání 1 K 20 h.)

V čele tohoto kalendáře jest velký obraz „Pane smiluj se nad námi“ s přiléhavým textem, načež po obyčejných rubrikách a kalendariu následuje poutavý obrázek „Škapulík malého Toníka“, báseň „Věřím v Boha“... článček „Pramen síly“, povídka od A. P. „Matčin dopis“ se 3 barevnými vyobrazeními; básně Dr. M. Kováře „Smutné vzpomínky“ a „Sen vánoční“; články „A co učiníš ty?“ a „Zvláštní povinnosti manské“. Životopisy: „Dr. Tom. G. Masaryk, I. prezident českoslov. republiky“ (s obrázkem) a „Jan Voborský, spisovatel a básník (s vyobrazením). Obraz celostránkový s básní Karla V. Kuttana „Uč se tichým, mírným býti“; povídka z minulosti „Vlastenec“ od Al. Dostála, který má tu ještě obrázky „Zrádcova mzda“ a „Proč pítí nechtěla“. Ig. Zháněl má zde práce „Nová halena“ a „Našli se“ atd. Doporučuji kalendář tento co nejlépe. Fab. Budil.

Dramatické umění.

(Řídí Antonín Ježek.)

I v umění dramatickém sliby jsou — chyby.

Saisony divadelní skončily a divadelní správy ucházejí se o přízeň obecenstva vydáním programů pro příští rok. Zdá se nám to jako vnařidlo na ryby, ač v naší době není třeba se strachovati, že by divadla se neudržela bez pevného kadru předplatitelů. V programu čteme celou řadu her činoherních (na př. 25 her jest velmi mnoho), dále díla operní, snad i operetní. Soudný navštěvovatel divadla se táže: „Jest možno vše nastudovati během jednoho roku?“ Srovnáme-li program z několika let, poznáváme, že některá hra se slibuje již po léta, ale skutek utekl. V stolku správy divadelní pokryje se prachem a přide na scénu sešlá věkem. Ne všechny hry jsou nesmrtelné! Přílišné sliby škodí divadlu a ono přece samo nejlépe může věděti, mnoho-li a jaké hry možno nastudovati během saisony. Divadlo nesmí přeceňovati samo sebe!

V druhé řadě padá vina na obecenstvo, které bývá zabijákem programu uměleckého. Jisté předměstské divadlo uvedlo na nárožích program takový, že za výběr ryze umělecký nemusila by se styděti ani nejprvnější scéna. A co z něho provedlo? Začalo fraškou se zpěvy (ta v programu nebyla), potom ojedinele hru programovou, ale celek vyzněl na prázdno. Slibovaný repertoár zahynul na umělecké souchoť. A proč? Vina tkvěla hlavně na vzdálenosti od centra a potom obecenstvo, mající zájem na hrách lehčích, svou nepřítomností přinutilo správu divadelní k pohřbení dobré věci.

Jest třeba, aby obecenstvo pochopilo dobrou snahu správy divadelní a ta zase, aby odhodila sliby a raději činy dokázala, co zmůže. Lépe čísti na konci saisony řadu úspěšných her provozovaných, než řadu her na začátku saisony, o nichž lze právem souditi, že provozovány nebudou! Vederemo!

Národní divadlo. „V předvečer války“. Hra o 5 dějstvích Napsal Claude Farrère a Lucien Népoty. Přeložil Rud. Novotný. Režisér Gustav Schmoranz.

První cizí novinka po prázdninách nepřinesla právě překvapení. „V předvečer války“ předvádí nám okamžik, kdy na lodi Alma očekávají rozkaz k odplutí do Bizerty, což má být znamením nastávající války. Na lodi nalézá se i choť velitelova, která miluje lodního poručíka p. d'Artelle. Týž skryje ji ve své kabině a po hodině milování s hrůzou oba pozorují, že loď jest na širém moři. Jest jediná naděje, že Jeanne v Bizertě dostane se nepozorovaně na souši. Ale na cestě setká se Alma s nepřátelskou lodí, nastává boj, poručík p. d'Artelle smrtelně raněn umírá a zatím co loď se potápí, Jeanne omdávající vysazena do člunu a zachráněna. Nehoda neměla by pro Jeanne špatných následků, kdyby její choť nebyl postaven před válečný soud. Marné jest jeho dovolávání, že byl oklamán falešnými signály. Konečně před tribunálem soudním vystoupí Jeanne jako svědkyně, aby vrátila vojenskou čest svému muži, ale zároveň nadobro rozbořila ne právě největší štěstí rodinné.

Pan Vávra založil velitele lodi Almy jako staršího, dobrého muže, který svou choť miluje „láskou mleneckou“, ač ví, že ona o mnoho mladší lásky takové není schopna. V roli Jeanne střídá se pí. Suchánková s pí. Kronbauerovou, která založila svou roli naprosto trpně vůči svému muži, ač tvrdí, že ho miluje. P. Deyl nemohl plně rozvinouti svých schopností, což vězí v roli samé. P. Hurt jako velitel Morbraz předvedl typickou figurku, jež zaujala právem obecnost. Le Duca předvedl p. Kohout ve své prostotě a jednoduchosti s plným zdarem. Brambourg p. Steimarovi dobře svěděl.

P. Schmoranzova režie dala si záležeti na výpravě novinky, zvláště v dějství třetím a přičinila se, aby představa pokud možno v rámci scény byla dokonalá, ač právě zde pocítuje se nedostatek děje a málo vzruchu. Děj jest napínavý a působivý, v rukou obratného dramatika dalo by se tu ještě více vytěžit.

* * *

Na počest jugoslavských vojenských delegátů sehraha byla Vojnovičova „Smrt matky Jugovičů“, drama plné hrůz, kdy na Kosově poli odbývá se boj na život a na smrt. Matka posílá své syny do boje nadšena, že budou moci bojovat za drahou zemi. Přijímá smutné zprávy jak jeden za druhým proslavivše se prolili krev svou za otčinu. Ba, jest odhodlána zřeknouti se posledního syna, kterého láska k ženě přivedla tajně zpět, nevrátili se na bojiště, neboť láska k ženě nemá být silnější než láska k ohrožené nepříteli zemi. A syn na domluvu matky jde znovu v boj, aby jí nesporně dokázal, že jest jí hoden. Které dopřáno vše snést, dopřáno i zřít po boji v sevřené ruce posledního syna prapor, uzmutý nepříteli. Nyní klidně umírá ta, která snesla moře duševních bolestí a vypila kalich hořkosti až na dno.

Dílo, v něž Vojnovič vložil srdce a všechnu svou básnickou tvořivost, nemíjí se pochopením u těch, kteří, byť i jen z prken divadelních zřeli válečnou litici, vše zdeptávající a ničící. Pí. Nasková vložila ve svou roli matky Jugovičů vše své umění, celou duší prožila utrpení ženy-matky a k ní družili se svorně i ostatní, aby přispěli hřivnou svého umění ke zdaru díla, které vhodně zvoleno k tak významné chvíli přítomnosti významných hostů.

* * *

Městské divadlo Král. Vinohrad. „Napoleonka“. Komédie v 5 dějstvích. Napsal A. de Lorde a J. Marsele. Režisér Frant. Hlavatý. Po dlouhých odkladech provedena byla francouzská hra „Napoleonka“, která současně hraje se každodenně na pařížském divadle Sary Bernhardové. Napoleonka jest čiperným dítětem Napoleonovým, které jako hoch za bitvy u Waterloo slouží v otcově vojskě. Po pádu a smrti otcově dostane se ke dvoru krále Ludvíka XVIII. a stane se jako Napoleonka ze Serignanu miláčkem krále ode všech klamaného. Zachrání i trůn králi a odhalí úklady jeho bratra. Hra poněkud připomíná nám Sardoua.

Všichni účinkující přičiňovali se, aby přispěli k úspěchu díla. Roztomilým dílčkem, který každému řekne pravdu, byla pí. Baldová, kolem níž

celý děj se soustředí. Starého, bodrého krále příhodnou maskou a hrou vybavil p. Zakopal, pí. Májová vžila se v roli milénky královny, p. Tuma v roli Rogera ze Serignanu upozornil na se příjemným hlasem, p. Vydra ničeho nezůstal dlužen své dvojí roli.

P. Hlavatý vhodným scénováním hry přispěl k úspěchu díla. V předkladě Alex. Hradeckého nemile neseme řadu „pouličních výrazů“, které mohou lahoditi galerií, ale zároveň dokazují, že u královského dvora ozývati se nesmí.

* * *

„Candida“. Komédie o 3 dějstvích. Napsal Bernard Shaw. Přeložila Pavla Moudrá. Režisér V. Vydra. Candida není právě pro Prabu novinkou, neboť byla již provedena v cyklu her „Kruhu českých spisovatelů“ ve Svandově divadle na Smíchově. Přes to však vzbudila i nyní zájem obecnosti svým námětem i ovzduším, kde pastor Morell má býti připraven o svou choť, kterou nade vše miluje a jemuž ona jest nepostradatelnou. A kdo ho chce o ni připravit? Skoro ještě hoch, pišící neunavně básně, snílek, který Candidě nabízí svůj smutek a bol. Ale malý hrdina dovede také chápat, co by z Morella bylo, kdyby mu odloudil tu, která se svému muži zasvětila a jehož život dovedla zkrášlit při vši námaze a práci, která svým úsměvem zaplašiti uměla každou nesnáz. Chápe to dobře a — ustupuje, aby zapomněl a na památku odnáší si první a poslední políbení na čelo.

Hře Shawově věnována po stránce reprodukční péče, jež si práce plně zaslouží. Morel p. Vojtův byl dobře střížen na pastora — krasořečníka a horlivce v kněžském povolání. Eugen p. Tumův od počátku do konce nesympaticky založen, nepřilozený, často zapadal do theatricalnosti, zkrátka figurka neschopná života. Candidu vytvořila pí. Iblova jako ženu, která jest svému chotí vším, co by ho v jeho poslání povznášelo, dodávalo mu síly, aby svůj úkol mezi lidem dobře vykonal. P. Hlavatý by zase jednou ve svém živlu, p. Vrbský i sl. Machova dobře zapadal v rámec hry.

* * *

Z české dramatické literatury. Inž. B. Fürst napsal hru o 4 dějstvích „Facir“; Antonie Fischerová tři scénické črty ze světové války „Česká kalvarie“ (Vítězství — Poroba — Vel'ezrádci). — Ve Svandově divadle na Smíchově sehráli ochotníci původní práci Františka Francie „Mrtvé listy“. — K. Fořt napsal hru o 3 jedn. „Návrat českého legionáře“, — A. Hegnerová hru ze současného života o 3 jedn. „V příboji“. — F. J. Karas historickou hru o životě a utrpení Mistra J. Husa „Kostnické plameny“, — X. Jager efektní hru sociální o 3 jedn. „Navždy svoji“ („Rudý květ“) a historickou hru o 6 obr. dle H. Sienkiewicze „Potop“. — B. Vrbský napsal pro kabaret „Lucernu“ veselohru „Na dvou židlích“. — Svandovo divadlo na Smíchově uvedlo na scénu veselohru P. Rudolfa „V útulném hnízdečku“. — Národní divadlo vypraví k zahájení nového předplacení Lomův „Děvín“; z oper přijde na řadu co nejdříve „Jessika“ od Foerstra a Fibichův „Pád Arkuna“; balet nastuduje znovu Nedbalovu „Pohádka o Honzovi“. — V Areně na Smíchově provedena byla původní orientálská hra se zpěvy od O. Hassena s hudbou E. Starého „Tisíc a jedna noc“. — Al. Stöger napsal hru „Slovensko jest naše“.

Různé. V Nulích bude zřízena stálá činohra za vedení býv. ředitele Nár. divadla v Brně Fr. Laciny. — Vinohradský „Hlahol“ provede jako novinku oratorium „Jan Hus“ od R. Vohánky na slova Ferd. Havelky. — B. Lachmann sestavil novou činoherní společnost, která pod jménem „Česká Činohra“ bude provozovati po Čechách výhradně hry české a slovenské. — Ve Vídni provedena byla nová opera Rich. Strausse na slova H. Hofmannsthala „Žena, která nemá stínu“. — V Londýně zemřel slavný anglický herec H. B. Irving. — Národní divadlo uvede na scénu Andrejevovu hru „Kateřina Nikolajevna“.

Osobní. Členem souboru činoherního na Nár. divadle stal se pan Vojta Novák ve funkci régisseura. — Intimním divadlem smíchovským získán byl jako režisér a dramaturg známý divadelní kritik a spisovatel

Dr. Jan Bor. — Ema Destiniová přijala na zimní období engagement v Metropolitní opeře v Americe. —

Naše rovy. Dne 29. října 1919 odešel na věčnost jeden z bývalých předních členů Národního divadla, Jakub Seifert, který svým uměním dovedl šířiti slávu českého dramatického umění. Narodil se v Praze dne 9. května 1846 a již v r. 1863 vystoupil na scéně českého prozatímního divadla jako Raul v Panně Orleánské. V pozdější době převzal role prvních milovníků a tu uplatnil plně svou tvůrčí sílu. Nezapomenutelnými zůstanou jeho význačné role Karla IV. v „Noci na Karlštejně“, Cyrana de Bergerac, Hamleta a j. Jako ředitel Uranie povznese i tuto nepatrnou scénu předměstskou, byl mistrem slavnostních přednesů, proslavů a básní příležitostných. Za své zásluhy byl dekorován zlatou medailí města Prahy. Odchází jeden z mimů, na něž se tak brzy nezapomíná. Jméno Seifertovo zůstane zlatým písmem zapsáno v dějinách Národního divadla i v srdcích jeho četných přátel a obdivovatelů ryzého jeho umění. Čestná budiž mu paměť.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Památný den výročí české samostatnosti oslaven byl nejenom četnými články, básněmi, úvahami v časopisech a novinách, ale i celými knihami, nejvíce básněmi, opěvujícími naši samostatnost. Uvádíme na příklad Rokytovy „Písňe osvobozeného otroka“, Ant. Sovy „K výročí 28. října“, Aloise Zipka „Na křídlech svobody“, Karla de Wettera „Českou píseň“ a střízlivě psané dílo prosou „Rok práce“.

„Studentská Hlídka“ vyšla pod novým názvem „Život“ (desetkrát ročně, o jednom archu) a chce se vyrovnat se všemi otázkami, jež den přinese, církevními reformami počínaje a pokrokovým socialismem konče. Jednatí bude o umění, politice, náboženství, socialismu, všem dohromady. To bude život. Chce kolem sebe seskupit veškerou inteligenci, klerus i laiky.

„Našinec“ v čísle 222. přináší „Důležité kapitoly“ od C. B. a mezi těmi mluví též o tisku. Z ní vyjímáme: Je prý tisk nepřátelský, bezbarvý a dobrý. Tisk má býti bojovníkem pro naši dobrou věc. Na kazatelkách se káže v chrámě v neděli, noviny se čtou každý den. „Jak může býti vojsko, jak může býti armáda jednotná, neproniká-li od úst k ústům heslo od od prvního do posledního muže? Tím okřídleným poslem, nad bílé perutě holoubků poštovních rychlejším, který heslo to roznáší a neodolatelné příklady rozhodnosti a síly křesťanského přesvědčení hlásá, nikdo jiný není nežli křesťanský tisk . . . Držme se toho skvělého praporu, který v boji za pravdu a svobodu v čele, na prvním místě, vysoko vlaje; mužně za ním krácejme a spějme!“ Následuje výpočet několika dobrých časopisů, hlavně z Moravy. Ovšem jest jich mnohem více.

Německá básnířka Ilse v. Stael vydala v Kempen dramatickou báseň v jednom jednání „Der heilige Nepomuk“. Invence básnická má tu mezi v dějinných událostech, neboť hrdinná smrt jeho a příčina její aspoň co do skutku jest objasněna. „Hlídka“ brněnská (str. 546) dí: „Sv. Jan Nep. smutnou zásluhou českých vandalů stává se znova populárním. Ona hra by zajisté právě nyní pro naše jeviště byla vděčná. Hanbíme se sice říci, aby byla přeložena — od cizinců máme čerpati oslavu našich hrdinů! — ale když u nás nikdo se k něčemu takovému neodhodlal, nezbude asi nic jiného. Aspoň tak bychom i mimo chrám vykonali jakýsi smírný skutek za sveřepest všelijaké té . . . havěti a posluchačstvu poskytli příležitost osvědčiti odpor proti ní.“

Vzpomínky na Pia X. Kard. Merry de Val, státní sekretář papeže Pia X., chystá knihu vzpomínek na papeže Pia X. „Nuovo Giornale“ dostal některé výňatky ze spisu toho, jež uveřejňuje. Kard. Merry de Val líčí tu papeže Pia X. co muže plného dobroty a shovívavosti, ale i mužného odhodlání a energie.

„Nad kolébkou“. Spolek „Cs. Ochrana matek a kojenců“ v Praze I., Bartolomějská 3, vydá k posílení svých financí a také z důvodů agitačních kalendář matek českoslov. „Nad kolébkou“, který vyjde na podzim v nákladu asi 40.000 exemplářů. Vedle belletrie bude obsahovati též několik

článků populárně vědeckých o mateřství a kojení. Část textová bude mít důstojný pendant v části ilustrační. Kalendář, jehož celková úprava je svěřena rukám uměleckým, přinese výběr nejkrásnějších obrazů našich malířů, hlavně Manesa a Aleše. Rozsah kalendáře je určen na 130 stránek. Cena bude se řídit obvyklou cenou kalendářů jiných.

Vyučování náboženství ve školách vyšších. Vzácného poučení skýtá • této nyní tak akutní otázce spisek Dra. Wickerta „Der Bildungswert des Religionsunterrichtes als Lehrfach der höheren Schulen. Trier 1919. Paulinusdruckerei. M. 1. Kritikou se spisek velmi doporučí; jest psán věcně a klidně.

Mladý slovenský básník Ignác Grebáč-Orlov vydal svou druhou sbírku básní s titulem „V povíchrici“. Ve sbírce je shrnuta tvorba z doby válečné. Kniha stojí 8 korun a rozesílá ji tiskárna „Leo“ v Ružomberku.

Spokulační, ziskuchtivé publikace. Lidé, kteří by patřili do kriminálu, vydělávají brožné peníze svými zápisky. Tak generál Ludendorff obdržel za své upomínky, vydané v několika jazycích, 20 milionů marek. — Podobný odrodilec Ot. Czernin za své válečné úvahy ve „Vossische Zeitung“ obdržel půl milionu marek. Rozumí se samo sebou, že úvahy obou mužů jsou jednostranné, fakta tendenčně zbarvená. Svět chce sensaci za každou cenu.

V „Knihovně družiny literární a umělecké“ vyšly kresby z Valašska pod názvem „Nedobry“ od Bedřicha Konafika-Bečvana. Kresleny postavy prostých mužů, jichž mysl jest obestřena temnými přízraky. Nejsou rozvláčné, ač látka svádí k delším reflexím a k překrásným dodatkům.

Paměti hr. Hertlinga vyšly v prvním svazku u Köselů v Mnichově. Další dva svazky budou rychle po sobě následovati. Pro českého katol. inteligenta je nejzajímavější kapitolou docentura Hertlingova na universitě v Bonnu v letech sedmdesátých minulého století. Píše: „Valná většina profesorů chovala se ke mně, ježto jsem byl smýšlení katolického, odmítavě; zdál jsem se jim cizím tělesem, jež snažili se pokud možno udržovat od sebe ve vzdálenosti co největší.“

Ostravský a slezský kalendář pod názvem „Ostravan“ „Bezruč“, vydá během tohoto měsíce „Vydavatelské družstvo mor.-slezské Revue“ v Brně. Tímže nákladem vyjde kalendář „Legionář“ a „Čechoslovák“. Kalendáře vyjdou v umělecké úpravě dle návrhu akad. malíře Podešvy. Obsahovat bude každý 120 ilustrovaných obrázků vztahující se k posledním událostem a činům našich legionářů na Slovensku, v Rusku, Itálii, Sibiři, Vladivostoku, Japonsku, Americe a j. Zábavní část obsahuje příspěvky prap. Špačka, Husáka, Medka, Jeřábka, Sokola, Fimberga, Volného a j., vedle humoristické části s karikaturami Podešvy, Krále, Köhlera a celé řady pokynů a rad. Je to jediný kalendář s trojbarevnou obálkou. Cena 9 K, prodávám a kolportérům po 6 K.

Znamenitou politickou příručku je „Almanach Národního shromáždění“, který vyšel redakcí dra. M. Navrátila. Z bohatého obsahu vyjímáme řeči pronesené v první schůzi N. S. (dr. Kramář, Tomášek, dr. Bella), řeči pronesené při příjezdu presidenta republiky (dr. Kramář, Jirásek, dr. Šámal, Tomášek, Janoška), poselství Orlando, poselství presidentovo, odpověď N. S. na poselství presidentovo, prohlášení obou vlád, adresa Denisovi, slibovací formule předsedy N. S., ministrů a presidenta, dopisy presidenta odstupujícím členům vlády prvé a nově jmenovaným členům vlády druhé, životopisy a adresy všech členů N. S. i členů ministerstva Tusarova, většinou na základě vyžádaných dat. Cena váz. výt., tištěného na holandském jasanu, s podobiznou pres. T. G. Masaryka 25 K., poštou dopl. 27 korun.

„Farská slepice“, napsal a svým nákladem vydal Karel Vika, humoristický román ze zvířecího světa, v němž spisovatel líčí osudy slepice, která opustila farský dvůr, jeho blahobyť, a vydala se do světa za dobrodružstvími a touhami svého srdce. Cena 10 K.

Stagnací v naší krásné literatuře zabývá se v „České stráž“ (čís. 37.) prof. J. Vodák. Naše krásná literatura prý umlká. Za starší básníky a prosaisty nenastupují noví, není slibných talentů, mladého pokolení. Mnoho způsobila válka. Uměle básníky nelze pěstovati, nutno čekat. Kdo ví, nehlásí-li se nový duch v lečterém skromném dítku dnešním.

Oposliční list „Role“, který prudce útočí proti Švehlovi, začal vycházeti jako deník. — V Košicích počal vycházeti nový list strany Hlinkovy „Slovenská sloboda“.

„Vojna“, je soubor lidových písní L a d. V y c p á l k a. Za války bylo provozování těchto písní policejně zakázáno. — Srovnej Henry Barbusse román „Oheň“.

Cestopis jaký býti nemá. Pod tímto názvem posuzuje „Lid“ (č. 234.) spis F. X. Saldy ve „Venkově“, kde tento spisovatel odsuzuje cestopis Aloise Mrštíka „Hore Váhom“ proto, že Mrštík líčil spolu zbožnost slovenského lidu. To je prý „Kostelnická nebo ministranská lži-poesie katolického chrámu“, — „bengálské divadelní osvětlení a lidské tatramanství“. „Lid“ proti tomu uvádí, co napsal inženýr F. A. Vondruška, také básník o Slovensku, v „Českém deníku“.

Jaká literatura se palí v Uhrách. Socialistický „Večerník“ (č. 241.) v článku „Moderní Konláš“ připomíná Jiráskovo „Temno“ a hned uvádí, že Habsburk (I) Fridrich vydal v Uhrách rozkaz, kterým nařizuje se spálení 178 knih socialistického obsahu. Mezi jinými jsou to: Marx Kapitál; Marx-Engels Literární pozůstalost; Marx Komunistický manifest; všechny knihy a spisy Karla Kautského; Szabo Ervin, Kapitál a práce; Vandervelle, O umění; Garamt, Život Marxe a Engelse; Welter, Sociálně demokratická strana a mír; Varnay, Revoluční dějiny; Zikm. Engel, Ochrana opuštěných a nemanželských dětí. Na konec dí: „Je tento Fridrich zvrhlík nebo pošeltec, že středověkými a jezovitskými prostředky chce vyhubit to, co dnes stává se nejmocnější silou světa a pod čímž Fridrich Habsburk jako červ jednou bude rozšlápnut?“

Při literární soutěži „Dorostu“ sešlo se od šestnácti autorů osmnáct prací. Ceny byly 100, 50 a 25 korun. Přijaté práce budou v „Dorostu“ uveřejněny.

Katolické kalendáře. „Náš věstník“ v čís. 4. vypočítává řadu katolických kalendářů na rok 1920 z Čech a Moravy. Uvedeno jich 43 a počet ještě není úplný. Schází na př. „Moravan“, „Štůtný“ a jiné. O četbu tedy dostatečně postaráno na dlouhé večery.

Pěkná literatura pro studující mládež. „Lid“ (č. 245.) podává citat z knihy, kterou jakási pí. Fryčová z Plzně rozesílá po důvěrnících středškolských studentů, žádajíc za hromadné objednávky. Líčena svatební nos novomanželů, ženich uváděn jako hřebec a „počestné“ manželce co se v tu chvíli stalo, nelze ani citovati. Což jest už jménem svobody všecko dovoleno?

Krvavá a bordelová literatura zapustila i u nás kořeny a počíná již i na mnohých místech bujetl. A není ani jinak možno. Dokud se nevymýtí špatný tisk, nebude jinak. Psalo by se méně špatných knih, kdyby se četlo více dobrých. Ale dobrým knihám vyhýbá se velká část lidí, jako čert kříži. Dobrou a zvláště náboženskou knihu čísti bylo by tmářstvím a zpátečnictvím, jak praví přátelé a příznivci literatury krvavé a bordelové. Což krvavá a bordelová literatura náleží k pokroku? Možná že ano, jinak by ji lžipokrokaři — pravých pokrokářů se to netýká — nepěstovali. Náboženství lidu se takovými krvavými a bordelovými literáty zlehčuje a zesměšňuje a z výchovy dětské odstraňuje, náboženská mravouka se zavrhuje, ano i zakazuje a vštěpuje se různá hesla.

Paběrky z novin a veřejného života.

† Dr. Karel Mattuš. Jeden z posledních z družiny Riegrovy odešel 24. října před věčného Soudce. Dr. Karel Mattuš rozžehnal se s tímto životem. Bylo mu dopřáno dočkat se splnění ideálu, za nějž od mládí svého vytrvale a svědomitě bojoval, obnovení samostatnosti našeho státu, osvobození národa, jehož byl zesnulý věrným synem. Mattuš s Riegrem tak se doplňovali, jakoby byli jednou bytostí. Vedle rozsáhlých vědomostí politických měl Mattuš i podrobnou znalost otázek života hospodářského se dotýkajících, jež mu umožnily, že mohl národu svému plných služeb prokázat i tehdy, když dráhu aktivní politiky opustil. Dr. Mattuš byl politickým vůdcem, vůdcem, který netočil se jako korouhvička po větru nálad. Dvakrát složil mandát poslanecký, když se jeho názory nesrovnávaly

nebo v rozporu octly s běžným míněním. Dočkal se ale vždy zase zadostiučinění, že opět povolán byl na místo důvěrníka národa. Politický směr zesnulého byl osvěceně konservativní. Byl proto svého času vřelým zastancem smírné dohody Čechů s Němci a vládou vídeňskou, vyvrcholivší ve známých punktacích. Až do svého skonu požíval proto zesnulý všeobecné úcty a vážnosti v národě, a často opět a opět povoláván k součinnosti, když šlo o vážné kroky české politiky. Ještě za války osvědčil se věhlas a rozhled Matušíův měrou neobyčejnou, u muže jeho vysokého věku podivuhodnou. Dr. Karel Matušík narodil se 21. května 1836 v Mnichově Hradišti, gymnasium studoval v Čes. Lípě, Ml. Boleslavi a Jičíně. Práva absolvoval na universitě pražské, načež vstoupil r. 1864 do služeb obce mladoboleslavské, 1867 do zastupitelstva téže obce, jejíž se r. 1870 stal starostou, jímž zůstal až do odchodu svého z téhož města r. 1889. R. 1890 jmenován byl vrchním ředitelem Zemské banky pro král. České. Roku 1899 povolán byl do panské sněmovny. Četná města i obce jmenovala jej čestným měšťanem. Vedle bohaté činnosti politické pilně přispíval i do různých časopisů své strany a vydal i několik spisů samostatných.

Úmrtí polského učence, V září zemřel v Krakově profesor církevního práva na universitě Jagellonské dr. Boleslav Ulanowski, generální tajemník akademie Umiejetności. Vydal řadu pramenů k dějinám polským a k dějinám polského práva.

Úmrtí. V říjnu zesnul v Pánu tvůrce Mariánské zahrady mistr Karel Klár. Pohřeb zesnulého byl 7. října o půl 4. hod. odp. z ústřední kaple olšanské.

Mojmír Urbánek, populární pražský hudební nakladatel v Praze, zemřel ve věku 47 let.

Emil Bretter, bývalý chef-redaktor časopisu „Politik“ a vynikající žurnalist, býv. předseda Spolku českých žurnalistů a Pensijního spolku, zemřel ve věku 62 let.

Francouzských spisovatelů padlo ve válce 450. Výbor Sdružen literátů dá vyrytí seznam jejich na mramorové desky a zasaditi na průčel svého domu, aby „po všechny časy mohli chodci-Francouzi, postávající na minutu cestou do práce, cizinci, přicházející se dotazovat duše a minulosti francouzské — čísti znovu a znovu těch 450 jmen a s úctou posouditi hrůzu naší krvavé daně.“

Jubiläum Václava Vondráka, který 22. září slavil své šedesáté narozeniny. V mládí obíral se románskou filologií a byv nějaký čas vychovatelem, stal se kustodem dvorní knihovny vídeňské a při tom postupně docentem, mimořádným a řádným profesorem slovanského jazykozpytu na universitě ve Vídni. Napsal řadu knih a studií ze slovanské filologie česky i německy. Tyto vydala pražská akademie.

Významné jubileum oslavil 26. října „Křesťanský demokratický klub v Praze a to 25leté trvání. Byl o rok dříve založen než strana sama. Při jeho založení stáli: Dr. R. Horský, red. Jiroušek, správce Hovádek, živn. Ptáček a jiní. V prvním roce republiky přispěl k oživení lidové strany.

Dr. Antonín Vřešťál slavil své 70. narozeniny jako děkan kolegiální kapitoly u Všech Svatých na hradě pražském a řádný profesor mravouky české university Karlovy. Narodil se v Praze dne 23. října r. 1844 a od r. 1891 jest universitním učitelem a vychovatelem českého duchovenstva. Plný lidský věk působí prof. dr. Vřešťál na universitě, kdež náleží k nejoblíbenějším profesorům. Na katedře jest nejen hlubokým učencem, nýbrž spolu uchvacujícím učitelem a cílevědomým vychovatelem kněžského charakteru. O hloubce a pílí prof. dra. Vřešťála svědčí též řada vědeckých prací. Vrcholem jeho práce jest vědecké zpracování katolické mravovědy mateřským jazykem ve 3 dílech. Toto dílo — odbornou kritikou vysoce ceněné — jest výsledkem velké přípravy literární i jazykové, dlouholeté zkušenosti a všestranného studia. Prof. Vřešťál tvořil vlastně novou vědeckou mravoukovou terminologii českou, již věnoval mnoho přemýšlení a studia odborného, a přivedl ji k vytčenému cíli. Katolická mravověda není ovšem jediným dílem Vřešťálovým, dosud jsou časová a jedinečná jeho díla o lichvě a hypnotismu. Četné jsou mimo to články jeho v ČKD. a zvláště v Českém slovníku bohovědném, jichž není lze tuto vypočítávat. Prof. Vřešťál jest též horlivě činný ve vědeckém ruchu spolkovém,

zejména v křesťanské akademii, v jejímž vědeckém odboru konával pou-
tavé přednášky a dosud jest z hlavních jeho pracovníků.

Šedmdesátého roku dožil 19. října známý ředitel obchodní školy pan Napoleon M. Kheil, kterýž ve svém ústavě vzdělal tisíce žáků pro praktický život. R. 1890 založil z podnětu knihkupeckého grémia pokračovací školu knihkupeckou, první to svého druhu v tehdejší monarchii. Kheil je též výborný znalec Španělska a věcí španělských. Kromě svého oboru obchodního zabývá se také horlivě hmyzoznalectvím a je ve spojení s čelnými entomology, kteří řadu hmyzů nazvali jemu na počest „Kheili“. Panu řediteli, zakládajícímu členu Družstva Vlast, důvěrnému příteli zesnulého zakladatele našeho Družstva Tomáše Škrdlie upřímně blahopřejeme. Též naše Vlast přinesla od pana ředitele v minulých ročních řadu znamenitých článků. H. F.

Třicet let činnosti sociálního spisovatele. Před třiceti lety vydal spisovatel Rudolf Vrba první svůj spis: „O zachování stavu rolnického,“ jsa tehdy kaplanem v Křinci, v diecési litoměřické. Spisovatel Rud. Vrba napsal dosud 20 spisů. Před vypuknutím války v červenci roku 1914 vydal spis „Světové zbrojení a Slovanstvo“. Cena 9 K. Předpovědi v tomto spise znalce učiněné se doslova splnily. V srpnu r. 1918 vydal spis „Válka a náboženství“. Cena 9 K. V díle „Oesterreichs Bedränger“, které vyšlo r. 1904, jest světová válka na mnoha místech spisu toho předvídána. — Spisovatel Rud. Vrba narodil se 6. října 1860, maturoval na německém gymnasiu v České Lípě, r. 1887 byl v Litoměřicích ordinován. R. 1898 vstoupil do redakce „Katolických Listů“, ve kterých obstarával část národohospodářskou, který obor obstarává nyní v deníku „Čech“. R. 1911 dne 21. ledna byl na rozkaz dohlédacího úřadu ve Vídni zatčen. Zeměbranecký soud v Praze po pětiměsíčním šetření z obžaloby jej propustil.

Univerzitním profesorem jmenován F. X. Šalda, jenž psal články, polemiky, úvahy, essaye, dozrál z kritika v básníka, jenž lyrickým veršem povídkou i románem předstoupil před kritiku, aby se podrobil soudu jiných.

V Římě založen byl Istituto Bibliografico Italiano, jenž má být kulturním prostředkovatelem mezi Itálií a ostatním duchovním světem. Také národ český musí tu být interessován, zejména když základy položeny již i k našemu českému ústavu bibliografickému v Praze.

Historická kaple Husova objevena. Společnost Husova musea pověřila arch. p. Kubička, aby pátral po zbytcích Husovy kaple, což se mu konečně podařilo. A sice vedle domu č. 7 na Betlemském náměstí v dílně uzenáře p. Štípka objeveny základy kaple a sice sakristie celá, gotický oblouk dveří a ve vedlejší místnosti zachovalé gotické okno. Nad sakristií byl byt Husův, z něhož Hus přímo vcházel na kazatelnu. Značné zbytky betlemské kaple objeveny ještě ve třetím dvoře německé techniky, kam až kaple zasahovala. V pracích směřujících k odhalení dalších památek se pokračuje.

Vinohradská soutěž. Nelze upíratí odvahu vinohradskému Spolku pro postavení chrámu na památku dosažení svobody a samostatnosti; nežli uplynul rok od prohlášení svobody, podniká velkou akci pro zbudování nové svatyně a tím též první velký pokus o monumentální stavbu v nynější stavební krizi. Vinohradským zůstává čestná priorita, první přišli, by dali našim architektům pole ku práci, předešli stát, předešli válečné miliónáře.

Zvon žádá, aby mu spisovatelé podali, co se jim nelíbí v našem životě pospolitém. V čísle 4. odpovídají: El. Krásnohorská, jí se nelíbí hazardní hra, Dr. Ad. Heyduk — rozháranost, neupřímnost, literární pomluva nepřítomného soupeře; Kar. Rals — tolik stran, Bož. Viková Kunětická — židé, Dr. Jiří Guth — neslušnost; Ant. Klášterský: Co trapným se mi nejvíce zdálo mám říci ve svém posudku? Nu, že je srdcí u nás málo a tolik, tolik žaludků.

Známa tiskárna liturgických knih Desclée v Tournai (Belgie) byla válkou zničena. Založena byla před 50 roky. Když 21. října 1918 Němci město počali vyklízet, založili v tiskárně a pobočních budovách oheň. Škoda páčí se na 12 miliónů a shořely vzácné rukopisy, cliché, rytiny, celý sklad biblí, missálů, knihovna i kaple.

VLAST

ROČNÍK XXXVI.

PROSINEC 1919.

ČÍSLO 3.

Dr. Josef Svítal:

Kulturní obrázky ze Slovenska.

(Pokračování.)

V Levoči odbyl Francisci také studium filosofické, které tehdy bylo dvouročním doplňkem gymnasia. Ze tří profesorů nejstarším byl Jiří Müller, slabý paedagog, jehož metoda byla číže mechanická. Byl podagrista, krok jeho byl kulhavý, klouby napuchlé. Dnes by jistě měl trvalou dovolenou. Jak vstoupil do třídy, vyvolal jednoho žáka, aby opakoval lekci z minulé hodiny. Potom diktoval další část pro hodinu příští. Při tom ničeho nevyšvětlil a diktoval stále z těchže sešitů, které si jako mladý profesor před mnoha lety byl pořídit. Věda pro něj nepokračovala, nestaral se o pokrok. Vykládal aesthetiku a psychologii, kořeně jednotvárný diktát občas anekdotami, časem i velmi obhroublými.

Za to matematik Hlaváček rozuměl své vědě a dovedl pro ni vzbudit trvalý zájem u žactva. Byl přísný ale spravedlivý člověk, přítel mládeže. Není bez zajímavosti, že tento matematik učil ty žáky, kteří chtěli se věnovati theologii, také řečtině a hebrejštině.

Nejmladším profesorem byl Pavel Tomašek, syn ev. faráře a jeden ze tří bratrů, z nichž každý psal své přímění jinak. Nejznámější z nich Samuel, farář v Chyžném a proslulý autor písně „Hej Slováci, ešte naša slovenská reč žije“, psal se *Tomášik*. Druhý bratr Karel, který byl lékárníkem v Debrecíně, psal se *Tamásy*, a profesor Pavel psal se *Tomasek*. Dle toho lze soudit, že debrecínský apatykář se pomaďarčil. Za to Pavel Tomašek jako bratr Samuel byl rozhodně národně probudilý. Nedával to sice nijak na jevo před svými žáky, dokázal to však svou slovenskou literární činností.

Jako je nám známo o Prešpurku, že tam v letech třicátých požehnaně působil „slovenský ústav“, totiž jakési mimořádné kolegium při lyceu, kde studenti slovenští seznamovali se s literaturami slovanskými, cvičili se v mateřštině slovem i písmem a utvrzovali se v lásce k vlasti a národu, tak byl i v menším měřítku, bylo tomu i v Levoči.

Do tohoto „ústavu“ přihlásil se i Francisci a podrobil se dle panujícího tehdy zvyku vlasteneckému křtu, přijav ke jménu křtícímu ještě jméno Vratislav. „Křest“ tento dál se takovým způsobem, že nově přistoupivší členové ústavu vytáhli si z klobouku cedulku s novým jménem. Náš autor vytáhl poprvé jméno Svato-

pluk. Věděl, že jméno to značí slavnou epochu dějin slovenských, proto neosmělil se veliké a památné jméno to přijati. Táhl po druhé a přijal Vratislava, o němž, jak praví „ani nevedel, kto to bol ten Vratislav“.

Činnost „ústavu“ záležela v tom, že pod vedením starších a probudilejších scházeli se národně uvědoměli žáci, aby společně cvičili se v řečnění, ve slohu, užívali společné knihovny, předčítali svoje literární pokusy. Z nich nejlepší vydali také tiskem pod názvem „*Iltrenka*, čili výbornější práce učenců československých Levočských“. Kniha vyšla r. 1840.

Básně Hollého a Kollárova „Slávy dcera“ byly tehdy hlavním pramenem vlasteneckého nadšení, poskytující hojnost látky jak ke kritickému rozboru tak k povzbuzujícím řečem a deklamacím. Také písně „Hej, Slováci“ a „Nitro milá“ ozývaly se ve studentských shromažděních.

Patronem a protektorem slovenského ústavu v Levoči byl jmenovaný již profesor Hlaváček. Francisci vzpomíná odvážné panslavské demonstrace, kterou žáci „ústavu“ jednou oslavili předvečer Hlaváčkových narozenin. Bylo to vystavení a osvětlení transparentu s nápisy ve všech slovanských nářečích a ve všech slovanských písmech. Transparent byl odhalen za zpěvu a řečnění u přítomnosti hostů a slovanských žáků ústavu.

Za takovýto „zločin“ byli by Maďaři po roku devětašedesátem jistě vinníky leta žalářovali!

Po tříletí levočském odebral se Francisci dokončit studia na lyceum prešpurské. Staroslavná Bratislava byla tehdy městem rázu německého. Lyceum mělo dobré profesory. Při něm zřízený a dlouhá léta Palkovičem, potom nadšeně Štúrem vedený „*Ústav řeči a literatury československej*“ byl magnetem, který nejvíce vábil Francisciho do Bratislavy. Tam seznámil se s předními muži slovenského obrození, kteří tehdy prožívali v Bratislavě leta horoucího nadšení a horlivého studia. Ludvík Štúr sice ten rok meškal na universitě v Halle, za to byl tam August H. Škultéty a Jos. M. Hurban, jenž již tehdy vynikal úchvalnou výmluvností a imponující energií. Škultéty zastupoval v „ústavě“ Štúra a byl to mladík „blahej dobroty“. Ze spolužáků levočských našel tam nadaného Samka Hroboně, fantastu, ztrácejícího v utopických snech půdu pod nohama, ale vroucího Slováka. Spolubydlícím Francisciho byl tehdy theolog Michalovič, jinoch básnický nadaný ale předčasně tuberkulosou skosený. Od něho zůstala literaturě slovenské deklamovánka „Ja som malý, ale Slovák“ — pro kterou před 20 lety uherský ministr zakázal ve školách užívat Bežův „Šlabikár“.

Mezi profesory bratislavského lycea bylo několik rodilých Slováků, ale většina jich chovala se k uvědomělé a prácechtivé mládeži slovenské úplně netečně. Největší vliv měl Gotfried Schroer, německý krasoduch, smýšlením germán ale přítel mládeže i Slováků. Snad byl proto slovenské mládeži tak nakloněn, že v ní viděl protiváhu Maďarstva, které již tehdy prohlédl a nenáviděl.

Prešpurský „ústav řeči a literatury československé“ založen byl počátkem devatenáctého století za účelem „vzdělání a zvelebení české, to jest vypolerované slovenské řeči“. Připomeňme si tato slova vděčně. Ti, kdož je před sto lety psali, považovali češtinu za vytríbenou slovenčinu, tedy za jazyk jeden, a přirozeně Slováky za jeden národ s Čechy. V návrhu, vypracovaném Tablicem a Palkovičem, stojí výslovně psáno: „Sestupmež se v společnost, *spojme se s Čechy*“. A toto slovo — *spojme se s Čechy* — ještě dnes musí býti směrnicí všem vůdcům slovenského lidu. Ať stalo se cokoli, jedno je jisto: ani Slováci neudrží se bez Čechů, ani Čechové neobstojí bez Slováků. A zrovna tak je jisto: jako jsou Čechové povoláni, aby pozvedli Slovensko *hospodářsky*, tak jsou Slováci k tomu způsobilí, aby obnovili Čechy *mravně*. Odvolávám se tu na krásná a lapidární slova, která nedávno napsal univ. prof. *Vlastimil Kybal*: „Jestliže nenapraví a nezlahodí nás, tvrdé Čechy, lidšlejší a zbožnější Moravané a Slováci, budeme žítí stále v pekle vzájemného škarohlídství, závisti a ničení.“ (Národní Listy, vzdělávací příloha 19. X. 1919.)

Ejhle, ze Slovénka před sto lety přišli do Čech Kollár, Šafařík i Palacký, nesouce ideály národní i mravní. Po stu letech čekáme opět odtamtud obrození české materialismem hluboce porušené povahy.

(Pokračování.)

Fr. Leubner:

Do budoucna.

Z knihy „Můj kantor Život“.

Což vířil intrády pan kantor po ohláškách,
kdo ku svatebním věncům pěstí routu —
tlum děvčat hnul se na kostelních dláždách
i hluché bablčky, kde pod kruchtou šer koutů!

Jdou z chrámu Páně děvčat pestré květy,
k nimž mládenců se kloní statné jedle;
jich uličkou pan kantor kopuleť.

Vstříc pozdrav vážně vyčkává. Vděk moudré hlavě
hleď s mládí láskou důvěrnou, byť ostýchavě!

Stín —

kmet s úsměvem a v myšlénkách jde vedle.

*

Už na panském i na selském se kldí
i podruh vyhnal děti na paběrky.
Pan kantor s bázní na zádušním vidí:
Bůh žehnal. Však co sveze z této měrky,

když k plné žni mu nikdo nepomůže?
Klíď nevděk . . . Sij a snopy cepuj po věk
a štěpuj plánata i očkuj růže!

Vzal kosu sám, svým klasům poklonil se nízko.
Vždyť zrno drobí se! A bouřka, bouřka blízko!

Stín:

„Bůh pomáhej!“ Též pomoh' Svatoň člověk.

*

Ach, bude zima, bude zima dlouhá!
Tich krouží jestřáb, s kříže vrána kváče,
z vod po lukách se chladná mlha plouhá
a do slz kalně s holých větví pláče.

Jde s válem klestí babucha zpod lesa:
mdle sedá na mez, na únavu hřeší,
k vsi hledí tesklivě i na nebesa.

Pan kantor Život — slýchá soucit vnuků
vstát pomáhá ji domů pod otepí suků.

Stín —

a na koledy se mu teplých vánoc těší!

*

Vše klidně výměnkář už do pravých dal rukou;
pan kantor nebude brk na kšaft marně dráti.
Jen po zvyku tu dlí. Jak chrčivě dnes tlukou
z hlav lože hodiny! Den, zimní den se krátí.

Skráň starostlivě ještě nadzvedá se stará:
„I na včeličky po mně, mou vždy radost chudou,
těž, pane kmotře, věrně pamatujte z jara!

Co s vámi mladých štěpů dbám jak oči v hlavě,
už pokvetou, co mníte, do ovoce, zdravě?“

Stín

dle okna. Leč hlas pevný: „Kvést i nésti — budou!“

Joan Adam:

Pan Grigoraš.

Přeložil z rumunštiny Josef Špachta.

Mladý pán Grigoraš byl syn . . . pana Grigora . . .

O starém pánu se za jeho života mnoho nemluvílo, protože byl člověk . . . jako jsou jiní lidé . . . ale o mladém pánu se vyprávělo brzo široko daleko po celém okolí.

Po smrti otcově vrátil se z Paříže a ujal se sám správy svých statků.

Usadil se ve vsi jako zloduch.

Život na venkově, ve vsi, i vesničané se mu protivili, a to ho stále rozčilovalo a popudlivým a hněvivým činilo, a k této nechuti k životu na venkově přidalo se ještě několik chorob —

pan Grigoraš dosud sám nevěděl, jaké to vlastně choroby jsou — jež ho činily ještě nevrlejší a urputnější. Musil-li někdy zajít mezi vesnický lid, činil tak jen s odporem a s ošklivostí, na všechny pohlízel pohrdavě a jakoby si chtěl ucpat nos, aby necítil zápachu okolí.

Pan Grigoraš byl vytáhlý, hubený a věčně churavý.

V bledém, vyhublém a protáhlém obličej, jež řídký vous na bradě činil ještě protáhlejší a hubenější, svítily jako dva žhavé uhlíky, oči vypoulené a zlomyslné.

Mladého bojara hněvalo a rozčilovalo vše, co mu přišlo v cestu a uši ucpával si pečlivě vatou i v létě, aby se snad nenachladil. Se svým služebnictvem mluvil vždy jako ďáblem posedlý. Celý den zůstal, k čemuž si stále nové a nové příčiny vymýšlel. Nic mu nebylo po chuti. Venkované byli hlupáci, neotesanci a zloději a zvyky a obyčeje jejich přímo barbarské.

Dřívější služebníci, kteří byli ve službách nebožtíka pana Grigora, se rozutekli a starodávný nábytek byl vystěhován a pohozen na půdě.

„Což pak vědí zdejší lidé, jak se má žít?“

Pan Grigoraš si přivezl kuchařku z Francie.

Zapomněl jsem poznamenati, že náš hrdina vrátil se z Paříže se zkaženým žaludkem. Nemohl skorem ničeho jísti a pil jen cizí minerální vody.

„Domácí voda jest hotový jed!“

Při jeho stole byly nové zvyky a ceremonie, jimž se služebníci nemohli naučiti. Doba stolování pana Grigoraše byla pro ně pravým postrachem.

„To že jsou řádně umyté vidličky?“

„Tento ubrousek byl již jednou na stole!“

„Dej pozor, huso pitomá, ať mne nepoleješ!“

„Umožte mne, darebáci!“

Jen Tereza, kuchařka, ušla vždy výtkám. Francouzky si pan Grigoraš neobyčejně vážil, protože mu připomínala dny prožité v cizině a mimo to přišla ze země osvěty a svobody, kde i služebníci těší se úctě a vážnosti. Tereza nebyla taková barbarka, jako ty hrubé služky naše. Kdykoli s některým jídlem nebyl spokojen, vylil pan Grigoraš svůj hněv na služebnou domácí.

„Co pak jsi neviděla, že vejce jsou už převařená?“

„Ale vždyť milostivá ví, jak dlouho . . .“

„Co — milostivá! Ty máš dohlédnouti, ty huso pitomá! Fuj! Tu máš . . .!“

Bojar rozbil vejce o hlavu nevinné dívky a odlehčil si: „Jste barbaři, hotoví divoši!“

Třeba připomenouti, že pan Grigoraš udržoval při stole přísný režim. Nejedl vše, byl velice vyběravý a měl prapodivné choutky. Z našich jídel připouštěl jen vejce a sladké mléko; jinak jenom cizí pochoutky, jež mu strojila jeho kuchařka.

„Terezo . . . už jsem ti řekl, že zdejší lidé jedí jako . . . však víš . . . Jenom my jíme . . . ostatní . . . žerou!“

Francouzka se zarděla, sklopila oči a pravila konejšivě: „Kdo jest zdrav, jí všechno, co má a co může.“

Tereza těšila se stále neobmezené úctě pana Grigoraše, až se přihodila hrozná událost, která ji nesmírně snížila v očích neúprosně přísného pána.

V den jednoho sv. Mikuláše*) slavila celá ves posvícení. Po službách Božích konala se podle našeho zvyku veliká hostina venku pod širým nebem. Francouzka, vyšedši z kostela, spatřila stoly plné jídla i zasedla k jedné známé selce. Tereza byla jinak dívka hodná a přátelská, chovala se ke každému nenuceně a vlídně. Když spatřila knedlíky zavinuté v listy kysaného zeli, se studenou memeligou,**) dala se dychtivě do jídla jako vesnická porodní bába, takže svou chuť uvedla v úžas i venkovanky.

V tváři celá zardělá, olizovala se mlsně, pochvalujíc si.

„To dobré, moc dobré . . .“

Ale právě v té chvíli kráčel mezi stoly bojar, který schválně se dostavil, aby v tak slavný den vesničany poctil svou přítomností. Pohled na jídla po stolech i zápach z nich naplňoval ho odporem, takřka hnusem; proto zakrýval si nenápadně šátkem nos. Spatřiv Terezu při jídle, překvapením celý zkoprněl a počal se křížovati.

Jeden z odvážnějších vesničanů osměil se ho konejšiti: „Ta se hodí mezi nás! . . . Držl se memeligy jako dítě prsu.“

Bojar se zamračil, zabručel zlostně nějaké francouzské slovo a odešel, kroutě zlobně a výhrůžně hlavou.

Doma bylo zle!

„Divl jsem se už dlouho, proč nemám pořádného jídla . . . Neschází už nic, než abys mne krmila kyselým zelím . . . Nedbala jsi tam slušnosti, zadala jsi si hrozně . . .“

Pan Grigoraš byl hrozný fňukal; svými stížnostmi a nářky pronásledoval až k zoufání. Vedlé choroby žaludku trápil ho i veliký kašel, což ho uvádělo ve stav takové skleslosti ducha, ale zároveň i drsnosti, že s ním nebylo lze vydržeti.

Vytáhlý, hubený, s řídkými černými vousy a vysedlýma lopatkama kráčival mezi služebníky a dělníky jako příšera, jež budila postrach.

Když zajel někdy do města — malého venkovského městečka v severním Multansku — uvedl v postrach celý hotel.

Hotelier — prohnáný židáček — se pokaždé zavřel a přenechal všecku starost své Rebece.

„Bojím se ho — je to člověk zlý!“

I číšníci se před ním třáslí, ale i se radovali, neboť pan Grigoraš dával jim zpropitné jako opravdový kavalír.

„Ať nám třeba nabije, jen když z toho něco kouká.“

Cesta do města byla ustavičné hubování. Běda kočímu i ubohým koním!

„Dej pozor, vždyť mne převrhneš, vole!“

Kočár měl dvojítá péra a na sedadle uvnitř byla kupa peřin, aby se sedělo měkčěji panu Grigorašovi, který byl v nich

*) T. j. v zimě, 6. prosince.

**) Tuhá kaše, placka, z kukufičné mouky; nahraňuje chléb. Oblíbený pokrm rumunského lidu.

schoulen, máje teplou čepici na hlavě, vat u v uších, zahalen nejen obyčejnými kožichy, ale nad to i kožešinou medvědí.

„Vždyť mne celého roztřeseš, mezku!“

„Nezabalil's mi dobře nohy, osle!“

Naříkal, nadával, křičel podrážděně.

„Zastav, darebáku!“

A co říci o pocestných? Vyhýbali se mu jako strašidlu. Poznávali ho už z dálky. Zřídka kdy ušel některý z nich nadávkám pana Grigoraše.

„Proč na mne vyvaluješ oči, pitomče?“

Kočár jel zvolna a z něho zazníval stále nářek a bédování. Sténal a bědoval při každém ořesu vozu, jako by ležel na lůžku v nemocnici.

Setkal-li se s některým známým bojarem, hned počal si stěžovati: „Jsem ztracen, příteli! Už jest se mnou konec, bližím se smrti — hleď, jak vypadám!“

„To jest pouhá domněnka, kamaráde, pusť všecko s mysli! Podívej se na mne! Jím vše, nač mám chuť, piju obyčejnou vodu ze studně a spím jako — — ponocný!“

Ale skličný pan Grigoraš ho přerušil s bolestí: „To jest něco jiného, když jsi zdrav!“

Hlas se mu dusil namáhavým kašlem a rozloučení se odbylo jen pokynem ruky a smutným pokývnutím hlavou.

A kočár odjížděl těžce, kolébavě, jako loď špatně zatížená.

„Jeď prosředkem silnice, lumpe, nač se vyhýbat? Ať se vyhne ta holota!“

To mluvil s takovým hněvem a přesvědčením, jakoby se byl jeho vůz někdy někomu vyhnul.

Když přijel k hotelu, bylo skládání s vozu hotové vylodování. Ti, kteří ho měli vybavit z kožichů, přikrývek a obvazů, z kupy peřin, musili mít zkušenost a důmyslnost osvědčených badatelů.

„Netahej mne za rukáv!“

„Nešlapej mi na kuří oko, slepáku!“

„Marš, židáku, smrdíš česnekem!“

Nadávky, políčky, plivání — až pana Grigoraše zachvátil kašel — a pak se rozsteklil a řídil vykládání jen znameními a mdlými pokyny.

„Všichni jste hlupáci,“ šeptal a pokyvoval přesvědčivě hlavou.

Pozornost všech byla obrácena především k bojarovu bufetu. Bufet jeho byla komplikovaná skříň, v níž si pan Grigoraš přivázel své jídlo. V ní měl i aparát k ohřívání i láhve s minerální vodou, objednanou přímo u zřídla — ne padělky, jak se prodávají po venkově. Kdykoli měl před sebou nějakou cestu, oznámil to již den před tím Francouzce a ta mu připravila „jeho“ jídlo, jež pak vloženo do bufetu.

„Jinak by mne hostinští otrávilí svými hnusnými bliváními. Jsou to opravdoví divoši!“

Pan Grigoraš vozil s sebou své mýdlo, své nádoby k mytí, své povlaky na postel, ručníky, střevice, zrcadla, vše možné.

„Co? Vašimi hadry nedovolil bych mýti u nás ani podlahu, vy špinavci!“

Zdalo se, že pan Grigoraš se narodil jen proto, aby trápil kde koho, k placení se nikdy neměl, třeba že nikoho ošiditi nechtěl, a měl v pravdě satanský talent placení odkládati, vždy nové výmluvy vymýšleti, věřitele trápiti a v zoufalství uváděti.

Jemu bylo zvláštní rozkoší placení oddalovati. Nejednou měl při sobě peněz nadbytek, a přes to, že viděl před sebou člověka v tísní, liboval si v tom, potýrati ho odkládáním placení. Všichni, kdož požadovali a směli požadovati peněz od něho, byli jeho nepřátelé.

„Zloději, darebáci, chcete mne připravit o můj majetek!“

Ale běda těm, kteří měli platiti jemu! Jemu se zdálo, že jest mu dlužen kdekdo.

Pro pana Grigoraše jediná Tereza byla ušlechtilá a úctyhodná, protože předně pocházela ze země osvěty, vařila jídla bez protivných omáček . . . a za druhé nežádala . . . mzdy.

„Nechám si peníze u pána, aby mi přibývaly v jeho pokladně . . .“

Tato slova pronášela Francouzka s takovou důvěrou a s takovou svatou naivností, jaká zvykům a lidem našim jsou úplně neznámá.

Ostatně ani pan Grigoraš nikdy na to nemyslel, že by snad nechtěl odměniti poctivou práci dívky tak hodné. Co ho však radostně dojímal a k entusiasmu pro ni přivádělo, bylo, že ho nikdy žádosti za peníze neobtěžovala.

Pan Grigoraš, člověk churavý a nevrlý, jemuž hnusil se venkov i jeho lid, nikdy nevzpomněl ani v dobrém ani ve zlém svého zemřelého otce. Všecka jeho úcta k nebožtíku se omezovala na toto zapomenutí a mlčení, z něhož nikdy nevyšel. Zdalo se, že se bojí vzpomínky na otce, jako bázlivci bojí se mluvit večer o strašidlech.

Jen jednou jedinkrát ve společnosti okolních statkářů, když se mluvilo o dřívějších dobách, uklouzlo mu slovo, jímž si stěžoval na otce a litoval jeho neprozíravosti.

„Ach tenkrát! . . . Tenkrát bylo možno získati statek takorůž zadarmo. Kdyby byl měl můj tatík rozum, mohl jsem dnes býti ohromným boháčem . . .“

Zžírán vlastní zlobou a stálým rozčilováním, pan Grigoraš vůči hledě stárnul a chřadl. Neoženil se, protože myslil, že jest těžce nemocen a proto nebylo nikoho, kdo by se z jeho majetku mohl těšiti. O svých příbuzných nechtěl ani slyšeti, protože byli chudí a v nízkém postavení, a pak mluvili s úctou o nebožtíku starém pánovi.

Osamocený a ode všech opuštěný pan Grigoraš pohřžoval se vždy hlouběji do své roztrpčenosti a zanevřel na celý svět. Přecházel samojediný v pokojích pustého zámku, kašlaje namáhavě, nařikaje na svůj zkažený žaludek i chorá prsa. Neměl jediného přítele, který by ho potěšil, nemohl ničeho očekávat v budoucnosti.

(Dokončení.)

León Carbonero y Sol:

Chvalozpěv orientální k narození našeho Pána Ježíše Krista.

I.

Toto je chvalozpěv k oslavě narození zaslíbeného Mesiáše.
Toto je zpěv svobody lidu, sužovaného ve stu pokoleních.
Chvalozpěv slávy synů, kteří hynuli v temnotě; chvalozpěv
pokoje v zemi otroctví a bojů.

Sláva Osvoboditeli člověčenstva! Chvála Otci světla a života!
Sekejte, ó národové, haluze se stromu vítězství, a vijte věnce,
abyste ověnčili čelo Krále králů.

Vystelte cesty jeho posláni koberci z květin, a navoňte mě-
sta i pole vůněmi aloe a pomerančových květů.

Oblecté, národové, roucho bratrství, a opásejte svá bedra
pásem jednoty.

Vyhlaďte znamení kletby, vytlačené na těch čelech, jež po-
světil Bůh svým dechem, a jež potřásla nevěrnost svou nečistotou.

Ať vaše oči, vyhaslé v jezeru smrti, zablýsknou ohněm lásky
který svítí od Libanu k Sinaji, od niv Babylona, zúrodněných Nilem,
ke končinám pouští Nabath, neplodným pro palčivost svého písku.

Pozvedněte hlav svých, sklесlých tíhou otroctví, a podvažte,
své vlasy, zcuchané rukou žalu, stuhou slavnosti a plesu.

Hrajte na harfu vděčnosti, na citeru lásky a na lyru slávy!

Ať se rozezvučí svolávací buben, tamburín prostého veselí,
varhany nábožné slavnosti, a polnice nadšení v leženích.

Hleďte, kmenové, kteří jste postavili v Cedar své stany; hleďte,
rodové, kteří jste si vybudovali své hroby v Egyptě;

Ty, jenž povznášíš obraz tyranů svých až k nebi; i ty, jenž,
se klaníš rostlinám rostoucím v jezerech;

Ty, jenž v mořích razíš cesty svým korábům; i ty, jenž tvoříš
na pobřeží zálivy, po nichž splývají tvé čluny . .

Hleďte k Východu!

Východ byl kolébkou lidstva dle těla; Východ je dnes chrá-
mem lidstva v milosti.

Východ byl domovem lidské vědy; Východ je dnes domovem
moudrosti boží.

Na Východě jste nacházeli byliny, které chrání od poruše-
nosti; na Východě najdete dnes květ, jenž pomáhá duším od palči-
vého malomocenství, které je sežírало.

Na Východě jste se naučili znáti dráhy hvězd, a Východ již
ukazuje vám cesty toho, jenž pojal zem do nesmírného okruhu
nebes.

Na Východě se rodí slunce, a na východě se rodí zaslíbený
Mesiáš.

Všimni jste si, kterak zář jitrní, zaplavuje květiny a rosu, před-
ehází slunce?

Hleďte, jak Maria, která je deštěm milosrdenství Páně, před-
ehází toho, jenž slunci dal světlo, jenž jest nebem nebes.

Viděli jste, jak slunce vychází z moře a nekall průzračnost jeho vod, neruší bublinu jeho pěny, bílou jako perleť jeho lůna?

Vizte, kterak se rodí Ježíš z Matky, vždy Panny, a neposkvvrňuje čistoty její.

A rodí se z Panny, jako vychází aroma z květu, a jako sněh z mračen, jako světlo ze svíce, jako perla z lastury.

A vychází z lůna Panny jako myšlenka z rozumu, jako slovo ze rtů.

A jest ve svém narození jako pocel matky na čelo synů, jako vzdech duší zasvěcených Pánu.

A jako slunce na nebesích vystupuje, aby dalo více světla zemi, tak sestupuje Bůh na zem, aby dal více lesku nebesům.

Zmenšuje-li slunce na svou velikost, čím výše vystupuje. Bůh lépe nám dává poznání svou velebnost a velikost, čím níže sestupuje.

Pojďte, národové světa, pojdte na Východ!

II.

Pán, jenž zapálil ohnivé sloupy a zvedl mraky dýmu, aby v písku pouští značil našim otcům cestu do Kanán, rozsvítil na nebesích svítilnu své bdělosti, ohniško své lásky, světlárnu našeho útočiště, a pochodeň naší víry.

Hvězda se ukázala na Východě, a Bůh jest již mezi námi.

Bůh zasadil do podnoží své velebnosti ten dým, jehož úpyť ctí slunce, neboť jest hranicí zapálenou v ohni boží lásky.

Pojďte, pokolení; pojdte lidé a národové! Pojdte se podívat, jak pramen nejčistější vody tryská v poušť světa; pojdte uhasit v něm svoji palčivou žízeň.

Pojďte a patřte na toho, který rozdělil vody moře Rudého, a mezi nimi dal přechod svému lidu, a v nich hrob nepřátelům Israele.

Pojďte a vizte Davida nového, jenž utne hlavu jinému Goliášovi strašnějšímu.

Pojďte vy, kteří bytujete v končinách půlnočních, a vizte toho, jenž dával rosu, aby hasila žízeň, a mannu, aby krotila hlad.

Pojďte a uzřete toho, který pomazal kněží, aby orodovali za vaši minulost; který nadchnul proroky, aby zvěštovali vaši budoucnost; který vyvolil soudce, aby rozhodovali o vaší přítomnosti.

Pojďte a klanějte se tomu, jenž vám dal krále, aby vám vládl ve spravedlnosti, a náčelníky, aby vás vodili k vítězství.

Pojďte, pojdte a vychvalujte toho, jenž vám dal Pannu, kterou máte velebiti, muže, jenž vás vykoupí, a v něm Boha, jemuž se klaněti máte.

Pojďte i vy z druhé strany moře, vy z dalekých ostrovů, a vy od jihu; pojdte na Východ!

Na Východě naleznete budovatele nového Jeruzalema, panovníka, na jehož hlavě se skvěje sedmero korun ctností, vzácnějších, než ty zhotovené z darů Idaiáše, Tobiáše a Holdaje.

Pojďte a uzřete kněze, jehož plece pokryje nárameník nový.

Jenž nese na hrudi náprsník světlejší, než je ten s alegorickými kameny dvanáctera pokolení.

Krále, před jehož trůnem hoří aniž by hasly, sedmero lamp světla věčného, dobročinného a plného útěchy.

Pastýři a pastevci z Theman, vinaři z Engaddi, panny z Jericha, dcery z Jerusalema, starci, děti a ženy z Judska: pojdte, pojdte a pozorujte toho, jenž je sličný jako Karmel, štědrý jako Nil, velebný jak Libanon, a vonný jako údolí sionská.

Hvězda se ukázala na Východě, a Bůh jest již mezi námi.

Pojďte, pojdte a rozjímejte! . . .

Ten, jenž leží ve stáji, je týž, který svými rukama usadil horstva; jenž otevřel v jejich vrcholech sopky; jenž v útrobách země urobil zlato a vzácné kameny na krášlení svých oltářů.

Ten je to, jenž stvořil kov na kopí a štíty našich synů;

Ten je to, jenž odvažuje nebesa;

Ten je to, jenž sečítá plsek pouště a listy rostlinstva;

On má spočítané krůpěje rosy;

On může hlubiny moře rozdělit a vysušiti.

On, jenž se rodí dnes jako by kromi pořádku, rozestřel jako plátno nad svým stanem ta nebesa, kam se nedostane orel smělým letem svým, ani hřínání smnohočetnými ohlasy svého rachotu, ani výpar vod, ani kouř ohňů.

Jemu, jenž v jeslích se rodí, je trůnem nesmírnost, žezlem všemohoucnost, podnožím tvorstvo, a korunou aureola všech dokonalostí.

On, jenž leží mezi dvěma hovádky, je ten který má ve svých rukou život lidí a řád přírody.

Jemu slouží archandělé, a na křídlech serafínů lítá.

Jeho šlépěje líbá víc andělů, nežli je na obloze hvězd.

Pojďte, pojdte se klanět tomu, jenž lidem zvěstoval skrze proroky své poslání, jež schvaluje hlasem Předchůdce, potvrzuje hvězdou, a uskutečňuje svým narozením.

Hvězda se ukázala na Východě, a Bůh jest již mezi námi.

Z nebe sestupují na zem chvalozpěvy andělů, od země stoupají k nebesům hymny jejich tvorů.

Moře tlumí hukot svých vln, a vichry odcházejí do dutin země.

Větrík čepí hladinu řek, pohybuje tiše rostlinami a schyluje hlavinky jejich k pokloně.

Potoky mírní svůj běh, a skýtají květinám zrcadlo, v němž by si prohlížely svou tvář zkrásnělou zbožností.

Ptáci se rozplývají písněmi: zvonek hvízdá, hrdlička vzdychá, holubička vrká, slavík hvízdá, vzdychá, vrká, trlkuje a klokotá . . .

Stromy kloní své vysoké vrcholy, a cypřiš, jenž svou hlavu pyšně k nebesům nese, závidí křovinám jejich nízkosti, když vidí, jak z blízka pozorují lůžko Boha tvorů.

Květiny a byliny spěchají o závod, aby si zasloužily slávy uvítati svého Stvořitele.

A dobrořečí tomu, jenž je zúrodňuje výparem svých úst; jenž svými rukama je vyvádí na povrch země.

A velebí toho, jehož prst je krásil barvami, jehož dech jim dává vůně a libé zápachy.

Růže zápolí s jiřinkou, a žádná nedochází toho štěstí; tato, protože je prázdná vůně, první pak, že je bohatá trny.

Lilie polní upírá slávy nardu a lilii bílé, a žádná nevíteží, protože v této okusila včela prvotín jejího kalicha; že ve druhém motýl uložil své larvy; a že housenka se vyživila lupínky oné.

Slunečnice se oddala lásce tohoto světa, a vlčí mák dal svou nejlepší šťávu na ukojení okaté nádhery rouch, barvených pro lidskou pýchu.

Stromy i byliny, peří i lastury, korály i dřeva . . . , vše, co jest, pokleká, aby se klanělo Bohu Vykupiteli; vše se nabízí, že okrášlí jeho jesle.

III.

Ale chudý leží ve stáji, jenž nahý má umřít na svém smrtelném loži.

Chud leží on, jenž zemi travnatými koberci odívá; jenž obkličuje lunu kruhem mlhy, kdež se světlo rozkládá v barvy; jenž vlnu ovčím dává, ptákům peří, rybám šupiny a motýlům roušky.

Veškera příroda slaví narození Mesiáše, a člověk nic nevidí v Betlemě.

Jen mudrcové z krajin Sáby, jen prostí z judských údolí a hor poznávají a věří.

Pravý mudřec rozumí a věří; neučený věří a nerozumí.

Pyšný se bojí a nic nedoufá; pokorný doufá a ničeho se nebojí.

Lakomec nedůvěřuje, a sebeláska jest jedlým bohem, kterému se klaní.

Tyran se strachuje . . . ; každého se bojí, od nikoho nic nečeká, a žádnému nedůvěřuje.

Proto jsou kolem Ježíškových jeslí jen mudrci, kteří představují vědu; pastýři, kteří značí prostotu; a děti, obraz neviny.

Já nemám učenosti mudrců, ani nevinnosti dětí, ale ty, Pane, rozumíš mému srdci, a znáš moji víru.

Má víra se ti koří, Pane; tobě zvučí mé rety; tobě patří chatrná díla mého rozumu; tvůj je plamen lásky, jenž mne stravuje.

Běda člověku, jenž neslaví narození Spasitele!

Běda tomu, kdo svůj rozum nepodkládá víře, svůj důmysl tajemství, své vášně novému zákonu!

Běda člověku, jenž vzrušen prázdnotou domýšlivostí na své vědění, žádá od nebe počet z jeho děl, od Boha důvodů pro jeho divy, a od Mesiáše průkazů o jeho poslání!

Co je člověk, aby se dělal zpytatelem Všemohoucího?

On . . . , jenž nenalezl ústí, z něhož vycházejí větrové.

On . . . , jenž neprozkoumal hlubiny moří.

On . . . , jenž nezná hranic prostoru, jak se osměluje vtírat se do bytosti svého Boha?

On . . . , jenž neví, kdy víčka ke spánku zavírá, ani kdy procitne, aby je otevřel: jak se opovazuje přetřásati to, co jest nad ním, nemoha poznati ani to, co jest v něm samém?

On . . . , jenž nedovede vyložit hádanek, které sestavuje druhý, marně se namáhá, aby pochopil podstatu tajemství?

A není-li tomu tak, rcete mi, která je to bytost, jež se v každé chvíli rodí, každou chvíli roste, a v každou chvíli umírá? Kteráž

ustavičně a právě v tomto okamžiku umírá; která ustavičně, i v tomto okamžiku se rodí, kteráž ustavičně a v tomtéž okamžiku roste, a přece ani se nerodí, ani neroste, ani neumírá? —

Nadutí učitelé vědy, vyznejte svou nevědomost! Odložte svou pýchu, buďte upřímní, rozdmýchejte oheň boží lásky, a ve vašem srdci se uhostí nevinnost, a nad vaší hlavou zahoří tajemný plamen víry.

Pojďte, pojdte s ní na místo divů!

Hvězda se ukázala na Východě, a Bůh jest již mezi námi.

Povolte nadšeným souhlasům podívu; pozdvihněte svých rukou na znamení úžasu!

Nechť tlučte vaše srdce tlukotem nadšení a ať vaše oči zazáří leskem radosti.

Pojďte věřte . . . a klanějte se!

Pojďte, a zpívejme hymny o své svobodě, chóry o svém štěstí, chvály ke slávě Vykupitele, veleby o pokoře pravého Mesiáše.

Fr. Tater.

Jan Josef Holý:

Tetička se zlatou kapsou.

Dle francouzského (Marlo Donal.)

(Pokračování.)

IV.

Kněz Bonencontre kráčel jarým krokem, se srdcem radostí překypujícím, že by byl chtěl křičeti pod blankytem nebeským.

A nebyla to cena daru, která ho nadchla — ačkoli nebyl necitelný k bohatému daru, vždyť jeho farnost nebyla příliš bohatá — nikoliv, byl zvláště dojat, že dostal, ačkoli na to nepočítal a toho neočekával, tento neobyčejný příspěvek na vydání svého skromného kostela. Co přece pravila paní Denis? Slyšel ještě služku volati: „Udělá na vás smutný obličej, to je jisto, a mnoho vám nedá.“

Ne mnoho! Tisíc franků za rok! To je peněz! A poskytl tu knížecí přirážku.

Bůh jest Pánem srdcí a mění je, kdy a jak se mu líbí.

Ach, kdyby chtěla paní Grillode obětovati svou mstivost, jako obětovala své peníze!

Řekla to: není lakomá, darovati něco nic jí nestojí. Zapomenouti, to jest mnohem nesnadnější.

Kněz cítil, že toto pole zůstává nebezpečné, zježené, že tu třeba choditi s tisícovou obezřetností. Ale nemohl-liž doufati v šťastný konec pro svou velikou námahu. Naříkala — a s jakou hořkostí — naříkala si na nuzotu srdce svého. Kdo ví? Kdo ví? Možná, že požehnaná hodina brzo zazvoní.

Jeho chůze se ještě prodlužovala, když přicházel na náměstí; chvátil velmi, aby sdělil Celestině překvapující zprávu o své návštěvě u Grillode. Ačkoli spěchal, přece nemohl se

zdržeti, aby nevešel do kostela a aby před Bohem, ve vroucí modlitbě, neprojevil veškerou vděčnost.

Otevřeným oknem vletěla vlašfovka do kostela a létala sem a tam v nábožném stínu, nemohouc nalézt východu. Její křídla dělala malý hluk a její kvik kvik dojímal v pozdní večer. Znepokojovala se k vůli mláďatům, a řekl bys, že je to duše v utrpení, bloudící a pomoc hledající. Myslíl při tom, na Lucii Redelovou.

Kostel byl úplně zrůžovělý paprsky zapadajícího slunce. Když farář otevřel dvěře, vyřítla se vlašfovka, létala nad jeho hlavou a odlétla do svého hnízda, ležícího vzadu ve výklenku.

Kněz udělal kříž, poklekl a vstoupil do lavice, vzadu v lodi, místo aby šel až předoltář. Zde se jeho duše rozšiřovala. S nachýlenou hlavou, se sepiatýma rukama modlil se z celé duše.

Když povstal, viděl neobyčejnou věc v kapli Srdce Páně. Byl to muž, mladý muž, na židli, kterou postavil na nejvyšší stupeň právě proti desce oltáře.

Co zde dělá ten člověk? Proč se tak pozorně dívá na desku, zakrývající celou stěnu svatostánku?

Farář zaměřil k zvědavci, který se obrátil, když slyšel kroky po dlaždičkách, a vida kněze, seskočil rychle na zem a pozdravil.

„Bezpochyby zdejší pan farář,“ pravil.

„Ano.“

„Představil jsem se před hodinou na faře; neměl jsem čest vás tam zastati; mám k vám prosbu.“

Vyslovoval se nenuceně, měl jednoduché prosté chování, šat pěkný bez elegance a domýšlivosti.

„O co se jedná, pane.“

„Nejprve vám řeknu, kdo jsem: André Selage, sochař ve dřevě nebo kamenu, dle okolností a dle nabídek práce.“

„A náš obraz vás zajímá? Je to skutečně div z konce třináctého nebo z počátku čtrnáctého století. Máme ještě jiný podivuhodný kousek. Sněti se kříže v barvách, umístěné v kapli Kalvarské.“

„Právě jsem se mu obdivoval. Hle, nyní pronáším svou prosbu pane faráři. Jsem u firmy Hertz, ulice Rivoli, která hotoví, bez pochyby o tom nevíte, cenný nábytek, napodobujíc umělecké krásy z dřívější doby. Jeden zákazník si objednal skříň a určil, aby byla zhotovena podle tohoto obrazu z Moret-pod-lesy. Ke své hanbě doznávám, že jsem neznal ani Moret ani jeho tak řídké památky. Zákazník je skoro z této krajiny, je to Paškář...“

Kněz prudce se pohyboval.

„Znáte snad Paškáře, důstojný pane?“

„Dle jména a trochu od vidění, potkal jsem ho někdy krátce. Divím se, že tento pán tolik obdivuje tento obraz náboženského umění a chce mít jeho kopii.“

„Není to pro něho, myslím, kupuje a opět prodává starobylý nábytek neb aspoň starobylého vzhledu a má z tohoto obchodu velké příjmy. Mám co dělati s panem Hertzem a znám

mnoho jeho společníků. Přicházím ke své prosbě: Paškář si přeje, abych obkreslil nejkrásnější části tohoto obrazu z Moret, aby z nich učinil nádhernou skřiň. Chcete mi dáti k tomu své svolení.“

„Přiznávám se zcela otevřeně, že se mi protiví, aby náš podivuhodný obraz sloužil k tak světskému účelu. Než poněvadž jest zařaděn a náleží sekvestru, měl by váš zákazník žádati o dovolení jmenovaného sekvestra. Ostatně proč bych odporoval?“ Živě připojil: „Zdvořilé chování vaše, pane, získalo si mou přízeň. Dávám vám svolení.“

„Tisíce díky, pane faráři. Nedávno jsem přišel a ubytoval se v hostinci Reveille-Matin. Budu pracovati na svém výkresu hned po mši sv.“

„Sloužím ji v 7 hodin; ale kostel jest otevřen po klekání, v 5 hodin. Můžete tam jíti hned na úsvitě.“

„Díky, raději půjdu na procházku do polí, dokud je chladno, a budu pracovati ve stínu kostela, když bude horko.“

„Dobrá myšlenka. Měl byste dosti práce obkreslovati všechny naše pěkné věci. Máme tu staré kostelní okno, zhuštěné prachem, který se tam od mnoha let nashromáždil, a slunce nemůže tam proniknouti. Vždycky jsem chtěl dáti vše opravit, důkladně vyčistiti, ale je tolik děl zadělávati se skrovnými příjmy, že nechávám vše, co není nutně zapotřebí.“

Malé krůčky bylo slyšeti v lodi kostela. Jedny z nich se zastavily před mříží chorovou; bylo slyšeti šustění šatů přes dlaždičky; druhé po krátkém čase, ve kterém osoba ta poklekla, směřovaly k sakristii. Slyšeli lehký šustot, dvěře se opatrně otvíraly.

Lucie a Celestina šly na večer učiniti sem návštěvu; mladá dívka šla napřed do sakristie vyprázdniti koš, naplněný kostelním prádlem, který přinesla a roztřídila. Když byla hotova, usedla se vedle staré přítelkyně a ponořila se ve vroucí modlitbu.

„Kdo to asi šušká v kapli Srdce Páně?“ tázala se Celestina. „Nesluší se přece takto v kostele mluvit.“

Nemohla se zdržeti, aby neobrátila hlavu; oznámila by faráři provinilce; a nebyla málo překvapená, když viděla, že právě farář je jedním z nich.

Kdo byl druhý? Nikdo z osady. Od dlouhé doby znala celé okolí Moret; tento zde byl cizinec.

Oba vyšli a pokračovali na náměstí v rozmluvě, pohlížeje průčelí silně osvětlené zapadajícím sluncem.

„Znamenité, znamenité,“ opakoval umělec.

„Půjčím vám studii o kostele v Moret.“

„Je ta studie od vás?“

„Nikoli, neměla by valné ceny. Jest to dílo archeologa ve zdejším departementu, znamenitého učenice.“

Dámy vyšly z kostela. Farář je zadržel, aby jim představil svého společníka.

„Pan André Selage, sochař z Paříže, má sestra, Bonencontre, její přítelkyně, Redelová.“

André pozdravil s dokonalou zdvořilostí a obdržel za to dvoji pozdrav, plný ochotnosti.

„Omšena růže a její poupě,“ řekl k sobě. „Jsou výtečné, tyto dvě dámy. Mladá dívka zdá se mi příliš zarmoucenou, ale smutek jí sluší hezky.“

„Nezapomeň na večeri,“ doporučovala nedůvěřující Celestina, poněvadž její bratr neměl vždy na to paměť.

„Nikoli, nikoli, buď klidná!“

„Opouštím vás, pane faráři. Doufám, že budu mítí potěšení častěji vás vídati.“

Bude to i pro mne potěšení, pane Selage. Na shledanou zítra!“

„Na shledanou!“

Umělec díval se, jak dámy kráčí po náměstí a vstupují do fary. Kněz je následoval k sobě mluvě: „Paškář obchoduje, Paškář lichvář, myslím, že provozuje všechna řemesla mimo řemeslo poctivého člověka. Ach, všechna přání má se nesou tam, aby miliony paní Grillode ušly těm sovám a dostaly se do jiných rukou.“

V.

Lucie Redelová měla v Moret účastenství na veliké vážnosti, kterou valná část obyvatelstva osvědčovala panu faráři a slečně Celestině. Dostávala na svých vycházkách srdečné úsměvy, laskavé samovolné, spontanní pozdravy. Také sama rychle zapustila kořeny v tomto ovzduší příznivosti. Posílila se zde na těle i na duchu.

Dovedla využívat času, nikdy se nenudila, sdílela starosti v domácnosti s Celestinou, starala se o kostelní prádlo a okrasy, opravovala je tak pěkně, že se tomu starý farář divil.

„Jste víla, drahoušku,“ pravil při obdivu nad skříní v sakristii. „Naše staré hadry proměnily se zde v nové pěkné věci. Kéž vám Bůh žehná!“

Také četla, knihovna pana faráře byla bohatá. Ráda zvláště četla životy velkých světců, nikdy neměla velikou zálibu ve čtení romantických smyšlenek. Nadchla se pro život sv. Petra a Pavla, z nichž prýštily kromobyčejné počátky církve sv. Všechno v ní bylo vážné.

„Bude jeptiškou,“ mínila Celestina —

„Nemyslím,“ odpověděl bratr. „Má všechny vlastnosti výborné ženy, způsobilé řídit dům, pečlivě ošetrovati manžela a děti.“

„Ještě třeba naléztí manžela, bratře.“

„Ba, nechme to ubíhati. Bůh jest pánem všech osudů.“

Týdny uprchly od té doby, co byla Lucie hostem na faře. Uplynul červen a červenec. Chlubný srpen počal se rozvíňovati purpurově a zlatě.

Ve stínu revolí, jehož těžké hrozny již se zabarvovaly, pracovaly Celestina a Lucie. Najednou vešla paní Denis.

„Jaké to překvapení! Jak jsem ráda, že vás vidím,“ pravila Celestina, rychle vstávajíc, aby šla návštěvě v ústřety. „Pojďte si sednout do stínu vedle nás.“

Lucie chtěla se ze zdržlivosti vzdáliti, ale obě přítelkyně tomu se opřely.

„Nejste zde přespočetná, slečno,“ tvrdila Denis. „Bože, jak jemné práce konáte! Mně už nechťi oči sloužiti, jdou, jdou dalekou dráhou.“

„Drahá, vám je šedesát, mně jen padesát. Jestliže se nemýlím, jsme tak jenom sedm let od sebe; to je asi tak. Měla jste dobré oči a dobré prsty. Grillode dovedla je oceniti.“

„Ale je to již u konce, proto právě přicházím.“

„Ach, jaká to zpráva! . . .“

„Je to jednoduché a jasné. Zdá se, že slečna — dívala se na Lucii, jejíž činná jehla běhala sem tam — pracuje dokonale.“

„Ano,“ dotvrzovala Celestina.

„Máme nyní zrovna jemné správy. Řekli mi, že by snad slečna Lucie tuto práci převzala, že chce mítí zákazníky.“

„Je to pravda,“ potvrzovala Lucie. Poněvadž mne zdraví nutí zde žíti, byla bych ráda . . .“

„To přichází jako na zavolanou. Ale je při tom háček. Paní Grillode má svou hlavu . . . Konečně nemluvmе o její chybách, nebylo by to láskyplné. Ona si přeje, aby se ta práce konala u ní. Připouštím, že to přání není příjemné, neboť aspoň týden byste zůstávala na hradě; choditi tam ráno a choditi zvláště na večer zpět, není praktické. Možná, že byste také nerada na den pracovala.“

Tvář slečny Celestiny zazářila při návrhu paní Denis, to Lucii překvapilo a zarmoutilo.

To bylo nemilé vystřízlivění pro toto naivní srdce, které si libovalo v myšlence, že je milováno. Odpověděla trochu rychle tónem, v němž se odrážela jakási hořkost.

„Proč ne, paní? Tato práce není nijak zahanbující.“

„Rozhodně, očividně, ale pro slečnu jemně vychovanou . . .“

„To jest omyl; od dětství jsem zvyklá vidati svou drahou matku, jak namáhavě si chléb vydělávala. Půjdu na den do hradu; zůstanu tam tak dlouho, jak si bude Grillode přát.“

Celestina, ač byla hluboce velmi šťastná z tohoto uspořádání Boží Prozřetelnosti, přece se divila a k srdci si brala, vidouc, že Lucie tak lehce to přijímá. Snad se drahá slečna na faře nudí? Je ráda, že se vyhne jednotvárnému životu? . . . Ale horší by byl v Châteauevertu. Tak málo o tom pochybuje? Jaký klam?

Myslíla, že se musí o tom vysloviti, hned jak odešla Denis, šťastná, že odnáší souhlas mladé dívky a jejích ochránců.

„Nemohla byste věřiti, drahousku, jak se raduji, že půjdete na několik dní ke Grillode.“

„Pozorovala jsem to, slečno.“

Tón Lucie osvětlil slečnu Celestinu.

„Ach, Bože, snad myslíte, že jsem ráda, že se od sebe odloučíme?“

Výkřik byl tak upřímně zarmoucený, že pochopila Lucie svůj omyl a lítovala ho.

„Tak nemyslim, drahá slečno, míním, že máte k tomu rozumný důvod.“

„Tak jest skutečně; jsem šťastná a můj bratr bude se mnou sdílet zadostučinění, že cizí, dobrý a nábožný vliv bude působiti kolem paní Grillode. Ovládá úplně výbornou Denis, než aby byla přístupná dobru, které by jí mohlo přijíti od ní. A nad to, Denis, která jest perlou poctivosti, upřímnosti, oddanosti, jest nižší než Grillode, mnohem nižší vzhledem ke vzdělání. Slouží jí horlivě; není schopna zaměstnávat svého ducha, baviti jej zlými myšlenkami, které její ubohá paní bez přestání chová. Vy máte lepší vzdělání, mnohem lepší. Vy budete dokonalá společnice, obezřelá, vzdělaná. Grillode pozná velmi brzy, že jste něčím lepším než prostá šička a bude ráda se s vámi bavit. Můžete plným srdcem rozsévati dobré símě. Snad vám Bůh připravuje dobrou úlohu, drahá slečno. Kdyby si vás Grillode oblíbila, bylo by dobře.“

„Mám veliký strach, že nebudu moci dostáti své úloze, dobrá přítelkyně.“

„Bůh vám pomůže; hlavní věc je, abyste se jí celým srdcem oddala. Grillode není vlastně tak zlá, má srdce nahofklé, a takové srdce můžete vyhojiti shovívavostí a laskavostí. Dělejte vše dle své možnosti, a tak se to podá.“

„Budu hleděti, slečno.“

Jak správně sestra předpokládala, radoval se také farář z tohoto příběhu. Bůh pomáhá, myšlenka byla dobrá a v plánu Prozřetelnosti. Nebylo tu skoro nic jiného než nechat věci se vyvíjeti.

Jediný André Selage byl tím zaražen; scházela mu Lucie, a byl zcela opuštěn. Mluvil s ní jen velmi zřídka, mimo rychlé pozdravy, ale patřil na ni, a to mu k štěstí stačilo. Jeho oči naplňovaly se touto zářící, ale prchavou vidinou. Potkával ji v kostele při službách Božích, při nichž v sakristii přisluhovala. Vidal ji také na faře, kam by byl chodil každý den, kdyby se byl nebál, že je příliš smělý. Dobrý farář ho tam vítal s nevýslovnou zálibou, a kdo ví, zdali by blahosklonný ochránce se zálibou se neobíral nějakou tajnou myšlenkou.

Zdalo se, že mladá dívka nepozoruje zájem, jehož byla předmětem u sochaře. Byla skutečně skromná a nepřipisovala si zásluh. Dále žila uzavřená ve svém smutku po matce, spokojená a opět nepokojná, že se cítila silnější a zdravější, neboť měla brzy opustiti své přátely, sama opět započítí pracný život.

Neznala úplně slova o svém osudu a neměla žádného podezření o pohnutkách svého pobytu v Moret, takže nepochybovala, že tam má žiti neurčitý čas.

Denis byla v sedmém nebi při návratu do Châteauvertu, neboť měla svoji myšlenku. Již dlouho se zálibou zabývala se touhou pobýti asi měsíc u své nejlepší přítelkyně, která by dlela v údolí Argelès a zde na blízku Lourdu uctívati Rodičku Boží. Kdyby se jí poštěstilo, aby si Grillode oblíbila Lucii, kdyby se jí líbila její společnost, snad by obůžela tak touženou dovo-

nou. A to by byl jen první krok. Nemohla by tato dívka ji jednou nahraditi?

Pokaždé, když jí bylo jíti při povinných pochůzkách kolem svého domečku, který stál právě naproti kostelu, vzdychala lítostí; od nynějška byly to však úsměvy naděje.

VI.

Lucie Redelová byla již několik dní v Châteaupertu. Solva zahlédla Grillode, která na ni pohlížela okem málo laskavým, neboť povolila naléhání své hospodyně a očividné nutnosti, že potřebné opravy vyžadovaly oči mladších a prstů dovednějších, než jaké nyní měla dobrá paní Denis; ale neměla ráda cizích tváří, a proto právě nebylo přijetí Lucie příliš zdvořilé.

Zdaž mohla ochotnost a spanilost mladé dívky zvítěziti nad stlumeným nepřátelstvím?

Nebylo jí nijak nepříjemno pobýti trochu v Châteaupertu. Vše jí zajímalo v tomto starém domě; netušila, že její drahá matka dováděla v těchto temných chodbách, poskakovala po jedné noze po úzkých schodech s nebezpečnými zatáčkami. Uhodla, že tento dům, ze zevnějšku moderního vzhledu, vysádrovaný, žlutě natřený, zohyzděný špatnými opravami, má tajnou minulost, již bylo pozorovati ve všech koutech. Denis jí řekla, že mezi starými majiteli byl také alchymista a penězokazové. Zásuvky, zařízené v prohlubinách schodů, tajily podivné věci. V chodbě, vedoucí právě k pokoji paní Grillode, byla tak zvaná Mluvicí studnice. Mluvila totiž v žalostných ozvěnách, když se hodil kamének do malé dírky. Mluvila dojmavou zvukostí, když noha na tu desku uhodila.

Kdo ví, kolik hrozných, příšerných příběhů viděla tato žvatlavá studnice.

Lucie se zastavila na konci chodby, jatá pověrečnou hrůzou, a vinula se kolem desky, aby na ni nešlápla a ozvěnu nevyvolala. Bála se ten večer. Její pokoj byl v levém křídle zámku, který nedoznal žádné změny od šestnáctého století. Schody byly velmi staré s nízkými stupni, právě takové, jako ty, které obsahovaly zásuvky; důkladné zábradlí bylo staletími voskované. Nahoře v poschodí otvíraly se v rozličných vzdálenostech pokoje, nepravidelné s nízkými dveřmi, s úzkými okny, skutečně vražednými, ale zrak z nich se ponořoval v podivnou zelenou směsici.

Aby se dostala do svého pokoje, musila Lucie jíti chodbou, která prolézala mezi těmito nepravidelnými pokoji. Šla po dvou schodech, potom po pěti opět dolů, přišla na půdu, z ní na chodbu, až zastavila se krátce před širokými dveřmi, jejichž hrozný zámek, jak se zdálo, nebyl otevřen po staletí. Díra klíčová byla naplněna prachem, závora úplně zacpaná.

Lucie se zastavila před předposledním záhybem; naproti jejímu pokoji byl pokoj paní Denis. Ostatní služebnictvo, pokojská, kočí, kuchátka a služebník pro všechno bydleli v posledním patře. Aby se tam dostali, musili jíti po schodech bez zábradlí, jejichž stupně byly srázné.

Rodina zahradníková obývala pravý, portýr levý pavillon, a poněvadž býval málo zaměstnán — Châteaupert skoro nikdy se návštěvníkům neotvíral — pomáhal zahradníkovi.

Ten večer — pátý to od příchodu do zámku — chtěla Lucie psátí hraběnce z Changuy, odešla do svého pokoje a nečekala na služku, která se svou prací nebyla ještě hotova.

Myslíla, že jde jistě, že v chodbě nezabloudí, ale hle, průvan jí zhasl lampu a ona se nalézala v úplné temnotě, ale nepoděsila se, jenom se bála, že upadne a se poraní v tomto bludišti, kde schody šly nahoru a dolů. S tímto nepořádkem nebyla ještě obeznámena. Šla dále, rukou se zadržujíc o stěnu, nohou opatrně půdu zkoumajíc. Věděla, že má nalézt pět schodů nahoru, potom čtyři schody dolů, aby došla do svého pokoje.

Počítala těch pět schodů, šla chvilku chodbou a divila se, že nemůže naléztí ostatní čtyři. Asi zabloudila. Ruka její cítila prázdnotu; hle, zde jsou schody. Počítala je sestupujíc.

Srdce její tlouklo trochu rychleji, zabloudila v bludišti starého Châteaupertu. Jak se odtud dostat? Volati, to bylo bezúčelné, nikdo nebyl na blízku, aby ji slyšel. Zůstatí v této temnotě až do rána? Zatrásla se.

Ponořila se v zamýšlení ne příliš příjemné, napjala sluch, aby slyšela nejmenší hluk, číhala — ať se to zdálo pravdě nepodobné — krok paní Denis, netroufajíc si volati v této dojemné temnotě, kde její oko nepozorovalo nejmenší skvrnu, naznačující nějaký otvor. Poněvadž byl úplněk a ani paprsek měsíce sem nezabloudil, bylo jasno, že se nalezá v koutě úplně tmavém.

Znovu se zatrásla, a zděšení rostlo, když najednou zcela na blízku slyšela vzlykot.

„Kdo pak to nařká?“ ptala se u sebe.

Nepromluvila slova, bojíc se, aby její hlas nepadl do tohoto stínu.

Jiné žalostné křiky slyšelo její pozorné ucho.

Pobouřená úzkostí, poděšená tímto tajemným vzlykotem, toužíc po nějakém ústraní, ustupovala Lucie opět ke schodům, po nichž právě sestoupila; zadržela se o stěnu, aby nepadla.

Měla myšlenku. Kdyby šla opět po těch sedmi schodech, došla by na chodbu, z níž vyšla; byla by blíže místu, kudy má jíti služka, měla by naději, že by ji někdo slyšel.

Šla zpět a její rozhodnost byla odměněna, neboť slyšela kroky v této noci a viděla zářiti, zcela málo, pak silněji světlo lucerny, kterou držela paní Denis.

„Ach, jaká útěcha!“

Rychle, rychle, vedená tímto světlem, uchvácná touhou po vysvobození, šla dále po ostatních schodech a vynořila se jako bledý a třesoucí se přízrak před dobrou paní, která úžasem vykřikla.

„Odkud přicházíte?“ volala, když se trochu ze svého strachu probírala.

„Lampa mi zhasla; myslela jsem, že jsem ztracena; chodila jsem, nevím kde; slyšela jsem plakati.“

„Ach, šla jste až ke dveřím galerie, kde se nalezá pokoj milostpaní. Ona to plakala. To se jí přihází často od té doby, co ztratila slečnu . . . Celý svět myslí, že nemá srdce; jistě jest, že se neukazuje přívětivou, že má zlost, že by člověk se třásl, i já někdy, nyní si již z toho mnoho nedělám . . . Podejte mi své rámě, jste celá bledá a třesete se; vypijete trochu pomerančové vody s cukrem, to vás občerství. Strach v mladém věku jako u vás může pokaziti krev.“

Lucie cítila nyní tesknotu a celá její bytost se třásla. A dále byla dojata bolestí této matky, ona, která tak vroucně oplakávala svou matku.

„Měla dceru?“ ptala se.

„Nemluví se nikdy zde o slečně; pamatujte, že jste nic neslyšela, že jsem vám nic neřekla. Nikdy ani siova nikomu o vaši dnešní noční výpravě nikomu! Není třeba, aby o tom milostpaní něco zaslechla. Pojdte ke mně, posaďte se do lenošky,“ pokračovala a otvírala dvěře svého pokoje a usadila mladou dívku do staré a měkké lenošky. „Vaše barva ještě nepřichází, ale hned, jakmile vypijete vodu, bude vám lépe. Buďte klidná, mám po ruce vše, čeho máme zapotřebí.“

„Jste laskavá, paní Denis.“

„Dělám, co mohu, a pak se mi líbíte. Celestina Bonencontre, má přítelkyně od třiceti let, vás miluje velice, její bratr, tento svatý muž, také, a zasluhujete toho.“

Při té řeči připravila sklenici vody a vybidla Lucii, aby pila, ale sevřená ústa mladé dívky nějak se k tomu neměla.

„Nervy se do toho michají, ale není to nic. Přinutte se k pití. Zde je to dobré; brzy si ulehčíte.“

„Je mi snáze, paní, díky vám, díky vaší laskavé pomoci.“

„Neděkujte, kousek cukru, několik kapek vody, toť méně než nic.“

„Podávané s takovou laskavostí, provázené tak přátelskými slovy. —“

„Opakuji, dělám, co mohu. Jsem ráda, že jste tady, a že vím, že se to líbí milostpaní. Máme hezké čalouny, které pokazily tyto podivné pokoje, chce vám je dáti opravit.“

„Nespadá to v můj obor, ale přece se do toho dám. Obtížné bude uspořádati barvy.“

„Máme vlnu. Asi před dvěma neb třemi roky sama milostpaní se dala do toho, ale neměla k tomu trpělivosti. Poslala kousek do velkoobchodu v Paříži, který zaslal všechny přípravy.“

„Tento velkoobchod by byl opravu také provedl.“

„Milostpaní nechtěla. Budete mlíti k tomu dosti času.“

„Žádná práce mne nenudí.“

„Jste šťastná; jinak není třeba než odhodlanosti. Doprovodím vás do vašeho pokoje, slečno,“ dodala, „a budete spáti, aniž byste myslila na své dobrodružství, není-liž pravda?“

Lucie si řekla, že jest to nemožné. Ale přes to po dvou hodinách spala klidně.

(Pokračování.)

Dopisy Aloise Vojtěcha Šembery Františku Douchovi.

Z Douchovy korespondence vydává JUDr. Otto Stehlík.

(Dokončení.)

II.

Velebn. p. F. Douchovi.

199. [Připsáno modrým inkoustem.]

Velectěný Vlastenče a Příteli!

Vysílaje nové dílko *typografie moravské* na cestu do Čech, představuji Vám je tuto s tou přátelskou prosbou, byste je, jak jste posud všem moravským literárním poutníkům z vlastního šlechetného popudu činil, ku čtenářům *Včely* listem průvodčím dobrotivě opatřiti ráčil. Jestliže který spis listu takového zapotřebí má, jsou to zajisté monografie, jako jest tato o *Mýtě*, neboť mnoho našinců i vzdělanějších má za to, že práce tohoto druhu výhradně jsou jen odhodlány pro místo neb okrsek, kteréhož se týkají, pro vzdálenější vlastence že ale žádné ceny a (tím méně) zajímavosti mají; nepomyslíce při tom, že bez popsání a historie jednotlivých míst, alespoň znamenitějších, dokonalého místo- a dějepisu vlasti dočekati se nelze. Při tomto pak smýšlení mnohých, jenž již také strany této knížky ještě nevyšlé ke mně projeveno jest, není se co diviti, když spisové této třídy, byť by byli sebe výtečnější, anž ve svém způsobu klassičtí, jako *Slámovy Prachatice* ve skladě vydavatelův práchnivěji, a zřídka se kdo odváží, práci tak nevděčnou podniknouti a ku známosti vlasti přispěti. Než k čemu bych Vašnosti o nemilé věci této slovo šířil?

Z *přiloženého návěští* ráčíte nahlédnouti, že vydané se spisem *obrazy* i pro sebe k dostání jsou: zanechávám to zdání Vašnostinu, zdaliž i na to vlastence pozorný učiniti za prospěšné uznáte. Máme posud práci uměleckých pravého českého rázu málo a v nedostatku jich jsme nuceni, v jizby vyvěšovati nejvíce výtvary cizí. Snad by tedy ten neb onen obraz . . . *) v pokoji mnohého našince nebyl na nepravém místě.

S tím spisek svůj i sebe Vašnosti poručena čině, jsem se vši úctou

Vašnostin

oddaný ctitel

W Holomouci 11. listop.

Aloys Šembera.

1844.

Než jsem lístek odeslal, obdržel jsem nový svazek *Musejníka* i četl s potěšením Váš laskavý posudek básní *Furchových*. Budeť novým podnětem pro F. k pilnému na nastoupené dráze pokračování a bude *snad* i možná, postoupiti u *vydávání prací jeho básnických*, jichžto více než svazek v rukopise chová.

Přijmětež moje i Furchovy srdečné díky!

*) Nečitelno.

III.

Velevážený pane!

Čině dosti vyzvání Vašemu, aby se Vám podávaly *Doplňky ke Slovníku Naučnému*, posílám Vám tuto také některé *Dodavky* a poznamenání takové, ač jestli se Vám jimi zavděčím. Vztahují se nejvíce k některým starým národům, dle mého zdání *slóvan-ským*, o kterýchž se v *Naučném slovníku* zmínky nečiní, kteří by se tam však připomenouti mohli. Užil jsem v tom největší krátkosti, abych mnoho místa neodjímal, třeba že bych přál, aby se byly některé články z mých západních Slovanů, na př. *Boemi, Marcomani, Rakatae, Rugii, Brodentia* a j. dle celého znění byly pojaly, by tam vedle resultátu zkoumání německého bylo čisti také resultát zkoumání slovanského. — Co se týče opravy k životu *Koperníkovu*, že nepocházel K. po předcích z Čech, to zakládá se na spise tam citovaném, od nejmenovaného *Poláka* právě ve *Vratislavi* vydaném, který přečetl bedlivě všechny zápisy městské a universitní v *Krakově*, a ni žádné stopy původu českého tam nenalezl; ba ani není diplomaticky prokázáno, nébrž jest toliko velmi pravdě podobno, že K. byl rodem *Polák*. Snad že o tom na jiném místě *šře něco napíšu*.

Přátelsky Vás žádám, abyste v článkučích, kde jsem sám svého jména nenapsal, *šifry* mé nepřikládali. Budouli Vám tyto drobnůstky vhod, račte mi to *lístkem korrespondenčním* oznámiti, poslal bych Vám ještě některé jiné na *přiloženém lístečku* poznamenané.

Přeji Vám od srdce štěstí k dokonání a výtečnému provedení *Naučného* slovníka. Předstihli jste daleko očekávání moje, a překonali statečně všeliké nesnáze a překážky, kteréž se Vám v cestu kladly. *Naučný slovník* jest skutečnou ozdobou naší literatury a bude poskytovat na dlouhá léta čtenářům, poučení hledajícím, žádoucího, hojného naučení. Pán Bůh rač Vás ještě na mnohá léta k dalším pracem posilniti!

S tím se Vám na všem dobře a šťastně míti žádám a jsem v úctě zvláštní

Vám oddaný ctitel

Ve Vídni, 26. listop. 1872.

A. V. Šembera

Alsergrund, Berggasse N. 20.

[Na přiloženém lístku stojí napsáno:]

Ještě bych napsal články:

Rakouský Hrad a hrad Kamýk v Rak.

Našky, opatství v Rak.

Sv. Ondřej, římské Comageni, v R.

Mons Comagenus v Rak.

Skřemelice město Rak.

Polany

Krumlov

Stožec

Skřemelice *)

Střezenice

Martin, Stříbřík Vysokomýtský.

} městysy rak.

*) Přeskrtnuto.

Ferd. P. Místecký:

Matky vrah.

Z vojny přišel po třech letech
naučen se v krvi brodit,
ztratil víru, Boha ztratil,
přestal do kostela chodit.

V krčmě sedal celé noci
s kartami a sklínkou v ruce,
matka dělala se a dělala
utrápená hroznou mukou.

Když mu hřích vytykala,
povalil ji mrzkou dlaní,
o samotě v krve louži
dočkala se umírání.

Hnusně skončil na oprátce,
ležel za zdí u hřbitova,
nad ním smutná jedle šumí,
v noci černá houká sova . . .

Na dušičky na modlení
se ves do kostela hrne,
u jedle se zastavuje,
strachem bledne, hrůzou tře.

Z hrobu syna, matky vraha,
k nebi trčí ruka holá
zpola červy ohlodaná,
potřásaná krví zpola . . .

Kněze honem zavolali,
miserere noci pje,
kropí vodou posvěcenou,
a lid modlí se a chvěje.

Hříšná ruka vraha matky
do hlíny se skrývá, ztrácí,
a lid s hlavou nakloněnou
do chaty se mlčky vrací.

Hvězda míru.

Čekáme tě, hvězdo míru,
jako Arab v poušti žhavé
na oáse v chladu stinném
palmu zelenou.

Ale marně! Pěny víru
kol kolem a vlny dravé
koráb honí v moři siném
nocí šerednou!

František Wolf:

Sergeant Jaszczuld.

Příběh z dob napoleonských od Tadeaše Zubrzyckého.

(Pokračování.)

VI.

Velitel Strzyżowski seděl ve svém bytě ve dvoře zagrobel-
ském ve společnosti několika důstojníků a poslouchal zprávy
pánů Ryzysowského, Tarnowského a Trzecilského, kteří k němu
přišli s nově zřízenými oddily, odvedenými buď v Haliči, nebo
též ve Volyni.

V bytě vůdce partyzánů byl též starý voják z dob kosciusz-
kových, generál Toczyski, který přivedl dobrovolníky z kraje
sánockého a stryjského. Starý generál přivezl zprávu, že Bücking,
sesílený dvěma prapory bukovinského pluku Sivkovichova, táhne
přímo na Tarnopol, aby buď co buď zahnal smělého partyzána
za hranice.

Oddíl pana Strzyżovského čítal téměř dva tisíce dokonale ozbrojených a ukázněných vojáků, nepočítaje tisíce všeobecné hotovosti, která na zprávu o zdaru polských zbraní se sběhla do tábora. Avšak pan Petr se rozmýšlel svěsti rozhodnou bitvu na nejisto a rozhodl se ještě jednou ustoupiti.

„Čím dále do lesa, tím hustší stromoví,“ řekl důstojníkům. „Opustíme Zagrobel i Tarnopol a ustoupíme do Jezierny. Po cestě sesílíme znova, a jestliže Bücking i do Jezierny za námi půjde, nepustíme ho dále.“

Dvě hodiny později vrátila se pod Kopestýnským vyslaná obhlídka, oznamující, že Rakušané se blíží. Strzyżowski nečekal jejich příchodu, leč co nejrychleji ustoupil silnicí k Jezierni vedoucí.

Za pozdního soumraku dorazily oddíly polské do Jezierny a rozložily se táborem. Strzyżowski však přeje si věděti, co se děje v táboře rakouském, vyslal ještě jednou obhlídku složenou ze třiceti hulánů pod vedením Jaszczuldovým k Tarnopolu. Doporučil mu však vyhýbat se všem srážkám s rakouskými strážemi.

Jaszczuld, vyslechnuv rozkaz, zasalutoval dle předpisu a zůstal stát ve vyčkávacím postoji.

„Co chceš ještě?“ tázal se pan velitel, hledě dosti ostře na svého oblíbence.

„Pane veliteli,“ řekl Jaszczuld, „já právě myslím, zda by nebylo dobře dostat do našeho tábora samého generála Bückinga. Ten by nám všechno důkladně vyzpíval, co vymyslí na naši záhubu.“

Strzyżowski pohlédl na sergente široko rozevřenýma očima. „Což sešlel, pane sergente, nebo jsi se pouze příliš napil?“ otázal se ho.

„Poslušně hlásím, pane veliteli, že ani jedno ani druhé. Rozhodl jsem se pouze, že se dostanu této noci do rakouského tábora a uchopím se Bückinga, a přivedu ho k rozkazu pana velitele.“

Strzyżowski pokrčil rameny.

„Sešlel Jaszczuld, opravdu sešlel,“ řekl jakoby pro sebe.

„Smím se poslušně ptáti pana velitele, zda nic nemá proti mému záměru?“

Strzyżowski pohlédl Jaszczuldovi přímo do očí a položil mu ruku na rameno.

„Poslyš Jaszczulde,“ řekl po chvíli, „důvěřuji tvé odvaze a vojenské zkušenosti. Víím, že lidé zbytečně nemaříš. Dle mého názoru jest to věc nemožná, ale jestliže se ti takový podnik zdaří, tak by snad ani Bůh nebyl na nebi, kdyby tě důstojnické náramky minuly. Dělej, jak myslíš!“

Jaszczuld zařinčel ostruhami a pokloniv se slavnostně vyšel z bytu.

„Šílenec,“ bručel pan Strzyżowski, chodě po pokoji. — „Komu by něco podobného přišlo na mysl, ačkoli říkájí: audaces fortuna iuvat“ (Odvážným štěstí přeje).

VII.

Byla již noc, když vyrazila z Jezierny hlídka ze třiceti hulánů složená. Všichni to byli mužové vybraní, staří chlapíci, junáci nad junáky, hrdinové, ze kterých každý ne jednou ani ne dvakrát hleděl smrti do očí. Trubač Borysiewicz, starý Czyżyk, desátník Pakoň, a mezi nimi jeden mládenec, sedmnáctiletý, Roman Wybranowski, pozdější generál a velitel Lvovské gardy národní, onoho času počínající svoji vojenskou kariéru. Vzadu za oddělením jel kočárek, v němž byli zapřaženi dva silní koně, a který Jaszczuld na cestě si vypůjčil pro každý případ.

O půl noci dorazili do Zagrobel a zastavili se ve blízkém lesíku.

„Hoši,“ — ozval se Jaszczuld šeptem, — „dávejte pozor! Sázneme své hlavy; — zdaří-li se to, kříže nás neminou; — poplápí-li nás, tak kule do lebky nás čeká!“

Huláni v sobě zatajili dech a zahleděli se na svého velitele jako na duhu. Z dálky zářily hasnoucí ohně široko rozloženého tábora rakouského a dorážel k nim tichý hukot zmátých hlasů. Okna blízkého dvora zářila červeným světlem.

„Pane sergeante,“ — řekl Borysiewicz co mohl nejtěžším hlasem, — „tady se tam nedostaneme. Celý tábor leží před námi. Musíme obejít ves. Zahrada dvorská se táhne až k tamté straně vsi, pamatuji si dokonale, vždyť jsme odtud přede dvěma dny odtáhli. Snad z tamté strany tak nehlídají ty šelmy.“

„A les na tamté straně jest?“ — otázal se sergeant.

„Jest, pane sergeante.“

„Tedy jedeme!“

Neodkládajíc dali se na ústup a snažice se co nejlíšeji se chovati obejeli dvůr. V zadních oknech dvora sice ještě se svítilo, ale ohňů vojenských viděti nebylo. Patrně že štáb rakouský spolehajíc se na svou sílu, nebytoval se uprostřed tábora, nýbrž zaujal dvůr, který před několika ještě dny sloužil za byt Strzyżowskému a jeho přednějším důstojníkem.

„Tady ze zahrady vedou dvířka do polí,“ řekl Borysiewicz, patrně důkladně obeznámený s místem. — „U dvířek musí jistě státi stráž!“

„No, takovými hlupci, u ďábla, nejsou, aby u dvířek nepostavili stráž,“ broukl sergeant. „Tu stráž musíme odstraniti!“

„Tak jak?“

„To není tvá věc, — dělej jen to, co ti poručím!“

Les, ve kterém stáli, táhl se kolem vsi, a bylo z něho nějakých tři sta kroků samými polmi do dvorské zahrady. Sergeant, nerozmýšleje se, slezl s koně a odplazil se obilím ke dvoru, doporučuje hulánům, by na jeho návrat trpělivě čekali.

Za nějaké půl hodiny se vrátil.

„Hlídati šelmy!“ řekl ke svým, „u dvířek stojí tři husaři.“

Přemýšlel chvíli, konečně louskl prsty a broukl.

„Všecko jedno! Podejte vozík!“

Vozík byl připraven. Jaszczuld se rozhlédl po svých lidech.

„Kamarádi, jedeme sněle pod samotný dvůr. Czyżyk, Borysiewicz, Kalinowicz a Toslarski sedněte na vozík! Kdo z vás umí německy?“

„Já, pane sergente!“ ozval se mladý Wybranowski.

„Sedni si i ty!“

Po těchto slovech vyskočil sám na vozík a řekl k pozůstalým: „Dejte pozor, kamarádi; šavle držte v hrstech a hleďte na dvůr! Uslyšíte-li pistolové výstřely, žeňte, co kůň doskočí, třeba do prosředka rakouského táboru!“

Obrátil se ke kočimu: „Jeď!“

Vozík se zatočil s hlučným hrkotem cestou ke dvorci vedoucí.

Neujeli dále než dvacet kroků, když se hned před nimi rozlehl dupot kopyt koňských a ozval se basový, hrozebný hlas: „Halt! Wer da?“ (Stůj! Kdo tu?)

„Freund!“ (Přátelé!) odpověděl Jaszczuld.

Několik kroků od vozíku se zamihaly slíny tři jezdců, kteří k němu zvolna přijížděli.

„Wer da?“ opakoval jeden z nich.

„Officiere!“ zněla odpověď.

Husari přijeli bliže.

Na to pouze Jaszczuld čekal. V okamžiku seskočil s vozíku a uchopiv za uzdu koně nejbližšího husara, křikl na své: „Chopte se jich!“

Krátká chvilka zápasu — a husari byli v rukou hulánův.

Přístup ke dvoru byl volný . . .

V zagrabelském dvoře v tomtéž pokoji, ve kterém ještě před několika dny spal velitel Strzyżowski, spal snem spravedlivého po námáhách generál Bücking a jeho dva pobočníci: hejtmán Josef Jelínek, důstojník ze pluku Sivkovichova, a poručík Keller. V sousedním pokoji ordonanc, využívaje spánku generálova a obou důstojníků, usnul na dobro.

Náhle se dveře pokoje generálova otevřely a v nich stanul Jaszczuld v průvodu Borysiewicze a Czyżyka. Hrdinové šli se zatajeným dechem, s pistolí v rukou. Ačkoli to byli lidé odvášní, neustupující před ničím, přece mimovolně jimi otřásala hrůza při pomyslení, že každou chvíli se někdo probudí a je chytí.

Jaszczuld přistoupil bez váhání ke spícímu Bückingovi a zatřásl jím za rameno. „Vstávej, starý šváb!“ ozval se hrubým hlasem, „přišli jsme pro tebe!“

Rozespalý Bücking se protřhl ze spánku a spatřiv polské hulány, stojící při jeho lůžku, protřel si oči.

Jaszczuld mu přiložil pistoli k nosu. „No, nebruč, seber se!“ řekl ostře.

„Himmel, Sacrament!“ (Nebesa, proklatě!) zašeptal užaslý generál.

V tutéž chvíli se probudili oba pobočníci, avšak majíce pistole přiložené na prsou, mlčeli a hleděli na hulány očima široce rozevřenými, zřejmě nepochopující, co se právě stalo.

„Pochod!“ zavelel Jaszczuld bera Bückinga za ruce. „Ale Maul halten (mlčeti), pane generále, nebo vám rozbiju lebku!“

Borysiewicz a Czyżyk vzali rovněž pobočníky za ruce a vyšli po prstech z bytu. Klusem přerazili zahradu a udýchaní dopadli ke dvířkám, kde je čekal vozík s Wybranowským, Tokawským a Kalinowiczem.

Složili své břemeno na vozík a již měli odejti, když si náhle Jaszczuld vzpoměl, že visely nad lůžkem Bückingovým v ložnici krásné, brylanty vykládané hodinky generálovy a ozdobně vykládané pistole.

„Škoda toho nechat, budu mít po něm památku,“ řekl ke svým. „Vrátím se pro ně a vy počkejte.“

Po těch slovech obracel se ke dvoru, leč starý Czyżyk ho chytil za ruku. „Pane sergente, pro milého Boha, utíkejme! Vezmi dábel hodinky — mohou nás všechny chytit!“

Jaszczuld vytřhl ruku ze dlaně starého hrdiny. „Neboj se, bázlivče,“ řekl prudce. „Nic se nám nestane!“

Odešel.

Hulání, třesouce se netrpělivostí, očekávali s důstojníky rakouskými, sedícími na vozíku, návrat odvážného sergente. — Bücking a jeho pobočníci, pouze v nočním oděvu, odevzdali se na všechno, mlčeli pochmurně, hledíce na hlavně pistolí k nim namířených.

I zdálo se, že Jaszczuld každou chvíli se vrátí a hulání že šťastně ujedou se svým lupem.

Minuta za minutou mijela.

Náhle přerušil noční ticho pronikavý křik jakoby zabitého člověka a hned za tím ozval se v bytu generálovu peckelný rámus.

Zahradou běžel Jaszczuld s vytaseným palašem. Udýchaný přiskočil k vozíku a vyskočiv naň křikl na kočího: „Ujížděj!“

Leč hned za ním hnalo se několik rakouských pěšáků.

Koně vyrazili z místa, leč bylo viděti, že neutáhnou náklad devíti ve vozíku sedících lidí.

Stíhání však se zvětšovalo, — každou chvíli přibývalo více pěších i jízdných vojáků. Uprostřed temnosti nočních běhali bez pořádku, pokřikující a pobízející se k honbě.

Okázali se i dragouni i husaři, a nežli stráž, ponechaná v lese pod velením Pakoně, dokázala přiběhnouti na pomoc kamarádům, obkličili již Rakušané vozík ze všech stran.

S obtíží toliko protloukli se Jaszczuld a jeho hulání nespřádaným zástupem vojáků. Jaszczuld vyskočil na koně a řekl Czyżykovi se zoufalstvím ve hlase: „Nezdařilo se!“

Obrátili koně na útek a zmizeli s větrem o závod.

Rakušané však nepomýšleli na stíhání ujíždějících. Příliš byli potěšeni zachráněním svého generála.

„Poslouvej, starý sekáči,“ ozval se Jaszczuld k Czyżykovi, vedle něho jedoucím, „zasloužil jsem opravdu kuli do hlavy. Měli jsme v ruku generála, mohli jsme utéci, ulakomil jsem se na hloupé hodinky.“

„Jak to bylo, pane sergente?“ otázal se Czyżyk.

„No, hloupě!“ odpověděl sergent se zoufalstvím ve hlase. „Vrátíl jsem se do bytu, leč na samém prahu jsem narazil na

ordonance, který se právě probudil. Špatně jsme udělali, že jsme zapomněli toho šelmu svázat! Chlapisko, když mne upozoroval, skutečně zhloupl. Sekl jsem ho šavlí do hlavy, ale šavle se mi jaksi smekla, a lovr strhl takový rámus, že se všichni probudili. Práskl jsem do bot, no, a sotva jsem se jim vymkl. — Škoda řečil! — ukončil, mávnuv rukou s resignací.

Mezitím přikryli důstojníci generála pláští a odnesli ho vyděšeného a třesoucího se do bytu. Starý generál se ani slovem k nikomu neozýval, jen bručel pod nosem: „Merkwürdig, merkwürdig (podivuhodné, podivuhodné), to jsou odvážní lidé ti polští huláni!“

O dvě hodiny později dal vojsku rozkaz, aby se ihned ustoupilo.

VIII.

Utíkající huláni Jaszczułdovi setkali se na úsvitě s celým oddílem Strzyżowského, který jsa znepokojen o osud statečného sergenta a jeho soudruhů, táhl se všemi svými silami na Rakušany. Nemálo se zasmál pan velitel, když mu Jaszczułd vypověděl svou příhodu s Bückingem, a potěšil ho, že to, co se dnes nepodařilo, zítra se podařit může. Pan Strzyżowski nevytýkal sergentovi vůbec nezdaru výpravy, byl naopak spokojen, že odvaha hulánů nahnala pořádně strachu starému generálovi rakouskému.

Rakušané očekávali příchod Strzyżowského v pořádku bojovém. Celý den minul vzájemnými výzvědy a potyčkami a teprve na úsvitě druhého dne dal Strzyżowski rozkaz k útoku na tábor rakouský. Neobyčejně zuřivá bitva se protáhla do pozdní noci, a hrdinami jejími byli poručík Kopertyński a náš Jaszczułd. Oba v čele dvou čet hulánů projeli se šílenou odvahou středem tábora a vpadnuvše do dvora, pobili na stráži stojící vojáky a vzali všechny koně generálovy.

Ještě té noci opustil Bücking, dav zapáliti četné ohně, Zagrobelu a ustoupil do Tarnopole. Vyslav parlamentáře k Rusům nedaleko stojícím, domněle podporujícím Poláky, odevzdal jim město, sám pak s unaveným a zneklázněným vojskem odtáhl ve směru ke Stanislawovu.

Druhý den spatřili Poláci s údivem rakouský tábor opuštěný, a vyslaná obhlídka pod velením Trzecieského, musila si kopími raziti cestu do Tarnopolu, ve kterém se již usadili ruští huláni.

Pan Strzyżowski, nemnoho si děláje „ze spojenců“, obsadil Tarnopol a zavěsil francouzské orly. Popřáv jednodenní odpočinek unavenému vojsku, vytrhl na další stíhání Rakušanů.

Starý Bücking ustupoval po levém, Strzyżowski ho stíhal po pravém břehu Stryje. Leč již druhý den se dozvěděl velitel, kam se obracejí Rakušané, a celá polská jízda přešedši brodem Strypu, přepadla rakouský zadní voj v Chorstkově. Bücking se nestaral o jeho záchranu, — rozhodl se obětovati tento oddíl pro záchranu celku. Současně vyslal posly k rakouskému generálu Mehrfeldtovi, stojícímu v okolí Stanislawova, zaklínaje ho

pro milého Boha, aby mu poslal na pomoc několik eskadron jízdy, která mu scházela.

Rakouská pěchota zavřela se ve zděných stodolách a kladla dlouhou dobu statečný odpor útočícím hulánům. Přes šílenou odvahu hejtmana Przecleského a poručíků Zakrzewského a Kopstynského nemohli huláni vytlačit Rakušany z jejich stanoviště. Mnoho statečných kamarádů padlo na bojišti. Teprve příchodem polské pěchoty změnilo se postavení. Jaszczuld poručil několika hulánům vzít zapálené věchty slámy na kopí a v plném trysku hnál ke stodolám a kázal je zapálit. Rakušané nemohli vydržeti strašného horka, a donuceni kouřem, vyšli z úkrytu na otevřené pole. Rozpředla se strašná řež, — sotva hrstka pěchoty dokázala v temnotách nastávající noci zachránit se útekem a spojit se s hlavní silou, která se zastavila ve Wieniawce. Na úsvitě následujícího dne oznámil Bückingovi, že Poláci jsou asi půl míle. Svolal vyšší důstojníky k poradě vojenské a řekl lakonicky:

„Jestliže nepřijde nám Mehrfeld na pomoc, jsme ztraceni!“

Důstojníci vyjeli na návrší přede vsí a dalekohledem spatřili hroty kopí a čapky hulánské.

„Pekelná jízda“ se blížila letem ptačím.

„Smrt přichází!“ — broukl hejtman Jelínek.

„Utíkejme!“ — ozval se plukovník Hessler.

Bücking se rozhlédl zoufale dokola.

„Kam?“ — ptal se zlomeným hlasem, — „dohoní nás, — jsme donuceni k záhubě.“

„Verflucht!“ — zaklel Hessler — „uslupme aspoň za ves, tam jest výhodnější postavení, zkusme se bránit.“

Zazněly trubky a bubny, dlouhé řady rakouské pěchoty táhly zrychleným krokem přes ves a rovnaly se v těsné čtverhrany. V tu chvíli, kdy opouštěly ves, okázala se na silnici dlouhá řada vozů, vezoucí z Kalusze sůl.

Plukovník Hessler zatleskal rukama.

„Pěkný nápad mi přichází do hlavy,“ — řekl generálovi, — „zajmeme tyto vozy, za těmito vozy se můžeme znamenitě bránit. Strzyżowski nemá děl, kdo ví, zda si o ty vozy nepoláme zuby?“

„Colossal, colossal“ (velkolepé, velkolepé), — zamručel Bücking — „skutečně dobrá myšlenka.“ Na daný rozkaz se vrhli vojáci k vozům a bijíce pažbami vzpírající se vozky, přinutili je obrátit koně.

Čtvrt hodiny později stanul na poli čtverhran, sestavený z vozů, za kterým se postavila pěchota se zbraní k výstřelu připravenou. V malých ponechaných uličkách postavena čtyry děla, pak hrstka husarův a dragounů, jakož i celý štáb postavili se do čtverhranu. Bücking si mnul spokojeně ruce.

„Nepohlí nás tak rychle, verfluchte Rebelanten (prokletí vzbouřenci),“ — řekl ke svým důstojníkům — „můžeme se několik dní bránit, a do té doby přitáhne Mehrfeld s pomocí.“

Jízda polská se zastavila mezi tím ve vsi, čekajíc příchodu ostatního sboru, když sedláci upozornili hulány, že Rakušané stojí za vsí, zakryti jsouce vozy.

Konečně se objevil pan Strzyżowski a se staženým obočím vyslechl zprávu Kopestýnského.

„Na dobrý nápad ty šelmy přišly. Aby je hromy a blesky rozbily!“ — zalkal.

Bodl koně ostruhami a v čele jízdy jel k rakouskému táboru.

U východu z ulice se zastavili. Strzyżowski přehlédl pozorným okem řadu vozů, ježicích se hlavněmi ručnic, kroutil hlavou, konečně mávl rukou.

„Pěchota ku předu! Obkličte je do kola!“

Jaszczuld chytil koně Strzyżowského za uzdu.

„Pane komandante,“ — ozval se, ukazuje rukou ke vsi — „vizte, rybník . . .“

Strzyżowski obrátil hlavu v okázaném směru.

„No, co, rybník, vidím ho dobře.“

Skutečně mezi zahradami vesnických chalup lesklo se čisté zrcadlo nevelkého rybníku.

„Rybník,“ — opakoval Jaszczuld, — „jen že Rakušané ho zapomněli obsadit. Do večera nevydrží lidé a koně bez vody!“

Strzyżowski udeřil s radostným uspokojením sergentea do ramene.

„Chlapík jsi, Jaszczulde, opravdu chlapík! Hej, kamarádi, tři setniny pěchoty obsadí rybník a nepustí za žádnou cenu Rakušany k vodě! Pane Roztworowski, pane Przecieski, vám svěřuji obranu rybníku! Ručíte mi svým hrdlem!“

Velitel oživil, otáčel se na koni, rovnal přicházející řady, určoval místa, — za půl hodiny byli Rakušané obkličeni a sevření, jako myši v pasti.

Bücking dal první heslo k boji. Za vozy zableskl plamen, zahučely ručnice a děla, kotouče dýmu se vzněsly nad podolskými poli.

Generál seskočil s koně, běhal od jednoho děla k druhému, pobízel vojáky k dobré střelbě a statečnému odporu.

Kolem poledne přerušil Strzyżowski bitvu. Poláci ustoupili od tábora za dostřel dělový. Ale v táboře rakouském zaznělo hlasité volání v různých řečech: „Vodu, vodu!“

Starý velitel se chytil za svou hlavu:

„Unglück, Unglück, meine Herren“ (Neštěstí, neštěstí, pánové moji), řekl šeptem k důstojníkům. — „Fatum (osud) nás pronásleduje. Voda jest ve vsi, ale my jsme na ni zapomněli jako na smrt!“

Štáb jeho sklopil pochmurně hlavy.

Byl to dvacátý den července, slunce páliło jako rozpálené železo, hodina míjela za hodinou v klidu; Strzyżowski vyčkával, a žízeň rostla stále více. Prozatím odevzdali Bücking a důstojníci své víno zásobní a rozdílili je v malých dávkách mezi vojáky, leč víno, místo by hasilo, dráždilo jejich žízeň ještě více.

„Buď co buď,“ — řekl plukovník Hesler, — „vody dobýti musíme! Vyjděme z vozů a udělejme útok do vsi. Snad také Polákům nenapadlo, že nemáme vody.“

„Zkusme to,“ — ozvali se sborem důstojníci.

Hessler, srovnáv dva prapory pěchoty, udeřil přímo na postavení polské, usiluje prorazit ke vsi. Avšak Strzyżowski byl připraven na tento úkol. Polská pěchota přivítala Rakušany hustým ohněm z ručnic, a na zmatené řady udeřili huláni šavlemi a kopími je zahnali zpět do tábora.

K večeru se počaly odehrávat v rakouském táboře strašné výstupy. Koně řehotali divným hlasem, lidé omdlávali žízni. Kázeň a poslušnost vojenská zmizely beze stopy. Zástup granátníků, střelcův i pěšákův obklíčil generála a volal pochmurným hlasem: „Vodu!“

Starý generál zalomil zoufale rukama.

„Což myslíte, že já také po vodě neprahnou? Pohleďte na mé šedivé vlasy! Což je chcete vydati hanbě? Co vlastně chcete ode mne? Odkud vám zaopatřím vodu? Kdosi se tlačil zástupem. Starý desátník od granátníků nesl na rukou bezvládné tělo ženy, markytanky sboru.

„Viz,“ — zvolal na generála, bodaje ho očima, „viz, — skonala žízni! Zanechala dvě malé děti, které nepochopí smrti matčiny, pouze o vodu prosí!“

Po těch slovech vrhl tělo markytánčino pod nohy generálova koně.

„Vzdejme se!“ — zahlučel zástup. — „Jestliže ty nechceš, vzdáme se sami Polákům!“

V dálce se rozlehl dusot koňských kopyt. Před generálem stanul rozradostněný pobočník Keller.

„Excellenci!“ — hlásil trhaným hlasem — „na silnici je viděti mrak prachu, mihají se čáky husarské. To pospíchá generál Mehrfeld s pomocí!“

„Mehrfeld!“ — vykřikl Bücking, pozdvihuje své oči s díkyčiněním k nebesům.

„Mehrfeld!“ — opakovali s radostí vojáci.

„Děti,“ — zvolal generál k vojákům, — „do zbraně! Pomoc nám přichází. Sesílíme útok našich! Hoch Oesterreich! (Sláva Rakousku!)“

Vytasil šavli z pochvy a sám se postaviv v čelo vojáků, vyvedl je z tábora

(Pokračování.)

Jan Voborský (*Egon d'Ego*):

Když břízy šuměly ...

Znělky z rukopisu knihy: *Ecce homines*.

Bělozář.

Když břízy šuměly a tichým nad údolím
nám letní zefýr mile vanul v tváře, na čela,
líbaje něžně skráně i těm skalám holým,
já snil jsem mezi růžemi a tušil anděla
jak tlše přilétá. —

Dal pozdrav zlatým polím,
v nichž purpurná se rouška vlčích máků zarděla
a krácel blíž a blíž. —

Směl osud říci: Skolím
bělostnou vidinu, jež slzou lásky smáčela
vadnoucí chorá srdce lidská již tak častokrát,
by rosou zaskvěla se zas jak na lučinách květ
a osvěžena zatoužila živým ohněm vzplát?
Směl osud volat:

Pěstí udeřím v tu vlídnou tvář,
kterou nám lidem ve snu sladkém možno závidět,
nad temna vlnami když svítí luzná bělozář? — —

O polednách.

Paprsek slunce zlatý — zmlklý milenec — si hrál
se závojem vrb mladých, s bělí svlačců u tůně —
pln požehnání a pln blaženství si zasedal
nebeský smavý blankyt horských výšin na trůně.
Já v zadumání tichém na koberci mechu stál
a slyšel letních písní záchvěv srdce na struně
jak v konejšivém šeru našich starých kathedrál,
v nichž duše touhou po čems božsky vyšším zastůně.
Velebné ticho přírody jak o polednách v chrámu
působí, aby v slzy tálo sterých choutek jiní,
jímž člověk nevědomky křehne a jež rád svět dá mu. —
Jest ticho tajnou výhní ohnivou. V ní přelévá se
kov naší bytosti, jež vášní vyrudlý cár stíní — —
v tom tichu z amalgamy stříbro ducha svítí zase!

Smutná píseň. /

Ze zdáli znějí zvony. —

Málo nám jich zbylo
těch zpěvných heroldů dřívějších klidných dob,
po nichž se nebe rudým mrakem zachmuřilo.
Tak sladce znějí zvony. —

Srdce roztesknilo
se v prsou mých a nebes azurný kde strop
nad krajinou se klene, létlo tam a žilo
v intimní vůni, jakou dýše jen heliotrop.
Již zmlkla píseň zvonů — — ale jiná zbyla
v tesklivém srdci píseň, jež mi družně věrna jest
jak hvězdný svit ve zavoji snivé noci vetkaný — —
to píseň smutná snad a přece jen tak milá,
že nedbám při ní světa ani prachu všedních cest
jak motýl vánkem na blankytném zvonku hýčkaný. —

Života dvojí květ.

Jak leknín, z večera jenž bílé květy uzavřel,
by v noci, lunou ztlbán, otvíral je zas,
je básník dvakrát živ — a na svoje když dlo zřel,
pak není básníkem, to nepozná-li v rázi!

Když západ jeho letních dnů se purpurově skvěl
 jak břečťan visící přes šedý skalní sráz,
 let mladých živou obraznost by rád snad oželel,
 již nahrazuje hudbou slov a formou krás — —
 ovládán druhdy mládí prudkým vznětem, vášněmi,
 a trýzněm, trním věnčen duševních všech zápasů,
 zří jako krůpěj deště dnů svých zralém na klasu,
 co podruhé mu květe leknínem zde na zemi
 jak barvou azuru neb opálů se zkvívá sklo,
 jež z tajné výhně vlastní bytosti mu vytrysklo.

Za měsíčních nocí . . .

Castokrát chodil jsem již skalním ve bludišti.
 Co stokrát myslil jsem, dnes plši poznovu,
 že vše tu připomíná minulost i věci příští,
 vždyť za měsíčních nocí podobno vše hřbitovu,
 kde na pomnicích deště krůpěje se blyští
 a zlato, měď a bronz a cín, kov ke kovu
 se druží, stíhádá, mění jak na živých barev hřišti
 ve zvlhlém pestrobarvém lišejníků přikrovu. —
 V olšovi potok šepotá a promlouvají chlupy,
 za rozpoutaných bouří divě burácí tu les
 řečí, již lidské srdce dobře porozumí,
 že zkamenělá krása věků přivábí nás dnes
 a zláká zítřa zas, mech kročeje kde tlumí,
 kde člověk luští záhady, ač sotva žítí umí! —

Myšlenka a čin.

Jiskérka, oheň, plamen, požár vzniká z rozkřesání.
 Tak stejně myšlenka a její vlastní dítě, čin,
 jenž nenapojiv se snad z blých prsou jejích ani,
 hned křídla rozpíná, by směle vzlétal do výšin. —
 Kde matce s děckem v úděl dáno lásky požehnání,
 stajené v prvních růžích, nadšení jež syje v klín,
 tam hřivny zlatým úrokem jest ideové vzplání
 a matce příštích do věků jest ke cti zdárný syn.
 A proto každá naše myšlenka buď vzorně čistá,
 svíť jako horský křišťál ohněm jiskřivý,
 by lidská societa byla sobě jista,
 že může syna prosté matky všele uvítati,
 jenž žebrat nebude o sousto obživy,
 však silou živ, že bude schopen sílu dáti!

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Vývoj české opery.

Dříve než mohla vzniknouti první, skutečně česká opera, musil náš život operní projíti několika stupni vývoje. — Prvním stupněm byla *opera vlašská*, která však byla r. 1807 zatlačena a na její místo nastoupila *opera německá*. Zavedení opery německé musilo v zápětí přinést i *pokusy o českou operu*, neboť jakmile padla nedotknutelná vlaššina a zaveden byl jazyk národní, bylo jen otázkou času, kdy nabude čeština schopnosti konkurovati s němčinou. Podnět k němu dalo nadšení, s jakým přijato bylo české provozování Weiglerovy opery „Rodina švýcarská“. Obtížného toho úkolu podjal se mladý právník František Škroup, jenž na slova básníka Josefa Krasoslava Chmelenského složil operu „Dráteník“. Premiera této první české opery byla dne 2. února 1826 a docílila skvělého úspěchu. Škroup po úspěchu své opery oddal se zcela dráze hudební. Kromě několika oper pochází od něho hudební fraška „Fidlovačka“, pamětihodná tím, že se v ní poprvé objevila píseň „Kde domov můj?“, která mocně zasáhla do našeho hnutí národního. Tyto, jakož i všechny dosavadní opery skládány byly slohem konservativním, který měl vzor ve slavném Mozartovi.

Nový obrat ve vývoji hudby způsobil v Německu *Richard Wagner*. Snahou jeho bylo vytvořiti národní drama hudební, v němž by byl obsah slovný vyjádřen hudbou. Tento směr hned s počátku vzbudil prudký odpor, avšak přes to našel též četné stoupence. V Čechách přiklonil se k Wagnerovi náš veliký mistr *Bedřich Smetana*. — Bedřich Smetana svým vystoupením zahajuje *novou dobu české opery*. Opery jeho právem možno počítati mezi nejlepší díla světové hudby vůbec. Již první opera „Braniboři v Čechách“ prozrazuje Smetanova genialního ducha. Ještě téhož roku, kdy byli poprvé provozováni „Braniboři v Čechách“ r. 1866 byla premiera nové Smetanovy opery „Prodané nevěsty“, která záhy stala se nejpopulárnější českou operou. „Prodaná nevěsta“ slavila skvělé triumfy nejen na jevištích domácích, nýbrž i v cizině. Ještě za života Smetanova byla provozována v Hamburku, v Paříži a r. 1871 v nové úpravě v Petrohradě. Avšak ani tímto dílem nebyla vyčerpána bohatá činnost Smetanova. Brzy po „Prodané nevěstě“ následovaly další jeho opery: „Dalibor“, „Libuše“, „Dvě vdovy“, „Tajemství“ a „Čertova stěna“. „Libuše“ vyvrcholila umělecká tvorba Smetanova.

Jest přirozeno, že vedle vzoru tak zářícího, jakým byl Smetana, ztráceli se všichni naši operní skladatelé té doby. Z velkého počtu tehdejších skladatelů zasluhují zmínky Karel Šebor, Karel Bendl a Richard Rozkošný, autor první české pohádkové opery „Popelka“, avšak jejich opery zastíněny byly pracemi Smetanovými. Jediné dílo, které z té doby se udrželo, jest Blodkova jednoaktová opera „V studni“.

Rok 1874 jest veledůležitý v dějinách české opery, neboť vystoupili v něm dva noví skladatelé operní: Dvořák a Fibich. Prvý z nich, Antonín Dvořák, náleží bez odporu mezi nejplod-

nější české skladatele operní. Z jeho četných oper uvedu pouze nejdůležitější: opera „Tvrdé palice“, provozovaná po prvé roku 1881, kterou nejvíce přiblížil se k „Prodané nevěstě“. Naproti tomu operou „Dimitrij“ octl se na opačném polu uměleckého snažení Smetanova. S prvou svou operou „Král a uhlíř“ nedocílil sice úspěchu, za to však tím většího úspěchu dodělaly se práce jeho pozdější: „Tvrdé palice“, „Jakobín“, „Dimitrij“ a „Čert a Káča“.

Druhý z obou skladatelů, Zdeněk Fibich, byl jediný, kdo opravdově přidržel se reformy Smetanovy. Po „Blaníku“ složil „Nevěstu Messinskou“, která jest jedním z největších děl naší hudební literatury. Ve veliké trilogii „Hippodamie“ vytvořil scénický melodram tím, že zpěv změnil v mluvené slovo. Po „Hippodamii“ vrátil se Fibich zase ke zpěvohře a obohatil naši hudební literaturu novými operami „Bouře“, „Heda“ a „Pád Arkuna“. Operou „Šárka“, která vedle Smetanovy „Libuše“ jest nejnárodnější operou českou, končí se Fibichova záslužná činnost. Těmito výtvary také Fibich zabezpečil si slavné místo v dějinách světové hudby dramatické.

Z mladších operních skladatelů zvučné jméno získali si Foerster operami „Eva“ a „Debora“, Otakar Ostrčil operami „Vasty skon“, „Kunálovy oči“ a „Poupě“ a K. Kovařovic.

Sledujeme-li úspěchy českých oper v cizině, můžeme právem býti hrdi na to, že z našeho národa povstali mužové, kteří jméno české proslavi i za hranicemi a kteří operu českou učinili operou světovou!

Kdo by chtěl zevrubněji poučiti se o dějinách české opery, tomu doporučuji dílo „Hudba v Čechách“ od Ot. Hostinského a Dra. Zd. Nejedlého „Česká opera po Smetanovi“.

Antonín Lysohorský:

Vídeňská elegie.

Na sta českých dětí
v Dunaji se topí;
na sta českých matek
v slzách očí klopí.

V slzách očí klopí,
k nebi zvedá ruky,
Dunaj, chladná voda,
nedbá jejich muky.

Nedbá jejich muky,
nářku, vzdechů, hoře,
bez soucitu kvapí
do Černého moře.

Literatura.

POLSKÁ.

Przegląd powszechny roč. 1919. č. 1. podává přehled nejnovější románové literatury polské. (Dokončení).

Kromě románu neobyčejně se šíří novela. Novel vychází u nás ročně téměř tolik jako povídek románových. Novel, drobné děti běžného života, podávají zajímavý příběh bez hlubšího založení, živě, stručně a účinně. Nelze vždy román vyvyšovat nad novelu, někdy krátká novela předčí několik svazkový slabý román.

V řadě četných novel mile se znamená Eugenie Żmijewska se svým: *Kniaze Pan*. S jistým předsudkem nemilého, klevetného románu „*Młodych*“ (praví polský kritik) jali jsme se prohlížeti ty drobotiny, ale byli jsme mile překvapeni; duch poesie ovíval nás, mluvil k nám život a se zájmem obraceli jsme list za listem.

Nemožno tu probrat všechny novely po řadě, ale o všech možno říci soud, že mluví z nich správný ton novely.

Na př. Dvě paní varšavské na venkovském dvorci návštěvou. Matylda Burlichova, typ mělké, ješitné, kořistné, prchlivé buržojsky a p. A Żofie Narzyńska, typ klidné, poetické, šlechtetné idealistky. První představuje autorka trochu humoristicky s příděchem ironie, dosti realisticky, druhou ovanutou srdečným teplem.

Všecky novely oživuje realismus životní, zlehka žertovný, kdy běží o vady a křehkosti lidské a prostá srdečná poesie, dýšící z popisů přírody a zvláště mladých milujících se duší. A jevístěm brzy město, brzy ves.

Nejlepší kvality jsou novely: *Kniaze Pan*, *Wiosna*, *Ná stepie*, *Koleżanki* (kollegyně), přímo dojemné; u jiných celkem dobrých konec slabý; jiné jako „50 karbowanćów“ „v gabinecie lekarza“ bylo by třeba vypustiti, ruší harmonii celku.

Cennější než novely Żmijewské je sbírka Kaden-Bandrowskiego. Je on nejnadanější z mladých spisovatelů, v pravdě originální, velkého genu artisty. Po několika sbírkách novel a dvou povídkách známý, ač legionář v měsíčních pochodech a krvavých válkách nezapomíná obohacovati literaturu.

První část „*Spotkanie*“ je především sbírka historických črt, malujících historické lidi a výjevy a spolu skýtajících pěkné a hluboké dojmy poesie legionářské. Některé z těch zkizz jsou velmi věrné a podávají biografii padlých officirů jako majora Wyrwy-Furgalskiego, kapitana Ślaw-Zwierzyńskiego, Alexandra Sulkiewicza, který zorganizoval útek Piłsudskiego z vězení petrohradského a j.

Druhá část obsahuje novely v tonu literárním, ale všechny opět ze života legionářského. Jak srdečná je radost legionáře z „Brata“ mladšího, který dospívaje sní o legiích a po strašné bitvě spí pak po boku bratrové ve stodole na seně prostřeleném kulemi; jak vznešené ono „*Spotkanie*“ starého vojína s mladým rotmistrem. . . jak bolestný Śad (soud) nad Kubou. . . jak půvabná ve své povaze „paní doktorová“ nalévající v pohár mléko znaveným legionářům, jak dojemná ona Przygoda (příhoda) rotmistra Śrewniawskiego s potřeštěnou tetou Natalii. . .

Překvapuje u autora zvláštní ráz myšlenek a stylu. Nejednou znamená se tu vanutí mladých orlích křidel, hledajících nových cílů pro naši novelistiku. Jako Reymont je impresionista, nesmírně vnímavý k dojmům smyslovým a dovede podivně pojiti dojmy sluchové a zrakové.

Odtud vyplývá jeho podivná, originální forma, která není k nalezení u jiného autora polského.

Nehledíc ke zbytečnému užívání cizích slov, hromadění doplňků, nutno vyznati, že autor je mistrem v užívání jazyka. Je tu barva, svěžest, plynlost a zvukný rytmus.

Velká budoucnost se otvírá autorovi a po zesnulém heroldovi rytířských činů polských (Śienkiewiczovi) může ujmouti se lyry, aby byl Homérem titanských bojů nové doby.

To krátký přehled náhodně zachycených novel společenských, více neb méně význačných. Když válka zaburácela nad Evropou a otřásla ji

v nejhlubších základech, zdálo se, že otfese i písemnictvím a jako bouře pročistí dusnou atmosféru.

Leč v románu ne mnoho se změnilo. Máme jako před válkou znovu honění se za erotickými efekty, opět nezdravý zjev smyslnosti, vnášející do srdce čtenářova disharmonii a uvádějící slabé a zkažené duše na acestí.

Nedostatek děl vznešených jmenovaného druhu „Spotkania“ volá k mladým srdcím ku práci pro drahou vlast a její budoucnost.

Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Der Kaiser des Sonnengottes. Von Johannes Mayrhofer. V Řeznu, nakladatel Manz 1918. Stran 317. Cena neváz. 2 M, váz. 2.80 M.

V poslední době často čteme v oznámeních nových německých knih jméno Jan Mayrhofer a má vždy šťastnou ruku, neboť skoro všechny jeho spisy vyšly již ve více vydáních. Tuto oznámená kniha vychází ve vydání čísl. v 3—7. tisíc výtisků. Obral si tu M. za předmět císaře, neslavné Paměti, Juliána.

Počíná popisem palácové revoluce v Cařihradě, při níž katolickým biskupem Maurem, s nebezpečím vlastního života zachráněn byl před olitářem pod křížem mladistvý princ Julián. Milerád slíbil biskupovi, že kříž, v jehož stínu byl uchován na světě, vždy bude ctíti. Dále doprovázíme mladého Juliána do Kappadocie, kde jest vychováván se svým nadně šlechtějším bratrem Gallem. Julián stále více a více se kloní k modlářství, k účtě Helia, boha slunce a konečně, když jest prohlášen za císaře, určí si za svůj životní účel: najít prostředek, kterak by se daly smířiti a sloučiti Olymp a Golgotha. Vstoupil ve šlépěje císařů, kteří pronásledovali církev katolickou. Skončil bídně na válečném tažení proti perskému králi Saporovi se slovy: „Zvítězil jsi Gallejský!“

Jest to román bez lásky, nepřichází v něm nikde t. zv. láska, pouze jedna kratičká epizoda; nadměru vhodně a účinně připomenutá, dcera pohanského kněze, která se stala křesťankou a kterou uviděl Julián. Jest to dobrá a dovedně podaná četba, která nikde neunaví čtenáře. Poučí a nadchne ku naší víře.

Ignát Zhaněl.

ČESKA.

Karel Kálal: *Jiný duch. Povídka československá.* Praha 1919. Nakladem Fr. Šimáčka. Str. 168. Cena 5 K. — — Literární cena této „povídky“ Kálalovy je velmi nepatrná a je zmenšena ještě hrubým protikatolickým stanoviskem spisovatelovým. Zvláštní zjev — čteme-li knihy konvertitů katolických (dřívějších protestantů), nenajdeme nikdy u nich projevy hněvu, zášti a msty proti církvi, kterou opustili. Projděte na př. spis profesora university halské A. Ruvilla „Zpět ku svaté církvi“ (také česky vydán) — jak klidně, vážně a důstojně vyloženy tam důvody jeho návratu ku katolické církvi! Žádné urážky, útoky ani obviňování — známka to klidu a štěstí, jež mu přinesla pravá víra a církev. A to je zjev všeobecný. Zcela jiný zjev na druhé straně — lidé, kteří od katol. církve odpadli, jsou plni jedu a vzteku, jehož nemohou utajiti, a jsou-li právě spisovateli, také ve spisech svých stále a stále na katolickou církev útočí a po její záhubě touží. Psychologicky je to ovšem zjev vysvětlitelný. Nenašli, čeho hledali, a cítí, co ztratili, když se katol. víry zbavili. Poturčenec horší Turka. Místo radosti a klidu jen palčivý bol, který se na chvílku mírní vášnivými výpady proti katol. církvi. — Na str. 109—112 vypravuje spisovatel, co mluví s chovankami svého pensionátu o náboženství. Čtenáři je při tom, jakoby poslouchal blábolů. Jedna z chovek praví: „Víte, pane řediteli, já nevěřím na nic“ (už ta češtiná!) „a draždí mne, když tuto Mařenka od Kašp. Hor klaní se panence Marii Lourské; to je jeptišství, Lurdy jsou švindl; já věřím na přírodu“ . . . (Následek toho byl, že Mařenka hned sňala obrázek se stěny a fukla ubohá duše moudře: „dyž trochu jen myslím, tak nemohu věřit v lurdský zázrak“). Jakým neklidem je naplněna duše o víru připravená, naznačuje spisovatel nechť takto (str. 109): „Sotva zavřel ředitel dveře učebny, již se prudce (i) za ním otevřely a vyletělo (i) z nich pět dívek i ostatní vyhrnuly se z učebny (a volaly): „Co je potom po smrti?“ Ředitel byl zaražen, (Tak?) „Nevím, děti moje, já tam nebyl“ (To je od-

pověď . . .) „Ale več věříte?“ ptá se Julinka. „Věřím s Tolstým (1), že tělesnou smrtí duše vplývá v božství . . .“ Ubohé duše dětské. — Ovšem, co také měly dělat? „Jiný duch“ (praví na str. 43) „Jiný“ — není tu katechetů . . . „kde katecheta, tam je strach“ . . . Nuže na škole paně Kálalové strachu nebylo — tam se vše odbylo tím, že se naplilo na církev a hned bylo všechno šťastno a spokojeno . . . Jinak celý spisek oplývá chválou náboženství protestanského. Blah, kdo věří, neboť kromě planých řečí důvodů a dokladů pro výbornost protestantismu čtenář ve spisku nenajde. Také by se mýlil, kdo by hledal u pana Kálala poučení o otázkách pedagogických (hlavně o výchově dívčí.) Co p. spis. v té příčině podává, to ví a zná každý učitel schopný i po sebe kratším působení ve škole. Za to je v „povídce“ strašně mnoho sebechvály. Také názorů naprosto falešných (na př. na str. 129) je ve spisku celá spousta. Je zvláštní, že r. 1919 může vyjít spisek proniknutý duchem tak nedemokratickým. Sčítanky z penslonátu paně Kálalova diví se (str. 52.) na př., že „chudý student také miluje“ . . . Jiné se družce smějí, že má „ševce“ (ač také studenta). Učinné princezny, ovšem bez víry . . . A to je ten „jiný duch“ . . . L. † st.

Ricardovy příhody. Povídka o podivuhodných osudech sirotka Ricarda. Napsala M. E. Mannixová. Z angl. přel. O. S. Vetti. V Praze nákl. Cyrillo-Method. knihkupectví Gustava Francla. Cena 1 K 50 h. — Literatura pro mládež není tak dávného původu. Dříve bylo dítkám se spokojiti staročeskými kronikami, legendami, jež společně v rodinách se čítávaly — později vyprávělo a čítalo se o Genověfě, Zeleném mužátku, Meluzině a p. Teprve v novějších dobách výhradně pro dívky povolání i nepovolání spisovatelé vydávali zvláštní knihy, při čemž dávné pohádky dosud jsou rájem dětské čelby. Mezi hledanou a cennou četbu mládeže náleží „Bibliotheka mládeže“ řízením red. X. Dvořáka, profesora vyš. dívčí školy v Praze, vycházející v Cyrillo-Method. knihkupectví (Gustav Francel) v Praze, jež obhlášenými svrchu „Ric. příhodami“ dospěla k sešitu XVII. Ličí se v knize té osudy ubohého sirotka, jenž i v prstonárodním našem podání bývá častějším hrdinou. Ovšem sirotek v naší nové knize není synem české chatky — nýbrž osudy jeho rozvíjejí se ponejvíce na půdě americké. A přece jsme ubezpečeni, že mládež naše se zájmem stoupajícím bude čísti až do konce knihu, neboť prostředí náboženské, katolické, v jakémž děj knihy plyne, dítkám našim k srdci všude mluví. Kniha naše je zajímavou ukázkou, jakým směrem psány jsou americké knihy dětské. Doporučujeme. Škoda, že tato Bibliotheka mládeže od delší dobu se odmícela. K. P.

Topičův sborník literární a umělecký. (Roč. VI.) Sborník soustřeďuje ve svém středu celou řadu básníků, nejen těch, kteří mají zvučné jméno na Parnasu, ale i těch, kteří zdatně se chtějí uvéstí veřejnosti. K nim druží se překladatelé z cizích literatur, přiléhá krásná prósa a řada vzpomínek, přeložená prósa, aforismy a sentence, články naučné, essaye, feuilleton, kronika. Jest zde jakýsi kaleidoskop, každý nalezne něco pro sebe. Sborník místy horí i volnějším směrem, ale za to rád se zastavíme u Jiráska, Holého, Jesenské, Preisové, K. Legera, Svobody a j. Část obrazová přinesla reprodukce obrazů a plastik od Aleše, Kalvody, Šalouna, Svábinského, Úprky atd. Některé obrazy vznikají „chudobou ohleku“, což v nynější době drahoty nelze zazlívat. A potom sborník není pro děti, což také může být omluvou. Ke sborníku náleží knižní příloha, která přinesla dvě povídky, jednu původní, druhou přeloženou. Vzhledem drahoty papíru a jiných potřeb není cena jednotlivého sešitu předražena. Antonín Ježek.

Alois Dostál, Váleční sirotci. Obraz z novější doby. Dědictví Maličkových č. 62. Podíl na r. 1918. V Hradci Králové. 1919. Str. 112. 8°

Neunavný náš Alois Dostál napsal již nejednou pěknou povídku pro královéhradecké „Dědictví Maličkových“. Tak v č. 47 „Radosti rodičů“, č. 52 „Na blásce“, č. 55 „Mendík“, č. 59 „Za pomoci dobrodinců“. Nedivíme se tomu; zcela přirozeně sahá správa „Děd. Mal.“ po spisech, jež pro mládež se hodí. Knihy Dostálovy jsou pro děti jako stvořeny, málo který náš spisovatel umí se tak vžítí v dětskou duši, jako náš Dostál.

Kniha „Váleční sirotci“ je velmi názorný obraz z novější doby pro naše děti. Děj je čerpán z poslední světové války, dějištěm je ves Krchlevy hlavními osobami děti Bláhovy Blažej a Božena, váleční sirotci.

Otec jejich panský čeledín Josef Bláha musil, jako tak mnoho jiných, narukovati. Doma zůstala churavící manželka s dvěma dětmi. Válečnými

námahami roznemohl se Bláha v poli, manželka jeho, přijevši s dětmi do vojenské nemocnice ho navštívila, přijela právě zavčas k posledním jeho okamžikům a na pohřeb. Chudá vdova nepřežila svého muže dlouho. Následkem skromné výživy a velké práce roznemohla se a umřela.

Ubohých sirotkův ujal se venkovský krejčí Bartůněk, veliký přítel dětí. Domek jeho stál uprostřed návsi, děti hrály si před jeho okny, krejčí šil a dohlédl na skotačící mládež. V zimě tlačila se drobotna i do jeho světničky k teplým kamnům. Bartůněk jich nevyháněl, ba měl pro ně i mnohé laskavé slovo, jen když nepřekážely až příliš.

V té době přibyl do Krchlev dvanáctiletý hoch Rudolf Studnička. Byl z Prahy, otec jeho byl příslušníkem krchlevským, padl však ve válce. Jelikož matka umřela již před tím, neměl Rudolf nikoho a byl proto poslán na obec.

Než i jinak zasahovala válka do poměrů osamělé vsky. Tak umřel v kterémsi vzdálené nemocnici selský synek Petr Fajt, odkázav ve své poslední vůli obnos, za který měla být zasazena v kostele památní deska se jmény všech padlých vojáků z vesnice. Fajt byl také z nemocnice na vesnici převezen a tam pochován.

Jindy zase byli v Krchlevích vojáci na bytě a na cvičení. S nimi přišel i vojenský lékař, který dostal byt u Bartůňkův a na obec pamatoval tím, že věnoval obnos 50 korun na založení fundace pro válečné sirotky. Bartůněk ujal se myšlenky té a byla uspořádána v osadě na ten účel sbírka. Rodák obce Ludvík Páv, který svým přičiněním domohl se ve světě majetku, navštívil rodnou obec svou přidal ke sbírkám značný obnos, čímž umožněno skutečné zřízení fundace válečných sirotkův, Z úroků její dostávali ti, kteří přijali válečné sirotky do svých rodin na vychování, příspěvky.

Popisem, kterak za přítomnosti úřadů byla v kostele odhalena památná deska padlých vojákův, ukončena velmi případně pěkná a zajímavá knížka tato.

Jak z obsahu tohoto viděti, jest kniha líčení různých denních příběhů, jak vyvolala je více méně všude poslední světová válka. V povídce mluví se ovšem nejvíce o válečných sirotcích a o způsobu, jak o ně se pečuje. Jest psána slohem prostým, srozumitelným, aby každé dítě všemu dobře porozumělo. Při tom je kniha zajímavá, zvláště dětem se bude zamlouvat, jelikož se v ní o dětech tolik dočtou. Děj vyvíjí se zcela logicky a přirozeně, ač vypravují se tu nejrozmanitější příběhy, souvisí přece zcela úzce mezi sebou. Velmi pěkně je vykreslena postava krejčího Bartůňka, toho vzácného příznivce dětí, který stává se pozhnáním pro celou vesnici. Neméně trefné jsou vypočteny i ostatní osoby, vystupující v povídce.

Krásnou knihu tuto možno bez obavy dáti do rukou naší mládeži. Mile se jí pobaví i velmi užitečně poučí. Lze doporučiti co nejvíce.

Dr. Rudolf Zháněl.

Dvě milující srdci. Román. Napsal Jan Staněk. Nákl. vydavatelstva „Hlasu Lidu“ v Č. Budějovicích. Tisk bisk. knihtiskárny.

Jan Staněk, rolnický syn v Římově, napsal již několik poutavých románů, jako: „Po stopě ideálu“, „Osudy zajatce“, „Její ochránce“, „V císařském táboře“ atd. Dva poslední vyšly v románové příloze „Hlasu Lidu“, kde r. 1917 počal vycházeti i román tento, jenž jest nyní ukončen (596 str.). Líčí poutavě a nezávadně, což jest veliká přednost prací p. Staňkových, osudy Gustava Geflera a Leonie Vestervikové; jsou oba nalezcenci — Gustav jest synem hraběte Vestervika a Leonie, vlastně Jiřina, dcerou manželů Geflerových a zvláštní shodou zaměnění jsou jim rodiče, a hrabě Vestervik stane se zapřísáhlým nepřítelem Gustava, k vůli němuž trpí velice též Leonie; než láska těchto dvou srdcí překoná konečně všechny překážky a utrpení, k čemuž nejvíce přispěje choť Vestervikova, která před smrtí uzná, jak mnoho ubližovali Leonii a s ní i Gustavovi, což posléze nahlédne i sám hrabě. Román tento možno dobře doporučiti.

Jos. Fabian.

Kalibův zločin, obraz z podhoří. Napsal Karel Rais. Vydání osmé. Nákladem Unie. Poprvé Světozor přinesl toto dílo r. 1892 a od té doby když už osmkrát bylo tištěno, dokazuje, že se stále líbí. Realistickým způsobem líčen nešťastný život rolníka Kaliba, jenž v pozdním věku se ožení s Kadlou Boučkovou. Ta se vdá proto, aby sňatkem zakryla hříchy, ale nekaje se, s matkou připraví muži očištěc, neli něco horšího. Kaliba miluje velice dítě v domnění, že jest jeho, ale dovědév se, že tomu tak

není, a ja nevěrnou a urputnou ženou vehnán přímo v nepřítelnost tuto zabije. Věrně líčen starý výměnkář i přítel jeho, jak to Rals umí, mamomáři příbuzní, z nichž jeden nese vinu na nešťastném osudu. Spis je psán tak, že po něm rád sáhne vzdělanec, že se hodí do lidové knihovny a každý čtenář se jím poučí a pobaví. Liga † 12

Sv. Eucharistie. Ročn. 24. R. 1919. Sešit 1—12. Str. 176. Veliká 8°. Orgán spolku kněží, klanějících se nejsv. Svátosti Oltářní a sodalů mariánských. Pořadatelé: Jan Bloška v Olomouci, Josef Ocetek v Hevlíně. V Olomouci 1919. Nákladem spolku. Tiskem arcib. knihtiskárny v Olomouci. Roční příspěvek 4 K.

Počátkem listopadu 1919 rozesílá časopis sv. Eucharistia již své poslední dvojčíslo na listopad — prosinec 1919. Přesnost to dojista, v těchto těžkých dobách ojedinelá! Za svých 24 let stal se měsíčník Sv. Eucharistie mezi kněžstvem časopisem velmi oblíbeným a rozšířeným. Obsahem jeho jsou rozjímání, pojednání a úvahy, kázání a promluvy, liturgické otázky, aforismy, časové pozn. a pod. Pílnými přispívajícími jsou Josef Ocetek, Dr. Jan Hejčl, Al. Stork, Alf. Pryč a jiní. Již zběžný pohled do tohoto ročníku přesvědčí nás, že Sv. Eucharistie je výborným časopisem kněžským, jehož hlavním úkolem je pěstovati rozjímání o Nejsvět. Svátosti oltářní, prohlubovati její účtu, orientovati kněžstvo o nových předpisech, hnutích, o denních otázkách stavovských, upevňovati v dobrém a varovati od zlého. Z četby Sv. Eucharistie čerpá kněz pro svůj vlastní duchovní život, pro kázání a katechezi. — Budiž také zvláště podotknuto, že papír, tisk i úprava Sv. Eucharistie je úplně předválečná, až se tomu každý podiví. — Časopis tento lze doporučiti všem kněžím co nejvíce. Četba jeho poučí, vzdělá, povznese. Dr. Rudolf Zháněl.

Zrcadlo klerikální. Napsal Ant. Pravoslav Veselý. Vydal A. Svěcený. 1919. Cena 1 K. Tištěno 20 stran.

Kdyby v tomto pamfletu nebyla několikrát zmínka o „Vlasti“, ani bychom jej neuznali hodným, aby o něm bylo referováno. Vyšel dávno, neboť mluví ještě o „žizkovské“ Vlasti a byl buď znovu tištěn nebo dostal novou obálku. V předu jest karikatura kněze, jak ukazuje davům na kříž, za nimž jsou pytlíky peněz, ale měl by tam stát p. vydavatel, který několik stránek starého škváru na hanebném papíře prodává po koruně ubohým proletářům. Ještě jedna tu jest ilustrace, podobizna autora, „nezapomenutelného dělnického žurnalisty“. Dal-li se tam sám při prvním vydání, nevíme, ale obyčejně se člověk za takové publikace stydí. Ze všeho zeje socialně-demokratická jizlivost, prý se tu líčí „rozdíl mezi křesťanstvím Kristovým a mezi klerikalismem.“ Počíná citátem z Pisma, toto často uváděno a jiní spisovatelé, ale nikde neuvedena kniha, stránka, jak se vyžaduje u děl seriosních. „Zrcadlo“ psáno pro nemyslíci dav, všechno v něm naházeno bez ladu a skladu, jak to kde po listech sebráno. Hned z předu uvedeno, mnoho-li má majetku který arcibiskup, pražský, bývalý e. k. nadporučík hr. Schönborn 11.000 zl. denně. Posud v r. 1919 uváděno zde všechno ve zlatých a krejcarech. Sv. Otec, nástupce Krista, „chudého syna tesařova“ má denně 32.000 zl.

Na čtyřech stránkách (dle Baráka) popisována španělská inkvizice „římských katanů“, hned následuje „kletba dlužníků“, stoky zkaženosti, simonie, lichvářství, podplácení, vydírání. „Kdyby dnes Kristus a sv. otcové sestoupili na zem, upálili by je klerikálové a orgán jejich „Čech“. Potoky krve válek zavinili klerikálové. Na důkaz citovány zápisky kněze e-huditěle Jungmanna“ (!) Proti klerikálům veden Kolumbus, Milič, Hus, Žižka a jiní, 700 nevěstek v Kostnici, války husitské, Koníáš, Třebízský, král Václav, „štípal pro kláštery dříví a dělal u oltáře ministranta“, arcibiskup Kohn atd. Všechno sem naneseno pro řečníky proti klerikálům, „černé internacionále“. I ženské otázky vzpomenuto, žena (dle klerikálů) „nejlépe se hodí ku kvedlačce a za hospodyně na faře, k čemuž ovšem jsou nutny různé fysické podmínky.“

Štíravý pamflet dotýká se i „Vlasti“, která dává spisy do klatby, na př. Beneše-Třebízského „Bludaře“. Spisy jeho prý kněží vyhazují ze školních i soukromých knihoven a biskup Brynych je tak pohaněl, že vydavatel na něho podal trestní oznámení (!) Páter Škrdlie prý urážel Nerudu, její kritické odsoudil „Dimitri“ od Chocholouška, mnohé spisy Tylovy, Zeyerovy, Vrchlického, Lierovy, Hoficovy, Zünglovy, Staňkovského, Věnc.

Lužické, Braunovy, Ralsovy. Kdyby měli o četbě českého lidu rozhodovati ti černí páni, nesměl by čísti nic jiného než (papežovu) „Vlast“ a (římského) „Čecha“. — Poukazujeme na škvár tento, poněvadž ho zase budou užívatí řečníci sociálně-demokratičtí. Jinak jest špínou v české literatuře. Liga † 12.

Z mládí zahrádky — zlaté pohádky. Napsala L. Grossmannová-Brodská a jest kniha ozdobena hojnými, uměleckými ilustracemi od Joa. Weniga.

Pěknou tuto literární novinku pro mládež vydalo nakladatelství Em. Šolce v Karlíně—Praze.

Z obsahu liblivého a dětem přiměřeného je patrné, že spisovatelka horlivě studuje pohádkovou literaturu i jiných národů, ač její básnickým duchem proniknuté pohádky jsou úplně svérázné a cenného obsahu, při veškeré jednoduchosti uzpůsobené dětskému chápání. Obsah je bohatý a pestrý, většinou veselý pro malé smíšky. Budiž uvedeny jen některé názvy: Tři kmotři. Chlebiček Boží. O princezně zlatožabce. Jak smutná královna se rozveselila. O králi, který neměl vousu. O chudé princezně. Chytrý Honzík na zkušené. Kouzelná květina. Veselá výplata. Zakletý mlýn atd. Uvedená kniha jest vítanou náhradou za jiné rozebrané knihy pohádkové této autorky a cena 6 K 80 h. za knihu v tuhé vazbě není vysoká. R. Š.

Dramatické umění.

(Řídí Antonín Ježek.)

Národní divadlo. „Jekatěrina Ivanovna“. Hra o 4 dějstvích Rusky napsal Leonid Andrejev. Přeložila Leopolda Dostálová. Režisér Vojta Novák. Poprvé 12. listopadu 1919.

Jako posmrtná vzpomínka na nedávno zemřelého ruského autora vypravěna „Jekatěrina Ivanovna“, hra, která začíná hned efektním číslem — střelbou po ženě, která domněle se svému muži zpronevěřila. Dobře ještě, že muž jest špatným střelcem, za to však ona musí okamžitě z domu. Jde, ale jejím odchodem počíná se rozvířati mezi oběma propast, neboť Jekatěrina si teprve nyní uvědomuje, že její muž všechny síly svého života věnoval veřejné činnosti a ona mu nebyla ničím leč tělesnou nevolnicí. „Čistá ženskost“ v ní vítězí a ani, když Georgij přichází se smířiti, nemůže doufati, že si odvede ženu, kterou byl ztratil. Jekatěrina stává se démonem, který činí nástrahy i dobrému bratru svého muže, Alexejovi, neušetří ani přítele svého muže, malíře Koromyslova. Její jednání musí jim býti pobídkou, aby se jí vyhýbali. Pohoršením jest její mladší sestra Líze, která musí zvědět, že Jekatěrina má milence, právě toho, pro něž měla být zastřelena. Ničeho nezná, leč svou vášeň, která stále hledá si nové oběti. A Georgij poznává, že ztratil ženu, proto lhostejně oddává se osudu. Musí mu býti nyní lhostejno co ona činí, neboť i sám svým jednáním uvrhl ji do tohoto pekla.

Na celé hře není mnoho ruského, také účinkující k tomu nepřihlíželi, aby vytvořili ruské typy, podobně i režie. Výslovnost vlastních jmen po rusku se zamlouvala. Celá hra, akt od aktu, zanechávala v divákovi směr dojmů a kombinací, které v následujícím selhaly a přinesly nové složky, s nimiž nutno počítati. Zdálo se, že konec neuspokojil a mohlo poslední dějství vhodně splynouti s předcházejícím, aby se zamezilo zbytečné rozvleklosti.

Pani Dostálová hru dobře přeložila a sama vytvořila postavu Jekatěriny, jež zvláště podivuhodná byla v dějství druhém při vyznání své viny. Postavy mravní povznesenosti dobře provedli sl. Odstrčilová a pp. Koromyslov-Steimar a Alexej-Vojta Matys. Georgij p. Hurtův přirozeně vystihl rozčilení v dějství prvním a možno říci, že ve svých rolích umělecky roste. — Díváme-li se na hry ruské, bezděky vzpomínáme na jednoduchost výprav a pročitěné postavy ruských umělců, kteří před lety u nás hostovali.

„Ně má z Portici“. Opera o pěti dějstvích. Text napsali E. Scribe a G. Delavigne. Přeložil J. Vymětal. Hudbu složil D. F. E. Auber. Dirigent B. Brzobohatý. Režisér R. Polák. „Ně má z Portici“, jejíž vypravění zdrženo bylo různými technickými a repertoárními překážkami, znovu ukázala, že „chytne“ i stará hra v novém rouše scénickém a v novém nastudování

Historie němé z Portici jímá prostotou, kdy jako děvče zhanobeno synem, místokrále neapolského Alfonsa, vypravuje mluvou němých vše jeho nevěště. Když Massaniello — její bratr — sezná, co se stalo, přísahá pomstu svůdci. Chystaný odboj vzplane, domy hoří, všude se drancuje, krev teče. A když všichni prahnou po krvi Alfonsově, Fenella ho skryje i s chotí v domě svého bratra. Vzbouřenci je však překvapí, poznají, ale Masaniello zaručuje jim volný, bezpečný odchod. Zatím přicházejí občané, aby Masaniellovi odevzdali klíče města Neapole. Leč Masaniello neužíval dlouho štěstí, namíchan mu jed a on sešlel. Zatím se Alfons vrátil s vojskem a šilený Masaniello uprostřed bitvy najde smrt. Zvěděvši to Fenella vrhne se se skály.

Opera nastudována velmi pečlivě, orchestr správně odlišoval, vydvihoval její půvab a podíral hudební celistvost. Režisér Polák s J. M. Gottliebem vytvořili malebné, přirozené scény. Zvláště pravděpodobností vynikal závěr jednání III., IV. a V. Fenellu sehrála dobře mimicky p. Vrchlická (trochu připomínala Mignon), Masaniella pěvecky správně vystihl pan Schütz, mimicky někde přepínal, pp. Jeník, Hruška, Huml, Pollert dobře doplňovali celek. Sl. Letniánská svým jasným hlasem mohla se uplatnit pouze v prvním jednání. Tance nastudovány a provedeny velmi pečlivě.

Městské divadlo Král. Vinohrad. „O Adrienu“, Veselohra o 3 jednáních. Francouzsky napsal Louis Verneuil. Přeložila Marie Bozděchová. Režisér Fr. Hlavatý.

Jako první hra ze slibovaných novinek nastávající sezony uvedena na scénu konverzační hra „O Adrienu“. Celou hru snaží se „mladý muž“ dobýt si srdce Adriennino, vymýšlí roztodivné prostředky, leč — marně. Nepomohou mu ani často opakovaná slova „Madame, miluji vás a budete mou“, ba nepomůže mu ani, když k samému manželovi praví: „Pane, miluji vaši ženu a bude mou“. Mohl tato slova říci beze strachu, poněvadž zasvěcen v taje ráje pana manžela věděl, že „s máslem na hlavě nebude moci na slunce“. Po marném namáhání uzná konečně, že bude lépe, když marného snažení zanechá a — odejde. Leč Adrienu, přesvědčivši se, že „mladý muž“ pláštěm milosrdenství kryl jejího manžela-hlupáčka a že z opravdové lásky ji se dvořil, nezůstane mu dlužnicí. V. posledním okamžiku mu ukáže, že ho také může mít ráda.

Veselohra Verneuilova nečiní literárních nároků, chce pouze pobavit a obveseliti. To se auktoru také podařilo, ale bylo by bývalo vhodnějším zařadit tuto hru do repertoáru letního a zahájit cennou hrou původní. P. Sedláčková-Urbanová, k vůli níž byla veselohra nastudována, nepřinesla nic nového ze svého umění. Pan Thomeret-Zakopal byl zase jednou ve svém živlu. „Mladého muže“ sehrál p. Veverka j. h. Přináší na jeviště dobrou vůli, ale dosud hraje více pro film než na divadle. Zvláště první jednání tomu nasvědčovalo a bylo by škodou, aby tomuto zlovyku přivykl. Rosa Pomponová byla dobře sehrána sl. Augustovou. Režie podala pěknou ukázkou schopného režiséra.

„Husité“. Tragedie národa o 5 dějstvích. Napsal Arnošt Dvořák. Režie: K. H. Hilar. Scénická výprava: Vl. Hofman. Scénická hudba: Jar Kříčka.

Husité jsou první částí trilogie, k níž předehrou byl „Král Václav IV.“, hraný na Národním divadle. Druhou částí má být „Pád českých měst“, třetí „Bílá hora“ a epilog „Vzkříšení“. Dílo zajisté velmi rozsáhlé a odvažné, v němž Husité znamenají pád české demokracie na památných Lipanech. Spisovatel sám doznává, že Husité jsou dílem nejobtížnějším a nejsložitějším. A právě tato složitost a vystižení boje náboženského, národního a sociálního jest příčinou jisté roztržitosti díla. Dvořák, jeden z nejnadanějších mladých dramatických spisovatelů, pracuje v rozsáhlých úmlách se složitým aparátem, arcí poněkud k svému neprospěchu. Nenít možno celou epochu dějin vtěsnat v rámec jediné divadelní hry. Leč i přes to nelze mu upřít snahu docílit pestrosti, zajímavosti, Myšlenka postavit něco tak rozsáhlého byla velkolepá, schází však hře samé vnitřní zápal a posvěcení, tak že sice uchvacuje svou smělostí, ale duši neroznítí. První místo zaujímá v tragedii postava Prokopova, který jest nositelem ideje „království Božího na této zemi“. Proti němu vystupuje český bojovník a vůdce Jan Žižka z Trocnova a s ním celá Praha. V devíti obra-

zech střídají se rušné scény, aby skončily na Lipanech, počavše na dvoře Chelčického.

Provedení bylo dobré. Prokopa vytvořil p. Karen jako muže majestátní postavy (viz smrt Žižkova), klidného, ale zároveň odhodlaného dokonati své životní dílo až do konce. Žižka podán p. Jiřikovským pln zápalu válečnického, ale tvrdý, takže nedovede odpouštět jako po celý život — ani v hodinu své smrti. Dobře odstínil p. Zakopal svého purkmistra a p. Vydra Zikmunda. Z dam nutno se zmíniti pochvalně o hostujících členech pí. Benoniově a Sedláčkové i sl. Heleřové, která místy při záchvatech pomsty přepínala hlasové. Celkem možno říci, že každý hleděl „státi na svém místě“. Obtížnou režii vedl K. Hillar k plné spokojenosti a věnoval píli i ensemblovým scénám. Výprava Hofmanova byla pečlivá, leckde zabíhala k zbarvení modernistickému. Auktorovi platí: „Jen dál za světlou myšlénkou . . . jen dál . . .!“

Z české dramatické literatury. JUDr. Ed. Lederer, odborný rada v ministerstvu vyučování, napsal biblické drama o 3 aktech „Možžiš“; Jiří Mahen dramatickou pohádku „Lavička“; Jar. Marla tragédií „Dolfa“. — V areně na Smíchově sehraja premiéra Fialovy novinky „Zvoneček pro štěstí“. — Vinohradská zpěvohra v Heineově divadelním sále vypravila Škroupovu zpěvohru „Dráteník“. — Dr. Herman napsal novou hru „Proti vlastní krvi“ a Pískoň hru „Meteor“; Fr. Sokol-Tůma „Staříček Holuša“. — Jos. Skružný a Lad. Veltruský veselohru o 3 jedn. „Ta naše Máňa“, R. Piskáček operetu „Románek panny Lenky“.

Směs. Pražský „Hlahol“ vypsal soutěž na básnické práce, jež by byly podkladem ku sborovým skladbám. Porota však nepřisoudila žádné ze zadaných prací cenu. — Česká činohra vypsala konkurs na divadelní hry. Porota nepřisoudila ze 16 zadaných prací I. cenu. Práci V. Nováka „Pohoršení“ přisouzena cena II. Polovinou ceny II. odměněny práce „Rusku vstříc“ od Vlad. Brjusova a „Továrník“ od Q. M. Vyskočila. — V Praze známá hra „Bílý lev“ hraje se v Chicagu v divadle Ludvíkově a ve „sdružení českých herců“. — Národní divadlo nastuduje a nově vypraví Mozartovu operu „Don Juan“. — V Brně byla zřízena herecká škola operní a činoherní při konservatoři hudby. Jest v nejužším spojení s Národním divadlem brněnským. Žáci budou se vzdělávati theoreticky na konservatoři, prakticky na scéně divadelní. — Vinohradské divadlo vypraví hru „Nová móda“ od Francoise de Curela a Rostandův „Orlík“.

Osobní. Hudební skladatel Vojta Mádl, který napsal též hudební doprovod k rytmicko-dramatické scéně A. J. Kučery „Naši dobrovolníci na Kubáni“, byl jmenován kapelníkem posádkové hudby v Nových Zámcích. — Otakar Odstrčil jmenován operním dramaturgem a dirigentem Národního divadla v Praze.

J. B. Foerster, hudební skladatel, oslaví dne 30. prosince t. r. (nar. 30./12. 1859 v Praze.) šedesátý rok svého života. Vynikl jako zručný varhaník a ředitel kůru, byl hudebním referentem „Národních Listů.“ Delší dobu pobyl v Hamburku a ve Vídni. R. 1893 debutoval svou „Deborou.“ V další opeře „Eva“ přiklonil se k tonu vlašskému. Opera „Jessika“, kterou studuje Národní divadlo na oslavu skladatelovu provedena poprvé 16. dubna 1905. Posledním dílem operním jsou „Nepřemožení.“ Hudba, složená ke Kvapilově pohádce „Princezna Pampeliška“, vyniká patřičnou melodií. Na podiu koncertním setkáváme se často s menšími jeho skladbami, z nichž některé vynikají intimním rázem a převládají dojmem citovým, zachycují prchavé nálady, aby je v posluchači vyvolaly. Rázu meditativního jest „Odkud kam“, skladba velkolepá, chorál „Svatý Václave.“

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Boletrie a kněžský život má článek Věstník katol. duchovenstva č. 5, kde P. chválí Raisův „Západ“ s vyličenými tam kněžskými charaktery, ale není spokojen, že mnohdy kněží-beletristé snižují ponětí o kněžském životě k radostil lidí protináboženských i podivu lidí zbožných, kteří se pozastavují nad rozháranými poměry na té oné v knize vyličené faře. P. varuje před takovým psaním, před vyličováním slabostí a poklesků příliš

naturalisticky k získání zajímavosti a tendencí. Dost podobných věcí napíše spisovatelé světlí, proč by se k nim přidával i kněz. —

Životopis a to obsáhlý na 433 archových stranách se zápisly napsal si nedávno zesnulý dr. K. Matuší. Všechno pro tisk připraveno.

Z přehledu knihoven jednotlivých stran vyšlo najevo, že jich nejvíce má lidová strana a to: 271 s 68.026 svazky (11% všech knihoven na Moravě). Sociální demokraté mají 62 knihoven o 16.161 svazcích, národní socialisté 18 o 3435 svazcích, agráři 36 o 3441 knihách. Nejméně má národní demokracie a to jenom 2 o 142 svazcích.

Obavy o českou knihu přednáší referent literatury v „Nár. Pol.“ (č. 309). Utěšený zájem o dobrou knihu tlumen vzrůstající drahotou, vlivem úžasných stále stoupajících cen papíru, tisku, všech příslušných potřeb. V době poslední přistupuje nová obtíž, není dostatečných možností tiskárenských, závody jsou přetíženy pracemi státními. „Nyní se dokonce počíná mluvit o novém 100 procentním zvýšení tarifů sazečských.“ Česká kniha stojí před katastrofou, kulturní poslání její ořeseno. Tím utrpí hmotně spisovatelé.

První národní svátek svobody, napsal a při oslavě výročí dne převratu pořádané pro chovance Klárova úslavu slepců 27. října přednesl tajemník ústavu Jan Voborský. Cena 40 h ve prospěch slepců. Známý čtenářům Vlasti básník napsal krásnou hymnu, začínající veršem:

Pět dlouhých let nám srdce krvácelo,
Třistaletí nás poroby kryl temný stín! — —
Lev český spoután vlekl umdlen pouta zrezavělá,
nám orel z Vídně zeměžluč a trní sypal v klín! — —

Za příčnou organizace mládeže napsal a do tisku dal brožuru V. Chlumský, sekretář. Zde důkladně zpracován program práce ve skupinách katol. mládeže, takže brožura stane se všestranným informatorem našim mladistvým pracovníkům.

Sebrané spisy dra. Serváce Hellera počalo vydávat nakladatelství Pražské akciové tiskárny. První kniha, kterou uvedlo na trh knihkupecký, je jeden z nejlepších románů „Král stepí“. Celkem vyjde 16 svazků.

„Jiráskova čítanka“, jež vyšla jako druhý svazek „Sobkovy sbírky dobré četby lidové“ nákladem českoslov. nakladatele a knihkupce Otakara Sobka v Brně, obsahuje 30 výňatků ze spisů Jiráskových, jež jsou uspořádány tak, že podávají zároveň soustavnou řadu výjevů z dějin českého národa od nejstarších do nejnovějších dob. Ještě tedy kniha nejen stručným, ale i výstižným obrazem o velikosti Jiráskovy spisovatelské práce, ale i líčením proměnlivé minulosti našeho národa. Kniha má 160 stran velké 8°. Cena 8 K, váz. 12 K.

Bibliografie Slovenska (geologie, mineralogie, petrografie, hornictví, hutnictví, geomorfologie, turistika atd.) vyšla právě péčí Jana Kolihy, adjunkta Zemského musea, jakožto 9. svazek „Knihovny české společnosti zeměvědné“. Je to vítaná pomůcka všem přátelům Slovenska a interesentům o jeho zájmy, neboť na 65 stránkách velké osmery je tu zaznamenáno a přesně bibliograficky vymezeno 2120 spisů, článků a map ze všech jmenovaných oborů vztahujících se ke Slovensku a k některým bezprostředně sousedícím jeho teritoriím. Bibliografii připojen je seznam zkratk, slovník jmen obcí v jazyce slovenském, německém a maďarském, slovník názvů příslušných žup a konečně věcný rejstřík. Máme dnes plně potřebu takové příručky pro vědecké pracovníky, neboť L. V. Riznerovy známé „Bibliografie písemnictví slovenského“ od doby nejstarší až do konce r. 1900 (Čes. Akademie) vyšla dosud jen hesla A až Boskovič, ostatek zůstal v rukopise a v uschování Akademie. Příručka přítomná je vhodným doplňkem tohoto díla doposud neúplného, jednak i dobrou pomůckou učencům vyjmenovaných oborů.

Se zájmem o cizinu hlavně o cizinu slovanskou, stoupá i počet studií o ní pojednávajících. Jsou to hlavně spisky reformační, ale zatím plně vyhovující touze čtenářů. Ba byla již zřízena zvláštní knihovnička, kde vycházejí díla spisovatelů té oné země jako: „Poznejte Ukrajinu“, kde uveřejňuje své studie vědec tak seriosní, jakým jest universitní profesor dr. Máchal. („Život“).

Archa, měsíčník pro literaturu, umění, kulturu a život ve statí „Okna“ říká, že italský nakladatel dá po určitém čase nevyprodaný náklad do populárního prodeje. Čisté, neumazané knihy lze koupiti po 10, 20, 80 centech a tak se kniha dostává do rukou i nejchudších lidí. Rychle se rozebírá a kupuje. Neškodilo by i našim nakladatelům, aby tímto způsobem umožnili i chudším koupit knih. Nežloutly a neplesnivěly by aspoň knihy v jejich skladištích a nemuseli by je na konec prodávat na syrečky.“ (280) Také se tam konají dražby na knihy antikvární (v Římě). Slevy na procenta jsou v Itálii taktéž obvyklejší než u nás. Honoráře vyplácejí ideálněji ne dle řádek, archů, ale přihlíží se k originalitě, ceně umělecké a časovosti bez ohledu na rozměr.

„Lidové jeviště.“ Jak se dovídáme, rozhodlo se Tiskové družstvo v Hradci Králové založit sbírku divadelních her pod názvem „Lidové jeviště“. Sbirka bude ve volných lhůtách přinášeti našeho lidového divadelnictví odpovídající práce původní i překlady z cizích literatur.

Bílá Hora, historicko kritická studie, napsal Tomáš Blatenský, vychází v budějovickém Hlasu Lidu a v Besídce téhož listu pojednání Spiritistů, napsal P. Budil.

Volný verš zavádějí mladší básníci na př. „To je náš život — silnice jak děvče rozpustilé — přivlnula se k očím — k revolucím a milenkám utíkajíc — jak film, — dychtíva událostí, — jak čtenář novin, — vítá tě: máš svaly ochotné a ochotné srdce — pouťníče! — My po ní jdeme — a vždycky přímo.“ Takovou musu zavádí „Kmen“ a „Červen“.

Vše pro dětský časopis. „Květy mládeže.“ Už půl roku je tomu co Ústřední Rada Orla Českoslov. počala vydávat svým nákladem časopis pro mládež: „Květy mládeže“. Mínila časopisem svým seznamovati své žactvo s myšlenkou orelskou a vésti dorost chlapecký i dívčí pro orelské ideály a uskutečnění jich v životě. Časopis hned v prvních měsících hojně se rozšířil a zakořnil tak, že už se nemusí Ústřední Rada obávat o jeho bytí.

Na Slovensku počíná vycházeti třetí sociálně demokratický list „Proletář“. Katolické listy se zatlačují, aby ustoupily socialistickým. Ty Slovákům pomohou.

Novou studii o básníku Slegfr. Kapperovi napsal dr. J. Krejčí. O tomto český písničím pokrokáři-židu napsána už celá literatura, jakoby bylo největším heroismem a velikou milostí pro náš národ, píše-li žid český.

Nový časopis slovenský. V Trnavě vyšel nový list „Slovenský národ“. Uvedl se heslem: Za Boha a národ. List chce se bráti směrem křesťanským, a hodlá hlásati svornost národa: Organem čistě politickým není, takže možno usuzovat na jeho vládní závislost. Silný jest v něm tón antisemitský. List rediguje známý slovenský spisovatel Urbánek.

Ponta lásky, román Terezie Rakové, zčeštil Věnc. Š. Kronus, autorisované vydání. Tiskem a nákladem družstva Vlast v Praze. Cena K 8, poštou K 8.40. — Poutavým obsahem, vzorným překladem, úhlednou úpravou, poměrnou láci (248 stran) hodí se velmi dobře za dárek vánoční do knihoven i na stolek milovníků ušlechtilé četby vůbec.

Nález vzácného rukopisu v pruské knihovně státní. V pruské státní knihovně nalezen byl vzácný rukopis, kterým vylepeno bylo dřevěné ochranné víko jiného rukopisu, který akademie zakoupila. Objevený rukopis je fragmentem rukopisu Plautova a je psán překrásnou červenomodrou barvou, ve které byl poznán pravý purpur. Tím je tento rukopis zcela ojedinělý, neboť purpuru užívalo se při hostinách výhradně k barvení pergamentu a na purpurovém pozadí psalo se pak zlatým nebo stříbrným inkoustem. Psalo-li se na pergamentu červenou barvou, tedy vždy rumělkou nebo meningem. Pouze anglická Curzon Library chová rukopis, jehož dvě stránky zdají se býti rovněž popsány pravým pozlátkem. Při Plautově rukopisu není ani stopy nějakého zlacení, písmo mělo působiti jediné svou nádhernou barvou. Upotřebení pravého purpuru svědčí, že jde o přepychový list z knihovny nějakého římského velmože, snad císaře, neboť ve Východořímské říši platil od roku 470 p. Kr. zákon, podle kterého směl býti pravý purpur vyráběn jediné pro osobní potřebu císařovu.

Paběrky z novin a veřejného života.

Úmrtí. V Přerově zemřel 30. října dr. Metoděj Kubíček. Zešnulý byl osobností po celé Moravě velmi známou a byl organizačně i politicky a stavovsky velice činný. Narodil se r. 1857 v Klášterci na Moravě a tam byl i pochován.

† Josef Kříž nar. v Mezně u Jesenice 7. března 1845, posledně farář v Tuchoměřicích, zemřel v Sedlčanech 17. listopadu 1919. Bral vřelou účast ve hnutí křesťansko-sociálním v Čechách a byl jedním ze sedmi účastníků porady v Noutonicích před památným dělnickým sjezdem v Litomyšli.

† MUDr. Jan Krčma, dlouholetý domácí lékař pražského arcibiskupa, kapituly hradčanské, primář u Milosrdných sester pod Petřínem, lékař v mnohých ústavech jiných. Narodil se roku 1845 v Chrástovicích na Domažlicku a byl spřízněn s rodem slavného hrdiny chodského Koziny. Dr. Krčma byl asistentem věhlasného kdys u nás prof. Hamrůška, byl kolegou prof. Thomayera a prof. Maixnera. Byl upřímným katolíkem a neobroženým zastáncem Milosrdných sester, jichž poslání označoval často za nepostradatelné pro lékaře a ústavy. Ale dr. Krčma byl i upřímným vlastencem a synem národa. Jeho závět je toho nejlepším dokladem. Odkázal celé své značné jmění, mimo několik menších legátů svým příbuzným — národním, kulturním a dobročinným účelům. Universální dědičkou jmenoval Ústřední Matici školskou.

† Fr. A. Urbánek, nakladatel, zemřel 4. prosince. Byl rodákem moravsko-budějovickým a stár 77 let. Závod založil r. 1871. Súčastnil se sestavení bibliografických katalogů a referoval o českých novinkách knižních v německých listech.

A. O. Zeithammer zemřel. Poslední z družiny Riegrovy odešel. Dne 13. listopadu rozžehnal se s tímto životem A. O. Zeithammer, jeden z předních politiků českých z éry t. zv. staročeské. Narozen 5. listopadu 1832 v Písku.

† Václav Šťastný, řídící učitel v Šárce u Prahy, podporovatel všech dobrých vlasteneckých snah, zešnul v Pánu dne 20. listopadu v stáří 71 roků. Od prvých let své učitelské činnosti — nepřetržitě 37 roků — působil na témže místě, na obecné škole v Šárce, vychováváje plně dvě generace, v jichž vzpomínky zapsal se nesmazatelně svým způsobem vlasteneckého vyučování. Tato postava jakoby vystřižena z Raisových „Zapadlých vlastenců“.

Šedesátileté jubileum slavil Msgr. František Vaněček, kanovník strážce kapituly Vyšehradské. Narodil se 4. prosince 1859 v Horažďovicích. Jako farář působil ve Václavcích u Benešova, odkud přešel do Prahy, aby řídil obnoveného „Čecha“. Nyní jest redaktorem „Rádce duchovního“, do něhož ukládá jadrné články, ale přispívá i do jiných listů, též do naší „Vlasti“. Jako katol. žurnalista procestoval Německo, Itálii, Palestinu, čímž obohatil své vědomosti. Zná několik jazyků. Jest činným jako předseda Spolku katol. tovaryšů a jako duchovní rádce Asylu milostného Jesulátka, kde jest devadesát sirotek. Přejíce jemu mnoho dobra do budoucna žádáme spolu, aby brzo i na náš list příspěvkem si vzpomněl.

Šedesáté narozeniny slavil 14. listopadu 1919 Leopold Kolísek, kons. rada a far. v Blánsku na Moravě. Rediguje Lourdskou Růži.

Letos o vánocích by oslavoval sedmdesáté narozeniny Jan Ev. Nečas (Nar. 24. prosince 1849 v Studnicích u Nového Města na Moravě. Zemřel v Praze jako dvorní rada v. v.) V „Našinci“ (č. 250) J. H. přináší v Literárním ovzduší pěknou stať „In memoriam Jana Nečasa“, v níž tento zapomínaný, přezíraný a neoceněný spisovatel na pravou míru uváděn. Jeho 30 sbírek básní (též pro děti) nedá se přezírat. Sbírky ony vycházely od r. 1873 a snad jim vadilo, že byly vydávány ve městech venkovských. Jsou lyrické i epické i písně. Také duchovní lyrika byla jím pěstována. Humor, satira, básně příležitostné, veršované, pověsti, ovzduší hor, motivy válečné bájky, legendy, všecko se střídá v poesii Nečasově. Týž překládal z polštiny (Mickiewicz, Gaszyňského atd.) a z němčiny (Goetha). Vytvořil i slušnou řadu odborných děl právnických jako neobyčejně bystrý a pronikavý právník-soudce. Byl záníceným pracovníkem v oblastech duchovní kultury.

Šedesátí let dovršili dva čeští spisovatelé a vynikající kulturní pracovníci: redaktor Karel Kádner a Ph. Dr. Arnošt Kraus, řádný profesor germanistiky na pražské universitě. Redaktor Kádner je hřivický rodák z Poohří, absolvent chemického odboru na pražské technice, kdysi velmi úspěšný český spisovatel pro mládež, jehož hojné sbírky a básnické i prosaické publikace byly přijímány s nadšením kritiky i čtenářů. Skládal libreta na vlastní i cizí texty. — Prof. dr. Arnošt Kraus, třebořatický rodák, vyšel jako učenec z berlínské školy germanistické a zcela v jejích tradicích pěstoval a počátku zejména literaturu starší. R. 1897 vydal velké dílo „Goethe a Čechy“, vyčerpávající zejména životopisnou stránku zajímavého a složitého problému velmi dopodrobna, a počátkem nového století zahájil svoje životní dílo o „Staré historii české v německé literatuře“. Významnou monografií kulturně-historickou je i Krausův spis o „Pražských časopisech 1770—1774 a o českém probuzení“.

Jubilum literární. Dnes před padesáti lety zemřel okresní sudí novobenatecký a český obrozenský básník Václav Jaromír Píck, který se podle svého zvyku také psával Podsvijanský. Je z družiny našich „národních písničkářů“, k nimž náležel zejména i Chmelenský se svými písňovými sborníky, hlavním zdrojem našich znárodnujících popěvků. Zapíváme-li si někdy svoji oblíbenou „Bývali Čechové statní jonáci“, vzpomeňme si na Pícku — je to jeho píseň, stejně jako písnička „Tam, kde věnčí modré hory . . .“, „Já jsem Slovan s duší tělem . . .“, „Tážete se, proč jsem Slovan“, „Písňe, dcery ducha mého“ atd. Píck měl dar živého napodobení lidové prostoty a naivnosti, a jako Chmelenský měl i on velmi vyvinutý hudební sluch, kterým se zapracovával do oblíbeného tónu národní písňe. Proto tak mnohé z jeho vlasteneckých, erotických a krásu české země opěvujících veršů znárodněly.

Marie Herbertová, německá novellistka a básnířka oslavila tohoto roku své šedesátiny. Jmenuje se vlastně Teréza Keiterová a narodila se 20. června 1859 v hessenské osadě Melsungen. Pronikla již v osmdesátí letech svými romány a novelami a teprve počátkem tohoto století překvapila katolickou veřejnost německou i sbírkou básní. Její písňe jsou výkřikem osamělé duše, truchlící nad ztraceným štěstím. Napsala i několik písní duchovní lyriky a cyklus aforismů. K její počtě vydalo několik katol. spisovatelů Pamětní knihu. V „Našinci“ píše o ní J. H. dva feuilletony.

Památce dra Jana Ev. Bílého. Dne 6. prosince bylo tomu právě sto let, co v Dolních Kounicích na Moravě se narodil Jan Ev. Bílý, zasloužilý spisovatel český a posléze farář v Dolní Loučce. Vydal celou řadu knih náboženského obsahu, vydával „Bibliotheku katolickou“, přispíval pilně do časopisu katol. duchovenstva, do Sborníku učitelského, do měsíčníku Škola a život, do Riegrova Slovníku naučného, býval poslancem na sněmu moravském i říšské radě, byl vlastencem opravdovým a dobrodějem chudého lidu. Když zemřel v Dolní Loučce dne 9. března r. 1888, skoro všechny české časopisy želely smrti jeho, oceňující jeho zásluhy, jichž si vydobyl o národ i církev. Čest jeho památce!

Generálním vlkářem pražským jmenován Mnsgr Dr. Podlaha, známý učenec, který jest členem české Akademie a král. společnosti nauk. Jeho spisovatelská činnost jest velice obsáhlá a bohatá; vydal celou řadu cenných prací. Jenom aby nová činnost literární pracím nevadila.

Zmůna doby. Macharův „Řím“ byl r. 1915 na 22 místech a 42 stranách censurován pro zločiny a přečiny dle paragrafů zejména pro zločin rušení náboženství. Nové (čtvrté) vydání jest úplné a doplněné.

Americký episkopát a tisk. Ve Washingtoně konala se těchto dnů schůze katolických arcibiskupů a biskupů amerického světa. Rokovala o potřebě katolického tisku. Svědčí to o pozornosti a zájmu katolického světa amerického, který se v přední řadě zajímá o katolický tisk. Vychází z té správné zásady, že katolický tisk jest barometrem katolického cílení vůbec a bez katolického smýšlení že nelze vůbec o katolickém tisku mluvit. Kardinál Gibbons vystoupil tamže a prohlásil, že katolíci potřebují svou tiskovou kancelář. Dvacet pět milionů slíbil na tentýž účel od episkopátu. Jistě obnos velký, dokazující, že katolíci nového světa plně oceňují význam tisku. —

Nová censura. Podle výnosu ministerstva Národní obrany důstojníci československé armády, kteří chtějí býti publicisticky činní, musí si vyžádati předběžné schválení. Z censury jsou však vyloučena díla vědeckého nevojenského rázu, poesie a krásná prosa.

VLAST

ROČNÍK XXXVI.

LEDEN 1920.

ČÍSLO 4.

Prof. Václav Hübner:

O pravděpodobnosti.

(Věnováno k výročí úmrtí zemřelé dcerušky Mařenky.)

Pustíme-li z ruky nějaký těžký předmět, předvídáme s úplnou jistotou, že padne k zemi, poněvadž jiný případ není možný; naproti tomu lze jen s větší nebo menší pravděpodobností očekávat, že po několika parných dnech nastane bouřka. Příčiny tohoto rozdílu jsou zjevné: Zjev první jest účinkem tíže; naproti tomu zjev druhý jest účinkem řady příčin (směru a síly větru, teploty, vlhkosti a j. v.), jichž působení neznáme dokonale; možná, že o některých z nich ani nevíme. Pokud s jednou příčinou spojen jest jenom jeden výsledek, víme tedy najisto, že se vyskytne, jakmile příčina se uskuteční; zjev příslušný jest jistý. Je-li však s jednou příčinou spojeno možných výsledků více, nevíme najisto, který z nich se vyskytne, jakmile příčina ta se uskuteční; zjev příslušný jest nahodilý. Zakládá se náhoda v současnosti několika od sebe neodvislých příčin podřízených, v jediné hlavní příčině založených. Nastává tu dvojí otázka: Možno-li tyto rozličné výsledky provést za stejných okolností snadněji nebo nesnadněji. Hodíme-li na př. kouli do kuželek, můžeme porazit buď 1 nebo 2, 3, ... 9 kuželek anebo žádnou; pro každý z těchto 10 možných výsledků je zvláštní příčina podřízená, která se teprve pozná po vykonaném hodu. Možnost, že padne při hodu kuželka 1 nebo všech 9, není zajisté stejná; zde rozhoduje obratnost hráče, tvar kuželek, rovnost půdy atd. Vrheme-li hrací kostku na stůl, může se na její ploše objeviti buď 1 nebo 2, 3, ... 6; pro každý z těchto 6 možných případů platí zvláštní příčina podřízená, která se obyčejně slovem „náhoda“ označuje. Možnost, že padne 1 nebo 6 je při podmínce, že kostka je správně zhotovena, stejná. Chceme-li srovnávat možnosti rozličných výsledků z jedné hlavní příčiny plynoucí, musí tyto možnosti býti spojeny se stejným namáháním fyzickým a duševním, t. j. musí býti úplně stejné; jakmile jsou nestejné, nepodléhají číselnému srovnání a nemohou býti předmětem systematického badání. Souvisí-li s jednou příčinou několik stejně možných zjevů, není tím ještě řečeno, že i ve skutečnosti se budou tyto zjevy stejně zhusta vyskytovat, anebo že jsou zároveň i stejně pravděpodobné. Máme-li na př. v neprůhledné nádobě 20 kuliček, z nichž jest 15 bílých a 5 červených (ostatně stejných), je

sice možnost vytáhnouti bílou nebo červenou stejná; ale že se nám spíše do ruky namane bílá než červená, nebude nikdo popírat, pravděpodobnost je pro bílou kuličku větší než pro červenou.

Náhodnost je tu nestejná, jelikož počet jest nestejný, avšak k počtu jich přiměřený.

Z těchto úvah vysvítá, že jistota a pravděpodobnost nejsou vlastnosti objektivní, t. j. vlastnosti závislé v událostech samých. Slovy „jistota“ a „pravděpodobnost“ vyjadřujeme jen, jakého druhu jest naše poznání. Chceme-li pak srovnávat tyto náhodnosti, musíme míti nějakou míru, abychom je číselně mohli vyjádřiti. Míra náhodnosti stejně možných zjevů nazývá se matematická pravděpodobnost.

Za měřítko bře se tu jako při každé míře prostá jednotka, která značí jistotu; pravděpodobnost vyjadřuje se poměrnou částí této jednotky a nemožnost konečně symbolem: nulla. Zjev jest pochybný, je-li jeho pravděpodobnost $= \frac{1}{2}$, pravděpodobný, je-li jeho pravděpodobnost větší $\frac{1}{2}$, a pravděnepodobný, je-li pravděpodobnost jeho menší $\frac{1}{2}$. Vyšetřováním pravděpodobnosti vůbec a v jednotlivých případech zvláště zabývá se počet pravděpodobnosti. (Tento odbor matematický vyvinul se v XVII. století z některých úloh, týkajících se hry kostkami; první zárodky obsaženy jsou v dopisech, jež r. 1654 Fermat a Pascal si zjednali. První pojednání uveřejnil r. 1657 Huygens, soustavnou pak nauku r. 1713 Jakub Bernoulli a r. 1717 Moivre; nejdůkladnější pak spis o tomto předmětu podal r. 1812 Laplace.)

Pravděpodobnost rozeznáváme důvodnou nebo deduktivní (a priori), při které počet možných zjevů jest již předem určen a návodnou nebo induktivní (a posteriori), při které se určuje počet možných zjevů ze zkušenosti. Pravděpodobnost, že vytáhneme na první tah z hracích karet krále, jest deduktivní, jelikož tu známe počet karet a králů v nich obsažených; pravděpodobnost, že z tisíce tříletých dětí přežije rok jen 970, jest induktivní, na zkušenosti založená. Pravděpodobnost nějakého zjevu, že na př. dvěma kostkami vrhneme do součtu pět jest $\frac{1}{9}$ a znamená, že v 9ti vrzích jednou vrhneme do součtu 5. Tomuto výsledku nesmíme však rozuměti tak, jako bychom v 9 prvních vrzích právě jednou museli vrhnouti součtem 5; snad ani do součtu toho nevrhneme, anebo právě jen jednou, anebo snad vícekrát. Ale vrhneme-li mnohokrát, bude se poměr počtu vrhů, jimiž vrhneme do součtu 5, k počtu veškerých vrhů tím více blížiti k poměru 1 : 9, čím déle ve hře pokračujeme. Skutečný výsledek se tím více přiblíží k pravděpodobnosti vyjádřené číslu, čím větší jest počet pokusů, a v tomto smyslu třeba je vždy přihlížeti k matematické pravděpodobnosti.

Je-li pravděpodobnost nějakého zjevu na př. $\frac{2}{3}$, bude pravděpodobnost, že zjev ten se po druhé přihodí $= \frac{2}{3} \times \frac{2}{3}$, že se přihodí po třetí, je pravděpodobnost ta $= \frac{2}{3} \times \frac{2}{3} \times \frac{2}{3}$ atd.

Vypravuje-li osoba nějakou událost, značí podle Laplace-a pravděpodobnost, že ji věrně podává 0·9 (tedy ne = 1 (jistota), poněvadž osoba něco při vypravování zatají nebo zkomolí).

Vypravuje-li osoba druhá tutéž událost, je pravděpodobnost podle předešlého (zjev se po druhé opakuje) $0.9 \times 0.9 = 0.81$ a vypravuje-li sběhlou událost osoba dvacátá, je pravděpodobnost celé události $0.9 \times 0.9 \times 0.9 \dots 20\text{krát} = 0.1216$ (menší $\frac{1}{2}$), tedy $\frac{1}{8}$ pravé události. A na tom zakládají se lidské klepy!

Máme-li však osoby za naprosto věrohodné, kterým tedy zcela můžeme věřit, je pravděpodobnost co nám vypravují vždy $= 1$ — tedy jistota. Podmínka, abychom přijímali veškeré zjevy buď náboženské, nebo historické za pravé, jest, abychom věřili, co se nám v základních pravdách těch podává.

A tak nepravda šíří klepy a pravá víra jen pravdu!

Jan Voborský (*Egon d' Ego*):

Ozvěna písně „Narodil se Kristus Pán“.

Recitace při Vánoční slavnosti slepců v Klárově ústavu.*)

Hoj — sněží! — Co tu hvězdíc běloučkých ve vzduchu poletuje!
Kde oko spočine, hermelín všude tam a kyprý sníh! —
Sám od hor severák, co jindy drsně ve tvář duje,
zmírňuje zlobu svou v posvátných chvílích Vánočních! — —
Se střech, jimž v samet mechu mlha opály své vkládá,
rampouchů visí řada — — čarovných to varhan pištaly.
Vánoční melodie se sněhem jak sen na skráně země padá,
v stříbrné lustry mění luna větvice, v plaménky jiné krystaly. —

Tak Štědrý Večer blíží se, práh velké, kouzla plné noci,
ve které před dávnými věky zázrak zázraků se stal,
že sám Bůh Otec, zbloudilému lidstvu chtěje přispět ku pomoci,
mu v božském Děcku sněhobílý květ své věčné lásky dal.
Tu chvíli památnou i cherubíni písní míru oslavili,
s blankytných výšin zalétli až k spící zemi nad Betlém,
kde v slámě, v chudobě, květ Kristův rozvit něžně bílý
a proto jako v dětské plenky, v sníh se halí všecka zem!

Tu chvíli slavní mistři palety svých barev do nádhery
oděli — Corregio, sevílský malíř Vánoc, Murillo,
a v Čechách najdem její vábný námět tisícery —
umění Sequensovo v kapli nám freskový klenot stvořilo.
I v básnictví má sterou červení a zlatem psanou stranu.
Hledaje, najdeš veršů amethyst, myšlének sladké ovoce — —
zní kouzelně hned z prvních slov Zeyrova zpěvu o Brandanu.
Vrchlický zasvětil jí český safír svůj: Ó Vánoce, ó vánoce!

*) Při slavnosti vzpomenuto bylo 20. výročí založení opatrovny pro slepé děti, kterouž zvěčn. ředitel Rudolf Maria Klar dovršil velké humanitní dílo svých předků. Slepé děti jsou z ubohých ty nejubožejší — kdo můžeš dobrou vůlí provázen, pomoci, přispěj k zmírnění jejich životního osudu!

Do věků z věků se ta píseň v lidských srdcích ozývala
 a bude také do všech příštích časů po vesmíru znít,
 jak velká byla k lidstvu Boží láska neskonalá,
 byť nevěra snad chtěla proti ní svým hříšným slovem hřmít!
 Ve velikánů lesních stajena jest snivém ševelení,
 provází chodce, který pospíchá, kdes snad se opozdív,
 je luzná tak, že písně radostnější nad ni není,
 že člověk prvně slyšev ji, v ráz pozná, proč je živ! — —

Ozvěna její v dál se jak na křídlech holubičích nese,
 vichr s ní letí po úbělu ztuhlé hládi rybníků a řek
 a srdce tuší prostínká a hymnická ta slova „*Veselme se!*“
 za letu saní i v tom dovádivém trylku rolníček.
 Ze srdce poháru ji plná touhy pije duše, jeho sestra
 a jak by byla oděna ve hvězdný hedváb azuru,
 tam rozchvívá se, světél bra kde mihotná a pestrá
 se stromku vánočního plane žití šedou ve chmuru!

U toho stromku, zelenou jenž paží vlídně obejmá
 jesliček symbol, kvetou v naší mysli jarní narcisy
 a v člověku se probouzí a rodí, co mu v nitru lehce dřímá,
 ta touha svatá, jakou cítil prostý mnich a hymnik z Assisi.
 Touha ta uchvacuje nás a vysoko nás nese,
 jak orl když se mohutnými křídly nad hor téměř rozletí —
 my sebe zapomínáme — — tep srdce každý volá: *Radujme se!*
 nám cesta k spáse otevřena ze slz údolí a z prokletí! —

Tak touha, píseň, radost, jako hedváb stužek proplétá se,
 je stále mocnější a láskou svěcena, nad námi vítězí — —
 skřivánkem jásá v sopránu, zní zvonem v mužů base,
 jest poutem růžovým a je nám v život lehkou, sladkou přítěží.
 Vždyť z růže, jakou byla požehnaná matka Páně,
 nám všechněm nový kvítek vykvétl a stále vykvétá — —
 balsámem jest i ve tmách slepců, v srdcích nejbolnější ráně,
 jest rukou archanděla, jenž je doprovází do světa,

když z prostor domu Klarova jak svého od Betléma
 jdou do svých chat a ke svým starým krbům s vědomím,
 že láska z jeslí svítí jim, když osud špetky citu nemá,
 jak Máti k Jezulátku že se láska povždy sklání k nim!
 Nuž — drazí — radujme se! *Radujme se a veselme se,*
 vždyť letošního roku věru dvojnásobně máme proč!
 Byl *Goliáš obloupen*, víc své hrdé čelo nepovznese,
 jsme svobodni, radostí srdce zvoň a jako k tanci skoč!

Svoboda, radost, touha, dech matrony Humanity,
 jež provázena nejvěrnější starší sestrou Charlitou,
 to vše jak svíce na vánočním stromku vzplálo pro vás city,
 jak ve tmě nasypat vám kvítky, v cestu hořem rozrytou,
 a protože dnes slavný svatvečer, kdy žijem jak v pohádce,
 přátelská slova, radostná jak zvonů echo, slyšte z veršů mých:
 Ten nejvonější květ v tom kvítky, to jest vaše *práce*,
 toť vaše: *Fiat lux, Buď světlo!* — — — Košem snih

a brilantů plno andělskou je rukou rozsypáno,
že člověk maně zapomíná, že je tuhá zima snad,
když v duši jeho usmívá se nových dob a rájů ráno
a ona unavena vchází odpočinout v lásky libosad!
Ó, želím trojnásob, že nedáno vám na mžik ni dnes uviděti
těch světél jas na našem stromku vánočním — —
však radost niternou, ten poklad kdo by vám chtěl záviděti,
sám ve svět volal by, že dobroty a lásky Boží nehodným!
Jako když letní vánek, šelma laškovný ze smrčí

roznáší teplou vůni pryskyřice v luh a háj a do všech stran,
dím, to že není životem, kde neláska se babsky ke zdí krčí,
a to že bude jednou přísně soudit mocný Bůh a Pán!
Mně lhostejno, zda někdo v pranic nevěří neb něco věří —
mně víra velí pravdu mluvit a zakazuje lhát! — —
Však končím! — S cherubíny Ježíšek už u ústavu dveří —
své *velké světlo* pojdte se mnou, pojdte je, vy *slepci*, uvítat!

František Wolf:

Sergeant Jaszczuld.

Příběh z dob napoleonských od Tadeaše Zubrzyckého.

(Pokračování.)

IX.

Slunce již zapadalo, když Rakušané, mučení žizní, vrhli se v šílené odhodlanosti za rachotu bubnů na polské zástupy.

Rozpředl se boj na život a na smrt o krupěj aspoň vody. Dobýti rybníku, třeba by dobytí musilo býti největšími obětmi vykoupeno, dobýti za každou cenu, — bylo heslem rakouských vojáků.

Nezpozorovali pouze Rakušané přicházející pomoc. Dusot kopyt na silnici od Stanislawowa vedoucí slyšel stejně dobře také poručík Zakrzewski, obléhající tábor z této strany. Kdyby to byl Mehrfeld, — byli Poláci zničeni.

Leč mrak prachový se blížil stále více. Za krátko mohli huláni rozeznati chocholy čapek a křivé šavle uherské.

Zakrzewski déle neváhal. Ve chvíli, kdy Rakušané vycházeli z tábora, vyrazil, zanechav pěchotu na stráž, s eskadronou hulánů proti příjíždějícím. Nebylo času na rozmyšlení, Zakrzewski se netázal na počet husarů, ale poručiv hulánům skloniti kopí k útoku, hnal přímo na nepřátele.

S kopími v půli ucha koňského, s čapkami na stranu udeřili na Uhry. Ještě nedoznělo uherské: „Eljen!“ a již byla husarská eskadrona rozbita, rozdrčena, roznesena kopími na všechny strany. Husarům velící rytmistr, jakýsi hrabě uherský, ocítil se v rukou našich husarů.

„Prohledejte ho!“ — křikl poručík.

Mezi jinými papíry našli u rytmistra dopis adresovaný Bückingovi. Zakrzewski roztrhl obálku a přečetl dopis.

Bylo to psaní od generála Mehrfelda, oznamující Bückingovi, že nemůže mu více než eskadronu husarů poslati, protože kolem Stanislawowa objíždí četné oddíly polských partisanů, a že mu radí, aby ustoupil do Mariampolu, kde na něho bude čekat.

Zakrzewski přečetl dopis a zakroutil si kníry spokojeně.

„Nyní je Bücking ztracen!“ — řekl Jaszczuldovi. — „Nutno tento list poslati veliteli.“

Zbytky husarů zmizely mezi tím cestou, kterou přišly.

Ale ve vsi odehrával se zuřivý boj. Rakušané, přesvědčeni jsoouce, že jim přijde každou chvíli pomoc, útočili se zdvojnásobnou odvahou. Poláci zase jich nechtěli za žádnou cenu připustiti k rybníku. Strzyżowski a starý Toczyski s ručnicemi v rukou bojovali v čele střelců a podněcovali je k vytrvalosti.

Nastala noc osvěcovaná každou chvíli blesky výstřelů z ručnic. Každý útok Rakušanů byl odražen. Prořídli, vysílení žízni byli opětne zatlačeni do tábora. Nastala chvíle krátkého oddechu, — obě strany vysílené bojem, oddechovaly těžce. Před táborem zazvučela trubka parlamentářova. Poručík Zakrzewski s trubačem Borysiewiczem přijeli od Strzyżowského s dopisem k Bückingovi.

V řízném postoji objevil se poručík před obličejem starého generála. Nezavázali mu oči, Rakušané neměli, co by skrývali, když Strzyżowski dobře věděl, že jim schází voda. Generál přečetl mlčky dopis Strzyżowského i připojený list Mehrfeldův a pohlédl na důstojníky.

„Meine Herren! (Mojí pánové!)“ — řekl po chvíli. — „Pan velitel Strzyżowski nám nabízí bezpodmínečné složení zbraní a vyzývá k bezodkladnému se podání, hroze v případě opačném okamžitým útokem.“

„Za nic na světě!“ — propukl plukovník Hessler, tluka do své šavle, — „generál Mehrfeld každou chvíli přitáhne!“

Zakrzewski se usmál ironicky.

„Generál Mehrfeld nepřijde vám na pomoc, pane plukovníku,“ — řekl pokojně, — „poslal vám pouze eskadronu husarů, kterou jsme před hodinou rozprášili. List Mehrfeldův nalezený při zajatém rytmistru, připojil náš velitel ke svému dopisu.“

Hessler pohlédl tázavým zrakem na generála. — Bücking kývl smutně hlavou na potvrzení těchto slov.

„Pane důstojníku,“ — ozval se Bücking k Zakrzewskému zlomeným hlasem, — „jste vojákem jako my, a víte, co znamená vojenská čest. Jsme ve smutném výmínečném položení. Pohlédte na můj šedivý vlas. Porážel jsem někdy Turky, nejsem nepřitelem vašeho národa, neučinil jsem mu žádné křivdy. Dnes na stará léta mne polkává hanba, mám složit zbraň . . .“

Přestal, — dvě slzy se zatřpytily v jeho očích.

Zakrzewskému bylo líto starého vojáka.

„Co mám odpovědět svému veliteli?“ — otázal se soucitným hlasem.

„Potřebujeme času na rozmyšlení,“ — odpověděl generál. „Já sám rozhodnouti nemohu, — musím svolati válečnou radu. Žádám dvouhodinného příměří a sto konví vody pro vojáky!“

„Zakrzewski pozdravil generála a vysednuv na kůň, odejel k polským stanovištím.

Strzyżowski přistoupil na podmínky Rakušanů. Dodána do tábora voda, na kterou se vrhli žízniví vojáci, zápasice skutečně o ní, — a čekáno na uplynutí příměří.

Jaké bylo podivení velitelstva, když po dvou hodinách do polského tábora přibylý pobočník Keller mu oznámil jménem generála Bückinga, že „válečná rada se rozhodla, vésti dále boj.“

Patrně zvítězil vliv Hesslerův. Plukovník počítal na to, že uprostřed temnoty noční se podaří vojsku rakouskému nepozorovaně uniknouti z tábora.

„Podle, podle!“ — zabručel pan velitel. — „Se zrádci není možno se smlouvat. No, ale nějak si s nimi poradíme!“

Poručil své jízdě obklíčiti úplně tábor a bdíti celou noc ve zbraní.

Po půlnoci se pokusili Rakušané podskočiti oddíly Strzyżowského. Pěchota se prodrala pod vozy a udeřila na partyzány.

Avšak tento úskok se jim nezdařil. Huláni se měli na pozor. Rozpředla se bitva noční, neméně zuřivá, než byla denní. Střelci polští vrhali na vozy zapálené snopy slámy a dokázali zapáliti tábor. Opětně zahnali do něho Rakušany. Marně podněcoval plukovník Hessler vojáky, dávaje jim příklad odvahy a bojuje jako obyčejný voják. Vojsko zstrašené útoky polské jízdy, skrývalo se pod vozy, nekladouc téměř odporu.

O úsvitě požádal Bücking o nové příměří. Vojsko jeho bylo úplně unavené a vyčerpané, vojáci lačnice po vodě vyhrožovali generálovi vzpourou, jestliže se ihned nevzdá.

Ještě jednou svolal vyšší důstojníky na radu. O útěku anebo průlomu skrze polské zástupy nemohlo býti ani řeči, — Strzyżowski byl příliš dobře na stráži.

„Dělali jsme, co jsme mohli,“ — zakončil Bücking, — „nyní nám nezbývá nic jiného, než přistoupiti třeba na nejtvrdší podmínky.“

Ani Hessler neodporoval, — viděl jasně, že pro sbor není naděje na záchranu. Rakušané pokoušeli se ještě něco vymoci na Strzyżowském, leč ten byl nepoddajný. V osm hodin ráno se Rakušané vzdali. Zbraň, děla, prapory a střelivo staly se kořistí vítězovou. Ano i jízda musila odevzdati své koně. Bezbranný sbor Bückingův měl zůstat do konce kampaně nečinným, — oddílu hulánů pod velením Trzecieského poručeno odvésti Rakušany do Černovic.

Po tolika námahách dal Strzyżowski svým oddílům odpočinek. Současně vyslal jednoho ze svých důvěrných důstojníků do hlavního stanu se zprávou, ve které již po třetí vynášel zásluhy Jaszculdovy a doporučoval ho důrazně k povýšení za důstojníka a k záslužnému kříži.

Třetího dne se dostavili do tábora polského dva rolníci od Stanislawowa, prosíce úsilovně Strzyżowského, aby přitáhl

na jejich stranu, protože se Mehrfeld dopouští strašných hanebností, všel, stříli lidi duchem Bohu povinné a pustoší celé okolí.

Pan velitel dal ihned rozkaz k pochodu.

Za rachotu bubnů a zvuku trub vycházel odpočatý voják polský z tábora. Sebedůvěra a jistota vítězství vyrážela z jejich rozjasněných tváří. Když tedy Strzyżowski jim ohlásil cíl výpravy, vyrazil ze čtyřech tisíců hrdel radostný výkřik:

„Na Mehrfelda! Na Šváby!“ . . .

X.

Již za pochodu docházely sluchu pana Strzyżowského zprávy o ukrutnostech, jakých se dopouštěl generál Mehrfeld a tlupy od něho zorganizovaných valašských Arnautů. Celé okolí u Stanislawowa bylo úplně vyplněno, lupičství za obět padly dvory v Paľahiczách, Kutyskách, Mykietyńcích, Błozwi, kde pánové Siedliští, statečně bojující s tlupou Arnautů, padli v obraně rodné střechy. Proto neodkládal pan velitel s pomocí a rychlým pochodem se blížil k Marianpolu. Na cestě, v Monasteryskách, rozbili na prach tlupu Arnautů, jejichž zbytky utekli do Maryampolu a upozornily Mehrfelda na zkázu sboru Bückingova a na blížícího se Strzyżowského. Leč rakouský generál neměl nejmenší chuti do boje s Poláky a přešel co nejrychleji za Dněstr.

V Maryampolu přibýly Strzyżowskému posily. Z hlavního stanu polského vypravena mu celá eskadrona hulánů a několik mladých, novopečených důstojníků ze středu pobočních myslivců knížete Poniatowského důstojníky jmenovaných. Byli to páni z bohatých šlechtických rodů, ze kterých jistě žádný během tažení ke prachu nepřišchl. Proto je přijal Strzyżowski nepřilíh přivětivě, ale vzpomněl dokonce kousavě na zástěrkovou protekci. Pobuřovalo ho také nemálo, že přes tolika zpráv nebyl jmenován žádný z jeho podřízených důstojníkův a poddůstojníkův, od něho k povýšení navržených. Nejvíce mu šlo o Jaszczulda, který již od tak dávna čekal na pravém mu patřící poručíkovy náramky.

Téhož dne večer se dozvěděl Jaszczuld z úst Strzyżowského o křivdě mu způsobené. Sergeant vyšel z bytu velitelova neslýchaně pobouřený. Pobouření jeho se ještě více zvětšilo, když našel ve své četě jednoho z nově přibylých důstojníků, který byl určen pro uprázdňené místo poručíka. — Žák měl rozkazovati starému hrdinovi. Nemálo ho krev zalila, když pan poručík si podepřel boky a počal mu činiti výčitky pro zdánlivé nepořádky v četě. Patrně se mu nelíbila rázná a vyzývavá tvář sergeantova, — proto také hledal příležitost, aby ho pokořil. Leč Jaszczuld zafal zuby a mlčky vyslechl domluvu holo-brádkovu, načež odešel vyhledati Zakrzewského.

Nalezl ho v jakési malé vinárně v městečku ve společnosti Kopestynského. Oba důstojníci seděli u pořádného džbánu vína v náladě nenejveselejší, — Zakrzewski totiž očekával postup na setníka, leč také jemu jaksí se nezvedlo.

„Sedni si, Jaszczulde, sedni, brátře!“ — ozvali se oba důstojníci, — „zapijeme smutek.“

„Patnáct let těžké služby,“ řekl sergeant s hořkostí ve hlase, — „a dnes mne osmnáctiletý poučuje, jakou dávku ovsu patří koňům nasypati.“

Zakrzewski se trpce rozesmál.

„Jistě u svého tatíka na humně to viděl. Hle, štáb, hle, protekce mám a tetek! My tady v potu tváři, vlastní krví pracujeme pro náramky, ale tam ve hlavním stanu bez námahy si jich dobývají. Nějaká obratná poklona, nějaká obratnost při tanci a zdvořilost v pravou chvíli, a náramky už jsou. Haličským mazlíčkům se nevede špatně, — pánové Adam, Artur a Stanislav Potočtí je dovedou podporovati. Jen se štábu přichytíš, a tam po dvou, po třech měsících z obyčejného dobrovolníka se dosloužíš hejtmanských náramků!“

Jaszczuld mlčel, popíjel víno, které mu nalili, a se svraštěnými brvami poslouchal hovor poručíkův.

„Aby je všichni ďáblové!“ zaklel na konci.

„Je to těžké!“ — promluvil Kopestyňski. — „Nesloužíme náramkům, nýbrž otčině! Přijde také čas, že i na nás pomyslí!“

„Snad na onom světě!“ odpověděl sergeant, tluka pěstí do stolu. — „Nechlubím se, kdyby takový pobočník tolikráte lezl ďáblu do tlamy, kolikráte jsem já lezl, již by ho snad plukovníkem udělali. Vezměme ku příkladu našeho velitele! Brigádě velí, kterou sám téměř zřídil bez jejich pomoci, ale hloupého jmenování na plukovníka se dočkati nemůže!“

„Vidíš tedy, kamaráde,“ řekl Kopestyňski tónem uklidňujícím, — „že nejsi sám jeden ukřivděný.“

„Ale je mi toho přece již trochu mnoho!“

Již dobře po půlnoci se rozešli, — Jaszczuld se odebral do svého bytu, a vrhnuv se na lůžko neodstrojen, pokoušel se usnouti.

Leč sen nepřicházel. Hrdinovi napadla ona chvíle, kdy jako nezcela dvacetiletý mládenec odcházel z rodného domu do tábora Náčelníka (Kosciuszky), nešťastný boj pod Maciejowicemi, potom toulka po cizině, beznadějná téměř služba v legiích. Tolik let hladu, nouze, nedostatku, tolik jízev na těle, a v náhradu za to? — snad ten od slunce a deště vyrudlý plášť a odřený stejnokroj vojenský. Tolik let . . . Pobouřen jsa povstal z lůžka a otevřel okno. Opadál chaty bylo slyšet tichý řehot koní ve stáji a chrupot spících hrdinů. Na stráži stojící vojáci rozmlouvali polohlasitě.

„Pyšný pán je náš nový poručík,“ — hovořil jeden z hulánů, — „vzal to se sergentem hned na ostro! Sergeant mu mlčel jako baba.“

„Je vidět, že jsi nováček!“ — odpověděl druhý. — „Copak nevíš, co čeká za neposlušnost? Soud, a pak kule do lebky. Je doba války!“

„Ba, ba,“ — přerušil ho první — „ale sergeant je vždycky starý voják, jedl chléb z nejedné pece, ale on jest ještě dítě, mléko mu pod nosem neuschlo. Ani u Rakušanů se tak neděje.“

Jaszczuld neposlouchal déle, odstoupil od okna a prošel se po pokoji.

„Ano i ti si ze mne dělají smích“ — zabručel pro sebe.

Ve hlavě mu šumělo vypité víno, v duši mu utkvěla slova nováčkova: „ani u Rakušanů se tak neděje!“

Podrážděn jsa na nejvyšší stupeň, vyšel na dvůr a zaměřil přímo ke stáji.

Vojáci stráží stojící se vzchopili se svých míst a vzpřímili se jako struny.

„Koně pro mne!“ — houkl ostře.

Za chvíli byl kůň osedlán, — sergeant vyskočil na koně a nemluvě s vojákem již ani slova, vyjel ze dvora.

Byl divně odhodlaný, ačkoli tu chvíli ještě sám nevěděl, co hodlá učiniti.

Přejížděje kolem bytu poručíka Zakrzewského, přijel s koněm pod samé okno a zaťukal na okno. V okně se okázal rozespalý Zakrzewski a pohlédl udiveně na sergeanta.

„Co je s tebou?“ — otázal se poručík. — „Proč tě ďáblové honí po noci?“

„Jedu k Rakušanům! Buďte zdrav, poručíku! — Snad se tam dříve dočkám důstojnické hodnosti. Buďte s Bohem! Ať všichni ďáblové odnesou vašeho navoněného knížete a jeho štáb!“

Po těch slovech bodl koně a ujížděl tryskem.

„Jaszczulde, kamaráde!“ — křikl Zakrzewski zoufale a vyskočil v nočním oděvu na ulici. — „Sešilel jsi? Otčinu pro náramky zrazuješ? Vrať se, blázne!“

Leč sergeant neslyšel volání poručíkova a hodiv strážím heslo, ujížděl tryskem ve stranu rakouského tábora. (Dokončení.)

Věra Klecanská :

Nesmrtelný.

(Dokončení.)

Vy pláčete? Ó, mlí, dovedu vás k ráji,
kde radost bez mezí, kde sama Láska vládne!“ —
Soucit mu v oku vlál i v líci božsky lадné! —

„Nám slzu rozžehá jen láska k tomu kraji,
jenž ve tmách smrtelných dlí hrobu na pokraji;
jak možno šťastnu být, když smrti úkolem
s povrchu země snést vlast drahou — českou zem?“

„To není spánek smrti; delšího jen snění
jí třeba jako trpícímu k posílnění,
než procitne — a pak — ó, vizte, jaká sláva
jí skvělá v budoucnosti šťastné očekává :

Kukátko zdobné, blyštící se smavou perletí,
jímž lze prý budoucnosti v oči hleděti,
nám podal. Země, k níž se piala naše láska,
v něm zbavena jsouc rázem kouzel zakletí,
protírá oči, a jak v báji zlatovláška
již svému princu spěchá v toužné oběti.

Princ — Slunce — nad Prahou, hle, září, jasnoooký,
 ji ke slavnosti velké zlatem šaty krášlí;
 což ona pyšně podpírá si opět boky,
 vidouc, že zlatý věk se vrací, dávno zašlý.

Jak oživuje slavné sídlo Libušino!
 Veselost kypí v něm zas jako mladé víno
 Sic neslyšeti zpěvů, hlasů hlaholení,
 jak v kaleidoskopu jen obrázky se mění:
 tu domy zříme, pestrým kvítím ověčené,
 nad nimi povívají smavé prapory,
 tu slavobrána oblouky své smělé klene.
 Sta lidí, shromažďujících se v tábory,
 jak mravenců roj k sladkosti sem zevšad běží;
 zde mužů, žen, i dětských poupat kytka svěží.

V hemžícím davu nerozeznáš rozdíl stavů:
 nepyšní se tu panstvo v drahém zlatohlavu,
 bělostí nevinnou jen skví se něžné řzy,
 i mužům liliemi kvete skromný šat;
 jak bělásků se mládců hemží odevšad,
 kde děvy stojí — sličné, bělokoré břízy.
 Všech mihá se jich jako bílých vloček sněhu

Blíž v obličejů knihu oko tvé-li patří,
 čte: „Všichni Slávy synové jsme, rodní bratři!“
 Upřímný úsměv na rtu, v oku sladkou něhu,
 druh druhu zdraví, ruku tiskne přátelsky,
 jak ke květu květ hlava naklání se k hlavě.
 I slunce s výšin kývá hlavou usměvavě,
 as líbí se mu taký soulad andělský.

Hle, venkovanů průvod přichází sem pestrý.
 Národní kroje dívčíc barvami jen svítí.
 Snad zašlapáno bude tady polní kvítí?
 Ne, — měšťanky již vítají své drahé sestry,
 tož s liliemi mísí se ty máky rudé.
 Zvědavě každý čeká, co se dítí bude.

Z bran královského hradu zástup panstva, kněží,
 vyjíždí s krásným, statným, smělým jezdcem v čele —
 Lid s jásotem jím v cestu vonné růže stele
 a nad hlavami bílých šátků roj se sněží.
 Pak za nimi se valí množství nepřehledné,
 jak řeka proudem vlní se a bíle pění,
 v chrám Svatovítský. — Dovníť viděti už není — —
 Až náhle z jeviště zas opona se zvedne —
 dav vychází. — Hle, muž s hvězdně krásnou tváří
 na hlavě česká koruna se třpytí, září —
 A znova jásá lid, co králi klaní se mu.
 Teď k nebi vzhlednuv, padá, jak by raněn bleskem,
 na kolena, neb z oblačného tamo lemu,
 ozářen glorioly skvoucí čaroleskem,

sám svatý Václav na bělouši sněžném jede —
 dva andělé ho ovívají perutěmi —
 v skvost perel mění se kol mraky šedé
 a na nich skví se nápis: „Pokoj české zemi!“

A zástup němý v žasu k nebi ruce spíná,
 kde záře zjevu zvolna bledne, uhasíná — — —

Kukátko snato s očí. Vzpomínáme stěží,
 kde jsme to. Pod námi se chmurně Praha věží,
 ni stopy po dřívějším lesku, slunné slávě.
 Jen nadpozemšťan bledí na nás usměvavě;
 což šálil nás on, souhrn dobroty a ctností?
 „Ne klam, toť pravdivý vzhled české budoucnosti,“
 děl vážně, jak by myšlenky nám z duší četl.
 A v Janu Marii květ zvědavosti zkvetl:
 „Mé vlasti osud znáš a díš, že šťastna bude?
 Ó, rci, kdo jsi, že všechno víš a vidíš všude?
 „Jsem anděl lásky, národů všech věků přítel,
 jich žalů, bolestí a bídy utěšitel;
 však víc, než život pro ně nelze v obět dát,
 a ten dal Kristus, když svět milovati učil.
 Proč, nepoznav ho, samu věčnou Lásku zmučil
 a tím se štěstí vlastního stal zhoubný kat!
 Bůh trestá lidi, ale trestá jenom z lásky —
 kdo nejvíc trpí, jest jím nejvíc milován,
 zas hoden, by ho ovál božské Lásky van,
 když zcela přetne všechny kleté s ďáblem svazky
 i česká země trpí, šťastná, posvěcená,
 by utrpením k hvězdám stoupla její cena.
 Až Češi ze sna procitnou a pýchy prosti
 oblekou duši v sněžné roucho nevinnosti,
 až Lásku poznají a jako bratru brat
 druh druhu bude brány srdce otvírat
 pak slunce vysvítne a nové slávy jitro
 se rozhoří a zjasní české vlasti nitro. —“

V tom procitla jsem. Slunce vstávalo už — rudé —
 Ach, drahá vlasti, kdy to Tvoje jitro bude?

Joan Adam:

Pan Grigoraš.

Přeložil z rumunštiny Josef Špachta.

(Dokončení.)

Uplynulo drahně času, v němž pan Grigoraš stále naříkal
 na své nemoci a uváděl v hrůzu a postrach celé své okolí.

Nadešly starosti, neboť po řadě let dobrých a úrodných
 takže mohli lidé radostí skákat přišla léta suchá, neúrodná, která
 obrátila všechno na ruby.

A zvláště osudná byla tato poslední léta při jeho odpuzující povaze panu Grigorašovi, jemuž nyní scházeli věrní a poctiví služebníci, zdědění po otci. . .

„Ti zloději mne přivedou na mizinu!“

On byl přesvědčen, že zkázou, jež mu hrozila, jsou vinni jedině a pouze jeho služebníci a lidé ze vsi. S Pánem Bohem a přízní štěstěny vůbec nepočítal, protože neuznával žádné moci, vedle vlády své.

S těmi nepřítivými lety byl by zápasil, jak by se bylo dalo, až do konce. Ale co počítí, když se k tomu připlou i soudy se žalobami dědiců, kteří nechtějí uznati některé koupě pochybné a když přidruží se i svízel pochybení a přenáhlení, která hrozi žalářem. . . .

Tak nějaká facka vlepená ve zlosti. . . a ten lotr se svalí bez vědomí na zem. . . Jaký z toho poplach! Ten spoličkováný se nejdříve roznemůže a za nějaký čas do konce zemře. . . Lékaři ohledají mrtvolu a vydají lehkomyšlně dobrozdání, jež může zničit i člověka ze stavu, který se těší největší ochraně a protekci. . . a co teprve říci o spravedlnosti, která nehledí na člověka a stav, nýbrž opírá se jen o zákon a paragrafy! Žalobce — otec zemřelého — byl ovšem mizerný podruh, jehož jsem mohl koupiti litrem kořalky. Ale nechtěl jsem mu podlézati a před ním si zadati! . . .

A to byl začátek pádu a konců pana Grigoraše.

Začal s advokáty, s jízdami po okolí s prosbami u vlivných politiků a kam jen se mohl dostat. — Ale všude byl odmítán a uváděn v postrach, že bude odsouzen k potupnému trestu.

To vše stálo mnoho peněz a statek zanedbaný a zadlužený byl mu pomalu spíše břemenem nežli majetkem.

Hypoteky svírají majetek jako spáry dravcovy, který se pokouší o kořist.

Kdo se řítí dolů, nepočítá prý kolik je schodů. Kdo sklouzl nahore na schodech, kutálí se stále rychleji a čím zaslepenější jest, tím méně najde, čeho by se v pádu zachytil. Teprve když dopadl, v prachu, kde škytl, má čas uvažovati a filosofovati o nestálosti věcí pozemských.

Ale co si počne nyní pan Grigoraš se svou hněvivostí a zlomyslností a jak bude moci hověti svým choutkám a pohodlí?

Až dosud to chodilo. . .

Ale teď asi mu již nezbývá, než aby umřel.

Pan Grigoraš zažil mnoho útrap a soužení a když přišel o vše, co mělo jakousi ceru, octnul se opravdu na mizině.

Přes to ale náš bojar nezahynul, neboť chudobou samotnou ještě nikdo nezemřel. Člověk jest jako plevel: čím více ho řežeš a sekáš, tím bujněji a hustěji roste a když myslíš že's ho vyplenil úplně, jeho kořínky i třeba poškozené se seberou, proderou se země a on se objeví zase tam, kde jsi se ho nejméně nadál.

A tak soužení utužuje i člověka.

V těch hrozných dobách, kdy šlo i o majetek i o čest pana Grigoraše, nebylo ani času ani možnosti hověti pohodlí a zvykům.

a ceremoniím francouzským. Bojar byl věčně na cestách, jedl co mu přišlo do ruky a spal, kde mohl položit hlavu. A nejednou nemohl se ani najísti ani vyspat do sytosti. Procesy a zvláště to ustavičné ježdění a běhání ve volné přírodě ho roztály a probudily k životu. A od té doby, kdy neměl ani kožichů ani peřin na zbytek, usedal do prázdného kočáru, a když mu zabavili i ten, na obyčejný vůz kteréhokoli sedláka s nímž se sešel. Ve shonu soužení a útrap tehdejších ani si neuvědomil nouzi, jež na něho počala doléhati, a později shledal, že jí již přivykl.

Od té chvíle, kdy byl vypovězen ze statku i otcovského zámku, šlo to s ním s kopce, jakoby stále ustupoval do zadu s místa, jež hrozilo sesutím. Byl tak samotinký a ode všech opuštěný! Jedině Tereza držela se ho jako stín. Ona sebrala zbytky neprodaného majetku a prodělala se svým pánem všechny slupně jeho pádu. Ze zámku odstěhovali se do domu šafářova a konečně octli se v chatě hlídačově na vinici. —

Tereza kráčela za vozem se sporými zbytky bývalého majetku bojarova jako věrný pes, který se drží nešťastných pánů svých při všech změnách osudu.

Osud je pronásledoval oba dva a nutil je, aby se sblížili, jakoby je hnál k léčce, do níž by je oba polapil. A když se octli — bylo to právě v době pošmurného a chladného podzimku — sami dva v chatě s jedinou světničkou a jediným lůžkem, a zadívali se udiveně jeden druhému ve tvář, strnuli, jakoby proti všemu nadání objevili spiknutí, jež ohrožovalo život jejich a objímajíce se upřímně, zaplakali hořce, jako dva přátelé, kteří se po dlouhé době zase jednou shledali.

Pan Grigoraš dojat oddaností a vytrvalostí Francouzky, pojal ji za ženu — a to tím spíše, že ona byla jediná věřitelka, již neměl čím zaplatiti.

Zůstal i na dále ve vsi a bydlel se ženou v malém domku, který si zakoupil za to, co se mu podařilo zachrániti z jeho dřívějšího velikého majetku.

V první den jejich společného hospodaření Tereza, aby uvedla do domu trochu veselí a pro zasmání připamatovala, jak ji kdysi pan Grigoraš notně vycinkal, dovolila si nevinný žert k hostině svatební připravila knedlíčky zavínuté v listy kysaného zelí. —

„Vezmi si, mužičku, jezme i my, co jídali staří neboť oni věděli co jest dobré“. . .

Čas plynul, pan Grigoraš, žil, jak mu poměry dovolovaly, přizpůsobil se okolnostem a v náhradu za ztracený majetek dal mu štědý život drahocenný dar: zdraví a důvěru v budoucnost.

Schudlý bojar oddal se s Terezou hospodářství a dařilo se jim dobře. Francouzka kurážná a neunavná chovala drůbež a se sousedy — vypomáhali si na vzájem — obdělávala několik měřic polí. . . muž pak vozil do města dříví a prodával i vejce a kuřata, jež mu žena s sebou dávala.

Jak dovede zkouška a utrpení změnit člověka!

Teď bys byl pana Grigoraše nepoznal. —

Choroba první zmizela úplně, o kašli ani památky, vyhozena i vata z uší. Obličej se mu zakulatěl, oči pohlížely mírně a přívětivě. . . Žaludek mu trávil — i memeligu. Pan Grigoraš nebyl více nervosní a mluvil. . . jako jiní lidé. Kdo se namanul k večeru na silnici vedoucí do vesnice, kde bydlel pan Grigoraš, zaslech brzo hrčení vozu, jehož prkna za jízdy se s velkým hlo-mozem otřásala a jehož skřípání a vrzání rozléhalo se tichým údolím. A tak bylo možno potkat takměř každý den pana Grigoraše vracejícího se z města.

Teď už lidem nenadával a nejednou se i zastavil v zájezdní hospodě při cestě. Pohyboval se živě a rád si zažertoval.

„O čem pak se tady hádáte, formani?“

„I o našich záležitostech.“

Ano, ano, „o našich záležitostech“, tak se radívají lidé, když se sejdou cestou a jak dobrá a prospěšná jest rada a pomoc! —

„Mohou ti pomoci z každého křížku a nouze.“

„A ani nouze není vždycky zlá, ba jak prospěšná jest člověku, který si o sobě příliš mnoho domýšlí. Podívejte se na mne. Já teď ve své chudobě cítím se mnoho šťastnější nežli dřívě při všem bohatství. Uzdravil jsem se z nemoci a přišel jsem k rozumu. Kdybych byl neschudnul, byl bych umřel jako člověk ničemný.“

A pan Grigoraš veselý a sám sebou spokojený vyskočil zase na svůj rozviklaný vůz, rozloučil se s lidmi, zatočil bičem nad hnědákem a za chvíli se ztrácel v záhybu silnice probíhající údolím.

Lidem kolem jdoucím mizel s očí rychle, jakoby ho honilo to rachocení a vrzání jeho vozu a za malý okamžik zmizel docela v kotoučích prachu, jenž se za vozem zdvíhal. Ti, kdož ho znali a věděli, čím byl dřívě, zůstávali státi celí zkoprnělí a dívající se za ním, křížovali se a říkali:

„Veliká jest moc tvá, Pane Bože!“

Lidé říkali mu stále pane a usmíření s ním neštěstím jež ho potkalo, odpustili mu a zapomněli na všechno, ba nyní mu i upřímnou úctu prokazovali, protože on dovedl a byl ochoten vždy dobře poraditi, povzbuditi a když třeba bylo i pomoci.

Z jeho známých někteří šprýmaři chtěli ho časem poškádliti a dobrati si ho:

„A co pak se stalo s tvými nervy a s tvými nemocemi, pane Grigoriaši?“

„Nesmějte se, hoši, chudoba jest dobrým lékem a možná, že ho budete užívatí jednou i vy.“

Takové žerty ho nikdy nepohněvaly, ba zdálo se, že je přijímá s radostí jako zasloužený trest, jímž si odpývá svá dřívější pochybení.

Pozdě večer, když nad celou vsí rozložilo se posvátné ticho, bylo viděti ve světle měsíčním pana Grigoraše, jak vychází otevřenými vrátky s Terezou a jak oba zaliti bílými paprsky měsíce kráčeli vedle sebe cestou vzhůru. Na křižovatce se zastavili a dojatí, obejmuvše se zadívali se na návrší se

starým zámek v němž se usídlilo cizí panstvo. Světla v oknech pohasla, kolem rozložilo se hluboké ticho, jež se zdálo svědčiti, že v zámku jest spokojený klid a svatý pokoj.

Pan Grigoraš a Tereza stáli zamyšleni až se měsíc skryl za mraky.

Po nějaké chvíli obrátil se pan Grigoraš k Tereze, pokrčil rameny a řekl káravě:

„Nech je, ty tam. . . jsou nějakí přílišní skrblici. Nerozsvítí ani svítilny u brány pro zbloudilého chodce.“

Fr. Leubner

Klekáníček.

Z knihy „Můj kantor život“.

Klekáníček, Klekáníček,
bojte se ho za šera!
Chodí, skuhrá jako sýček
noci tmavá příšera.

A ty oči — svíce žluté,
jako smoudí o pohřbech;
a kam kročí, hnáty duté
chrastí — hůl — a sípá dech.

Skleslý stařík, v línajícím
střapatém tkví kožichu,
volným krokem, s okem bdícím
tmou se loudá potichu.

Bludičkou mu sínou bliká
potlučená lucerna,
plamínek jen prská, syká,
kam jí hledá do černa.

Co to v rukou? Hůl to sklání,
motýčkou to máchá snad?
Děti, děti! Po klekání!
Modlete se, jděte spat!

Po mlhách.

Z knihy „Můj kantor život“.

Padala mlha na zemi,
noc byla třeskutá po ní,
mláz pod jíní těžkými větvemi
se mdlobně až do sněhu kloní.

Ticho a licho po lese,
vzdech smutku nepohne chvojí,
ač ledva tíž návaly unese,
kde větve se do větví pojí.

Sosny jak jindy vysoko
pnou téměř nad mlází davy,
ač mrazí je do ruda hluboko
i od jíní modrají hlavy.

Červánky plavé po šeru
jen ~~z~~ li do nachu kvetly.
Z ~~z~~ levu nesou, rvou severu
zas vichorných vánic je metly

Nad lesy slunce, nevidno.
Je nádech oblaků slíní —
den lesa je cítí! Tiš, poklidno.
S hlav heboune padá mlh jíní.

Dr. Josef Svítíl:

Kulturní obrázky ze Slovenska.

(Dokončení.)

Hvězdou, která slovenskou mládež vábila do Bratislavy, byl tehdy *Ludevít Štúr*. On byl také krystalizačním centrem, kolem něhož seskupili se uvědomělí jinoši všech slovanských kmenů na školách bratislavských. Mravně bezúhonný, duševně bohatě nadaný, s ohnivou výmluvností a okouzující přitažlivostí — tak stál Ludvík Štúr mezi mládeží. Horlivě pečuje o sebevzdělání, uskutečňoval prakticky Kollárovu ideu slovanské vzájemnosti. Jsa dokonale znalý řeči srbochorvatské, vyučoval v ní mládež slovenskou, a všecky, Slováky, Srby i Chorvaty učil polštině, aby mohli čerpati z bohaté a vlasteneckým žářem i křesťanským duchem sálající literatury polské. O všestrannosti Štúrově svědčí, že v soukromých hodinách vyučoval i estetice a vykládal Homerovu *Ilias*, a to všecko na základě nejnovějších výzkumů, liše se tak velmi prospěšně od zkostnatělých profesorů, krmících své posluchače zastaralými kompendii. Největšího pak dojmu docíloval výklady dějepisnými, zaváděje do přednášek svých již způsob myšlení, jemuž dnes říkáme filosofie dějin.

„Štúr vyučoval, že dejepis nemá záležat len z vypočítania faktov a udalostí, ako nesúvisiaceho a bez vnútornej myšlenky materiálu. Ale že treba v tých svetových udalostiach a dejoch hľadať i skúmať základnú myšlenku a ideu vývinu človečenstva. Tak starý grécko-rímsky, antický svet v najvyššom svojom vývine uskutočňoval ideu *krásky*. Nasledoval svet románsko-germánsky, ako uskutečňovateľ a representant idej *pravdy*. Nasleduje uskutočňovanie idej *dobra*, a tú vyvinuť a uskutočňovať podľa svojej národnej povahy je povolanie svet slovanský.“

Všecky tyto přednášky, podepřené harmonickou osobností Štúrovou, byly posluchačstvem nadšeně vyslechnuty a měly na mládež vliv blahodárny. Obrodily ji mravně, získaly službě národního ideálu i obecného dobra. Nelze popřít, že škola Štúrova byla v první polovici devatenáctého století nejdůležitějším ohništěm, odkud světlo vědy a teplo mužných ctností šířilo se po celém Slovensku, čímž podstatně přispěla k udržení národního vědomí mezi Slováky v časech nejhorších. A působila znamenitě i na Jihoslovany.

V knihovně, která mládeži byla po ruce, shromáždil Štúr díla vzácné ceny. Byl tam Jungmannův Slovník, všechna díla Kollárova, Šafaříkova, Hollého, Mickiewiczova, Puškinova i Karadžičovy Srbské písně.

Na schůzích a výletech Štúrova „ústavu“ bylo vždy hojně nadšení, zpěvu, řečnění i veselosti. Štúr však přísně toho dbal, aby mládež jemu svěřená vystříhala se jakékoliv nemírnosti. V kruhu Štúrově nebylo ani mladistvých opilců ani frejřů. I v té příčině byl krásný vzor a neodolatelný vliv Štúrův blahodárným pro celou generaci. Jak by nám dnes šlo k duhu aspoň sto takových vychovatelů!

Rozhodnutím, že život svůj posvěti službě národa, zakončil Francisci svoje studium v Bratislavi. *„Ja som sa posvätil práci národa tam, vtedy a takej, kde, kedy a k akej ma povinnosť a potreba národa povolá.“*

Což divu, že Štúrův ústav, když takovým přitažlivým kouzlem jako krysař hamelnský vábil a získával věci národní mládež slovenskou, naháněl husí kůži Maďarům, kteří v zájmu své ideje jednojazyčného státu uherského přáli si pravého opaku jako cíle školské výchovy. I byl ústav košutovým listem „Pesti Hirlape“ denuncován jako nebezpečné panslavské rejdiště a účastníci neušli vyšetřování a jiným nepřijemností, netrvalo dlouho, a ústav byl zrušen. Slovenská mládež uchýlila se do Levoče.

Skončiv studia bratislavská, rozloučil se Francisci s Ludvíkem Štúrem a cestou domů zastavil se s dvěma přátely u slavného patriarchy slovenské literatury *Jana Hollého*. Abychom pochopili dojem, s jakým vlastenečtí jinoši blížili se venkovské farce, kde Hollý celý svůj věk strávil ve skromnosti a osamělosti, třeba si předem uvědomiti, kým vlastně byl ten tichý genius katolické fary madunické.

Hollý, jenž narodil se r. 1785 v stolici nitranské, odchován byl klasickým duchem velkých epiků starověkých. Homér a Virgil byly vzory, v jejich šlépějích kráčel, skládaje bernoláčtinou, t. j. slovenčinou, jak ji ponejprv do literatury uvedl Bernolák, svoje veliké básně z dávnověkosti velkomoravské. „*Svatopluk*“, „*Cyrlomethodiada*“ a „*Sláv*“ jsou tři epy, v nichž zcela po způsobu homérovském svět bohů pohanských i duchové křesťanského nebe zasahují činně do života a dějů osobností historických neb mythických. Nebledě k tomu nevhodnému míchání historie s živly nadpřirozenými, skromný farář zapadlé vísky vykonal dílo velké. Slovenské větvi národa našeho, která téměř tisíc let byla bez psané historie, stvořil minulost hrdinskou, čímž učinil z lidu porobeného národ, procitající k svému sebevědomí a zkoušející první krůčky na strmé cestě k plnosti národního života. Ze slavné minulosti přes nevlídnou přítomnost vedl národ k lepší, jasnější budoucnosti. A ještě více. V době, kdy uvědomělými Slováci by a hrstka vzdělanců a kdy i čeští buditelé byli by se vešli do jedné světnice, zahořel tichý madunický farář ve své tísnivé odloučenosti od širokého proudu života pro nesmírný ideál slovenský. On miluje Slovanstvo, cítí se údem velké rodiny, jejíž ohromná síla je mu zárukou, že i nevědomý a utlačený lid podtatranský kdysi ožije a dočká se úsvitu svobody.

Nedovedeme dnes ani dobře oceniti sílu myšlenky, jaké bylo potřebí za čiré téměř noci ke stavbě tak zářivého, slunného ideálu!

To všecko věděli a cítili bratislavští studenti, když blížili se Madunicím. Francisci takto o návštěvě vypravuje:

„Prijdúc do Madunic, čo sme našli? Z kostola a fary holé múry, do okola tiež holé múry dedinských domov. Všetko to nedávno predtým bol zničil zúfivší požiar. Prijdúc do fary, v prvej väčšej, takmer prázdnej izbe, na prostriedku izby, našli sme ko-

ryto a na koryte žltú kašu (prosné jáhly). Dvermi do bočnej izby videli sme pri svojom písacom stolíku, s opretou o stôl pravou rukou svojou, s krásnou hlavou, sedieť samého Hollého. Všetko to, čo sme videli a pohľad na samého Hollého taký dojem urobilo na nás, že sme takmer na kolena padli pred ním a nevedeli sme tak skoro slova predniesť. Po spamätaní sa predstavili sme sa mu, kto sme, a on nás s otcovskou laskavosťou prijal. Medzi rozprúdeným shovorom Hollý povedal, tiež popálený, že pôjde na odpočinok, ku svojmu priateľovi, farárovi na Dobrej Vode, že: „Tam hľa už mám prihotovenú kašu, ktorú si budem tam varievat.“

Hollý skutočne brzy na to odstěhoval se k pohostinnému příteli, u něhož našel v neštěstí a starobě bezpečný útulek. Básník následkem popálení při požáru oslepl a poslední jeho leta byla jen přátelskou láskou šlechetné duše dobrovodského faráře učiněna snesitelnými. Tak pod cizím krovem při prosné kaši dohořoval plamének života, který svého času jako ohnivý sloup ozařoval Slovákům trnitou cestu k národnímu ideálu. Zasloužil dojista posvátné úcty, se kterou blížili se mu bratislavští studenti, pro celou svou činnost básnickověštesckou a také i pro tyto myšlenky, které vyslovil v „Pláči matky Slávy“:

Za krásné, slavné a hrdinské slúžilo činy
ništ nerobívať iné, len po koristi chodiť,
lúpeže sháňávať, prenevolných buďto zabíjať
buď do tuhého v uzloch vláčiť otroctva ľudí.
Najväčší vrahové najväčšú mávali chválu,
najväčšia bola česť mor človečenstva nosiť.

Odsoudiv takto dobývačnou politiku plemen panovačných, vzpomíná ústrků a bídy vlastního kmene, jemuž oni násilníci „vlastný ostrů vyrezávají břitvů a svůj ve prázdné cpávali ústa jazyk.“ Básník se utěšuje nadějí:

Tá jediná horká lahčila čaka bolest:
keď sa svet osvietí a nemravná prestane hlúposť,
mému že vás (víc) nebudú národu krivdu činiť.

Hollý zemřel 1849. Vzpomeňme vděčně jeho paměti dnes, kdy věštecká jeho slova o ukřivděném národě konečně se vyplnila. Z mládeže, která bez mála před sto lety s takovou úctou přistupovala k duchovnímu vůdci národa, vyrostli ovšem mužové ryzí a obětaví vlastnillové. Co asi vyroste z naší mládeže dnešní která k nejlepším mužům svého národa blíží se — s nabitým revolverem ?

Kteroužto pochmurnou myšlenkou uzavírám prvou část těchto obrázků.

A. S. Chudobka:

Oráč - učitel.

Vzdělával pole, kamenitý úhor,
pro plodné sémě chystal drsnou zemi,
Bylo tak všude — v rovinách i u hor —
krušná to práce s mnoha nadějemi.

A léta oral brázdu neúnavně
stařeček oráč, s nadšením a chutí;
do dálky shlížel — viděl tam snad slavně
národa svého hrdé procitnutí?

Nedbaje únav, nezdaru a potu,
zas kleče pluhu pevnou svíral dílaní;
nic nechtěl sklízet, za vši za klopotu
bohatou žeň chtěl zřít v svém umírání.

Tak žil své práci, šedivěl a slábnul,
však lásku stejnou ke své liše máje. . .
své brázdě věrný, nikdy neochabnul,
v sehnuté hrudi kvítek choval máje.

Nehlučný život, prostý, jednotvárný
utrácel v práci — dal jí duši, tělo!
a trpce nesl, jest-li život marný
a jest-li zhoubou v něj to zařícelo.

Jan Josef Holý:

Tetička se zlatou kapsou.

Dle francouzského (Mario Donal.)

(Pokračování.)

VII.

Druhý den byla neděle.

„Půjdu s vámi na mši sv., zvěstovala Lucie paní Denis,
potom vám dám s Bohem a uvidíme se zítra.“

„Jak to, až zítra? Což se mnou nepůjdete zpět do zámku?“

„Nikoli.“

„Máte to s milostpaní ujednáno?“

„Ano. Zůstanu dnes na faře. Není to den pracovní. Neděli
mám volnou pro sebe.“

„K tomu třeba rozkazů milostpaní. Vězte dobře, že zde
nikdo nehne malíkem bez jejího dovolení.“

„Nejsem ve službě milostpaní.“

„Provisorně, ano.“

„Platí mne na den.“

„To nic nedokazuje, ostatně uvidíte.“

Živě vešla Denis do malého salonu k paní zámku a vylo-
žila ji přání slečny Redelové.

„Přiveďte ji ke mně!“ poroučela hradní paní svým nejvážnějším tonem.

Lucie čekala a popuzená ve své vůli, že má se o svůj volný čas hádati, vešla v zápětí za paní Denis.

„Slyším, slečno“ — hlas paní Grillode byl suchý a rozhodný — „že se vzpíráte strávití tento den v Châteuvertu.“

„Tak se věc nemá, milostpaní.“

Lucie mluvila klidně a vážně.

„Dala jsem se zjednati pro pracovní dny, nikoli pro neděle a svátky. Počítala jsem, že budu trávití tyto dni u svých přátel a že budu na službách Božích . . .“

„Konati nevázanost v pobožnosti.“

Malý ironický úsměv provázel tuto větu. Lucie se nedala zmásti.

„V každém případě, posvátná to nevázanost.“

A smála se také. Paní Grillode s překvapením se na ni dívala.

„Nemohla byste mně čas po mši sv. věnovati.“

„Milostpaní, lituji, že nemohu.“

„Kdybych udělala z toho podmínku pro vaši práci zde?“

Lucie nebyla nijak zaražena.

„Raději bych se zřekla této práce, než bych přijala tuto podmínku.“

„Ale máte zapotřebí vydělávati si na své živobytí?“

„Ano milostpaní.“ — „Jste hrdá!“ — „To není hřích.“

„Ale laskavost jest ctnost. Kdybych vám řekla, slečno, že jsem smutná, že mám chuť jíti na procházku a nechci jíti sama, učinila byste mi potěšení, kdybyste mne doprovázela?“

Mluvila změněným tónem. Lucie ihned odpověděla:

„To stačí. Vráťím se a budu vám k službám. Nepovolila bych žádné žádosti, která není oprávněna, budu šťastná, mohu-li vám býti k službám.“

Viděla, jak se oči paní Grillode zatemňují, slyšela ji mumlati: „Mluvi jako ta druhá.“ Která druhá? Kladla si tuto otázku, dobře vědouc, že nejjednodušší diskretnost jí zabraňuje náleztí k ní odpověď.

„Vrátíte se tedy po mši sv.?“ ptala se paní Grillode, potěšená touto změnou chování.

„Až pozdravím pana faráře a jeho sestru a až se omluvím, že jim odejdu.“

„Vymluvíte se, budete špatně mluvit o mně, staré ženě — svéhlavé a tyranské.“

„Není pěkné takto jednati. Přijímám váš návrh, který jsem mohla také odmítnouti.“

Paní Grillode mumlala ještě cizí slova: „Jako ta druhá, jako ta druhá.“ — „Odejděte,“ řekla, „přijďte pozdě. Nikoli, počkejte ještě minutu, chci odměniti vaši povolnost k mé žádosti. Obědvejte na faře. Přijedu pro vás v kočáře kolem 2. hodiny.“

„Och, díky, milostpaní, jste laskavá!“

Srdce mladé dívky křičelo samovolnou radostí a sevřelo se při bolestném smíchu paní Grillode.

„Laskavá! Já! Ach, slečno, jaký pojem si děláte o laskavosti? Laskavá, tetička se zlatou kapsou, laskavá, ach, ach, ach!“

Lucie odešla, pronásledována tímto smíchem, který přicházel z hlubokých zdrojů, živých nevyčerpatelnou lítostí.

Farář a Celestina byli uneseni obratem, který události způsobily. Neřekli Lucii, co si mysleli, jen ji vybízeli, aby vytrvala na této cestě, zachová si výhrady své důstojnosti — Grillode pochopí toto chování a schválí je, i když se nad ním rozjitří, má-li povolit ve všem, jak ve své čisté vůli může, vzhledem k mravnému dobru, které má uskutečnit.

Dobro, největší dobro pro tuto nemocnou duši býti cílem, které Lucie musí mít před očima, to byl očividně úděl jejího apoštolátu. Bylo k tomu třeba taktu, jemnosti, pozornosti v každém okamžiku. Bůh jí pomůže.

Zrovna ve dvě hodiny objevil se kočár před dveřmi fary. Lucie čekala v zahradě s pokrytou hlavou, v rukavičkách, připravena k odchodu.

Grillode šestoupila a otevřela dvéře dokořán. Odmítla vstoupiti do domu, ano i sednouti si na lavičku, o zeď podepřenou.

„Jdu vám odvésti vašeho chráněnce, pane faráři,“ řekla. „Mám chuť, — to se mi tak často nepřihází, není-li pravda? — učiniti procházku kolem Beauvoir.“

Na tuto procházku dosti dlouhou chci mít před sebou tvář radostnější, než ji má moje Denis. Je zdvořilá tato slečna, neprávě vlídná, budeme mít spolu snad nějakou šarvátku, ale to mne nezarazí, ji také ne, má moc, aby se bránila. Pojďme, slečno Redelová, s Bohem, pane faráři, slíbil jste mi návštěvu, nedostál jste ještě slovu. Dobrý den, slečno Celestino!“

Pozdravila dobrou slečnu, která byla u okna jídelny.

Jízda kočáru v ulicích městečka, zastavení jeho na náměstí před kostelem bylo řídkým zjevem. Všechna probuzená zvědavost si pospíšila. U všech dveří, u všech oken ukazovaly se překvapené tváře.

U Pierrona se tento pocit zdvojnásobil nepokojem.

„Ach, ale, ach, snad se na neštěstí neobrací paní Grillode ke knězi, k nepříteli? Bude z ní snad konečně klerikálka? Kdyby se to stalo, zlatá kapsa by se pak vyprázdnila jinam než v chytivé ruce jeho patronů, lichvářů. Tato slečna, kterou na hrad uvedl farář, byla nebezpečím, velkým nebezpečím. Kterak se záhubě vyhnouti? Jak věděti, co se děje? Kam takhle jedou?“

Rozhněval se tímto nepokojem.

Zvědavý a spletený muž sedl na kolo a uličkou dostal se na cestu, která se jediná vinula od věže kostelní, kudy kočár mohl jeti.

Pierron měl užitečné vědomosti od doby, kdy přetrpěl šestiměsíční vězení pro falšování obchodních směnek.

Všechno poslouží. Třeba býti jen obratným, a byl jím obyčejně.

Nemýlil se. Kočár jel po cestě; jemu zůstala cestička za špalírem, která jen ukazovala vrchol jeho klobouku za 4 franky 95 centimů.

Kočár potkal jiného cyklistu, který při setkání pozdvihl klobouk.

Lucie odpověděla na pozdrav, půvabným nakloněním hlavy a trochu se zarděla.

„Znáte toho pána? Není odtud?“

„Je to Selage, milostpaní, sochař, který pracuje pro obchod starodávným nábytkem. Obkresluje v kostele obraz dětství Páně.“

„Vím, podivuhodný to obraz. Selage je sochařem dřeva?“

„Nebo kamene. Je to pravý umělec.“

Mladá dívka vyslovila slova ta se zápalém, což na tenké rty paní Grillové přivábilo úsměv.

„To se rádo slyší. Mám některé staré památky červům zůstavené, je jich škoda. Zavolám toho sochaře do zámku, aby je opravil. Pošlu mu zítra lístek, aby přišel . . .“

„Nevím, zdali bude moci převzít tuto úlohu pro tu, pro kterou jest tady určen a placen.“

„Myslíte, že ten hoch bude váhati vydělávati zde oběma rukama?“

„Nemyslím, milostpaní, jsem si tím jistá, Selage je poctivý člověk.“

„Vzácný pták.“

„Oh, milostpaní, díky Bohu, poctivý člověk není bílá vrána, potkáváme je ještě často ve světě.“

„Konečně mluvíte za Selage; jste si jista, že zamítne můj návrh?“

„Jsou věci, kterých člověk za peníze neudělá. Přece snad svolí, aby vám radost učinil. Jeho pán mu bezpochyby dovolí, poněvadž práce podnikaná pro Paškáře“ . . .

„Ach, pracuje pro Paškáře. Ten chce mít obraz dětství Páně? Jaká to myšlenka!“

„Nechce to pro sebe. Ten pán má obchod starožitnostmi.“

„Plete se ten Paškář do všech řemesel.“

„Je z této krajiny, není-liž pravda?“

„Nikoli, má zde jen příbuzenstvo, starou tetu, kterou nemiluje, ale touží po jejím dědictví. On vynašel pro tuto tetu duchaplnou přezdívku: Tetička se zlatou kapsou.“

Polekána, poděšena tonem, jakým Grillové mluvila, zůstala Lucie němá, zaražená, se sevřenými rty.

„Ano, já jsem ta tetička, Paškář je mým synovcem, nemohla bych říci, mým drahým synovcem. Mám půl tuctu příbuzných tohoto rázu. Jak krásná věc mít příbuzenstvo tak spořádané. Ach, ach, ach!“

Smích paní Grillové dělal Lucii zle. Jak asi trpí tato ubohá paní! Smála se, a mladá dívka měla dojem nářku.

„Nemluvme o těchto ohavných lidech! Přicházím opět k své myšlence pozvati Selage, aby prozkoumal můj starý nábytek. Jestliže se mu práce bude líbiti, přijme ji; nebudu skrbliti s *pravým* umělcem.“

Opakovala slovo, které právě Lucie pronesla tonem, nad kterým se Lucie zarděla ode rtů až k čelu.

Potom zaměnila Grillové předmět rozmluvy. Byla to celkem žena, která obdržela jemné vychování. Vpravila se v rozmluvu dle chuti slečny Lucie, nechala ji mluvit o tom, co ráda

čte. Z diskretnosti vyhnula se řeči, jež by týkala se jejího příbuzenstva. Tato slečna byla chudá, oloupená o přloženou ochranu, bylo třeba míti ohled na její zármutek.

VIII.

André Selage pobláznil Grillode. Vše, co si přála, musila dostati, a za této okolnosti nic nebylo nesnadného. Neměl-liž Paškář plniti tužby své drahé, své dobré tetičky? Jistě nesiněl jí nic odepřítí.

André byl uchvácen. Jaká kouzla v Châteaupertu! Starý a překvapující dům, park zahoustlý, opuštěný, ale ve své opuštěnosti velebný, zahrady s hrdými květinami, umělecký nábytek, cenné obrazy, řídké klenoty, jízlivý duch hradní paní, který působil u něho smích, a zvláště vypočítávání, jakoby vše bylo připraveno, aby cena více se ukázala, a Lucie Redelová, láskyhodná víla s andělským pohledem, se zlatými vlasy.

Zdaž nenašla cestu k nepřístupnému srdci paní Grillode? Zdaž nepřivábila smích na tyto rty, od dávna zvyklé vypouštěti jen ostrá a řídká slova? Ano, paní Grillode se nyní usmívala, ale nebyl to pravý smích. Ten jest často výrazem velmi hořkého vystřízlivění, nejčernější zlosti. Úsměv kvete jen na rtech, když jest duše dobrotivá.

Široká dílna byla zřízena, a zde pobyla Grillode velkou část svého volného času. Dívala se na Ondřeje, řídila rozhovor jako nejlepší vyšetřující soudce, aby z jeho hluboké duše vytáhla nejvnitřnější myšlenky. Tato duše byla knihou, kterou bylo lze listovati, aniž by se majiteli křivdilo. Ondřej byl dobrého a silného rázu s posvátnými tradicemi. Ačkoli sirotek a švoboden, žil přece řádně.

Když přišla Grillode opět k Lucii, usmívala se chvilkami; toto rovnoběžné, srovnávací studium dvou mladých srdcí zdálo se jí býti velice zajímavém.

Ale neusmívala se vždycky. Někdy se vráska prohlubovala mezi jejím obočím, známka to trapného přemýšlení. Tato vráska se ukazovala při jistých důrazech hlasu mladé dívky, při jistých pohybech, když sklaněla hlavu, aby lépe rozeznávala jemné rozdíly ve své práci — pracovala tehdy na známých čalounech.

Jednou se ptala: „Podobáte se své matce?“

„Nijak, milostivá paní. Má matka byla brunetka.“

Grillode byla trochu zaražena. Co to asi bylo? Vzpomínky na minulost, které chtěla tak horlivě zničit a které nechtěly zaniknouti, minulost, která jí ze srdce rvala nářky a vzlykoty. Marně zapuzovala tyto myšlenky, vracely se opět.

Ráno 15. srpna vyslovila Lucie přání zůstat v Moret až do večera. Po požehnání má jíti pan farář s procesím posvětit květinami opatřené hroby.

„Nemohu míti útěchu modliti se nad hrobem své drahé matky, řekla, ale položím věnec u paty velkého kříže. Je dnes svátek mé drahé matky.“

„Ach, jmenovala se Marie? pravila Grillode.

Její hlas trochu váhal, třásl se na konci rtů. Řekl bys, že zakoušela cosi jako sklamání.

„Marie jest jméno, které jsme jí dali, neměla ráda jméno Yvonna, které musila nésti.“

Pohyb Grillode byl tak prudký, že kniha, kterou četla, jí vypadla na zem, kde se rozštípla. Byla to umělecká vazba, zdálo se, že toho nelituje. Bledá opustila světnici.

„Ach, Bože,“ řekla si Lucie, „mimovolně jsem se dopustila právě nějaké nejapnosti. Bezpochyby jmenovala se dívka, kterou oplakává, Yvonna.“

Šla hledat Denis a vypravovala jí, co se přihodilo. Dobrá žena pozvedla rámě.

„Můžete si lichotiti, že jste učinila pěkný kousek. Zde se toto slovo nevysloví. Je to, jakoby se ďábel ukázal. Pojďte, neštěstí se stalo, ale nepotřebujete se nad tím rmoutiti.“

Šly v tichosti kousek cesty. Raněná Lucie nevěděla, jak chybu napravit; Denis byla velmi nepokojná, hledíc na následky tohoto dobrodružství.

Milostpaní asi upadne opět do smutné nálady, z níž, jak se zdálo, se probírala od příchodu těchto mladých lidí do zámku. Bože, Bože, což nemůže klidně žít? Život jest tak krátký, třeba jej naplniti tolika strastmi, jimž by se mohl člověk vyhnouti s trochou dobré vůle a zvláště pravé dobroty?

Bič práskal za nimi, poklus pěkného koně pozdvihoval prach z cesty; rozestoupily se rychle, aby nechaly kočár jeti, a zděšeně poznaly Grillode, přímou, nehybnou, s očima před sebe upřenýma, jakoby sledovala vidění, které jí unikalo.

„Milostpaní, to je milostpaní!“ zvolala Denis. „Kam jede v tuto hodinu, aniž by řekla, že chce odejeti? Mohla nám také nabídnouti, abychom si sedly k ní a dovezti nás ke kostelu. Jak divně se dnes ráno tváří.“

Kočár již zmizel z obzoru. Dvě ženy kráčely krokem dosti loudavým, neboť měly dosti času, aby přišly na mši sv., a horko smažilo listí stromů kolem cesty. Zavézti je až do městečka, bylo by bývalo činem lásky.

„Rychle, rychle!“ volala Grillode kočímu do zad.

Poslechl, aniž by byl chápal důvod tohoto spěchu, a poháněl koně, jehož boky hořely.

„Vezte mne přímo na faru, potom dáte koně do hostince ‚Réveille-Matin‘,“ poroučela Grillode.

Počítala, že má čas mluvit s farářem přede mší sv., a to, co mu měla říci, nestrpělo odkladu. Odklad by ji zabil. Cítila, jak jí srdce v prsou skáče, a bála se, že jí pukne dříve, nežli bude v pokoji starého kněze. Na každý způsob bylo jí třeba ihned probrati se z pochybnosti, která se jí zdála během cesty jistotou,

Kvapně vstoupila v klidný pokoj a ihned se opřela o krb, neschopna jíti dále. Farář, přiběhnuv, aby ji přijal, byl překvapen změnou její tahů.

„Stalo se něco nemilého slečně Redelové?“ ptal se, polekán tímto nezvyklým jednáním.

„Pane faráři, musím vědět pravdu o této mladé dívce.“ Grillode namáhavě slabikovala. „Kdo jest?“

Farář pohlížel na ni z hlubokých svých očí, zapouštěje pohled svůj až do duše, a v jeho soucitných očích spočívala ukonejšující síla. Odpověděl: „Uhodla jste.“

„Chci to od vás slyšet. Kdo byla její matka?“

„Yvonna Vinceton . . .“

„Ach!“

Stará dáma zbledla ještě více a ponořila se do křesla, které farář rychle před ní postavil. Chvilku myslil, že ztratila vědomí a otevřel dvéře, aby zavolal Celestinu. Zabránila mu v tom, a ostrým tónem mu vyčítala:

„Špatně jste jednal, pane faráři, uvedl jste ke mně tu mladou dívku, ačkoli jste vše věděl.“

„Ano, milostpaní.“

„Počítal jste, že učiníte násilí mé ruce.“

„Vašemu srdci, milostpaní.“

„Nemám srdce.“

„Neříkejte to, v této hodině, kdy volá, kdy krvácí, kdy chce odpuštění.“

„Já! Odpuštění! Nikdy!“

„Nuže dobře, pošlete nazpět Lucii Redelovou, dceru Yvonny; má věrné přátele, kteří ji budou sledovati v životě a nenechají ji opět v bídu upadnouti.“

„Tato mladá dívka je pletichářka, která dovedně hraje svoji úlohu. Hned mne poznala.“

„Nezná vás.“

„Jděte přece! Myslíte, že budu věřit takové pošetilosti?“

„Nezná vás,“ opakoval kněz. „Vizte, zde máte důkaz.“

Vyndal ze zásuvky svého stolku dopis hraběnky de Changuy.

„Čtěte, milostpaní, a nebudete ani v nejmenším pochybovati o nevině slečny Redelovy.“

Chopila se chtivě dopisu, ale její zamlžené oči nerozeznávaly slov. Musila se toho vzdát a prosit kněze, aby četl místo ní. Jak padala slova, měnila se rozčilená tvář paní Grillode. Předešlá nevole ustoupila zájmu, soucitu, lítosti. Zakryla chvějící se tvář rukama, které se třásly.

„Stalo se to mou vinou, Yvonna měla pravdu. Motýl by ji byl učinil nešťastnou. Postavila jsem si svou hlavu, a nyní jest Yvonna mrtvá.“

„Ale její dcera žije. Můžete napravit . . .“

„Yvonna jest mrtvá, její dcera bude mně zlořečiti, když ví, že jsem příčinou jejího neštěstí. Bude mne nenávidět pro každou slzu . . .“

„Jest křesťanka, miluje vás nezištnou něžností . . .“

Dlouhou chvíli zůstala mlčky, s hlavou na prsa skloněnou, tlukot srdce pozdvíhoval krajky jejího černého obleku.

Najednou sezváněl zvon osadníky posledně na mši sv.
„Opouštím vás zde,“ pravil farář. „Upokojte se, zůstaňte zde klidná . . .“

„Poslyšte, jen slovo, chci, abyste mi přísahal.“

„Nemohu přísahati, jenom mohu slíbiti.“

„Budiž. Slibte mi, že Lucii nesdělíte, že jsme příbuzné, ani jí, nikomu jinému, zvláště ne panu Selage. Zdánlivě nic se nezmění. Ať mně jednoho dne ukáže náklonnost, o níž mluvíte, na příklad, že miluje zarmoucenou Grillode, nikoli tetičku se zlatou kapsou. André Selage nebude vědět, že je Lucie mojí neteří.“

Rozuměl jsem, milostpaní, učiním dle vaší vůle, slibuji vám to před Bohem.

Jeho pohled, pozdvižený k bronzovému kříži nad psacím stolem, vyjadřoval posvátný závazek a dojmavý slib.

Grillode pohlížela také ke kříži, a cosi se v ní rozplývalo.

„Nezůstanu zde, pane faráři, půjdu s vámi do kostela. Půjčte mi modlitební knihy; budu slyšet mši svatou, první po dvaceti letech. Vaši osadníci budou tím překvapeni. Jaký rozruch bude v okolí, drahý faráři!“

Slzy se perlily v očích knězových.

„Ach, milostpaní, jak je to krásný den, jak se budou andělé v nebi radovati!“

„Také půjdu na procesi a dám věnec na hrob svých zemřelých a květiny pro ni. Modlete se, aby mi odpustila.“

„Mrtví nemají nižádné mstivosti.“

Zvony dále zvonily chvalozpěv radosti.

Grillode, celá vzrušená, zasedla do své lavice, blíže choroové mříže, všechny zraky byly na ni upřeny, což bylo příčinou mnohé roztržitosti.

Ještě více než osadníci byly tím překvapeny Lucie a Denis, zmatené, ale šťastné, modlily se za tuto duši, kterou právě ozářil paprsek milosti.

(Dokončení.)

H. Uden:

Úplněk v zimě.

Zima nenadálá příliš záhy
letos překročila lidské prahy:
šťastným sebe suď a plesej v dlku,
kdo je vzdálen poplachů a ryků,
aby zůstal sám dle dávných zvyků.

Oheň sálá z kamen, žár se nítí,
lampa elektrická dosud svítí,
také zatím v bezohledné době
není obav, aby člověk v hrobě
musil vzítí nájemníka k sobě.

Mladý útvar plný starých hříchů,
 zlástné chtivosti a planých pýchů
 tolik hranic sobě podpaluje,
 že sám národ, jenž tak oslavuje,
 leckde pyrotechnikem již sluje.

V chvílích vážných slovem povzbuzení
 ozývá se moudré poučení,
 třeba ne již vědec prostou togu,
 ale alchymista cení drogu,
 astronom jde v stopách astrologů.

Také není možno celku dbáti,
 musí-li se ve všem k straně státi;
 falce hraji sobě na mocnáře,
 jiskrák ducha, prškám věčné záře,
 práce rukou má se za počtáře.

Nebýt věrné lásky k svému lidu,
 samotář snad roven škarohlídu
 rozumem by věru musil zoufat,
 na štěstí však srdce zná si troufat,
 ani vláknem nepřestane doufat.

A když hrůza příliš mysl jímá,
 vedle v ložnici je tma a zima:
 stačí otevřít dveře, jít,
 rozhrnouti záslony a zřít —
 plný měsíc mezi mráčky svítí.

Chladné světlo mihá se a line,
 jasnou kresbou po stěnách se šine,
 dolů na sněh bílý záře snívá,
 klidně padá, chvílemi se stmívá,
 načež opět jiskra s jiskrou splývá,

zřetelně by psala: mene tekel,
 nutnost zmáhá výheň samých pekel —
 boj se mně, já přílišnosti servu
 zkrotím také bludy chorých nervů,
 domýšlivé třídění se červů . . . .

Byť jich tyran zrušil na tisíce,
 svoboda zná mezl ještě více
 a jen ta je trvalá a zdravá,
 která svědomitý pozor dává,
 by se nekla číhokollv práva,

Eugen Klaudius Kletus :

Něha lásky.

Kristus jest cíl lásky nejvyšší.

Když srdce vzplanulo, Kristus utišil je.

Bylo tesklivé volání ve dnech zarmoucení. Neboť nic nemohlo naplnit duši a utěšit srdce. Tehdy usmál se Kristus do sšeřeného života a úsměv jeho byl Poselstvím Vítězným. Nebylo možno neoddati se Spasiteli.

Tak poznali jsme Tebe, Radostný, který Jsi přišel, aby's uzdravil a potěšil.

Sláva Tvoje rozhalila svou zář v nitru našem.

Zpívali jsme chvály o Tobě s radostí vděčnou.

Zaslíbili jsme se čisté věrnosti, aby's nás neopustil.

Bratrům a sestrám svým zvěštovali jsme rozkoš z milování Tebe.

Aby nás následovali ke Studni, ze které prameny milosti vytékají. Neboť Štědrost Kristova pro všechny připravila.

Vybavíte se z hanby srdce, aby svědomí vaše nebylo obtíženo.

Neboť stánek pro Pána nesmí zaváněti stuchlostí ducha.

Poznáte radost z lásky čisté. Kristus naplní touhy vaše a Sen života projeví se vám ve slávě mohutné.

Aby povznešeno bylo srdce vaše a duše vaše aby netesknily v žádání marného.

Neboť KRISTUS cíl jest jediný a Věčnost i Spása jsou v NĚM.

Radost.

Přišel jsem k Tobě po cestách velmi podivuhodných.

Neboť vedl Jsi kroky moje i tehdy, když jsem se Ti vzdálil v srdci mém.

Tesklivost má prchla ode mne jako šero noci, když jsem se Ti pokojil v oddanosti žhavé.

A píseň chvály rozjásala se v řadrech mých, neboť byl jsem podoben trosečníku, který šťastně vyvázl z bouře mořské.

A slunce Tvých Milostí pozdravilo mne světlem svým.

Oddal jsem se Ti v samotě, abych nebyl vyrušován. Neboť svět odvádí srdce od Tebe pro pohoršení mnohé.

Však radost Víry dává vysvobození z hanby zlého.

Proto obračme se k Tobě, aby naše srdce se nepotřísnila. Neboť Jsi Dárce milostí a volíš čistotu srdce.

Tak chceme Ti sloužit v lásce své věrnosti, neboť dal Jsi nám jasnost poznání a klid rovnováhy.

Rozvaha v činění i ve volbě neopouští toho, kdo Tebe miluje, neboť žehnáš životu spravedlivých.

Radujeme se v Tobě pro slávu oddanné víry, neboť Světlo Tvé zářil v život čistý.

Věrnost ducha.

Vyznal jsem Tě dobrovolně, neboť duše má toužila po Tobě a srdce moje žíznilo po úsměvech milostí.

Uchovám Ti oddannost svou. Neboť těžko by bylo duši bez Lásky Tvoji.

Jest snadno odpirati si tomu, kdož Tebe miluje, neboť milosti mnohé přší ze zřídla Tvého.

*Cesta vyznávajícího Tě má svůj Cíl a Cíl tento jest Slavný a Vítězný. Proto strach života nepřepadá jich v malomocnosti ducha. Tebe milují, za Tebou jdou, Tebe vyznávají, pro Tebe trpí, v Tobě se radují i vítězí, zajisté i k Tobě dojdou, neboť pro ně určil Jsi *Dílo Vykoupení*. Sám Jsi jich odměnou nejvyšší a nejsladší. Radost z Tebe orosuje vteřiny života jejich.*

Nezabloudí ti, kteří Tě milují. Zákon Tvé lásky volí cestu přímou. Proto pochybenství odstupují od vyznavačů Tvých a těla nevítězí u nich nad duchem jejich, neboť jich duše vyvolila Tebe a není v lásce této ani klamu, ani bludu, ani bláznovství.

Zajisté Jsi Pravda a Láska.

Když miluji Tě, přesvědčuji se o tom v srdci mém.

Vládneš myšlení jejich a vymezuješ jejich žádosti.

Přibližuješ jim Slávu nebes ve dny tohoto života.

V radostech nesmrtelných milují Tebe a jsou Ti věrni.

Antonín Ježek :

Konečně . . .

Blížil se konec čtvrtletí a s ním uzávěrka účtů vědění a pilnosti. Nezbylo než přesvědčiti se o pokrocích malé drobotiny.

„Vypravuj“ — zavolal učitel náboženství žačku II. tř. M. — „o narození Ježíškově.“

Tlčko . . . , jen třepot ruček míhal se školní světnicí a řada úst byla připravena povídati, co si zapamatovala o stati v pravdě poetické, plné zároveň žalu nad těmi, kteří odstrčení od prahů lidských nesli světu vykoupení.

„Nuž začni,“ — pobízel, — „za doby císaře Augusta vydán byl rozkaz, aby byl popsán celý svět . . .“

Zase tlčko . . .

„Proč nevypravuješ,“ — domlouval učitel náboženství, — „ty's se neučila, víd?“

„Ne,“ zněla odpověď.

„A proč?“

„Já nesmím!“

„A kdo ti to zakázal?“

„Tatínek!“

„Ty se tedy nesmíš ničemu učit?“

„Smím, ale náboženství ne!“

„Sedni si tedy,“ — řekl učitel náboženství a bylo mu divně u srdce.

* * *

Uplynuly dva měsíce.

M. nechodila do školy, onemocněla těžkou chorobou. Matka i otec chodili starostlivě kolem lůžka děcka potácejícího se neustále v horečce.

„Ne - - tatínek - - ne - chce - - a - bych se učila - - ná - božen - ství - -“, bylo slyšeti přerývaným hlasem, při čemž ručky se zarývaly v měkkou peřinu.

Byly to strastné chvíle, když lékař krčil rameny na doklad, že věda lékařská jest sice mocná, ale ne všemohoucí. Ani utkvělé oko otcovo na rtech lékařových nevynutilo naději, že děcko bude životu zachováno.

„Uděláme vše, co možného, ale ne zázrak, ten může toliko Bůh,“ řekl lékař.

Nad těmito slovy se otec zastavil a rty jeho se ušklíbly podivně. On, Bůh a zázrak, to nějak nejde spolu.

Setmělo se.

Otec ustanovil, že část noci probděl u lůžka nemocného dítěte. Sedl si do lenošky a díval se, jak s temnou nocí přibývá i napjetí horečky, jak planou růže na tvářích dítěte, jak ústa snaží se něco promluvit, ale nemohou — — —

* * *

Bylo pozdě v noci . . .

Na povýšeném místě stál muž, oděný v bílé roucho. Postoj jeho byl slavnostní, vyznačoval se neobyčejnou mužskou krásou, onou, která propůjčuje výrazu šlechtěné a vzácné povaze ostrovtipu a síle. Měl snědou pleť, jež nejspíše připomíná čistá zrna pšeničná. Široké čelo vroubily kadeře, jichž kaštanová barva se podobala jižním hroznům, uzrálým na žáru slunečním. Byly uprostřed rozčesány a splývaly mu na ramena vlnitými kučerami. Brada byla téže barvy, nepřilíš dlouhá a dole v hrot vybíhající. Jeho oči byly temně modré, planoucí jasně a ohněm, jako ve tmách světélkující vlny mořské. Měl dlouhý šat z bílé vlny a hnědý se širokými rukávy plášť, jehož konce přes prsa byly přeloženy. Lněnými stuhami uvázané sandály chránily jeho nohy před kamením a trním. Usedl podivný muž a z dálky spěchá houfec dětí k němu. Z počátku nesměle, ale čím dále, tím více snažil se aspoň dotknouti se roucha jeho. Pozdvihuje svatou ruku svou a slovy požehnání nebes na ně svolává, běře je na svá kolena, hladí a dotazuje se jich.

Mnohé, jen když k němu přiblížit se může, za ruku ho chytá a líbá. — — —

Jen jedno zůstalo pozadu — Bože, — toť jeho dítě, zří ještě rozpálené tvářičky, celé se třese, ubohé, ostýchavě se strání jakoby nepatřilo mezi ostatní.

Zrak divotvorce na něm spočine a již naň kývá, blíže zve, leč marně.

„Ne, já nesmím,“ a slzy jako hráchy po tvářích mu kanou.

„Proč nesmiš, — proč, — jen řekni?“

A dítě praví: „Tatínek nechce, abych se k Tobě znalo, vše se mám učit, jen ne Tebe znáti!“

Zraky všech dětí utkvěly na něm, jemuž otec utrhuje od úst živný chléb a hází psům.

Louči se děti s Pánem a zdá se, že každému z nich ve vlasech se třpytí odlesk požehnání, očka jejich září a ještě z dálky mihají se ručky s Bohem dávající.

Zmizelo vše . . .

Otec protírá si oči a k sluchu jeho doznívá — „já ne - smím se u - čítí ná - bo - žen - ství - ta - tí - nek - to ne - chce — — —“

V duši otce rojí se divné myšlenky. Vidí se jako malý hoch doma s otcem i matkou, kteří zbožností vynikali, i jeho vedli k Bohu. Chudí byli, nouzi netrpěli, nikdy nezoufali, když bylo zle. Bůh jim dobrodince vzbudil. I on zakusil lásku blízních, odešel z domova, zapadl do víru světa, ztratil Boha a teď jest katanem svého dítěte. Rve mu Boha ze srdce. Přemýšlí, a dospívá k tomu, že s Bohem ztratilo se mu vše v duši a srdci. Pokud štěstí přeje, žije se bez Boha ještě dobře, ale, když dolehne neštěstí, stojí tu jako žebrák bez šatu a marně prosí svět za slitování. Stálá tma a ráno nenastává . . . A do tmy by chtěl uvrhnouti své dítě, a což až by dorostlo a jemu pod zemí spícímu kletbou zdobilo hrob, že je ochudil o zdroj naděje, vyrval Boha ze srdce.

Zastyděl se před sebou samým a umínil si, že, jestliže se dítě uzdraví, nebude mu brániti hledati Boha.

* * *

M. vyvázla skoro zázrakem z úporné nemoci — jak lékař konstatoval — a chodila po svém zotavení zase do školy. Již v první náboženské hodině radostí zářící mrskala ručkou ve vzduchu, aby na se upozornila.

„Co chceš,“ tázal se učitel náboženství.

„Já již se smím učit náboženství,“ a zamávala ve vzduchu biblickou dějepravou.

Otakar Jakoubek :

Když řemeslo mělo zlaté dno.

Několik pohledů do minulosti.

Přísloví: „Řemeslo má zlaté dno“ v minulosti často se osvědčovalo. Dobrému řemeslníkovi nikdy se v Čechách zle nevedlo. A dojemně vždy působilo na mne jako jinocha, když přítomen jsem byl někdy schůzím, konaným v Jednotě katolických tovaryšů v Praze, zahájeným jejich slovy: „Bůh žehnej počestnému řemeslu!“ . . .

Počestná řemesla v Čechách zkvétala. Zachovávala své staré zvyky světské i církevní. Ševci mívali v nuselském údolí svou oblíbenou „národní“ slavnost „Fidlovačku“, krejčí v Bu-

benči svůj „Samník“ atd. S hudbou a prapory chodívali v den svého patrona pražští ševci do chrámu Týnského (v den sv. Křišpína), kde oltář jeho se nalézá, pekaři v den své patronky (sv. Ludmily) s hudbou do chrámu sv. Jiří na Hradčanech a ve své spolkové místnosti „u zlatého zajíce“ v Liliové ulici na Starém Městě pražském, kdež byl v l. 1876—1886 hostinským býv. pekařský mistr Klíma, často scházel se pekařský spolek, by s praporem a hudbou vyrukoval na pohřeb některému svému členu. Rovněž tak bylo zvykem u řezníků a sladovníků.

V chrámě sv. Jindřicha na Novém Městě pražském mezi slavnostmi připomíná se mše zedníků, která až do r. 1743 na den sv. Rocha sloužena bývala, a mše malířů na den sv. Mikuláše.

Z nádob je tamže nejstarší a nejpamátelnější křtitelnice cínová, která ulita byla r. 1487 konvařem Janotkou.

Též naši bodří plavci z historického Podskalí chodívali jako spolek „Vltavan“ do útulného kostelíčka u Nejsv. Trojice v Podskalí několikráte do roka s hudbou: O Jména Ježíš, o vzkříšení Páně, o Nejsv. Trojici, o Boží Tělo a j. Dodnes se tento zvyk zachovává, ač členstvo „Vltavana“ prořídlo.

Veselý ruch panoval též před spolkovými domy (herberky). Byl to zejména dům č. 22—I. v Liliové ulici, jenž náležel společenstvu krejčí mistrů staroměstských, kde shromažďovali se krejčovští pomocníci, jsoucí bez práce. Sem chodívali páni mistrů a vybírali si ve spolkové kanceláři potřebné dělnictvo. Nedaleký pivovar s vinopalnou „u Ořechovských“ býval pro náchylné k pití svědkem, že často nějakou tu odlivku „jalovcové“ aneb půllitr pěnivého do sebe vrazili. Potom měli před herberkem plno řečí a tu často strážce bezpečnosti musil zakročovati.

Mlynářské dělnictvo scházívало se „u Šenfloků“ na Václavském náměstí a obzvláště v neděli dopoledne bývalo tam živo.

V různých dílnách o Masopustě bývalo rušno. V pražských pivovarech skoro všude pochovával se o masopustním úterku „Bachus“. Čile v této době bývalo v jirchářské dílně v domě, kde nalezala se knihtiskárna J. Spurného v Karlově ulici v Praze. Tam o masopustním úterku jircháři nepracovali a bavila se mládež i dospělí.

Praha přála rozvinu obchodu a živnosti od pradávných dob. Tak již za Rudolfa II. v památném Vladislavském sále na hradě pražském býval jakýsi druh bazaru. Zde pražští i cizí živnostníci a obchodníci vykládali své vzácné druhy zboží. A za téhož slavného císaře byla v Bubenči zřízena brusírna drahokamů, kteréžto místo později změněno v továrnu na kartouny a papírnu a dosud nazývá se „Císařským mlýnem“.

Řemeslnictvo české přinášelo všude nejen zápal vlastenecký, ale i zastávalo se i naší víry svatováclavské. Známο z dějin, že jako staroměstští řezníci zachránili kdysi před fanatickou lůzou minoritský chrám u sv. Jakuba na Starém městě, tak tutéž zásluhu získali si staroměstští sládci o chrám sv. Víta na Hradčanech, kdy r. 1421 lůzu zahnali a chrám i palác za-

chránili, o čemž důkaz pravdy podává kandelábr ve svato-václavské kapli tamže.

Jako nyní i v minulosti doléhaly na řemeslnictvo berně, ale nebylo to přece tak zlé. Řemeslníci platívali podle úmluvy, obyčejně všichni v jednom cechu dohromady. V arcibiskupských službách jsoucí řemeslníci aneb na arcibiskupských panstvích se zdržující byli od berně osvobozeni. Tak byli to zejména koláři a kováři, pro hrad pracující, mlynáři, kteří do hradu mleli. „Vůbec může se říci,“ napsal Jos. Emler, „že na statcích arcibiskupských velmi lidsky s lidem v příčině vymahání berně nakládáno: chudým, vdovám, sirotkům a lidem neduživým činěna byla milost podle vši možnosti, v čemž by si ti, jichž se věc týká, za našich dnů dobrý příklad mohli vzít.“*)

V zápiscích rukopisu archivu arcibiskupského ze XIV. století se dovídáme, že nebylo na př. téměř žádného provozování řemesel na venkově, jak toho privileje městského stavu vyžadovaly. Zřídka kdy připomíná se ve vsi krejčí neb švec, kovář a kolář, bez nichž se venkovský lid ani obejít nemohl. Tato řemesla kvetla jen ve městech.

V této době mělo město Příbram 12 pekařů, 17 řezníků, 7 soukeníků, 2 postřiháče, 19 mlynářů, 4 koláře, 11 ševců, 2 krejčí, 1 lazebníka a 1 kotláře. V Rosejovicích uvádějí se 1 krejčí a 1 švec. V Rožmitále byli 2 ševci, 2 krejčí, 1 kovář, 2 pekaři a 3 mlynáři. V Rakovicích byli 3 mlynáři. V Chlumu nalezal se 1 švec. V Mítově byli 2 mlynáři. V Týně nad Vltavou byli 3 mlynáři a z řemeslníků: 3 tkalci, 7 pekařů, 2 krejčí, 7 ševců, 1 kožešník, 6 soukeníků, 1 postřiháč, 2 kramáři, 6 řezníků, 2 koláři, 1 svičkař a 1 kovář.

V Olešné byli tehdy 2 mlynáři. V Chýnově byli 2 pekaři, 3 mlynáři, 1 lazebník a 1 kovář. V Rychnově působili 2 mlynáři. V Pelhřimově byli 3 mlynáři, a z řemeslníků udáno zejména: 10 pekařů, 11 ševců, 3 kováři, 26 soukeníků, 13 postřiháčů, pak sklenář, kožešník, nožíř, 4 tkalci vlny a 1 lazebník. V Krásné Hoře mleli 2 mlynáři, v Úsobí 4 mlynáři a byl tam též 1 tkadlec.

V Křivsoudově byli usedlí 4 mlynáři a působil tam zámecký kolář. V Bučicích a v Březině bylo po 1 mlynáři. Ve Štěpánově městu, byli 3 mlynáři a dále tam působili 4 ševci, 2 pekaři, 2 řezníci, 2 kováři a 1 kramář jako držitelé větších živností. V seznamu držitelů menších hospodářství, která jen několik jiter čítala, čteme: 1 pekaře, 1 řezníka, 1 ševce, 1 koláře hradckého a 1 svičkaře a mezi podsedky 2 ševci. V Javorníku nalézal se 1 kolář.

Tot malý obrázek, jak to asi ve XIV. století na našem českém venkově s řemesly vypadalo.

Vesele též bývalo, když jezdívali naši řemeslníci se svým zbožím po jarmarcích. Různě se na ně v různých městech a městečkách pohlíželo. Když vyprodali, šli z města veselí, když jim zboží zbylo, smutně zapřáhali. . . .

*) Jos. Emler; „Něco o bernictví českém v dobách starších.“

V Plzni měl rychtář obzvláštní práva. V jarmarcích z každého vozu, krámu neb místa na rynku, na hřbitově kromě soukeníkův a kožešníků bral rychtář po groši, a z kar půl groše, kromě selských vozů a cožkoli koží suchých přivezeno bylo, z každé po penízi. Také od hostů soukeníkův a kožešníků v jarmarky mělo se dávat od místa rychtáři po groši.*)

Zajímavá jsou cla, která plativala se na kamenném mostě pražském (Karlově) a které vybíral někdejší úřad mostecký.

Kožešníci, když jeli po mostě na jarmarky, musili platit clo jako kramáři a jiní obchodníci. Pražští koželuzi platili stejně s hostmi.

Naproti domu celnému po pravé ruce, když se jde k mostu, bylo staveníčko, ve kterém se clo vybíralo, dokud nákladný dům celní nebyl vystavěn. Staveníčko toto se pronajímalo v XVI. a XVII. věku pravidelně některému mečíři. Vedle staveníčka byly čtyři krámy, pronajímané od úřadu mosteckého obyčejně řemeslníkům: hřebenářům, uzenářům, koláčníkům, jak se na počátku XVII. stol. zřejmě udává.

Na poč. XVII. stol. jmenuje se jich 16, a nájemci jich, řemeslníci to všelikého druhu, platili z nich po 45 gr. č., kteréžto nájemné bylo r. 1612 od mostských úředníků na 1 kopu gr. č. zvýšeno.

(Pokračování.)

Literatura.

POLSKÁ.

Przegląd powszechny r. 1919. č. 2. v přehledu literatury podává úvahu ve článku O przeszłą i przyszłą kulturę Polski (o minulá a budoucí kulturu) z pera dra Al. Birkemajera.

Převrat, který způsobil zánik forem starých a tvoření řádů nových měl přirozeně vliv i na činnost ideovou a to ve dvojm směřu: retrospektivním, ohlížejícím se v minulost a perspektivním, zírajícím v budoucnost. Dva ty směry, ač opačné, sobě nepřekážejí, naopak vespolně se doplňují. V minulosti musíme hledati základ pro budoucnost. I ten nejhorlivější šermíř pokroku, bude-li upřímný, neřekne, že by z minulosti vše bylo hodno zapomenutí. Ta úvaha vysvětlí, proč referent složil v jeden celek zprávu dvou zvláštních publikací v minulém roce, z nichž jedna se týče minulosti a druhá budoucnosti kultury polské. První má titul: „Polska w kulturze powszechniej“ a druhá: nauka polska, jej potrzeby, organisaacy i rozwój.“

„Polska w kulturze powszechniej“ vyšla ve 2 dílech redakcí Dra Koneczneho v Krakově 1918. O genezi toho díla informuje nás dr Stefczyk. Má dvojit účel, jeden se zřetelem na nás a druhý na cizinu. „Poznej sebe“. . . tu výstrahu starověkého mudrce, lze aplikovati na společnost polskou. Jak málo ví mnohý Polák o Polsce jako celku a co teprve o přírodním bohatství, průmyslu a možnostech jejího obchodu. Teprve statistice našich spolubratří minulá válka seznámila důkladněji s vlastivědou, A podobná ignorance je i na poli historie polské; historie politické samostatnosti Polsky, historie bojů za znovudobytí samostatnosti jsou ještě dosti známy, ale hůře tomu se známosti polské kultury a umění. Otázte se vzdělaného Krakováka, aby vám vyjmenoval na př. dvě stě zname-nitých Poláku naimě králů, vojevůdců, básníků, literátů; vyjmenuje pár maliřů, Chopina, Paderevského a snad i Kopernika, ale ani na mysl mu nepřijde povědít, že jsme měli ekonoma — praktika Lubeckého, filosofa Wrońskiho, filologa Nideckého, geografa jako byl Strzelecki či Arctowski,

*) Týž: „Práva rychtáře plzeňského“.

geologa Domeyko, botanika jako byl Cienkowski, Raciborski, Janczewski, fysika jako byl Wróblewski, Witkowski, Smoluchowski, chemika jako byl Neucki, Olszewski atd. A přece každý Němec ví kdo byl Kant, Nietzsche, Liebig, Siemens, Röntgen. Málo víme rozhodně o sobě a to nejen o existenci jednotlivých Poláků a jich práci kulturní, ale ani o kultuře polské a jejích zjevech vůbec. Ten nedostatek postřehla před několika lety Akademie umění a proto jala se vydávati Encyklopedii polskou o 25 dílech. Rozumí se, že takové dílo vychází zvolna a proto bylo třeba díla podobného, ale kratšího, které by nastínilo cesty, jimiž se bral život a duše polská.

Dílo takové může nám býti užitečné i vzhledem k cizině. A právě dnešní doba nutí, abychom představili světu, co vykonali jsme na poli kultury všelidské. A mělo by se to tlumočiti i překladem v jazyky cizí. Ale také třeba upozorniti na některé nedostatky. Tak v celém díle nenalézáme artikulu, který by vyjádřil činnost Poláků na poli theologie; a přece měli jsme v té příčině proslulé jednotlivce od Matoušza z Krakova a Jakuba z Paradyža. Také pohřešujeme v obou dílech právníky polské, jichž byl přece značný počet; ekonomy, kteří jestliže zhoře nebyli vynecháni, druží se k filosofům (Strainowski, Supiński, Wroński k matematikům (Wroński), spisovatelům (Skarbek) atd. a to na jedné stránce. „Bibliografia polska“ K. Estreichera, dílo nemající sobě rovného ve světové literatuře je citována (toliko jako pramen) v celé knize dvakrát; tím méně dře se zmínka o jiných (Bandtkie, Wistocki a j.) a také na poli tiskařském nemáme horší tradice, sahající vlivem svým daleko na západ na př. Stanislav a Wladislav byli Poláci a prvními knihtiskaři španělskými. Také Creizenach, rodem Němec, 30letou činností profesorskou irvale srostlý s historií university jagiellonské a rovněž s Akademií umění v Krakově (píšící i polsky), autor klasičských „Geschichte neueren Drama“ zasloužil přece zmínky.

Nechceme prodlužovat úvahy o nedostatecích jmenovaných knih, abychom nepšli výčitoe, že sami vydavatelé předvídali je a nelze jich proto viniti. Naopak dlužno podiviti se, že vydavatelstvo přes ty obtíže vydalo v roce jmenované dílo.

(Pokračování.)

Jar. Slaviček.

NĚMECKÁ.

Kämpfe. Erinnerungen und Bekenntnisse von M. Scharlau (Magda Alberti). Nákladem Herdera ve Frýburku. 1919. Stran VIII a 272. Cena nev. 5.50 M., váz. 6.50.

V německé katol. literatuře bylo známo jméno spisov. M. Scharlauové třemi romány. Prvý „Géza Plitt“ projednává otázku, kam vede život bez víry; v druhém, nazvaném „Martin Augustin“, chtěla vylíčiti smutné následky srušeného manželství; ve třetím, který má název „Ve stínu“, chtěla dokázati, jak se mají děti vychovávat. Péro vzala do ruky jako protestantka, aby svému stísněnému nitru, horujícímu pro katolíky, ulevila. V knize, tuto ohlášené líčí, co jí pohnulo, aby se stala katoličkou?

Dala knize název „Boje“. Na venek plynul život její docela klidně, ba skoro jednotvárně. Byla dcerou lékaře, který dohnán okolnostmi, jsa náruživým hráčem a pijanem, odjíždí do Ameriky, kde zmizel. Přestěhovali se na venek k dědečkovi do Krempy, kde byl hledaným lékařem. Matka se pak provdala za tamnějšího učitele, který se stal ředitelem ústavu slepých v Kielu, kam s rodiči odešla. Vychodivši národní školu, navštěvovala různá učiliště, v nichž ztratila všechnu víru. Seznámila se blíže s katolickou rodinou, již často navštěvovala. Měla zájem o víru katoličkou od nejuťlejšího mládí, proto byla velmi rozradostněna, že může ji konečně blíže seznati. Přesvědčila se, že její představa o této víře byla velmi popletena; snažila se poučiti se o ní, což se jí podařilo s přemnohými obtížemi. Ale jaké duševní boje prodělala než mohla konvertovati? Byla provdána za pastora, který působil na několika osadách ve Šlesviku. Měli v domě svém stále sirotky — i čtyři, byla činna ve spolcích, ale vnitřní spokojenosti nedošla; cosi jí stále chybělo. Až se dostali do Neumünsteru v říjnu 1910, konvertovala. Později konvertoval i její jediný syn, který nyní studuje kat. bohosloví.

V době, kdy se hlásá tak úsilovně heslo „Pryč od Říma“, jest četba této knihy pravou apologií naší víry katolické. Kéž se dostane do rukou mnohých, aby posílila i potěšila. Jest psána slohem zábavným bez všeho učeného aparátu.

Iguát Zbáňel.

ČESKÁ.

Šum rajských stromů, básně Františka Kašpara. Nicov u Plánice. 1919.

Autor sbírek básní a jiných děl: „Kytice“, „Aronův prut“, „Vexilla Regis“, „Poutní místo Nicov“ a „Denník“ předkládá v nádherné úpravě (cena neudána) novou sbírku 47 kratších básní (stran 57), která jméno nese dle první básně „Šum rajských stromů“ a k níž se odnáší výzdoba desky a prvních stran neznámého ilustratora. Obsah jest rozmanitý jak viděti z nadpisů: Růže, Lesní hřbitov, Obraz, Poledne, Noc, Úsměv, Poklad, Lesní obří, Oči, Poutníci, Taj samoty atd. Úsudek o poesii Kašparově jest už ustálený přispěl před časem i do tohoto listu.

Na ukázkou uvádím „Světlou neděli“.

Po stínu všedních dnů mám světlou neděli,
žádného nemám přání.

Tvá láska bílá křídla veliká
nade mnou sklání.

Tvé oči pečlivé a silné srdce tvé
mé tiché štěstí chrání.

Jsem ptáče, které nese čistý květ
z bahnitých plání,

a jako do měkkého hnízda zalétá
do sladkých tvých dlaní.

„Hlasy mladé generace učitelské.“ Nákladem, zem. ústřed. spolku učitelských jednot v Čechách 1919. V brožurě nalézáme tři přednášky a sice 1. od H. Sedláčka (Promyk), 2. od J. Suleka (Sula) a 3. od Fr. Pátka. — V první pod názvem „Učitel a občanstvo“ nazývá se učitel „moderním knězem vzdělání a pokroku“ a má býti „dokonalým člověkem“ (žel, že není na světě ničeho dokonalého). Připomíná se tu Havlíček, Kristus, Komenský a za nedlouho otírá se pisatel, ba dokonce bije do katolické církve, která „má chápadla a dovede své oběti opřísti a potrápiti.“ Hlavně se obává pisatel „kněžské msty“, která mu sedí na prsou jako múra. Výchova čišící ideami věsti mládež bez Boha k ideálu života jest jako házení zrní na skálu a obava, že ženy budou proti výchově, kde se vyhazuje kříž, ruší modlitba atd., není bezpodstatná. — Druhá přednáška má název „Vnitřní duch a povaha práce ve škole.“ Vztyčuje směle cíle, které má mít škola, ale raději bychom tyto cíle viděli zrealisovány a sice právě v ducha Komenského. Kdyby nejen ze stránky praktické, ale i mravní dle názoru Komenského „legionáři pokroku paedagogického a kulturního“ jednali, svědčilo by to o lepším jich porozumění škole než z činů, kterými se neproslavili, ale naopak si uškodili. Třetí přednáška „Osobnost učitelova“ ukazuje, jaký má býti učitel —, ale není. Arciť takovým, jak si ho přednášející představuje, usi sotva bude, leda snad za několik staletí, poněvadž roubovati staré stromy, jest velmi nesnadno. Antonín Ježek.

Hilaire Belloc: Čtyři pcešní. Směš. Z angličtiny přeložil Ant. L. Kříž. (Dobré dílo. Svazek 53.) V Staré Říši na Moravě 1919. Stran 212. — Kniha opravdu neyšední. Báseň a zároveň životní moudrost. Při četbě slyšíte ozvěny biblické paedagogické literatury (Kazatel, Přísloví, Sirach), ovšem až na tu nepřekonatelnou ironii, kterouž spisovatel bičuje lidské předsudky, snahy a práce. — Co je nejlepší na světě? „Čím více o tom přemýšlím, tím více pozoruji, že kopati jámy a opět je zasypati jest pravým koncem člověka a jeho štěstím“ (52.) A proč? Poněvadž téměř všichni lidé nic jiného nečiní — „čistíme boty než jdeme do bláta, . . . válčíme pro porážku nebo jalová vítězství, . . . peníze sháníme, abychom je utratili, atd. atd. — Kopáme stále jámy, abychom je zas hned zasypávali. A i když sta let o něčem pracujeme, začneme občas světovou válku, abychom ovoce a výsledky dlouhé práce důkladně zničili. Básník všechno pozoruje sub specie aeternitatis. Pěje na př. chvalo zpěvy na proslulé světové hospody a oceňuje jejich význam; podává návod, jak uditi vepře,

z čehož přechází na krásnou literaturu (světovou ovšem) rozbořen „Písně o srsti.“ Rozkošná je kapitola „Jak Petr Poltík prodával svou duši“ (185) . . . „Vzal svoji duši a zabalil ji pěkně do hnědého papíru, krásně zapečetil pečatním voskem a převázal drahou stužkou (obecenstvo rádo platí mizerné věci v pěkném obalu) a poněvadž mnoho nevážíla, vzal ji s sebou a vydal se do Dáblovy kanceláře prodat ji. Byl uveden do soukromé čekárny, kdež jen vzácní návštěvníci čekávali, až Nejvyšší Dábel ráčí jej přijmout. V tom pokojíku (jak v předpokojích audienčních bývá) bylo několik knih o časových problémech, zejména o manželství, a na zdi viselo několik lithografií nevalně umělých, které dábel vzal za nedobytnou pohledávku od kteréhosi nakladatele; a též visel tam kalendář, nebvy však na něm vyznačeny svátky svatých, což jistě chápete, ale toliko úmrtí vynikajících osob, a Petr Poltík ho nestudoval. (Dlouhé čekání líčí spisovatel znamenitě.) Konečně přichází Dábel Sekretář a vyslechnuv Petra Poltíka, řekl co nejpřívětivěji a nejzdvořileji: „Drahý pane, mému pánu jest opravdu velice líto, ale toto zboží od srpna náramně kleslo v ceně: spodní je docela vyloučeno z trhu, a— a— abych vám to bez obalu řekl, rád bychom věděli, jaké množství nabízíte? . . . za nynějšího stavu trhu nelze udati na ně ceny jednotlivě, ale kdybyste mohl dodatí jich na váhu . . . Na to Petr Poltík se sebral, zaklel a vyšel, zapomenuv vzít svou duši s sebou . . . Krutá ironie — a přece dnešní člověk (až na skrovné výjimky) nejedná jinak. Podobně krutou ironii máte na př. v líčení „veliké války“ (120), jednání v parlamentu (24), hádání o systémech filosofických atd. A třebaš smysl mnohých věcí zůstal čtenáři (českému; ne úplně pochopitelným (i čtenáři inteligentnímu), je čelba knihy tak poutavá, že těžko se od ní odtrhujete. Překlad je pečlivý, mistrný a jsme opravdu vděčni panu Střížovi, že nám knihu znamenitou také znamenitě ztlumočil.

L. J. Jv.

Československé revoluční hnutí na Rusi. Z přednášky praporečníka Jaromíra Špačka. 1919. Tiskem Mor. slezské knihtiskárny v Mor. Ostravě. 16^s. Stran 60. Cena 1 K.

Koupil jsem si knížečku tuto v nádražním knihkupectví. Právě беру ji do ruky, a odcházím, v tom přistoupí ke stolu prodavačskému menší hoch, student, ukazuje na knížku s obrázkem čs. legionáře a ptá se: „kolik to stojí?“ — „Dvě koruny padesát haléřů,“ zní odpověď. — „Tolik nemám,“ praví hoch a smutně odchází. — Skutečný příběh tento dokazuje, jak se zajímá veřejnost naše o legionáře. Instituci této, vzniku a dějinám legionářů na Rusi je věnována knížečka tato. Je to vlastně přednáška, kterou měl praporečník Jaromír Špaček dne 5. ledna 1919 v Národním domě v Moravské Ostravě. Vše jest podáno velmi jasně, srozumitelně a poutavě. Jsou však osudy našich legionářů na Rusi tak romantické, že žádná fantasie nemohla by vybájeti jich poutavěji, než jak skutečně se sběhly. — Z prvu nechtěli ruské oficiální kruhy žádného sdružení československého uznati. Češi a Slováci organizovali se proto v zajateckých táborech jako zajatecké pracovní oddíly. Členové odváděli ze svého skromného výdělku 5 proc., z peněz těch byl vydáván denník „Čechoslovák“. Organizace dělila se na pluky, které dostaly však zbraň až r. 1917, kdy Rusové chtěli svou armádu reorganizovati. Brigáda čechoslovácká vyznamenala se v bitvě u Zborova dne 2. července 1917. Generál Brusilov sledoval boj brigády a žasnul nad rychlým a řízným jejím postupem. Ostatní oddíly ruské však neměly chutě do boje, ba mnohé daly se úplně bezdůvodně na útěk. — Tenkrát dovolila ruská vláda Čechoslovákům se organizovati a tak vytvořilo se deset čs. plukův. Převrat bolševický rozvrátil ruskou armádu, ale voje československé zůstaly pevné. Demobilisující vojáci ruští odevzdali jim výzbroj, děla, kulomety, vozatajstvo, a tak zůstala československá armáda o 56.000 mužích v těchto bouřích nepořádku jako pevná, nezdolná skála státí pevně. — Nemohouce nyní, kdy bolševická Rus ujednala mír, tam bojovati za svobodu své vlasti, vyprosili si Čechoslováci na ruské vládě, aby byli dopraveni do Francie přes Vladivostok. Československé vojsko stálo tenkrát v Ukrajině, v krajích u Kyjeva. Tam tlačila se nyní vojska rakousko-uherská a německá. Nasbíravše rychle s úsilím nadlidským materiál na 80 vlaků, které by je odvezly do Vladivostoku, přemohli Čechoslováci Němce, kladoucí jim nástrahy a hledící je zaskočiti u Bachmače, potom dali se na východ. — Nový zálučný ne-

přítel povstal našim v ruské vládě bolševické. Naši musili odevzdati zbraně. Jen pod tou podmínkou dovozlí bolševíci další jejich dopravu. Ale zase hned zrušili své slovo a chtěli je zrádně vydati Němcům a Rakušanům do zajateckých táborů na šibenice. Obklíčili zákeřně některé československé vlaky, obsadili je kulomety a děly. Naši hoši vidouce nezbytí, vrhli se odhodlaně na ně, ač skoro neozbrojeni, zahnali je a zmocnili se jejich zbraní. Ve Vladivostoku chtěly bolševické lodě rozstřílet kasárny, ve kterých byli ubytováni Čechoslováci, ale tu lodě spojenecké obrátily jindy svých děl proti bolševíkům, takže tito musili se vzdát. Nyní shromazdují se československé oddíly ve Vladivostoku, některé již vypluly, jiné vyplují na cestu k domovu. — Velmi smutné zkušenosti učinili naši s ruskými bolševíky. Počínali si proti nim věrolomně, úskočně, zálučně, v otevřeném boji však zbaběle. — Knížka instruuje velmi názorně o osudech našich na Rusi a o tamějších poměrech. —

Dr. Rudolf Zháněl.

Prostředí české školy venkovské. Souborná práce různých autorů řízením Jaroslava Petra a Josefa Smrčky. V Chocni. Cena K 6.60.

Toto dílo je dalekosáhle rozvrženo, kniha (347 stran) jest prvou částí prvního dílu to jest charakteristiky české školy venkovské a její školy. Má obsáhlý úvod a doslov, tento tím zvláštní, že se v něm do slova opakují mnohé výroky z textu. Dílo jest ilustrováno (Děti z Podbrkonoší, Rátejna s houfem deputátnických dětí, Hračky našich dětí, Typy ženského dorostu atd.) ale ilustrace nejsou výrazné a zřetelné. Z osmi krajin východních Čech a z obvodu Prahy jsou vzaty obrázky a pokračováno v nich s jakousi řevnivostí proti škole městské. Statě psali většinou učitelé, z nichž někteří dosti bystře prohlédli prostředí. Jos. Šir ve formě polobeitrické líčí lidové poměry na Jilemnicku (tkalce, dřevaře spiritisty). Jar. Sulík nastínil charakteristický výsek z Česko-Brodsko (Kameníky, rolníky, dělníky ve dvorech), Jar. Petr líčí vývoj lidový na Policku od 13. století, L. A. Brůžek vede nás do Lanškrounska a Záměrečka, do kraje „bídy sociální a mravní“, Fr. Hamza zachycuje charakter zapadlého kraje v Zálesí u Želiva na Humpolecku, Jos. Pešek popisuje kraj českých rybníků na Třeboňsku (Na blatech, na panském dvoře mezi lesními dělníky atd.) Jar. Kopeček ukazuje lidové rysy v Posázaví a Jos. Krušina líčí lid a děti v okolí Prahy. Nejlepší statě jest od Fr. Hamzy o Zálesí u Želiva. Ten se přibližuje k účelu, onen se příliš rozepisuje a tím i od cíle se vzdaluje. Tu a tam se rysy opakují. Někde jsou pěkné samostatné obrázky: Panský pantáta, Pilař Václav, Aktuár Hrobina, Pantáta Burian. Život náboženský, jenž se tolik dotýká povahy, a rysů dětských probrán co nejméně. Zde hrozí klerikalismus, Štít, Sv. Vojtěch atd. Ano na jednom místě mezi škodlivé vztahy kladen alkohol a hned klerikalismus, „který tady jako kde jinde hrubými svými formami a ušlechtilostí ubližující četbou potlačuje všechen pokrok v rodinné výchově.“ A zase co neobjektivněji si vede v tom ohledu Fr. Hamza, inu je to lékař! V okolí Prahy v ohledu náboženském je prý úplná vlažnost. Do kostela se chodí bez náboženského citění, na pout (do St. Boleslavi) jako na výlet. Jest doba houfného odpadávání a vystupování z církve (328 stran). Musíme ponechat pravdomluvnosti toho onoho přispívatele, že také pravdou jest, co napsal, ale exemplář měl v ruce znalec místní a ten o Vyšerovicích na okraji učinil poznámky, že všechno s pravdou se srovnává. Mýlí se může každý, ale dle toho by tu byly omyly dosti hrubé. Snaha by byla dobrá, jenom dojde-li pro rozsáhlost díla svého cíle.

Liga † 12.

Dějiny a bibliografie české katolické literatury náboženské od roku 1828 až do nynější doby (do konce r. 1913). Vydáno v paměť osmdesátiletého jubilea „Časopisu katolického duchovenstva“ a padesátiletého jubilea „Dědictví sv. Prokopa“. Část čtvrtá. Sestavil Dr. Antonín Podlaha. Cena 10 K. Tiskem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrby.

Dědictví sv. Prokopa počalo r. 1912 vydávati vedle jiných spisů též svrchu uvedeného dílo (r. 1913 vyšla část druhá a r. 1914 část třetí, všechny po 10 K), jež dospělo právě k části čtvrté (str. 1441—1920); kromě úvodu pojednáno v prvních třech částích: I. O bohovědě vůbec. II. Písmo sv. a práce z oboru biblického. III. Obrana víry a věrouka. IV. Filosofie. V. Mravouka. Zpovědnice. VI. Asketika. VII. Pastýřské bohosloví. VIII. Paeda-

gogika, katechetika. IX. Homiletika. X. Právo církevní. XI. Sociologie a charita. XII. Patologie. XIII. Haglografie. XIV. Církevní dějiny obecné. XV. Církevní dějiny české, jež jsou v této čtvrté části ukončeny a probrána zde XVI. Liturgika. XVII. Archaeologie a církevní umění. XVIII. Zpěv a hudba. XIX. Encyklopaedie, časopisy, almanachy a periodické publikace. XX. Doplnky a opravy, jež budou dokončeny v části páté a poslední, kde bude též bibliografie spisovatelů, dějiny české katolické literatury náboženské od r. 1828 a podrobný rejstřík. Jak vidno, jest to dílo monumentální, uspořádané s pilí opravdu mravenčí. Jos. Fabian.

Kalendář k uctění nejsvětějších Srdci Pána Ježíše a Pannny Marie pro katolický lid na přestupný rok 1920. Ročník XXXIII. Katolické nakladatelství a umělecká knihtiskárna J. Steinbrener, Praha, Mikulášská třída č. 7. n. Vimperk na Šumavě. Nový York, 14—16 Park Place. Cen: (velkého vydání) 5 K. (Malé vydání: 1 K 20 h.)

V oblíbeném kalendáři tomto jest po části kalendářní, trzích a podobných statích pěkné pojednání „O našem Slovensku“ se 6 vyobrazeními, načež následuje krásná črta „Dvoji vítězství ve službě boží se 4 barevnými obrázky: dále práce: „Srdce Ježíšovo mi to slíbilo“; „Klekn!“ „A přece přišla . . .“ „Jak si zatčený biskup pomohl na svobodu“, „Zavěť od Xav. Andrlíka; „Válečná kořist domobráncova“ od F. K. Horského; „Za volnost vlasti od Boh. Boušky; veselá příhoda „Martínek na honbě za nevěstou“ od F. S., „Sblédání“ od Frant. Žďárka a „Srdce mateřské“ od téhož; „Slavnostní posvěcení rodiny nejsv. Srdci Ježíšovu“, „Sedm zlatých penízů“ a m. j. Kromě již uvedených vyobrazení jsou zde ještě mnohá jiná s titulním obrazem velikým „Blahoslavení milosrdní, neboť milosrdenství dojdou“, s jednostránkovými „Dr. Tomáš G. Masaryk“, „Před křížem“, „Dětská modlitba“ a jiné. Doporučuji vše.

J. F. Křtěnovský.

Dramatické umění.

(Řídí Antonín Ježek.)

Národní divadlo. „Jura“ Pohádka o 6 obrazech. Napsala V. Bal-dessari-Plumlovská. Hudbu složil K. Míšek. Režisér G. Schmoranz.

Naše první scéna jako minulá léta, tak i letos vzpomněla na naši drobotinu a připravila jí k sv. Mikuláši a k Ježíšku řadu her, kde jako v pestrém kaleidoskopu střídá se něžná pohádka s vhodnou operou a baletem. Nejnověji nastudována speciálně pro děti pohádka Plumlovské, Jura. Smavá očka drobotiny zahleděla se na jeviště po stažení světel a napjatě sledovala, jak Jura obšťastněn zázračným sáčkem, ubírá se do světa. Stane se z něho rytíř, jest na dvorním plesu —, běda, obelstěn o sáček, z něhož sypou se „opravdovské“ dukáty a vypuzen za hranice říše. Konečně stane hladov v čarovném háji, — hle, nad jeho hlavou krásná jablka. Utrhne, sni, než co to, — má oslí hlavu. Zjeví se strážný duch a hodnému Jurovi poradí. Ten napije se ze studánky, zlo jest zažehnáno a při tom sebou vezme ještě láhev zázračné vody. Jde zpět do královského města, nabízí ke koupi krásná jablka — pouze však dceři královské, té, která mu uzmula sáček. Obdivuje se jím, koupí je po dukátu, jí, má oslí hlavu, taktéž její matka-královna, ba i hofmistrině, která jedno uzmula. Smutek všude zavládl, nikdo nedovede pomoci. Přijde Jura přestrojen a pomocí zázračné vody přemůže zlo, leč napřed musí býti vina doznána a sáček vrácen.

Auktorka napsala pohádku pro děti, leckde popustila uzdu rozpustilosti, zvláště před dvorní hostinou. Jinak hra pobavila. G. Schmoranz s K. Stapfrem připravili malebné a vhodné scény, baletní mistr svižně tance a K. Míšek melodickou hudbu ve stylu operetním. Herci s panem Kohoutem v roli titulní dělili se svorně o úspěch.

„Don Juan.“ Opera o 2. dějstvích v desíti obrazech. Složil W. A. Mozart. S textem od Loreza de Ponte. Dirigent K. Kovařovic. Režie R. Polák.

Památnou zůstane premiéra Dona Juana na scéně Nostického divadla dne 29. října 1787, díla v pravdě grandiosního, jehož úspěch a

sláva byla nerozlučně spjata s Prahou. Dosud není historicky dokázáno, že by dílo povstalo výlučně v Praze, zdá se, že bylo tu pouze dokončeno v zatiši na Bertramce, v útulných besídkách a stinných loubích zahradních. Celé partie odevzdával auctor k nastudování říditeli Bondinimu, takže nežli bylo dílo skončeno, bylo i nastudováno až na ouverturu, jež dodána den před provozováním. Ohromný úspěch díla přinutil skladatele, aby první čtyři představení osobně dirigoval. Během času nastaly v provedení některé odchylky, v nynějším novém nastudování a scénování vrací se divadlo k původnímu rázu opery, již podtitul označuje jako „drame giocoso.“ Libreto vedle tragédie Dona Juana vyzdvihuje i komiku Leporellova a Massetovu, scény lidové a končí ne smrti hrdinovou, nýbrž přídávou veselý závěr a fugu „Klamný“ jest ten světa shon, jaký život, taký skon.“ Také scénická výprava Josefa Weniga navazující na typ jeviště z konce 18. století vytvořila nové stylové prostředí, které snaží se odpovídati rázu hudby Mozartovy. Z celé hry vane svěží humor, jež se snoubí s nejvyšší mravní vážností, ale zároveň do nejrozpustilejšího veselí vane hrůza smrti a ledová předtucha věčnosti.

Provedení bylo na výši doby. Dona Juana vytvořil H. Vávra hebrecky i zpěvně svůdně a elegantně; k němu družil se dobře svým pojetím Leporello p. Humlův. Burleskně založený Masseto p. Pollertův přispěl jako vždy k oživení díla ve smyslu opery-buffy. Sl. Morfová-Dona Elvira a p. Jenk-Don Ottavio zapadli v rámec hry. Orchestr za řízení K. Kovačoviče vystihl až na nepatrnosti smysl partu, ba i malé orchestry umístěné na jevišti zhostily se dobře svého úkolu, zvláště mandolínové sólo správně odstíněno vneslo případnou illusi do intimního koutku Juanova.

„O u d ř e j a d r a k.“ Hra o 5. dějstvích s proslovem. Napsal Viktor Dyk. Režisér Jaroslav Hurt.

Viktor Dyk po několika drobnostech uvedl se na scénu celovečerní hrou veseloherní. Jest to zpracování rozmarného námětu, uloženého v prostředí české vesnice. Jinotaj a ryze český ráz, tak vlastní každému básnickému dílu Dykovu, dýše přímo i z této nejnovější jeho práce, která vzbudila všeobecnou pozornost veřejnosti.

Bylo to shonu, strachu a podivení, že v lomu za vinicí sídlí drak, který chce nejhezčí pannu ze vsi a nedostane-li ji, — hrozí —, že zahubí celou ves. To dokonce mají oznámeno písemně na břidlicové tabulce od samého draka. Pan učitel sice nedůvěřivě vrtí hlavou, ale popírati draka nechce, — snad si vzpomněl, že byli různí drakové v dávnověku z rodu plesiosaurů, starosta hned dal „na buben“, kdo by chtěl s drakem zapasiti — ale žádná přihláška. Tedy drak musí dostat svou obět a vyvolena Madlenka, aby snála hříchy celé vsi. Pan farář ji na cestu požehná —, leč přece někdo se ujme Madlenky, jest to Ondra, on půjde na draka a kamarád mu ponese zbraně. Přijdou k tomu, Ondra vyzve draka a hle —, zjeví že Váša Pazourek, který, nemaje u děvčat štěstí, dračí lsti chce nějakou polapiti, Ondrovi se chudáka zželi i slíbí mu, že ho neprozradí, ba totéž slíbí i kamarád, který před tím odložil zbraně zmizel. „Nobylo draka,“ oznámí suše Ondra po návratu, ale s tím se lidé nespokojí. Povídá se, povídá, kamarád něco prořekne, objeví se pravda a Ondra nalézá se v ohni narážek, písniček posměšných a snižování, ba nemile nese i úsměv Madlenčin. Mezi ní a Ondrou jest konec. Ba, kamarád dokonce jí namluví, že on sám draka zabil a že ho chová v jeskyni. Leč Madlenka neuvěří, jde se přesvědčiti a nalezne u lomu smutného Ondru. Chápe vrozenost jeho lásky, poctivost i pravdomluvnost a následek — milenci klesají si do náruči.

Hráno bylo s chutí a jednotlivci vytvořili figurky, které najdeme v každé české vesnici — od starosty až k obecnímu strážníkovi. Ondru hrál p. Deyl jako poctivého, pravdomluvného hochu, jeho kamaráda pan Steimar výborně charakterisoval roztomilá byla Madlenka sl. Odstrčilové.

Včera doplněn byl aktovkou téhož spisovatele „S m u t e č n í h o s t i n a“, jež měla premiéru r. 1906. Bizární nápad slavití smuteční hostinu, zatím co žena domněle utonulá se vrací k svému muži, aby mu prohlásila, že ho miluje, leč hned zase změnil svůj náhled a odchází vyhledati svého milence. Dyk uvedl na jeviště dle vzoru Ibsenova něco, co ve skutečnosti by těžko existovalo. Učinkující dobře hříčku sebráli.

„Děvín.“ Český mythus o 5. dějstvích od St. Loma. Režie Vojty Nováka, výprava J. Weniga. Stanislav Lom (Mojžíš), který dobyl si českého místa svým „Vůdcem“ v řadě dramatiků, uchýlil se na pole českého mythu, který — po důkladném studiu — protkal konflikty národními, sociálními i erotickými. Děj otáčí se kolem základních postav Libuše a Přemysla, kteří jsou zároveň nositeli vůdčích ideí promlouvaných volným veršem daktylotrochejským. V symbolu idilického hradu Libušina — Děvína, — na jehož troskách postaví Přemysl Prahu, hrad, prahnutím silný, pojí se mytický pravěk k samým prvkům národní povahy. Auktor obchází pověst Hájkovu o krvavé dívčí válce, činí z Děvína vlastní hrad Libušin, kde se tato uzavírá po vynuceném povolání Přemysla na stolec Krokův. Ač Libuše s ostatními družkami odřká se mužů, přec jen podlehně odvěkému zákonu lásky a vrhá se Přemyslovi v mužné náruči. Její podlehnutí není však porážkou, nýbrž počátkem slavnější budoucnosti.

Přemysl pana Jiříkovského založen sympaticky, mužně na zeman ze Stadie, plynně odřkával verše s patřičným pathosem, zapomíná však při skončení věty na pokles hlasu a následkem toho na patřičný přízvuk. Libuše pí. Naskové neměla představu kněžny, kterou tradice nám zachovala. Kaša pí. Suchánkové dobře založena a trochu zastřený hlas úloze dobře svědčí. Tetka pí. Vrchlické následkem pasivnosti úlohy samé nevynikla. Vlasta pí. Dostálové měla patřičnou vervu a dostala plně své úloze. Odbojný Lutboj p. Zelenského postavou i hlasově poutal. Výprava skýtala mnoho příležitosti k uplatnění se dobrému režiséru, leč shledali jsme na jedné straně výpravu skoro operní, na druhé až zase příliš jednoduchou. Sborové scény trpěly nehybností.

Česká dramatická literatura. Nové hry napsali: Ant. Fischerova „Dlouhý, Široký, Bystrozraký“ (dětská hra o 4. jedn.) — Ed. Rada „Vrah“ (provozováno v Uránii). — L. Suchý „Červánky svobody“ (dýla o 4. dějstvích). — Boh. Jelinek „Ruiny.“ — Peče „Foxtrott-Molly“ (Foxtrottova princezna). — Dramatická cena (soutěž vypsala Ústřední spolek českých žen) udělena byla porotou sestávající z Felixe Tevera (pí. H. Lauermannová), Dr. Jar. Boreckého a Jana Ostena díla Emila Trévala „Zahučely lesy.“ — Z původních prací vypravil Městské divadlo Král. Vinohrad Zimovu čtyřaktovou hru „Návrat mládí.“ — P. Rudolf napsal veselohru „Minulost pana rady.“ — Národní divadlo studuje řízením skladatele Ostrčila Janáčkovu operu „Výlety pana Broučka.“ — Divadlo Variété vypravilo zpěvohru od Ed. Rady s hudbou Jul. Bochníčka „Maharadžin miláček.“ —

Různé. V Košickém divadle budou sehrána Kvapilova „Oblaka“ v maďarském překladě prof. Dr. S. Bancika. — Zemský správní výbor usnesl se přijati model Eduarda Vojana, dohotovený prof. J. Štursou a dáti zhotoviti pro Národní divadlo poprsí Al. Jiráska. Český symfonický orchestr utvořil se v Sibiři a provedl v Krasnojarsku Smetanův cyklus „Má vlast“ a Dvořákovy „Slovanské tance.“ — Tvoří se „nová zpěvohra“, která bude hráti v býv. divadle Variété. Jádrem bude tvořiti bývalý operní a operetní soubor divadla vinohradského. — Národní divadlo vypraví v novém nastudování a scénování Shakespearův „Hamlet“; další novinkou činoherní bude Merežovského velkolepá tragédie „Smrt cara Pavla I.“ s p. Vojanem v roli titulní. — Dramatickou cenu Československého divadelního spolku v Bratislavě udělila porota tříaktové tragédie „Hana“ od slovenského básníka Martina Rusa. — Ředitelem slovenského Národního divadla stal se K. Kügler, býv. člen opery Národního divadla v Praze. —

Jubilum. Dne 10. prosince m. r. oslavil padesátileté výročí herecké činnosti p. Adolf Krössing (* 5. ledna 1848.), při němž vystoupil v Prodané nevěstě na divadle v zahradě Helnově. Při této příležitosti vzpomínáme, že již v r. 1906, během třiceti čtyř let hrál Vaška čtyřistakráte. V národním divadle zpíval tuto roli od r. 1871 a líbil se i při pohostinských hrách ve Vídni. V Praze znám jest jako typická figurka. Bývalému režiséru Národního divadla — mnoho zdraví!

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Do neobyčejného vzrůstu překladů stěžuje si „Hlídka“ v č. 11. při úpadku domácí produkce. Překládají se prý věci namnoze bezvýznamné a zastaralé jako lascivní romány Prévostovy, perversní práce Wildeovy, bezcenné romány Marlotovy, sentimentality Glynové. Některý román se vydává od 2 až 5 nakladatelů (Jacka Londona). Tedy horečka v překládání. „Cesta“ k tomu dokládá, že v tom nastane brzy krise. Mírovými smlouvami uplatní se i ochrana práva autorského. Bude totiž nutno autorský honorář platit do ciziny a honorář překladatelský, který bude dle Syndikátu čes. spisovatelů upraven a zvýšen. Tím by náklad na knihy přeložené byl vyšší, než na knihy původní.

Ministerstvo školství a národní osvěty vypsaló soutěž na knížku o T. G. Masarykovi, osvoboditeli národa, a to pro dospělejší mládež a průměrné čtenáře z vrstev lidových.

O úpadku belletristické tvorby vyslovuje se „Zlatá Praha.“ Kritik její čekal po válce nový rozkvět a zatím setkává se s nejvšednější tuctovitostí a plochostí. Už ho straší tuctové barevné obálky s drlačnickým nevklusem. Nemůže pochopit, kde se vzalo tolik absurdních zálib mezi literárními rádci našich nakladatelů, tolik sentimentální rozbředlosti mezi českým čtenářstvem. Mínil také, že tu rozhoduje otázka honorářová. Nakladatelé, aby hodně vydělali, přijímají práce nezralé, za něž platí bídný honorář. Cena knih dostoupila značné výše. Jisté nakladatelství každý týden vysílá do světa několik novinek, vlastně otisky starých povídek, románů a překlady. Jiní spisovatelé nemohou nalézt nakladatele.

Antonín Dvořák. Mládeži československé napsal Jaroslav Hloušek. Vyšla umělecká Výchova na Král. Vinohradech ve sbírce „Bohatýrstvo“. Sv. II. Cena 3 Kč. Z pera Hlouškova vyšla již velmi pěkná knížka pro mládež o životě a díle Bedřicha Smetany. Povzbuzen úspěchem této knihy napsal mládeži československé podobný obraz o životě a působení druhého našeho proslaveného velkána hudebního, Antonína Dvořáka. Ve čtrnácti kapitolách líčí nám spisovatel život mistrův zasvěcený plné práci v oboru hudebním, život, korunovaný mnoha a mnoha úspěchy jak doma tak i v cizině. Vše psáno je s pietou, svědčící o znalosti díla Dvořákovy, slohem vřelým, že i dospělí rádi po knize Hlouškově sáhnou. Že však zpestřen je leckterou anekdotou, která mnohdy velmi dobře osvětluje Dvořáka jako člověka i umělce, možno jen chváliti.

René Bazin: Davidka Birotova, román učitelky. Knihovnu „Návštěvy“ uvítali jsme co nejsrdečněji, když v ní jako 1. č. vyšla. B o u r g e t o v a „L a z a r i n a“. A vydavatelstvo nás ani v 2. č. neklamalo. Je-li prvý román kritikou školské morálky bez náboženství a výchovy na tomto vratkém základě vybudované. Mladý překladatel Dom. Pecka, sice mocně podléhá slohu mohutného francouzského originálu, ale přes to kniha bude pro každého četbou povznášející a ušlechťující a pro českého čtenáře četbou opravdu časovou. Co slavný francouzský akademik pravi o školských poměrech své vlasti, do nichž podává zajímavé pohledy, hodí se úplně i na nynější naši školskou situaci. Bezvěrecká učitelka Renata není dnes ani na české škole zjevem ojedinělým. Doporučujeme proto Davidku Birotovu co nejvšeleji. Cena knihy 7 Kč nasvědčuje, že vydavatelstvu knihovny „Návštěvy“ nejde o výdělek, nýbrž o dobrou četbu.

Lux.

Dětský časopis. Časovou a naléhavou otázkou pro nás je otázka dětského časopisu. Jest jisto, že dnešní doba přinesla mravní rozvrat, který se jeví v celém našem veřejném životě, ale který největší měrou odráží se v dnešní mladé naší generaci a to v generaci nejmladší — u našich dětí od 8—14 let, tedy u mládeže školní. Bylo už o této věci referováno K. D. Lutínem ve „Dni“ v rubrice „Hovory literární a umělecké“. Přicházím s praktickými návrhy, které by se snad daly provést. Obracím se k našemu katolickému učitelstvu, katechetům, Družině literární a umělecké a ke všem katolickým literátům a umělcům, k Matici cyrilometodějské a konečně k redakcím všech katolických dětských časopisů v Čechách i na Moravě. Všichni tyto činitelé musejí se spojit k jedinému cíli: k vytvoření časopisu pro katolickou mládež školní na zásadách, které jsem již tlumočil spisovatelé a básníci důst. P. K. D. Lutínovi.

Ríkám časopisů, protože nemyslím, abychom měli pouze jeden vzorový časopis, nýbrž více. Věc si představuji tak. Zástupcové všech výše jmenovaných institucí a nejen zástupcové, ale všichni, kteří v této věci chtějí pracovat, utváří „Družinu pro literaturu pro kat. československou mládež“ jejímž úkolem bude zreformovat stávající časopisy dětské tak, aby se staly skutečnými representanty ideí katolické mládeže, uměleckými i literárně nejlepšími. Při časopisech bude nutno vydávat knižnice dobrých, krásných a uměleckých spisů pro mládež, nejrozličnějšího obsahu. Této práci, Bože, zdať! — František Hanzelka.

Paměti dra Aug. Sedláčka. Jak oznamuje právě vyšlé dvojčíslo písecké kulturní revue „Otava na“, píše dr. Aug. Sedláček ve svém zátěši píseckém již delší dobu obsáhlé paměti svého života. Veřejnost zajisté s radostí uvítá tuto zprávu a přeje slavnému historikovi našemu, by v plném zdraví co nejdříve své paměti dokončil. Neméně toužebně veřejnost naše očekává dokončení monumentálního díla Sedláčkova „Hradů a zámků českých“, jak týž list na jiném místě právem připomíná.

Dětem to nejlepší. List sociálně demokratické organizace v č. 20. doporučuje pro mládež „Povídky o němé tváři“ od Jos. Houžvice a Karla Viky. Seznamovat mládež s přírodou a hlavně se zvířaty jest dobře, ale kritik A. Doležal při doporučení uvádí, že mluva v povídkách jest „všední, namnoze trivialní hovor domácí a pouliční“ — „humor značně drsný, ohroublý.“ Mimo to v díle jsou tiskové chyby, i četné chyby jazykové, zaviněné autory.* Na ukázkou uvedeno několik a to dosti hrubých. Dle toho se nepodává a v sociálně demokratickém listě nedoporučuje dětem to nejlepší.

Katolíci za války. Tento název nese velice časová brožura V. Skály. Stručně a věcně odpovídá se zde na fráse našich protivníků o stanovisku katolíků za světové války. Obsah vysvětluje z těchto kapitol: Nezapomínej! Církev prý žehná zbraním. Kněží modlili se za říši a vrchnost v době válečné. Vlastní původcové a feditelé války. Papež „to měl přetřhnouti.“ Smírná akce papežského stolce. Papežovo úsilí o zmírnění válečných běd. Posudky o papežových ušlechtilých akcích. Poměr radikálů k válce a dynastií. Postavili se proti válečným půjčkám mnohomluvním antimilitaristům a neklerikální vlastenci? Papež prý nedbal národních požadavků českých. Kněží vydali zvony, varhanové píšťaly a jiné věci z chrámů. Vídeňská vyznamenání. — Velice důležitá brožura vyšla jako 259. svazek „Časových úvah.“ Stran 48. Cena 70 hal. Při objednávce nejméně 12 exemplářů 10 proc. slevy. Objednávky vyřídí administrace „Časových úvah“ v Hradci Králové, Adalbertinum.

Ke stykům našim s jihoslovenskými katolíky píše „Archa“ č. 11, že záhřebský jurista Josip Andrič přeložil a v Kelovčově „Švjetske knižnici“ vydal překlad Baarova románu „Cestou křížovou“ a v Lublani vyšel překlad kterési historické povídky Aloise Dostála. Kéž se ve stycích těch pokračuje!

První cena (1000 K) při soutěži na českou činohru a text sborových skladeb nemohla býti nikomu přisouzena. V Čechách jest 400—500 spisovatelů a spisovatelek a ti nemohli do konkursu dát asi 50 hodnotných věcí, aby z nich vybrána byla nejlepší práce. Toť kulturní skandál. („Archa.“)

Omnoha v Hradci Králové přináší řady článků jako ukázky „Dějinných nezbytností“. — Ačkoliv historické bádání rozptýlilo již tolik romantických domyslův a krváčekých předsudků, přece se posud píše tak, jakoby bývaly násilnosti v minulých stoletích výsadou katolické církve; kdo se stavěl proti ní nejzúřivěji, prolévaje potoky krve, ten „se bránil jen, byl harcovníkem svobody.“

Kam od Říma? Pod tímto reklamním názvem a la „Kam dnes večer?“ uveřejnil J. Laichter „náboženský román“, F. X. Šalda podrobil jej ve „Venkově“ zdrcující kritice. Podobně byl román odbyt v socialistickém „Právu lidu“. Šalda nazývá román hloupým tlachem a ukazuje na př. na to, že kvartán Petr musil býti od septimána Sýkory „poučen“, že nebe není pevná modrá klenba (I), za níž sídlí Bůh a pod. Což pak kvartán Petr, táže se Šalda, neučil se hvězdářskému zeměpisu, kterému se učí už děli na obecné škole? V románě Laichterově vystupují papíroví, nemožní a neskuteční lidé, kteří stále žijí; překrucují evangelium, mění své názory

dle toho, co posledně četli, ale sami nejsou s to, aby problémy zažili a a prožili. „A tak tedy dočteš, milý člověče, román Laichterův a vidíš, že jsi vlastně podveden. Neboť ani Petr ani Svatoš ani Laichter nevědí, kam od Říma.“

„Básníkův skizzar“, kniha veršů, vyjde záhy z pera Jul. Skarlandta. Básně byly uveřejněny v poslední době ve „Zlaté Praze.“

Dětský Svět, časopis pro mládež Svazu křesť. učitelstva českoslov. nenalezl katol. vydavatele. Svaz jej vydává svým nákladem.

Zázračné dítě v literatuře. Devítiletá miss Daisy Ashford napsala román „Mladí návštěvníci“. Časopisy román chválí pro podivuhodné líčení.

Kraj Podblanický bude list pro okresy Benešov, Neveklov, Votice, Sedlčany, Vlašim, Dolní Královice a Uh. Janovice. Sestáváti bude z „Míru“ a to úvodník a politický přehled, ostatní doplněno bude místními zprávami.

Pro Moravu a Slezsko se budou vydávati též Farní věstníky na způsob českých, které budou obsahovati část všeobecnou s krátkými časovými články a část zvláštní pro farnosti se zprávami místními.

Československý insertní katalog časopisecký zabývá se reklamou částí našich politických a odborných časopisů. Týž zaznamenává kolem 500 časopisů v naší republice vydávaných. Jest opatřen adresářem československých časopisů u nás i v cizině, zejména v Americe.

Nový časopis slovenský. V Trnavě vyšel nový list „Slovenský národ“. Uvedl se heslem: Za Boha a národ. List chce se bráti směrem křesťanským a hodlá hlásati svornost národa. Orgánem čistě politickým není, takže možno usuzovat na jeho vládní závislost. Silný jest v něm tón antisemitský. List rediguje známý slovenský spisovatel Urbanek.

Tři tisíce amerických časopisů zastaveno pro nedostatek papíru. Již i Amerika nás počíná doháněti v nedostatku: úbytek rotačního papíru je zde tak citelný, že 3000 listů musilo zastavit na neurčito svoje vycházení. Počítá se s nedostatkem 200.000 tun papíru v příštím roce. Dvacet velkých listů spotřebuje v Americe 28 procent veškerého rotačního papíru ba „Chicagská Tribuna“ se onehdy chlubila, že její jediné vydání samo zhlítne za den 670 tun!

Spolek vydavatelů a nakladatelů časopisů a periodických spisů v Praze usnesl se v poslední schůzi výborové, aby předplatné od nynějška bylo vybíráno „Poštovní příkazkou“, pakliže do měsíce po zaslání čísla ukázkového nebylo vyrovnáno přiloženou složenkou. Usnesení toto jest pro všechny členy závazné a prosíme, aby toto naše čtenářská obec vzala na vědomí.

„Naše zahraničí“, sborník Národní rady československé v Praze, jehož 1. číslo právě vyšlo, bude nestranným informatorem naší veřejnosti o celé pětinně našeho národa, která žije trvale za hranicemi Československé republiky a zároveň duševním pojátkem staré vlasti s 2,300.000 Čechoslováků těchto. Revue „Naše zahraničí“ vychází nákladem Národní rady československé v Praze, Masarykovo nábřeží 10, za vrchní redakce JUDr. Jana Auerhana čtvrtletně ve pětiarchových svazcích za ročního předplatného Kč. 20

Paběrky z novin a veřejného života.

Dr. Jan Sedláček †. V Uh. Hradišti zemřel u věku 64 let tamější advokát dr. Jan Sedláček, raněn býv mrtvicí. Dr. Jan Sedláček patřil k oněm několika málo inteligentům, kteří v letech devadesátých s drem Koudelou, drem Rauscherem, drem Weebrem a j., přešli ze staročeské strany do nově založené strany katolicko-národní a zúčastnili se v ní organizační práce. Dr. Sedláček kandidoval také na program strany Katol. národní proti dru Stránskému v západomoravských městech a v Uher. Hradišti, po leta stál v čele t. zv. strany měšťanské proti dru Seifertovi a prodělal tam prudké boje. V posledních letech ustoupil už více do soukromí. Dr. Jan Sedláček, rodák z Duban u Prostějova, byl povahou bodrý, konservativní Hanák.

V Budapešti zemřel v 74 letech spisovatel Ludvík Doczl, u nás z některých překladů známý. Psal libreta (pro Štrömase), veselohry („Hu-

bička"), komedii „Poslední láska“, tragedii „Poslední prorok“. Do maďarštiny přeložil Schillerova „Waldštýna“ a Goethova „Fausta“.

Spisovatelka Růžena Svobodová zemřela, byvši raněna mrtvicí v předvečer novoroční. Bylo jí teprve 51 rok. Vydala řadu známých a hojně čtených románů, zejména psychologicky prohloubených o otázkách ženských. Byla činná ve veřejných ústavech humanitních v „Českém srdci“ a „Červeném Kříži“.

Sedmdesáté narozeniny oslavil p. Ferd. Vaněk, gymn. prof. v. v. v Klatovech. Narodil se r. 1849 ve Velvarech a po studiích na reálných školách v Chrudimi a v Praze vstoupil na akademii výtvarných umění v Praze, načež asistoval a suploval při středních školách v Praze v Ječné ulici, v Liberci, Kolíně, až roku 1889 stal se profesorem kreslení na reál. gymnasiu v Klatovech, kde působil plných 20 let, až do svého odchodu na odpočinek. Vedle drobných zpráv archaeologických v „Památ. archaeol.“, „Čes. Kreslíři“ a j. popsal společně s J. Dunarským: Nové Město pražské a Hradčany v Ottových „Čechách“ (Praha 1886—1887) a V jihovýchodních Čechách (t., 1890); ve spolku s drem K. Hostašem vydal: Soupis histor. a umělec. památek pol. okresů Klatovského, Sušického, Domažlického, Přeštického a Strakonického, ku kterýmžto publikacím zhotovil téměř všechny ilustrace; s Bertou Maxantovou: Sbírka původních monogramů k vyšívání (Praha 1892) a do programu reál. gymnasia v Klatovech napsal: Příspěvky k dějinám děkanského kostela v Klatovech (1903).

Zapomenutý spisovatel český. Dne 6. prosince bylo tomu sto let, co se v Jičíně narodil Kristian Stefan, profesor a neúnavný spisovatel. Znal mnoho jazyků a přispíval do „České Včely“, „Květů“ atd., vydal povídky pro dospělou mládež, překládal romány. Zemřel r. 1871 v Hradci Králové bohat zásluhami o českou literaturu.

Památce slavného matematika českého. Dne 20. prosince bylo tomu právě sto let, co se narodil Václav Šimerka, kněz a proslulý matematik český ve Veselí u Jičína. Studoval v Jičíně a teologii v Králově Hraci, kde byl také vysvěcen na kněze r. 1845. Zprvu dosazen byl za kaplana do Žlunic, poblíž svého rodiště, ale když tamní fara se po pěti letech uprázdnila neobdržel ji, protože se k vůli robotě rozkmořil se svým patronem. Ani zámecké kaplanky se mu nedostalo, protože prý jest „nebezpečný člověk a buřič.“ Šimerka již před tím složil profesorské zkoušky z matematiky a r. 1852 odebral se do Prahy studovat též fysiku. Po ukončení tohoto studia působil jako supplet na klášterním gymnasiu ve Vyšším Brodě a v Budějovicích. Obdržev roku 1862 faru ve Slatině u Žamberka, vrátil se do duchovní správy. R. 1868 stal se farářem v Jenšovicích u Vysokého Mýta, ale že vědy mathematické nezanedbával, dokazují četné jeho práce vědecké, z nichž některé vydala Vídeňská akademie a Královská česká společnost nauk v Praze. Šimerka napsal i učebnici matematiky pro střední školy, ale ač mnohokrát se hlásil o místo profesorské, vždy byla jeho žádost zamítnuta, ač vědecké jeho práce docházely velikého uznání v cizině, kde řaděn byl k nejlepším učencům a pracovníkům počtářským. Zemřel r. 1887 v Praskačce, kde roku 1889 byl slavně posvěcen na tamním hřbitově náhrobek jeho, který mu dala postavit Jednota českých matematiků.

Dne 19. prosince bylo tomu právě sto let, co se narodil známý spisovatel církv. Josef Dudych, farář petrovický, jenž zemřel v Praze 5. května r. 1881. Hrob jeho dosud jest zachován na hřbitově vyšehradském vedle hrobu Bol. Jablonského.

Památku 200 letého úmrtí Ostravanu Jestřábského připomínali jsme si 26. prosince 1919. Narodil se r. 1630 v Mor. Ostravě, studoval v Hradišti, 52 let působil ve Veverí Bytýšce. Napsal několik spisů náboženských (o andělech, paprscích P. M., katechismus atd.) a „Vidění sedláčka sprostného“, kde vypisuje obyčeje a mravy i činy lidské, dobré i zlé chvalitebné i nechvalitebné. Vydáno v Opavě r. 1719. Jestřábský zemřel 26. prosince jako stařec 89 letý.

Vzpomínka na Karla P. Křížkovského. Již uplynulo 100 let od té doby, co se narodil v Holasovicích náš hudební skladatel, Karel P. Křížkovský. Život jeho byl dosti pestrý. Strýc chtěl z Karla mítí řemeslníka, ale tento zase raději držel v rukou klárinet a pískal si svou zamilovanou, načež mu bylo zakázáno chodit na chór jako místo nebezpečné. Několikrát se

tam přece dostal a jednou dokonce zachránil svým „zlatem v hrdle“ uvážlivějšího sopranistu. Tehdáž ujal se ho řídící kůru a učil ho hráti na klavír, varhany a zpěvu. V Opavě teprve mohutnou hudbou chrámovou tak byl uchvácen, že tam několikrát v neděli prchl a vrátil se domů jako fundatista. Po krátké době však ztratil hlas a nezbyvalo mu, nežli vyhledati kondice. Prošení o skývu chleba se mu záhy znechutilo a Karel chtěl se stát — divadelním pěvcem. Leč to mu překazili páni od „assentu“. Těm to zase překazil jistý dobrodinec Křížkovského a Karel stal se učitelem blízko své rodné vsi. Hudba ho neopustila ani v této době. R. 1843 přichází do Brna ukončiti studia humanitní a r. 1845 přijat jest do kláštera Augustiniánů na Starém Brně. Životopisec jeho praví, že volba tohoto stavu diktovala zejména láska jeho k hudbě, kteréž se v klášteře se vši duší mohl oddati. Na cestu k národní hudbě jako bohoslovec uveden tehdejší profesorem Fr. Sušilem. R. 1848 proslavil svou rodnou ves slavností svých kněžských prvotín, načež ustanoven kooperátorem při klášterní faře Augustiniánů u sv. Tomáše v Brně, kde působil hlavně v umění hudebním. K svému dalšímu vzdělání meškal i v Praze. Sbory jeho nesou kritiku samého mistra Smetany, který doznal: „Teprve, když jsem slyšel sbory Křížkovského, poznal jsem, co jest česká hudba.“ Z církevních známé jsou: „Zahrada Boží“, „Modlitba sv. Cyrila na sotnách“, „Pastýř a poutníci“, kantáta cyrilo-methodějská na slova Sušilova „Hvězdy dvě se z východu berou“, „Ejhle, svatý Velehrad už září“ (1863), „Přístup Moravenko, přístup bliže“.

Veliká jest jeho zásluha o zreformování církevní hudby ve vlastním chrámě i v arcibiskupském v Olomouci, kam později byl povolán. Vliv jeho umění šířil se i do ostatních chrámů, onť vychovatelem řady nadaných hudebníků. Poslední dobou věnoval se výhradně reformě církevní hudby v zátiší klášterním. Sto let uplynulo od té chvíle, kdy zazářila hvězda jeho života — památka jeho však provází současné pokolení v skladbách, které nesevšední. Či neznáte tklivou píseň „Utonulá“, která od roku 1860 putuje po českých městech? Antonín Ježek.

„Český Západ“ v č. 75 a 76 pojednává o „Písní“ našich básníků, jak je tito mezi lidem sbírali a skládali. Vyjmenována řada básníků, kteří se o českou píseň zasloužili. Byli to Václav Hanka, jenž psal písně ty do „Prvotín“, Linda, Václav Švoboda, kteří prý složili básně v rukopise královédvorském, Jan P. Šafařík, ctitel lidové poesie, Fr. Lad. Čelakovský, jenž vydal sbírku „Slovanských písní národních“ a „Ohlasy písní ruských a českých“, v nichž výstihl ducha a formu ruské poesie lidové a v „Tommanovi a lesní panně“ pokusil se se zdarem o epickou píseň. Dále jmenován Kamaryt, jenž vydal duchovní písně, Chmelenský se sbírkou „Věnc vlasteneckých písní“, jehož píseň „Nad Berouňkou pod Tetínem“ došla takové obliby; Písek Jaromír, jehož písně znárodněly (Tam, kde věnci modré hory. Bývali Čechové). Uveden Vacek Kamenický s „Elegiemi nad hrobem matky“, K. Jaromír Erben, jenž vydal „Národní písně i s nápěvy“ a vrchol ohlasů národní poesie „Kytici“; sem patří z části K. Havlíček, z novějších básníků Adolf Hejduk, jehož „Cymbál a husle“ vznikly z jeho cesty na Slovensku a dále sbírky „Cikánské melodie“ a „Nové cikánské melodie“. Další stat věnována Jos. V. Sládkovi, jenž vyzpíval v lidovém tonu všechny radosti, bolesti a trudy nejen svoje, ale i svého národa ve „Dvou knihách veršů“, ve „Zvonech a zvoncích“, „Skřivánčích písních“, ve „Zlatém máji“, v cyklu „Světlo stopou“, v „Nových selských písních“, „Ze života“, „Starosvětských písničkách“, ve „Směsce“ a jiných. Jana Neruda lyrických veršů nejdojímavější jsou dva cykly „Otcí“ a „Matce“, ale největšího úspěchu dosáhl autor „Písněmi kosmickými“, jež jsou vrcholem jeho umění. Také Fr. Lad. Quis pěstoval zpěvné balady i písně rázu čistě lidového. Fr. Seraf. Procházka napodobil zdařile lidovou píseň v „Písníčkách“, „Novějších“ a „Nejnovějších“ jakož i v „Hradčanských písničkách“. V poslední době se velice rozšířily písně Hašlerovy (Bílý kvíteček — U sv. Matěje — Na císařské louce stojí řada topolů). Ovšem jsou i jiní čeští básníci, kteří více méně zdařile pěstovali českou píseň.

Stoleté jubileum letos lze slaviti Lindova historického románu „Záře nad pohany“. Psáno švabachem a tištěno v arcibiskupské tiskárně na Starém městě pražském. Jméno Lindovo se připomíná v bojích o Rukopisy a tu také vyšlo na jevo, že zapoměnutá „Záře nad pohanstvem“

jest znamenitou prací básnickou. Ličí příchod, boj a konečné vítězství křesťanství. Dílko jest opravdovou bibliografickou vzácností. Po stu letech je upraven a moderním jazykem přepsal Jiří Bitnar. Vyšlo ve Vyškově 1919. Stran 144, cena 13 K. Román jest vzácným článkem české literatury křesťanské.

Fr. A. H. Jousse S. J., hrdina no, Marné, u Verdunu a v Argonnách, narodil se 28. července 1886 v Beaumont-sur-Sarthe, blízko Le Mans ve Francii. R. 1913 vstoupil do řádu Tovaryšstva Ježíšova; za tím účelem přišel do Canterbury. Ihned na počátku války byl povolán na frontu a sloužil jako dělostřelecký důstojník přes 3¹/₂ roku, až jeho věhlas jako odborníka při známé „pětasedmdesátce“ způsobil, že francouzská vláda přidělila jej k zvláštní službě jako instruktora dělostřeleckého amerických důstojníků. Nyní jest ustanoven vládou francouzskou za instruktora ve francouzské diplomacii a spolu lektorem francouzské literatury na universitě v Georgetown D. C., která má za účel vychovávat diplomaty a konsuly. Bojoval u Remeše, a účastnil se též „zápasu o moře“. Za bojů v Argonnách byl raněn. Během jednoho měsíce bylo třikrát jeho jméno uvedeno pro hrdinství; od vlasti dostalo se mu nejvyššího vyznamenání, neboť byl jmenován rytířem řádu čestné legie. (The Catholic Herald 20./9. 1919.)

Básnička Ella Wheller Wilcoxová. V listopadu 1919 zemřela v New Havenu ve státu Connecticut ve Sp. Severoam. Státech básnička, nad níž nebylo v zemích, anglicky mluvících známější. Listy americké piší, že dosud nežilo ani básníka, ani básničky, která by byla tak proslavena a tak oblíbena. Básně její měly sice na sobě cosi, co připomínalo popěvky lidových zpěváků, byly však co do formy i co do obsahu lehce srozumitelné, a co do umění slabší, ale uměla navnadit city a náladu mass lidu. V jejích verších, přirozeně, nenápadně se rýmujičích jest zdravý lidský rozum a živý cit lidu, proto těšili se těmito básněmi bezpočetní čtenáři, kteří nic nevěděli o Šekspirovi. Každý v Americe zná od ní několik veršů, i když nezná jejího jména. Ználi ji dobře všude, kde se mluví anglicky. Praktičtí Američané vypočetli, že pouze v Anglii prodalo se více výtisků jejích básní, než sebraných spisů Byrona, Browninga a Schelleye dohromady. Ze všech dílů světa dostávala dopisy, kdež ji pisatelé vyprávěli, že byly jim její spisy pramenem útěchy a radosti. Ella Wheelerová narodila se 1858 ve státě Viskontinu, byla již se sedmi lety oblíbenou básničkou, již tehdy uveřejňovali a dobře platili její básně redaktoři časopisů. Věnovala se spisovatelství a roku 1884 provdala se za novináře Willoxe. Básnila velmi lehce a říkala, že neuplyne dne, aby nenapsala básně. Nepřipisovala si žádné zásluhy, věřila ve vyšší vnuknutí, které ji diktovalo verše do pera. Jest jisto, že psala verše za všech okolností i sebe nepříjemnějších a básnění naprosto nepříznivých, třeba i ve hlučné společnosti anebo za jízdy ve vlaku. Její nejoblíbenější a nejrozsířenější dílo jest: Poems of Passion. lg. Zh.

Lidové knihovny v republice českoslov. Ministerstvo školství a národní osvěty provedlo prostřednictvím správ škol ke dni 16. března t. r. na Moravě a ve Slezsku soupis lidových knihoven, t. j. všech až na vědecké, školní, ryze odborné, klášterní a pod. Na Moravě bylo napočteno celkem 2956 takových knihoven o 729.856 svazcích, ve Slezsku, pokud není obsazeno Poláky, 332 knihoven o 116.156 svazcích. Z toho počtu je na Moravě 1954 knihoven veřejně přístupných o 694.856 sv. — Češi z nich mají 1719 knihoven o 527.513 sv., Němci 235 knihoven o 167.343 sv., ve Slezsku Češi 145 knihoven o 36.301 sv., Němci 56 knihoven o 42.070 sv. Vedle toho jsou četné knihovny spolkové přístupné jen členům: na Moravě 688 českých o 202.343 sv., německých 314 o 167.343 sv., ve Slezsku 41 českých o 5225 sv., německých 90 o 31.860 sv. V Čechách bylo provedeno zevrubné sčítání knihoven a čítáren zemskou statistickou kanceláří posledně r. 1910. Podle odhadu yzrostl počet knihoven za 9 let aspoň o 20 procent. Bylo by tedy nyní v Čechách celkem asi 7929 knihoven (českých 6965, německých 964) o 2.775.916 svazcích (2.008.859 česk., 477.926 německých), z toho knihoven veřejně přístupných 5027 o 1.767.307 sv. Na Slovensku není stav dosud zjištěn; za dřívějšího režimu bylo veřejné knihovnictví, i maďarské, dosud málo rozvinuto. Možná říci přibližně, že všech knihoven (mimo školní) v oblasti republiky českoslov. jest na 11 tisíc a obsahují přes 4 miliony svazků. Stav tento není pro republiku naši nepříznivý a možno očekávat, že dobrovolným zcelováním a zveřejňováním spolkových knihoven rychle se vytvoří síť veřejných knihoven obecních, jak žádá nový zákon náš.

VLAST

ROČNÍK XXXVI.

ÚNOR 1920.

ČÍSLO 5.

Alfons Fryč:

Sláva a pád národa israelského.

„Rozptýlím vás mezi národy a vytrhnu za vámi meč,
a bude vaše země pustá a města vaše zbořená.“

(III. Moj. 26. 33.)

1. Jak ostrůvek v ohromném moři pohanstva ukazují nám dějiny *národ israelský* v jeho palestinské vlasti. Později vidíme, že jeho členové ve větším nebo menším počtu jsou roztroušeni po celém tehdejší světě. Byl to jen malý národ a obklíčen pohanskými veleříši a přece si po věky zachoval i politickou samostatnost. Stýkal se s nimi, rád následoval jejich náboženství a nápodobil jejich mravy a přece nepozbyl své náboženské a národní rázovitosti. Byl od nich často poražen a přece je přečkal; velmoci ony zanikly, on však zůstal. Veleříše římská rozdrtila jej konečně takofka na prach; povstal však znova a žije podnes, kdežto světovládný Řím jest již dávno mrtev.

Kultura různých pohanských národů byla v základních rysech podobná; kultura židovská byla cosi úplně jiného. Náboženství jejich bylo zcela odlišného rázu; u pohanů mnohoženství a modloslužba, u Židů víra v jednoho neviditelného Boha, jenž nesměl býti nijak zobrazován. Jako důsledek toho náboženství jiné mravní zásady a zákony, jiné rodinné a sociální poměry, jiná politická ústava, zkrátka zcela jiná kultura. Židé nepěstovali filosofie, abstraktních věd a umění; byli po staletí národem pastýřů a zemědělců. Čím to je, že tento chudý, hmotnou prací zaměstnaný lid vynikl tak vysoko nad kulturní národy pohanské právě těmi nejvlastnějšími a nejduševnějšími prvky kulturního života: náboženstvím, mravním zákonem, náboženským a poučným básnictvím a praktickou filosofií života, — že byl vlastně *nejkulturnějším národem předkřesťanské doby*?

Vysvětleno je to tím, že *základ jejich kultury* nebyl přirozený, nýbrž *nadpřirozený*. Náboženství židovského národa, jejich mravní, politické a sociální zákony měly původ ve zjevné pravdě; jejich dějiny jsou plny událostí zázračných, vítězství, zkoušek a trestů, jak dosvědčují svaté knihy St. Zákona, vykládající, že i pohané a nepřátelé Židů viděli v jejich osudech vliv nadpřirozený, vliv nepřemožitelné božské síly. Ano, Bůh sám řídil osudy lidu israelského mimořádnou prozřetelností, poněvadž jej vyvolil k mimořádnému úkolu. Židé byli „*vyvolený národ Boží*“. A k čemu je Bůh vyvolil a určil?

2. Po katastrofě zmatení jazyků u věže Babel začalo se lidstvo dělit na různojazyčné kmeny a národy a šířiti se dál a dále od původní své kolébky. Všichni tito národové vzali s sebou jako společné dědictví pravdy prazjevení, především pak zaslíbení budoucího Vykupitele. Čím více se časem, proslovem a jazykem vzdalovali od svého původu, tím více bledla v jejich vědomí vzpomínka na tyto dávnověké pravdy nebo se zvrhala v překroucené, nestvůrné báje a byla by konečně zcela zanikla. Neboť veškero lidstvo zdědilo po praotci Adamu kletbu jeho hříchu, nákazu své přirozenosti, náchylnost k bludům a mravní slabost vůle a zabředlo brzo a všeobecně do modloslužby.

Bůh sice, jak praví Písmo, „nechával národy choditi vlastními cestami“ (Skut. ap. 14. 15.), aby poznali, kam bez něho dojdou, nicméně však neopustil jich úplně, aby nezahynuli. Vždyť slíbil hned v ráji praotci lidstva, že přijde Spasitel, jenž sejme s jeho pokolení kletbu a pozdvihne je z úpadku. Toto zaslíbení bylo spásou člověčenstva ještě před vlastním příchodem Vykupitele, jeho záchranou od prvního okamžiku, kdy jej stihla kletba hříchu. Očekávání Mesiáše bylo zářnou hvězdou, jež těšila lidstvo, i když bloudilo temnotami bludů a tonulo v bahně neřestí. Naděje ve Spasitele byla jediným pojátkem lidstva s Bohem, jediným svodem, jímž nebeská milost stékala na svět, stížený kletbou hříchu a smrti.

Proto prozřetelnost Boží pečovala o to, aby tento zdroj spásy nezanikl v záplavě pohanských bludů. K tomu cíli vyvolil Bůh patriarchu Abrahama. Za jeho poslušnost a věrnost slíbil mu, že jej učiní praotcem četného národa a že z jeho rodu vyjde zaslíbený Mesiáš lidstva. Potomstvo Abrahamovo mělo býti tedy přechovávatelem posvátných pravd prazjevení a všeho toho, co ještě Bůh hodlal zjevití o budoucím Spasiteli, mělo býti požehnanou půdou, z níž po tisícileté přípravě měl vypučetí strom spásy. Národ israelský měl býti prostředníkem a nástrojem v rukou Božích na spásu světa — národem vyvoleným, jak slíbil Bůh : „Budete mi za království kněžské a národ svatý, . . . lid zvláštní, vyvolený ze všech lidí, kteří jsou na zemi.“ (II. Moj. 19. 6. ; V. Moj. 7. 6.) Jeho náboženství a oběti, jeho slavní mužové, jeho zařízení a dějiny — všecko mělo poukazovati na Mesiáše, předobrazovati jej a připravovati na něho, aby když přijde, mohl býti poznán a pochopen.

3. Proto Bůh sám vedl a vychovával takoruka lid israelský. Prozřetelností Boží přišel vnuk Abrahamův Jakub s rodinou svou do Egypta a tam za 400 let vzrostli na četný národ. Když pak na konec byli nesnesitelně utiskováni, vysvobodil je Bůh z egyptského otroctví skrze Mojžíše a na hoře Sinai v poušti dal svůj „zákon“, jenž měl býti budoucně základem jejich náboženského a mravního života a vůbec jejich celé kultury. Po čtyřicetiletém putování pouští dal Bůh Israelitům zemi kananejskou, jež měla býti jejich vlastní a kolébkou spásy lidstva.

Odevzdávaje Israelitům zákon svůj, slíbil jim Bůh svou všemohoucí ochranu a vše možné požehnání, budou-li jen věr-

nými plniteli jeho zákona: „Choditi budu mezi vámi a budu Bohem vašim a vy budete lidem mým.“ (III. Mojž. 26, 19.) A naopak zase hrozil jim krutými tresty a úplnou záhubou, pohrdnou-li jeho zákonem: „Rozptýlim vás mezi národy, a bude vaše země pustá a města vaše zbořená . . . . Zahynete mezi národy a pohltní vás nepřátelská země.“ (III. Moj. 26. 33. 38.)

A dle toho vypadají též dějiny národa israelského. Dokud sloužil věrně Bohu, byl šťastným, slavným a nejmocnější nepřítel nedovedli mu uškoditi. Jakmile však se zpronevěřil zákonu Božímu, stihaly jej těžké pohromy, porážky a poroba. Než vždy znova smilovával se Bůh nad vyvoleným lidem svým, jakmile poznali vinu svou a činili pokání, a vzbuzoval jim znamenité muže, vojevůdce a soudce, krále a proroky, kteří je vysvobozovali z poddanství, vládli moudře, poučovali a varovali je. Zároveň pak mužové tito obyčejně předobrazovali budoucího Mesiáše svou osobou, svými skutky a svým životem, nebo nadání jsouce od Boha darem prorockým, potvrzovali a určovali podrobněji blahé zaslíbení Mesiáše, doplňovali vždy novými rysy jeho obraz, ohlašující dobu a místo jeho narození, jeho panenskou matku, jeho zázraky, jeho utrpení a výkupnou smrt, jeho slávu, účinky a cíl jeho spasného díla, a poučovali lid, jak se má připravovati na příchod Mesiášův.

Celkem však neukázal se lid israelský vděčným za své čestné vyvolení, jímž jej Bůh vyznamenal. Byltě to, jak svědčí svaté knihy St. Zákona, národ tvrdošíjný, spurný, pyšný a smyslný. Zakládajíc si na tom, že jsou vyvoleným národem Božím, pohrdali zpupně ostatními národy, i když jim byli poddáni. Za to však byli též nejnenáviděnějším národem u všech národů, kteří se s nimi stýkali. Zdálo by se podle lidských úsudků, že lid israelský byl nejméně schopným pěstitelem a strážcem zjevené Boží pravdy a nejméně důstojným prostředníkem slíbeného vykoupení. Jak vynikají nad ně ostatní kulturní národové pohanští přirozenými schopnostmi a kulturními vymoženostmi — Egypťané, Babylonci, Assyrové, Řekové, Římané! Snad právě proto vyvolila prozřetelnost Boží tento malý a opovržený národ, aby bylo zřejmo, že dílo spásy není snad aspoň z velké části plodem lidské moudrosti, mravní dokonalosti a hmotné moci, nýbrž jenom nezaslouženou milostí čirého milosrdenství Božího, moudrosti a moci Boží.

Opanovavše s pomocí Boží zemi Kananejskou, tvořili Israelité theokratickou republiku, jejímž střediskem byl stánek Boží s archou úmluvy, králem pak a pánem byl jim Bůh sám, jenž jim v době zevnějšího nebezpečí vzbuzoval za vůdce bohonadšené muže — soudce. Tak tomu bylo přes 400 let.

Poslední soudce, prorok Samuel, pomazal na žádost lidu za svolení Božího *Saula za prvního krále*. Za jeho nástupce Davida a syna Davidova, Šalomouna, dosáhl národ israelský nejvyššího rozkvětu a slávy. Pak nastal úpadek. Již za nástupce a syna Šalamounova, Roboama, oddělilo se deset kmenů od celku a utvořili království israelské, zvolivše si králem Jero-

boama; Roboamovi zůstala věrna jen dvě pokolení, Judovo a Benjaminovo, a tvořila království judské s hlavním městem Jerusálemem.

Království Israelské trvalo 200 let a zahynulo pro svůj odpad od Boha a náchylnost k modloslužbě, pro neřesti králů a lidu. Marně varovali proroci a hrozili trestem Božím. Náprava trvala jenom na chvíli. Konečně přišla zkáza. R. 722 př. K. dobyl assyrský král Salmanassar hlavního města Samaří, odvedl krále a jádro národa do zajetí a přivedl do země cizí osadníky. Deset kmenů vyvoleného národa zaniklo v zajetí za trest, že se zpronevěřili Bohu a svatému jeho zákonu.

Podobným osudem a z těchto příčin skončilo r. 586 př. K. *království judské*. Nebukadnezar, král babylonský, dobyl Jerusálema, vyloupil a vypálil město, král byl zbaven zraku a s lidem svým odveden do zajetí babylonského.

Než tento úpadek nebyl úplnou a konečnou zkázou, nýbrž jen varovným trestem. Židé v zajetí babylonském nezanikli jako jejich soukmenovci v zajetí assyrském, nýbrž zachovali si náboženství a národnost. Ba zkouška tato jim prospěla. Pozbyvše politické samostatnosti a zevnější slávy, těšili se jenom nadějí na zaslíbení mesiášská. Byli vyléčeni ze své náklonnosti k modlařství, přilnuli celou duší k víře a zákonu otců a toužili horoucně po vzdálené vlasti. A touha jejich se splnila.

Perský král Cyrus vyvrátil r. 538 říši babylonskou a dovolil zbytkům židovského národa vrátiti se do otčiny a zbudovati znova rozbořený Jerusálém a chrám. Židé žili opět jako celistvý národ na půdě svých otců, ač ovšem jako poddaní perské říše, jejíž vláda byla velmi mírná.

Když říše perská podlehla útoku *Alexandra Velikého*, stala se Palestina částí jeho veleříše a po jejím rychlém rozkladu patřila střídavě k Egyptu nebo k Syrii. Ptolomeus Lagi, král egyptský, usadil na 200.000 Židů v Egyptě, kde se časem velmi zmohli, že se Egypt stal takřka jejich druhou vlastí. Král Ptolomeus Filadelfus dal tam přeložiti bibli do řečtiny, a jeden z jeho nástupců dovolil jim vystavěti si chrám. Konečně však Palestina připadla k Syrii. Králové syrští, Seleukovci, pokoušeli se Židy úplně pořečtiti a připravit je o náboženství a národnost a stihali Židy věrné zákonu Božímu a mravu otců velikými ukrutnostmi. Snahy tyto měly sice i mezi Židy přívržence, většina národa však vzepřela se tomu, a vedena jsouc nadšenými muži z rodu Hasmoneovců, nazvaných později *Makkabejci*, podnikla boj proti syrské krutovládě a zvítězila. Rodině pak Hasmoneovců svěřena byla od vděčného lidu vládní a velekněžská moc, „dokud by nepřišel Bohem slíbený Mesiáš.“ (I. Mak. 14. 41.)

Hrdinské boje Makkabejců byly posledním obdobím slávy židovského národa. Mezi členy vládnoucí rodiny povstaly brzo spory a vražedné boje o vládní moc, až konečně byli na pomoc zavoláni *Římané*. Římský vojevůdce Pompejus dobyl r. 63 př. K. Jerusálema a vstoupil se svými důstojníky do svatyně

chrámové, kam posud nikdy ještě pohan nevstoupil. Palestina stala se částí římské říše, ačkoli ji Římané nespravovali sami, ustanovivše Židům za krále Idumejce *Heroda*.

4. Tu nastala doba, kdy dle proroctví patriarchy Jakuba měl přijít slíbený Mesiáš; vyvolený národ neměl krále vlastní krve, nýbrž vládl mu cizinec. (I. Moj. 49. 10.) Též lhůta, jež dle proroctví Danielova měla uplynouti do příchodu Mesiášova, docházela. A též úkol, k němuž Bůh určil a vyvolil potomstvo Abrahamovo, byl vykonán. V lidu israelském měla totiž žiti a rozvíjeti se idea mesiášská a měli se s ní seznámiti národové pohanští, občerstviti svá vlastní pravěká podání o vznešeném Osvoboditeli, porozuměti jim a zatoužiti ve své mravní bídě po tom tajemném spasiteli.

A co praví nám o tom dějiny národa israelského? Dostavše se do zajetí assyrského a babylonského, seznámili Židé se svými nadějemi mesiášskými východní národy asijské. Podobně přinesli je jako uprchlíci nebo zajatci do Egypta. Zbaven vlastní půdy, oddal se lid židovský, dříve hlavně zemědělský, ponejvíce *obchodu*, jenž se od té doby stal takofka jediným jeho zaměstnáním. Židé jako podnikaví obchodníci pronikli všudy. Světovou říší Alexandra Vel. poznal celý tehdejší svět řeckou kulturu a řeč. Židům pak jako občanům řecké říše byla řečtina vlastně druhou mateřštinou, a hebrejšťina jazykem většiny Židů nesrozumitelným. Proto se všude dorozuměli a všude obchodovali. Ještě více se jim to usnadnilo, když veleříše římská sjednotila pod svým žezlem celý tehdejší svět a umožnila poměrně snadný a bezpečný přístup do nejvzdálenějších končin.

Mimo to Židé, třeba i jednotlivci, zachovali si národnost a víru i mezi cizími národy a nezanikli v nich. Jako členové vyvoleného lidu Božího pohlíželi pyšně na jiné národy podobně jako Římané, kteří se taktéž považovali za miláčky bohů, jimž určena vláda nad světem. Proto Židé netajili své víry, nýbrž honosili se svými nadějemi v Mesiáše a snažili se horlivě získavati všude přívržence.

Nedivno tedy, že čím více se Židé šířili světem, tím všeobecněji se též šířilo a oživovalo i mezi pohany očekávání jakéhosi mocného krále, jenž ovládne svět. Potvrzuje to *Virgil*, nejslavnější římský básník, *Cicero*, nejslavnější římský řečník, a *Tacitus*, nejslavnější římský dějepisec. *) Ba Tacitus a druhý dějepisec *Suetonius*, praví přímo, že tento světovládný král vyjde ze země židovské. Jisto je také, že řečtí filosofové a to již záhy, přišli do styku se Židy a znali všelicos z jejich nauky. Když pak v III. století př. Kr. bible byla přeložena do řečtiny, jest samozřejmo, že vzdělanci pohanští poznali náboženství a mesiášské naděje Židů.

(Pokračování.)

*) Dechamps: Christus u. die Antichr. 149.

Fr. Leubner :

Zkouší mne.

Z knihy „Můj kantor Život“.

Vzduch moře je zlata, běh tichý mu les,
snem poledne mýtiny dřímá,
ni včela tu nebzučí, ač kvete všes —
i mne-sladká mdloba jímá.

Na nebi oblaky bělostných kup,
v mých dětinných dumách kdys andělů davy,
u hlavy hlava, snů družných na zásnuh,
a neplynou do dálavy.

Vysoko jestřáb, tmavý bod,
a hluboko v modravém dole
srny se pasou u lučních vod
a na stránkách zlatí se pole.

Snů dřmotných oponou jest vonná mi chvěj,
hlavě poduška z mateří doušky.
Tluk necítím srdce, dech necítím svůj.
Den znoj, ale nebude bouřky . . .

Jak bych čta knihu Života,
lži usínal při kahánku :
Kdeže krev jeho, kdeže kolotá,
když kolkolem něho ni vánku ?

Let jestřába šipkou s vysoka !
Kdes dole z pušky houklo !
Mrak z oblaků. Blesk šlehl mi do oka — —
Cos hrudí jak raněný pták se mi tlouklo.

Daleko.

Z knihy „Můj kantor Život“.

Ta dálka, ach dálka ! Travnaté běhy,
kde mezl olšovím tichouneké Labe
mži do stříbra pod slunce žehy,
a proti proudu, ob jeho hladinu
zřím klasnatých polí bohatou rovinu
i pod stromy utulenou, ač nízkou, ves
až téměř u nebes !

Co obláček nad ní, z dětských jen hrudí
to k nebi vanou tam výdechy čisté
a zoru vždy k úsměvu budí.
Či modlitby to srdci už smířených,
co nad rmuty lkaly prachů tam zvržených,
a myly vin čela z kalů a vírů těch,
kde hladina a běh !

Zní tlumená odtud písnička blíže,
kde v běhu travách mně nevidny žnečky,
a klesá jak od rosy tíže
kdes nad žit vlnou skřivánčí perutě;
zas vyvěrá, víří, umlká pohnutě —
i praménky u skal zurčí, než tichý proud
je do měkkých ujme pout.

Tou dálkou mi krása čaruje ve dne
klam zvuků luznějších, vášnější barvy,
i u stromů stín jen vzdušněji bledne,
až mně tu k myslí: v oblaku tonu-li,
kam vlny těch zvuků oblohou dopluly,
a tuchou padám — van stínu — u víru
v tůň dechu vesmíru.

Dne dalek, snu dalek půvaby tklivé,
ty cesty obláček po modrém nebi!
V touh výsostných po něm závratí snivé
pni u chvíl toku pohled i ramena,
kde písní mře dálných mlknoucí ozvěna —
Ach, volá i nebe proto nás tajemně,
jsouc daleko, daleko, daleko od země!

Jan Josef Holý:

Tetička se zlatou kapsou.

Dle francouzského (Mario Donal.)

(Dokončení.)

IX.

Skutečně bylo mnoho povyku v Moret, bouře ve sklenici vody. Poslední dvě pokolení nepamatovala se, že by bylo Grillode viděti v kostele. Od odchodu své neteře zůstávala hradní paní zavřena v Châteaupertu jako v zakletém zámku, zřídka se objevila a to vždy v kočáře, málo lidí si mohlo lichotiti, že slyšeli zvuk jejího hlasu.

A hle, teď náhle se objevila, byla přítomna službám Božím, dělala návštěvy na faře . . .

Její přítomnost na požehnání rozmnožila překvapení. Přijela opět v kočáře, naplněném nejkrásnějšími květinami z její zahrady. Dala je na okázalý hrob zemřelého svého muže, svých rodičů a položila krásný věnec u nohou velikého kříže, který Lucie opatřila skromnými květinami z farní zahrady.

Srdce mladé dívky bylo velikou radostí naplněno. Nevěděla, kterého citu Grillode poslouchala, ale radovala se, že tato bohatá oběť se spojila s jejím malým dárkem,

Nejvíce pohnut nad tímto rozhodným dokonaným skutkem byl Pierron.

„Ach, ach, ach, pan Motýl a spol. budou se kysele tvářiti, až se o tom dovědí.“

Co znamená tato nová výstřednost? Zdá se, že je zaujata pro tuto chráněnou faráře pošetilou něžností. Zlomyslník! Dovedl hoditi udici na tuto ubohou duši, která se sem přestěhovala. Třeba jim podati zprávu bez průtahu. „Stará“ jest schopna chtíti provdati svou švadlenu za sochaře, do níž je poblázněna, a dáti jí věno . . . Otevřme oči . . . nenechme ji, aby se dopustila této křivdy. Tato dívka stává se nepohodlnou, Pierrone, byl bys hlupák, kdybys nenašel nejlepších prostředků. Je čas jednati.

Nebylo již času.

Ten den odpoledne háčkovala Lucie pro Grillode šál. Tato seděla zcela blízko u pracovního stolu Lucie, který sluha umístil ve stínu pěkných pomerančů, urovnaných před sloupořadím. Dívala se na mladou dívku, jak svědomitě vybírá odstín a na jednu pravila:

„Mýlíte se v barvě.“

„Nemýlím, milostpani.“

„Zkoušejte lépe.“

Vlny sblížené byly stejné.

„Nikoli,“ tvrdila znova Grillode, „doznejte, že mám pravdu.“

„Ráda tak učiním, abych vám způsobila radost.“

„Ale stále shledáváte, že nemám pravdu.“

Lucie se usmála, její úsměv bylo doznání. Řekla zdvořile:

„Ano, stále to shledávám, neboť kdybych se řídila dle vašich pokynů, musila bych práci ještě jednou dělati. Sedíte proti světlu, rozdíl světla činí rozdíl barev.“

„Mudrlantko! Váš muž bude mít s vámi krušnou práci.“

Lucie se zarděla a trochu rychle pravila:

„Nebudu se vdávati.“

„Ach, bach! Všechny ženy jsou stvořeny pro manželství, neučiní-li Bůh výjimku.“

„Ta jest právě u mne.“

„Řekl vám to?“

„Ukazuje mně to.“

„Vaše oči vidí špatně.“

Lucie potřásla hlavou. Následovala krátká pomlčka. Pak Grillode pokračovala: „Pan Selage má zcela opačné myšlenky než vy. Domnívá se, že jest povolán za manžela a otce rodiny, a vidí dobře.“

Tváře Lucie okamžitě se podobaly dvěma širokým listům vlnitého máku, a Grillode, velmi pobavená, dala se do smíchu.

„Vy nejste toho náhledu?“

„Oh, ano, milostpani.“

Tato tři slova pronesla se zadržovanou horoucností.

„Je hezký, tento mladý muž?“

„Velmi hezký.“

„Představte si, že mi nedávno o vás učinil právě takovou poklonu.“

Lucie se nahnula nad svou práci, rozhodně v odstínech něco nebylo správně provedeno.

Proč pak chce ji Grillode škádliti?

„Ano, a z toho jsem uzavírala, že jeden druhému se libíte, že byste se mohli vzít.“

„Óh, milostpaní, to je naprosto nemožno.“

„Měla jste již snad snoubence?“

„Jsem příliš chudá, milostpaní, nemám práva přijati nabídnutí galantního muže.“

„Pan Selage není bohatší než vy.“

„Ale má talent, vlohy.“

„A vy máte, co dělá život příjemným.“

„Milostpaní, prosím vás . . .“

„Hle, je vám do pláče, nemluvme již o tom . . .“

Ale Grillode držela se své myšlenky, a když André šel po terrase a oběd do hostince „Reveille Matin“, pravila mu:

„Eh, pojdte sem na trochu řeči . . . Víte, že se mi velice líbíte, drahý hochu?“

„Těší mne, milostpaní,“ odpověděl, dívaje se po očku na Lucii, celou zardělou.

„Ano, velice, a slečně Redelové také.“

Bavila ji poděšená tvář Luciina a radostná tvář Selagova při této nevčasné poznámce.

„Řekla jste mi to, ano či ne?“

Polekaná Lucie chtěla utéci, ale stará dáma ji zadržela za šaty.

„Zůstaňte zde na místě, tak se neutíká má drahá. Staří lidé mají náruživost, myšlenky, jichž se drží. Vzala jsem si do hlavy, že v Châteauvertu bude svatba. Nic není snadnějšího, poněvadž každý z vás závisl jenom na sobě.“

„Ale, milostpaní . . .“ namítala Lucie.

„Vím, máte přátele, ochrance.“ Smála se. „Věřte mi, na faře nebudou méně spokojeni.“

Sladce vzal André Lucii za ruku a prosil: „Byl bych nejšťastnější člověk na světě.“

Slzy zazářily v očích mladé dívky.

„Co pak? pláčete? Což mne nemůžete milovati?“

„Jak jste pošetilý, hochu. Kdo nic neříká, souhlasí, a tyto slzy jsou nejkrásnější přání srdce. Lucie, poď mne obejmout; vy ji polibte konec prstů, to je pro dnešek dost.“

Mladí lidé, tak originálním způsobem zasnoubení, nevěřili svým očím, byli jako ve snách. Jaká škoda, kdyby se probudili! Jak krásný, souladný život povedou!

Toto rozhodnutí paní Grillode bylo počátkem řady příběhů, způsobilých vzrušení celý Moret.

Druhý den Denis vyšla z pokoje své velitelky, pomatená a rozradostněná a poroučela sluhovi: „Třeba hned zapřáhnouti, Petře, pojedete do města, odkud přivezete doktora Gileta.“

„Milostpaní stúně?“ tázal se Petr.

Ale Denis obrátila se k němu zády, aniž by mu byla odpovíděla.

Lékař byl doma; celý zaujat skočil do vozu a poháněl kočího, cestou se ho vyptává: „Co se asi přihodilo?“

Petr nic nevěděl; Denis dala rozkaz . . . včera na večer viděl milostpaní na procházce v stromořadí.

Lékař oceňoval obrat v duši své svěřenky, měl sám dobré zrno původnosti, originality. Také se smál z plna srdce, když ho Grillode přivítala radostnější, čilejší, rozpustilejší než kdy jindy. Rozhodně omládla. Díky neznámé příhodě, v životě jejím všechno se měnilo.

„Ach, nahnala jste mi strachu, měl bych se na vás proto hněvati. Myslel jsem, že jste polomrtvá.“

„Pane doktore, jste nyní mnoho zaměstnán?“

„Ne příliš, moji nemocní jsou hodní.“

„Tím lépe, budete mne navštěvovati ráno a na večer. Začneme pěknou partii šachu . . .“

„Co to za myšlenku . . .“

„Řekněte, pošetilou, nebudu se hněvati.“

„Dobře, ano, pošetilá to myšlenka, šach se mi protiví.“

„Budete dělati, jakoby se vám líbil.“

„Jak dlouho?“

„Dva nebo tři dni.“

„Neráčila byste mně to vysvětliti?“

„Třeba, aby vás viděli dvakrát za den docházeti do Chateauvertu. Budou se vás vyptávati na mé zdraví . . .“

„Nemohu a nechci lháti, milostpaní, je vám tak dobře, jako čtyřicetiletému dubu.“

„Nebudete lháti. Odpovídejte tazatelům neurčitě.“

„Ale co dále?“ . . .

„Na příklad takto: Když promluvíte, budete lapati vzduch, pak se budete tvářiti jako člověk, který nechce porušiti úřední tajemství: „Co se týče zdraví paní Grillode, jest již zvláště stará. V šedesáti třech letech možno vše očekávati.“ To je čirá pravda. Co o tom smýšlíte, pane doktore?“

„Skutečně, ta odpověď nepřivádí do nesnází, svědomí mé nevidí v tom žádnou závadu.“

„Tedy umluveno?“

„Ano, umluveno.“

Ještě na večer věděl Pierron, že byl lékař najednou volán do zámku a běžel k telefonu podati zprávu, srozumitelnou jen těm, které zajímala: Obchod uzavřen, dodání spěchá.

Bylo mu čekati. Čekal cupitaje. Každý z-lišáků mu slíbil 200 tisíc franků, pěkný peníz, který dovede dobře rozmnožit. Měl pěkné malé prostředky a malé papíry . . .

„Vy, má dobrá Denis,“ vysvětlovala potom paní Grillode, „napište celé té bandě: „Přijďte bez odkladu, vaše tetička si přeje naposledy vás viděti.“

Hospodyně pozdvihla k své paní polekaný pohled, který ji rozesmál.

„Nejsem blázen a nemám úmyslu sebe zavraždit, jediné chci spořádati záležitosti se všemi svými drahými příbuznými a cítím potřebu viděti je naposled. To bude dobře a nasmějeme se Denis. Nicméně nechci, aby se zadarmo namáhali, zaplatím jim ušlý čas. Je jich šest.“

„Sedm, milostpaní, milostpaní vždy zapomíná na Pavla Cvrčka.“

„Cvrček, Motýl, jest pro přírodopytce, nikoli pro mne. Všichni do jednoho pytle, všichni!“

„Nerozumím již.“

„Nemůžeš rozuměti, ubohá Denis.“

„Milostpaní mně tyká, jak jsem ráda.“

„Jsem také ráda, jak vidíš, a hlava má se radostí plete. Nalezla jsem dívku, Denis, drahou dívku. Lucie Redelová jest dcerou Yvonny.“

„Bože, je to možné?“

„Ano, jak pravíš, Bůh, Pán všeho, učinil to. Nyní chápeš, že musím udělati čistý účet, zhostili se všech těch nízkých chtíčů, kteří mne obtěžují, číhají na můj poslední vzdech a prosí, abych byla co nejdříve pod zemí. A Lucie mne miluje, Denis, miluje mne pro mne a nikoli pro peníze, neboť neví, že jsem její tetička.“

„Bože, jaká to událost!“

„Řekni, jak krásná to událost! Chci, aby byla tato dívka šťastná, a tak chci své křivdy napravit.“

Hlas se jí změkčil, Denis ji něžně přerušila: „Napíšeš ty dopisy . . . naposled.“

„Připrav pro každého z těch, kteří přijdou, tiskovku. Tím hadrem vysuší si oči.“

Kvapně Pierronem zpraveni, přibyli Motýl a Paškář před ostatními. Jejich netrpělivost nedala jim, aby čekali na vlak dle jízdního řádu, vrhli se do svého automobilu.

Jeli nejvyšší rychlostí. Ať se třeba překotí, nic nebezpečí nedbali. Cena stojí za běh. Miliony lopatou budou nabíratí.

Letěli, letěli k velikému zděšení měšťanů, jejichž příbytky byly vedle cesty, báli se o své děti, o své slepice, o své psy. Dva automobily jely virem; trubky bez ustání vyrážely své zlověstné zvuky. Dorazily, jeden o pět minut dříve, před bránu hradu Châteauvert.

Paškář, těžký a massivní, byl již na schodech, když Motýl, čilý a tenký, drápal a valil se na perron.

Nemožno předhoniti lišáka, který zabíral celou šířku, bylo by třeba zbavit se ho při příchodu na chodbu, kde je očekávala Denis.

„Vstupte do pokoje vaší paní tetičky!“ řekla.

„Jest skončeno?“ tázal se Paškář.

Ale Denis již zmizela v malém sousedním pokojíku.

Motýl skočil bratranci na záda a táhl ho do zadu, jeho mohy byly příliš krátké, než aby ho předhonily. Vratké těžiště se zlomilo a oni vpadli společně, válejíce se, se zmotanýma nohama a rukama, vyrážejíce broukání a zaklení.

Měli sice myšlenku, že takový příchod do pokoje mrtvé paní je neslušný, ale nemohli se pozdvihnouti a nechtěli se pustiti. Kdyby zůstali zamotáni jeden ve druhém alespoň až na práh, byli by beze vší pochybnosti povinni rozdělit se o dědictví. Nic vůbec nedostati bylo by ještě horší. Chtěli se rozdělit.

Náhle byli na červené dlažbě jako přibiti bezmezným překvapením. Ta, o jejíž dědictví přišli se tak vesele hádati, otevřela dveře svého pokoje a hlasem přísným tázala se:

„Zbláznili jste se, pání? U mne výstup pěstního zápasu? Měla bych vás vyhoditi jako lidi špatně vychované, jakými skutečně jste. Ale mám si s vámi o čem promluvit, vstupte!“

Namáhavě jeden od druhého se vyprostivše, s hlavou sklopenou, zahanbeni jako lišky, jimž se slepice vysmívá, následovali ji, nikoli do jejího pokoje, nýbrž do knihovny.

Pohmožděné jejich oči rozeznávaly sedící tu kolem stolu: doktora Gileta, notáře z Nemours, Tabourina, sl. Redelovou a André Selage, o němž byl Paškář překvapen, že byl povýšen, aby byl přítomen této důvěrné rodinné záležitosti.

„Sedněte si!“ řekla vážně Grillode; „chci vám oznámiti svou poslední vůli. Pan Tabourin vám ji přečte, dnešního dne datovanou, která zrušuje všechny dřívější.“

Notář četl:

„Daruji slečně Lucii Redelové, dceři mé vlastní neteře Yvonney Vincenton — zraky dravců vyjadřovaly tisícové rozdílné pocity — vše, co budu míti v den své smrti, všechny statky movité i nemovité, mimo jeden milion, který bude stejnými částmi rozdělen mezi (následovalo sedm jmen).“

Nevraživá zář projela čtyřma očima, na Lucii upřenýma, a Grillode, která to zpozorovala, připojila jasným a chladným tónem:

„Pane notáři, chci ještě toto připsati: Jestližeby má neter Lucie Redelová zemřela přede mnou, buď nemocí nebo nepředvídanou nehodou, všechno mé jmění, veškeré jmění, počítaje v to i milion slíbený dědicům, rozdělen bude chudým v okrese a v Châteauvertu se zařídí nemocnice pro chudé a nemocné děti. Rozuměli jste, můj drahý Motýli, můj drahý Paškáři? Přejte si, aby Lucie Redelová žila dlouho a šťastně. Nezdržuji vás. Denis, kterou dole naleznete, dá vám malou odškodnou za cestu, kterou jste podnikli. S Bohem a bez mstivosti!“

Když odcházeli, smála se, řkouc Lucii: Hle, zkameněla jsi! Probuď se, drahá dcero mého srdce! Odpusť mi, že jsem byla příčinou pláče tvé matky, pojď do mého náručí, miluj mne, neboť jsem také trpěla.“

„Lucie bez sebe, nemohouc chápati a k sobě přijíti, nechala se hubičkovati a plakala v náruči paní Grillode. Toto náhlé štěstí ji poděsilo.“

„A vy, milý hochu, kam jdete?“

André se chtěl z pokoje vzdáliti, maje ruce na očích.

Lékař se mu postavil do cesty.

„Nechte mne, křičel mladý muž, jsem tak nešťastný!“

„Vy jste pěkný, vy,“ řekla Grillode. Protože se Lucii dostalo štěstí, prohlašujete se za nešťastného.“

Obrátil se, byl celý zsinálý:

„Mohl jsem si vzít slečnu Redelovou chudou a opuštěnou, ale nebudu mužem bohaté neteře . . .“

„tetičky se zlatou kapsou.“

Šmála se opět a objala Lucii:

„Pojďte, podejte mi ruku. Zlaté kapsy, milý hochu, jsou plné, aby je láska vyprázdnila. Otevřte neobmezený úvěr panu faráři, aby mohl opravit svůj kostel. Není zde jeslí v okolí, nechala jsem vám celou tuto úlohu k vyplnění. Jest široká. Obejmete svou nevěstu. Pane notáři, budete zde jísti. Po jídle sepišete smlouvu.“

To byl krásný konec dne, krásný počátek nového života.

Jan Voborský (*Egon d' Ego*):

Různé tužby.

Sonety z rukopisu nové knihy: „Ecce homines“.

Díky, díky — —

Mých zašlých dnů a let tak bývá líto mi
a v jejich lázeň radostí bych potápěl se hned,
však cosi olověnou tíží nohy ochromí
a křídla slabá nestačí snad na rozlet.

Tehdáž jsem dýchal s květy, želel se stromy,
když bouře větve lámala a víchr ničil květ,
v mém srdci vryty byly stopy každé pohromy,
jež jen o stopu krásy oloupila svět.

Já kochal se tou nádherou a velebou,
pil krásy nektar jako z orchidejí kolibřík,
se sladkou vůní lípy stoupal výš můj dík —

dnes konec všemu — abych lkal jen nad sebou
a jako mátoha tu stoje, přec jen děkoval
znovu a zas za vše, co Bůh mi prožít dal!

Vůně touhy.

Sám chud jsem dosud žil vždy jenom v kruhu nejchudších,
jichž knihovnou je kalendář a desk zbavená knížka;
stesk jejich taval jsem i touhu ve smalt veršů svých.
tam netouže, kde stropů s lustry závratná je výška.

A přec jen vešel jsem, kde voní bílých růží sněh
a kam se vesele jak dívka v máji dívá vlíčka —
mne v salon provázely v starých zámcích, palácích
myšlenky prosté jako jarní cílíkání čížka.

V oknech jsem míval dosud jenom žhavě rudé muškáty
a vítal noc, jež stlnů měkký koberec si v cestu stele,
zatím co luna stříbří makovici s křížem na kostele — —

zde žluté růže sypou k nohám mým svých květů dukáty
a vůně touhy mošusu div že mne při tom nezduší
zřít vody zružovělé, jak je maloval Chitussi. —

Stopou básníka.

Kdos domníval se, že jsem pampelišek lehké pápěři,
jež při nárazu větru kritk leckams rozlétne se,
ba věřil snad, že honem užl krev, když pěstí udeří
do čela, které z křemene a hned tak neuhne se.

Nad mořem kapradin se šedá skála zvedá v lese;
k ní vede cesta borůvkám a vonnou douškou mateří —
jdu stopou básníka — má duše rubín lásky nese
na kámen obětní a světla pečeť slova ověří.

Pod skalou tvoji, Mácho, světlo stíhá se a stín —
nad ní zas kraluje dnes z mrtvých vstalý Kokofín
a poesie dneška není veveřicí polekanou — —

jest vlou bělostnou, má zlátobyl ve plavém vlase,
jeřabin rudé slzy v klín jak z oblačné jí výše kanou!
Tam na tvé skále přímo mladou královnou být zdá se! —

Z rána.

Již musím dopsat, je-li řada veršů začata
v posvátném tichu rána. Pták již zazpíval,
do oken růže hledí mi jak sličná pážata,
včerejší píseň včel zas v lpách šumí dál.

Lilie zlatem tyčinek jak světla rozžatá
jsou amfórami, z kterých balsám vytékal,
týž jakým v duši překypěla Panna přesvatá,
archanděl když jí božské pozdravení dal.

Z východu světlo klíčem v branách nového je dne —
tou branou lidstvo hodin několik dál poputuje —
zda budou jeho myšlenky jak horský křišťál průhledné
a jeho cílem vznešený zda bude ideál,
otázka za otázkou letmo v mysli mé se snuje — —
chvím hrůzou se, že večer pravý opak v odpověď by dal! —

Mene Tekel.

Vzpomínka na vás? Toť zas jak by ve příšerném tichu
temnoty noční sama smrt šla s ďáblem srdci mému vstříc. —
Jste vášně květem ohnivým, jenž rudý pel má, pýchu. —
Váš polibek? Vypál černé Mene Tekel v bílou líc

a vaše láska? Ta by rozsávala stále víc a víc
semene rostlin, jimž se dařil v atmosféře hřlchu
a stále dychtí po slzách, za jednu chtí jich na tisíc
a srdce otravují, v kořen ssají krev a míchu!

Jak zbavit se té trapné vzpomínky? Kdo poradí mi?
Prchnouti v kraje banánů či v sever věčné zimy,
když jedním spokojen chci býti skromným údělem:

přivítat smrt — a přijde jistě — s úsměvem a díkem,
vždy bude přítelem i svědomitým zahradníkem,
jenž duši v azur přesadí, provázen andělem!

Přetvářka.

Nač, k čemu v životě se líčit, přetvařovat,
s Kašpárkem truchlohry na hloupé thema hrát,
řetězy zlaté z egoismu sobě kovát,
a jiným provaz konopný na hrdlo dát? — —

Jest ovšem snažším, nad malé se povyšovat,
vosková křídla geniality si přát,
pro jiné kosti, pro sebe kus masa schovat,
slabochoy nechat s obrem osudem se rvát!

Kde křišťál positiva? Samé negace a snad
má denně na rtech líný, rozpačitý kýval,
jenž nikdy nezná, v čem zakotven život zocelený —
vteřiny úsměv žití korunou a štěstím zvát,
pod nohama když břehy trhá kalný příval,
toť přetvářka, jež nedůstojna nalíčené ženy! —

Prof. Václav Hübner:

Gauss'ovo*) pravidlo velikonoční.

V algebře, čili počtářství obecném pro vyšší gymnasia, sepsané Václavem Šimerkou, farářem ve Slatině u Zámberka, vydané v Praze r. 1863, která byla věnována vele důstojnému panu Janu Nep. Raisovi, děkanu katedrálního chrámu a kapitoly králové-hradecké, píše pan spisovatel:

Vaše Milosti!

Úcta, v které V. D. již od té doby, jakž v Kopidlně kaplanem jste býti ráčil, já, se mnou pak veškeré duchovenstvo diecese králové-hradecké a vůbec každý, kdo V. M. zná, chová, a jižto jste sobě jak svědomitým zastáváním úřadů svých, tak i vědeckými snahami vydobyl, vede mě k tomu, aych Vám, spis tento věnoval. Zabýváť se sice pouze světskou vědou, jelikož i svatý Augustin za to má, že by žádný ani k duchovním, ani k světským vědám připuštěn býti neměl, v matematice se neznaje — jest i pro bohoslovce alespoň nepřímou důležitým. A byť i jiného neosvědčoval, jest důkazem, že jako před časy, tak i nyní katolické kněžstvo též světské vědy pěstuje.

Račtež dedikaci tuto přijmouti spolu co důkaz vděčnosti za otcovskou péči mně v semináři prokázanou, jenž jsem

Vaší Důstojnosti
vroucí ctitel
V. Š.

*) Jan Karel Bedřich Gauss, slavný německý matematik (1777—1855).

Domnívám se tudíž, že článek tento, který jest uveden ke cvičení v dělení na str. 31. zmíněné algebry, najde místa v tomto časopise.

Abychom určili, kdy připadne velikonoční neděle (Hod Boží velikonoční), dělme daný letočet po sobě $19ti$, $4mi$, $7mi$ a poznamenejme si postupně zbytky při dělení a , b , c . Pak dělme $19a + 24$ číslem 30 a označme zbytek ten d ; konečně dělme $2b + 4c + 6d + 5$ číslem 7 a jeli zbytek při tomto dělení e , připadne velikonoční neděle dne $(22 + d + e)$ tého března nebo $(d + e - 9)$ tého dubna.

Pro letošní rok 1920 určíme tímto pravidlem velikonoční neděli:

Letopočet 1920 dělme: 1.) $19ti$ t. j. $1920 : 19 = 101$ se zbytkem 1 (a)
 2.) $4mi$ „ $1920 : 4 = 480$ se „ 0 (b)
 3.) $7mi$ „ $1920 : 7 = 274$ se „ 2 (c)

Pak jest $19a + 24 = 19 + 24 = 43$ a $43 : 30 = 1$ se zbytkem 13 (d)
 a $2b + 4c + 6d + 5 = 2 \times 0 + 4 \times 2 + 6 \times 13 + 5 = 91$ tudíž
 5.) $91 : 7 = 13$ se zbytkem 0 (e).

Velikonoční neděle připadne letošního roku $(22 + d + e)$ tého března $= 22 + 13 + 0 = 35 = 31 + 4$ t. j. 4. dubna, nebo $(d + e - 9)$ tého dubna $= 13 + 0 - 9 = 4$. dubna.

Pro rok 1921 najdeme:

1.) $1921 : 19 = 101$ se zbytkem 2 (a)
 2.) $1921 : 4 = 480$ se „ 1 (b)
 3.) $1921 : 7 = 274$ se „ 3 (c)
 4.) $19a + 24 = 38 + 24 = 62$ a $62 : 30 = 2$ se zbytkem 2 (d)
 5.) $2b + 4c + 6d + 5 = 2 + 12 + 12 + 5 = 31$ a $31 : 7 = 4$ se zbytkem 3 (e)

Připadne tudíž neděle velikonoční r. 1921:

$(22 + d + e)$ tého března t. j. $22 + 2 + 3 = 27$. března a počítáme-li s měsícem dubnem, vyjde $(d + e - 9)$ tého dubna, nebo $2 + 3 - 9 = -4$ dubna; odpočítáme-li z měsíce dubna 4 dni, dostaneme jako dříve 27. března.

Pro rok 1922 připadá neděle velikonoční 16. dubna.

„	„	1923	„	„	„	1. dubna.
„	„	1924	„	„	„	20. dubna.
„	„	1925	„	„	„	12. dubna.
„	„	1926	„	„	„	4. dubna.
„	„	1927	„	„	„	17. dubna.
„	„	1928	„	„	„	8. dubna.
„	„	1929	„	„	„	31. března.
„	„	1930	„	„	„	20. dubna.

Připomenutí. Číslo 24 a 5, která při posledních dvou děleních [4.), 5.)] připočítáváme k dělenci, jsou v kalendáři novém (Řehořově) měnlivá; ve století 19tém byla 23, 4, pro století 20té jsou 24 a 5.

V Julianském kalendáři, který u nás až do 4. října 1582 platil a jehož pravoslavná církev užívá, byla čísla ta 15 a 6.

Leander Brejcha:

Marii — Hvězdě.

Ó Matko Páně pokorná,
k níž srdce moje vzdychává,
k níž duše moje plakává,
když trpká bolest život mučí . . .
Když oko z'spánku procítne,
dřív ranní zář než zašvitne,
ó Jitřenko, ó Maria,
se k Tobě vzhůru pozvedá.
Ó, Hvězdo jitřní, Maria!

Když den se k noci nachýlí,
můj duch je celý zemdlelý
a tělo únavou se chví
a temné strachy duši mučí,
noc šíří všude mrákotu,
Ty zaplaš chmurnou temnotu,
ó, jasná Hvězdo večerní,
ať duch se znovu probudí!
Ó, Večernice, Maria!

Když život, jako lodi vrak
se vznáší prudkých na vlnách
a duši plní smrti strach,
an kolem bouřný víchr hučí, —
Ty na cetu ml jasně svět
a do přístavu spásy veď,
ó, Hvězdo mořská, svitem svým,
ať loď svou pevně zakotvím.
Ó, Hvězdo mořská, Maria!

František Wolf:

Sergeant Jaszczuld.

Příběh z dob napoleonských od Tadeaše Zubrzyckého.

(Dokončení.)

XI.

Dva husaři přivedli Jaszczulda do hlavního stanu ve Tlumaczi před obličej rakouského velitele, generála Merhfelda. Hulán byl na rozpacích a divně pomatený, když ho generál změřil bádavým a podezřívavým pohledem a počal ho vyslýchat, Merhfeld nebyl starý, dobrodušný Bücking, ale člověk zkušený a podezřívavý, který věřil nebezpečí také tam, kde nebylo. Uvažoval tedy dlouho, zda to není nějaký nový kousek hulánský, ale odpovědi sergeantovy byly tak upřímné a prosté, že mu generál musil uvěřiti. Příchod takového chlapíka, jako byl Jaszczuld, vůbec nebral na lehkou váhu, a při tom dobře věděl, že sergeant zná všechny slabé stránky sboru Strzyžowského — člověk takový se mu mohl dobře hoditi. Proto se Merhfeld, ač ve hloubi duše své zrádci pohrdal, rozhodl, že najme Jaszczulda a poručil mu tedy vysaditi dvacet dukátů ve zlaté a hned ho zařadil do pluku v hodnosti strážmistra.

Zpráva o příchodu slavného partyzána se roznesla v okamžiku po celém rakouském táboře. Jméno jeho bylo všeobecně známo mezi Rakušany, vědělo se o jeho útoku sama jediného na celou setninu pěchoty, o smělém chycení Bückinga a o jiných

partyzánských kouscích. Divy si vyprávěli rakouští vojáci o jeho šílené odvaze a vojenské statečnosti. Když/tedy se dověděli, že onen Jaszczuld uprchl z polských řad a přešel k nim, scházeli se vojáci i důstojníci v zástupy a pohlíželi na něho jako na nepřítele. Červenal se náš hulán pod sty pohledů, cizí mu jaksi bylo ve dragounské přilbě a bílém plášti, špatně mu šel německý povel, leč co platno, — závora zapadla, musil se držeti nových pánů. Noví kamarádi se k němu chovali někteří lhostejně, jiní jednali s ním dosti upřímně, někteří však neskrývali své pohrdání. Velitel eskadrony, ke které byl Jaszczuld přidělen, zeptal se ho výsměšně, kdy přeběhne k Rusům. Všechny tyto urážky a jízlivé úsměšky musil Jaszczuld nésti mlčky. Bouřila se jeho prudká duše svíral nejednou rukojeť své šavle, ale mlčel. Za to Merhfeld mu nešetřil pochvalami za vzorné konání služby, přislíbil mu vymoci v nejkratším čase jmenování na důstojníka, — slovem snažil se získati ho pro sebe úplně.

Nějaký týden po příchodu Jaszczuldově do rakouského tábora dozvěděli se, že Strzišovski vypravil na výzvědy oddíl pěchoty a jízdy na levý břeh Dněstru. Osnoval patrně plán zaskočiti Rakušany, — chtěl je vylákati z obranného postavení, které zaujímali a potom na ně udeřiti všemi silami.

Merhfeld poslal proti tomuto oddílu, nehýbaje se z místa, dva prapory pěchoty a eskadronu dragounů. Jaszczuld rovněž vyjel na výpravu proti dřívějším svým soudruhům ve zbraní. Dávána mu příležitost, se vyznamenati. Rakušané, vedeni jsouce Jaszczuldem, zaskočili malý oddíl polský pod velením Hohendorfa a poručíka Kopestýnského. Partyzáni, neočekávajíce přepadení, byli po úporném boji téměř úplně zničeni. Kopestýnski se dostal zároveň s několika tovaryši do zajetí.

Velící major poručil Jaszczuldovi doprovoditi schytané zajatce do Tlumače. Jakýsi divný pocit pronikl jeho duši, když uprostřed vojáků spatřil Kopestýnského a své druhy z legií, starého Czyzyka a Kalinowicze. Mimovolně se od nich odvrátil když na něho Kopestýnski vyzývavě pohlédl. Do rozpaků přišlý hulán strhl koně do zadu v řadě.

„Vidíte zrádce,“ — hovořil Kopestýnski ke svým soudruhům tak hlasitě, aby ho Jaszczuld mohl slyšeti, — „nemá ani odvahy, aby nám pohlédl do očí.“

Jaszczuld neodpovídal, — snad cítil v tu chvíli výčitky svědomí.

Nastával večer, — dragouni se zastavili v krčmě při cestě, zajatci umístění pod stráží ve stáji. Jaszczuld vešel do krčmy, vypil tři sklenice kořalky, jednu po druhé a odešel mezi své dřívější soudruhy.

Huláni seděli mlčky, lhostejně, ten a onen z únavy se položil na holé zemi.

Jaszczuld přistoupil ke Kopestýnskému, leč ten se obrátil k němu zády.

„Pane poručíku,“ — řekl Jaszczuld pohnutým hlasem — „proč se ode mne odvracíte?“

„Se zrádcem mluvití nebudu!“ — odbyl ho zajatec tvrdě.

„Ano, jsem zrádce!“ — odpověděl Jaszczuld s hořkostí, — „je to pravda. Opustil jsem pluk, přeběhl jsem k nepříteli. Ale zda víte, pane důstojníku, že já za patnáct let těžké služby nemohl jsem se ani postupu na strážmistra dočkat, proto pouze, že nejsem šlechtic. Pan Strzyżowski mi sliboval hory doly, povídal, že přijde každý den mé jmenování za důstojníka, zatím to byly straky na vrbě. A navrch mne dali pod velení usmrkanci. Dábel mne pokoušel, — vztekl jsem se ze zlosti a uprchl jsem. No, nyní je se mnou konec!“

Kopestyňski se k němu obrátil.

„Tedy jsi ty sloužil k vůli náramkům? Tedy otčina a svoboda naší země byly u tebe ničím? Bil jsi se jedině proto, abys důstojníkem se stal, ničím u tebe nebyla povinnost vojáka — Poláka?“

Hlas poručíkův se třásl z rozhorlení — Jaszczuld s očima sklopenýma k zemi mlčel pochmurně.

„Věz o tom, že otčina odměňuje každého ze svých věrných synů!“ — horlil dále. — „Pamatovali také na tebe! Ve hlavním stanu zapomněli jmenování prvním kurýrem poslati, za tři dni po tvém útěku přibyl druhý kurýr a přivezl je. Bylo tam jmenování i pro tebe, — hodnost poručíka a zlatý kříž záslužný!“

Jaszczuld vyskočil, jakoby ho jedovatá zmijs uštkla.

„Lžeš!“ — křikl a chytil poručíka za hrdlo. — „Děláte si posměch ze mne!“

Kopestyňski ho odstrčil od sebe.

„Důstojnické slovo své ti dávám, že mluvím pravdu,“ — odpověděl klidným hlasem.

„Pravda, pane sergente!“ — přisvědčil poslouchající rozmluvu starý Czyżyk.

Jaszczuld se chytil oběma rukama za hlavu.

„Ó já nešťastný!“ — zabědoval temně. Nohy se mu zachvěly.

„Dáblové se zapřísáhli na moji záhubu! Je konec se mnou!“

Svitě očima, obrátil se k hulánům.

„Poslyšte,“ — řekl šeptem, — „já jsem již ztracený člověk, — se mnou je konec. Mne Rakušané rozestřílejí, ale vás zachráním. V noci všecko připravím . . . , nechám při vás několik vojáků se zbraní nenabitou, — odzbrojte je a utečte! . . .“

Oddychoval těžce, křečovitě svíral pěsti, — toužil odčinit své viny, třeba za cenu svého vlastního života.

„Šílený člověče!“ — řekl Kopestyňski výsměšným hlasem, „což ty si myslíš, že ti Rakušané již úplně důvěřují? Zrádcům nikdo nevěří. Poslali tě s našimi jen proto, aby vyzkoušeli tvou věrnost, a buď ujištěn, že podřízený tvým rozkazům poddůstojník s určitostí má tajnou instrukci, aby ti v případě nejmenšího podezření odepřel, splnití tvé rozkazy, a poručil, ti střeliti do lebky. Ostatně já naprosto,“ — dodal s pýchou, — „nechci svobody nabízené mi takovým, který zradil svoji vlastní zem a národ.“

Jaszczyd na něho pohlédl vytřeštěným zrakem, zatočil se u stěny jako opičák a odešel do krčmy, kde pozdě do noci pil do úpadu, aby přehlušil trápící ho výčitky svědomí.

XII.

Dva dni později přibyl do rakouského tábora parlamentář Strzyżowského se zprávou, že bylo uzavřeno příměří a že kroky nepřátelské mají býti zastaveny. Vojska polské i rakouské měla zůstat na stanovištích v ten čas zaujatých. Dněstr přijat za čáru demarkační. Současně prosil Strzyżowski v dopise rakouského velitele, aby mu vydal zajatého poručíka Kopestyňského.

Jaszczyd, kterému bylo líto dávného druha, ač mu Kopestyňski okazoval pohrdání, — zaradoval se, uslyšev o příměří. Byl přesvědčen, že ho Mehrfeld ihned propustí, anebo vymění za některého z rakouských důstojníků, zajatých od Strzyżowského. Leč Kopestyňski byl dříve rakouským důstojníkem a sloužil pod velením Mehrfeldovým. Mstivý generál ho postavil jako zrádce a sběha před válečný soud.

S čelem hrdě povzneseným dostavil se Kopestyňski před soud.

„Přisahal jste císaři a na svůj prapor?“ — otázal se předsedající.

„Přisahal!“ — zněla odpověď.

„Proč jste porušil svou přísahu? Proč jste se v době, kdy vypukla válka, nedostavil ke svému pluku?“

„Dříve jsem byl Polákem, nežli rakouským důstojníkem. Vstoupil jsem do vašeho vojska, abych se u vás naučil umění vojenskému, a když přišla chvíle, ve které potřebovala moje otčina mého ramene, dal jsem se jí do služeb.“

„Přiznáváte však, že jste již při vstoupení svém měl špatné záměry?“ — řekl předsedající ostře. — „Přisahal jste křivě!“

„Podle vašeho domnění!“ — odpověděl Kopestyňski, hledě auditorovi přímo do očí. — „Vy jste se také přičinili, aby naše země byla roztrhána. Vy jste ji vydrancovali, vyplnili, vyssáli daněmi, poslali jste k nám tlupy šplhalů, na rozkaz vašeho císaře obráceno tolik kostelů v kasárna nebo v domy úřední, snažili jste se nám vyrvat jazyk mateřský, a dnes žádáte od nás věrnost?“

Soudcové mlčíce, cítili, že ten člověk mluví pravdu.

„Pane!“ — přerušil ho auditor. — „Nepřišli jsme sem poslouchati kázání. Stojíte před soudem jako obviněný ze zrady a sběhnutí.“

Kopestyňski zčervenal hněvem.

„Nemáte práva mne souditi,“ — zvolal hrozebně, „jsem polským důstojníkem. Příměří je uzavřeno, odpovíte za to vládě knížectví varšavského a císaři Napoleonovi!“

Generál Mehrfeld se rozesmál jizlivě.

„Nežli my odpovíme, napřed vy nám odpovíte, můj pane důstojníku polský!“

Soud vyšel na poradu, — přes protest rytmistra von Hohenau, který chtěl zajatého zachrániti, odsouzen Kopestyňski k zastřelení.

Když mu ohlásili rozsudek, odplivnuv, řekl pohrdavě:

„Vrahové — paličili“

Nebylo pro něho záchrany, stateční huláni Strzyżowského byli daleko, — byli v Monasteryskách, — příměří bylo uzavřeno, Rakušani ho trestali jako sběha od svých praporů.

Jaszczuld přišel ke generálu Mehrfeldovi, po chłopsku mu objal kolena a žebřal o život dávného druha.

„Excellenci,“ — prosil, — „jako pes vám budu sloužiti, — darujte pouze Kopestyňskému život!“

Leč Mehrfeld neznal soucitu, — rozsudek musil býti proveden.

S jasnou tváří stanul Kopestyňski před hlavními pušk. Strhli mu výložky důstojnické, přelomili šavli nad jeho hlavou...

Když Jaszczuld se k němu přiblížil, chtěje mu stisknouti ruku na rozloučenou, poručík ho od sebe odstrčil se slovy:

„Pryč, švábský námezdníku!“

Roztrhl si kabát na prsou, čapku hulánskou vyhodil do výše a zvolal na vojáky:

„Střilejte!“

Šest kulí projelo, — beze slova klesl na zem.

Pohřbili ho za tlumackým hřbitovem.

Tentýž den poručil generál Mehrfeld Jaszczuldovi, aby si přidělal důstojnické náramky.

Leč ani postup na podporučíka, ani přízeň generálova neuspokojily našeho bývalého hulána. Otevírala se před nim kariéra, mohl jíti do výše a vystupovati po žebříku hierarchie vojenské stále výše.

Hryzení a výčitky svědomí trápily ho každý den důtklivěji. Lito mu bylo dávných tovaryšů ve zbrani, lito tmavomodrého stejnokroje s červeným lemováním, lito červeno-bílé korouhvičky u kopí.

Byl vlastizrádcem.

Tento výraz k němu přilnul. Slyšel ho ve dne v noci, zdálo se mu, že i poslední voják v jeho četě na něho hledí s pohrdáním. Hledal upokojení v kořalce. Konečně stal se zuřivým.

Předpověď rytmistra von Hohenau se splnila, — tři týdny po zastřelení Kopestyňského jedné noci zmizel Lieutenant Jaszczuld z tábora.

Unikl do Turecka. . . .

XIII.

Umlkly trouby válečné, — „mír byl v Schönbrunně uzavřen, díl Haliče byl připojen ke knížectví. Smutek a sklamání rozlévalo se nad haličským Podolím, které tolik obětí přineslo, krve nešetřilo, ale nyní dle smyslu traktátu mírového zůstávalo při Rakousku. Smutně zněly hulánské trubky eskadronou Strzyżowského, když jim bylo se loučiti s Podolím a jíti do Zámošče. Nadšeným provoláním loučil se generál Roźniecki s „velevzác-

nými a ctěnými občany Haliče“, doporučuje jim důvěřovat lásce císaře Františka.

S největším asi žalem opouštěl Podolí pan Strzyżowski, — to Podolí, kterého téměř vlastní rukou dobyl. Jemu samému se poštěstilo, že přes závist a plechý svých nepřátel byl jmenován plukovníkem kyrysníkův, a r. 1812 šel dále za orly Napoleonovými a bojoval po boku Murata a krále saského.*) Po skončené kampani se vrátil do vlasti, oženil se se svou zbožňovanou Emmou Potockou, usadil se v Podlesí a hospodařil.**)

Nejedenkráté pátral pan plukovník po tom, co se děje s jeho bývalým podřízeným Jaszczuldem. Nikdo mu nedovedl říci. Až jednou kdesi, vrací se ze dlouhé pouti po cizích zemích, přivezl zprávu, že Jaszczuld slouží ve vojště padisahově, změnil snad svou víru a dosloužil se hodnosti majora.

Mijela léta . . .

Znovu nastala taková chvíle, že bylo třeba sedati na kůň, — přišla nová bouře. Nelenil ani pan Strzyżowski. Pod Konstantinem sloužiti nechtěl, ale hned, když noc listopadová „vrazila plamenem“, vytrhl do pole. Přejal velení nově se zřizujícího pluku jízdných Mazurů.

Hora s horou se nesejde, — praví přísloví, — ale člověk s člověkem přece.

Jednoho dne se hlásil k panu Strzyżowskému starší, vážný člověk, s dlouhým, šedivým, na prsa mu spadajícím vousem. Strzyżowski ho přeměřil pátravým pohledem a zeptal se ho, co si přeje.

„Přišel jsem smýti staré hříchy,“ — řekl neznámý. — „Chtěl bych vstoupiti do pluku, jako dobrovolník.“

Podivná a záhadná odpověď zajímala pana Strzyżowského. Hleděl na něho pozorně, cosi mu kmitalo v mysli, zdálo se mu, že znal a viděl kdesi tohoto člověka, avšak nemohl si vzpomenouti.

Najednou zahoukl neznámý, jako hrom:

„Zagrobela, Tarnopol, Wieniawka . . . Nepoznáváte mne, pane veliteli?“

Po těchto slovech klesl s pláčem k nohám Strzyżowskému.

„Jaszczulde, pro Boha, Jaszczulde!“ — vykřikl Strzyżowski hlasem ze vzrušení se třesoucím, pozdvihuje ho ze země a bere ho do náručí.

Strzyżowski cítil vždy k němu slabost, dávno mu zrádu a zběhnutí odpustil. Slzy žalu, lítosti i radosti kanuly starému hrdinovi po tvářích, vráskami zoraných.

„Tedy mne nezavrhujete, pane veliteli,“ — mluvil v slzách, — „tedy nepohrdáte zrádcem? Tolik let, — tolik let muky a výčitek svědomí, tolik bezesných nocí za jedinou chvíli zapomenutí. Hledal mne ten červ dlouhá léta, nepřehlušil ho alkohol, nepřehlušily ho hýřivé noci. Vzpomínka na zrádu a sběhnutí mne stíhala za každým krokem. Dostal jsem se do Tu-

*) Pamiętniki Leona Dembowskiego. Ateneum 1882.

**) St. Schnür-Pełowski. Z praeszlости Galicyi.

recka, vstoupil jsem do vojska . . . . . Kde jsem byl, co jsem přechodil, — těžko mi vypovědět. Dosloužil jsem se stupně bimbaše.*) Stesk za otčinou mne přivedl zpět. Vrátil jsem se před třemi léty pod cizím jménem, nikdo mne nepoznal. — Patrně jsem se změnil,* — dodal s hořkostí.

Strzyżowski neměl odvahy, aby činil předhůzky tomuto morálně zlomenému člověku. Stiskl mu ruku a řekl mu na útěchu:

„Upřímná lítost smazává staré viny. Máš příležitost je obmytí v krvi starého nepřítele!“

Jako obyčejný voják vstoupil Jaszczuld do pluku. V tu chvíli, kdy se oděl v polský stéjnokroj, vrátila se mu stará hulánská odvaha. Ten starý, nehodami osudu svého zdrcený člověk — obživil, rozjařil se. Vyznamenal se čestně ve mnohých potyčkách, ve slavném boji pod Iganiami byl jmenován rytmistrem.

Až konečně došlo i na něho. V potyčce pod Suchou, když udeřil se svou eskadronou na celý pluk ruských dragounů, prolétla mu kule z pistole prsami na veskrz. Strzyżowski přitřhl s celým plukem, dragouni odražení, vítězství zůstalo na polské straně.

S pokojnou tvář skonal starý voják. Lehkou a krásnou byla jeho smrt. Kolem něho se shromáždili mladší druhové. Strzyżowski držel jeho dlaň ve své ruce a plakal jako dítě, — do snu věčného hrály mu trubky hulánův a Mazurů, nad jeho hlavou vlály dvoubarevné korouhvičky.

„Krev smývá viny . . . jistě to pravda, plukovníku?“ . . . ptal se slabým hlasem.

„Tys je již dávno smyl, starý kamaráde!“ — odpověděl Strzyżowski vzlykaje.

Starý hrdina se zdvihl s napjetím všech sil se země. Na jeho tváři se zakmitl blažený úsměv.

„Hej, trubači,“ — zvolal s důrazem, — „hrajte mi pochod Dąbrowského!“

Z rány vytryskla silněji krev a zbarvila čerstvě přiložené obvazy.

Zazněla zvučná fanfara trubek. Umírající se ponořil v ty zvuky, snad se mu zdálo v tu chvíli o bojích na rovinách italských, a když trubači dohráli pochod do konce, — Jaszczuld již nežil.

Těžké bylo jeho provinění, — zbloudil v prvé chvíli unesení, leč přísně též odpykal svůj blud.

Duše jeho stanula před Bohem očistěná od hříchův a nepravostí . . .

Obětoval život svůj v obraně svobody své vlasti, zhynul jako pravý syn své otčiny.

*) bimbaša = major, praporník.

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Pokrok — Církve štít.

Není asi slova, jež na pokolení lidské dob přítomných tak mocným, neodaletelným působí kouzlem, jež nad srdci lidskými tak bezměrnou, neobmezenou si vydobylo vládu, jež s úctou dnes vyslovuje jazyků na tisíce všeho světa civilisovaného, jako slovo — *pokrok*.

A synové tohoto světa, kteří opatrnější jsou ve svém pokolení než synové světla, chopili se všemocného tohoto slova, by jim šlehali vznešenou tvář jimi tak nenáviděné *Církve katolické*.

Byla-li již Církev sv. pronásledována jako zarytá nepřítelkyně všeho vyššího poznání od kacířů křesťanského starověku, chtěly-li ji jako protivnici pravé lidskosti, pravého humanismu zatlačit do pozadí divé doby ke konci se chýlícího středověku, snažily-li se ji jako bezecnou ničitelku pokroku usmrtit, zadusit, osvícené hlavy XVIII. století, k době přítomné směle můžeme říci: „Ty's převýšila všechny!“

Kulturní historikové moderní ponořují své bystré oči do století křesťanských, pátrají a bádají, hledají, a než se svět nadá, již zní rozsudek jejich: Církev katolická — křesťanství, toť onen škůdce všeho pokroku, vši kultury a civilisace! V hojnosti chtějí synové tohoto století trhat plody se stromu poznání, církev však, tak pravi, zadržuje ruce jejich. K výšinám lidské dokonalosti chtějí dospět, výše všech pokolení předcházejících, ona však prý jim zbraňuje, by je déle v okovech nedospělosti držeti mohla. A bystrým okem chytrých synů dob našich vypátrali na staré Církvi této vše, co je způsobilé dáti jim za pravdu. [Donal: Die Freiheit der Wissenschaft str. 174.] Není moderní filosofie, není nově pojmenované vědy, jež by nevyřknuly hned z počátku smělý úsudek, že Církev jako falešnou zavrhnou nebo jako dětinou nebo slabomyslnou odstraní. Není novějšího přepychu moderních našich měst, jehož by se nezmocnil ďábel nebo svět — a nedal mu rázu divuplné čarovné formule proti Církvi a jejímu poslání! —

Ozvěnou — zoufalého vzteku Nietzsche-ových slov: Věčnou žalobu na křesťanství chci napsati na všechny zdi, kde jen jsou jaké. Mám písmena, jež i slepí uvidí. Nazývám křesťanství jedinou velikou kletbou, jedinou velikou zkažeností (Nietzsche: Antichrist 312) — jsou slova plna zloby Machara: „Kdyby lidstvo jednou dovedlo pochopiti, oč bylo křesťanstvím připraveno, musilo by provéstí nad svým lupičem soud, proti němuž byla by francouzská revoluce hotovou májovou idyllou.“

A co Církev sv. na žalobu tuto? Mlčí snad úžasem, padá snad pod tíží hrozného tohoto obvinění? Nikoliv! Čisté jest její svědomí, čisté jsou její ruce! — — —

Tvůrce vložil v ducha lidského touhu sebe zdokonalovati. A touha tato neutuchla dosud. Dokud na zemi budou kráčet lidské bytosti, dotud země bude svědkem snahy lidské po zdokonalení a pokroku.

Lidstvo na dráze této zadržeti, vyzvati je k zastavení, volati naň: až sem potud a nic dále! — bylo by urážkou zákona jeho přirozenosti, zneuznáním jeho určení a důstojnosti, známkou neposlušnosti vůči Bohu! (Felix: Der Fortschritt im Christentum.)

A je Církev schopna skutku takového? Pokusila by se začarovati člověka a odsouditi ho ke ztrnulosti, k životu ve smrti?

Ne, to není možno!

Chorobné, zkažené byly národy, když církev vkročila na půdu evropskou. Že v těle lidstva čerstvá začala prouditi krev, že život nový začal vířiti v omladlých národech, že položen základ a dán podnět k pokroku všestrannému, toť zásluhou křesťanství Církve.

Církev to byla, která mocně působila na rozkvět a rozmach vědy a umění. Církev to byla, která otvírala poklady vzdělanosti všem, i třídám nejposlednějším.

Popatřme jen do dějin vynálezů, jak odhalili tajemnou roušku sil přírodních, jak často důmyslně ušetřili námahy lidstvu právě sluhové této církve!

Patře do věků minulých, musí i Harnack (Wesen des Christentums str. 153) vyznati: Katolická Církev „přinesla mladým národům křesťanským kulturu; avšak nejen jedenkrát přinesla, by je na nejposlednějším stupni zadržela — nikoliv, ona poskytla jim něco zdokonalení dalšího způsobilého; ona sama tento pokrok řídila a vedla v době skoro tisícileté. Ona byla až do stol. XIV. vůdkyní a matkou, ona přinesla idee, stanovila cíle, uvolňovala a v pohyb přiváděla síly.“ —

Ale i když změnily se doby, i když Církev nebyla později a není ani dnes mocnou vládkyní, řídící osudy svých národů, i když národové ji odchovaní, ji povznesení zvolili si nové dráhy, na něž nechtěla a nemohla vkročiti Církev sv. — péče její a starost o syny nezměnila se nikdy.

I dnes je Církev — tím, čím jím byla ve středověku — stojí pevně na skále, hlásajíc ukazujíc na národy: Po tolik věků vedla jsem lid tento a nabádala jej a ukazovala mu záhady, řešila je, od vítězství k vítězství vodila, a čelo jeho zdobila vavřínem pokroku — a dnes zavrhuje mne lid tento, neuznáním a nevděkem, moderní dějepiscové moje zásluhy odměňují — já že podkopávám blaho jeho lidu, já že kladu okovy na ruce a pouta na nohy, křídla ducha jeho že víži?

Jako neposkvrnila Církev v dobách minulých svou čest nejmenší snahou vstoupiti v cestu pravému pokroku, tak čistým jest její štít i dnes.

A kterému pokroku — na poli duševním nebo na poli hmotném — zamezuje Církev cestu? „Daleko jest od toho,“ prohlašuje sněm Vatikánský (Sessio III. c. 4), „by Církev zabráňovala péči o pozemské umění a vědy, podporuje je právě a zvelebují měrou hojnou, neboť je si vědoma a váží si výhod, jež životu lidskému skytají; ba naopak doznává, že umění a vědy, jelikož od Boha původ mají správně jsouce pěstěny — k Bohu s milostí jeho vedou.“

Nemůže sice dnes Církev plnými rukama rozdávatí peněžní podpory, nemůže dnes zakládati university, jak to činila tak často ve středověku; přes to však podává ruku pomocnou, kde jen může, slovem i skutkem nabádá syny své hledati a zasloužití život svůj pravdě. A jako nejzářivější jména vědátorů a umělců zve Církev veškerým právem svými, tak i dnes sklání se nejedno čelo věnci slávy a úspěchu zdobené před matkou svou, církví katolickou.

A zatím co volá zástup nedouků: je rozpor mezi vědou a vírou, víra utlačuje a ujařmuje vědu, vykazuje právě století XIX. neméně než 160 slavných přírodopytců, kteří se nestyděli věřiti v Boha, ba z nichž většina byla přísně církevního smýšlení. (Schütz: Moderne Phrasen, str. 35.)

Pius IX. ve své známé Allokuci (*Iam dudum cernimus*) praví: „Žádají, by římský papež se smířil a srovnal s pokrokem a novodobou civilisací. Avšak nyní se tážeme těch, kteří nás vyzývají podati ruku dnešní civilisaci, *jsou-li okolnosti takové*, by zástupce Kristova na zemi mohly zlákatí spojití se bez těžké urážky svědomí s dnešní osvětou, jejíž vinou velmi mnoho zavržení hodných názorů, bludů a zásad se rozšiřuje, které se protíví katolickému (smýšlení) náboženství a jeho nauce.“

Duch lidský sveden jsa pýchou, opustil dráhu Bohem mu vytyčenou, odmítl božskou svou průvodkyni, víru — a posadil na trůn vědu, by s úctou k ní pohlížel jako k nadlidskému geni, který na klíně svém rozevřenou má knihu pravdy, v níž rozřešeny jsou již všechny záhady, v ruce pak třímá plápolající pochodně, jež přináší světlo do nehlubších tajů bádání. Ale krátkozrakost lidská a zloba přivedla tuto pyšnou vědu na špatné cesty. Stále výš a výše chtěla a chce vystupovati bez ohledu na vyšší normy: nic jí není svatého, nic vznešeného. Před čím se kdysi čela geniů křesťanských skláněla, to nemilosrdně trhá a pošlapává v bláto. A toto přestupování rozumu lidského přes věčné normy nezměnitelné pravdy a přes hranice víry, tento pokus zcela se osvoboditi od Boha a náboženství, nazývají zaslepení zastanci moderní vědy pokrokem. Nevěra je to, která pod jménem osvěty a pokroku protestuje nejen proti papeži, proti Církvi, nýbrž i proti samému Bohu, nejen proti tomu neb onomu náboženství, nýbrž proti náboženství každému, namáhá se na troskách všech vyznání postaviti sochu „vpřed krácejícího lidstva“, jedním slovem, nevěra ohlašuje nám své přích. (Felix: Der Fortschritt durch die Religion.)

Tedy to není pokrok, toť ztráta pravdy, to není vyšší náboženství, toť odpad od Boha, to není vývin sil nejlepších v člověku, toť zpětný krok k duševnímu převratu, skepticismu. (Donat: Die Freiheit der Wissenschaft str. 197.)

Proč by tedy měla Církev nepřáti snahám pokroku? Ba ona všeho druhu podnikům přeje, jim i žehná! Ona kladouc dělníku na srdce poslušnost a trpělivost a vyzývajíc pána ke spravedlnosti a lásce, umožňuje harmonickou součinnost všech činitelů na poli pokroku.

„Ještě jeden pokrok vedle pokroku duševního a hmotného — na němž Církvi záleží — pokrok mravní. Tento směřuje k zušlechtění všeho, co vůle lidské se týká, všeho, co k její výchově a posilnění napomáhá, jako náboženství, sebevýchova, cvičba v ctnosti a zvláště v nadpřirozené lásce.“ (Meyer: Die Welt, in der wir leben. Str. 75.)

Blaze bylo by lidstvu, kdyby takovou péči, jakou věnuje pokroku hmotnému a duševnímu, věnovalo pokroku mravnímu; neboť pouze jím člověk kráčí vstříc budoucímu svému cíli.

Církev svou snahou učiniti lidstvo ctnostným, podporovati pokrok mravní, všechen pokrok hmotný a duševní nechce zavrhnutí. V harmonickém souladu tkví síla.

„Vrcholu zralosti dospějí národové tehdy, kdy při jisté míře hmotného pokroku zároveň mravní pokrok postupuje a hmotný pokrok ještě předstihuje. Providenciální střetnutí pokroků těchto tvoří v dějinách světových veliká období národů, vrchol civilizace.“ (Felix: l. c. str. 97.)

Čím větší pokrok, tím hlouběji a šířeji musí mravnost zapustiti kořeny. Vždyť pokrokem stávají se poměry světové jen spleťtější, vášním lidským otvírá se pole rozsáhlejší. Běda, nepostaví-li jim náboženství svými zákony mravními pevnou brázu! Nepoloží-li náboženství mohutné stavbě skálopevných základů, přijde-li povodeň neštěstí, oboří-li se řeky vnitřních převratů, zavanou-li větrové nepřátelské politiky, padne dům tento a pád jeho bude veliký!

Tedy ta Církev sv., jež v minulosti pokroku přála a jej podporovala, jež není ani v přítomnosti pokroku pravého nepřítelkyní, táž Církev bude a musí býti v budoucnosti pokroku vůdkyní. Vždyť až do konce světa má býti národům svým matkou, jež stará se nejen o jejich život záhrobní, ale již leží na srdci štěstí a blaho jejich pozemské.

Msgr. Dr. Rudolf Zháněl:

Legionářův román.

(Ze skutečnosti.)

Byl v naší nemocnici na „patnáctce“. Všimnul jsem si ho proto, že svým ruským stejnokrojem lišil se nápadně od svých druhův. Od řeči příliš nebyl. Rád byl bych si s ním pohovořil o jeho osudech a příhodách, ale nemohl se k tomu odhodlati. Jednou měl vycházku do města, podruhé byl po operaci, pak zase měl horečku, anebo ležel na posteli. Až konečně jedenkrát, když i druhové vyzývali ho, aby přece něco vykládal o širé svaté Rusi, o neznámé Sibíři, a o nesmírném Tichém Okeánu, dal si říci, a zjevil román srdce svého.

I. V Rusku.

Jmenuji se Jan Feja, jsem obchodním příručím rodem z Turčanského Svatého Martina na Slovensku. Otce mám v Americe, dva bratři jsou již po dlouhá léta na Rusi, jejíž po-

měry i já jsem poznal ve svém mládí. Tehdy naučil jsem se také ruskému jazyku, který ovládám slovem i písmem. Roku 1915 byl jsem odveden k pěšimu pluku č. 71, jehož doplňovací těleso bylo v Trenčíně. Ale odtud poslali mne ku pěšimu pluku č. 82 do Székely-Údvarhély. Tam bylo mi prodělati perný výcvik, dne 29. listopadu 1915 odjeli jsme na ruskou frontu ku Wladimiru Wolyňskému.

Dne 2. prosince 1915 byli jsme již v zákopech, naproti nám stáli Rusové. Poněvadž jsem byl na Rusi více doma než na našem tehdy Maďary ovládaném Slovensku, nemohl jsem to také vydržeti v rakouské uniformě. Dne 11. prosince 1915 poprosil jsem našeho poručíka, aby mi dovolil vyjít na patřuli. Poněvadž poručík mne znal již z civilu, učinil dle mého přání. Maje takto volnost pohybovati se mezi zákopy rakouskými a ruskými, použil jsem toho a přešel jsem k Rusům.

Bylo to v noci. Rusové přijali mne vlídně, neboť mohl jsem se s nimi domluvit. Musil jsem se u nich v zákopech zdržeti až do rána. Dali mi chleba, doutníky, čaj. Když se rozednilo, zavedli mne k nadřízenému velitelství, kde mne podrobili výslechu. Byl jsem s transportem poslán do Olyky, tam sedli jsme na vlak, který přes Rowno vezl nás k severu do Saren.

Jízda na ruských drahách bývala v míru pohodlná. Jezdával jsem tam častěji, ve vzdušných, prostranných vozech je hodně místa, a vše tak prakticky zařízeno, že každý cestující může večer ulehnutí. Ale naše jízda pohodlnou nebyla. Jeli jsme ve vozech dobytčích, bylo v nich notně chladno, byly bez kamen, také jídla jsme valně nedostávali, pak jelo se velmi pomalu.

V Sarnech zabočili jsme k východu. Projížděli jsme rozsáhlé bažiny rokytenské, které jeví se oku jako nesmírná step, porostlá sporým lesem, a protkaná četnými řekami.

Dne 20. prosince 1915 dojeli jsme do Kyjeva, ale nezdrželi se tam dlouho, nýbrž vlak vezl nás ihned dále přes širokou řeku do Dárnice. Tam byl zřízen obrovský tábor pro zajatce, tenkrát však ještě velice primitivní. Baráků bylo málo, skýtaly nám málo ochrany proti zimě, paliva skoro nebylo. Pobyť v táboře tomto je nejbolestnější kapitolou mého života. Nebylo co jísti, chudička naše strava bývala velmi nechutně připravována, každý den umíralo několik lidí hladem. Tak měli jsme smutné, prasmutné vánoce. Vzpomínal jsem domova, a se mnou četní druhové, — se slzami v očích.

Hned jak jsme dorazili do tábora, přihlásil jsem se u velitelství jako obchodní příručí a prosil, abych byl přidělen do některého obchodu v městě. Bylo mi to sice slíbeno, ale přes všechnu trpělivost nemohl jsem se místa dočkat.

II. Na práci

V únoru 1916 sestavovaly se pracovní oddíly zajatecké. Nevěda v Dárnici dlouhou chvíli co počítí, přihlásil jsem se k oddílu, který měl jeti na polní práce do provincie Tavričenskaje.

Jeli jsme drahou. Zase přešli jsme široký Dněpr, odtud pak zaměřil vlak k jihovýchodu. Jeli jsme krajinami pilně obdělávanými, v nichž bylo však lesů jen velice poskrovnu. Potoky a řeky, jichž tu přes příliš mnoho není, plynou hlubokými úvaly velmi loudavě, tak že činí místy až dojem vody stojící. Osad je velmi poskrovnu, ale skoro všechny mají velmi výstavné, veliké vysoké chrámy ve známém slohu ruském s několika báními.

Ze stanic, které jsme minuli, zvláště utkvěla mi v mysli stanice Znamenka. Jest to veliký uzel železniční, kde stály vedle sebe asi čtyři vlaky, U Nikolajewska spatřili jsme široký chobot mořský, ústí to řeky Bugu. Odtud dali jsme se přímo na východ, v Chersonu vystoupili jsme z vlaku a byli vedeni k přístavu na řece Dněpru. Tam naložili nás na loď, na které jsme jeli po řece vzhůru. Loď byla sice námi hodně přeplněna, ale byla to pěkná jízda. Horko nám při tom ovšem nebylo, ale je v končinách těch podnebí mírnější, než u nás.

Pluli jsme asi šest hodin po majestátním tom proudu. Břeh je jenom po jedné straně vysoký, po druhé je úplně plochý. Osad na něm není příliš mnoho. Řeka je velmi široká, takže na některých místech se podobá skoro velikému jezeru; má mnoho zátoč, postranních ramen, hustých rákosišť, mělčin a přehlubokých tůní. Plavidel a lodí je na Dněpru viděti poměrně málo. Ne ostrovech a písčinách viděl jsem pobíhatí veliká stáda koní a krav.

Jeli jsme až do stanice Kachowoy. Tam čekaly na nás vozy, které dopravily náš oddíl do vesnice Novaja Majačka. Byli jsme tam rozděleni po statcích na polní práci, já přišel jsem ještě s četnými druhy do velikého mlýna.

Poněvadž mluvím a píši bezvadně rusky, byl jsem hned přidělen do kanceláře. Vedlo se mi tam velice dobře, ba ještě lépe než doma. V kanceláři byl jsem ve svém živlu, strava byla hojná a výživná, v rodině chleboďárcově byl jsem jako mezi svými. Majitelem závodu byl mladý muž, nedávno ženatý se dvěma malými dětmi. Sestra majitelky, Nataša, psala s námi v kanceláři. Stýkal jsem se s ní často, mluvila ráda se mnou, „abych prý se naučil lépe rusky.“ Tato všímavost švakrové byla však solí v očích majitele mlýnu; vypověděl mne proto ze služby. Měl pro dívku, která absolvovala celé ruské gymnásium, plány vyšší, než aby si vzala „plena“ (zajatce).

III. Ruským vojákem

Byl jsem na holičkách. Psal jsem sice již dávno před tímto časem Národní Radě do Kyjeva, abych byl přijat do československé družiny. Odpověděli mi, abych měl trpělivost; mám posečkati, až přijde emissař. Zatím mám pro něho připravovati půdu,

Tu vytrhl mne z nesnází bratr Natašin. Byl poručíkem 44. zápasného pluku v nedalekém Chersonu. Poradil mi, když nemohu vstoupiti do československé družiny, mám se dáti naverbovati k jeho pluku. Učinil jsem dle jeho rady, a tak dostal

jsem se do první roty 44. pluku. Bylo to v srpnu 1916. Jelikož jsem uměl rusky psát, přidělili mne do kanceláře.

Tam ztrávil jsem asi rok. Služba má líbila se a dařilo se mi dobře. Ráno vstávali jsme o 6. hodině, v létě o 5. Práce bylo sice dosti, ale přes noc sil jsem napínati nemusil. Strava byla dobrá a hojná. Večer zatroubil trubač a všichni společně modlili jsme se zpěvavým hlasem ruský Otčenáš. Dovedl jsem to tam na svobodníka.

Město Cherson líbilo se mi velice. Patří sice mezi menší města, čítá snad asi 40.000 obyvatel, má několik velmi pěkných ulic a kostelův. Nejraději jsem chodíval dolů k veletoku Dněpru. Je tam u něho veliký přístav; odtud plouly vždy lodě do Oděssy, Nikolajenska a pak proti proudu nahoru až do Alexandronska. Bývaly vždy velmi hustě obsazeny.

IV. Pod červenobílý prapor.

V září r. 1917 vypukla ruská revoluce a nastal rozklad celé ruské armády. Tu rozhodnul jsem se provést, oč jsem již dávno usiloval, přihlásiti se totiž do československé armády, která se soustřeďovala kolem Kyjeva,

Cestování v této pohnuté době bylo velmi obtížné. Všechny cesty a dráhy byly plny vojáků, vracejících se domů. Vlaky byly „natfískány“, že lidé seděli i na nápravách, stupátkách, ba i na střeších vagonů. Proto nemohl jsem ani do Kyjeva jeti cestou přímou; oklikou přes Nikolajewsk, Poltavu a Charkov dostal jsem se tam po mnohých nezbytných příhodách.

V Kyjevě, kde jsem se přihlásil k čs. legii, poukázali mne na kancelář legionářskou v Berezaně. Tam vřadili mne do čs. tatránského pluku č. 7, k 10. rotě a odeslali do Borispole, kde oddíl ten byl rozložen v místě a okolních vesnicích.

Časy tyto byly pro nás, Čechoslováky velmi těžké. Od západu tlačila se na nás hrozným náporem vojska německá a rakousko-uherská. V místě samém ohrožovali nás neustále ruští bolševici. A pak byla zima a nebylo co jísti. Jenom sem tam dali nám trochu sucharů, několik přehrší kávy a nějakého starého koně. Z nouze jedli jsme tam všechno, co nám přišlo pod ruce, ba ani psů a koček jsme se v hladu neštíteli. (Dokončení.)

Otakar Jakoubek:

Když řemeslo mělo zlaté dno.

Několik pohledů do minulosti.

(Pokračování.)

Břežní mlýn slul sladový, v němž se toliko samé slady mlely, jiné sluly šejdovna, bouda, hever, kde se pšenice a žito mlely, pak tu byla pila, valcha, šlejferna nožířská a pulrna, kteréžto poslední dvě se řemeslníkům jich potřebujícím obyčejně pronajímaly. K mlýnům náležel dům mlýnský, ležící na rohu, když se k sv. Anně šlo, kde obecní mlynář a chasa bydleli,

a naproti němu na levém rohu bylo stavení s mlýnem koňským, kde se slady mlely, když bylo málo vody, s pekárnou a se skladištěm pro měřičnou a mlýnské prachy *)

Obecní váhy často nelíbily se našim živnostem a řemeslům. Tak na př. když r. 1360 městská rada v Žitavě chtěla zříditi obecní váhu, ihned protivilo se tomu všecko řemeslo soukenické, obávajíc se, že by z toho škodu mělo. A tak i jiné obce z váhy obecné důchody i mrzutost mívaly.

Zajímavé zápisky, jak píše J. Emler ve studii „Domažlice a Chodové ku konci XVI. a na počátku věku XVII.“ o provozování živnosti v Domažlicích má tamní pamětní kniha. Tak na př. tamže r. 1587 řezníkům bylo pohroženo, že na ně budou puštěni huntéři, nebudou-li míti skopového a telecího masa s dostatek, jak se až dosud k velké hanbě města a zámku JMC. stávalo, a budou-li jehňata bíti a na krám starou ovci za jehně postavovati. A cožkoli ovec se do města přihnalo a ty se tři dny při městě pásly, měly býti i v městě vybity a ne jinam odprodávány pod pokutou 5 k. gr. Tedy řezníci bývali již před dávnými časy podšité šelmy!

Mydláři byli povinni (r. 1589) dávatí libru mýdla za 4 kr. a libru svíček za 5 kr., poněvadž v Domažlicích loje v mírnosti kupovali a k dříví, popelům, vápnu snadno přicházeli a sůl lacině dostávali. Mlynářům zakázáno (r. 1614) měřičnou na dvojí mírky bráti, někomu na větší a někomu na menší, pod pokutou 5 k. gr. m., a každý měl jen jednu mírku míti, kterých jde pět do větele. Ševcům bylo dne 16. října r. 1616 poručeno, aby z dobrých látek obuv zhotovovali, koží od nepořádných kožeľuhů nebrali, kor do obuvi nedávali.

Střevíce o dvou podešvích měli prodávati za 26 gr. o jedním za 20 gr. m., boty děvečkám dorostlým skopové po 36 gr. m., a telecí nejdražše po 40 gr. m. a podšití hovězí děvečkám po 15 gr., ale telecí laciněji.

Podobná ustanovení pro řemesla platila i jinde v Čechách. Živnostem městským leckde (na př. v Týništi nad Orlicí) v něčem uvolněno, ale na jiné straně velmi přituzeno. V uvedeném městečku na „literní umění, kunsty a jiná poctivá řemesla“ mohli rodiče děti své dávatí, když nebyly v službě a když rodiče za ně určili, že bez obyčejného propuštění z městečka jinam se neosadí a v jistý čas domů se vrátí. (Fr. Zoubek: „Týniště nad Orlicí“.)

V Novém Strašecí z masných krámů šel plat k obci, ne jinam, jak bývalo od starodávna. Práv, svobod, cechů, řádů a soudů mohli tamže užívati jako v jiných královských městech.

Nyní něco o řemeslnických pražských pořádcích v XVI. století.

Řemeslničti pořádkové náleželi druhdy k nejpřednějším činitelům obecní správy a v dobách politického hnutí bývali pořádkové nejhlavnější podporovatelé takového ruchu. Tak to bylo i r. 1547 v odporu proti Ferdinandovi I. Z té příčiny vyzdvihl tenkrát i král Ferdinand I. cechy řemeslnické, a ne proto, jakož

*) Týž: Kamenný most pražský a někdejší úřad mostecký,“ 1869.

by byl poznal těžkost lidskou, a jako by byl chtěl obecnému dobrému nadlehčiti, jak to ve svých majestátech na srozměnou dává.

Když po slavném svém příjezdu do Prahy r. 1558 k slavu městskému a zvláště k Pražanům se byl poněkud opět naklonil a některé z odňatých jim majestáťů a privileji vrátil, povolil i obnovení řemeslnických obyčejův a pořádkův, ale jen tak, jak dalece se zachovávaly při přijímání na řemeslo a při tovaryšských každého řemesla. Při tom ustanovil též, aby v prodeji ve všech řemeslech nic jistého, zač by koupeno neb prodáno býti mělo, sobě nevyměřovali, tak aby lidé drahoty varovati se mohli. Když pak r. 1562 milost císaře Ferdinanda ještě o něco povyrosla, uvolněno cechovní zřízení poněkud více, ano mnohým řemeslům byly jejich starodávne cechovní řády a výsady vráceny a stvrzeny, některým i rozmnoženy, zvláště udělením neb změněním znaku.

Většina řemesel dala si s povolením rady a purkmistra svá cechovní pravidla, takto obnovená, králem aneb městskou radou stvrzená, pro lepší paměť a jistotu do městských knih, jak na Starém tak i na Novém Městě, jakož i na Malé straně zapsati. Obnovení a taková vepsání starých zvyklostí do městských knih nedálo se při všech řemeslech ihned r. 1562 aneb brzy potom, ale při některých řemeslech až teprve po několika desíletích. Jiná řemesla sestavila se si teprve statuty cechovní až ku konci XVI. věku, protože před tím žádných neměla.

Podle takovýchto cechovních pravidel mezi l. 1562—1620 buď obnovených aneb znova vzdělaných, jichž kulturní historikové v knihách měst pražských našli, jakož i podle některých starších statutů, o nichž známo, že v době druhé polovice věku XVI. a na počátku věku XVII. byly ještě v platnosti, chceme v této studii podati obrázek cechovního pražského zřízení v této době, který se zároveň může pokládati za obrázek českého cechovního zřízení, poněvadž od pražských pořádků brali si pořádkové venkovských měst svá pravidla, a poněvadž někteří pražští pořádkové byli jediní pro celou zemi a jimi se všichni členové řemesla z celých Čech spravovali.

Správu každého řemeslnického pořádku vedli staří mistři, přísežní mistři čili cechmistři, kteří byli ustanovováni od rady hned po jejím obnovení. Starší pořádku rozhodovali m. j. pře mezi svými spolumistry vzniklé o věci týkající se řemesla, ano i pře a nesváry mezi jejich manželkami povstale. Ve schůzích cechovních dávali mistři do pokladnice příspěvky, pravidly pořádku vyměřené, u bohatších řemesel byly příspěvky ty větší, u chudších menší.

Kdož mistrovské právo chtěli dosáhnouti, musili si vyžádati od starších vstoupení do pořádku a v pořádku buď zvláště k tomu se sešlém aneb ve schůzi čtvrtletní (kvartální) mistrům svou žádost za přijetí do cechu přednésti. Potom musili se vykázati, že se řemeslu pořádně vyučili, musili před staršími na jich aneb jiných mistrů schválení ukázati, že sami řemeslo dělají umějí, musili přinésti vysvědčení o svém zplození z man-

želského lože a o své další zachovalosti, musili si zjednatí městské právo, k službě Boží pro čest a chválu Páně něco vosku a do pokladnice pořádku něco peněz složití, zavázati se, dokud by jiný mladší mistr do pořádku nebyl přijat, že bude podle starodávného obyčeje jiné mistry ke schůzím do pořádku a na pohřby zváti, a konečně slíbiti, že se v pořádku ctně a chvalitebně a podle usnesení, v cechu učiněných a starých zvyklostí zachová. Ti, kdož se v Praze řemeslu vyučili, byli výkazu o vyučení se řemeslu sprostěni, od cizích přivandrovalých tovaryšů se to však přísně žádalo, ano při většině řemesel bylo ustanoveno, že přivandrovalý tovaryš, jenž se chtěl ucházeti o mistrovské právo, musil v Praze u některého mistra určitý čas pracovati, u některých řemesel půl roku, u mnohých rok, u některých i dvě leta.

Chtěl-li si tovaryš cizí vzíti vdovu po mistrovi téhož řemesla aneb mistrovskou dceru, bývala mu tato lhůta zkrácena aneb i docela odpuštěna. O řádném umění řemesla přesvědčil se pořádek t. zv. „mistrovskými kusy“, t. j. uloženými pracemi, jež žadatel za mistrovské právo pod dohlídkou starších pořádků aneb i jen mistrů v určité době sám vykonati musil. Vyjmenování kusů mistrovských jednotlivých řemesel, o nichž předpisy v pravidlech pořádků byly položeny, zabralo by mnoho místa a proto, ač dosti zajímavosti v nich, přece toto vynecháváme.

Kdo pomáhal tovaryši při jeho mistrovských kusech, byl pokutován na penězích aneb i zastavením mu na čas aneb na vždy živnosti, a tovaryši se řeklo, když se svými kusy neobstál: „Uč se ještě a vandruj do lepšího vyučení.“ Synové mistrů nemusili pravidelně dělati žádných mistrovských kusů aneb jen takové, které chtěli. Také tovaryši, jenž si bral za ženu vdovu toho řemesla aneb dceru mistrovou, bývalo v některých pořádcích několik mistrovských kusů odpuštěno, nebo mohl dělati jen takové, které chtěl.

Některá řemesla neměla ani žádných kusů mistrovských (kočí, koníři, plavci, kramáři, lazebníci a j.), u některých mohl se tovaryš složením částky peněz do pokladnice od děláni mistrovských kusů vykoupiti, tak na př. u tobolářův 10 tolary, což se právem mistrovským nazývalo. Kdo v Praze byli řemeslu vyučení, nemusili se vykazovati, že „podle ustanovení církve svaté na svět přišli“, poněvadž to učinili již při přijímání na řemeslo, avšak vysvědčení o zachovalosti a o obdržení práva měšťanského nebylo prominuto nikomu. Bez měšťanského práva nemohl naprosto nikdo do cechu býti přijat, „neb řemeslo bylo živnost měšťská“.

Když se ucházel tovaryš o měšťanské právo, aby se mohl státi mistrem, doprovázei jej při některých řemeslech i starší k purkmistrovi, dávající o tom zprávu, že jest zachovalý. Cizí mistři, kteří přišli do Prahy, musili také přijati býti do pořádku, chtěli-li, aby jim provozování řemesla bylo popráno, ano někdy jim ani mistrovské kusy nebyly odpuštěny, a žádalo-li se na tovaryši, v tom pořádku, aby před obdržením práva mistrovského v Praze jistý čas byl dělal, musil za to cizí mistr větší

příjemné složití a obyčejně i svačinu vystrojiti. Výhody, které členové z pořádku měli, byly rozličné.

K nejpřednějším sluší přičísti, že vyloučili od vykonávání řemesla každého, koho byli do svého středu nepřijali, to pak se všelikými způsoby dosti stěžovalo, takže počet mistrů v řemesle udržován byl v míře skrovnější, takže všichni důstatek díla mítí, ano většina jich i k slušnému blahobytu přijíti mohla. Že to nebylo vždy k dobru obecně, netřeba uváděti a nářky na drahotu řemeslnického zboží opakují se velmi často, ano i na sněmích žalováno od stavů panského i rytířského na odírání jich poddaných měšťany a voláno r. 1543 o pomoc ku králi. S tím souviselo i přísné přihlížení k tomu, aby nebylo žádných humplířů čili stolířů, t. j. takových lidí, kteří nejsou v pořádku, dělali takové věci, k jakým bylo to aneb ono řemeslo oprávněno.

Humplířům se zboží u nich nalezené hotové i nehotové pobralo a dílem k prospěchu chudých neb špitálů a dílem pro pokladnici řemesla prodalo. Každý host, jenž své výrobky na jarmark přivezl, měl je dáti od starších svého řemesla ohledati, jsou-li hodné, a když ti je za takové shledali, mohl je prodávati, jinak mu byly pobrány a ve prospěch obecného dobra prodány. Též neměl žádný mistr dílo jiného mistra téhož pořádku snižovati, t. j. haněti, ani se nabízet, když se smlouvalo aneb dokonce již umluveno bylo o dílo, že je laciněji zhotoví aneb dodá, pod jistými pokutami, ano když se to častěji opakovalo, pod zastavením živnosti buď na čas, buď i na vždy.

Též měli řemeslníci právo potřeby k svému řemeslu na trzích týdních i výročních, jakož i v Ungeltě kupovati dříve než ostatní lidé, kteří směli teprve kupovati, když řemeslníci již svou potřebu si byli uhradili, ano některá řemesla měla právo smlouvané již věci od jiných osob za tutéž cenu pro sebe vzíti, a při tom jen povinnost hotovými zaplatiti. Rovněž některá pražská řemesla nesměla své výrobky prodávati jiným lidem a zvláště hostinským lidem (cizím), když jich potřebovali mistři jiného zdejšího řemesla.

V některých řemeslech nekupovali mistři potřeby k svému řemeslu sami (každý zvláště), ale „na jednu ruku“, t. j. starší pořádku aneb mistři k tomu zvláště vybraní zakoupili od hostů látky k řemeslu potřebné pro všecky mistry, z čehož pak každý mistr obdržel, jak byl svou potřebu před koupí vykl.

Někdy se učinila koupě i do zásoby na účet pořádku, a látky přenechávány pak s malou přírůzkou nad kupní cenu zdejším mistrům a zvláště venkovským, kteří jistě věci k řemeslu svému jen v Praze bráti mohli.

Pravidla tovaryšům dávali cechmistři a jiní mistři. U některých řemesel byla stvržena i purkmistrem a radou, u jiných zase pojata i do cechovních pravidel, jimiž se mistři spravovali, poněvadž obsahovala předpisy o zachování se mistrů k čeledi, čeledi k mistrům a čeledi mezi sebou. Tovaryši jednoho řemesla nazývali se jako „jednota“, také „mladší pořádek“ tohoto řemesla.

Když přišel do Prahy cizí tovaryš, vyptal se starší tovaryš přichozlího na všechny okolnosti, kdo jest, kde se řemeslu učil, kde pracoval, a seznavše, že jest řádný tovaryš, propili s ním malou částku peněz jako na uvítanou, a pak se mu starali o práci.

Vdova mohla řemeslo svého muže pod dozorstvím některého mistra dále vésti, dokud se nevдалa za muže jiného řemesla. Vypovídání práce dělo se jen v neděli po obědě, při některých řemeslech byla výpověď na týden, při jiných na čtrnácte dní (a to bylo obyčejně), při některých řemeslech na 4 neděle aneb jen v jisté určité časy. U některých řemesel bylo ve zvyku, že když tovaryš u mistra odpuštění vzal, měl z Prahy po řemesle vyvandrovat, a mohl teprve po čtvrt roce k dílu u jiného mistra vsednouti.

Rovněž přísně zakázáno loudění čeledi jednomu mistru od mistra druhého a hrozeno, když se tak stalo, i odejmutím živnosti na čas neb na vždy. V některých řemeslech nemohl mistr držeti tolik tovaryšů, kolik by chtěl.

Učedník byl 4—6 neděl na zkušenu, jak se mu řemeslo bude líbiti, čemuž se říkalo „košť“. Čas učení nebyl při všech řemeslech stejný; nejkratší byl 2 leta a nejdelší 6 let.

Po skončeném učení se řemeslu dáno učedníku ku žádosti mistra za vyučenou a poznamenáno to do register pořádku. Podávše takto výtah všeobecných pravidel pražských pořádků, vydaných v l. 1562—1620, nemůžeme pro obmezenost místa rozhovořit se o podrobnostech některých pořádků, které jednotlivé pořádky a obchody jejich zvláště charakterisují. Ale o některé zajímavosti přece ještě se zmíníme.

K obchodníkům více nežli k řemeslníkům přičísti dlužno také pořádek *šmejdiřský* a *šmukýřský*. K šmejdiřům se počítali, „kteří všelijaký šmejď od řemeslníkův domácích i přespolních aneb co sami udělali uměli, jako: železo, též železný, mosazný šmejď, niderlandské aneb vlašské věci, barvu, křidu, nitě, roušky, čepce, pasomany, knoflíky a p. prodávali.“ Zvláštní předpisy pořádku šmejdiřského byly: Aby sice do pořádku jen muži byli přijímáni, ale aby také poctivým vdovám a pannám, které od mladosti v té živnosti činný byly, živnost šmejdiřská byla dopřána.

Pražští řemeslníci často bránili šmejdiřům, aby na krámech od řemeslníkův cizích zhotovená díla svobodně neprodávali, avšak pravidly pořádku staroměstskou radou stvrzenými dovoleno takové prodávání věcí, a to proto, „poněvadž Praha v České zemi město hlavní a říšské jest a mnozí lidé ze stavů vyšších i jiní lidé z cizích zemí do Prahy přicházejíce, spatřují v městě Pražském na krámích všelijaká díla okrášlená, hodná i pěkně připravená, čehož se v jiných zemích a městech nenachází.“ Když však pražští řemeslníci za stejnou cenu, jak se od přespolních kupuje, dělali uměli pěkně a ozdobně, aby šmejdiři taková díla od nich kupovali. V té době neměl žádný kráječ sukna jiné řemeslo vésti. Učinil-li tak, bylo mu sukno jeho

pobráno do královské komory. Tím končím o řemeslnických pořádcích pražských v XVI. století.*)

Pročítáme-li Instrukce Jindřichohradecké z let 1583—1613, dočteme se v nich m. j., že řemesla a cechové, chtěli-li se v Jindřichově Hradci sejítí, musili opovědět se plně radě a oznámiti, proč a za jakým účelem sejítí se chtějí, sice si na nich vrchnost vyhradila přísné potrestání. Kdo chtěl v Hradci býtí měšťanem a městskou živnost chtěl provozovati, musil předem vrchnosti se opovědětí, list zachovací konšelům předložiti a měšťanskou přísahu učiniti, načež mu právo měšťanské dáno býtí mělo.

Též řemeslům a jiným městským živnostem v Rakovníku až do r. 1620 velmi dobře se dařilo. Zvláště várečnická živnost došla takového zdokonalení, že z ní bohatli obec i měšťané. Jak důležité bývalo várečnictví tamže, svědčí dodnes na obrubě vysoké brány na straně severní významně uprostřed mezi znaky všech v čas stavby té brány (r. 1518) zastoupených v Rakovníku řemesel se zvláštní pilností vytesaný znak sladovníků, jako významný jest na protější straně vyčnívající kalich jako znak utrakvistického vyznání obyvatelstva.

Cechovní spojení počalo tam nejspíše teprve v XV. stol., z které doby také nejstarší řád soukenický se připomíná. Jako statistický příspěvek jest zachovaná taxa řemesel v Rakovníku na počátku XVII. století.

K zvelebení průmyslu a obchodu, který, jak se často ve stati „Staří pořádkové řemeslníci v Rakovníku“ od Fr. Levého v „Památkách arch. a místop.“**) připomíná, nejvíce po okolí v rukou židů byl, přispíval nemálo dobrý stav silnic (karlovarské přes Mutějovice, Nesuchyň a plzeňské přes Senomaty) Rakovníkem vedoucích, jakož i výroční trhy, které, jak se zdá, dosti hlučně (16 dní) bývaly držány, při nichž cechmistři vyložená díla řemeslníkům prohlíželi. U koho pak špatná práce nalezena byla, ten zbaven byl na jistou dobu (do 14 dnů neb do roka) řemesla, výrobky pak takové rozdaly se mezi chudé.

Po těžkých utrpeních za války třicetileté klesl jako všude v Čechách i v Rakovníku průmysl, nejvíce však várečnictví, zvláště když po generální visitaci r. 1654 ustanoven byl pro město ták dvojnásobný, kdežto v kraji toliko ták jednoduchý se odváděl. K tomu stěžovali si za těch dob více než před tím všichni řemeslníci na „pohanské“ počínání židů, zvláště sedláři, uzdaři, koželuzi, krejčí, kožešníci, kloboučníci i punčocháři, kteří vícekrát na příslušných místech za ochranu svých živností žádali.

(Dokončení.)

*) Více nalezne čtenář: v Tomkové „Dějepis města Prahy“.

**) R. 1865.

Literatura.

POLSKÁ.

Przegląd powszechny r. 1919 č. 2. v přehledu literatury polské pokračuje v úvaze O przeszłą i przyszłą kulturę Polski (z minulé a budoucí kultury polské).

První díl začíná prací prof. S. Kutrzeby p. t. „Swoistość polskiej kultury i jej stosunek (poměr) do Zachodu“ (k západu), jejíž účelem jest objasniti, proč naše kultura duchovní, ač je součástí veliké skupiny kultury západní, přece liší se od francouzské, vlašské, anglické, německé. Podává krátký přehled historie polské, poukazuje autor na vlivy působící na duši polskou a to: 1. Církev a ji chráněné ideály křesťanské, které v pravdě do Polska přišly ze západu. 2. stát a jeho zřízení odlišné od západních států. 3. vlivy kultur západních, hlavně vlašské (v době renesance) a francouzské (zvláště od stol. 18.), méně již německé. „Tak se vytvořil přece jednotlivý typ polské duše, který přetrval všeliké zkoušky dělení a zkoušky vlivu cizích kultur. Méně snad tvořivosti myšlenkové v té naší kultuře, zdokonalení vůle, citu a temperamentu; ale jestliže možno ji nazvat mladší jako v poměru k jiným západním opozděnou trochu. . . tak možno nazvat ji mladší s hrdostí, že v ní morálního zdraví, chuti k životu, šlechetného ideálu více snad než u jiných starších kultur . . .“

Jak zaslouží si Poláci jména obránců civilisace proti záplavě od východu, snaží se zobraziti prof. W. Konopczyński v článku „Obrona kultury zachodniej“. Škoda, že autor svůj úkol skončil pádem samostatnosti polské; což po rozdělení Polska přestal národ býti záchranou kultury západní?

Dlouhá úvaha prof. Kutrzeby „Spoleczno — państwowe idee Polski“ klade otázku, zda byly v dávném státu polském vlastnosti, které by měly cenu pro kulturu? Stanoví dvě: idea svobody a práva a idea unie. Pokud se týče prvního, sluší podotknout, že na kontinentě evropském jediné v Polsce po celý čas její politické existence kvetly osobní a konstituční „prawa człowieka“ a to bez krvavých převratů, jak to bylo jinde. Pokud se druhého týče, je Polska typickým a jediným příkladem vzrůstu prostorů a lidí na základě dobrovolné smlouvy. Vyzařování ideí a pojetí právních z Polska na východ posvěcuje autor zvláštní článek konečný, shodný poněkud s článkem prof. A. Brücknera, o čemž níže.

Účast Poláků ve válkách za svobodu v době po rozdělení Polska“ líčí B. Limanowski. Je to téma častěji řešené, ale se zápletem sobě rovným. Rázu episodního je poněkud stať prof. W. Sobieskiego „Kościszko i Pułaski w Ameryce“ ukazující na spojení ideálů polských s americkými hlavně o Kościszkově, vyšlé z veřejné přednášky promluvené v Krakově. Daleko více však zajímavých a veřejnosti neznámých podrobností přináší práce dra F. Konecznego o „Wpływach polskich w zachodniej (západní) Słowiańszczyźnie“. Navazuje na písně legionářů „Jeszcze Polska nie zginęła“, která (o čem nikdo neví) byla — v různých dobách a v různých variantech — hymnou národní Slováků, Čechů, Chorvatů i Lužičanů; záslužný bojovník slovanstva i polského slovanofilstva prochází po řadě Lužici, Čechy, země slovanské a Chorvaty, a ukazuje působnost polskou v těch krajích, často přímo buditelskou, někdy (v Čechách) rozbíjející se o odpor těch, jimž mohla býti ku prospěchu. Prof. Brückner doplňuje dra Konecznego a líčí „Wpływy polskie na Litwie i w Słowiańszczyźnie wschodniej“ (východní); Źręgorzewski píše o „Działalności Polaków na Bałkanie i na dalszym Wschodzie“ (východě). Poslední zvláště přináší mnoho podrobností neznámých anebo zapomenutých, které by se ještě daly rozmnožit 36 dosud vyšlými ročníky „Misyi katolickich“ obsahujících téměř na každé straně zprávy o misionářích polských na Balkáně a v Asii; a přece jich činnost kulturní všude takové přinesla ovoce, jako činnost OO. zmrtvýchvstání na Balkáně, jichž blahodárnou činnost autor šíře vypočítává. Také článek prof. Pawlowskiego a prof. Romera v druhém díle přináší hojně doplňků s tímž zřetelem.

(Pokračování.)

Jaroslav Slaviček.

NĚMEČKA.

Kliment Kleeberger, *Das Mutterauge* (Oko mateřské). Cikánská povídka. Dědictví Maličkých, oddíl pro Němce, v Král. Hradci r. 1917 č. 61. Malá 8°. Stran 128.

Dědictví Maličkých vydávalo dříve kromě českých knížek pro děti také knížky německé, jež byly schválně pro Dědictví psány. Kniha tato není vydána přímo Dědictvím, nýbrž jako podíl pro něm. děti získána od nakladatelství Karla Aug. Seyfrieda v Mnichově. — Obsahuje velmi romantický příběh ze života cikánského. — Císařovna Marie Terezie nemohouc cikánů jinak přivést k řádnému životu usedlému, nařídila, aby jim byly odnímány děti a dávány do státních ústavů výchovných. Také cikánce Marrasové bylo vzato její nejmilejší dítě, malá Asta. Divnou náhodou byla dítě přijato za vlastní dceru od správce velkostatku Erasa. Když dospělo, zalíbilo se statkáři hraběti Sandorovi tak, že pojal sličnou Etelku za manželku. Ale po několika letech donesl drvaři jinak statného hraběte mrtvého z lesa. Asi náhlá závrať ho zachvátila, když stoupal po strmé cestě na skálu. Našli ho dole mrtvého s kusem zábradlí v ruce. Etelce zanechal hrabě tříletou dcerku Nelly. Když matka jednou odjela, nedala nesvědomitá chůva na dítě dosti pozor. Nelly padla do řeky, odkud vylovila ji podivnou náhodou cikánka Marrasová. Vidouc v zachráněné dívence obraz tváře své kdysi ztracené Asty, považovala cikánka dítě jako náhradu nebes za svého ztraceného miláčka. — Hraběnka Etelka, vrátivši se domů, pátrala marně po dceři. Mrtvola utopené chůvy Marky nemohla vysvětliti tajemství, jak dítě zmizelo. — Po desíti letech objevil se v téže krajině „španělský“ cirkus padrona senora San Salvadora s Indiány; atrakcí celé společnosti byla indiánská umělkyně Prima Saltonella. Padrone pořádal na ulici reklamní představení, když právě vdova hraběnka Etelka se svou matkou Erasovou šla do kostela. Hraběnka poznala v Indiánce svou ztracenou dceru Nelly. Cikánka Marrasová, která je s ostatními cikány aranžována v cirkus Saltonově jako Indiánka s Indiány, nechce Saltonelly vydati, také tato nechce matky znáti. Teprve až uvidí svou loutku a křížek, který nosila na krku, vzpomene si na dny minulé a poznává matku. Ale i cikánka Marrasová v hraběnce Etelce svojí ztracenou Astu . . . — Jak z tohoto náčrtu viděti, jest děj povídky velmi romantický a zauzlený. Knižka hodí se jen pro zralejší mládež. Jest psána velmi poutavě, takže nedáte jí z rukou, dokud jí nepřečtete.

Dr. Rudolf Zháněl.

Das Leben unseres Herrn Jesu Christi in Betrachtungen von Moritz Meschler, S. J. 10. a 11. vydání, 2 svazky, XXI. a 653, IX. a 587 stran. Nákladem Herdera ve Frýburgu 1919, cena nev. 20 M., váz. 26 marek.

Kněz jesuita Mořic Meschler, nar. 1830 patří mezi nejlepší z nejnovějších asketických spisovatelů. Byl po řadu let novicmistrem, má tedy zkušenosti k tomuto literárnímu odvětví potřebné. Vydal také celou řadu asketických knih, vesměs oblíbených a rozšířených. Pokusil se i o život Kristův. Tuto oznamované vydání jest určeno pro inteligenty.

O potřebě této knihy píše sám P. Meschler: Nový výklad evandělí a života Ježíšova! Jak často vyšly již! Co přinese toto vydání? Nic nového. Staré věci jsou tak krásny, že nemohou býti dosti často slyšeny. Jest to vždy píseň písní o milém Bohu a našem milém Pánu, i když se zpívá statisícovým nápěvem. Tato knížka nepřinese nic nového, nejvýše podá staré pravdy v novém rouše, známé pohledy v novém osvětlení!

A hle! mistr asketického odboru Meschler napsal tak krásný životopis Kristův, že dočkala se objemná kniha v brzké době jedenáctera vydání. Probírá se život Kristův dle evandělí. Příslušná částka jest otištěna a pak následuje na několik bodů rozdělený výklad, upravený v krásné rozjímání. Kritika řadí práce Meschlerovy k nejpovolanějším vůdcům života duchovního, které i za dnešních dnů vyvázejí celé hromady moderních asketických „cukrdlátek“.

Ještě stojí za upozornění, že vydal též autor život Kristův pro sloující mládež, který se dosud dočkal (má XX. a 684 stran) čtvera vydání.

Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Vítězná píseň a jiné povídky. Napsal Gabr. Ronaj. (Knihnice „Evy“, sv. VII. Olomouc.) Gabr. Ronaj znám jest dostatek čtenářům časopisu „Eva“, kde ukládá své slibné práce. V přítomném svazku povídek zahájil svá vypravování románek studentské lásky, která na konec nedá zapěti „vítěznou píseň“, ale přinese hrdinovi povídky za všechnu lásku sklamání. — Kdo s koho líčí humoristickým způsobem, jak vyzrál Jurka Galušek, pašák, na svého protivníka, strýce Valúšku, jemuž očesal všechno ovoce za to, že ho strýc stále vinil z krádeže, pronásledoval a kde mohl hojnými kopanci obdařil. — Smířil se s Bohem i se ženou. V této idyle zavádí nás spisovatel na boдрé Slovácko, aby nám představil boдрé strýce, z nichž vyniká hlavně Mičko, který, když se napije, musí Boha i svou ženu smířiti nějakým výdělkem. — Zedvora jest jímavým obrázkem, kde v boji utkvává se slepice vedoucí za sebou řadu kuřátek a busa s housaty. — Válečná lest předvádí nám strýčka Chlupa, polního strážníka, který pouhým svým zjevem zabrání krvavému boji mezi dvěma nepřátelskýma stranama pastevců. — Pečénky uvádějí nám na paměť látku dosti známou, kdy dědeček ubírá se do „búdy“ pro víno, ale tam se napije a usne, za ním jde zeť, dědeček se zbudí a přinutí ho, aby také pil a zůstanou tam oba, zatím co ve světnici prahne hrdlo pozvaným na zabíjačku. Konečně se do „búdy“ vypraví dědečkova dcera, chytí pětímásku spolu naplněnou, rychle běží domů, ale tam jest již prázdné. Pozvaní se ztratili. — Kříž předvádí nám stařenku, která má odjetí na faru k panáčkovi, ač jest pouze jeho tetičkou, ale nemůže se rozloučiti s křížem, který musí zůstat na výměnku.

Povídky jsou psány slohem uhlazeným a skýtají naději, že spisovatel přihlásí se během času s dílem větších rozměrů. Za dlouhých večerů stane se nepatrné toto dílko dobrou a zábavnou četbou, kterou nutno jen doporučiti.

Antonín Ježek.

Jul. Skarlandt: V poutech ideálu, román. Vydalo zemědělské nakladatelství A. Neubert v Praze. 1920. Cena K 10, mimo Prahu K 10.50.

Co se v Čechách vydává překladů cizích románů a vždycky to ani nejsou práce prvotřídní a mnohdy i překlad pokulhává. Každý denní list přináší román, zpravidla překlad. Jako bychom neměli romanopisců domácích a to zcela dobrých. Tomu nasvědčuje čilé nakladatelství Zemědělské (A. Neubert), které vydalo několik pěkných sbírek, mezi nimi i českých románů jako svrchu uvedený V poutech ideálu. Kdo po románech touží, nechť sáhne po tomto a bude zcela uspokojen. Jul. Skarlandt, takto úředník Českomoravské strojírny, ukázal, že dovede hodné čtenáře napínati, činy osob v románě zúčastněných do všech odstínů rozebírat, že má květnatou mluvu, jasný sloh, moderní obraty a ovládá všechny přednosti romanopisců. A při tom nejhlavnější, že nikde neuráží ani mravnosti, ani náboženského citění, že drží péro svoje, i když by mohlo popustiti uzdu. V tom ohledu román jest zcela korektní. Děj není rozvláčný, nepřivedeno mnoho osob na dějiště, ale kdo tam jest, ten plní svůj úkol dokonale. K hlavním hrdinům děje připojeno několik vedlejších dle nejnutnější potřeby. Na venek do Horšova přistěhuje se nová učitelka Lotta Jansová, byvši sklamána sochařem Albertem Trollem, s nímž měla dítě, které byvši dáno na vychování, neopatrností placených pěstounů zemřelo. Zde seznámí se s velkostatkářem Laurinem, bývalým don Juanem, jemuž se „zjevovala galerie žen“ a zvláště dcera podruhova Marta, jež trpí martyriem lásky a hyne vinou svého svůdce. Lotta odmítá zamilovaného učitele Jirku a po krátkém duševním boji bere si Laurina, jenž nyní vede řádný život. Mladá žena jest bičována výčitkami svědomí a vzpomínkami na Trolla a hlavně dítě. Před mužem všechno zamlčuje. Chce se zabavit hospodářstvím, cestováním, návštěvami Prahy, divadly, ale přece zůstává nespokojenou a k muži chladnou. Troll se zatím spustil v cizině, vrátí se, zase tvoří jsa inspirován vzpomínkou na Lottu, kterou posud miluje. Chce ji opět k sobě upoutati, než ta zůstává věrna svému muži. Udeří ji, rozbije její krásnou sochu a přechá na venkovský hřbitov, kde odpočívá jeho dítě. Manžel, který sám za svobodna hřešil, nemá práva pátrati po minulosti své ženy. Ta privilej mužů není prý správná. Rovněž pěkně líčena společnost bohémů, konflikt mužů v hostinci, poměr Lotty k muži, láska její ku Praze, Římu to Severu. Ilustrace na deskách

představující Lottu jako modelku (str. 76), není právě ke knize vhodná, má snad být lákadlem pro kupce, ale dílo spisovatele toho nepotřebuje. Liga † 12.

Vilém Němec, V noel pouště. Kniha lovů a dobrodružství se snímky fotografií autorových a ilustracemi Věnceslava Černého „Vilimkova knihovna mládeže dospívající“. Nakladatel J. Vilímek. V Praze 1917. Veliká 8°. Str. 226.

Zajímavá, pěknými obrázky ozdobená kniha, která čte se poutavě jako Mayovy cestovní romány, je rozdělena na dva díly; synové kmene „Hanetát“, a po stopách biblických. Spisovatel líčí tu, co sám viděl a zažil.

Vilém Němec, náš český krajan, měl vždy touhu poznati poušť. Proto r. 1886 odebral se do Kahiry, kdež žil delší dobu jako lékárník. Odtud neměl do pouště daleko, a často ji navštěvoval. Náhodou našel tam jeskyni, která mu byla útlukem a přístěším, takže mohl delší doba v poušti pobývat a pozorovati život zvířat. Mínil, že je v poušti sám, ale brzo přesvědčil se, že docházejí tam také Arabové. Němec vypátral jejich tajnou skrýš; byli podloudníci. Chtěje ji prozkoumati, byl od nich polapen. Když podloudníci poznali, že nechce jim škoditi, neublížili mu, ale byl přece nucen jíti s nimi. Aby měli bezpečnost, že jim nepokazí jejich obchodův, vzali ho s sebou na pobřeží Sinajské. Tam podniknul zajímavý lov na kozorožce a poznal blíže mravy Beduinův. Toť obsahem prvního dílu.

Druhý díl „po stopách biblických“ líčí výpravu, kterou r. 1893 vykonal s dvěma rakouskými šlechtici na poloostrov Sinajský. Byla to sice výprava jen lovecká, nicméně přišli při ní na mnohá místa, o nichž zmiňuje se Písmo sv.

Kniha Němcova čte se velmi pěkně, a jest potěšením, že nejsme odkázáni v literatuře cestopisné pouze na překlady, nýbrž máme také díla původní. — Názor na str. 172 o posláni Mojžíšově a o pouti národa Sinajem nekryje se s názorem naším, mládež dospělá sotva tomu porozumí. — Zajímavým je popis beduinské stráže v pevnůstce Nakchle uprostřed pouště poloostrova Sinajského (Str. 216). „Před branou stojí statný voják v beduinském oděvu na stráži. Rekl jsem, že stojí na stráži, to však netřeba bráti doslovně, neb voják sedí klidně na zemi, na klíně chová své nejmladší dítě a plete při tom punčochu. Před ním prohánějí se starší jeho tři kluci, právě před chvílí mu zuli za skotačivého smíchu pravou treпку a hrají si s ní jako s míčem. Šťastný tatínek se k tomu blaženě usmívá. Tu však spatřil, jak kolem rohu pevnůstky zabočuje sem cizí karavana. Hbitě vyskočí, volá na poplach, dítě odhodí do písku a běží pro pušku do brány, aby nám mohl vzdati čest, neb poznal v nás Evropany. Než svou zbraň našel, seskákali jsme zatím s velbloudů. Patrně pušku dobře schoval, aby ji jeho kluci nenašli a nehráli si s nebezpečnou hračkou tak, jako činili před chvílí s jeho trepkou.“

Kniha vykazuje mnoho zajímavých a napínavých episod, popisuje názorně poušť a život v ní, a bude dojísta čtena se zájmem.

Dr. Rudolf Zháněl.

O Arnoštu Haeckelovi, který nedávno (v srpnu 1919 u věku 85 let) zemřel, píše prof. dr. Em. Rádl (Nové Atheneum, září 1919) mimo jiné takto: „Pravilo se, že Haeckel ani nebyl opravdovým přírodovědcem, že byl hanbou svého století, . . . ale byl přece z mála těch lidí, kterými se nadchne svět a toto nadšení ukazuje, že Haeckel byl neobyčejným mužem. A přece jest opravdu jeho věda úžasně prázdná. Kdo se o tom nepřesvědčil z blízka podrobným studiem, neuvěří, jak se celá věda Haecklova smršťuje na několik duchaprázdných formulek, nikoliv jen nesprávných, nýbrž tak triviálních, že ani nestojí za to, dokazovati jejich nesprávnost. Jest pravda, že vědomosti Haecklovy z oboru biologie byly zcela průměrné a že ostatním vědám, zvláště filosofii, vůbec nerozuměl; neměl ani ponětí o tom, čemu učil Goethe a Lamarck, o kterých opět a opět psal; docela převrátil učení některých biologů jako C. E. Baera; pro náboženství neměl vůbec smyslu; jeho „monismus“ jest o mnohem duchaprázdnějším materialismem, než byl materialismus francouzský z 18. století. Jeho vědecké monografie jsou sbírkou schemat a slovních hříček; ani jediná myšlenka po něm nezůstala. Slovem, čtenář neuvěří, jak zhola nicotná jest věda Haecklova po obsahové stránce. Ale to ještě nestačí. Jest známo, že se Haecklovi vyčítaly podvody. Vyčítaly se právem. Haeckel si vymýšlel fakta

a kreslil dokonce tyto smyšlenky a uváděl je za doklady svých teorií. Prováděl to opět a opět; jeho vědomosti vědecké byly tak nepatrné, že nepochopil primitivnosti této metody, o etické stránce věci ani nemluvě. K tomu ke všemu byl Haeckel v polemikách hrubec, který místo argumentů polemisoval jen dokazováním, že jeho odpůrce jest hlupák a zpátečník.“ (Za takovým tedy člověkem šel všechen německý i český „pokrok“.) „Takovými těžkými chybami příroda (?) zatížila Haeckla a přece se stal vůdcem vědy svého století. Není to podivuhodné? Proč? Pracoval neúporně, agitoval (to jest pravé slovo a pravý důvod!), vůbec žil jen své teorií a i pověstné své podvody prováděl, aby jistojistěji ji dokázal. Věřil sám sobě a proto mu věřili ostatní. Nechtěl o této věci mladí adepti vědy přemýšlet.“ (Škoda, že prof. Rádl sám tento zjev nepodrobil rozboru a kritice.) „Ve světové válce byl Haeckel pro německého císaře a podepsal projev proti slovanským universitám v Rakousku. Tento fakt má, myslím, zvláštní význam v souvislosti s monismem. Přehlíží se jedna silná okolnost, která dala podnět k Haecklovu radikalismu protináboženskému. Haeckel formuloval své teorie a své útoky proti náboženství v letech sedmdesátých, když Bismarck organizoval kulturní boj proti katolíkům. Haecklovo učení o původu člověka z opice a o potřebě nahradit náboženství vědou bylo u valné části reflexem Bismarckova boje a bylo proto vládnější, než by se zdálo dnes. Když Bismarck vedl válku proti Francii, Haeckel mu zase vědecky přizvukoval; byl Haeckel už na počátku vládním mužem a není divu, že na počátku světové války začal housti stejnou a chtěl opět svým monismem podporovat Německo. (Zajisté zajímavý a odůvodněný výklad.) Za druhé se projevilo u Němců to, co bývá pravidlem v zemích politicky nesvobodných. Němci si odpírali svobodu politické kritiky a následek toho byl, že se jejich kritičnost vybíjela v jiných oborech, ve vědě a náboženství. (Fiat applicatio na dnešní poměry u nás!) Po této stránce byl monismus náhražkou politického smýšlení, ovšem špatnou náhražkou. (Opět doklad, kdo utrpěl porážkou Německa, zda víra či nevěra!) Vliv Haecklov byl v Čechách veliký. Česká universitní biologie žila zcela pod vlivem Haecklovým, pravda, nevědomky.“ (Hrozné přiznání!) „Pak měl monismus mnoho přívrženců mezi stoupenci Volné Myšlenky a soc. demokracie: F. V. Krejčí a Fr. Krejčí stáli Haecklovi zvláště blízko. Do češtiny přeloženy „Přirozené dějiny stvoření“, ovšem pozdě.“ Prof. Rádl dává na konec výstrahu mladým pěstitelům vědy, aby nevěřili slepě tak zvaným největším vědeckým autoritám své doby. L. † gt.

Přednášky, přednesené na ustavujícím sjezdu „Svazu křesťanského učitelstva československého“ v Praze, dne 13. července 1919. Nákladem Svazu, tiskem V. Kotrby. Stran 64. Cena 3 K.

Nová knihovna „Svazu křesť. učitelstva čsl.“ vydala čtyři přednášky a to „O výsledcích laické morálky“ řeč prof. Černého; „O úkolech křesť. učitelky v době přítomné“, řeč sl. Augusty Rozsypalové; „Nábožensko-mravní obrození československého národa“, řeč odb. učitele Karla Ježka; „Potřeba nábožensko-mravního základu ve vychovatelství“, řeč prof. Em. Žáka. Věru nevíme, které řeči bychom dali přednost, všechny jsou tak vystižné a důkladné, všechny zasluhují nejširšího rozšíření pro zásady, které nyní světem hýbají. Přednášky hodí se pro řečníky i pro každého, jenž se chce o těch předmětech poučiti. Snad ani nezarazí poněkud vyšší cena, než jsme byli nuceni za 64 stránek platiti.

Ráj. Jubilejní kalendář na přestupný rok 1920. Ročník první. K oslavě stoletého výročí úmrtí sv. Klementa a českých služeb Božích ve Vídni a třistaleté památky mučnické smrti blahosl. Jana Sarkandra vydán spolkem sv. Zity ve Vídni. Cena 4 K (bez poštovného.) Ve Vídni 1919. Nákladem spolku sv. Zity, Vídeň IX./4. Pulverturm-gasse 18. Tiskem „Melantricha“ Vídeň IX. Pramergasse 6.

Ceští katolíci vídeňští se tuží! Vedle četných podniků, o nichž podrobně pojednáno v tomto kalendáři odhodlali se u příležitosti tří svrchu jmenovaných jubilejů i k vydání zvláštního kalendáře, který pro Vídeň jest opravdu „jubilejním“. Než i jinde dostane se mu jistě laskavého přijetí právě pro ona jubilea, jimž věnováno jest v kalendáři přední místo. Kromě pak článků týkajících se výhradně našich lidí ve Vídni, jsou zde i pěkné povídky a črty zábavné, jako „Hodinky“ od M. P. „Strašky“ a „Soušedky“ od M. Alfonsy, „Kostelnice“ od téže, „Chci se dostat do nebe“.

Skutečná událost od S. Vladimíry atd. Kromě velmi četných vyobrazení k textu se vztahujících jest v čele kalendáře krásný obraz (na tvrdém papíru) sv. Klementa M. Hofbauera-Dvořáka. I několik básní, zvláště od P. V. Kubína, jest vhodně voleno. Doporučuji vše. Jos. Fabian.

Vzkříšení. Kalendář katolického lidu československého na přestupný rok 1920. Ročník XII. Redaktor a vydavatel Msgr. Dr. Karel Slavík. Všecka práva vyhrazena. Cena 3 K 60 hal. (mimo republiku československou 6 K 80 hal.) Nákladem Českého tiskového spolku v Ces. Budějovicích. Tiskem knihtiskárny Ant. Pelze v Příbrami.

Po „ročním kalendáři“, sazbách kolkových a obyčejných rubrikách kalendářních má ročník tento v čele básně Anny M. Kadlčákové „Vzkříšení“, načež následuje poutavý obrázek „Nezdárník“, který vypravuje oblíbený náš spisovatel Václav Špaček. Článek „Ta pověrčivost“ měli by si dobře přečísti a promyslíti všichni, kdož si dávají vykládati karty (dnes ještě — ve XX. století!) a pověrčiví spiritisté (duchari), by poznali svoji pošetilost . . . Vlasta Pittnerová má zde delší zajímavou práci „Ve zlých dobách“, Božena Hradecká pražský obrázek „Pepíček Bum“. Pilný pracovník literární vdp. Alois Dostál přispěl povídkou: „Poznali se“; Justus Aspera prací: „Milostpaní“, Anna Mittenhubrová skutečnou příhodou „Lumerčátko“, Ant. Brousil velikonoční povídkou „Pomlázka“, L. Grossmanová-Brodská humoreskou „Fonograf“, prof. Al. Adamus článkem „Jak se vyvíjelo české území od prvních dob až do dneška“ (s 10 vyobrazeními); Jan Staněk podal tu dle záznamu legionáře Jana Persana obrázek „Mezi životem a smrtí“. Kromě toho jest zde více článků kratších, ale zajímavých, básnička Fr. Lebora (V. Špačka) „Utěcha v Kristu“, důkladný přehled nejdůležitějších událostí v uplynulém roce a dosti vyobrazení k textu se vztahujících — mimo jiné i zemřelé spisovatelky B. Mellanové s kratičkým životopisem. Doporučuji vkusně vypravený kalendář tento rád.

Jos. Fabian.

Dramatické umění.

(Řídí Antonín Ježek.)

Ožehavá otázka divadelní.

Asi před půl rokem rozvinula se nadějně otázka zřízení nových scén a dnes — není o ničem ani slechu. Národní divadlo i přes finanční nezdár odložilo otázku zřízení slibované intimní scény „ad akta“, městské divadlo Král. Vinohrad vyhodilo s radostí operu a operetu, která živoří v oprýskaném sále v Hejnovce, býv. divadlo Pištěkovo za vděk vzíti nechce a v divadle Variété v Karlíně, na něž má zálsusk býv. zpěvohra vinohradská, sedí dále p. Tichý a hraje podle své noty.

Národní divadlo zavřelo brány divadelním referentům, kteří dostávali „volnou vstupenku“ od případu k případu, na návrh intendance, abnovalo sedadla i na druhé galerii, takže se do divadla málo kdo dostane a jest-li, získá po hodinovém čekání „ve frontě“ vstupenku někde u stropu. Přejde-li cizinec do Prahy, pokládá za ostudu, nebyl-li v Národním divadle a zatím, přijde-li k pokladně, varuje ho nápis, „bílá na černém“ — vyprodáno — ne na týž den, ale celou řadu předem. Jsou to přesmutné glossy k našemu divadelnictví a volají po okamžité nápravě, neboť obecnstvo odstrčeno pravým uměním vrhne se do kabaretů, zpěvních síní biografů a všelikých ochotnických, často podezřelých divadel, které s uměním nemají ničeho společného. Přece nikdo nebude tvrditi, že jest umělecká ta scéna, kde tak zv. obecnstvo hraje a zpívá zároveň s herci a pod.

Ožehavá otázka českého divadelnictví nesnese odkladu, každý umění milovný člověk má právo, aby mu umožněn byl vstup do divadla, jehož ceny beztak očividně jsou zvyšovány a což teprve až bude stanovena „daň ze zábav“. Dlužno podotknouti, že Národní divadlo počítá jen za záznam na poslední galerii hned 40 h (při hodinovém čekání)! Bude-li to tak pokračovati, nezbude než choditi kolem zlaté kapličky, do ní půjdou jen zbohatlíci.

„Caveant consules . .“

„Národní divadlo.“ „E v a.“ Zpěvohra o 3. dějstvích. Dle G. Preissové v hudbu uvedl J. B. Foerster. Dirigent B. Brzobohatý. Režie R. Polák.

K šedesátinám slavného skladatele vypravilo Národní divadlo v novém nastudování jeho „Evu“, jejíž premiéra byla r. 1899. Dilo jest vlastní zpracování Preissové „Gazdiny roby“, kdež hudební realismus neležel vystižného zobrazitele lidských vášní. Na pole ethnografie se skladatel nedal svést a následkem toho jest mluva všeobecně česká, těžiště položeno do psychologie dramatu, zdůrazněno vše čistě lidské. Svou hudbou vystihl Foerster plně nitro jednajících, zlobu i lásku, zasněnost nad ztrátou děcka, zklamání v manželském žití, sílu svrhnouti okovy, oulhu znovu žítí šťastně a spokojeně . . .

Mánka zpíval p. Schütz přirozeně a výstižně; role tohoto druhu mu svědčí samy sebou a on dovede v nich žítí. Jeho partnerkou byla sleč. Slechtová v roli Evy, přiléhavým zpěvem s důrazností vyzdvihla úlohu. Pí. Pivoňková jako matka Mánkova byla dobře vystižena. Samek p. Novákův byl novým; pokud se dalo, byl sehrán dobře mimicky i zpěvně. Pi. Rejholcová a p. Lebeda vhodně doplňovali celek. Dirigent B. Brzobohatý ovládal dobře orchestr, režie nepřinesla ničeho nového.

Nutno upozorniti divadelní správu, že na programech jsou často jména herců, kteří ve skutečnosti nehrají, tím jest obecenstvo uváděno v omyl, buď že herce nezná, nebo že divadelní správě nezáleží na tom, aby na program, který stojí jen 46 hal. uvedla správná jména.

Městské divadlo Král. Vinohrad. „Pařížanka“. Veselohra o 3 jednáních. Napsal Henri Becque. Přeložil Hanuš Jelinek. Režie Fr. Hlavatý. (Nově studováno.)

Pařížanka hrána byla samotnou slavnou Réjanovou, ale měla neštěstí jako ostatní hry Becqueovy, propadla. Auktor sám zemřel před 20 lety. Úspěch se dostavil teprve za hranicemi a následkem toho stoupl kurs i v Paříži. Veselohra jest ostře broušený kus, jehož středem jest žena, která chce se zbaviti toho, jehož přestává milovati. A milenec stává se tím žárlivějším na soka, jehož skoro dosud nezná. Pí. Urbanová-Sedláčková založila Clotildu jako elegantní ženu Paříže, švih a půvab pojiil se ladně s opravdově přepychovými toiletami pařížskými. Jejího manžela hlupáčka, který myslí, že má ženu pouze pro sebe, sehrál p. Hlavatý přirozeně, p. Veverka milenec přednášel místy strojeně. Souhra byla dobrá, rychle mluvení herců jest na úkor hry a vnimavosti obecnstva. Režie obstarána šťastně p. Hlavatým. Proč byla hra znovu studována, zda proto, aby pí. Urbanová-Sedláčková mohla se pochlubit svými toiletami, či pro něco jiného, není známo. Vzhledem k umění naprosto — nikoliv!

Česká dramatická literatura. Nové hry napsali: Otakar Storch-Marien „Nemorální komedie“ (aktovka). — Jaroslav Pasovský „Nad propastí“ (drama o jednom dějství). — Fořt-Kubík-Starý „Růže ze Sibiře“ (výpravná hra se zpěvy; provedena v Areně na Smíchově). — T. Záruba „Velká hra“ (sensační akt). — Otakar Růžička „Ouřadové“ (sehrál vzdělávací sbor vyšehradský). — Jan Nitura (prof. J. Loris) „Zbojníci“ (premiéra v Národ. divadle v Mor. Ostravě). — Lukávský „Lidé našich dnů“ (premiéra v stálém divadle na Kladně). — Městské divadlo Král. Vinohrad studuje původní novínku Jar. Hilberta „Pěst“: — Národní divadlo vypraví hru K. Čapka „Loupežník“, operu „Simson“ od Zamrly. — Jaroslav Borotínský napsal „Miluji Tě . . .“ (akt ze života mladých lidí).

„Různé.“ Na Národním divadle v Praze vystoupila pohostinsky v „Jekatěrině Ivanovně“ dramatická umělkyně, pí. Eugénie Salková, člen státního alexandrovského divadla v Petrohradě. — Klub solistů Nár. divadla uspořádal matinée, v němž sehrál „Perusalemský inkó“ a „Černá dáma sonet“ od Shawa. — Městské divadlo Král. Vinohrad vypraví Lessingovu pětlaktovou klasickou veselohru „Mína z Barnhelmu“ a Shakespearovu fantastickou komedii „Bouře“. — Reginald Dekoven skladatel „Robina Hooda“ a řady jiných oper zemřel v Chicagu. — Divadlo v Šarce zahájí letošní saisonu již počátkem května. — Nový divadelní týdeník „Jevisť“ začal vycházeti redakcí Jindř. Vodáka a Otokara Fischera. —

Drobné literárni a jiné důležité zprávy a úvahy.

Katolícke časopisectvo na Slovensku. Nepoškodí nám, keď si tak pozeráme naše kat. časopisectvo, lebo z tej prehľadky sa poučíme, čo máme a čo ešte nemáme.

Co máme? Máme mesačník Kráľovnu sv. Ruženca. Vydáva ju a rediguje Anton Hromada, farár v Stankovanoch, op. Lubochňa, župa Liptov. Cena 6 kor. Katolícki Slováci a Slovenky to rady čítavajú. Údovia sv. Ruženca bez toho časopisu by sa ani nevedeli s úžitkom modlievať modlitbu ružencovú. Do 32. ročníku už vkráča. Prekonala vážnu prácu cez 31 rokov na Slovensku. Pod vrchami v Stankovanoch pri peknom kostole B. Srdca Ježišovho rodia sa pekné myšlienky a snujú sa bohumilé úmysle adresované na P. Mariu kráľovnu to nebeskú nášho milého Slovenska.

Co máme? Máme mesačník Sv. Rodinu. Vydáva ju a rediguje Ján Vojtašák, farár vo Veličnej a správca kancelárie biskupskej. Cena 6 kor. Za sebou má 12 ročníkov. Jej zakladateľom je Anton Hromada, terajší redaktor Kráľovnej sv. Ruženca a neunávný spisovateľ katolícky. Sv. Rodina pestuje rodinky katolícke, aby dľa príkladu sv. familie žili. Rodinky sú fundamentom krajiny. Jaké rodinky, také krajinky. Od ducha našich rodín moc závisí. Ducha svätej nazaretskej familie sa usiluje Sv. Rodina do srdca svojich čitateľov zaštepíť, zasadiť, od toho úfajúc i lepšiu budúcnosť nášho milého slobodného Slovenska.

Co máme? Posol B. Srdca Ježišovho. 24. ročník. Vydávajú jezuiti v Trnave. Vychodí dvakrát mesačne. Rediguje ho P. Vendel Javorka, jezuita, rodák z pamätlivej Černovej. Prvé číslo v novej forme vyšlo skromne, le vnútarne bohato. Cena 10. kor. Duch jezuitov je zárukou, že Posol bude dobrou školou pre slabých vo viere a silných v dôvere v Božské milosrdenstvo. Heslom Posla je: milovať Boha nadevšetko a každého spolubližného ako seba samého.

Co máme? Spolok sv. Vojtecha v Trnave. Nateraz ale — žiaľbohu — celkom zaspal. Už na druhom raze ani len kalendára nedá. Pravda, údovia spolku na celom Slovensku sú nespokojní čím spolok sám sebe škodí. Ba či i ten spolok nejaká klika takýmto spôsobom nechce zničiť? Ten spolok by hádam lepšie fungoval v prostried Slovenska. Bylo by dobre sa zaoberať s tou myšlienkou: ten spolok preniesť na severo-východ Slovenska. A údov spolku treba upovedomiť, že pre jakú príčinu spolok už po druhu nevidá ani ten kalendár. Páni úradníci toho spolku aspoň len to — nech si držia za povinnosť: ozvať sa a odpovedať, údov uspokojiť, aby údovia vedali, čo je so spolkom, či žije, čo zamýšľa a prečo tak dlho drieme? Ci má ten spolok práve teraz — keď Slovensku svitlo — zaspáť? Sapienti sat. Qui potest capere, capiat.

Co máme? Máme „Kat. noviny“. Škoda nášho Kollára. Kým vládol Kollár — boly i „Kat. noviny“ i spolok vojtešský fungoval. Pominul sa Kollár — premenil sa i duch „Kat. noviny“. No, ale Kollár hľadel jedine na všeobecne dobro katolicizmu. Sebeckosť ľudská ale robí iba rozbroje — a rozdroje. Concordia parvae res crescunt, discordia etiam maximae dilabuntur; „Katolícke noviny“ — navráťte sa nazpät k tomu duchu Kollárovemu!

Co nemáme? Denník. „Slovák“ by najlepšie zodpovedal tomuto cieľu. „Slovák“ nech je denníkom. Slov. kat. ľud si to žiada, áno to musí byť — ale bez censury a slobodne nech je vždy a všade dorúčený.

Našinec č. 16. — o.

Jméno kard. Desideria Merciera se stalo za války známým širšímu obecenstvu; zde jenom uvádíme jeho filosofické spisy Logique, jež se dočkala šestého vydání, Metaphysique au Ontologie, rovněž šestkrát vydaná, jakož i Psychologie (r. 1905). Nyní vyjdou jeho spisy souborně. Jeho pastýřské listy v Belgii byly rozšiřovány tajným tiskem. Vyznamenán různými akademii a učenými společnostmi.

Vatikánská knihovna za války byla značně postižena. Správce její, P. Ehrle T. J., musel odjet do Německa a jeho nástupce, msgr. Ratti poslán byl do Poska, kdež je nyní nunciem. Návštěva učenců klesla ze 300 r. 1913 1914 na 4 r. 1917. Učenci zavítavší za války do Říma, náleží všem národům světa. Vědecké práce napsali: Msgr. Cerrati „T. Alpharari de Basilicae Vaticanae antiquissima et nova structura liber“, msgr. Vata s s o „Nevydané básně Torquata Tassa“, B. Nogara, president

papežské akademie pro archeologii, napsal předmluvu k dílu G. Pinzy „Látka ke studiím staré toskansko-logievní Ahnologie v Gregoriánském museu“, msgr. Mercati vydal dva svazky překladu řecko-benátského Codexu VII. a Librorum LX. Basilicorum summarium graece et latine Lib. I.—XII. Jak vidět, přispěl Vatikán za války značně ke vědeckému bádání. Lux.

Serafka. Dárek dcerám městským od Dobrovlastky (Marie Antonie) v Praze 1920. Nákladem družstva Vlast. Cena 3 K. V úvodě T. J. Jirouška podán stručný životopis autorky, členky řádu sv. Alžběty (1780—1803). Serafka jest krásné dílo ve formě povídky a vyšla už třikráte. Autorka dává v předmluvě: „Spiskem tímto jen to obmýšlím, dívkenko, bych svou ti mohla předeslati prosbičku; abys při zmitání a kolotání světských událostí jen ctnosti se nespouštěla, věrně náboženství se přidržela, a pak věř, že šťastná budeš jistě.“ Uprava je vkusná.

Spisovatelský čestný honorář. Ministr osvěty přiklil spisovateli Ferdinandu Dubravskému v Nitře za lidovýchovné spisy čestný honorář 3000 K. Rovněž magistrát ve Skalici přiznal mu čestným darem 500 Kč.

České veřejnosti literární i novinářské! Má velika zvěčnělá přítelkyně, paní Růžena Svobodová, ustanovila pořízením z 24. IV. 1917 na prvním místě mne vydavatelem svého odkazu literárního. Tento odkaz pojímá kromě prací beletristických, tištěných i netištěných, „také všechu dopisy osobní, rodinné, literární“, psané komukoli. Přeje si, aby mně byly tyto listy vráceny adresáty a abych z nich po svém uvážení uveřejnil jen částí zájmu všeobecně literárního, filosofického a kulturního a nic soukromého. A pokračuje pak doslovně: „Zakazuji si také všechno kramářství se svou pozůstalostí listovou, veškerý v ní lov za zajímavostí jakkoliv, požímanou. Víím, že v mé korespondenci jsou věci čisté efemérní, které vznikly z chvíle a pro chvíli, jejichž zájem pominul touto chvílí, ty buďtež rozhodně potlačeny, a otištěno buď jen to, co má hodnotu básnickou a dosah všeobecný.“ Ve smyslu tohoto přání zakazuji, aby kdokoli otiskoval cokoli z literární pozůstalosti paní Růženy Svobodové bez mého vědomí a souhlasu, a zakazuji také výslovně otiskování dopisů nebo částí jich v časopisech a prohlašuji dále, že budu soudně stíhat každého, kdo bude jednati proti vůli její zde vyslovené. — V Praze, dne 5. ledna 1920. — F. X. Šalda, Praha III., čp. 286.

Šbírka prací ze semináře českého práva počala v Praze vycházeti. Studium domácího práva musí se vzpružiti k velikým úkolům. Proto dr. Kapras umožnil autorům začátečnickům uveřejnění literárních prací.

V Obnově, v Rozhledě po literatuře č. 3 posouzena práce Frant. Šrámka „Tělo“, román. „Dílo to jest dekadentní, brání někde až s bažalností a trivialností“ — Scéna kupce M. s vdovou S. zcela dobře by se hodila do nejspodnějších románů pornografických — „Tělem rozpoutána vlna zevní živočišné rozkoše a tělesných radostí“ — P.

Také kritika. Škola a rodina, list sociálně demokratických učitelů, píše o Kronbauerově románu „Osířelo dítě“ takto: „Dikcí, vším aparátem románovým patří minulosti a do krásné literatury vůbec nepatří; prozrazuje téměř každou větou lokálkafé denního listu, žurnalistu, ale ne umělce.“ Ale hned román ten doporučuje do veřejných knihoven. „Prostého čtenáře jistě pobaví a zláká ho ku čtení knih dalších, jiných, umělecky (literárně) cennějších.“

Zvláštním zjevem jsou filmové romány, které se vydávají jako senzáční doprovody předváděného děje a prodávají se u pokladec. V tom se spatřuje veliké literární nebezpečí, sklon ke krvákům tolik odsuzovaným, literární brak, napínající nervy, drásající city, hromadící efekty.

Slovenská knihovna vydávaná k prohloubení naší znalosti Slovenska přinesla tyto svazky: Ant. Smrčka Morava a Slovensko po válce, K. Kálala Obrázky z dějin Slovenska, Alb. Pražák Samo Tomašík, E. Edgara Habánská keramika (Smíchov 294).

Kritická studie o Bílé Hoře. Tomáš Blatenský, spisovatel brožur „Dvě cirkve na soudu dějin“ a „Mistr Jan Hus“, jež se těšily takové oblibě, napsal nový spis: „Bílá Hora“, který stane se nejen nepostradatelnou pomůckou našim pracovníkům a řečníkům, ale zároveň i široké vrstvy lidu poučí o podstatě dramatu, který se před 300 lety odehrál.

Spis právě vyšel. Cena 1 K 20 b, poštou 1 K 40 h, 10 kusů poštou 10 K. K dostání jest u „České sekce diecéšního komitétu“ v Č. Budějovicích.

Prvé číslo deníku „Slováka“ přináší nadšený úvodní článek pro čs. republiku, pro tuto novou Velkou Moravu Svatoplukovu, ale varuje nynější vládu v Bratislavě, aby konečně nechala pronásledování a žaláfování pro přesvědčení.

Úřední listy čsl. republiky. Vyhláškou vlády republiky československé ze dne 30. prosince 1919 zastaveny byly dnem 31. prosince 1919 „Pražské noviny“ a „Prager Zeitung“. Od 1. ledna 1920 bude vycházeti „Úřední list československé republiky“ a „Amtsblatt der čechoslowakischen Republik“. Veškerá oznámení, která byla předepsána pro Pražské noviny nebo Prager Zeitung, budou na příště vyhlášována v tomto novém úředním listě. Vedle uveřejnění v tomto listě dějí se vyhlášky v úředním listě pro Slovensko „Uradne noviny“ jakož i v úředním listě civilní správy Podkarpatské Rusi.

Časopis „Sv. Vojtěch“, který se rozdává věřicím v našich chrámech pravidelně první neděli v měsíci, vyšel v nové úpravě se zajímavým, rozmanitým a bohatým obsahem. Kdo si měsíčník „Sv. Vojtěch“ ponechá, ať laskavě věnuje alespoň 10 hal. za každé číslo na tiskové výdaje a na stavbu chrámů v chudých osadách.

Bolševici a literatura. V brožurce V bolševicko-komunistickém Rusku, již napsal (co prožil) A. Kreza (V Praze 1919. Nákladem vlastním) je stať Literatura, umění, věda, z níž toto vybíráme: Bolševici zrušili gramatiku, píše se, jak se slyší, Interpunkci si dělá každý jak chce. Literáti, kteří neutekli, byli vyhubeni. Zůstali bezvýznamní obojživelníci a několik redaktorů bolševiků. Vynáší se bolševismus v prose i ve verších. Velebena prolitá krev. Bolševické básničky i prosa jsou primitivní a bombastické jak od nějakých sekundánů. Bronšteín Trocký napsal několik bolševických dramát. Lenin píše o komunismu. Ve výkladních skříních jsou bolševické letáky a brožury. Bolševici zastavili všechny nebolševické noviny. Tiskárny socialisovány, smí se tisknouti, co úřady povolí. Noviny vlastně jsou v Rusku jedny (Izvesti). Pravda a Severní komuna srovnává se s Izvesti. Nedělní čísla přinášejí sekundánské epeje a básničky. Vyvinulo se odvětví literatury tak zvané „náplsování“ nebo heslování na domech, při průvodech plné bombastu a krve. Podobně vybití malíři, sochaři, virtuosi, herci, nebo umírají hladem. Sochy se rozbíjí a odstraňují. Díla stavitelská se páli a boří. Z hudby zbylo několik bolševických pochodů, písní a odřhovaček. V opeře hrozný úpadek. Toť ráj sociálních demokratů v literatuře a umění.

Paběrky z novin a veřejného života.

Prof. dr. Rudolf Dvořák zemřel 1. února. Byl nejlepším znalcem orientálních jazyků. Zesnulý se narodil r. 1860 v Dřítíně jako syn učitelův, studoval na universitách v Praze a v Lipsku, r. 1890 byl jmenován mimořádným profesorem orientální filologie na pražské universitě, kde působil až do své smrti. Literární činnost jeho náleží dílem lingvistiky, dílem kulturní historie. Prof. Dvořák byl neobyčejně plodným ve svém oboru a napsal celou řadu děl o orientálních národech, přeložil mimo jiné z hebrejštiny knihy „Žalmů“, „Rut“ a „Velepísně“, různé práce arabských básníků. V roce 1915—16 byl zvolen rektorem.

† Norbert Drápalík, opat novoříšský, zemřel 25. ledna ve Sv. Chrásti u Seredu na Slovensku ve věku 59 let. Zesnulý byl mužem výtečných vlastností, velikým idealistou a štědrým mecenášem katolických podniků.

Václav Hübner, žurnalista, zemřel 7. ledna ve věku 62 roky. Narodil se v Praze, tam i studoval, působil v „Hlasech z Polabí“, „Českém Severu“, „Mor. Orlici“ a od r. 1895 při „Národní Politice“, jejíž byl zodpovědným redaktorem. Spolu redigoval „Časopis čes. úřednictva železničního“. Byl milé a šlechetné povahy. Pochován na Olšanech.

František Korběl, vlastenec českoamerický zemřel po návratu do Čech v Praze ve stáří 89 r. Vyvážel dříví z pralesa „Humboldtů“ v Kalifornii. Podporoval vlastenecké účely.

Úmrtí. Ve středu dne 21. ledna zemřel Václav Horák, oficiál stát. drah v. v. Pohřeb konal se v sobotu o půl 3. hod. odp. z kaple hřbitova vinohradského do rodinného hrobu. Zesnulý byl činným pracovníkem v oboru charitativním. Jsa dlouholetým členem spolku sv. Vincence, působil velice blahodárně ke zmírnění bídy lidské. Známá byla jeho činnost v dle sv. Františka Regis, kde byl několik let místopředsedou. Byl členem Mariánské družiny mužů a jinochů u sv. Ignáce v Praze, Domova sv. Antonína pro opuštěné, horlivým rozšiřovatelem „Kříže“ a „Marie“ mezi chudinou. Pravý vzor katolíka.

Jubilea letošního roku. Dne 5. února připadlo 100 výročí narození Boženy Němcové, jejíž sebrané spisy v Laichterově sbírce po 15 letém vycházení dokončeny (mimo korespondenci); 29. září bude sté výročí úmrtí Antonína Jaroslava Puchmajera, zakladatele první novočeské školy básnické, 21. listopadu bude vzpomenu 50 letého výročí skonu Erbenova. Z mladších bylo by Jakubu Arbesovi osmdesát let, M. A. Šimáčkovi šedesát. Také F. X. Svoboda dožije šedesátin, jakož i Jaroslav Vlček, známý dějepisec české literatury. Před sto lety narodil se malíř Josef Manes, jemuž bude věnována ročenka 1920, a před padesáti roky světlo světa spatřil malíř Antonín Slavíček.

Dr. Alois Musil jmenován řádným profesorem české university v Praze. Dle zprávy „Úředního listu“ jmenoval prezident republiky dekretem ze dne 24. prosince 1919 řádného profesora Viedeňské university Dra Aloise Musila řádným profesorem pomocných věd východních a moderní arabštiny na české universitě v Praze.

Jmenování. Farář basiliky sv. Václava na Smíchově, spisovatel vldp. Jan Pauly, vydavatel Věstníku katol. duchovenstva, byl jmenován skutečným neresidenčním kanovníkem ve Staré Boleslavi. — Jmenování p. faráře kanovníkem uvítají jeho přátelé jistě s radostí, neboť dostává se jím uznání neúnavné činnosti, kterou nově jmenovaný p. kanovník po dlouhá léta vyvíjí pro probuzení náboženského vědomí a na obranu práv církve v naší vlasti.

Literární jubileum. Slavil jubileum padesátých narozenin čelný belletrista český, dramatik a novellista MUDr. Josef Císlar, profesor české university a ředitel laryngologické ambulance naší druhé interní kliniky. Chodský rodák ze šumavského Trhanova, Thomayerův druh a krajan, jistě i ve mnohé příčině jeho následovník a žák, upozornil na sebe již v mládí hojnými belletriemi a články v našich předních časopisech, později i knihami románů a povídek ze svého rázovitého ovzduší domáckého, románem „Dvojí život“, povídkami „Na haltravské stoupě“, četnými pracemi dramatickými, hranými na Národním divadle i v divadlech předměstských (Na staré poště, Na šumavské pile, Stříbrná svatba, Soucit. Lekniny, Aeronautka atd.) Císlar má jemný smysl pro postavy rázovité a jasně, přímočaře stavěné, má dar velmi výrazné epiky kořeněné zdravými výrazy chodského lidu. Jako lékařský učenec pracuje zejména v chorobách hrtanu, nosu, průdušek a dutiny ústní a vydal po této stránce mnoho knih. studii a článků, roztroušených v čelných lékařských listech. Je vynikající praktický odborník.

Jubileum slavil p. A. Kulíček, redaktor „Jihoč. Listů“, a to dvaceti pětileté jubileum své redakční činnosti. Řídí od počátku vycházení „Jihoč. Listů“, které jsou rovněž plné čtvrtstoletí vydávány.

Literární jubileum slavila spisovatelka Vlasta Pittnerová a to dovršení 30letí své literární činnosti. Vystoupila tehdy povídkou, kterou otiskly „Zlaté listky“ v Písku a obdržela za ni cenu 10 dukátů. Od té doby je nepřetržitě činná. Rady románů a novel j-ích byly také přeloženy do ruštiny, polštiny a slovinštiny. Některé knihy vyšly také již ve druhém a třetím vydání, jiné jsou rozebrány. Nakladatel Promberger v Olomouci počal před nedávnem vydávati její Sebrané spisy.

Třicáté výročí smrti moravského historlografa Bedy Dudíka, rajhradského benediktina, autora velikých (původně německy psaných) „Dějín Moravy“, oslaveno. Byl to učený kněz, vzdělaný a poučený na hojných archivech domácích i cizích (římské, švédské), velmi svědomitý a pilný, ale bez pronikavější kritičnosti. Jeho sebraný materiál k ohromnému dílu byl vskutku veliký, ale nebyl zvládnut. A tak se v některých bodech Beda Dudík nezavděčil ani lidovému nadšení, které nerado vidělo, jak

v jeho knize padají některé staré a krásné legendy vlastenecké, ale nezavděčil se ani kritičtějším pracovníkům vědeckým. Beda Dudík psal původně německy; jeho jediným českým dílem jsou „Dějiny moravského knihtiskařství“.

Jaroslav Vlček šedesátníkem. Po matce rodem Slovák z Báňské Bystrice, od r. 1908 profesor pro dějiny české literatury, nyní organisátor školství na Slovensku. Napsal Dějiny české literatury a Dějiny literatury slovenskej (r. 1890).

Vyslancem Rakouska u Vatikánu jmenován bude Ludvík Pastor, autor vynikajícího německého díla „Dějiny papežů“. Pobyl leta v Římě, posledně jako ředitel „Istituto Austriaco“. Pochází z Cách v Německu a je 66 let star.

Jubilejní den Boženy Němcové, svátek jejích stých narozenin, opět intimněji připomíná velikou českou ženu, ve které už půl sta let tak rádi spatřujeme ztělesněný ideál češství. Narodila se nám slce v cizím, německém městě z otce rovněž německého původu, ale vyrůstajíc v půvabném českém zákoutí, dovedla silou své velké duše mocně a vroucně vycílit nejkrásnější zákony češství. Uměla se pohřbiti do duše českého kraje i českého lidu, vycítila v něm základní prvky povahové, jeho prostotu, ušlechtilost, hluboký cit pro dobro, lásku k přírodě a k pravdě života. Tato velická česká žena stala se nám jednou z největších národních učitelů. Jedna z prvních poukázala na vzácný zdroj lidové poesie národní, uměla jej přelít do svých knih, budila lásku k němu a účast. Ale zároveň s ním uměla vychovávat naše pochopení pro krásu lidové duše nejprostší, pochopení pro člověka vyrostlého sic v drsném klíně přírody, ale vyzrálých názorů a vyzlaceného citu. Naučila nás vážit si prosté přirozenosti povahy, zlatého srdce, které bije třeba pod nejprostší halenou horskou. Ta krásná slova, která nám napsala úvodem k „Chudým lidem“ stokrát nalezneme ztělesněna v jejím bohatém díle, žel bohu, tak brzy a tak tragicky přervaném předčasnou smrtí z bídy. Božena Němcová byla jedna z našich prvních učitelů tohoto mravního demokratismu, který dnes pozvolna zúrodňuje žíly našeho národa a vede nás k vyšším metám. Více než před šedesáti, sedmdesáti lety k němu již pracovala. Že vyzrál během těch desítek let a že se vtělil v tak nádhernou formu, jistě i ona, velická žena česká, přispěla k tomu svým obřím podílem. Také na tuto nesmrtelnou zásluhu její nesmí být při jubilejních oslavách zapomínáno.

Dr. Hugo Riemann. Dne 19. července 1919 zemřel v Lipsku ve věku 70 let, mimořádný univ. profesor dějin a esthetiky hudby ph. dr. Hugo Riemann. Byl vynikajícím myslitelem, paedagogem, reformatorem, vynálezcem nových cest ve vyučování hudby. Ve věku 50 let byl již čestným doktorem v Edinburgu, čestným členem akademií ve Florenci a v Římě, hudební společnosti v Londýně — a doma v Lipsku mimořádným profesorem — řádným se vůbec nestal. Němci ho ctili jako výtečného znalce dějin hudby, jejíž dějiny až do století 19. vydal v pěti svazcích. Napsal mnoho skladeb, hlavně však hudebních knih, z nichž jest po celé Evropě nejznámější „Musiklexikon“. Bylo přeloženo do angličtiny, frančiny, a dočkalo se v Německu 8. vydání. Náš Čechy zajímá, že upozornil na symfonie a vůbec na skladby výborných hudebních skladatelů. Ig. Zh.

Z České Akademie věd a umění. Ceny výroční присouzeny byly roku 1919 třídou IV. v jednotlivých odborech následující: V odboru výtvarném I. cenu výroční 2000 K obdržel Jan Štursa, sochař, za plastiky v posledním roce povstale a veřejně vystavené, II. cenu výroční 800 K František Uprka, sochař, za sousoší „Procesi“, které v posledním roce provedl a ve fotografiích předložil, III. cenu výroční 500 K A. V. Hrska, malíř a obrazy a litografie poslední dobou provedené, jež k žádosti předložil. — Cenu z fondu Leopolda Schmidta 1000 K Josef Drahoňovský, sochař a rytec, za figurální, v křišťálu provedené gemmy. — V odboru hudebním: I. cenu výroční 2000 K B. Jiráček, kapelník Národního divadla v Brně, za předloženou symfonii C-moll, op. 10., II. cenu výroční 800 K Boh. Martinů, učitel hudby v Poličce, za „Českou rhapsodii“ pro orchestr.

VLAST

ROČNÍK XXXVI.

BŘEZEN 1920.

ČÍSLO 6.

Prof. Václav Hübner:

Václav Šimerka.

(Ke 100letým narozeninám.)

V čísle 4. tohoto časopisu byla mezi „Paběrky z novin a veřejného života“ věnována stať: „Památce slavného matematika českého“ pag. 190. Řádky tyto mají za účel, podati o Václavu Šimerkovi podrobnější data, která byla uveřejněna v „Časopise pro pěstování matematiky a fysiky“ (r. 1888, r. 1890) od zvěčnělého tehdejšího redaktora prof. Augustina Pánka.

Václav Šimerka narodil se dne 20. prosince 1819 ve Vysokém Veselí, kde jeho otec Petr byl zprvu bednářem a později obchodníkem. Do obecné školy chodil ve svém rodišti, pak v Löwenberce v Pruském Slezsku a naposled v Jičíně; tamtéž studoval na gymnasiu za prefekta Kudrny a prof. Macháčka. V Praze pak studoval filosofii a v Hradci Králové theologii, kde byl r. 1845 vysvěcen na kněze.

Zprvu byl dosazen za kaplana ve Žlunicích u Jičína, kde ujímal se lidu ve příčině roboty, čím vzbudiv sobě nepřátele, nemohl se domoci žádného poněkud lepšího místa. Pokud ještě kaplanoval ve Žlunicích, podrobil se státní zkoušce z matematiky pro gymnasia a r. 1852 odebral se do Prahy, by studoval fysiku u proslulého fysika prof. Petřiny. Vykonal z předmětu toho státní zkoušku, poslán byl za suplujícího učitele na gymnasium do Budějovic, na němž po 9 let vyučoval matematice a češtině a také rok fysice s výborným úspěchem.

Seznav, že mu při profesuře nekyne naděje na postup, žádal r. 1862 za faru ve Slatině u Žamberka, která mu také byla udělena. Roku 1866 dostal se za faráře do Jenšovic u Vysokého Mýta, kde působil až do r. 1886. Když pak téhož roku dán na trvalý odpočinek, přesídlil se na Hradecko do vsi Praskačky, kde 26. prosince r. 1887 dokonil záslužný svůj život. Jednota českých matematiků a fysiků v Praze, vzdávajíc povinný hold vynikajícímu matematiku a čestnému členu, zbudovala na rově jeho za přispění četných přátel a ctitelů Šimerkových důstojný pomník, který byl dne 1. listopadu 1889 odhalen a posvěcen. Ač počasí bylo nanejvýš nepříznivé, bylo účastenství při slavnosti velice četné.

Po druhé hodině odebral se průvod na hřbitov v Praskačce, u jehož vchodu uvítán byl p. vikářem opatovickým V. Pišlem a p. farářem F. Ehrenbergem. Pp. učitelé z Praskačky a okolí

zapěli smuteční sbor, načež p. vikář Pišl přikročil ku posvěcení pomníku, promluviv za té příležitosti o zásluhách zesnulého jako kněze. Na to ujal se slova zvěčnělý předseda Jednoty českých matematiků a fysiků p. Martin Pokorný, ředitel vyššího reál. gymn. na Malé Straně a přednesl tuto slavnostní řeč:

„Stojíme nad hrobem muže slavného, pod skrovným rouchem ducha velikého, badatele neúnavného, jehož bystrozraku přesnadně otevřely se brány těžkých záhad matematických. Záhy byl pojat myšlenkou, šířiti vědomosti matematické v národě a brzy po svém vysvěcení na kněze snažil se dosáhnouti způsobilosti učitelské, což se mu také podařilo, takže po řadu let učil na latinských školách naukám matematickým a fysikálním. Avšak jako tak mnohý muž geniální, který si vědomí jest hodnoty vnitřní, tak i oslavenec náš neměl daru tohoto světa, zalíbiti se všem, a tu šlehal pak, že bohaté vědomosti nedovede využítkovati tak, jak si v mladickém zanícení svém činil naději. I opustil dráhu učitelskou a věnoval se zase původnímu povolání svému, správě duchovní, avšak ani na okamžik nepochybně při tom nejmilejší své družky, matematiky. Po více než 30 let, až do několika jen dní před smrtí, pracoval pilně na poli věd exaktních, a obohatil je nejedním vzácným plodem svého hlubokého bádání. Ačkoli nejsou díla jeho epochální, jsou přece vesměs významu tak důležitého, že došla uznání nejen u nás, ale i u národů cizích, zvláště však v literatuře naší budou mu zabezpečovati vždy jako spisovateli dráhu razícímu mezi odborníky místo z nejpřednějších.

Co pracím jeho dodává rázu geniálnosti, jest původnost myšlenek, vrcholící zvláště v práci „Síla přesvědčení“, která zajímala mysl jeho po celých posledních 10 let jeho života jakožto podařený pokus, podrobiti přesně nadvládě pravidel matematických i nejtěžší skoro záhady filosofické. A praví-li se, že sloh značí muže, tu jeho sloh jest odznak jeho mohutné pravdy. Jadrný a úsečný, při tom jasný a průhledný zůstane jeho sloh vzorem nepřekonaným. Jednota matematiků a fysiků českých pojala zajisté správně úkol svůj, pokládajíc za povinnost, uctíti trvale památku velikého muže toho a spoludruha, s nímž byla v nejčilejším styku vědeckém po všechn čas svého trvání. Obrátivši se k četným jeho přátelům mezi vlasteneckým duchovenstvem a k velikému množství ctitelů jeho činnosti vědecké, byla Jednota brzy s to, aby postavila jemu tento důstojný náhrobek. Nechť hlásá mrtvý tento kámen výmluvně všem budoucím, že zde spí věčným snem velduch, vyslání národu našemu jako jeden z těch, kteří duševní prací národům zabezpečují nesmrtelnost. Když v národě vzkypí staletá vášeň různění, kdy nejlepší síly národa klesají v hrob, utrativše život svůj v marném boji, až ocitá se brzy národ celý nad propastí zahynutí, tu anděl jeho strážný zahaluje tvář svou smutkem a žalně odstupuje od něho. Bůh mocný však, jenž nechce dáti národu tomu věčně zhynouti, vysílá mu v těžkou tu dobu muže, kteří nedbajíce válečného ryku kolem sebe, pracují o jeho povznesení duševní a nedají mu poklesnouti úplně. Bohu díky, že

národu našemu v minulosti rodili se vždy mužové, kteří pracovali na jeho roli dědičné a že i v tomto století na probuzení jeho ze staleté mrákoty a k zachování jeho dalšímu zrodili se hojně. K těm pak zajisté patří i oslavenec náš, který nedbaje bojů a rozruchu, pracoval neunaveně pro národ svůj až k hrobu. Vzpomínám slov básníka našeho: „Často může malá pastuchova chýška — více, nežli tábor, z něhož válčil Žižka!“

Zajisté nejlépeji platí slova tato zde nad hrobem muže, jenž z chudých rodičů českých vyšel, v tiché práci o svůj národ získal si zásluhy nesmrtelné. Žel, že nemešká již mezi námi! Dle obyčejného pojmání dosáhl sice věku blížícího se samé hranici života lidského, ale pro vědu zemřel příliš záhy. Duch jeho svěží a jasný až do poslední chvíle schopen byl života i dále, jen tělo chabé podlehlo neúprosné smrti; nechť žije duch jeho i dále mezi námi! Slibme si zde nad hrobem jednoho z nejslechetnějších mužů, před tímto jeho památníkem, že v duchu vlastenectví, neporušeného vášní, ve vzájemné lásce a shovívavosti a v neúnavné práci pro dobro národa chceme následovati jeho skvělého vzoru a pak zajisté dojdou platnosti další slova básníkovy: „Cesty mohou býti rozličné, jenom vůli mějme všichni jednu, stejnou!“

Pomník zhotoven jest dle návrhu prof. Moravce sochařem p. Janderou v Hořicích z tamního pískovce; na přední straně zasazen bronzový medailon, k němuž model zhotoven byl na odborné škole v Hořicích. Pomník nese v čele nápis: *„Zde odpočívá v Pánu P. Václav Šimerka, farář a zasloužilý spisovatel matematický. Nar. 20. prosince 1819, zemřel 26. prosince 1887. Na levé straně: Jednota českých matematiků; na pravé straně: Svému čestnému členu.“*

H. Uden:

Terque biceps.

Růženec znělek.

Název.

Je věru podivný a nutno doložit,
že na sto honů prorazuje anatoma —
ach, sonet sladký, étherický nad aroma
směl kdysi v lepších dobách lepším lidem zníti!

Dnes musí veršovec již gladiator býti,
sval dvojí cipů dvou, jenž pohne ramenoma,
a stejnou páku, která pérem jako rtoma
si troufá v zápas, trojí pavézou má míti.

Vzdech srdce rozechvělého vždy milosrdím,
když zapadne cos, třeba škodlivým i bylo,
se tvrdě pře a potýká s naivním klamem,

jenž vrchol dobra zří již v dalším kroku samém,
byť v mnohém způsobu se také přihodilo,
že vínem splášky měl, dřev trpkých pouchlat strdím

Ač také do moudrosti břitká směšnost vniká,
je zdravou snahou zlepšovati lidské stádo
a na doзору míti, co je bujně mládo,
by dorost dobrým byl, jak žádá eugenika.

Vtip náprav přirozeně přežitků se zřká,
těš se a strachuj, ochmyřující se brado —
těž dávné tyranství dislokovalo rádo
pluk švarných vojsk do hor, kde kretinismus vzniká.
Jak Voršila i s pannami kdys k Římu spěla,
že chtěla s papežem a v basilice býti,
však za návratu mučeníctví utrpěla:

prý z Asie houf dívek přijde do Evropy,
by hledal muže — buďtež hloupí jako snopi,
však pedigree, a spolehlivé, mají míti.

Kdo může za tělo se zdravé zaručiti?
Jdem rozrodem, jenž bují od počátků světa,
a často v pozdním koleně na podiv metá,
co raděj mělo dávno zhynouti a stlíti.

Dost nebezpečí na živé se tělo řítí,
dost uzlů zadrhnutých vlastní vina splétá,
však mnoho květů vábných z atovismu vzkvétá,
a mnoho kopřiv hluchých dědictvím je vzíti.

Jsme plémě v oběť dané: duch se rovná Bohu
a při tom tělo z trnů nevybaví nohu —
co zlého spolu s dobrem složilo se v stohu?

Sám lékař vím, že mnoho zříme, pravdu ctíme
a musí-li již býti, lecos dosvědčíme,
však plnou jistotu — probůh, což všecko vime?

Těž s dětmi vlídné snažení se obírá,
svět pomáhá, by najedly se do syta,
tak nahraňuje krev se proudem prolitá:
již barákové ležení se otvírá,

je darů přehojných, a k tomu od štíra,
jenž křísí pisklata napolů pobitá,
co zatím chtivost zisku špatně pokrytá
nám cenu měny na všech bursách potírá.

Co činilo se dřív — a činilo se dost —
jest ubožácké nic a miň. než lichá ctnost;
teď tolik rozdávají cizí missie,

že nikdo neví, co se sní a vypije,
a svrchovanost sama v rouše sobolím
dbá vděčnosti a díků s drobným okolím.

Že staří na pokoji zbudou, jen se sluší:
než zdravotnictví zorganizuje se řádně,
kdo stanou mimo soutěž, oddychnou si chladně,
by především se zabývali s lidskou duší.

S ní, která přemýšlí a ještě více tuší,
lze dohody a ladu docíliti snadně,
však ani nedovede chovati se zrádně
a potřeb těla nepopře a neporuší.

Vše dobré schváli a co nemožným je, řekne,
těž dlouhých rozvažování se nezalekne
jak interessent, který čistot ve svém bytě
dbá v zájmu vlastním s rozmyslem a náležitě,
tak trochu v rozpačitostech a s lehkým hněvem,
ze souhrn péčí nutných zavánívá chlévem.

Zní téměř adorací z plna nezkrácena:
lesk světél Božích, který z lidské duše září,
tak vítězným jest, že všechen pokus maří,
jenž vábí ho i s tělem v pouta připravená.

Boj sice zuří, slovo chrt a tisk je fena,
však nedovedou toho různí myšlenkáři,
ač neschází jim na jedech a na lektvaři,
by pevně zakotvila zamýšlená změna.

Čas míjí dál a duše, trvalý díl věčna,
se také v svůdcích sama spasí z nebezpečna
by povznesla se výš a k nebi, kde je doma:
jest určením, že nepodlehne vrátké době,
co nezná uzdy ani biče, leč jen v sobě,
a pravdou nevyvratitelné axioma.

(Pokračování.)

František Velehradský:

Boj proti mocným.

Úvodem.

Roku 1879 narodil se v Kněždubech, slovácké vesnici ne-
daleko hranic uherského Slovenska, manželům Krasovským druhý
syn, jemuž při sv. křtu dáno jméno František. Rodičové byli
chudí, měli malý domek, dědictví to otcovo, a asi 4 měřice
pole, podíl to matčin. Krasovský byl hospodářem u svého švagra
Pavlice, který byl dlouhá léta poslancem zemským za stranu
staročeskou. Měl ve Lhotě 4 usedlosti rolnické a byl bohatým
člověkem, že se mu v okolí nikdo nemohl rovnati. Toto za-
městnání u švagra přimělo Krasovského k tomu, že prodal svůj
po rodičích sděděný domek a koupil zaň dva pozemky po
půl druhé měřici výměry, takže polnosti jeho dosáhly velikosti
sedmi měřic ve Lhotě.

Šest neděl po narození Františka odstěhovala se celá ro-
dina Krasovských do Lhoty. Rodina byla tenkrát 5člená, otec,
matka a její matka, o tři léta starší bratr Františkův Josef. By-
dleli u švagra, který byl kmotrem obou synů a který nechal
svoji vlastní matku u chudých Krasovských, protože u sebe měl

matku své manželky, a mezi synem a matkou nebyl nejlepší poměr, protože delší dobu nežila se svým manželem, otcem Pavlicovým. Později si postavili domek na dluh a přestěhovali se do něho. Krasovský vystoupil ze služby od švagra po narození dcerušky Marie, koupil si koně a pronajal si na několik měřic pole, jejichž obděláváním a v zimě vozením dřeva z hor chtěl zajistiti své rodině živobytí. Když bylo Františkovi 5 let, pomrzla na jaře réž a ve žních přišlo velké krupobití, které zničilo všechnu ostatní úrodu.

Dluhy za domek a živelní neštěstí toho roku přinutily rodinu Krasovských k tomu, že odešli do služby na uherské Slovensko na dvůr Bobogdány, odkud vozil Krasovský do Čahnova, 5 hod. vzdáleného mléko. Dvůr byl majetkem císařským, mléko však měl koupeno Rieben, velkoobchodník mlékem z Hodonína, se kterým se osobně Krasovský znal, když ještě v Kněždubech založil si sýrárnu — první v tom kraji. Rieben a jeho paní byli ze Švýcarska, oba byli evangelíci, kteří časem měli mnoho dvorů pronajatých pro mléko, které posílali do Vídně a přebytečné, hlavně v létě o prázdninách, kdy Vídeň jest vyprázdněna od obyvatelstva, spracovávali na různé sýry. Dvůr Bobogdány byl samota u řeky Myjavy a patřil k vesnici Straže, kde byla maďarská škola, do níž musili oba hoši Krasovských choditi. Za rok se přestěhovali do Šaštína, slavného poutního místa, kde byla vedle státní maďarské školy škola tak zvaná císařská, kde se vyučovalo slovensky. Tam vychodili oba synové školu. František byl ministrantem, a již jako malý hoch stále si hrál na kněze. Stoly upravoval na oltáře, na nichž „sloužil“ mše, a mladší sestřička ministrovala. Rieben každý měsíc přijížděl z Hodonína a vyplácel služné a při tom vždy přátelsky radil, aby dal syny studovati. Jeho rad uposlechl Krasovský a dal nejprve staršího syna Josefa, potom i mladšího Františka studovati na gymnasium do Uher. Hradiště, kde měli z počátku oba velké potíže, protože neznali spisovné češtiny. Když byl František první rok na studiích, přestěhovali se Krasovští ze Šaštína do Čejkovic, odkudž po roku vrátili se do Lhoty do svého domku, kde začali obchod mlékem. Kupovali mléko z několika vesnic a posílali ho do Vídně. Za dobu služby na Slovensku vyplatili si všechny dluhy a dali oba syny studovati. Obchod mlékem šel jim dosti dobře, ale několikrát byli ošizeni od kupců ve Vídni, kteří mléko brali, ale neplatili. Krasovský však byl muž poctivý, který lidem ani haléře nestrhl při výplatě, i když sám ztratil ve Vídni několik set. Tak se jednou stalo, že posílal mléko nějakému Reichovi do Vídně, který jako žid udělal moudře krach a Krasovskému nezaplatil několik účtů, takže musel prodati pozemek, dědictví to manželky své, aby mohl všem zaplatiti. Proto jmění jeho se velice nezvětšovalo, ač pilný a podnikavý byl Krasovský velice. Míval i 5 koní a vozíval štěrky na silnice, písek na stavbu kostela, řepu na podzim, aby jen mohl zajistiti solidnost svého obchodu.

V té době umřela mu dceruška Marie, která probořivši se v zimě do rybníka, ublížila si tak na zdraví, že slabý žaludek

nemohl přemoci celkovou slabost těla, ze které se později vyvinuly souchotiny. František byl tenkrát v druhé třídě gymnasia, a zpráva, že sestřička jest smrtelně nemocná, působila na něho nesmírným dojmem. Jako ve snu spěchal domů, aby ještě živou zastal svoji sestřičku. Přišel odpoledne, ale sestřička už nemohla mnoho jasně mluvit a příští den ráno dotrpěla. Celou noc nespali a pozorovali ten hrozný kašel a to nesmírně bolestné dušení se, které člověku drásá srdce v hlubinách. Když k ránu dotrpěla dvanáctiletá dívka, padl otec Krasovský na kolena a plakal hořce. To byl první a poslední pláč, který František u svého otce spatřil za celý život.

Krasovský byl člověk velice citlivý, ale dovedl svůj hluboký cit zakrýti. V jeho povaze bylo cosi zvláštního. Jeho předkové byli polští šlechtici, mající své statky v Andaluském Újezdě v gubernii Cherspenské na Ukrajině. Po jednom vzbouření Polska musel opustit jeho předek své statky a usadil se ve Strážnici, odkudž se přestěhovali do Kněždubů. Tento původ jeho zračil se také v jeho povaze. Matka Krasovská byla žena velice krásná a velmi citlivá, při vroucné modlitbě vždy plakávala. Oba rodičové byli přísného náboženského života, a jejich děti byly také nábožensky pečlivě vychovány. Po 4 letech po smrti dcerušky Marie narodila se jim dcera Rozálie, která se stala miláčkem všech. Oba hoši byli už velcí, starší byl již ve státní službě, mladší v 7. třídě gymnasia.

V té době koupil Krasovský jeden z největších rolnických domů a několik polí, takže se stal významnějším ve vesnici. Zařídil si větší hospodářství a vedl největší dům z celé vesnice. Krasovská byla dobrá hospodyně, v Šaštíně naučila se umění kuchařskému, takže platila za nejlepší kuchařku v celém okolí. Po přesídlení do nového domu, který si Krasovský velmi mile upravil, stala se rodina Krasovských jednou z nejvzácnějších. Navázány styky s místním doktorem, nadučitelem, učiteli, s farou a s mnohými lidmi ze Strážnice, kteří byli častými hosty u nich. U občanů měl velikou vážnost, protože dovedli ocenit jeho velkodušnost v obchodě i v jednání. Hrdým byl na to, že všechno je dílo jeho rukou, že z chudoby vyšinul se dosti vysoko, a že dal oba syny své studovati.

Za takových poměrů přiblížil se čas maturity pro Františka. Byl to mladík štíhlý, krásných černých očí i vlasů. Jevil od smrti své první sestřičky sklon k filosofii, na gymnasiu patřil mezi nejlepší logiky a psychology, že dokonce v oktávě opravil v psychologii i samého profesora. Byl vážný a přečetl za studia nesmírně mnoho knih, od tercie byl pravidelným čtenářem novin, takže znal celý veřejný život. Zábavám se vybal a přemýšlel o tom, jak by mohl v životě mnoho vykonati. Od páté třídy, kdy o prázdninách vykonal na Velehradě exercicie, byl rozhodnut stát se knězem, doma ovšem mluvil s velkým nadšením o vojevůdcích a generálech, proto se všeobecně mysliilo, že bude studovati vojenskou akademii. O svém rozhodnutí s nikým nemluvil, to bylo jeho svatým tajemstvím.

Když složil maturitu a prožíval poslední studentské prázdniny doma, tu se otec ani neodvážil zeptati, kam půjde po prázdninách. Až jednou za černé hodinky, kdy srdce lidská se otvírají, prohlásil své matce a babičce, že půjde do theologie. Obě daly se do pláče a předkládaly mu obtíže jeho povolání, aby se jednou necítil nešťastným; zvláště matka byla proti tomu, ona si v duchu přála, aby syn její dosáhl nějakého význačného postavení ve světě, vždyť matky jsou uctěny ve svých dětech. První syn nedosáhl pro svoji eleganci, s kterou vystupoval, onoho místa, na kterém by se mohl tak pohybovat, jak on to uměl. K jeho vystupování bylo třeba šlechtictví a velkostatku, toho však nebylo a proto nedovedl se probíti ve svém úřadě a nepostupoval dle přání.

František však prohlásil oběma: „Volil jsem dle svého rozumu a své vůle, a proto i když budu nešťastný, nebude z vás nikdo mít na tom viny.“ Matka i babička se poddaly a otec, kterému rozhodnutí synovo oznámily, schválil jeho volbu. Podal žádost do Olomouce a po představení se arcibiskupu Kohnovi byl přijat. Po bezstarostných prázdninách odešel do semináře, do něhož si přinesl čistou a ideální duši, neporušenou fantasií a mravní bezúhonnost. Přirozený podklad zde byl, který světlem víry byl prozářen a posvěcen, takže mladý theolog snil o velké působnosti v lidu. Byl si vědom, že povolání má a proto s vřelým nadšením své duše a s ohnivým žárem svého srdce oddal se studiu theologie.

Rodiče byli spokojeni, protože na Slovácku jest kněžstvo ve velké vážnosti, a František matce sdělil, že bude studovati doktorát theologie. Tím byla matčina ješitnost ukojena, protože viděla v duchu syna přece něčím jiným než obyčejným kaplánkem. Otec Krasovský důvěřoval vždy svému mladšímu synu, staršího neměl příliš rád, protože mnoho peněz potřeboval a nákladně vystupoval. Jeho lehkomyšlnost a přílišná štedrost se otci mnoho nelíbila. František naproti tomu neměl žádných choutek, o šaty nikdy nežádal, mnoho jich nechtěl mít, nové mu museli vždy vnutiti. Chodil však vždy elegantně oblečen, jen že tomu nepřikládal žádného významu. Pozoroval městský život, snažil se vniknouti do základů veřejného života a pozoroval jednotlivé osoby a hodnotil jejich charakter.

Byl to mladík vážný, přemýšlivý, jeho hluboká víra zračila se v tom, že denně jako student chodil do kostela, kde se modlil růženec, který měl vždy u sebe. Modlitby denní nikdy nevynechal, ve vyšším gymnasiu chodil privátně ke sv. svátostem. Klášter františkánský byl svědkem mnohých jeho vřelých modliteb. Náboženství se rád učil, měl po celé gymnasium výborně z něho, nepatřil sice mezi nejlepší žáky, ale náležel k těm, kteří nikdy nesklamou profesora. Ve škole nechtěl vynikat, ale doma se vzdělával čtením a přemýšlením, takže při české práci o štěstí člověka podal tak hluboké nazírání, že profesor češtiny, který zrovna jeho přítelem nebyl, veřejně prohlásil jeho práci za nejlepší a hluboce filosofickou.

Ještě je nutno zmíniti se o jeho péči o zdraví. Řídil se zásadou: zdravá mysl ve zdravém těle, proto chodil denně pravidelně na procházku, zvykal si zhluboka dýchat, vystupoval do kopce u sv. Rocha, aby se plice rozšířily. V zimě bruslil na Moravě, v létě se koupal a plaval daleko po Moravě, hrál tenis při školních hrách nejlépe ze všech studentů. Obvyčně na jedné straně stáli dva profesori, profesor tělocviku a matematik, na druhé straně František Krasovský a svobodná sestra profesora matematiky. Ti čtyři uměli tak hrát tenis, že mnohdy až 30krát byl balon odražen, než padl naposledy buď daleko, nebo zase příliš blízko. Vydržel celé odpoledne hrát a často všichni se na ně dívali, jak jim to šlo. Důstojníci 25. mysliveckého praporu, kteří na Staré poště denně hrávali, nemohli se rovnati těmto 4 hráčům. Hudebníkem nebyl, rovněž ne velkým zpěvákem, ač rád zpíval a ještě raději poslouchal hudbu. V poslední dvě léta směli studenti choditi do Besedy dvakrát týdně, tam naučil se kouřiti a jednu dobu také chtěl oddati se pití, ale žádný nápoj nedovedl polahoditi jeho chuti, takže přestal vůbec pít lihoviny. Důvěrných přátelství nepěstoval, mluvil sice se všemi, vycházel s oběma spolužáky, s kterými bydlil, ale k nikomu nepřilnul úžeji.

Tolik bylo nutno úvodem předeslati o Františku Krasovském, jehož život a působnost chci v dalším vylíčiti.

Studia theologická.

V roce 1900 na podzim vstoupil František Krasovský do semináře olomúckého. Budova spojená s kostelem a farou u sv. Michala byla stará a nezdravá. Zvláště společné spárny nevyhovovaly zdravotním podmínkám. Dnes je celý nový trakt přistaven, jsou v něm sály a byty představených, spárny jsou ve staré budově, kde jedna nesla název „Peklo“. Byla to dlouhá místnost pro 30 spicích, ale jen s jedním oknem do dvoru a se skleněnými dveřmi do chodby. V ní spával i Krasovský. V semináři bylo 5 představených, z nichž největší úctě těšil se superior dr. Wisnar. Zpovědníkem byl Němec Demel. Čas byl účelně rozdělen, že bohoslovec neměl nikdy dlouhé chvíle. Fakulta theologická je umístěna ve staré budově, posluchárny měly lavice jako vesnické školy.

Všechno v semináři i na fakultě dokazovalo, že v katolickém Rakousku ani vláda, ani biskup nevěnují velké pozornosti oběma ústavům. V té době měla fakulta theologická jednu prvotřídní sílu z biblických věd a jazyků orientálních dra. Aloise Musila, který měl veliký vliv i na Krasovského. Jeho hodiny byly nejzajímavější. Uměl přednáseti, dovedl podati průhled do nejnovějších vymožeností vědeckých, a tu a tam poskytl neocenitelných poučení pro pastorační i veřejné vystupování budoucích kněží. Posluchači ho milovali, obzvláště Krasovský, který se oddal studiu theologickému s celým zápallem srdce svého. Z počátku činila potíže latina, v níž se všechno přednášelo i zkoušelo, ale za několik neděl se latinsky pěkně při

koloquiích odpovídalo. Filosofického ducha Krasovského uchvátila křesťanská filosofie, kterou přednášel dr. Kachník. Sledoval s takovou pozorností přednášejícího, že ho prvního vzal ke kolokviu a hovořili spolu tři čtvrti hod. o probrané látce. Probrala se logika, noetika, psychologie, metafysika. Nejvíce zalíbila se mu v noetice nauka o Verbum mentis, která řešila vznik poznání, na čemž vlastně cena každé filosofie stojí. O vzniku poznání v člověku jest 12 teorií, všechny tyto teorie prostudoval a poznal, že thomistická teorie jest nejlepší, protože vede k objektivnímu poznání. Bez toho život lidský není možný, to teprve život lidský činí opravdu lidským a člověka důstojným. Aristoteles nemůže býti překonán, a filosofie thomistická stojí na Aristotelovi, proto k filosofii věků patří jen filosofie křesťanská, která má kontinuitu od Aristotela a nepodléhá subjektivismu a jeho systémům.

Jelikož Krasovský měl hluboké nadání filosofické, nedělalo mu studium theologických věd žádných obtíží. Hned v prvním semestru vyšinul se mezi první posluchače, obdržev při zkouškách ze všech předmětů „Eminenter“. Po celé studium neměl jiných známek. Všechny předměty ho zajímaly; nespokojil se jen s přednášejícím, nebo jeho knihou, nýbrž z každého předmětu opatřil si aspoň 3 jiné autory, které studoval a srovnával, aby tak hlouběji mohl vniknouti do theologie. V prvním ročníku prostudoval všechny české filosofy: Masaryka, Drtinu, Krejčího a Čádu, poznal, že česká filosofie nemá svérázu, a že naši filosofové jsou více politiky než myslitelé. Jen Čáda věnoval se výhradně vědě, a byl také nejhlubším českým filosofem. V druhém ročníku prostudoval celou Summu sv. Tomáše. Při jeho subtilních distinkcích unavil tak mozek, že pozbyl spánku. Třicet nocí po sobě vůbec neusnul, proto byl lékařem poslán na měsíční dovolenou domů, kde chodě ve vodě a obklady ledovými na čelo zotavil se tolik, že po měsíci mohl denně půl hodiny studovati, ač lékař myslel, že vůbec nebude se moci vrátiti ke studiu. Zmocnila se ho vášeň studovati, zanechal kouření, protože budova nebyla zdravou, přestal vůbec pít pivo hned na počátku života bohosloveckého a stal se úplným abstinentem z těchto důvodů: 1. Pil-li večer při večeři půl l. piva, nemohl tak jasně a svižně chápati to, co po večeři studoval místo volného času. 2. Chtěl býti v každé hodině úplně sebe mocen, aby mohl odpovídati za své činy, proto nebylo možno vyvolávat náladu, jež vzniká po alkoholu. 3. Chtěl míti co nejméně potřeb. Proto se nepřihlásil do spolku abstinentů, které právě v té době povstávaly a horlivě se propagovaly, neboť sport nemá trvání. Dnes je jisto, že hlasatelé naprosté abstinence a předsedové spolků pijí, kdežto Krasovský jest plných 18 let abstinentem stálým. Ve III. ročníku počal již pracovati na disertaci pro doktorát. Vyvolil si tema historicko-právní, proto studoval prameny a knihy a shromažďoval látku, aby co nejrychleji mohl složití rigorsa. Intimních přátelství nenavazoval, protože všechnu pozornost věnoval studiu a přemýšlení. Vycházel však se všemi přátelsky, teprve v třetím ročníku oblíbil

si jednoho bůhoslovce z I. ročníku, s nímž uzavřel přátelství. Cítili se k sobě tažení jakousi neviditelnou silou, snad podobností povah.

Mluvili o způsobu přednášení profesorů, kritisovali mnohé domácí zařízení, snili o budoucím působení, o dalším studiu. Souhlasili ve svých názorech a tak se přátelství utužovalo. Prázdnin využil vždy ke studiu, přivezl s sebou bedny knih ze seminární i císařské knihovny, s nimiž ve svém pokoji nebo na zahradě prožil celé prázdniny. V parné dny letní, kdy po obědě všichni odpočívali, seděl Krasovský nad knihou a vypisoval. V tom vrznou dveře a babička vstoupí do pokoje, v němž studoval Krasovský. „Synku, celý dům odpočívá a ty si nedáš pokoje a pořád v těch knihách ležiš.“ Tak začala babička rozhovor s ním, radila mu, aby toho studia nechal, že jsou jiní kněží i bůhoslovci a přece tolik nestudují, že třeba dbátí na zdraví a raději jít na procházku. Udělila mu celou řadu rad a pokynů, ale když od knihy neodcházel, opustila ho, aby se poohlédla po domě a na dvoře, když všichni odpočívali před odpolední žnovou prací. Teprve k večeru vycházel na procházku a to se sešli s místními duchovními a s bratrancem, který byl také bůhoslovcem téhož roku, a pobavili se o místních věcech, politice i literatuře. Když však byla pilná práce doma, tu ochotně vypomohl; ve žních svázal obilí s otcem do stodoly, jindy s matkou zajel na pole pro jetel, kterého snadno nasekal kosou a naložil na vůz. Jel s kravami, když koně pracovali nebo nebyli doma. Častěji výjížděl jen se sestřičkou Rozkou, které byly teprve 4 roky, ale ráda jezdila na voze. Rád pozoroval dobytek ve stáji a radil otci, co by bylo dobré učiniti. Otec dal mnoho na jeho radu, kupoval stroje, které syn radil, takže u Krasovských byly všechny stroje k vypůjčení. Rodina jedla vždy společně, a k rodině se počítala děvečka i pacholek a každý nádeník. Jen v době mlácení strojem byl rozdíl, tehdy bylo k jídlu až 40 lidí a o ty muselo býti nejlépe postaráno, takže domácí mimo otce jedli až na posled, aby dělníci neměli nedostatek. Strava pro dělníky byla vždy hojná a dobrá, takže rádi šli ke Krasovským na práci. Někdy vycházel Krasovský do polí směrem ke Kopcům, kudy vedl chodník z Uher, po němž přišlo mnoho uherských Slováků, kteří jeli do Vídně, nebo šli do Dolních Rakous na práci. Uherští Slováci vždy cestou i při práci zpívali a jejich písně tak rád poslouchal Krasovský. Jejich národní i lidové písně svojí krásou vnitřní i nádhernou melodií unášeli duši Krasovského. Vyslechnuv zpěvy, ubíral se ve sváteční náladě domů. Tak prožíval první léta bůhosloveckého života v domnění, že celý jeho život bude krásným snem, že půjde od úspěchu k úspěchu a že dobude srdci všech lidí, se kterými se potká. Než mladistvé horování skutečný život spálil jako jarní mráz ničí útlé květiny.

(Pokračování.)

Fr. Leubner:

Mimo svět.

Z knihy „Můj kantor Život“.

Rád nazpět potulkou jdu vzpomínek,
kde nad samotou z nevděku jsem toužil:
Kdes jinde svět; tu les jen, mýt a vřes!
A jako do mátoh i den se po dni ploužil.

Měst dálných tam ni opar nevanul,
ni odsvit sinavý lem nebe nepodkalil,
co nad městy kdys tane k večerům,
jichž onam do modra jak mdlé by rtuti nalil.

Tam u nás, lesy trpce voněly,
dým ohňů hasnoucích vál trpce po pasečí,
hub vlhká plíseň dechla nad mechy,
schlo seno — — Tichá noc. A nikde vzdechy něči.

Den nedospav ni noci do slunce,
zas rosou umýval se chvatně do růžova:
Hej, uhoď na zvony! Noc, sen — ten tam!
Vem kosu na plece! Kde práce, k práci znoval

Pan kantor Život sedl u varhan.
Mše práce neopozdil důtklivě mi kázal.
Mně není stud: já stál mu u měchů,
než chleba za skývu jsem snopy cizí vázal.

Můj kantor znal i svět, kdež mně byl snem.
Ač noty přepsané lét dlouhých páchly plisní,
já měl je rád i jeho kroniky —
dech stařiny i v nové promíjej mi písni.

Mne k lidem chorým vodil besedou.
Což u nich divu, řeč-li o kmotřence Smrti,
když o Života zlaté knize umlknou,
v níž blednou jména jich, a papír jest jen z drti — —

Bděl kantor Život přísně nade mnou.
Což mohu za hlavu, co od něho jí vkuto?
Co jinak vím, čtu jemu za zády
a po samotách oněch znám zas ves jen tuto.

Mám rád ji domky na pouť bílené,
kout jizby pod křížem, kde holubička visí,
v nich čisto, pohledno, vždy vůně zákvasná —
vždyť na domácí chleby v nich se díže mísí!

Zde stála Praha...

Z knihy „Můj kantor Život“.

Měst koruno a slávo, jase vidln Libušiných,
co hasneš krvi, Praho, do západů sinných?

S dum chladným povzdechem se hallš do závojų vdovích,
bdi nad hlavou ti noc, tvůj den spí v hlubých rovích?

Tma mûrou dávi hruď, mar černých příkrovy tě tulíc,
jak pohřbů pochodně kde světla hasnou ulic?

Jen jezy ječí jizlivě. Snad žárné meče kalí
hněv proudy chladných slz, co Vltavou se valí!

Chlad vane z Hradčan ostrohu, tmy na splývavé stíny
ční chrámu lešení a věži ostré klíny.

Stín mdlobný váhá u mostu. Kol máchnul rukou těžce,
jak vozka Slepého již mládence a věštce.

Zde Praha stála, stála kdys — — Co k jitru z blízka šumí,
den o chléb neslyší, noc tupá nerozumí.

Den mužů, stavba výš, krok vpřed, zrak vidomých, cti snaha,
den bílý květ, či krve nach — — Zde stojí Praha!

Alfons Pryč:

Sláva a pád národa israelského.

(Pokračování.)

5. Celý svět tedy očekával toužebně Mesiáše, a tušil, že doba jeho příchodu je tu. A tušení to nebylo klamné. Mesiáš skutečně přišel, Ježíš Kristus, vtělený Syn Boží, za vlády římského císaře Augusta a Heroda, krále židovského. Úkol, jenž ukládal vyvolenému národu, aby nesl a sřežil poklad zjevené pravdy a budil v národech touhu po Mesiáši, byl dokonán. Další osud národa židovského závisel na tom, pozná-li svého Mesiáše a jak jej uvítá. A hlas Jana Křtitele, bezprostředního předchůdce Mesiášova, volá důtklivě z pouště: „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské! Připravujte cestu Páně. Již stojí uprostřed vás, ač ho ještě neznáte . . . Vznešený jest a svatý, že já nejsem hoden rozvázati mu řemínky obuvi . . . Poznejte a vyznejte hříchy své a přijměte ode mne křest pokání, a On vás pokřtí Duchem svatým a ohněm, a všeliké tělo uzří spasení Boží . . . Nespoléhejte se, že jste synové Abrahamovi: to nestačí; Mesiáš chce po vás kající, upřímné, čisté srdce, a skutky spravedlnosti. Ať, sekera v ruce jeho, a kdo bude shledán planým stromem, bude vyfát a spálen. Přichází s věječkou a oddělí plevy od pšenice a spálí je ohněm nehasitelným.“ (Mat. 3; Mar. 1; Luk. 3; Jan 1.)

Nuž, a když Mesiáš veřejně vystoupil, prostý lid divil se jeho moudrosti, miloval jej pro jeho nezměrnou dobrotu, žasl nad jeho zázraky, hrnul se k němu odevšad, nazýval jej prorokem Božím, tušil v něm očekávaného Mesiáše a chtěl jej mít svým králem.

Právě ti, kteří jej měli nejspíše poznati — Farizeové, největší horlivci o zákon, učení zákoníci a vzdělání, bohatí Saduceové, nepoznali a neuznali ho za Mesiáše: rouhá prý se Bohu a svádí lid, nazýváje se Synem Božím; je hříšný Samaritán, ba

posedlý zlým duchem. Marně jim Kristus vytýkal: „Znáte písma a vidíte, jak se všechna proroctví o Mesiáši na mně splňují;“ marně poukazoval na své zázraky.

Odkud ta zaslepenost a zatvrzelost? — Vytýkal jim jejich pokrytectví, pýchu, lakotu a jiné neřesti, napomínal k pokání, hrozil jim trestem a zavržením. Hlavní však příčinou bylo, že nevyhovoval jejich nadějím. Očekávali Mesiáše, jehož prvním činem bude vyhnati Římány a vyprostiti svůj národ z poroby. Očekávali Mesiáše, jenž obnoví a převyšší slávu království Davidova, přemůže všechny pohanské národy a založí světovou, věčnou říši. Jerusalemem bude hlavním městem toho království, oni pak vládnoucím, vyvoleným národem, jemuž budou sloužiti a bohatství své přinášeti ostatní národové.

Všecko to bylo ovšem předpověděno od proroků; bylo to však miněno a splnilo se v duchovním smyslu ve všeobecné, nezníčitelné církvi Kristově, v duchovním království Mesiášově. Židé však si to ve své národní pýše vykládali ve hmotném smyslu. Protože pak Kristus nepřišel s mečem pomsty na Římány, nýbrž kázal platiti daň císaři, protože odsuzoval knížata a vůdce národa židovského a obcoval s hříšníky, celníky a cizozemci; že nelichotil národní pýše Židů a nesliboval jim moc, bohatství a časnou slávu, hlásaje naopak pokoru, trpělivost, poslušnost, čistotu a lásku k bližnímu bez rozdílu národnosti — zkrátka že vystoupil jako Mesiáš a Spasitel všech národů nikoli jen jako Mesiáš Židů, proto nebyl uznán, nýbrž nenáviděn, obžalován, jako rouhač a svůdce lidí a ukřižován jako sprostý zločinec.

6. Pýchou zaslepený a vůdci svými k necitelné ukrutnosti svedený lid zavrhl svého Mesiáše, jež tak toužebně očekával a zabil jej. Pohanský soudce bojí se odsouditi Krista; lid však křičí divoce: „Ukřižuj ho! Ukřižuj ho!“ Souce se bojí trestu Božího za krev nevinně prolitou a umývá si ruce, a vlastní lid Kristův volá: „Krev jeho na nás a na naše syny!“ (Mat. 27., 25.)

Honosili se, že jsou vyvoleným lidem Božím, a že Bůh jest jejich králem, před Pilátem však zřikali se Krista jako svého krále: „Nemáme krále, jen císaře.“ (Jan 19. 15.)

A jak si přáli, stalo se. Toho dne, kdy prohlásili, že nechtějí míti Krista králem, přestali býti též vyvoleným národem Božím. V okamžiku, kdy Kristus dokonil na kříži, roztrhla se opona ve chrámě, zakrývajíc vchod do velesvatyně, na znamení, že tu již dále nebude sídlo a trůn Boží. Splnilo se proroctví Danielovo: „Lid, jenž jej (Krista) zapře, nebude lidem jeho.“ (Dan. 9. 26.) Toho dne, kdy jako zběsilí volali: „Ukřižuj ho! Krev jeho na nás a na naše syny!“ — vyřkl nad sebou ortel smrti. A ještě téhož dne oznámil jim tento ortel Kristus, nesa kříž ulicemi jerusalémskými a řka k plačícím, útrpným ženám: „Dcery jerusalémské, neplačte nade mnou, nýbrž samy nad sebou a nad svými syny.“

A plačící ony ženy žily ještě a synové jejich byli právě v mužném věku, kdy nastala městu a národu hodina trestu a zkázy. Římské voje objevily se před Jerusalemem, uzavřely

město a v něm většinu národa, jež tam byla shromážděna na slavnost velikonoční. Zoufale hájili Židé město a chrám, doufajíce ještě v poslední chvíli, že se objeví Mesiáš, zažene vítězné Římany a zachrání hořící již chrám. Marná naděje; město bylo dobyto, vyloupeno a spustošeno, a chrám přes zákaz císaře Tita zničen požárem. Nadešla chvíle neblahého proroctví Danielova: Město a svatyni rozmetá lid s vévodou, který přijde. A bude konec jeho pohubení; . . . a přestane obět, a bude v chrámě ohavnost zpuštění, a až do skonání a konce tryati bude zpuštění.“ (Dan. 9., 26., 27).

Na milion lidí zahynulo při zkáze Jerusaléma hladem a mečem, jak tvrdí očitý svědek a dějepisec této války, horlivý Žid Josef Flavius. Co zbyli, byli prodáni za otroky do všech konců římské říše.

Židé přestali býti celistvým národem, nemajíce ani národního ani náboženského střediska.

Po dobytí města dovolával se císař Titus Boha za svědka, že není vinen těmi hrůzami. A vida mohutná opevnění Jerusaléma, pravil: „Bůh nás vedl v tomto boji a vydal nám tyto nedobytné hradby . . . Vítězství není mým dílem; rámě mé bylo jen nástrojem Božího hněvu.“

Židé pokoušeli se sice i později ještě zhostiti se krutého římského jha, ale bezvýsledně. Poslední pokus udál se r. 131 za císaře Hadriána. Vystoupil falešný Mesiáš, *Bar Kochba*, a slavný rabbi Akiba uznal jej za Mesiáše. A Židé, kteří kdysi pravého Mesiáše zavrhli, uvěřili podvodníkovi nebo blouznivci a vzbouřili se proti Římanům. Po tříletém zuřivém boji byli úplně poraženi, celá Palestina zpustošena. Zahynulo zase přes milion Židů a tisíce byly prodány za otroky, čtyři za měřici ječmene neb muž za koně.*) Asi 1000 osad a 50 pevných měst bylo zničeno, a Jerusaleým sám zbořen ještě důkladněji, takže se splnilo proročké slovo Kristovo: „Nezůstane kámen na kameni.“ (Mat. 24, 2.)

7. Na troskách Jerusaléma zbudováno město pohanské. Židům bylo trestem smrti zakázáno vstoupiti do města nebo zdržovali se v blízkém okolí. Konečně jim bylo dovoleno, že jednou za rok, na den zkázy Jerusaléma, směli přijíti až ku hradební zdi a tam lkáti. Tam sedávali a četli žalmy a proroctví vykládající jim o slávě a úpadku svatého jejich města a chrámu. V základech zdi viděli ještě ohromné kvádry, pocházející snad hned z doby Šalomounovy a vzpomínali na bývalou velikost vlasti a národa. A posud tam sedávali bosí, a líbají půdu a lkají:

„Že chrám je zbořen, . . .
že z paláců jsou rozvaliny, . . .
že zdi jsou vyvráceny, . . .
že sláva naše zanikla, . . .
že slavní mužové naši zahynuli, . . .

*) Döllinger: Heid. u. Jud. 858.

že kněží naši chybili . . .
 že králové naši zhřešili . . .
 sedíme tu a pláčeme.*)

Kdo tu nevzpomene, jak Pán Ježíš několik dní před svou smrtí, vida před sebou město ve vsí jeho kráse, zaplakal a zahřeškoval: „O kdybys bylo i ty poznalo, a to aspoň v tento den tvůj, co je ti ku pokoji; ale nyní je to skryto před očima tvýma . . . a nepoznalo jsi času navštívení svého.“ (Luk. 19. 42. . .)

Národ židovský zavrhl požehnání, jež mu přinášel Mesiáš Ježíš, a uvalil tím na sebe kletbu; zamítl milost a spásu a zavinil svou zhoubu a smrt; neuznal Krista Spasitele a poznal Krista Soudce. A snad aby bylo Židům připomenuto, že jejich zkáza je trestem za to, že zavrhli Mesiáše Ježíše, objevil se nenadále v Jerusalemě ještě před válkou muž jakýsi, jménem Ježíš, jenž chodil městem, volaje neustále: „Hlas od východu, hlas od západu! Hlas proti Jerusalemu a proti chrámu, hlas proti celému národu!“ Marně byl trestán a žalářován. Chodil a křičel znova. Když byl Jerusaleml již obklíčen, volal: „Běda městu! Běda chrámu! Běda všemu lidu!“ Jednou dodal: „Běda i mně!“ a v tom zabil jej kámen, vržený prakem z římského tábora.**)

A toto „běda“ bylo jen oplasem onoho „běda“, jež Ježíš Kristus v poslední chvíli před svou smrtí ve svatém hněvu osmkrát vyřkl proti Farizeům a zákonníkům, kteří vedli národ na scestí a do záhuby: „Běda vám Farizeové a zákonníci, pokrytci, blázni a slepci, vůdcové slepi, hroby obílené, plné pokrytství a nepravosti, hadové, plémě ještěřů!“ (Mat. 23. 13—33.)

A jak se toto výhružné „běda“ splnilo, hlásají rozvaliny Jerusalema, trosky chrámu, Jerusaleml jako hrob mrtvol, spustošená vlast Židů jako hrob druhého milionu lidí, národ rozprodáný do otroctví, rozehnaný do všech uhlů světa. A co představuje tento smutný, ba hrozný obraz? Záhubu židovského národa, židovské kultury, nešťastný konec vznešeného úkolu, jež mělo židovství v dějinách člověčenstva, konec nesmírně tragický — úplný *bankrot*.

A čím výše stál národ židovský jako vyvolený lid Boží, čím jasněji mu Bůh zjevil svou pravdu a mravní zákon, čím milostivěji a zázračněji jej vedl, tím hlubší byl jeho pád, když vlastní vinou nepochopil úmyslů Božích, ba zneužil jich přímo proti vůli Boží k sobecké pýše.

8. Zevnější příležitosti, jež přivedla na lid židovský záhubu byla *římská hrůzovláda*. Římští správci země vydírali nemilosrdně lid, uráželi bezohledně jeho národní a náboženský cit a doháněli jej takřka k zoufalství. V národě vřela nenávist k Římanům, dychtivé pak očekávání Mesiáše podněcovalo ji a zvyšovalo touhu zlomiti kruté římské jho. Nebylo třeba veliké příčiny, aby tlumená nenávist vybuchla a strhla národ do odboje proti římské přemoci.

*) Alban Stolz: Besuch bei Sem, Cham und Japfet, 246.

**) Josef Flavius: O válce židovské: VII. 12.

Hlavní však příčina katastrofy byla v Židech samých. Byli *všude nenáviděni* a nikde neměli přátel. Nepochopili totiž, že Bůh je neučinil svým vyvoleným národem pro jejich zásluhy a nějaké zvláštní schopnosti, a že jsou pouze nástrojem, jímž Bůh i ostatním národům chce sprostředkovati spásu. v domýšlivé své pýše chovali se zpupně k jiným národům, pohližejíce na ně jako na své budoucí sluhy a otroky, až jen přijde *Mesiáš*, projevovali jim zřejmě své pohrdání a odlučovali se od nich. Žid považoval jen soukmenovce za své bližní a byl vůči nim poctivým, milosrdným a ochotným; vůči ostatním považoval za dovolené šibalství a bezohlednou krutost. Proto se Židé všude, kde se usadili, stali brzo obtížnými, ba nebezpečnými svou dotěrností, obchodní podnikavostí, hrabivostí a panovačností, nabývající obyčejně brzo těmito vlastnostmi velikého bohatství a vlivu na veřejný život.

I ve světovládném Římě byli četně zastoupeni, a vliv jejich jevil se vládě tak škodným, že byli několikrát násilím vyhnáni z města. Nepomohlo to však; „vyhnáni byvše jednou branou, vrátili se druhou branou, obešli jen město.“ *) Kde jich účinně nechránila vládní moc, vypukla proti nim co chvíle tajená zlost a krvavě se na nich mstila. Sluli „*neprátele lidského pokolení*“ **) a tento název přešel pak i na křesťany, kteří byli považováni za židovskou sektu, a připravil jim mnoho pronásledování.

(Pokračování.)

Věra Klecanská:

Anděla.

Písněmi jásal máj a v okno smál se květ — — —
U lůžka bílého pln bolu Zdeněk stál;
snad hvězdných očí modř dnes viděl naposled,
v níž žití paprsek — ach — tiše zhasínal — — —

Jak slunce zatmění mu duši zastřel bol,
když sladkou nevěstu svou viděl umírat,
když náhle zlomený mu v ruce vadl stvol,
na němž též tužil kdys květ štěstí svého plát.

Však prsty ledové on nesměl zachytit
ní silou, výkřikem — čím proti smrti byl?
byť hrozil, zaklínal, přec hasl hvězdy svít
jenž druhdy jasně plál a v srdce lásku lil.

Jak mrtva byla by, zde spala Anděla,
tak snivě bolestná, jak sladká luny líc,
a zlatý vlas se skvěl a padal do čela
a bledě zazářil jak přisvit voskovic.

*) Weiss: Apologie: III. 2.

**) Döllinger: Heid. u Jud. 850.

On s okem úzkostným, by neodešla dřív
a aspoň na chvíli ji svojí mohl zvát,
ji v čelo políbil, ten znaje lásky div,
před jejím žářem že se vzdálil smrti chlad.

A hle, již povzdechem hrud' z těžka zvedá se
a jako modrý květ, když z jitra otevře
svůj kalich rozkošný a vzplane ve kráse,
již oko prohlédá, však úsměv na rtech mře:

„Jak sladce snila jsem! — Ó, kéž bych směla žít! —
Pod jara polibkem — hle — všecko pučí v květ,
i srdce ve hrudi — — — Jak těžko odejít
ve chladnou hrobu tůň a opustiti svět!

Ach, srdce něhu svou chce písni vykypět
a zpívat, jásat též jak na větvičce pták;
jak těžko zpěvným rtům na věky zkamenět!
I srdci s láskou mřít jest těžko, těžko tak! — — —“

Jak smutná vrba stál a v očích slzy měl,
jež rosou stříbrnou jí spadly na líce
a místo útěchy se z úst mu povzdech chvěl:
„Což musíš uhasnout, mé lásky denice?

Že vášný život jest? Mně zdá se balvanem,
neb ty až odejdeš — to slunce zajde mi;
čar lásky kvetl mi jen v něžném srdci tvém
a to až utichne, i moje oněmí.

Jak živém ve hrobě v něm zbude smrti chlad — — —
By tobě na věky se o mně snilo líp,
že nikdy srdce mé již nechce milovat,
a věrným bude ti, můj přijmi svatý slib.

Má noha vykročí pak dálky do šera
a tělo zahalí se v hábit žíněný,
můj život došumí kdes v tichu kláštera,
kde srdce utichne jak orel raněný — — —“

Však ruka bělostná, jak mramorová spíš
se spleti modrých žil, hle, teď se povznesla
jak holubička, když se nese výš a výš,
však posléz umdlena mu v dlani poklesla.

A z hasnoucího rtu se tichý ševel dral,
jenž hudbou líbeznou a sladkou plnil vzduch,
že z jiných světů již se zlatě vanout zdál
jak zvuk z harf andělů, jak jejich křídel ruch:

„Dřív šerou clonou kryt teď můj se jasní zrak;
již smrt mne neděsí, neb rukou kyne mi,
by duše vzletěla jak uvolněný pták
ve věčné Lásky říši, jež voní růžemi,

kde stálé jaro je, kde věčný skví se má},
kde sama Láska mi skrání růží ovine,
tou růží bez trní, již plodí jenom ráj;
bez trní sobectví tam blaho jediné.

Leč já bych nesměla do ráje vejít bran,
svým kdybych sobectvím tvé srdce zajala
a mohla dívat se, jak krev ti prýští z ran
a chtíc se radovat tě trápit nechala.

Tož, milý, krásný můj, slyš pozdrav z rajských niv,
má láska zpívá ti, by osladila žal:
co na tom, umru-li, jen ty když budeš živ
a ty když uchováš si v srdce štěstí dál.

Až nový vzejde máj, kéž znovu rozkveté
v tvém srdci lásky květ a krásně vypučí
a v jiném srdéčku též pukne z poupěte
spanilá růže, již zas stiskneš v náručí.

Až z dívčích očí dvou zas nebe svitne ti,
tož pospěš s jejich rtů hned zlíbat růžinku;
mně stačí, ptáče jen když na hrob zaletí
a časem zazpívá tvé lásky vzpomínku.

A kdyby stěští snad vám někdy vadl květ,
pospíší duše má tě zlíbat na čelo,
i andílků tvých řad i tvoji ženy ret,
a růže snesu vám z bran ráje — —

— „Andělo!“

Smrt sinnou pečeti v tom zamkla ústa jí,
z níž duše letěla, jej zdravíc naposled,
než bílým obláčkem se vznesla ku ráji.
Jak motýl na ústa jí blahý úsměv sed —

I spala Anděla jak krásná světice —
Do zlata vlasů jí svit slunce napadal,
v nich jiskry zářily jak zlaté hvězdice
a kruh, jenž utkán z nich, se gloriolou zdál.

Jat bázní tajemnou, až v žasu omdléval:
To křídla šuměla a písňe zvonily,
z níž blaho tryskalo — A jeho němý žal
jen slzí perlami již oči ronily.

A z venčí hleděl máj a dýchal vůni sem —
Tam mlha na květy jak závoj splývala
a z hvězdy, již se už skvěl nocí diadem,
se duše Anděly do okna dívala — — —

Msgre Dr. Rudolf Zháněl :

Legionářův román.

(Ze skutečnosti.)

(Dokončení.)

V. U Bakošů v Oděsse.

Chtěje zase jedenkrát viděti svoje známé v Novaje Ma-jačce, vyprosil jsem si v lednu 1918 dovolenou do Chersonu. Na cestu dal jsem se tentokrát přes Fastov, Žmerinku, Birsulu do Oděsy. Chtěl jsem tam navštívit krajany z Turčanského sv. Martina, rodinu Bakošovu, o níž jsem v Kyjevě i v jiných městech ruských tolik pochvalného slyšel.

Jel jsem tentokrát ve třetí třídě s jinými cestujícími. Vlaky byly velmi hustě obsazeny, ale přece měl jsem příležitost pozorovati výhody a pohodlnost ruských vlaků. Jak známo mají kolejnice ruských železnic širší rozpjetí, než u drah našich. Proto jsou i jednotlivé vagony daleko prostrannější a pohodlnější než u nás. Při normálním obsazení vagonů je možno v noci každému cestujícímu se pohodlně uložit ke spánku. Jsouť v třetí třídě prkenné stěny dvojity a tak sestaveny, že vzniknou ve vagóně kromě sedadel ještě dvě etáže, na které možno si lehnouti. Podobně dá se i v druhé a první třídě každé sedadlo tak rozevřít, že povstanou dvě řady lůžek nad sebou umístěné.

Z Kyjeva až do Oděsy jeli jsme krajinou mírně zvlněnou, taková plochou. Řek jsme viděli velice málo a plynuly všechny velice pomalu. Rovněž lesů a stromů nebyl nikde nadbytek.

Vystoupiv v Oděsse na velikém nádraží, byl jsem ohromen hlukem, který tu panoval. Hned u nádraží viděl jsem veliké mohutné zlaté a zelené bání kostelní s velikými zlacenými kříži. Ptal jsem se po železáři Ignátu Bakošovi. Ukázali mi na nedalekou ulici Alexandrovskaju, kde v domě č. 8 je železářský obchod s touto firmou.

Prošel jsem jakousi ulicí, kde stál krám na krámku, a horlivě se vše prodávalo : nitě, tužky, vejce, sýr, papír, mýdlo, hřebeny, tvaroh, máslo atd. Ulice byla široká, po obou stranách byly řady vysokých akátů.

Na nevelikém jednopatrovém domě uviděl jsem ruský nápis : Ignát Ignátiew Bakoš. Vstoupil jsem tam a ptal se po šéfovi. Představili mne staršímu pánu prostřední velikosti, který přivítal mne velmi laskavě. Když jsem mu řekl, že jsem Slovák z Turčanského sv. Martina, pravil vřídlně : „To musíte jít k nám nahoru.“

A již vedl mne do dvora a výstavným schodištěm nahoru. Tam přivítala mne vysoká elegantní dáma, která však mluvila již velmi silně přízvukem ruským. Byla to paní Emilie Bakošová, rodem rovněž z Turčanského sv. Martina, která však svým dlouhým pobytem na Rusi se již úplně tu akklimalisovala.

Manželé Bakošovi přijali mne s otevřenou náručí, musil jsem u nich zůstat dva dni hostem. Obývají jednopatrový ro-

dinný dům, velmi bohatě zařízený, a mají kromě toho ještě veliký, vysoký rozlehlý činžák v ulici Konské, který dali dceři své za věno. Téhož odpoledne navštívila je vnučka, asi čtyřletá Alexandra, byla u babičky a dědečka jako doma.

Laskavá pani Bakošová provodila mne také po městě. Byli jsme v parku Alexandrovském, z něhož je přenádherná vyhlídka na přístav a moře, navštívili jsme nejelegantnější boulevard Nikolajevský a dlouhanskou ulici Preobraženskaju.

Oděssa má život úplně velkoměstský. Po ulicích pádi četné kočáry, povozy nákladní, drožky s typickými ruskými izvoščiky v dlouhých kabátech, přepásání pasem s lesklými knoflíky, a na hlavě vydutý, blýskavý cylindr, na asfaltovaných chodnících po obou stranách pohybují se přčetní chodcové. Na náměstích, v sadech a na reprezentačních bulvardech viděl jsem procházející se velmi elegantní obecnstvo.

VI. Na Černém moři.

Nerad loučil jsem se s pohostinným domem Bakošovým. Zrovna jsem u nich okřál, tak laskavě měli se ke mně. Ale čas kvapil, moje dovolená nebyla příliš dlouhá, musil jsem se rozloučiti.

V přístavě vstoupil jsem ráno o 1/8. na parochod (parolod) jedoucí do Chersonu. Byla hodně obsazená. Na palubě bylo plno různého zboží, mezi nímž se povalovali a seděli cestující třetí třídy. Viděl jsem mezi nimi také ruského duchovního v dlouhém šedavém šatu s mohutným vousem a dlouhými splývajícími vlasy.

Na zvonkem dané znamení hnula se parolod a pomalu vytáčela se kolem majáku z přístavu. Jeli jsme neustále opodál břehu. Je tam vysoký, strmý, vypadá, jako by se neustále drobil a řtil do moře.

Cestující krátili si čas všelijak. Někteří sedli si ke stolu a hráli v karty, jiní natočili si z veliké nádoby v mezipalubí horké vody do svých čajových konvic a častovali své známé čajem, jiní dívali se na moře a racky provázející loď. Chvillemi vynořil se nad hladinu mořskou štíhlý delfín, vymrštil sebou do vzduchu a padnul zase do tříštících se vln mořských, jakoby chtěl obveseliti cestující.

Loď přistála toliko v Očákově. Je to neveliká osada na zemském ostrohu, vyčnívajícím do moře, které je tu velice mělké. Od břehu vede dlouhanský most až k přístavišti, které je hodně daleko v moři.

Za Očákovem úžil se moře, neboť tu vjíždíme do ústí, čili limanu řeky Dněpru. Nedaleko vyznačené dráhy lodní viděl jsem z moře vyčnívati konce dvou stěžňů. Zde před nedávnem potopila se jakási loď.

Za nedlouho potom vpluli jsme do řeky Dněpru. Je to vlastně jen jakýsi průplav, který po obou stranách lemují široké šfavnaté lučiny, v nichž spatřil jsem několik chatrčí rybářských,

Odpoledne kolem 5. hodiny přistáli jsme šťastně v městě Chersonu.

VII. Rozvrácenou Ukrajinou.

Dovolená uplynula mi velice rychle. V Novaje Majačce byl jsem přijat velmi vlídně, laskavě pohoštěn, takže se mi ani odtud nechtělo. Ale v tom došly pro mne nanejvýš nepříznivé zprávy. Do Oděssy došla po drahách rakousko-uherská a německá vojska, která podivuhodnou rychlostí a obratností postupovala k východu, a zabírala Ukrajinu. Nechtěl-li jsem upadnouti do nevíтанého rakouského nebo německého zajetí, musil jsem krajinu Chersonskou opustiti.

Následkem válečných a okupačních zmatků přestaly jezdit železnice. Musil jsem se proto z Novaje Majačky vydati na cestu pěšky. Hospodář mne vyvezl sice hodně daleko povozem, dal mi hojný proviant i peníze na cestu, pak ale musil jsem se pustiti dále po svých. Ušel jsem každý den asi 30 kilometrů. Noclehoval jsem cestou u sedláků, kteří byli ke mně vlídní jak Rusové vůbec jsou. Dostal jsem u nich i jísti; dali, co bylo: chleba, másla, vejce, sýru, maso bylo velice zřídka.

V Krivorogu jsem mohl konečně usednouti na železnici. Přes Jekatěrinoslav a Kursk zaměřil jsem potom k Bachmači, kde dle doslechu stáli naši. Dostihnul jsem je tam šťastně v první polovici března 1918. Tak dlouho zadržel jsem se tou nepříjemnou cestou! U pluku považovali mne již za mrtvého. Myslili, že mne bolševici někde usmrtili.

VIII. Kolem světa.

V Bachmači svedli naši prudký boj s Němci, v němž jsme zvítězili. Ujednavše příměří, jeli jsme dále do Kursku a Tambora, pak přes Plazu do Ufy. V městě tomto stáli jsme delší dobu. Bolševici nechtěli nás propustiti, agitovali, abychom se připojili k nim. Pak chtěli, abychom jim odevzdali zbraně. Bylo to záminkou, pod kterou chtěli nás odzbrojiti a odevzdati do rakouských zajateckých ležení. Musili jsme se proto dáti s nimi do boje. Tak jsme si podrobili město i celé okolí. V září 1918 nastoupili jsme další pouť vlakem, jedouce přes měsíc až do Vladivostoku. Tam bylo moc drahé. Nelíbilo se mi v městě tom, že je tak špinavé a nečisté. Je tam mnoho Japoncův a Číňanův.

V únoru 1919 vyjeli jsme americkou lodí přes Tichý okeán. Byla to válečná loď; aby nejela zpět na prázdno, byli jsme na ni naloděni. Cestou zastavili jsme se jen v Japonsku. Moře bylo velice pohnuté, a proto jsme mnoho vytrpěli mořskou nemocí. Strava na lodi byla dobrá.

Přes Ameriku jeli jsme osm dní. Měli jsme zvláštní vlak, byli všude od krajanů vítáni a pozdravováni. V Novém Yorku měli jsme odpočinek třidenní, který uplynul nám velice mile ve společnosti pohostinných krajanův.

Z Ameriky jeli jsme Atlantickým oceánem a pak Francií a Itálii do Prahy.

* * *

Tak vypravoval mi legionář, který na podrobnosti své cesty kolem světa málo jen se pamatoval. Zapsal si zkušenosti své ve zvláštní knize, kterou však odevzdal redakci, kteréhosi slovenského časopisu.

Legionář náš ještě pořád vzpomíná na Novaju Majačku a milou Nataši v ní. Hned jak uvolní se hranice, zajede si tam a pak povede vyvolenou srdce svého k oltáři.

Jan Voborský (Egon d' Ego):

Z hodin a chvil uplynulých.

Znělky z nevydané knihy „Ecce homines“.

Má touha splněna.

Ni desetiletí mou velkou touhu nezkrtila
na skále slunit se, jež sluje: skála Máchova —
po mechu kobercích mé kroky vedla lesní víla,
mým nitrem stříbrná se chvěla struna citová.

Tam verše psát a zapomenout toho hřbitova,
v nějž ruka smrti Evropy díl velký přeměnila,
tam nevzpomínat, kdo a kde mé srdce pochová,
ta chvíle posvátná mně oheň vína v tepny lila.

Svět tonul v lázni krvavé — zde klidně rostl osladič
a jak by války nebylo, zde snivé šepty bříz
se nesly vzduchem jako za tvé doby, pěvče, kdys —
a čeho želim nejvíc, louče se a odcházeje pryč?
že kvetoucího šeriku tvé poesie minul věk,
vždyť naše doba zná jen věnce polních slziček!

Dnes a příště.

Dnes dobře mi a blaze, bez obav, že příště
a možná zítra už zle nebo hůře bude snad —
s odvahou, štítem čistým vjíždím do kolbiště
a cítím, s vlastními že lidmi bude se mi klát —

Nu — nevadí i motýl hledá květné hřiště
a dvorně líbá růži, královně své, hebký šat. —
Ctím přátelství i práci — jenom líné klíště
se cizí krví sytí, kypic při tom napořád! —

Mám všechno, nač si možno pomyslit jen, co chci
zde v ráji pozemském, kde roucha ze sametu
skal ruka nabízí myšlenek Božích lovci —

zde svěží ratolest se ladně s družkou k prosbám spíná
výš k nebi, dojmům vznešeným zde žiji, kvetu
jak Amos druhdy v ráji srdce pana Žerotína.

U lebky skalní.

V klášterních pokladech prý lebky pozlacené mají
světic a světců, přizdobené lesklou korunou —
kdo zvědav zřít je, voskovici do ruky mu dají,
čelisti vstříc mu svítí zubů řadou bělostnou. —

Však kdybys bloudil kde a kam chtěl v širém světa kraji
a fantasii v smělý závod s větry pustil svou,
té lebky nikde nenalezneš, která zde se tají
na skalin podušce. — Nic netuše, zříš najednou,
jak strašně tiché memento ti s hůry v oči hledí,
co zbude z tváře úsměvné, smrt náhle setře-li
pel života, jenž jako motýl na růži dnes sedí.

V podvečer — jako bouř se kvapně blíží, zle smračenou
tu lebku zřel jsem a když sny mne zrádně mijely,
já znovu hledal ji a našel — svitem luny stříbřenou!

Na parkánu Kokořina.

Ruina staletá jak divem zase z mrtvých vstala.
Dnes jenom v knize živi Máchovi jsou Cikáni
a ruka obrození i to péro s věže sňala,
jež na rytinách starých nad propast se naklání.

Zde žhoucí láska k umění se architektem stala.
Z každého zbytku římsy, zdi, oblouků, kování,
shledala motivy a vše zas v luzný celek spjala,
budujíc nový Kokořin ve hvozdů ústraní.

Víc chtěla láska ta, výš létla rozum nad lidský,
jenž byl by s klidem nechal, co rozhlodal čas,
vždyť chtěla novou růží věnčit srdci hodokvas — —

jen příliš želim, že jak zelný nepatrný bělásek
jsem zalétl, kam zlatých stulíků zval letní vděk,
jež ocenil by lépe velký modrý motýl tropický! —

Bílá růže.

Kam příteli, kam s vášní rozohněnou taký spěch?
Zaslepen neuzeříš pod hedvábnou řízou dýku vraždicí
a nechceš, že pod krokem tvým sesouvá se běh —
sám ďábel chechtá se, jej purpurem a zlatem dláždící.

Upřímně radím tobě, vzmuž se, všeho všeho nech!
Hle — k cestě zpáteční ti podávám rád družnou pravici.
Pojď! Projdeme se, po dešti kde lesem voní mech
a kam se boji vstoupit lásky vašeň smysly máměci.

Své marné touhy nicotu važ klidně jemné na váze
jak lékárník, když prudké jedy odvažuje — —
na psacím stolku kdos ti schystal bílé růže ve váse —

ty smírem dýchají. — V dál vašeň odletuje.
Den požehnaný v kalendář si zapiš rumělkou,
že Bůh ti bílou růží dal, tu dobrou sestru tvou!

Sen.

Jak máj by byl, v Liboci vidím alej Zeyerovu — —
 závěj květů stěží kousek modra nebes prosvítá —
 a červen nebes báň když světlem pozlácuje znovu,
 pod rubínovou klenbou třešní se tam člověk ocitá.

Na perutích snu zalétám až k Hradci Jindřichovu.
 Lavička básníková v parku zeleni tam ukryta —
 kde jeho duch — pták zlatokřídlý legend ze hřbitovů,
 kde jeho grandezza? Což o tom prósa dneška přemítá?

A k Praze letím zas. — V Chotkových sadech pod topoly
 běl pomníku se tají jak visión skalni ve sluji.

Člověka při tom mučí cos a u srdce ho bolí,
 že poetické krásno stálou mlhou obestřeno,
 ač zlaté obláčky snů v přístav azurový veplují
 a srdce po nich tak, ach tak je silně roztouženo,

Epilog knihy.

Neznámý pěvec chudý v nové, neznámé šel kraje,
 však jako doma byl tam vlídně přijat uvítán
 a radostně šel po stopách mladého pěvce Máje — —
 hovořil k němu jasmín bělostný i žitnišť lán. —

Doposud zvyklý jenom echu smutné písně hran,
 zde viděl život jarý. — Žil, jak růže okřívaje,
 když po úmorném vedru večer deštěm skropena je
 a libodech svlň šířl sadem do všech stran.

Dnes odjíždí, po novém ohlédnout se dle. —
 Starostí šed' naň čeká zlaté po idylie
 a jeho zpěv snad vyzní ve sborcené harfy tón — —
 květ ulomené růže mře-li na trávníku.
 zavoní ještě k světlu slunce v projevu díků — —
 kéž aspoň takový by básníka byl tichý skon! —

Otakar Jakoubek:

Když řemeslo mělo zlaté dno.

Několik pohledů do minulosti.

(Dokončení.)

Čím dál tím smutnější byl stav průmyslových živností v městě, ano na počátku XVIII. století připomínají se toliko: 2 kupci, 1 handlír se železem a slanečky, 2 kramáři, 3 mezlánici, 3 tkalci, 3 punčocháři, 3 jircbáři, 3 kožešníci, 2 kloboučníci, 1 kotlář, 2 koželuzi, 3 soukeníci, 2 uzdáři, 1 sedlář, 1 zámečnick a svícnař, kdežto řemesla jako: řezníci, krejčí, ševci, hrnčíři a provazníci docela zastoupena nebyla. Tak se stalo, že když po r. 1739 podle vydaných nových cechovních generalií v okolních vesnicích a zámcích množství samostatných pořádků se zřídilo, domácí cechy zcela se rozpadly. Proto vyhledávala

toho obec již r. 1743 u vlády, aby všechny okolní cechy zase do Rakovníka obráceny byly a tam svůj hlavní pořádek měly.

Avšak když za pokojných let druhé polovice XIX. století průmysl v Čechách opět vzkvétati počal, oživil i Rakovník k větší čilosti a průmysl nabyl pozvolna, hlavně přičiněním přespolečných řemeslníků, jichž se tu množství usadilo, chvalného zastoupení; hynuly okolní cechy jeden po druhém, k rakovnickým opět se připojivše, toliko na vzdálenějším panství slabeckém a křivoklátském udržely se nejdéle. Nejčetnější a nejzámožnější z nově zřízených cechů byly tkalcovský a obuvnický, takže jim při veřejných slavnostech dáno bylo místo hned po mlynářích. Po nich následovali teprve: pekaři, hrnčíři, řezníci, zámečníci s truhláři, krejčí a konečně zedníci s tesaři, kterýž pořádek mezi spolky až do let sedmdesátých se zachovával.

Zřízením školy průmyslové r. 1859 v Rakovníku také živnostíem nadešlo zvelebení.

Promluvme si ještě něco o živnosti rakovnických sládků v minulosti. Sládci konali tam schůze jako jiní živnostníci v neděli po suchých dnech, při nichž kladli po kopě gr. m. do pokladnice, začez se kupoval vosk na kostelní svíce, které se každou neděli rozsvěcovaly. Přijímání učedníků dělo se za přesného zřetele, aby opovězený svým chováním řemeslu posměch a potupu netropil.

Ještě dlouho po počátku XVII. stol. byl odbyt rakovnického piva tak velký, že ve všech pivovarech nestačilo se vařit, čímž na jednotlivého várečníka více várek do roka se dostalo, a když za sedmivěderní po 18 kopách hotových peněz se tržilo, oddali se i řemeslníci výnosnému pivovarečnictví — odtud tehdy v obyčej vešlo říkati: „Žatečtí chmelaři, Rakovničtí pivovarečníci.“

V půtkách měst s panstvem, domáhajících se větších práv, zejména svobody městských živností, nezúčastnil se Rakovník, protože obklopen byl statky královskými, jichž hospodští povinni byli pivo rakovnické odbíratí. Ale hojné byly boje Rakovnických s jednotlivci, kteří po vítězství panstva vydáním smlouvy svatováclavské r. 1517 jim na škodu živnost várečenskou provozovati se jali.

Brzy po vyhlášení té smlouvy zřízeny byly pivovary ve Všetatech, na Krakovci a v Krušovicích, avšak největší pobouření vzbudilo, když r. 1562 držitel domu t. zv. „Houškovského“ (později hostinec „u černého orla“), který Vladislav majestátem z r. 1493 za svobodný vyhlásil a držitele jeho mnohými milostmi nadal, dav si takové nadání potvrditi, je i k svobodnému provozování živností rozšiřovati se jal, a vystaviv na dvoře téhož domu pivovar, pivo vařiti počal.

V řadu svízelnů, jichž bylo rakovnickým várečníkům na úkor své živnosti snášeti, náleží zajisté také pamětihodný zákaz arciknížete Ferdinanda, vydaný krčmářům křivoklátského panství na šenkování rakovnického piva, protože mu Rakovničtí při nastoupení téhož panství r. 1566 člověčenství byli odepřeli.*)

*) „Památky arch. a míst.“, roč. XVI., díl VIII., sv. 6.

Veliká oblíbenost rakovnického piva té doby vysvítá z toho, že r. 1596 křivoklátský hejtman Hans Hendrich Prolhofer z Purkersdorfu k lidu z vesnic: Pavlíkova, Hvozda, Lubného, Lašovic, Ryšina, Lužného, Krušého (Krušovci), Kněžovsi přísné napomenutí vydal a trestem pohrožení k vedení řádného života poukázal, poněvadž na záhubu svých živností do Rakovníka jezdili, tam pracovali (orali, vozili) a co tam vydělali, to tam i propili a promrhali; ba mnozí nemajíce v městě ničeho na práci, schválně na užívání tam přicházeli, celé dny a noci pili, čímž sobě velkých dlubů nadělali.

Na důkaz své uznalosti udělil Ferdinand Rakovnickým ještě tu zvláštní milost, že mohli svá piva svobodně a veřejně v městech pražských vystavovati, čímž jejich živnost nemalého povznesení nabyla. Z výstavu piva musilo se ovšem platiti. Ačkoli z prodeje piva obcím pražským značný příjem se objevoval, přece nenahrazoval ztrátu, jakou jeho dovozem utrpěla jejich domácí živnost, a již r. 1571, ještě za života Ferdinandova, zapověděla staroměstská obec Rakovnickým vystavovati piva.

Od r. 1640 klesl várečenský obchod na Rakovnicku tak valně, že po celé desetiletí již jen po várce sousedské, jakož i obecní z deseti kop od měšťanů se konalo, ano nepatrný užitek z obecní várky a velký náklad na vlastní várku (sud piva i s dovozem do Prahy toliko za 15 kop se prodával), zvýšení obyčejných platů, obtížné chování vojska, odvozování 5 kop z každé sousedské várky na deputát pp. radních, kteří takového nadání za své zaneprázdnění v oněch bouřích dosáhli, přiměly mnohého souseda, že raději provozování živnosti opomíjel, jen aby se spojených s tím břemen sprostil.

Císař Leopold, znamenaje úpadek tak vzácné živnosti, z níž druhdy zemi a obcím největší užitek pocházel, přihlížel nemálo k její i měst samých zvelebení a povznesení, při čemž rakovnické várečnictvo nad jiné vyznamenal, bera s nimi o to často písemně porady.

Ale ani to nespomohlo. Průto Marie Terezie, obávajíc se úplného pádu městských živností, dekretem ze dne 19. února 1752 nařídila „pronajmutí všech netoliko vlastních a zemských, ale i městských statků, pivovarů a hospodářství, které dosud odprodané, postoupené aneb jinak zaopatřené nebyly,“ várečníci rakovničtí dlouho potom ještě sami vařili, což je tím divnější, ana rakovnická várečnost zastavením svého piva u Pražanů, kteří od r. 1742 nejvíce blšanského se přidržovali, v tak povážlivém stavu se nalézala, že sousedé po čtyřech k várce se spojovali.

Pronajetím várečných pivovarů a vzbuzenou tím konkurencí položen v menších, rozličnými nehodami stížených obcích základ k novému povznesení živnosti várečenské. Toť několik drobností ze slávy i poklesu živnosti pivovarské v Rakovníku. Škoda, že nemůžeme uvést i řadu zajímavých obrázků ze šaland těchto pivovarů a z veselého života bodrých sladovníků. Snad podaří se nám to v jiné stati, věnované výhradně „tajům z dílen a veřtatů.“ *)

*) Poněvadž autor tohoto článku r. 1919 zemřel, udané statě z jeho pera se nedočkáme. Pozn. redaktora.

Zajímavé byly též pečeti na privilejiích různých cechů. Tak na př. každý cech v Dobruvici měl své privileje na pergamenech s pečeti. A. Pavan opsal je a uložil do Musea král. Českého.

Pečetidlo tkalcovské našel před lety p. Barcal na poli. Mělo nápis: „Pečetidlo počestného cechu tkalcovského v městě Dobruvici 1564.“ Uprostřed je znak: Dva člunky, po stranách dva rytíři.

„Pečeť cechovní ševcovská v městě Dobruvici“ jest v r. 1582. Znak: rytíř, držící štít s třemi botami. „Pečeť cechu řeznického v městečku Dobruvici“ jest z r. 1657. Pečetidlo „se-dmeráků“ s českým nápisem pochází též z téhož roku.

Spojený cech zedníků, kameníků, pokrývačů a tesařů má pečetidla z r. 1720 a 1728. Krejčí mají na pečetidle štít s nůžkami krejčovskými a postřiháčskými s nápisem a rokem nečitelným.

Těchto a podobných pečetí našich cechů nalezneme v Museu král. Českého a v různých městských museích po českém venkově hojnost a svědčí o populaci jednotlivé živnosti v minulosti.

V Dobruvici i všelijací řemeslníci: pekaři, řezníci, sladovníci, soukeníci, krejčí, zámečníci, kováři, ševci i jiní obchodníci mohli se usazovati a řemesel svých užívati bez překážky. Pro zvelebení městských živností povolil Ferdinand Dobruvickým týdenní trh každé pondělí a dva trhy roční osmidenní s freimarkem.

Předvedli jsme několik pohledů do minulosti z dob, kdy řemeslo mělo zlaté dno a doufáme, že opět tyto staré a dobré časy se našim řemeslům a živnostem vrátí, až nastane opět doba klidného rozvoje. Mnoho řemesel, zvláště po českém venkově, přišera světové války buď zcela zničila aneb ochromila. Tato opět musí povstati z mrákot a věnovati se svému poslání ve prospěch svého rodného kraje a celé vlasti.

Dnes mnoho kupců chválí a proto, „kupec když chválí — šálí“, pravi naše přísloví. Ale nic netrvá na světě věčně a jiné české přísloví dí: „Co se prudce stavi, rádo se boří“ a tak se zboří i základy nepoctivých obchodníků a živnostníků ve válce zbudované.

Vše vrátí se zase do osvědčených starých kolejí, neboť „vodu, která uplynula, nepouštějí již mlynáři nikdy na mlýn“ a tak i poslední zjevy snad více se nebudou opakovati. Vážme si práce našich živnostníků a řemeslníků, neboť osvědčené přísloví dí: „Kdyby nebylo oráče, nebylo by bobáče“. Jen práci dělného lidu vyrostl blahobyt továrníků.

A že práce přináší i palčivost, o tom dí jiné přísloví: „Všudy práce, všudy kříž, všudy jest nějaká tíž.“

Končíme heslem: „Uměním a vzdělaností služ národu svou živností“ a vrátí se nám po letech strádání a utrpení opět jas ze života, v němž bude zobrazena spokojenost a v němž poctivost starých řemesel a živností opět obhájí si své čestné místo po všech zemích československých. A proto: „Bůh žehnej počestnému řemeslu!“

A. S. Chudobka:

Nĕmý hovor.

Matička v dumách sedla si kdes kříže na úpatí.
Nevěděla, zda zpěvem-li či modlitbou má vzdání
dík za štěstí, za bl ho dní, za srdce slunné ráno —
matička dumá přemítá a nezří: „Dokonáno!...“
A Kristus, v bolném úsměvu, ze dřeva kříže patří: —
„Oh, není pravých vděků teď a není přímých bratří.
Hle, k mému kříži úcta kde — ni k mému hoří není,
jde člověk tvor jak vládce sám a v srdci umrtvení...
Mé matky svatá vznešenost a kde že usedla si,
ni Magdaleny pravý žel nezkvétá z duše krásy.
Že člověk hrozný nevďěčník; a proč jen v každém kroku,
své prsty stápi zvědavě v mém probodnutém boku?
A slova má jsou zapadlá jak pohádky a báje,
a přece lide, lide můj, já přivést chtěl tě v kraje,
v nichž nejkrásněji mělo být tvé srdce rozkocháno,
tož na kříži viz muku mou, za tvoje nové ráno.
A ty mně spiláš, laješ mi... O smutno patřit na to
jak v kamení se změnilo z čeho jsem tvořil zlato;
a kde jsem vsadil nový květ, v záplavě boříš nohy
a házíš stuchlá semena a sám si tvoříš bohy.
Já za tebe, hle, visím zde a čekám trpělivě
Nu — vybouří se tvore můj, pak zapláčeš si tklivě
a vztáhneš ruky ke mně blíž. — Já znám vás, moje děti —
Pohladím srdce zbloudilé a strach dám umlčetí.

Henryk Sienkiewicz:

Varhaník z Ponikly.

(Přeložil V. Žbánský.)

Snih byl suchý, ne příliš vysoký, a Kleň měl dlouhé nohy
a kráčel rázně drahou ze Zagrabi do Ponikly. Šel tím rázněji,
že se chystalo na pořádný mráz, a on byl všelijak oblečen:
v krátký svrchník, a ještě kratší kožíšek na vrchu, v černé kor-
tové kalhoty, v tenké, spravované boty. V ruce měl oboě, na
hlavě klobouk „větre podšitý“, v žaludku několik kalíšků
araku, v srdci radost, a v duši valné pro tu radost důvody;
neboť dnes ráno podepsal s kanovníkem krakovským smlouvu
jakožto nový varhaník Ponikly. On, jenž až dosaváde vláčel se
z krčmy do krčmy jako nějaký cigán, z veselky na veselku, ze
zábavy na zábavu, hledaje výdělku na houslích nebo na varha-
nách, na něž ostatně hrál lépe než všichni okolní varhaníci,
nyní se měl konečně usaditi v Ponikle, a začítí usedlý život pod
vlastní střechou. Dům, zahradu, 150 rublů ročně, různé příleži-
tostné příjmy, vážnost osoby, jako by zpola kněžské, zásluhu
na slávě boží — kdo by si toho nevážil? Nedávno ještě který-

koliv Honza ze Zagrabí nebo z Ponikly díval se s hůry na pana Kleňa — teď budou lidé před ním smekati. Varhaník — a k tomu v tak veliké farnosti — to není jen tak. Kleň dávno již o tom snil, ale dokud žil starý Mělnický, nebylo na to pomyslení. Starci již prsty dřevěněly, hrál falešně, ale kanovník by ho nebyl dal za nic pryč, neboť prožili spolu dvacet let. Když ale kanovníkova kráva ho uhodila tak silně, že po třech dnech skonala, poprosil Kleň kněze o to místo, a kněz mu je dal, neb lepšího varhaníka by byl nenašel. Kde Kleň vzal tu dovednost hrani na oboě, na varhany a jiné nástroje, těžko vědět. Po otci toho neměl, nebo ten, pocházející ze Zagrabí, sloužil za mlada u vojska, ale ne u hudby, v stáří dělal provazy a hrával pouze na dýmce, jež mu věčně z vousů visela.

Mladý, už co dítě poslouchal, kde hráli. Jako výrostek šlapal měchy Mělnickému, jenž ho za tu ochotu učil na varhany. Po třech letech Kleň hrál lépe než Mělnický. Jednou přišli do Zagrabí nějací šumaři a Kleň s nimi utekl, vlácel se s nimi celé léto Bůh ví kde; hrával všude: na jarmarcích, na veselkách, po kostelích; a když se druzí rozprášili nebo pomřeli, vrátil se do Zagrabí, ubohý, chudý, hubený — žil jako pták na haluzi a hrával a hrával, časem lidem, časem Bohu.

A ač lidé mu vyčítali nestátnost, stal se slavným. V Zagrabí a v Ponikle mluvili o něm: „Kleň, co pak Kleň! Jak on začne hrát, i Pán Bůh se rozveselí, a člověku se oči zarosí.“ Jiní se zase tázali: „Pro Boha, pane Kleň, jakýto rarach ve vás vězí.“ A opravdu, seděl v něm nějaký rarach, v tom chudáku s dlouhýma nohama. Ještě za života Mělnického, když ho někdy zastupoval o svátcích, zapomněl se leckdy u varhan ve zbožném vytržení. Stávalo se to zvláště uprostřed slavné mše, kdy lidé se modlili, kadidlo plynulo po celé lodi, kdy vše zplávalo, kdy sám Kleň se rozehrál, a zbožnost zároveň s údery zvonů, s vůní myrrhy, jantaru a vonných bylin, s mihotáním světél a s jasnou monstrancí tak se zmocnila srdcí lidských, že celý kostel myslil, že ulétá na křídlech k nebi. Kanovník, skláněje a zase zvedaje monstranci, přivíral v unešení oči, a pan Kleň činil totéž na chóru, a tu se mu zdávalo, že varhany samy hrají, že hlasy cínových rour vznášejí se jako vlny, plynou jako řeky, lijou se jako splavy, vyvírají jako prameny, kapou jako krůpěje deště, tak že vyplňují celý kostel, jsou pod klenbou; před oltářem, jsou v kloubech kadidelnic; ve světle slunečním i v duších lidí — jedny hrozné; spanilé jako hřmění, druhé jako lidský zpěv, mluvící živými slovy, třetí sladké, drobné, rozsypané, podobné růženci nebo slavičím trylkům. Po mši sestupoval pan Kleň s chóru ohlušen, s blýštícíma se jako ve snu očima — zase jako prostý člověk a myslil a říkal, že je vysílen. Kanovník mu v sakristii dal něco peněz do ruky, pochválil ho do uší, a on odešel do davu, jež se tměl před kostelem, vše před ním sme-kalo, vše se mu obdivovalo.

Pan Kleň však nevyšel před kostel, aby slyšel: „Ejhle, pan Kleň jde!“ ale proto, aby spatřil, co mu nejdražšího v Zagrabí, v Ponikle a v celém světě, totiž slečnu Olku, dceru

cihláře v Zagrabí. Zafala se mu do srdce jako klišť, těma svýma chrpovýma očima, těmi svýma ústy višňovými. Pan Kleň časem, když se moudře díval na svět, domnívaje se, že mu ji cihlář nedá, myslil, že by ji měl raději nechat, a tu cítil, že už toho nedokáže, a s velikým hořem si říkával: „Běda! ani kleštěmi ji nevyvrveš!“ K vůli ní zanechal toulky světem, pro ni žil i kdy hrál na varhany, neb myslil, že ona ho poslouchá, a hrál tím lépe.

Ona zase, zamilovavši se nejprve do jeho umění hudebního, zamilovala se potom do něho samého — i byl jí ze všech nejmilejším, ač měl tvář divnou, černou, oči jako nepřítomné, špatný svrchník, krátký kožíšek a nohy dlouhé a tenké jako bočan.

Však pantáta cihlář, ač sám míval nejčastěji vítr v kapsách, nechtěl Kleňovi Olky dát, „Za dívkou se každý ohlíží — říkával si — nač ji dávat takovému Kleňovi!“ A nerad ho vpouštěl do domu. Když ale starý Mělnický zemřel, vše se změnilo. Kleň hned po smlouvě s kanovníkem přišel k cihlářovi, jenž jej přivítal, uvedl do jizby, počastoval arakem a když přišla Olka, radoval se s nimi, že Kleň se stal pánem, že bude mít dům a zahradu a že bude v osadě prvním po kanovníkovi.

Kleň zůstal u nich až do večera a nyní vracel se domů do Ponikly po skřípajícím sněhu při večerních červácích. Chystalo se na mráz, Kleň přidal do kroku, přemýšleje o dnešním dnu, o Olce, a bylo mu teplo. Byl to jeho nejšťastnější den v žití. Pustou cestou beze stromů, po zamrzlých lukách, pokrytých sněhem, měnícím se hned červeně, hned modře, nesl svou radost, jako jasnou svítlnu, již si měl ve tmě svítit.

Vzpomínal si na vše, co se stalo, na rozmluvu s kanovníkem, na podepsání smlouvy, na každé slovo cihlářovo i Olčino. Ona, když na chvíli osaměli, mu pravila: „Mně je to jedno: já bych byla s pánem tak za moře šla, ale k vůli otci je to lépe.“ A on jí na to vděčně a zmateně políbil loket, řka: „Bůh zaplať Olce, na věky věkův, amen.“

Nyní, kdy si to připomenul, trochu se styděl, že jí políbil na loket a že jí tak málo pověděl, neboť cítil, že by byla šla s ním opravdu na kraj světa. Taká to byla poctivá dívčina! „Ty moje ryzí zlato — pomyslí — tak tedy budeš paní!“ A šel ještě rázněji a sníh ještě ostřeji skřípál. A zase začal myslet: „Tak už mně nic nechybí!“ A veliká vděčnost ho opanovala. Kdyby Olka byla vedle, nezdržel by se, odhodil by oboě a objal by ji, co má síly. Tak měl ale učiniti před hodinou, ale to je vždy tak, když člověk má něco říci, zhloupne, jazyk mu zdřevění a on mlčí. Snazší je hráti na varhany.

Tu dobu zlatá a červená stuha, jež do té doby svítila na západě, změnila se zvolna ve zlatou šňůru a shasla. Nastala tma, hvězdy zatřpytily se na nebi, hledíce ostře a suše na zemi jako obyčejně v zimě. Tuze mrzlo, uši počaly mu zábstí, i vydal se pan Kleň přes luka, aby byl dříve doma. Vzpomněl si, že by si měl, aby mu čas utekl, zahráti na oboě, než mu ztuhnou prsty, i učinil tak. Hlas oboě ozval se v noční pustině divně,

jímavě, jako by přestrašen bílým, smutným povlakem. A zněl tím divněji, že Kleň hrál samé veselé kousky. Neboť vzpomínal jak u cihláře po první a druhé číšce jala ho chuf hráti a zpívati a jak mu Olka tenkým hláskem přizvukovala.

Chtěl nyní hráti tytéž písně a začal s tou, se kterou ona začala:

Vyrovnej, Bože, hory s rovinami.
vše učiň jednou rovinou,
a přiveď, Bože, moje potěšení,
ať přijde s časnou hodinou.

Cihláři se ta píseň nelíbila, neboť mu připadala *sprostná*, řekl mu, aby zpíval paňské. A tehdy Olka zanotila tuto:

Vyjel si pan Ludvík na polování (na lov),
zůstavil Helenu jak malování.
Pan Ludvík vrátil se, muzika hrála;
trubači troubili, Helena spala.

Ta se cihláři víc líbila. Nejvíce se však zasmáli „Zelenému džbánů.“ V té písni panna napřed pláče a pak se směje. Pláče pro rozbitý džbán:

Můj zelený džbán,
roztlouk' mi ho pán

A pán ji těší:

Neplač, panno, neplač jen,
zaplatím ti džbánek ten.

Olka co nejvíce protahovala: Můj zelený džbán — pak se dala do smíchu a Kleň odtrhl ústa od oboě a odpovídal jí jako pán s velikým zápalem:

„Neplač, panno, neplač jen . . .“

Nyní vzpomínaje si v noci na tu denní zábavu, vyrážel opět: Můj zelený džbán, a znova se smál, jak mu to jen ústa dávala, zaujatá oboem. Že však mráz přituhoval a pysky mu přimrzaly k nástroji a prsty mu dřevěněly, přebírajíce se po klapkách, přestal hráti a šel dále, trochu udýchán, s tváří v mlze, jež od jeho dechu povstávala.

Po chvíli se počal zlobiti, že tu bylo více sněhu než na cestě, a že z něho těžko vytahoval své dlouhé nohy.

Kromě toho byly na lukách prohlubeniny, vyplněné sněhem, kam on zapadal po kolena. I začal žalovat, že sešel s cesty, kde ho mohl dohonit některý vůz, jedoucí do Ponikly.

Hvězdy mihotaly se stále ostřeji, mráz byl tužší a tužší a pan Kleň se až zapotil.

Chvillemi zvedl se vítr a táhl loukou k řece a tu mu byla hodně zima. Chtěl si opět zahrát, ale působilo mu to nyní ještě větší potíže než prve.

Začal se ho zmocňovat pocit samoty. Okolo bylo pusto, ticho, hluch, až divně. V Ponikle ho čekal teplý dům, on ale vzpomínal na Zagřebí a říkal si: Olka jde spat, tam, chvála Bohu, v tiché jizbě.

Při myšlence, že Olce je teplo a jasno, radovalo se počestné srdce pana Kleňe tím více mu bylo zima a temno. Luka skončila, nastala pastvíska, porostlá tu a tam jalovcem. Kleň už byl tak unaven, že si chtěl se svým oboem sednouti pod prvý lepší keřík v zátiší a odpočinouti si. Ale pomyslí si: Zmrznu a šel dále. Na neštěstí v jalovcích tak jako pod ploty, tvořivají se časem závěje. Kleň jich přešel několik a vyčerpá se tak, že si na konec pravil:

„Sednu si. Snad neusnu a tak nezmrznu. A kdybych měl usnouti, pak si ještě zahraju: „Můj zelený džbán.“

Sedl a počal hráti — dojemný hlas oboě zazněl opět noční tíš na sněžích. Avšak víčka Kleňova přivírala se stále víc a více a zvuky „Zeleného džbánu“ slábly a slábly, až utichly docela.

Bránil se sice spánku, byl ještě při vědomí, myslel na Olku, ale zároveň cítil se býti ve větší a větší pustině, stále více a více samotným, jako by zapomenutým, a začalo se ho zmocňovat podivení, že ona tu není s ním, v té hluši a v té noci.

Počal si bručeti:

„Olko, kde jsi?“

A pak se ozval ještě jednou, jakoby na ni volal:

„Olko!“

Oboě vypadly mu ze ztuhlých rukou.

A zoře osvětlila ráno sedící jeho postavu s oboěmi u dlouhých nohou, a jeho zsinálá tvář jako by byla udivena, a zároveň jakoby naslouchala poslední notě písně: „Můj zelený džbán.“

Ferd. P. Místecký:

Kain.

Sveřepý Kain není mrtev,
světem toulá se a bloudí.
jedem ukrutná jak boa
otravuje čistý vzduch

Nenávidí štěstí vesnic,
blahobyť měst ve prach šlape,
za hlomozu litých bitev
bujný slaví karneval,

Hůře nežli žhavý Moloch
děti dusí ve plamenech,
otce nedbá čestných šedin,
matky oči zarudlých.

Hůře nežli v pouště noci
lví řev děsí karavanu,
děsí zbrani v mrzké dlani
svého bratra vzácný klid.

Není v lůně oceánu,
tolik vln a tolik pěny,
co už napila se země
krve lidské prolité.

Bůh sám opustil trůn věčný,
na svět přišel s lásky srdcem,
květem růží úhor zpestřil,
z trnů dostal korunu.

Zasíval cit měkký v duše,
lidskosti dech sladký šířil
otevíral brány ráje,
skonat přibít na kříži. . .

Literatura.

POLSKÁ.

Przegląd powszechny r. 1919 č. 2. v přehledu literatury polské pokračuje v článku: „O przeszłą i przysłą kulturę Polski“ (z minulé a budoucí kultury polské).

Dva články prof. M. Straszewskiego: „Myśl filozoficzna polska“ a „Polska myśl wychowawcza“. Filozofie Polsky samostatně dosti slabě podána. Na první stránce čte se chybně Witelo místo správného Witelu. Witelo není autorem spisu „De intelligentiis“ a tudíž eo ipso nebyl „jedním z prvních znalců a šířitelů filozofie novoplatonské v západní Evropě v 13. stol.“ Byl filozofem a zůstavil dva spisy obsahu spekulativního; především však byl přírodopyskem a nejsečtější geometr středověku. (Baeumker, Witelo, Münster 1908 str. 604). — Zda vliv myšlenek a názorů sv. Augustina na „Rationale divinorum operum“ Mateusza (Mátouše) z Krakova byl opravdu „úplně v těch dobách výmínečný“ je pochybné; působil však značně na celou filozofii středověkou a zvláště na theologii Mateusz z Krakova byl však přece v první řadě theologem, jako Štěpán Pálec (jehož filozofická činnost připadá Praze a nikoli Krakovu) a jeho žák Andrzej (Ondřej) z Kokoszyna (o jehož filozofické činnosti nevíme bližšího kromě toho, že vedle slov Ondřeje Galki z Dobszyna byl považován za nejznamenitějšího filozofa na universitě krakovské.) Celá další klasifikace filozofů stol. 15. kterou Straszewski uvádí na str. 190 až 191, je prostě vzata ze „Studyów do dziejów Uniwersytetu krakowskiego i jego wydziału (fakulty) teologicznego XV. wieku“ prof. Fijałka, práce nevyhnutelně v pravdě pro každého, kdo se zajímá o historii spekulativních věd v oné době, ale nyní (po dvou stech letech) ovšem nepostačující filozofu historikovi. Nebo od toho času vyšly výborné studie P. K. Michalského, které naprosto změnily a rozšířily naše vědomosti o filozofii na universitě Jagellonské 15. století. Korriguji lecos v této knize. Stať o Koperníku také vadná. Ani samo jádro theorie heliocentrické nemělo tak dalece nástupců pro filozofii, že by vyvrátilo antropocentrický pohled na svět, ani také methoda Kopernikova nebyla taková, jak ji autor představuje. V přehledu fysiologů 17. stol. není ani Wolzogen ani Magnieja, cizozemců v Polsku uselých a činných; o obou máme (od r. 1915) práce dra Chmaja a P. prof. Gabryla v 1. díle Archivu Komisji pro bádání historie filozofie v Polsku.

Druhá část rozpravy prof. Straszewského týká se dob po rozdělení Polsky je obširnější a z výkladů universitních. Stať o „Polskiej myśli wychowawczej“ přihlíží především k literatuře pedagogické, theoretické a praktické; menší důraz klade na historii škol v Polsku, bez čehož vývoj kultury polské nemůže býti přece úplný. Soud autorův o letech 1801 až 1800 mohl býti více optimistický, kdyby byl uvážil, že je to doba odlesku university krakovské, doba zakládání prvních škol odborných v Haliči doba vzniku Hlavní školy varšavské atd. Také o činnosti lékařů na poli školní hygieny bylo třeba se zmínit a konečně i o polských samoukách a „Poradnikiem dla (pro) samouków“ v čele.

Tři další rozpravy týkají se oekonomické historie Polsky. Doby neodvislé Polsky byl pověřen zpracovati Dr. Koneczny: „Rzut oka na polskie dzieje gospodarcze“. Doby po rozdělení Polsky podali professor T. Kulek: „Polityczne warunki (podmínky) pracy gospodarczej w Krolestwie Kongresowem“ a prof. Bujak: „Warunki rozwoju ekonomicznego w zaborze pruskim i austriackim“ charakterisující „úsilí hrobařů u vlád o zničení oekonomického národnosti polské a tak i zničení celé Republiky“. Každý, koho interese otázka, proč zůstali jsme v polovici rozvoje oekonomického daleko za jinými státy, čte se zájmem oba autory, zvláště prof. Burjaka.

(Pokračování.)

Jaroslav Slavíček.

NĚMECKÁ.

Justus Möser. Eine Auswahl aus seinen Schriften. Mit einer Einleitung, herausgegeben von Dr. Rudolf Schulze. Nákladem Josefa Kösele v Kemptenu 1914. Stran 178, cena váz. M 1.30.

Jsou spisovatelé, jichž jména jsou známa všem přátelům literatury, ale jejichž spisy nikdo nevezme do ruky. Jednak jsou nepřístupny, zastaraly, jednak jest proti nim jakýsi předsudek, jehož se těžko zbavit. Mezi ně patří Justus Möser, rodák z Vestfálska. Země tato známa jest hlavně dvěma spisovateli, kteří se počítají mezi nejlepší, totiž Annettou z Droste-v. Hülshoff, katoličkou a Möserem, protestantem.

Jaké bývaly kdysi podivné poměry! Möser pocházel z přísně věřící protestantské rodiny, byl povahy vážné a věnoval se právníctví. Byl ve službách katolického biskupa v Osnabrücku. Byl jím tehdy 27. kv. 1784 postulován šest měsíců staré dítě princ anglický Friedrich z Yorku, mezi jehož poručníky patřil také advokát Möser, který domohl se mezi nimi největšího vlivu, ale užíval ho po celých dvacet let vesměs spravedlivě ve prospěch lidu. V kapitule zasedalo tehdy 25 šlechtických kanovníků, mezi nimiž byli tři luteráni.

Möser byl pravý přítel lidu, mnoho pomohl za války i po válce sedmileté. Měl konciliantní povahu a dovedl, což zřídka se stává, že sloužil pánu svému a lidu a oběma vyhověl. Měl čestný název „otce vlasti“. Chtěl lid poučovati také písmem, psal politické články a byl prý jediný ze všech kdy působících spisovatelů politických, jehož články se líbily a dosáhly velkého rozšíření. Něco podobného podařilo se později pouze ještě Görresovi. Hlavně pracoval v národním hospodářství. Měl mnoho zkušeností ze svého úřadu, jichž používal při svých spisech. Jeho sebrané spisy mají deset svazků. Tuto podán z nich stručný výtah, který dobře poučuje o slohu a významu M. Jest to četba vážná. Doporučujeme ji.

Ignát Zháněl.

Der Rosenkranz ein Pilgergebet. Predigten, Lesungen und Betrachtungen. Von Dr. Jakob Schäfer. Nakladatel Herder ve Fryburgu. 1917. Stran VIII. a 84. Cena M 1-20 čili K 1-92.

Jest samozřejmo, že vydá-li nakladatelství světového jména jako jest Herderovo, novou knihu o růženci, o němž již vydalo mnoho spisů, že bude při ní něco vynikajícího, dosud nepovšimnutého. Vždyť podati o růženci a vůbec z mariologie něco nového, jest docela nemožno, protože literatura jest naprosto nepřehledná, co do ohromného počtu děl i co do látky v nich nahromaděné. V této knížce vysvětluje autor, dr. Jakob Schäfer, duchovní rada a profesor kněžského semináře v Mohuči, růženec na způsob poutě, kterou koná, drže se za ruku matky Marie, po svatých místech v Palestině.

Spisek jest rozvržen na více svazečků. V tomto prvním rozbírá se duchaplným způsobem radostný růženec. V úvodním rozjímání pojednává se o růženci, jak se má modliti a jaký jest z této modlitby užitek. Pak putuje autor do Nazareta, odtud ku Svatému Janu v Horách, pak jde do Betléma, do chrámu jerusalemského, do něhož se opět vrací ve třech bodech. 1. Cesta svaté rodiny ku slavnosti. 2. Hledají Ježíše s bolestí a 3. Nacházejí Jej s radostí. Jest tedy vysvětlen růženec z nového hlediska, jako modlitba poutníková po svaté zemi, při čemž se rozjímá růženec radostný. Zjistěte dobrá myšlenka, která jest vyčerpána. Autor všímá si více stránky věroučné a méně dějinné. Které používá pouze jako pozadí. Rád, často, vhodně, přiléhavě cituje svaté Písmo, jež dobře vysvětluje. Není nikde mnohomluvný, ale všude mnohomyšlenkový. Sloh jest stručný, zamlouvá se. Nemiluje frásí ale má mnoho obsahu.

Knihu lze doporučiti jako dobrou látku k duchovní četbě, jakož i vhodnou pomůcku ku spracování kázání a promluv při náboženských shromážděních. Snad se najde překladatel, který by přeložil tuto pozoruhodnou knižečku do naší mateřštiny. Úprava kartonovaného výtisku jest úhledná.

Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Dr. Bedřich Vašek: *Moderní člověk. Studie ethicko-pastorální.* Olomouc, 1919. Nákladem Matice Cyrilometodějské. Cena 12 Kč. Stran XIV. a 241.

Jest milou povinností, všimnouti si této knihy. Již proto, že po několik let neobjevila se nová česká původní kniha obsahu theologického a kniha tato je nejen dobrým příspěvkem k literatuře pastorální, nýbrž obsahuje i nejedno zdravé zrno apologetické.

Účelem knihy Vaškovy jest vyšetřiti prostředí i nitro moderního člověka a tím zjistiti příčiny namnoze vychladlého poměru jeho ke křesťanství.

Signaturu doby vidí spisovatel v sekularisaci života, t. j. v jeho vybavení ze všech zřetelů mimo tuto zemi a dobu jeho trvání. Lidstvo v nitru se rozešlo s náboženstvím věčnosti a Boha nadsvětového. Vzdalo se náboženství a dle toho si upravuje i mravouku číře pozemskou a lidskou. Nemůže však žíti před oltáři prázdnými: zavrhlho starého Boha, avšak na jeho místo postavilo bohy nové. Všechny tyto náhrady za nadpřirozené náboženství — ať je to již věda, kultura, estetismus, politika, kapitalismus, organisovaný proletariát či požitkářství — přikovaly člověka moderního ku pozemské hroudě, ale nenasytily jeho duševního hladu. Faktem je touha lidstva po něčem lepším, nespokojenost, pesimismus, skepse, subjektivismus, nihilismus a sklon k moderním pověrám theosofickým. A tak i v moderní době zůstává křesťanství nejvyšší hodnotou lidstva, neboť oho jedině plně uspokojuje potřeby rozumu, citu i vůle a spolu opírá kulturu o pevné základy mravní.

Na knize nejvíce upoutá svědomité užiti literatury, která je citována v míře neobyčejně rozsáhlé. Tu slyšíte opravdu řeč moderního člověka. Bohatý materiál je dobře rozříděn; logický, stupňovitý postup vyznačuje každou kapitolu. Nejrozumnější složky a vlivy docházejí svého ocenění. Ostrý pitevní nožík zachycuje i jemná vlákna myšlenkového přediva. Kniha je založena co možná nejšířeji, by všestranně a jasně osvětlila všechny příčiny. Jde od povrchu do nitra, od zjevu ku příčině. Radostně uznává vše, co velikého zrodila moderní kultura, ale stejně otevřeně podává přímý důkaz její nedostatečnosti. Všimá si nejen proudů filosofických, nýbrž zvláště mravních. Časové jsou stati o sobectví „realní“, úspěchové politiky, zklamání a konce politického zápolení, o marnismu, o dráždění lidstva uměle tvořenými novými potřebami. Velké porozumění duši dělníkově hovoří z kapitoly: „Organisace vyděděných“. I jiné detailní nedostatky dnešní kultury — především nejednotné nazírání na poslední její cíl a zanedbávání lidského nitra — po zásluze kritikovány. Tak analyzuje spisovatel první podmínky náboženského života, zdánlivě snad odlehle, přece však vlastní boleslivé místo naší doby. Ozvěnu literární bylo snad možno doplniti četnější statistikou z ústavů pro choromyslné, z nemocnic, z trestnic. Hojněji bylo lze těžiti i ze života konvertitů. Tyto životní zkušenosti mají větší pádnost než akademický důvod literární. Neuspokojitelnost sekularisace dosvědčena jest ovšem plně a to z úst vlastních jejích proroků a tím jaksí per exclusio-nem podán důkaz pro jedinečnost křesťanství, jehož vnitřní ceny hájí přímo pouze závěrečná kapitola. Ale zbyla nerozřešena jedna vážná námltka. A což, je-li pravdou, že není pravdy, že není smyslu v životě, že není vůbec uspokojivého řešení nejvyšších problémů? Tato námltka relativismu a nihilismu je hodna kritického rozboru a žádá nutně mohutnější filosofické odpovědi. Je pravda, že moderní člověk utíká od vážné myšlenky ku povrchnímu dojmu, ale přece kořeny morálního obrození jsou v půdě filosofické.

Jinak je kniha velmi vítána: učí, jak hluboko je třeba nazírat na otázky praktické pastorační, s jakou šetrností a láskou je nutno blížit se k duši moderního člověka, jemuž je cesta ku víře tak obtížná a on takový slaboch!

Slibujeme si od p. spisovatele vzrůst. Matici Cyrilometodějské jsme povinni díky, že umožnila vydání české theologické knihy v pěkné úpravě.

Karel Reban.

Jakub Deml: Šlápěje. Svazek VI. V Tasové (Morava) 1919. Stran 242. Cena 38 K. — Kniha Demlových je již slušná řada. Vydal „Slovo k Otčenáši Fr. Bílka“ (1904), „Homilie“ (1907), „Notantur lumina“ (1907) a věnováním arcib. dru. Kohnovi; „Slavík sv. Bonaventury“ (překlad), deník „Domů“ a „Pro budoucí poutníky a poutnice“, „V Zabajkálí“, „Hrad smrti“, „Tanec smrti“, „Rosnička“, Jana Ruisbroecka Život a některé spisy, Sv. Hildegardy „Cestyvých“ (Scivias) a snad i jiné spisy a v poslední době vydává sborník „Šlápěje“, jejichž VI. svazek vyšel počátkem listopadu. Je to již 3. svazek tohoto sborníku v r. 1919 vydaný — sv. IV. str. 104 (cena 15 K) a sv. V. str. 82 (básně) 15 K. Svým čtenářům, přátelům a cti-

telům působí básník svými knihami jistě radost, ale často také strasti a nesnáze. Čtou-li knihu jednu (na př. V. sv. „Šlépějí“), radují se, že je básník povznáší nad život všední k pravdám a krásám věčným a nadzemským, neboť je to poeta natus, básník, který proniká hluboce dílo stvořitelovo a rozumí řeči tvorstva, ale vezmou-li do ruky knihu jinou, přijdou na místa, kde jest jim vyslechnouti nelaskavé a jízlivé poznámky i mstivé a malicherné hádky s osobami jemu protivnými. Tu jest čtenáři, jakoby četl „Hockewanzla“ a jeho patálie s konsistoří litoměřickou. Není pochybnosti, že i to se některým čtenářům líbí, ale to jsou čtenáři, kteří jistě nemají ani špetky smyslu pro skutečnou poesii, nýbrž milují švandu. Víme také, že vzájemné škorpění i klepaření je oblíbeným sportem mezi umělci, malíři, pěvci, básníky, ale u p. Demla je toho příliš mnoho, že už to není ani hezké. Má snad i dost příčin stěžovati si na konsistoř (ač při své nedůkladnosti není sám také bez viny), ale vidíme-li, že vydává nákladné knihy, jsme přesvědčeni, že mu i ta skrovná pense stačí (přáli bychom mu ovšem desetkrát i stokrát větší), ba víme, že mu bude vše ostatní přidáno, bude-li jen hledati nejprve království božího — v pravé křesťanské poesii. A proto se nám ty příliš osobní a všední hádky a šarvátky, jichž je zvláště v VI. svazku „Šlépějí“ tolik, nelíbí. Ještě nepříjemnější je, pozorujeme-li, že se básník uchází i o přízeň davu a že za vlídný pohled politických mocností (stojících za Nár. Listy, Venkovem i Pr. Lidu) rozdává štulce i vlastním bratřím, začez (jako v případě Tvarůžkově) trpí zvláště kněží svědomití, v politice často úplně nezúčastnění, jimž se pak vyčítá nevlastenectví a snad i velezrada . . . A není to snad i koketování s tak zv. reformismem, mluví-li se tak prapodivně o celibátu na stran. 326-7? Kdo už má pochopiti, nechápe-li kněz? . . . Co tomu řekl sv. Bernard (str. 12) anebo Leon Bloy, jehož čtením a následovníkem se Jakub Deml býti praví? Novinářská zpráva na str. 282 byla tuším prohlášena za lež a pomluvu. — Z obsahu VI. sv. „Šlépějí“ uvádíme: „Sv. Bernarda pojednání o mravech a povinnostech biskupů“ (přel. J. Deml); četba opravdu osvěžující a milá. Dále „ještě jiné listy sv. Bernarda“. Od Pavly Kytlicové příjemné čtení „O dětech, zvířátkách a o jiných věcech.“ Jaroslav Durych má tu dva literárně velmi cenné příspěvky „Dítě“ a „Sen“. Ostatek vyplněn dokumenty více méně zajímavými nebo odpornými. Deml pracuje snadno a rychle; nepiluje, neřídí se zásadou „nonum prematur ad annum“, což má své přednosti, ale také stránky slabé. Ignorovati jeho význam, nezmiňovati se o jeho knihách nepovažovali bychom se své strany za spravedlivé a moudré. Proto jsme psali, co jsme psali. L. † jh.

Neznámá statuta moravská z 15. století. Podává Augustin Neumann. V Brně 1919, nákladem vlastním, stran 101, cena 3 K.

Německý básník Schiller napsal jednou: „In seinen Göttern malt sich der Mensch.“ Povždy měl mnozí z českého kléru za svého „bůžka“ pěstovati dějiny, o čemž lze najíti doklady v dějinách naší literatury. Ku pracovníkům v tomto oboru přistoupil nyní mladý, nadšený, pilný kněz, nadějná síla, augustinián ze Starého Brna Augustin Neumann. Vydal již dříve pod pseudonymem A. Sklalského „moravské elegie.“ Viz „Vlast“, prosinec 1918 str. 136.

V brněnské „Hlídce“ uveřejnil Neumann serii článků pod názvem „neznámá statuta moravská ze století patnáctého.“ Vydal je nyní svým nákladem samostatně v úhledném sešitě ve prospěch „Růže Sušilovy“ v Alumnátě brněnském, kde lze spisek obdržeti. Jsou tu uveřejněna statuta: „Řád klášterní školy ve Sternberku z roku 1413.“ Tamnější augustiniáni, kteří vedli klášterní školu, pomohli hmotně svým žákům i jejich rektorovi, aby si pojistili důstojné obydávání bohoslužeb ve svém klášterním kostele. Následuje „domácí řád kaplanů svatojakubských v Brně z r. 1416“, v němž konšele brněnští energicky předpisují, co mají zachovávat kaplani jejich patronátního kostela co do důstojnosti kněžské. „Bohoslužebný řád ivančický z r. 1457“ podává zajímavý doklad, jak byly tehdy zařízeny bohoslužby na venkově. Tato troje statuta zaujímají 15 stran spisku; vše následující jest věnováno obšírným statutům kanovníků augustiniánů ve Sternberku z r. 1500. Autorem jest Jan Štávka z Hoděnic, znamenitý muž, který pro své neobyčejné schopnosti byl vyslán, aby provedl v Itálii v některých klášteřích svého řádu reformu. Byl převorem v Pavil; po

skvěle provedené úloze vrátil se domů. Italové měli „Jana e Boemia“ v dobré paměti.

Jak vyhovuje spisek požadavkům vědeckým, posoudí odborníci, my pouze konstatujeme, že jest jím podán zajímavý další příspěvek ku kulturním dějinám moravským století patnáctého. Zajisté setkáme se s pilným autorem ještě častěji.

Kéž vytrvá na šťastně započaté spisovatelské dráze.

Ignát Zháněl.

Kláster sedlecký, jeho statky a práva v době před válkami husitskými. Napsal Jaromír Čelakovský. (K vydání připravil Václav Vojtíšek.) Nákladem České Akademie. Třída I. Čís. 58. Praha 1916. Stran 142. — Vynikající historik český, prof. Jar. Čelakovský, ježž nenadálá smrt zastihla 16. října 1914 v neustávající pilné práci, zanechal rukopis, z něhož je patrné, že měl úmysl vydati monografii o dějinách Kutné Hory do r. 1420. V rukopise se praví: „Dějiny města Kutné Hory ve starší době souvisejí tak úzce s dějiny cistercienského kláštera Sedleckého, že přirozenost věci toho žádá, aby prve zjednáno bylo žádoucí světlo o založení a právním postavení tohoto kláštera, nežli bude promluveno o poměru, v jakém k němu K. Hora v starších dobách stála.“ — A význam kláštera Sedleckého opravdu zasluhuje toho, aby jeho dějiny byly kriticky vypsány. Čelakovský přikládá klášterům (a jmění církevnímu vůbec) i velikou důležitost politickou. Praví na př. ČCM r. 1877 str. 4. že kde se nepodařilo založením stavu městského i duchovního zlomit nadvládu šlechty, tam i státní život zůstal zakrnělým, sám v sobě rozpadlým a k velkým dějinným úkolům neschopným.“ O sociálním významu řeholí promlouvá autor na str. 12., kde mimo jiné praví: „Byli-li mnichové řehole benediktinské ve středověku považováni za pobožné a učené poustevníky, mnichové řádu cistercienského vystupovali všude jako dobří pracovníci a hospodáři. Proto jich podíl na kolonizaci země mohl věru státi se tak závažným. Zakládali kláštery své v odlehlých, málo zalidněných krajinách, uprostřed lesů, v údolích, při řekách neb potocích a a pomocí laických bratří nebo konversů, jimž se říkalo černí nebo vousatí, mýtili lesy, vzdělávali je na role a pastviny, živíce se orbou a chovem dobytka. Kromě toho, tvoříce korporační, která dle pravidel řeholních všechny potřeby životní svých členů sama bez cizí pomoci měla hleděti ukojiti, zřizovali si při klášterech svých dvorce, sýpky, stáje, zahrady, vinice, mlýny, pekárny, kovárny, valchy, lázně atd., a laičtí bratři kláštera podřízení také sami provozovali všechna potřebná řemesla, tak aby klášter bez cizích řemeslníků se obejti mohl. Chváli se při cisterciácích, že tímto způsobem přispívali k hospodářskému i kulturnímu povznesení svých krajin, že podporovali vývoj zemědělství a řemesel, že zakládali silnice a cesty a podnikali mnohé vodní stavby, zřizovali rybníky, stoky a průtoky, aby krajinu odvodňovali neb vodou zaopatřovali, konečně že i hornictví, skládství a mnohá jiná odvětví průmyslová záhy se zdarem pěstovali, a tak slovem tehdejší vzdělanost ze zemí románských do zemí německých a slovanských šířili.“ — Toť zajisté svědectví, nad něž krásnějšího středověkých klášterů vydati nelze. A bude-li rozklad lidské společnosti (zvaný bolševismus) po válce světové dále pokračovati, naleznou zbytkové lidské kultury útulku a záchrany zase jen v klášterech na odlehlých částech země. Pouhé deklamování o morálce (laické), kultuře a vzdělanosti nás nezachrání; jen náboženské ideály udrží lidskou společnost. — Klášter sedlecký založen byl r. 1142 od českého pána Miroslava na počest Panny Marie a osazen mnichy Valdsaskými. „24. dubna 1421 byl vypálen a mniši, kteří se útěkem nezachránili, byli pobiti. Statky klášterní rozchváčeny a asi vesměs přivrženci strany husitské zabrány.“ (Str. 35.) Na str. 4. čteme: „Veliké důležitosti pro dějiny kláštera sedleckého nabyly práce proslulého opata Jindř. Snopka v době císaře Leopolda sepsané.“ Na četných místech vzdává autor zaslouženou chválu tomuto opatovi (nar. 1651, zemř. 1709), jehož působení připadá do doby „temna“, ale jeho dílo svítí jasněji než dílo mnohého vychvalovaného osvícence.

L. † g.

Americká demokracie. Napsal E. F. Voska (Občanská knihovna, sv. 2.) V přítomném svazku ujmá se slova krajan Voska a vyličuje základy americké demokracie, které položil Tomáš Jefferson. Byl to skutečný de-

mokrat, který položil i základy k trvalé rozluce církve a školy, jakož i státu a církve. Potom vykládá, jak se jeví demokratismus americký v životě společenském, kde není rozdílu mezi ministrem a nejnižším dělníkem, v úřednách, kde se rychle záležitosti vyřizují (u nás to trvá celé měsíce, ba i roky), o uctivosti ke stranám (o chikanování u nás by mohl mnohý vyprávět); v Americe nebuji protekce, směrodatnou jest pouze zdatnost a tvůrčí síla (pravý opak u nás), Spojené státy Severoamerické mají přes 100 mil. obyvatel a všechna ministerstva ve Washingtonu i s ministerstvem námořnictví nezabírají tolik kancelářské prostory jako jest na Hradčanech (doslovně řečeno), ale u nás skoro v každé ulici jest část ministerstva. Poukazuje na stav učitelský, který sám musí projít výchovou demokratickou (u nás pouze se křičí: pryč ze škol s náboženstvím, kříže se házejí na půdu a křesťanský pozdrav se zapovídá), i církev musí projít reformou (o tom se nesmí mluvit). Vlastenectví musí lid býti vychováván divadlem (u nás snad operetami, kabarety, střetnými americkými filmy). Soudnictví musí vedle spravedlnosti dýchat láskou k trpícím a mravně i duševně zatíženým (u nás malí zlodějové se zavírají a velcí propouštějí s poukazem, že se polepší za několik let), žurnalistika má míti zodpovědnost na zřeteli zvláště v této době mimořádné národního přerodu (a zatím v listech soc.-demokratických jest vyložené bolševictví a špinavost nejhoršího druhu křováků). Knižka líčí nám vše v plné kráse, takže jestliže vše dle ní v Americe klope, vzbudí sto chutí opustiti náš ráj, který jest pouze na pohled a odstěhovati se do skutečného. Kdyby se aspoň část z toho na nás splnila, byl by to malý zázrak a hlavní věc bude, aby nezapomněli knižku čísti ti nahoře i ti dole a nejen čísti, nýbrž aby všem slova Voskova vjela do srdce, rukou atd. Doporučujeme co nejvřeleji zatím naší nedemokratické republice! Antonín Ježek.

Před sto léty. Napsal Jan Staněk, rolnický syn z Římovy. Cena 30 hal. Nákladem Sdružení českých katol. zemědělců v Praze—I. čís. 186. Znamý románopisec Jan Staněk vydal v knihovničce „Venkovana“ kratší (68 str.), ale jako ostatní jeho práce velice poutavou práci, ve které líčí poměry u nás za válek Napoleonských, kdy vrchnostenská drábové chytali mladíky zvláště „nepohodlné“ a dodávali k vojsku . . . To stihlo i Josefa Bartoše v Soukově, nepohodlného panu vrchnímu i rychtáři! Týž však vyznamenal se v bitvě u Lipska, byl povýšen, ano ustanoven od knížete Schwarzenberga za vrchního správce ve svém rodišti — a hned se vše změnilo v jeho prospěch. S přechodníky je p. spisovatel na štiřu, o menších chybičkách nemluvě. Seb. Rada.

Za štěstím . . . Rus života. Napsal Boh. Podlena. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze.

Pomalu, ale přece vyjde vždy čas od času nějaký svazek „Ludmily“, sbírky to zábavné četby pro český lid. „Za štěstím . . .“ (120 str.) vyplňuje roč. XX. číslo 3. a líčí dosti poutavě strasti, práce a sklamání inženýra Ludka Ráze, jichž zažil ve své snaze po štěstí, jehož konečně došel přičiněním svého přítele — kněze Sovka . . . Neznámý nám posud spisovatel dobře se uvedl do veřejnosti touto zajímavou prací; jen by bylo žádoucí, by neužíval tolik cizích slov — vždyť jest „Ludmila“ hlavně četbou pro lid, a ten sotva bude vědět, co jest to „karafa“, „karyatida“ atd. Také nesouhlasíme s tou „vší“ silou, „vší“ krásou . . . proč ne: celou, plnou, veškerou? A pak co má znamenati ta naděje v posledním okamžiku života, „když už ne pozemského života, tedy nějakého lepšího bytí tam v Neznámu, v odvěkém tajemném nic a všehomíru“ —? Předplatné na XX. ročník (5 svazků) zvýšeno již na 5 K (váz. 9 K). J. F. Křížovský.

Lukáš Delmege. Napsal A. Seehan. Zčeštil V. Š. Kronus. Zajímavé jest, že naše veřejnost tak ráda sahá po knížkách, které jí trochu odhalují život kněze. Maně vzpomínám na knihy Baarovy, které jsou okrasou každé knihovny, ať již laika či kněze. P. A. Seehan upozornil na sebe veřejnost knihou „Můj nový kaplan“, která i do češtiny přeložena. Nebylo divu, že jsme se upřímně těšili na překlad „Lukáš Delmege“, který dokončen byl již r. 1912. Arciž různé příčiny, hlavně však válka sama oddálila vydání tak objemného románu až na tuto dobu. Za to nyní s radostí noříme se v líčení života kněze v nejrůznějších okoli, ve vývoji jeho charakteru, prožíváme s ním radosti, jež uchvacují jeho srdce, cítíme sklamaní, jež mu bylo údělem za klopotnou práci a námahu. Zvláště pro

kněze zdá se býti kniha zrcadlem, kde nalezne podobnost s něčím ve svém životě. Knihy Seehanovy překládají se do všech literatur, vdčíme, že i naše jimi se může pochlubit. Úprava knihy jest vkusná, překlad plynulý. Přes to, že cena jest dosti veliká, máme za to, že nezůstane kniha nepovšimnuta; zasluhuje, aby byla čtena a mnoho čtena.

Antonín Ježek.

Ruka Páně dotkla se mne. Promluvy na postní neděle a Velký pátek. Napsal Dr. In. Rich Kaulich. Vydal Gustav Franci v Praze.

Autor vyznává, že veden byl snahou, aby v době vlažnosti náboženské po přežitých útrapách světové války prohloubily se nejzákladnější vědomosti o Bohu jednom. Kázání řídí na slova velikého trpitele Joba a rozčleňuje kázání na: Ruce nejdokonalejší se koř, věčné a nezměnitelné se boj, všudy přítomnou, vševědoucí a nejvyšší moudrou miluj, Ruce všemohoucí se odevzdej, nejvyšší svatou a spravedlivou následuj, nejvyšší milosrdnou a dobrotivou zlsbej, Ruku Boha nejvyšší pravdomluvného a věrného slzami smáče (Velký pátek).

Myšlenky o vlastnostech Božích jsou výsledkem četby Pisma sv., spisů sv. otců a spisovatelů církevních hojně citovaných. Kázání hodí se hlavně pro vzdělanější posluchače. Budiž také uvedeno, že autor jejich náleží řádu sv. Benedikta a jest kaplanem v Orlové na Těšínsku. Spis vkusně vypravila knihtiskárna družstva Vlast.

Liga † 12.

Dramatické umění.

(Řídí Antonín Ježek.)

„Národní divadlo.“ „Loupežník“ Komédie o 3. dějstvích. Napsal K. Čapek. Režie: Vojta Novák. Premiéra 2. března 1920.

K. Čapek, mladší z dvojice bratří Čapků představil se obecně jako dramatik. Loupežník vznikl vlastně v Paříži r. 1911 a sice z touhy po domově, jenž ve vzpomínce se stával oslavným obrazem mladosti a dokončení po 8 letech jest vlastně rekonstrukcí prvotního plánu. Jest to komedie lásky a mladosti, kde — loupežník — mladý, rozpustilý muž chce uchvátit Mimi, dceru profesorovu přes to, že ji rodiče sťeží jako oko v hlavě, vždyť starší dcera jim kdysi utekla, když přišel čas lásky. A starý profesor neoblomně hlásá „mladí musí se zlomiti“ a přece, jak to jde ztěžka. Humor, smutek a věčný konflikt stáří s mladostí se opakuje místy až k omrzení. Jen prostředí českého venkova, kouzlo přírody a známé postavy nás připoutávají k dílu, které nepostrádá světla veselí, ale ani stínů melancholie. Hra vykazuje slabiny a nemožnosti snad právě proto, že jest to komedie. Triviálních slov nadužíváno. Hlavní osoby, loupežníka a Mimi autor nedokreslil, naznačil je mlhavě a tím právě p. Deylovi-loupežníku znesnadnil roli. Mimi — p. Vrchlická uchválena probouzející se láskou, věnovala zření výhradně této stránce a vedla si ve světlém úboru roztomile. Fanka p. Hübnerové byla výborně odpozorovaným typem venkovské služky, p. Želenský-profesor až do omrzení stále jinými slovy se opakující byl nesympatický, jeho choť, p. Ptrosová nemohla pro chudost role vzniknouti. Za to autor poslal na jeviště známé typy venkova, starostu-(Steimar), myslivce-(Třebovský), kovaře-(Merhaut), učitele-(Wisner) a j., kteří zdárně zhostili se svých rolí. Scény davové podány přirozeně. Hrano s chutí za režie Vojty Nováka, který vytvořil dobrou „pevnost“ až na úzký dvorek, kde při útoku na loupežníka se zbytečně střelelo jako z děla. Autor byl přítomen a vyvolán.

*

Městské divadlo Král. Vinohrad. „Návrat mládí“. Hra o 5. dějstvích. Napsal Adam Zima. Režie: V. Vydra.

Návrat mládí zařadilo původně divadlo v tak zv. původní cyklus letní, ale, jako vždy mnoho slibů, málo splnění, hra posunuta až do období zimního. Hra sama jest dramaticky i literárně zajímavým pokusem o řešení českého problému za doby válečné. Liší se podstatně od tak zv. her válečných, k nimž rakouská censura vždy se s rezervou chovala a modrá tužka censorova nemilosrdně škrtala. Autor vyzdvihuje lásku k uty-

rané vlasti, která hárá i pod pláštěm rakušáckým, aby v příhodném okamžiku jako ručej všechno zaplavila. Legionář-Zdislav jest symbolem návratu mládí, vzniku nového života, blahé budoucnosti, který přejímá otec i ostatní, aby ho zrealisovali. Autor nejeví se jinak než jiní začátečníci, ač přítomná hra není jeho dramatickou prvotinou. Mnoho chce říci a činí to na úkor hry samé; až se zbaví povídavosti, najde teprve tón opravdového tvoření vlastního. Kde se chytá cizích prvků, stává se nejasným. Z prvního dějství máme dojem, že se bude nedostávat autoru děje, neboť teprve dějstvím druhým vlastně děj počíná. Non multa, sed multum. Nutno hned zhustiti děj a črtati ostré kontury.

Radima Bechyně podal p. Vydra místy zlomeně. Zdisu pí. Iblova sbásnila vinou autorovou, který zapomíná často na spád hry a vkládá do úst hercům deklamace. Irma pí. Ptákové založena sympaticky. Mladého zajatce podal vyjeveně p. Tuma. Bodrými vojáčky byli pp. Vojta a Hlavatý. Hráno bylo dobře. Scény uspořádal p. Vydra náladově, zvláště v dějství prvním.

Autor má dobrý postřeh pro potřebu jeviště, zvláště dobře s efektností podány scény závěrečné jednotlivých dějství, což opravňuje k naději, že autor brzy přihlásí se s věcí dokonalou.

*
„Pěst“ Hra o 3. dějstvích. Napsal Jaroslav Hilbert. Režiser K. H. Hilar.

Vinohradské divadlo hraje za hořetně zvýšené ceny Hilbertovu Pěst, která naprostou novinkou není. R. 1898 censura hru potlačila, pro svou vyspělost obdržela však cenu Náprstkovu a žila pouze — knižně. Jednou sehrána byla s dovolením censury při představení cyklu Kruhu českých spisovatelů r. 1904 v divadle Švandově a sice s úspěchem. Odstraněna byla censurou, že prý hoví atheismu. Básník volá: „Co jste učinili z Boha Kristova? Jak málo jste ho vložili do lidských duší, jež byly vám svěřeny abyste v nich Boha vztyčili a zakotvili pro celý život. Na místě sladkého Boha Kristova, Boha nekonečné lásky, odpuštění a smíru, jaká děsná představa Boha řadí . . . Jaký to Bůh, který vítězí jen ve chvílích strachu o nejdražší, kdy slá opouští i silné . . .“ Drama jest mezníkem moderní dramatické literatury české a bylo psáno s určitou tendencí. Mělo silný úspěch pro svou gigantickou stavbu, vypětí a vzbudilo v nitru obecnosti mnoho myšlenek, které stojí za ponoření se v záhady nadpřirozené, jež nikdy zcela jasně nepronikne ani duch filosofa, ni jiný. Na jedné straně Bůh určující náš život a s láskou přijetí všeho z jeho rukou — na druhé boj s neznámem, které drtivou pestí dopadá neuprosně na ty, kteří se mu vzpírají.

Milenu sehrála pí. Dostálová j. h. Dovedla se vžití v ponuré ovzduší plné plastiky, v dusnou atmosféru zápasící matky, která nedovede však z rukou Boha přijati zármutek a bol. Raději pouští se v boj, v tom byla umělkyně obdivuhodná a přesvědčovala o pravdivosti pojetí nesnadné role. Zdenka pí. Friedlové zářila z počátku jasem života, který později následkem výčitek svědomí pohasl.

Starou pí. Matušovou obdařila výstižně pí. Ptáková vroucí zbožností matky, která podříditi se dovede nevyzpytatelným úradkům Božím. Matuše, muže Milenina, umírněně podal p. Vydra. Dr. Vodrena sehrál klidně p. Karen. Úprava scény zaujala veskrze diváka. Pokoj z masivního dřeva prodloužený v alkovnu, kde leželo nemocné dítě zdál se býti skutečně „dusnou zpovědní srdcí“ jak ho nazývá v programu režisér K. Hilar. Hilbert píše Pěst, ocitl se v ovzduší zcela odlišném a tu se mu stalo jako neodborníku, že leckde přestřelil.

*
„Mína z Barnhelmu.“ Veselohru v 5. jednáních napsal G. E. Lössing. Přeložil J. Kratochvíl. Režie Fr. Hlavatý.

„Mína z Barnhelmu“ náleží k nejvýznačnějším výtvarům světového repertoáru. Jest to nesmrtelně svěží a rozkošná práce, která vznikla r. 1763 a založena byla na pozorování života, smyslu pro směšnost, která nikterak není přehrána. Děj se odehrává za mírové dohry mezi Pruskem a Saskem, kdy Mína z Barnhelmu shledává se s někdejší svým snoubencem, propuštěným majorem z Tellheimů. Týž v první řadě jeví se jako

člověk vzhledem poraženým nepřátelům, jimž ze svého půjčuje část vy-
máhané daně válečné. Tím nabyla veselohra rázu tolerančního, mírumi-
lovného a harmonického, což má nepopíratelnou cenu pro onu krvavou
dobu. Figurky vystupující ve veselohře staly se předlohou celé řadě
pozdějších dramatiků.

Majora z Tellheimů sehrál p. Karen s dávkou ušlechtilosti a do-
brého srdce, která vyznívala z každého jeho gesta i slova. Dobrou part-
nerkou mu byla Míla p. Friedlové; její komornou obdařila pravým ve-
selím p. Baldová. Justa, majorova sluhu dobře podal p. Vošalík, drsného
na pohled Wernera, jinak vojáka zlatého srdce výtečně nastínil p. Vojla.
Nová kostymní a dekorační výprava dle návrhu Jos. Weniga byla
břípadná.

*

Švandovo divadlo na Smíchově „Večer staročeských
mimů“. Scény přeložil Ferd. Stiebitz. Vypravil Čeněk Jandl. Režie
Jan Bor.

Komorní hry přinesly ukázky starořeckých mimů. Hlavní zásluhu o
přiblížení nám skoro neznámého způsobu tehdejšího umění má Ferd.
Stiebitz, klasický filolog a dějepisec, který přeložil sedm výstupů básníků,
Theokrita a Heronta. V úvodní přednášce promluvil překladatel o staro-
řeckém, dramatickém umění a zvláště o mimech. Mimos byl napodobitel,
který se snažil předvésti prosté výjevy denního života v jich skutečné
podobě. Jemný lirik Theokrit podal nám erotické, něžné výjevy „Ženci“,
„Kyniska“, „Kouzelnice“, z Heronta poznali jsme „Kuplířka“, „Učitel“,
„Žárlivá“ a „Švec“. Učinkující se zdarem provedli své úlohy, zejména
p. Noll-švec sklídil úspěch za své ševcovské vychvalování. Dekorační
výprava byla velmi případná rázu náznakového. Režil vedl p. Bor k úplné
spokojenosti.

Česká dramatická literatura. Nové hry napsali: K. Krejčí „Jelení
skála“ (připravuje Národní divadlo); Ruda Mařík „Manželská
zeď“ (provedeno v divadle Variété); Vilém Skoch „Šimon a Po-
lyxena“ (studuje scéna plzeňská); O. Fischer „Hera kles“ (studuje
Městské divadlo Vinohradské); Národní divadlo znova nastudovalo k 70.
narozeninám T. G. Masaryka Dvořákovu operu „Selma sedlák“.

Různé. Jeden z největších dirigentů světových Toscanini
uspořádal v Praze řadu koncertů.

Lidové divadlo v Michli přikročilo k adaptaci intimní scény v za-
hradní velkorestauraci Jezerce. — Hudební skladatel J. B. Förster
byl jmenován čestným členem Filharmonické besedy brněnské. — V Brně
zemřel barytonista opery brněnského Národního divadla. Karel Král.

Dvorní holič v Koburku, Karel Ernesti, skladatel několika líbivých val-
číků, složil operetu „Klub v d o v“, kterou provede zemské divadlo. —
Dne 24. února oslavil jubileum své 30leté činnosti herecké Jaroslav
Pulda, režisér slovenského Národního divadla v Bratislavě a autor hu-
moresek a vzpomínek z divadelního života. — 25. února zemřel Rožan
Nejedlý, hudebník, vydavatel Vlastimila, autor divadelních her (Sezení
městské rady).

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Dějiny nynější doby. Každý ví, že nejnesnadnější jest, zaopatřit si
dějiny nynější anebo právě uplynulé doby. Němci vydávají takové dílo,
o němž jeho nakladatel Felix Meiner v Lipsku praví, že není podobného
pramene v žádné světové literatuře. Vydává je dr. Friedrich Pulitz. Před
válkou vyšlo pod názvem „Der deutsche Geschichtskalender“ 59 svazků,
jednajících dopodrobna o dějinách let 1885 až do července 1914. Toto
dílo stojí ve snížené ceně vázané 190 M (původní cena byla 320 M). Po-
kračování vychází od počátku války, totiž od července 1914 až do konce
1914 byl jeden svazek o VII a 618 str. za 13 M, ročník 1915 měl dva
svazky o okrouhle 2000 str. za 43 M, rok 1916 pojednává ve 4 svazcích.

o 2700 str. za 60 M, rok 1917 měl opět 4 svazky o 3000 str. za 57.50 M, o roku 1918 jedná v prvních třech měsících svazek o VIII a 614 str. za 16.50 M. Další svazky mají názvy: Die deutsche Revolution od list. 1918 do konce února 1919 o 678 str. za 20 M, Vom Waffenstillstand zum Frieden von Versailles (cena 25 M), Die deutsche Reichsverfassung (13 M), Diplomatische Ethüllungen (3.40 M). Ve vydávání se pokračuje. Svazek, obsahující dějiny od dubna do konce války ještě vyjde. Každý svazek je vázaný a má dopodrobný seznam jmen i věcí. Ig. Zh.

Krásná kniha o našem presidentu. V nejbližších dnech bude vydána Tiskovým odborem presidia ministerské rady krásná publikace k oslavě 70. narozenin našeho presidenta, jež připadají na den 7. března. Nese prostý název „President Masaryk“ a obsahuje 60 fotografií a jeho životopis. Kniha je dokonale graficky vypravena, na krásném papíře a provedena tiskem z hloubky. V generální komisi fy Bursík & Kohout, Praha. Václavské nám. Cena 50 K.

K stému výročí úmrtí kněze-buditele Bohumíra J. Dlabače přinesly články „Národní Listy“. Oslavován tu ne jako básník, ale jako buditel, jako sběratel tiskových památek z doby humanistické, a probuzenské, jako historik na poli literatury a umění.

Stručná mluvnice československá, již sestavil prof. Václav Ertl, vyšla (Praha VII. cena 10 K 50 h), za tím účelem, aby seznamovala jak Čecha s pravidelnými tvary slovenskými tak i Slováka s tvary českými. Klade je vedle sebe tak, aby vynikly jejich rozdíly. Určena pro vrstvy nejširší vyhýbá se výkladům odborným a nevyžaduje na svých čtenářích žádných předběžných vědomostí jazykových.

Důležitost esperanta. Papež Pius X. se vyslovil: „Esperanto jest misie.“ Ve Vratislavi založen Svaz katolíků esperantů. Při mši na kůru zpíváno esperantsky. Farář Metzgee měl v kapli přednášku. Svaz slibuje si velmi blahodárné výsledky.

O zámyslech prof. Musila, arabologa, cestovatele a geografa orientálního, který zahájil svoje přednášky ve středu na učené Karlově, sděluje se, že vydá čtyři mapy Arable. Kromě toho chystá publikace o místopisu národů a kmenech její jazykem českým a anglickým. Hodlá svoji znalost orientu užiti také pro naše kulturní a obchodní styky s východem. Chce založiti zde za pomoci súčasněných kruhů velikou orientální společnost, veliký ústav orientální a školu živých jazyků orientálních.

Kritika kritik. V „Naší Době“ č. 4. obhajuje se Jos. Laichter proti kritikům prof. Vodákovi a F. X. Šaldovi. Nechceme se zmiňovati o výčitkách stranu osobních posudků, nevyrovnanosti atd., jenom na to poukážeme, že Šalda neshoduje se s názorem náboženským, jež jeví Laichter v románu „Kam od Říma?“ Hledá-li poměr k božství, řeší jej svým poměrem k lidem. Ne Bůh, ale lidé zaviňují si své peklo na zemi. Milují-li lidi, milují Boha, sloužím-li lidem, sloužím Bohu. Positivního náboženství není třeba k náboženskosti. A tak se obání autor proti kritikům.

Mládež trpí literárně nejvíce abnormálními vydavatelskými poměry; není učebnic, není četby staré i nové, a co se vydá, je tak drahé, že jen děti vrchních proletářů mohou tím býti oblaženy. Zvon č. 20.

„Bablička“ Boženy Němcové přeložil Ed. Kühnel do esperanta. Týž je ředitelem při konsulatě našem v Madridě.

Mladý Máj bude se jmenovati čtrnáctidenník pro dorost od 14—30 let. List bude šířiti křesťanský idealismus a přináseti umělecké kresby i karikatury. Vycházeti bude v Brně za redakce K. D. Lutínova (Prostějov).

Sborník českých umělců, vydati miní bibliotekář strahovský Cyril A. Straka a Romuald B. Perlik. Dílo má obsahovati zprávy o českých umělcích až do roku 1850. Proto obracejí se vydavatelé ke všem pracovníkům na poli českého staršího umění a zvou k účasti na tomto podniku. Každá sebe menší zpráva v oboru tom bude vítána. (Praha IV.-132, Strahov).

Jubileum literární oslavil 21. února a to šedesátých narozenin český spisovatel K. M. Čapek-Chod, romancier a novelist. Začal „Povídkami“ r. 1892, napsal spisy „Nejzápadnější Slovan“, „V třetím dvoře“, „Povídky pater“ a jiné.

Dvě práce o stejném názvu vyšly: „Česká social. demokracie za války.“ První od Cestmíra Stehlíka, druhá od Mir. Kotky. První varuje obecnost (v „28. říjnu“), aby se nedalo mýlit a nekupovalo brožuru Kotkovu, vyšlou u Ant. Svěceného a která je obranou bolševiků.

„Vlastivěda moravská“ vydá v nejbližší době popis okresu unčovského a rýmařovského k posile tamnější české menšiny, která do nedávna pozůstávala ze 7 českých obcí, nyní pouze z pěti, ježto Střelice a Piňovice byly připojeny k okresu litovelskému. Takového spisu potřebujeme jako soli právě v těchto ohrožených krajinách, aby tamní lidé poznali, že nejsou nějakí přistěhovalci, nýbrž starobyli držitelé slovanské půdy a že jejich okresní město, nyní poněmčený Unčov, bylo ještě 100 let po 30leté válce vedle Uh. Hradiště jediným českým královským městem na Moravě. Také nyní poněmčené vsi: Hlívce, oba Ujezdce, Králová, Hradečná, Hradec, Plynkout, Paseka, Ujezd a jiné menší osady, jako Rybníček, Houkovic, měly před touto válkou vesměs české obyvatelstvo, takže můžeme směle říci, že mimo Medel a Loučky nebylo německé vsi v celém okresu unčovském. Tyto zajímavé věci statistické a dějiny jednotlivých obcí se probírají v této knize. Zejména dějiny starobylého kdysi českého Uničova, zaslíbeného města husitského krále Jiřího z Poděbrad, jsou na 80 stránkách důkladně probrány a hojnými obrázky opatřeny. Spisovatelem díla jest farář V. Pinkava v Čermné u Podmokel.

O Rudolfu Dvořákovi, geniálním českém učenci, universitním profesoru, překladateli starohebrejské poesie atd. rozepisuje se Vilém Bitnar v „Našinci“ ve feuilletonech pod názvem In memoriam Rudolfa Dvořáka.

Vypsání ceny. „Tyrolia“ katolické nakladatelství v Innsbrodu vypsalo ceny na nejlepší román a nejlepší novellu. Román má být zaslán do 15. ledna 1921, má mít 2—300 stran. Ceny jsou tři: 1. 500 M, 2. 250 M, 3. 150 M. Novella anebo vůbec povídka má mít nejvíce 50 tiskových stran a budiž zaslána nejdéle do 1. května 1920. Ceny jsou tři: 1. 150 M, 2. 100 M, 3. 50 M. Ig. Zh.

Všem přátelům vzájemnosti českolužické vřele doporučujeme nový měsíčník „Českolužický věstník“, jehož první číslo právě vyšlo. Obsahuje články Ad. Černého, dra. J. Páty, Fl. Fencla, dra Paula a j., jakož i bohatou kroniku lužickou. Časopis vychází česky i lužicky, takže zároveň podává doklady praktické mluvy. Předplatné činí 12 Kč ročně, jednotlivé číslo 1 K 50 h. Praha II., Vodičkova ul. č. 32.

Překlad „Sněmovních kázání“ Petra Skargy vyznamenán cenou akademie Francouzské. Autor studie o slavném polském kazateli P. Skargovi P. A. Berga vydal překlad „Sněmovních kázání“ Skargových. K textu kázání připojena je studie, zbudovaná na základě ohromného historického a estetického aparátu. Spis ten byl poctěn cenou Akademie Francouzské. Dřívější dílo téhož autora, jednájící taktéž o Skargovi, bylo rovněž vyznamenáno cenou Akademie Francouzské.

Hranický profesor náboženství dr. K. Černočský vydal v komisi „Občanské tiskárny“ v Brně filosofickou studii: „Základy a záhady psychologického paralelismu“, která se zamlouvá i stát. tajemníku prof. dru Drtinovi. Píše o ní, že je mu „neobyčejně vítanou“. Cena spisu 7.60 K. Knihu lze též odebrati a koupiti v Lidovém knihkupectví Ign. Hofírka v Olomouci.

Katolická církev dle svědectví nekatolíků. V Řezně u Pusteta vyšla pod tímto titulem kniha (cena 4 M), která obsahuje bohatou snůšku citátů znamenitých mužů, nekatolíků, oceňujících význam, velikost, krásu a hloubku katolicismu, katolické církve a její zřízení. Pro kazatele, učitele a řečníky je zásoba nepřeborná.

Málo nás, málo nás. Ministerstvo školství a národní osvěty vypsalo soutěž na spis pro mládež o T. G. Masarykovi, osvoboditeli národa. Došlo jenom o sm rukopisů. První cena ani neudělena. Druhou a třetí dostali odb. učitelé Rud. Eliáš ze Slezské Ostravy a Fr. Munzar z Chrástu. Eliášova práce bude vydána tiskem.

Paběrky z novin a veřejného života.

Dr. Tomáš G. Masaryk,

I. president Československé republiky

slavil 7. března sedmdesátiny. Narodil se r. 1850 v Hodoníně na Moravě z chudých, prostých rodičů. Svými snahami, svojí pílí, svými spisy, politickou činností vyšinul se na stolec presidenta na místě, kde kdysi čeští králové sídlili. Vděčný národ oslavil jeho jubileum četnými publikacemi, přednáškami, nadacemi a dary k účelům charitativním a kulturním.

Biskup Josef Hůlka † Dne 10. února rozžehnal se se svou diecesí a se světem po kratičké nemoci, jsa plných třináct let velepastýřem jihočeské diecese. Biskup Hůlka, rodák českého jihu, z kraje Plánického, zůstal v celém svém životě věren prostotě a chudobě své domoviny, která sice chudá je přírodními statky, za to však bohatá zlatými srdci. Rodištěm biskupa Hůlky byl Velenov. Odlehlý okres, odlehlý kraj, odlehlá osada byla jeho rodištěm a zůstala vždy odloučenost od ruchu života jeho oblibou. Svá studia konal v blízkých Klatovech, na tamějším gymnasiu, založeném apoštolem českého jihu P. Vojtěchem Chanovským S. J., jenž tento ústav hlavně ze sbírek mezi okolním lidem byl založil, aby se chudému tomu kraji v době smutné dostati mohlo statků vyšších: vzdělání pravého a zbožného. Studia bohoslovecká konal Hůlka na ústavě diecesním, který si biskup Jirsík jako zřítelnicí oka hlídal. Od biskupa Jirsíka posvěcen na kněze kaplanoval: v Blatné, Soběslavi, Chvalšínách u Sv. Kamene. V r. 1889 stal se spirituálem v semináři kněžském, v roku 1893 stal se kancléřem biskupské konsistoře. V r. 1900 kanovníkem v Českých Budějovicích. Zesnulý biskup Říha jej ustanovil svým generálním vikářem, po jehož smrti zvolen kapitolním vikářem, a v r. 1908 posvěcen na biskupa.

Doba jeho úřadování spojena se dvěma díly velikého významu. První jest slavení diecesní synody, jež jest dílem značné práce i významu. Dvě jiné věci označují jeho episkopát v Č. Budějovicích: oprava katedrály, která byla v r. 1912 dokončena a biskupem Hůlkou posvěcena. Staroslavné město Otokara mělo krásný chrám ale zašlý. Oprava narážela na nové a nové překážky, až se zdařilo zesnulému roztříti uzel obtíží. Druhé značné dílo jest stavba chrámu sv. Jana Nepomuckého na předměstí linceckém. Toto dílo bude vždy s jeho jménem spojeno, ježto bylo jeho myšlenkou. Nepatrné prostředky, jimiž budějovický biskup vládne, staví tato díla do značného světla.

Biskup Hůlka byl i literárně činným. Veškeré duchovenstvo budějovické bylo soustředěno vždy kolem Jirsíkovi biskupské tiskárny, která byla českou duševní dílnou v Budějovicích. Hůlka se účastnil Budivoje, který byl svou dobou jediné takřka psán vlasteneckým kněžstvem a udržován s nemalými obětmi. Bude to zajímavá jedinou studie historická, kdo obdělával první líchu národní v Č. Budějovicích. Zde bude jedna z nejkrásnějších apologií českého duchovenstva na ostrově budějovickém. Dnes jsou Budějovice již české jako byly jimi už dříve, ale horko a tíhu dne nesl Jirsík a jeho odchovanci.

Největší literární prací Hůlkovou jest jeho důkladný spis o odpuštění, který vyšel nákladem dědictví sv. Jana. Velmi zdařilé jsou jeho monografie: „Církevní řady, spolky a bratrstva v diecesi budějovické“ a jiná monografie působiště Hůlkova: „Poutní chrám Panny Marie Sněžné u Sv. Kamene.“

Úmrtí chorvatského malíře-Františkána. V Sarajevu zemřel slavný chorvatský malíř Fra Celestin Medović, mnich řádu sv. Františka. Vláda vystrojila zesnulému umělci slavný pohřeb, jehož se účastnili členové vlády, všechny umělecké a osvětové korporace a velké množství lidu.

Tělesné ostatky zemřelého byly zvláštním vlakem převezeny do Dalmacie. Listy konstatují, že úmrtím Fra Celestina Medoviče utrpělo umění jihoslovanské velkou ztrátu.

Úmrtí nejstaršího kněze v Českoslov. republice. Dne 9. února zemřel v ústavu sv. Karla Bor. v Čes. Budějovicích bývalý, všeobecně pro vzácnou povahu vážený děkan v Nepomuku kanovník Monsgr. M. Veselý. Nar. 27. list. 182. v Polné, byl od r. 1871 do 1902 děkanem. Dosáhl všech možných titulů i vyznamenání, byl papež. prelátem i čestným měšťanem Nepomuka. Vykonal mnoho dobrého pro chudé studující, sirotčince, daroval obnosy na opravy kostelů, varhan atd. Od r. 1902 žil na odp. v Čes. Budějovicích, těše se plnému zdraví i čistosti ducha až do 93 let. Byl vzorný, lidumilný kněz a upřímný Čech.

Úmrtí. Dne 3. února zesnul v Pánu Alfons Tkadlec, převor O. S. A. v klášteře na St. Brně. Pohřeb zesnulého konal se z klášterního chrámu P. na St. Brně. Zemřelý převor narodil se 10. října 1861 v Rožnově a po maturitě vstoupil do kláštera Augustiniánského na St. Brně. Slavné sliby složil r. 1887, na kněze byl vysvěcen 1887. V zesnulém ztrácí klášter vzorného řeholníka a národ šlechtetného občana, který své povinnosti jako kněz i jako občan vzorně plnil.

V Římě zemřel proslavený italský meteorolog Ignatius Galli, kněž-učenec. Působil po 40 roků jako profesor matematiky a věd přírodních a jako ředitel observatoře. Oblíbeným jeho předmětem bylo studium atmosférické elektricity, blesku a jeho účinku. Proslul sestavením přístroje k měření zemětřesení. Byl jmenován rytířem koruny Itálie. Osvědčil se jako rozhodný pacifista.

Biskup dr. Friedrich J. Knecht. 7. října 1919 dočkal se osmdesátilet svátosti biskup ve Frýburgu v Bádensku Dr. Friedrich J. Knecht, který se dočkal 4. dubna 1919 25letého biskupského jubilea. Je od 60 let minulého století činným v oboru katechetiky jako theoretik i jako spisovatel. Vydal „Biblický dějepis“ pro děti, který je rozšířen v několika milionech výtisků a přeložen do více řečí, mezi nimi i do češtiny. Též napsal obšírný výklad k této knize pro učitele, který se dočkal dosud 24. vydání. Když vydal 1908 Linden opravený katechismus Deharbův, zaujal stanovisko, že to není oprava, ale poprava této knihy. Ale názor jeho se neuplatnil, opravený tento katechismus byl zaveden v celém jižním Německu. Vydal více paedag. brožur i spisů. Roku 1882 byl povolán za sídelního kanovníka do Frýburgu. Též horlivě pracoval ve spolku sv. Bonifáce. Jeho rukama prošlo přes deset milionů marek, jež byly rozdány katolíkům, žijícím v Německu v diaspoře. lg. Zh.

Literární jubileum padesát let slavil náš přední dramatický básník a romancier Jaroslav Maria (dr. Jaroslav Mayer), taborský advokát, autor celé řady velikých dramat a dramatických básní, hraných na našich obou největších scénách. Jaroslav Maria je rakovnický rodák a své krásné literární jméno si buduje už od roku 1898, kdy vydal cyklus tří aktovek: „Podvečer věků“, rok na to „Dobráky“ a r. 1900 svoji úspěšnou „Johanu Radimskou“ (hranou r. 1903 na Národním divadle). Potom následovali „Irlacherové“ a „Vexila“, dramata tristanovského typu, spjatá společnou ideou, r. 1906 hrálo se na Národ. divadle drama z ruské revoluce „Má jest pomsta“, potom následoval úspěšný „Tristan“ z vinohrad. divadla, renesanční freska „Michal Angelo“, censurovaná „Helénska kněžna“, potom dramatická trilogie ferrarská „Parisina“, „Lucrezia Borgia“ a „Tasso“, z nichž první a poslední jsou dosud v živé paměti, a z nichž druhé drama se chystá k jaru na Vinohradech. Jaroslav Maria napsal také úspěšný román „Werther“ a velikou románovou fresku „Spravedlnost“ z ovzduší advokátního a soudního, a ke svému jubileu vydává právě v těchto dnech veliký trojdílný román „Kyvadla věčnosti“ — „románovou truchlohru“, řešící starý princip lásky hrdinské a ryzí lásky lidské, stojící ve vzájemném konfliktu.

František Košák 12. února slavil abrahamoviny. Nar. v Praze roku 180, studoval na akademickém gymnasiu, v semináři pracoval v Růži Sušilově, byl knihovníkem, působil v Plzni a nyní jest katechetou v Karlíně. Už jako alumnus psal do „Vlasti“. (K dějinám české seminářské knihovny v Praze), později do jiných listů, hlavně vychovatelských. Do „Českého Lidu“ o nemoci, smrti, pohřbu v pověstech a obyčejích lidu na

Rokycansku, v „Čes. Západě“ o Plzni před 200 lety. Do „Křesť. Školy“ napsal přes 100 článků rovněž do „Vychovatele“. Ve výboru Spolku čes. katechetů působí na 20 roků. Mnoho se od něho ještě očekává, hlavně z dějin české katechetiky.

Jubiläum Karla Lonička. Narodil se 7. února 1860 v Želči na Moravě, posledně ve Stařechovicích na Hané. Zabývá se studiem archeologie a starožitností, sebral velikou sbírku památek praehistorických, archeologických a vyšívání. „Sbírá obrazy, paramenta, skříňe, rámce, vzácné knihy, rukopisy, keramiku, vyšívání šátky, skla, zbraně, rytiny a vůbec všechno, co spadá do museálního oboru. Působil při pořádání národopisné výstavy v Hranicích, kterou hojně oblesl. Mnoho zachránil, co by se jinak ztratilo. Část jeho věcí dostala se na Velehrad do musea, kde jest dobře uschována. Karel Loniček pro výchovu lidu pořádal divadla, vánoční hry a je spolu výborným hudebníkem.

Jan Hlkl šedosátníkem. Narodil se 28. ledna 1860 v Bělé (okres Mor. Třebová) z učitelské rodiny. Studoval v Olomouci, kde byl r. 1878 vysvěcen. Působí v Holešově jako arcikněz. Zde zorganizoval dorost řemeslný a spolku jeho postavil dům nákladem vyprošených 100 000 K. Dříve už založil Jednotu v Kostelci. Procestoval Slovensko, Moravu, všechny alpské země, Švýcarsko, Německo, Francii, Holandsko, Belgie, Anglii, Palestinu, Itálii. Chtěl jeti do Asie, ale z Korfu se musil (za války) vrátiti. Co viděl krásného, všechno si poznamenal a ofotografoval. Tak si nashromáždil na 1600 snímků, a nimiž koná přednášky. Vydal tři svazky kázání v „Knihovně Sarkandinské“ a obšírné cestopisy. Též ve „Vlasti“ pod názvem „Vzpomínky z cest“ (roč. XXII XXIV), v „Našinci“ a nákladem spolku Sušil v Holešově popsal cestu do svaté země.

Jubiläum padesátileté žurnalistické a literární činnosti slavil 16. února šefredaktor „Nár. Politiky“ V á c l a v B e n e š - Š u m a v s k ý. Vedle bohaté činnosti žurnalistické vynikl i jako literát, jehož práce zabývají se národně politickými a sociálními otázkami, i jako dobrý překladatel z francouzštiny a němčiny.

Bohumíra Jana Dlabače stého úmrtí vzpomínali jsme 4. února. Byl to osvícený praemonstrát a spisovatel, zasloužilý bibliotekář proslulé strahovské knihovny (19 roků), ředitel chrámové hudby, archivář a annalista svého kláštera. Nar. 17. července 1758 v Cerhenicích u Českého Brodu, kde má pomník (od r. 1900). Psal četné články, 84 samostatných děl, z nichž některé zůstaly jako rukopisy, psal veršem i prosou, česky, německy i latinsky. Snesl mnoho materialu k dějinám umění v Čechách. Hlavní jeho dílo jest německy psané „Všeobecný historický slovník umělců pro Čechy a z části také pro Moravu a Slezsko“, Praha 1815, 3 díly. Nákladem stavů českých. Epochální dílo způsobem abecedním lexikálním podává zprávy ze života hudebníků i výtvarníků a každého uměleckého průmyslu. Z něho čerpaly pozdější encyklopedie ano i cizina. Dlabač byl milý, skromný a ochotný. Nynější archivář Straka sepsal biografii Dlabačovu. Na Pohofelci jedna ulice má po něm jméno.

Ženálního myslitele a umělce Leonarda da Vinci oslaví 2. května Itálie. Ve Vatikánu už slavnost vykonána. Za účasti papežovy odhalena mramorová deska s příslušným nápisem.

Kdo založil a vydržoval pražskou universitu? Karel IV., Otec vlasti, nejkatoličtější král český, založil pražskou universitu. Mistry platil dílem sám, dílem založil kolej Karlovu, dílem arcibiskup a kněžstvo konali oběry pro pražské vysoké školy, a kláštery darovaly různé renty. Universita považována byla za ústav církevní. —

René de Clercq, vlámský básník. K nejlepším básníkům čítají nyní Vlámové René de Clerqua. Je narozen 14. XI. 1877. Již jako student university v Gentu počal psáti básně, v Gentu pak žil, až na počátku války v říjnu 1914 se odstěhoval do Holandska, kde se až dosud zdržuje. Vyniká jako lyrik. První sbírka jeho básní vyšla 1903, pak následovaly další, z nichž některé se dočkaly tří vydání. Asi 40 jeho písní bylo různými skladateli zkomponováno (dvě již sedmkrát). Zároveň s písněmi, v národním duchu složenými, vydal dvě větší idyllické básně, v nichž líčí osudy svých krajanů, rolníků vlámských. Za války nořil se v bibli a z ní čerpal náměty ku svým dvěma posledním knihám. Poslední jeho práce je „Tamar“, (Genesis 38), již psal od velikonoce 1916 do velikonoce 1917

Oceňení jeho práce vyjde v knize, již v brzkou vydá Karel Menne v Kolíně n. R.

Ig. Zh.

Šedesáté narozeniny oslaví vynikající český učenec, profesor matematiky na brněnské technice, dr. Matyáš Lerch, rodák z Milínova na Sušicku, jeden z těch velikých, u nás dosud stále ještě nedoceněných vědců, kteří slávu českého jména zanášejí daleko za hranice. Profesora Lercha poslouchali naši matematikové na pražské technice již v letech devadasátých, neboť tu dlouho působil po svých studích (i cizině) jako asistent a soukromý docent; rakouská vláda neměla dosti porozumění pro jeho geniální talent matematický a proto odešel prof. Lerch na švýcarskou universitu ve Fribourgu, kde působil až do roku 1906; téhož roku byl totiž povolán do Brna. Vědecká činnost Lerchova je obdivuhodná. Přes 200 pojednání českých, francouzských a německých svědčí o jeho neobyčejné pílí a tvořivosti, o jeho geniálním nadání matematickém, zejména v oboru theorii a rozboru čísel. Zde docílil také svých hlavních, dnes už světoznámých úspěchů, takže již r. 1900 obdržel velikou cenu Akademie francouzské. Lerchovy práce mají v důsledku toho u nás také svůj veliký význam propagační, neboť jejich autor náleží k českým učencům v cizině nejznámějším. Jeho osobní styk se světovými matematiky je veliký, jeho studie a knihy jsou citovány nejen v pojednáních, ale i v učebnicích, takže sláva českého jména je tu šířena způsobem zcela mimořádným.

Hoch jako románopisec. V Anglii způsobil rozruch úspěch 15letého hochy jménem Carl A. Morris. Napsal obšírný román, jemuž dal mnoho-slibný název „Moc lásky“. Chodí dosud do školy a při nedávné stávce železničních zřísců měli ve školách prázdnou, čehož použil a pilně psal. Když byl hotov, zaslal román redakci časopisu, nezmínil se ovšem o svém věku. Román se tak zalíbil, že byl brzy uveřejněn. Povzbuzen úspěchem, napsal kratší novelu pod názvem „Vítězství lásky“. Opět zaslal práci redakci listu, která ji ihned přijala. Nyní píše podnikavý mladík román ze života divokého západu v Severoamerických Spojených Státech, doufá, že se mu podaří a pak byv přijat do filmu, zjedná mu slávu i peníze.

Ig. Zh.

Výživa spisovatelů V jubileu hladem zmrávající Boženy Němcové přetřásána otázka o hmotném postavení spisovatelů českých. V tutéž dobu veřejnost ujímá se jiné chudé a nemocné spisovatelky, prosíc pro ni peněžité dárky. „Nár. Listy“ vybízejí banky a jednotlivce, aby stipendii podporovali spisovatele. „Večerník“ té otázce věnuje feuilleton, trpkou pronášeje pravdu, že národ nemůže uživit asi 150 spisovatelů, kteří musí hledat si ještě jiné zaměstnání. Co je to, dostane-li spisovatel z hrubého výnosu knihy 2—3 procenta a ještě méně, za celoroční dílo 600 K, podporu 400 K? A jinde by se mohlo spisovatelů pomoci lepším obročím, ale nečiní se tak mnohdy schválně.

Doktorská dissertace. V Münsteru ve Vestfálsku byla promována za doktorku filosofie slečna na základě dissertace, v níž pojednala o „splenu“ anglických spisovatelů v první polovině 18. století.

Výbor družstva Vlast konal dne 21. ledna svoji schůzi v 36. správním roce za řízení předsedy, vdp. A n t. S u c h o r a d s k é h o, který zahájil schůzi modlitbou, načež učinil projev oddanosti sv. Otci a nejdůstojnějšímu p. arcib. Msgr. Th. a Ph. dr. Fr. Kordačovi. Právil, že naše družstvo již při uvítání Jeho arcibiskupské Milosti svoji lásku a oddanost projevilo dne 10. listopadu m. r. a nyní činí tak poznovu, jako věrná, katolicko-literární společnost pro povznesení ducha lidu českého a žádá, aby tento projev poznamenán byl v protokolu. V dalším jednání byly vyřizovány vnitřní záležitosti závodní o nichž referoval ředitel T. J. Jiroušek, dokládaje vše číselně. Zprávy jeho byly jednomyslně přijaty na vědomí a řádně probrány. Porokováno bylo též o drahotném stavu papíru a jiných zjevech toho druhu v naší době a učiněny příslušné uzávěry. Ohledně vypsání konkursu na román, které učiněno bylo minulého roku, usneseno v příštím měsíci svolati porotní literární komité, k účelu tomu zvolené, aby rozhodlo, co v té věci učiniti, když zakladatel vypsání ceny výboru družstva s komitetem postoupil právo celou záležitost vyříditi. — Tím po dvouhodinném zasedání schůze skončena. Příští schůzi svolá předsednictvo dle potřeby.

VLAST

ROČNÍK XXXVI.

BŘEZEN 1920.

ČÍSLO 6.

Prof. Václav Hübner:

Počet o době denní.

Země, jak známo, má tvar koule. Není sice koulí dokonalou, nýbrž jest poněkud sploštělá. Osa zemská (myšlená přímka, okolo které se země otáčí) jde středem koule a koncové body osy zemské nazývají se póly (točny zemské) a to severní a jižní; v místech těch jest právě nejvíce sploštělá. Na povrchu zeměkoule lze si mysliti celou řadu kruhů, které procházejí oběma póly, jímž říkáme poledníky (meridiány). Z poledníků zvolen jest jeden za hlavní, a za takový přijat ode dávna poledník jdoucí mimo ostrov Ferro, nebo poledník Ferrský.

Francouzové pokládali dříve poledník jdoucí přes hvězdárnu pařížskou za hlavní, pařížský jest od Ferrského na východ 20tý.

Angličané pokládají poledník jdoucí hvězdárnou Greenwichskou za hlavní, poledník ten jest od Ferrského skoro 18tý. V novějších spisech pokládají se tyto poledníky obyčejně za hlavní.

Rusové pokládají poledník jdoucí přes hvězdárnu v Pulkově (u Petrohradu) za hlavní, poledník ten jest od Ferrského na východ 48mý.

Hlavním poledníkovým kruhem dělíme zeměkouli na polokouli západní a polokouli východní.

Odlehlost poledníku některého místa od hlavního poledníku nazýváme *délkou zeměpisnou*. Měříme ji počtem stupňů toho oblouku, který leží mezi oběma poledníky, a to buď k východu až do 180-ho stupně (*délka východní*), buď k západu až do 180-ho stupně (*délka západní*). Někdy i délka zeměpisná se měří pouze od hlavního poledníka k východu až do 360-ho stupně.

Poněvadž se země kolem své osy otáčí stejnoměrně od západu k východu a jedno takové otočení se stane ve 24 hodinách, vykoná země za každou hodinu $360:24=15$ stupňů na rovníku nebo na některém kruhu rovnoběžném; vykoná tudíž země za 6 hodin $360:4=90^\circ$ stupňů nebo čtvrt kruhu (kvadrant).

Proto mají obyvatelé míst k západu o 15° , 30° , 45° ... dále ležících o 1, 2, 3 hod. . . *později* poledne, a obyvatelé míst k východu o 15° , 30° , 45° ... dále ležících mají o 1, 2, 3 hod. . . *dříve* poledne. Jinak: Obyvatelé těch míst, která o 90° dále k západu leží, mají denní doby (ráno, poledne, večer a půlnoc) o 6 hodin *později* a obyvatelé míst, která o 90° dále k východu leží, mají tyto denní doby o 6 hodin *dříve*. Je-li tedy u nás na

př. poledne, jest v místě o 90° dále k západu ležícím 6 hodin ráno a v místě o 90° dále na východ ležícím 6 hodin večer.

Když tedy země za 1 hodinu vykoná 15° (stupňů), proběhne jeden stupeň za $\frac{1}{15}$ hodiny, nebo za 4' (minuty). . . ($60' : 15 = 4$.) Pročež místo, které má poledne o 4' později nežli my, leží o 1° dále k západu a místo, které má poledne o 4' dříve nežli my, jest o 1° dále k východu. A podobně soudíme i naopak.

Na těchto základních pojmech zakládá se:

1.) Určování doby denní na nějakém místě z daného času podle hodin jiného místa a z dané zeměpisné délky obou míst.

2.) Určování zeměpisné délky místa některého a z dané zeměpisné délky místa jiného a z daného času podle hodin obou míst.

V prvním případě jest potřebí jen číslem, které značí odlehlost tohoto místa od místa druhého na západ nebo východ 4 minutami násobiti, v druhém případě jest 15 stupňů číslem počtem hodin značícím násobiti.

Příklady:

a) V Paříži jest poledne, která doba denní jest v Moskvě?

Odpověď:

Moskva má východní zeměpisnou délku od pařížského poledníku $35^\circ 14' 4'' = 35^\circ 14' \frac{1}{15} = 35^\circ \frac{211}{1500}$, jest tedy 4 min. $\times 35^\circ \frac{211}{1500} = 140^\circ \frac{211}{390}$ min. = 2 hod. 20 min. $56 \frac{4}{15}$ sek. Protože Moskva leží na východ od Paříže, připadají tytéž denní doby v Moskvě dříve nežli v Paříži. Jeli tedy v Paříži poledne, jest doba denní v Moskvě 2 hod. 20 min. $56 \frac{4}{15}$ sekundy z poledne.

b) Je-li v Novém Yorku poledne, kolik hodin jest v Berlíně a naopak?

Řešení:

Nový York má západní zeměpisnou délku (počítáno od Terra) $56^\circ 22'$, Berlín má východní zeměpisnou délku $31^\circ 3'$.

Nový York leží o $56^\circ 22' + 31^\circ 3' = 87^\circ 25'$ na západ od Berlína; tytéž doby denní připadají tedy v Novém Yorku později nežli v Berlíně.

Ježto $87^\circ 25' = 87^\circ \frac{5}{12}$, jest 4 min. $\times 87^\circ \frac{5}{12} = 348^\circ \frac{30}{12}$ minuty = 5 hod. 49 min. 40 sek.

Je-li tedy v Berlíně 5 hod. 49 min. 40 sek. odpoledne, jest v Novém Yorku poledne.

Odečteme-li od 12 hod. 0 min. 0 sek. (v Berlíně)

5 " 49 " 40 " (v Novém Yorku)

Obdržíme 6 hod. 10 min. 20 sek.; z čehož soudíme, že jest doba denní v Novém Yorku 6 hod. 10 min. 20 sek., když jest v Berlíně poledne.

c) Jakou zeměpisnou délku má Vídeň od poledníku pařížského, jeli v Paříži poledne a touž. dobu ve Vídni 12 hod. 56 min. 10 sek?

Řešení: Protože jest ve Vídni odpoledne, když jest v Paříži poledne, jinak, ježto tytéž denní doby ve Vídni připadají dříve nežli v Paříži, leží Vídeň východně od Paříže. Ježto země urazí za hodinu 15° , urazí 2, 3, 4. . . hodiny: $2 \times 15^\circ$, $3 \times 15^\circ$

$4 \times 15^\circ \dots$ Uvedeme-li 56 minut 10 sek. na hodiny, obdržíme
 $56 \text{ min. } 10 \text{ sek.} = 56\frac{1}{6}' = \frac{337}{6}' = (\frac{337}{6} : 60) \text{ hod.} = \frac{337}{360} \text{ hod.};$
 i jest tudíž $15^\circ \times \frac{337}{360} = 14\frac{1}{24}^\circ = 14^\circ 2' 30''$.

Videň má tedy východní zeměp. délku (od Paříže) $14^\circ 2' 30''$.

d) Na kterém stupni leží Nový Orleans, je-li touž dobu, když jest v Hamburku poledne, v Novém Orleansu 5 hod. 15 min. 40 sek. z rána, má-li Hamburk zeměp. východní délku (od Ferru) $27^\circ 37'$?

Řešení:

Ježto v Novém Orleansu tytéž denní doby později připadají nežli v Hamburku, leží Nový Orleans západně od Hamburku.

Odečte-li se od 12 hod. 0 min. 0 sek. (v Hamburku)

5 „ 19 „ 40 „ (v Novém Orleansu)

zbývá 6 hod. 40 min. 20 sek.;

má tedy Nový Orleans poledne o 6 hod. 40 min. 20 sek. později.

Proto bude počítáno 6 hod. 40 min. 20 sek. = 6 hod. $40\frac{1}{3}$ min. = $6\frac{121}{180}$ hod., tudíž $15^\circ \times 6\frac{121}{180} = 100^\circ 5'$.

Nový Orleans leží tedy od Hamburku $100^\circ 5'$ na západ,
 od toho odečteno $27^\circ 37'$ na východ

(pro Hamburk), zbývá $72^\circ 28'$ na západ.

Nový Orleans má tedy západní zeměp. délku (od Ferru) $72^\circ 28'$.

Je-li v Praze 12 hodin, mají

Berlín	11 hod. 56 min.	Mnichov	11 hod. 49 min.
Brno	12 „ 9 „	Neapol	12 hod.
Čaňhrad	12 „ 58 „	Paříž	11 „ 13 „
Drážďany	11 „ 52 „	Pešť	12 „ 19 „
Hamburk	11 „ 46 „	Petrohrad	1 „ 4 „
Londýn	11 „ 2 „	Řím	11 „ 52 „
Lvov	12 „ 38 „	Terst	11 „ 58 „
Madrid	10 „ 47 „	Videň	12 „ 8 „

Jan Voborský (Egon d' Ego):

Dubnové nálady.

Několik znělek z nové knihy: „Ecce homines.“

2

I.

Vzpomínám. —

Aléje a parky byly zasněženy,
 kyproučké běli měkká bříšně všude na větvích — —
 za jedinkou noc obraz fantastické změny,
 jen pták se k zemi choulil pod křovím, bez písňe, tich.
 Tu z předu úběl svitivý jak pleť je mladé ženy,
 dál trochu vše jak šed heboučkových krajek stříbrných,
 kulisy modravého šera v zadu postavený,
 cos tajuplně vábného se zvolna ztrácí v nich.
 Vzpomínám. — —

Aleje a parky zase zasněženy,
 však draperie poupat, květů vonné závěsy
 zříš rozradostněn, kam tvůj zbloudí zrak pod nebesy
 a keř za keřem, jedna píseň neskonale ceny,
 tu v skrytu zeleně, tam vysoko zas na větvích
 se k modru vznášel, zasnoubena s duchem mým, jenž tich.

II.

Rád jako sochař vtesal bych cos do mramoru,
 však kde že tady na rybničné rovině ho vzít?
 Rád budoucna bych strhl hustě tkanou stóru,
 poznávám však, že nemožno se z dneška vyprostit!
 Zde povinnost a práce nakupena v horu,
 za kterou v shluku černých mračen začíná to hřmít —
 a chci-li sáhnout až nad silhuety borů,
 smrt slyším lkáti znavenou, proč ona pesmí mřít!
 S ní v rozhovor se dávám dramaticky zanícený
 o tom co bývalo, co zítra, příště bude snad,
 co prchlo nebo rozkveté jak krása v lících ženy.
 A když pak sám unaven myšlének těch vírem,
 v tmách bouřné noci bezhvězdne na lůžko klesám spat,
 tu — vězeň žití — chci žít věren stěnám čtyřem! —

III.

Houkají parní sirény.

Se věží bije šestá,
 z továren zástup dělníků se na vše strany rozptýlí.
 Jest večer, chvíle odpočinku, znaveného gesta,
 ve chladném vzduchu rozlétnou se světél žlutí motýli.
 Tam, zapadlá kde v tmavou akátovou alej cesta,
 kde stín se k tobě jako nemluvný duch černý nachýlí,
 chaloupka, jak by nenávisť vymrskána z města,
 idylka, kterou chmury na kříž černé noci přibily —
 A tam v té chatrči duch lidský večer svítí,
 zářivý, skvělý, noční oblohou jak létne meteor,
 duch který plane soucitem a s bídou vřele cítí. —
 Pln mlhy, dýmu, když se soumrak k oknům vkrádá,
 tam duše jako sněhy na temenech zamračených hor
 se bělá! —

Básník v sonety své srdce, rubín, vkládá! —

IV:

Když jaro s přepychem svou řízu parfumuje
 oděrem hyacintů, viol, našich jabloní,
 mně zdá se, oblohou že jakýs mráček pluje,
 jenž perly deště jako symbol smutku vyroní.
 Mně zdá se to, kde tmavozelené jsou tuje
 jak tichých smutků andělé, jichž křídla nakloní
 až k zemi vichr, který o půlnoci duje
 a dechem smrti až v mou nízkou jizbu zavoní.

Snad dobře, že si to rád často připomínám
a nedám se jen prvním dojmem krásna zlákat.
Rád otázku, „proč“ s odpovědí „proto“ spínám
a proto, v jarním vlahém parfumu když v podvečeru
mně srdce velí, řadu nových veršů napsati,
dím k sobě, že též lučavky je třeba ciseléru! —

V.

Ta první jarní noc!

Hlubokou modří tonovaná
a plna zlatých souhvězdí. —

Klid síla po světě,
sama jsouc tichoučká, jak zdravý spánek dítěte,
noc kouzelná a samým Bohem přímo požehnaná.
V ní tajila se sterá krása nedefinovaná,
v ní byla sotva tušitelná vůně poupěte,
stařenka jabloň v poli, severáky bičovaná,
snila v ní sladce, zítra, pozitíí že rozkvěte. —
Ta jarní noc! —

Svěží jak andělů je tvář i dech!
Před jejím majestátem víchr šilený se utišíl
a usnul jako hravý zefír v měkkých lupenech.
Čarovně zapůsobila ta noc též na mého ducha,
obnovu citů přinesla mu, touhu, poklad síl!
Závanem jara vzkřísila se dnů mých sladká předtucha.

VI.

Chci vidět Strahov v květů říze sněhobílé,
chci s Letné sluncem zulíbaný český Sion zřít — —
co šeptají si v střemchách vánky rozpustilé,
slyšet chci, usmát se a chorý zvolna domů jít.
Řas smaragd svítí v hnědé kůře poloshnilé,
pod mladým listím viol ametyst již porozvít
a duch se koří odvěké té tvůrčí síle,
kterou slov epopeja bouřná nezná vyličít.
Života rudé večery, ty vzruchy karnevalu,
ty zašly dávno již. —

Co možno více chtít,
než v slabosti se aspoň opřítí o skálu
a stáří když se probouzejí stříbrošedá jitra,
po květech, po slunci a vůni zatoužit
a jarní půvab vkouzlit v starý rámeček nitra! — —

Alfons Pryč:

Sláva a pád národa israelského.

(Pokračování.)

Další příčinou konečného bankrotu židovství byl náboženský a mravní úpadek Židů. Byli sice horliteli o zákon Boží jako snad nikdy před tím, ale šlo jen o zevnější formu, nikoli o ducha zákona. Na jedné straně byli *Saduceové* — hlavně vzdělanci a zámožní členové národa, liberálové a pokrokáři dle našich poměrů. Ti podrželi z náboženství národního jen to, co se jim hodilo a stačilo, aby platili ještě za členy národa a co jim neškodilo v očích vzdělců řeckých a vůbec jinonárodních. Zavrhuje nauku o životě posmrtném, hověli filosofii epikurejské, pohodlnému, požitkářskému životu. Že tento směr účinkoval nábožensky a mravně jako živel rozkladný, jest na bíledni.

Většina a jádro národa byla pod vůdcovstvím *Farizeů*. Byli to horlivci o zákon Hospodinův, fanatičtí pravověrci, kteří úsilně se snažili, aby se lid uchránil vlivu pohanské kultury a zůstal opravdu národem zvláštním, od pohanů úplně odlišným. Aby ohradu mezi Židy a pohany co nejvíce zvýšili a upevnili, rozšiřovali svými výklady platnost zákona Mojžíšova na takové malichernosti a podrobnosti, hlavně jen obřadní, že konečně pod spoustou puntičkářských předpisů a zevnějších obřadů mizel duch zákona Božího. Konec konců bylo větší vinou přestoupiti nějak farisejský výklad zákona než prohřešiti se proti vlastnímu zákonu.

A vše to dělo se pod heslem horlivosti o pravověrnost, pod heslem zbožnosti, lásky k zákonu Páně a k národu. Došlo k tomu též přirozeně. Neboť od doby po babylonském zajetí byla řeč hebrejská, v níž byly sepsány svaté knihy, obyčejnému lidu mrtvým jazykem. Lid tedy, chtěje poznati předpisy zákona, byl odkázán na výklad zákoníků, kteří vesměs patřili k Farizeům. Proto tito učitelé zákona, jejichž čestný titul byl „rabbi-mistr“ požívali veliké úcty a převážná část národa uznávala je za své vůdce, kdežto důstojnost kněží, vlastních zástupců náboženství klesla na formální vykonání obřadů.

Proto též Kristus zle dotíral na Farizeje a zákoníky, volal na ně: „běda!“ a vinil je, že jsou slepci a slepí vůdcové národa, vykládající mu falešně Zákon Mojžíšův: „Na stolicí Mojžíšově posadili se zákoníci a Farizeové, pokrytci, kteří dáváte desátky z máty, z kopru a z kmínu, a opustili jste, co těžšího jest v Zákoně: soud, milosrdenství a víru. Vůdcové slepi, kteří cedíte komára, velblouda pak požíráte.“ (Mat. 23.)

9. Z těchto slov Páně vysvítá, jaké kvality byly *mravní zásady Farizeů*. Podstatou jejich bylo úzkostné plnění zevnějších malicherných nebo přímo nesprávných předpisů. Kdo jich dbal, platil za spravedlivého, i když v nitru svém byl hříšným, nebo i zevně jednal proti duchu zákona. „Sžíráte domy vdov, říkáte dlouhé modlitby,“ vytýkal jim Kristus; čistíte povrch konvice a mísy, ale uvnitř jste plni loupeže a nečistoty; hroby

obílené jste; zevnitř zdáte se lidem spravedliví, ale vnitř jste plni pokrytectví a nepravosti.“ (Mat. 23 . . . .)

Proto Kristus, učitel pravdy a svatosti, varoval zástupy: „Neřídte se jejich skutky; krásně mluví, ale jen mluví, a nečiní.“ A touto farisejskou spravedlností nasákla posléze většina lidu, jsouc závislá na těchto falešných učitelích. Národ nebyl již lidem dle zákona Božího, nýbrž otrokem farisejských výkladů, opustil právo, milosrdenství a věrnost; byl mravně zbankrotělý a zralý pro zkázu.

Podle toho vypadaly i veřejné poměry. Důstojnost manželství byla podryta. Židé zavodili takofka s Římany snadností manželské rozluky, poněvadž výklady některých rabínů dovolovaly muži propustiti manželku i z pramalicherných důvodů. Tím byl nakažen kořen národní síly a otevřena dokořán brána nemravnosti.

Lakota a s ní spojené neřesti: úplatnost, ukrutnost, vraždy a loupeže byly všeobecné. Nejvyšší důstojnost v národě, velekněžský úřad, byl předmětem řevnivosti mezi několika vynikajícími rodinami. Hleděly si jej zajistiti penězi a jinými nekalými prostředky a dosáhnuvše ho, snažily se zase využítovati ho co nejrychleji pro sebe a své příbuzenstvo. Zemí toulaly se lupičské tlupy, dopouštějíce se loupeží a vražd na klidných občanech pod záminkou, že bojují pro zákon proti Římanům a jejich stoupencům. Vraždy staly se tak obyčejnými, že zákoníci zrušili smírné oběti za nevinně prolitou krev; nemohlo býti zabito tolik obětních zvířat, kolik lidí hynulo vražednou rukou.*)

10. Farizejským výkladem svatých knih byla konečně zfalšována hlavní myšlenka, jež byla nadějí, slávou a životem lidu židovského *idea totiž mesiášská*. Dle proroctví Danielova měl Mesiáš po zániku veleříše assyrsko-babylonské, perské, řecké a římské a na jejich troskách založiti nezničitelné království vyvoleného lidu svého, jež na věky potrvá. (Dan. 2. 44. 45.) Proroctví to splnilo se ovšem duchovním královstvím Kristovým, objímajícím všechny národy, říše a věky. Židé však si je vykládali ve smyslu hmotném jen o sobě. Nesnesitelnou byla jim myšlenka, že by se i ostatní národové měli státi vyvoleným lidem Božím a býti postaveni na roveň Židům. Nespravedlivou potupou zdálo se jim, že oni, vyvolený národ, jsou v poddanství římském, a to tím více, ani tehdy věrněji než kdy, aspoň dle svého názoru, sloužili svatému zákonu Božímu.

Čím více je tedy tížilo římské panství, tím jistěji očekávali Mesiáše, a každý mohl doufat, že bude od zaslepeného lidu uznán Mesiášem, prohlásí-li jen vzpouru proti Římu. Proto se pustili do nerovného boje a zápasili s podivuhodnou statečností, doufajíce do poslední chvíle, že jim Mesiáš přispěje na pomoc. Ba když chrám již hořel, uvěřilo asi 6000 lidí podobnému blouznivci, jenž se vydával za Mesiáše a sliboval jim záchranu, a následovali jej do jedné části chrámové budovy. Římané je tam upálili.**)

*) Döllinger: Heid. u. Jud. 851.

**) Döllinger: Heid. u. Jud. 851.

A právě proto, že tak znetvořili vznešenou ideu mesiášskou, nepoznali pravého Mesiáše Krista. Očekávajíce Mesiáše jako pozemského krále a válečníka, nikoli jako duchovního krále pokoje, jako Mesiáše svého a nikoli Spasitele všech národů, a nemajíce smyslu pro své povinnosti k němu, pro pokání a vnitřní spravedlnost, nebyli hodni, aby se stali prvními blaženými členy jeho slavného království. Nepochopivše své vznešené úlohy jako vyvolený lid Boží, přestali jím býti a zapřevše a zabivše Mesiáše Krista, jenž jim nabízel spásu a život, propadli záhubě. Splnila se na nich hrozba, kterou vyřkl Hospodin před tisíci lety, dáváje jim zákon: „Budete-li pohrdati ustanoveními mými, rozptýlím vás mezi národy a vytrhnu za vámi meč, a bude země vaše pustá a města vaše zbořená.“ (III. Moj. 26. 33.)

Israel zahynul jako samostatný, celistvý národ; nezanikl však, jak se děje všem rozptýleným národům bez vlastní půdy a pevného střediska. Žije mezi národy jako zvláštní, ojedinělý zjev v dějinách lidstva. Všude doma a všude cizí; nikde nemilován, nýbrž obáván; i když je bohat a mocný, pronásledován ode všech a vždy znova a přece nezničitelný. Proč? Jako bratrovrah Kain má otisknuto znamení bohovražděného národa a bez vlasti, naděje a klidu bloudí světem a dějinami jako — dle významné pověsti — věčný bludný Žid Ahasver.

Než i ve svém neštěstí jest Israel mimovolně nástrojem prozřetelnosti Boží, služebníkem pravdy, bezděčným ukazatelem pravé cesty. Jsa zapřísáhlým nepřitelem křesťanství, dokazuje přece stále svými svatými knihami, svými dějinami a svým konečným bankrotem, že Kristus byl opravdu poslaným božským Mesiášem a že křesťanství jest božská pravda. Že národ židovský zapřel a ukřižoval svého Mesiáše Krista, přestal býti vyvoleným národem Božím a s výše, jíž vynikal nad všechny národy světa, sřítíl se strašným pádem do nejpotupnějšího bankrotu. Vyvoleným národem Božím stal se nyní lid křesťanský, shromážděný ze všech národů světa. Záhuba národa židovského a jeho trudný osud, jejž máme stále na očích, varuje nás, abychom se my, křesťané, nezpronevěřili Kristu Spasiteli a nestali se nehodnými své vzácné, nadpřirozené důstojnosti, nechceme-li též přes všechnu svou vědu a kulturu dospěti k potupnému, hroznému bankrotu.

(Pokračování.)

Fr. Leubner:

Ale ranní Klekáníček.

Z kůlhy „Můj kantor Život“.

Ale ranní Klekáníček!
Časně myje rosou chladnou
dospalé sny těžkých víček,
tmavé s něho cáry padnou —
vizte jej! Znáte jej?
Jen přes noc — čaroděj!

Vezme klíče od zvonice,
klidně vzhůru po paměti,
otvírá dni okenice,
a již Anděl Páně letí
sem a tam, sem a tam,
dne hlas i jas — kde kam.

Než ty půjdeš kosit jetel,   By se návsi nepodíval,
 naklepal ti kosu tenkou.   pod okny kdo máje slaví!
 Co mží v rosných perlách světél! Mladé srdce, sám by zpíval!
 Pláč i úsměv pod myšlenkou: A kde rosa, máj — půl zdraví!
 Nutno sít, nutno žít,   K štěstí vstaň! Dej mu dlaň,
 a rosy nepomní!   je smutkem neuhraň!

A jdou lidé od kostela
 o den Páně jasně smavý.
 Zpod jasného hledí čela
 Klekáníček přes jich davy,
 kde vsi kříž jim žehná znova —
 černou branku u hřbitova
 tiché zahrady
 sám na dva zamkne západy.

František Velehradský:

Boj proti mocným

(Pokračování.)

Začátek boje.

Když se Krasovský po prázdninách vrátil do III. roku a hledal své jméno v Museu svého ročníku, nenalezl ho. Na vrátnici mu bylo sděleno, že je prefektem v I. ročníku. Byl tím nemile překvapen, ač bylo to přáním tak mnohých bohoslovců býti prefektem! Věděl, že dle známek na indexu má právo na to, stejně tušil, že má důvěru svého představeného, který byl v I. ročníku jeho zpovědníkem a dával mu znatelně svoji přízeň na jevo. Ale přece byl nemile překvapen tímto jmenováním. V Museu bylo 30 bohoslovců z různých gymnasií celé Moravy, o nichž měl Krasovský jako prefekt podati představeným posudek, zda mají povolání, nebo ne. Jsa příliš citlivý a spravedlivý, pocítil tíhu tohoto úřadu a uznal za vhodné poděkovati. Pravá křesťanská pokora, která mu pravila, že nemůže předcházeti nejlepším příkladem, protože znal svoji otevřenost a někdy i bezohlednost, když se o dobrou věc jednalo, nutila ho, aby nestál na svém. Byly doby tenkrát bouřlivé. Byly dvě strany i mezi bohoslovci, Krasovský byl na straně arcibiskupa, který se mu zalíbil svojí starostí o bohoslovce. On sám přijížděl do semináře a míval konference s bohoslovci všech ročníků, kde jim vytyčoval ideál kněze, jak on si ho představuje a upozorňoval na duchovní správu a její obtíže. Ohromná pracovitost arcibiskupová imponovala Krasovskému. Nejvíce ale zalíbil se mu arcibiskup stálým vybízením, aby studovali doktorát theologie. Říkával, že ta vyznamenání nechodí vždy dle zásluh a práce, proto nad nimi nemá býti nikdo hrdým. Ale

udělati doktorát, to je dílo každého vlastní, za které po Bohu děkuje jen sobě a proto může býti sebevědomý každý, který vlastní práci dodělá se takového stupně. On by rád měl v arcidiecési mnoho doktorů.

Byly tu tedy vnitřní i vnější důvody, které nutily Krasovského, aby resignoval na místo prefekta. Hned po duchovních cvičeních šel k představenému a žádal ho, aby ho zbavil úřadu prefekta. Představený ho vyslechl, ale rozhodl, že z poslušnosti musí přijati ono vyznamenání.

Rozhodnutí Krasovského bylo tak hluboké, že rozuzlen představeného nemohlo obstáti. Proto šel opět a opět k němu s prosbou, ale stále narážel na tvrdý odpor. Přednesl tedy záležitost svoji spirituálovi a přinesl si lékařské vysvědčení, že ho rozrušuje ono postavení, a tak se dostala celá záležitost k arcibiskupovi, který na svůj svátek zbavil Krasovského prefektství, ale v tom zbavení byl akt blahovůle. Krasovský zajásal a hned se odstěhoval mezi své spolužáky. Jelikož takový případ se nestal, aby se někdo zřekl prefektství, změnil se představený velice vůči Krasovskému. Nemohl mu toho zapomenouti. V tu dobu se přihodilo, že četní bohoslovci objednali si několik vyšlých ročníků Nového Života bez vědomí představených. Mezi nimi byl i Krasovský. Bylo z toho vyšetřování, v němž se příliš otevřeně vyslovil Krasovský do protokolu, což poměr ještě více zhoršilo. Krasovský pozoroval, že přijde ke konfliktu, který bude mít za následek vystoupení ze semináře. V tom utvrdilo ho vyjádření představeného, který mu vyčetl, že příčinou jeho resignace na prefektství byla uražená ješitnost. Taková neznalost a nepochopení přirozeně muselo skončiti tím, že představený nevezme zodpovědnost za jeho vysvěcení, vždyť to také není psychologicky možným, a proto bylo nutno přemýšleti o tom, co se má dělati na konci roku. Bylo naprosto vyloučeno, že by Krasovský odhodlal se k tomu usmířiti si představeného. Byl hluboce přesvědčen, že ho představený nechápe a jiné úmysly jednání i chování jeho podkládá. Když v jeho zřeknutí se prefektství viděl jeho zpovědník bývalý pýchu a uraženou ješitnost, pak je každé vysvětlování marným! A Krasovský byl aristokrat ve smýšlení i chování, proto nebylo možno očekávati, že by on udělal první krok ke sblížení. Bolelo ho v duši, že ten představený, který ho měl za svého miláčka, najednou smýšlí o něm tak nesprávně. Proto ve své duši se rozhodl, že na konci roku III. požádá o svá skripta a půjde do pražského alumnátu, kamž ho táhla universita.

Rozhodnutí jeho bylo skálopevné, proto po celou zbývající dobu roku nestaral se vůbec o svého představeného. Ten později přece jen přišel k názoru, že Krasovskému ublížil, a proto hledal možnost obnoviti styky přátelské. Tak utíkal čas v přípravě ke zkouškám a blížil se konec roku. Krasovský měl zase samé Eminenter a těšil se na prázdniny, kdy chtěl pracovati na disertaci k doktorátu. Přiblížil se den skrutinia, kdy představený vyslýchá veřejnou zpověď každého, aby se mohlo stanoviti, zda má bohoslovec povolání, nebo ne. Každý bohoslovec řekne

ty své těžkosti a obtíže, které na sobě pozoroval, aby se dalo posouditi, zda unese v životě břímě stavu kněžského. Přišla řada na Krasovského, aby se odebral do pokoje představeného, kde se mělo rozhodnouti o budoucnosti. Představený byl klidný, trochu ironicky naložen, ale očekával, že Krasovský bude litovati, že v III. roku přišlo mezi nimi k nedorozumění. Krasovský však byl také úplně klidný a příliš zdrženlivý ve vyjadřování. Řekl, že nesouhlasí s mnohými opatřeními, zvláště s oním vyšetřováním pro Nový Život. Povolání ke stavu kněžskému má, ale kdyby měl i v příštím roce takový poměr vládnouti, tedy že by prosil, aby mu byla vrácena skripta, že půjde do jiného semináře. Tato otevřenost a klid Krasovského ohromily představeného. Vypravil jen ze sebe, že chce-li být knězem, že jím má být v diecési, kde se narodil, ale že on jeho přání přednese arcibiskupovi, který o prázdninách rozhodne o tom, dostane-li listiny, nebo má-li se vrátiti zpět do Olomouce. S nejistotou odjížděl Krasovský na prázdniny. Oddal se studiu a zapomněl na všechno. V polovině prázdnin zavolal ho p. farář k sobě a odevzdal mu listiny, které přišly z Olomouce. Moudrý p. farář, který teprve rok byl ve farnosti, vyptal se ho na všechno, a psal arcibiskupovi, aby Krasovského přijal v audienci a dal si od něho ještě jednou všechno vyložití a ponechal ho v semináři. V krátké době přišla odpověď p. faráři, že bohoslovec Krasovský má přijetí do Olomouce do semináře, kde arcibiskup koná duchovní cvičení s klerem a že ho ráno po skončeném cvičení přijme. Krasovský jel, ale podivnou náhodou k audienci nedošlo. Resignovaný arcibiskup později byl ve spojení s Krasovským a pamatoval si dobře, že se jednalo nespřímně. Tak prohrál Krasovský první boj v životě, ač v duši měl naprostou jistotu o svém právu. Podřídil se rozhodnutí a podal žádost ke kardinálovi do Prahy, který ho ještě s jedním, který také byl v Olomouci propuštěn, přijal. Prázdniny po III. ročníku nebyly již klidné a šťastné, teprve až po přijetí v Praze dostavil se klid a radost. Rodičové Krasovského se to dověděli až po přijetí do Prahy, byli tím nemile dotčeni, protože na slováckém venkově se divně hledí na změny v bohosloveckém studiu. Jeho bratranec zůstal v Olomouci, proto lidé vyptávali se, proč se rozešli, což bylo dosti nepříjemným. Vše však umlklo, když Krasovský byl v Praze dříve vysvěcen než jeho bratranec v Olomouci.

Praha se Krasovskému líbila, seminární život byl příjemný, přednášky na fakultě se mnoho nelišily, jen svobody bylo více. Krasovský chodil na přednášky všech profesorů, aby je poznal a věděl, zda je rozdíl mezi fakultou pražskou a olomouckou. Rozdílu valného neshledal.

Rok studia v Praze utekl rychle a blížila se doba svěcení. Krasovský se připravoval na stav svůj vážně, o tomto jeho smýšlení svědčí okamžiky prožité v seminární kapli sv. Alexeje v Olomouci. Představení v Praze byli milí lidé a byli všichni s Krasovským spokojeni. Před svěcením dělal s velkou svědomitostí duchovní cvičení, aby duši svoji připravil pro novou

milost stavu kněžského. Vysvěcen byl na svátek sv. apoštolů Petra a Pavla 29. června 1904. Akt svěcení učinil naň hluboký a nesmazatelný dojem. Při svěcení nebyl nikdo z rodiny, protože nebylo možno opustit dům a hospodářství. Příští den odjel domů, aby se ukázal rodičům, ale hned odjel na Velehrad, kde měl mít první mši sv. a kde chtěl v klidu a v rozjímání připravit se na první mši sv. Rodiče přijeli v neděli 3. července na Velehrad a s nimi družiček a občanů na 30 vozech. Mnozí přijeli vlakem. Malá sestřička byla družičkou, místní farář měl promluvu k rodičům, v kostele kázal kněz řádu Tovaryšstva Ježíšova, který primiciantovi předpověděl křížovou cestu životem, o čemž prý svědčí formulář mše sv. dnešního dne. Krasovskému zaryl se hluboko toto proroctví, jež se plně vyplnilo.

Pak měl první slavnostní mši sv., při níž byl hluboce dojat. Při ní šli rodiče a příbuzní k sv. přijímání. Byl to okamžik nezapomenutelný pro Krasovského, když rodičům svým podával tělo Páně. Po mši sv. uděloval kněžské požehnání. Na 5000 věřících bylo mu požehnati. Vysílen a unaven pojedl něco málo a hned se vydal s bratrem svým na sv. Hostýn, aby druhou mši sv. obětoval na místě každému Moravanu tak drahém u Matky boží na sv. Hostýně. Teprve třetí mši svatou na svátek zemských patronů sv. Cyrilla a Methoděje sloužil ve svém rodišti. Kněžský život začal Krasovský nesmírně krásně, občané znali jeho život a proto měli k němu plnou důvěru. Stal se jejich miláčkem zvláště po svém kázání, kdy všichni prohlásili, že je výborným kazatelem. Kázání jeho byla originelní, dýchala hlubokou vírou a láskou k duším. Volali si ho k zaopatřování nemocných, ke zpovědi k němu chodili, takže o prázdninách se vžil do duchovní správy.

Měl sice od kardinála slíbeno, že bude poslán na studie do Frintanea ve Vídni, ale obdržel jurisdikci na německou štaci Schönficht s dopisem od kardinála, že se drží zásady, aby každý aspoň rok byl v duchovní správě, kdo chce se věnovati studiím.

Ke konci prázdnin chystal se na cestu na první své působišť. Nábytek si koupil v Plzni, protože odtud to bylo nejbližší k jeho působišti. Postel, 2 skříně, stůl a 4 židle, umývadlo a knihovna, to bylo vše, co chtěl mít ve svém pokoji. Z domu vzal si jen prádlo, šaty a knihy. V Praze mu spirituál v semináři řekl, že jde na místo, kde život náboženský jest velice malý u lidu i kněží.

Cestou po železnici měl všelijaké myšlenky, věděl, že ho nikdo slavnostně nebude vítati, jak je tomu na Moravě, ale zvědavý byl, jak ho přivítá p. farář, jaké poměry budou na faře a ve farnosti. Za myšlenek cesta ubíhala, až po poledni stanul v Königsberku, kde vystoupil. Jelikož cesty neznal a nikdo mu naproti nepřišel, ač p. farář sdělil, kdy přijede, najal si kočár, který ho měl zavést do Schönfichtu 3 hod. vzdáleného od nádraží. Počalo také pršet a cesta byla většinou lesem a do kopce. Okolní kraj ho ani velice nepoutal, myslel na svůj nový domov, na své první působišť a na to, zda už nábytek je ve faře, aby měl hned vystavenou kapláňku. Po delší jízdě asi ke

4. hod. odpoledne zastavil se před farou, zaplatil kočímu a vešel do fary. První, koho potkal, byla hospodyně Němka, která mu sdělila, že p. farář je v kanceláři, kamž ho zavedla. Přinesla kávu a chléb ze dvou třetin ovesný, jak se na horách jídávalo. Pan farář přivítal Krasovského dosti chladně. Zavedl Krasovského do kaplanky, která byla v I. poschodí. Jedno okno vedlo do sakristie a kostela, z druhého bylo viděti dvůr s hnojištěm a holubníkem. Pokoj byl malý, nábytek byl již rozestavený, takže po odchodu p. faráře počal Krasovský ukládati knihy a šaty. Do večera měl všechno na svém místě a cítil se doma. Při večeři se mnoho řečí nevedlo, mluvili spolu česky, ač celý personál byl německý. Několikráte dal sice p. farář na srozuměnou, že by se mělo mluvit německy doma i venku, ale na to nikdy Krasovský nereagoval. První noc málo spal, protože mnoho myslel na to, jaká práce bude ve farnosti a kolik mu zbude času na studie.

Farnost měla obvod veliký. Ležela na pahorkatině 600 až 1000 m vysoké a měla 7 přifařených obcí, z nichž nejvzdálenější bylo 2 1/2 hod. cesty přes kopce a doliny. V každé vesničce byla jednotřídka, nebo dvojtřídka, proto měl jen všude 1 hod. náboženství. Druhou učil učitel biblické dějepřevě. Každý den odpoledne musel jíti do školy a mimo to dvakráte odpoledne. Děti bylo mnoho, školy většinou ještě dřevěné. Kraj chudý, tkalci, dřevorubci, rolníci a dělníci v uhelných dolech ve Falknově tvořili obyvatelstvo. Byla však ještě jedna třída obyvatelstva, byli to sezónní sklepníci a pokojské, kteří v létě byli v Mariánských Lázních, v Karlových Varech, Františkových Lázních, Kynžvartě atd., v zimě však seděli doma. Za 4 letní měsíce vydělali několik set. Tito chodili elegantně oblečení, zvláště dívky se šatily jako velkoměšťanky, ale v zimě doma chodily v dřevácích. Návštěva kostela byla slabá. Nářečí bylo takové, že Krasovský rozuměl až desátému slovu, proto počal zoufat, že se s lidem nedorozumí. Ale jakmile počal choditi do školy, naučil se od dětí i dialektu chebského, kterému ani Vídeňák nerozumí, tím méně Čech, mluvící německy. Krasovský dopisoval disertaci, proto neměl volné chvíle a nemohl se do ničeho pustiti, aby se hlouběji seznámil se svým okolím. Tak mu čas utíkal. Představil se vikáři ve Třech Sekerách, učitelům ve školách, ale jinak nehledal společnosti, protože měl v úmyslu co nejdříve složit rigorosa.

Pan farář měl velké hospodářství, ale potíže byly se služebnými, kterých nebylo. Musel mít staré lidi, jednoho Čecha, svého příbuzného, děvečku, která měla několik nemanželských dítek. Rádnou služebnou nebylo možno nalézt, protože všechna děvčata ze širého okolí byla pokojskými v lázních, proto jim práce kolem dobytka nebyla milá. Kraj byl zdravý, kolem lesy. zdravá voda, čistý vzduch, takže když od studia bolela hlava, vyšel si Krasovský do lesů a vrátil se vesel a zdrav. Než vedle přírodních krás bylo také zlo mocné, s nímž utkal se Krasovský v boji.

(Pokračování.)

H. Uden:

Terque biceps.

Rúženec znělek.

(Pokračování.)

Uhlí.

Tkvěl život prvých vzniků v jakés plynne páře
a všecko rostlo do rozměrů obrovitých,
keř jako zvěř, a bylo hladových a sytých
v tom dusném tlaku plném tepla, plném záře.

Když ledné chlady vystřídalý výheň žháře,
výš vrstvila se země, až do hloubek skrytých
tkaň mrtvá napolo ve zbytcích rozložitých
se stěsnala jak do hrobky a do žaláře.

Pak — těžce dopadají rány slov a zvonů,
den jediný se prodlužuje do aeonů —
se člověk našich časů do žaláře probíl,
v šanc dav i život, aby pokladu si dobyl,
a seznal na ráz jeden, že je v svém a doma —
rod zná se k stejným chybám mlčky jako rtoma.

Svět živ je ze sebe a doba právě jdoucí
se šine k předu zbytky minulého včera,
ne pouze uhlím, jehož cena tisícera
nám se světlem a hybem dává teplo žhoucí.

Snad v první mysli vědomé a nemohoucí,
jež božskou jiskrou vznítíla se ve tmách šera,
již bylo všecko: ctnost i vada, ctnosti dcera,
zlo vezdy troufalé a dobro stále mroucí.

Co zveme novými, pokrokovými proudy
jsou s hlučným počinem i zmlkajícím sknem
jen odměna ne valná, která těší bloudy:

my v jádru jsme se nezměnili od počátku,
dřív s obolem a nyní stejně s milionem
se potácíme v stupňovaném nedostatku.

Když odvážlivý člověk do hlubin se dral,
co v prvé řadě chápal, bylo nebezpečí,
jež číhá v nich, a v jakés úzkostlivé křeči
se nahlas promluvíti téměř obával.

Pak, vojín ostražitý, na kolbišti stál,
ctil každý rozkaz bez odmluv a jakých řečí
rád, ochotně a hned, ba v pravém u bezděčí
se k povelu jak ochraně své vlastní znal.

Než pod zem sjiždívali, vroucně modlili se,
vždyť k smrti stačilo, by na kovovém lanu
jen oko povolilo v náhlém nečekánu,

jist více nikdo nebyl na provazu vise —
též při slavnostech sráželi se v šik a v tém,
že důvěřivost pospolitá byla v něm.

Jest velkým štěstím člověka, že všemu zvyká,
čas také zmůže plachou hrůzu, že se ztratí,
a nebezpečí v pouhou pohádku se zvrátí,
když ohrožený bez ustání s ním se stýká:

jun sotva dospělý, jenž po domově vzlyká,
když jest mu do pole a do bitev se brátí,
dost záhy za rachotu děl dovede spátí,
ryk ukolébavkou se stane válečníka.

Řeč najde se a pak již hlasitou se stává,
by rozbírala zevrubně, co nejbližší je,
svých vlastních poměrů jak prospěchy, tak práva,
že výklad neustává, i když signál bije,
strach s modlitbou a s šikem přes palubu letí —
co také s ním? Již dospěli a nejsou děti.

Již v kořenech je, co se shledá na ovoci:
píst převratu když lidskou nádrž promíchá,
co ssadilo se dolů, na vrch pospíchá
a vidoucími stanou se i slepí mloci.

Je stejnost možnou, když jsme všichni vlastně soci?
Ne — počet rovnosti jde vždycky do lica,
jen heslo nové třeskně zahřmí do ticha —
kdo vynesl se vzhůru, domáhá se moci.

Jde mandel s kopou dekadou set do tisíc
a panství seberou, kterých se čítá víc,
ač lad i s neladem se do souhrnu střásá —
duch, myšlenka je málo, ne-li spíše nic,
když na všech stranách opětuje se a hlásá,
že pouze z rukou pracujících vyjde spása.

Sluj pokladů všem náleží, ne pouze vám,
kdo třídy razíte, zoul, strop a hladké stěny,
a dbáte, aby byly řádně podepřeny,
než dojde na ně posloužení potřebám.

Vy ovšem vydání jste úrazům a tmám,
by vytěžil se z jam skvost nedohledné ceny —
jsou proto dělné ruce leskem obestřeny
jak vůdčí duch, jenž roztřídil je sem a tam.

Však majitelem všichni jsme, vše patří nám,
jen mzda je vašim ziskem v náležité části
a musíte všem ze své práce účet klásti:
stůj spolehlivě na zvoleném kde kdo místě,
pak dobro celku půjde bezpečně a jistě —
vy dáte neděli, ne věc — v tom vězí klam.

(Pokračování.)

J. Slavici :

Pop Tanda.

(Z rumunštiny přeložil Jos. Špachta.)

Nebožtík učitel Pintilie — Pán Bůh mu dej věčnou slávu — byl zpěvák široko daleko vyhlášený. Když někdy ochraptěl, vypil žloutek z vejce a jím si popravil hlas tak, že se otřásala okna kostelní, když zpíval: „Hospodine, spas lid svůj!“ Byl učitelem v Butukani, pěkné a velké vesnici, kde byli lidé zámožní a uznali, kde bylo mnoho dávek a dárků, kde bývaly pohřební hody a bohaté hostiny, k nimž býval zván. Děti měl pouze dvě: dceru, kterou provdal za Petreu, syna Capulova a Trandafira, otce Trandafira, který byl popem v Serečeni.*)

Otce Trandafira aby Pán Bůh dlouho zachoval! Jest to muž dobrý a učený a zpívá ještě krásněji nežli nebožtík jeho otec — Pán Bůh mu dej věčnou slávu — a mluví vždy přímo a rozvážně, jako by z knihy četl. A snaživý a příčinlivý jest otec Trandafir. Všeho se chápe a dovede i z ničeho něco udělati. Shání, sbírá a shromažďuje, aby měl pro sebe i pro jiné.

Mnoho zkusil otec Trandafir ve svém mládí. Vyšší školy nejsou žádná hračka a zvláště chudý student musí mnoho přestát a přetrpět. Práce hlavou jest mnohem těžší nežli motykou a lopatou, ale všecko se šťastně překonalo, práce a strádání nebyly nadarmo. Trandafiríček dosáhl toho, že se stal popem ve vsi svého otce, v Butukani, pěkné a velké vesnici, kde byli lidé zámožní a uznali, — ale na hody a hostiny otec Trandafir rád nechodil.

Znamenitym mužem byl by otec Trandafir, kdyby neměl jednu chybu: jest poněkud bezohledný v řeči a trochu přísný v úsudku, příliš přímý a otevřený: nevybírá příliš slov a poví každému plnou hubou a do očí, má-li něco na srdci. Není dobře, je-li člověk takový. Lidé, kteří mají máslo na hlavě, zlobí se, sejme-li jim někdo čepici. A jest záhodno se všemi lidmi dobře vycházeti. O tom se přesvědčil i otec Trandafir. Člověk jako on nemohl ani dva roky vydržeti v Butukani. Brzo se přitrefilo to, brzo ono; jednou dotkl se svými slovy osadníků, po druhé arcikněze, svého představeného.

A jest všeobecně známo, že zvláště u arcikněze si nemají podřízení kněží mnoho řeči dovoliti. Nežli řeči, mnohem více zmohou dary. Toho však otec Trandafir nijak nechtěl chápati.

Není pochyby, že otec Trandafir byl v právu! Jenže právo jest obyčejně na straně představených, kteří mají moc. Slabí podřízení mají je ukazovati jen opatrně, pomaloučku, nenápadně. Mravenec nezvrátí horu najednou — ale může ji přemístiti, ovšem znenáhla, kousíček po kousíčku. Snad věděl i otec Trandafir, že to na světě jinak nejde, ale on měl svou zásadu: „Pravdu a právo ani ďábel nemůže přeměnit v lež.“ To bylo jeho pořekadlem a toto pořekadlo přivedlo ho z Butukani. To jest ne pořekadlo samo, ale osadníci. Nějaké slovíčko — a

*) Serečeni tolik jako ves chudíčká: Chudobice.

jestě něco k vůli lepšímu dorozumění u arcikněze, cesta k biskupovi s doporučením arcikněze a bylo to. Všecko na světě se dokáže, jen umí-li člověk chopiti vše za pravý konec. Otec Trandafir byl přeložen z Butakani do Serečeni — aby věřící v Butakani byli usmířeni a upokojeni.

Pop v Serečeni! Kdo ví, co to znamená: Pop v Serečeni! To scházelo otci Trandafirovi! Kdo chce přeskočiti jámu, přehoď napřed pytel. Ale otec Trandafir měl jen ženu a dvě děti: pytel měl prázdný. Proto přicházelo mu tak za těžko skočiti z Butakani do Serečeni.

* * *

„V Suchém údolí“ jest vesnice, která se zove „Serečeni“. Vesnice „Serečeni“ v údolí „suchém“: hůře nemůže býti pojmenováno žádné místo.

„Suché údolí!“

„Údolí“, protože jest sevřené horami, „suché“, protože potok, který si vyhlédl cestu prostředkem údolí, jest skoro po celý rok vyschlý.

A to údolí vypadá takto:

Na pravé straně jest vrch „Râpoasa“, na levé pak straně jsou tři jiné vrchy: „Face“, „Gropnica“ a „Aluniș“.

Na „Râpoase“ rostou jen skály; na „Face“ jsou chudá políčka, po „Gropnici“ jest rozložena vesnice, po „Aluniși“ pak mezi břizami a keři lískovými hroby vesničanů,

Tak jest na pravo a na levo, ale třeba povšimnouti si i pozadí, kde jsou hory a odtud přicházívá pěkná nadělení.

Na druhé straně vrchu „Râpoasa“ jest údolí „Repice“, hlubší nežli „Suché údolí“, zvané tak proto, že jím protéká říčka Repica.

Repica jest lehko zhorka nakvašena, zvláště z jara, a potok v suchém údolí jest ramenem Repice. Z jara, když sníh na horách taje, Repica se velice hněvá a velikou část svého hněvu vyleje do ramena v suchém údolí, tak že toto rázem přestává býti „suché“. V několika hodinách mají obyvatelé v Serečeni vody na zbyť, a to se děje téměř každého roku. Když osení v údolí nejkrásněji vzhází, Suché údolí změní samo svůj název, a voda zaplaví vše, co jí v cestě stojí.

Nebylo by zle, kdyby tato záplava trvala jen krátký čas. Ale vodě se jaksi z údolí nechce; usadí se tam v močálech a bačinách, které skýtají vítaný útulek pronárodu žabímu, jenž v nich provádí své hlučné koncerty.

A kolem močálů vyrůstají na místě bývalého osení vrbiny a bují jiné křoviny.

Není zajisté divu, že následkem toho obyvatelé v Serečeni stali se během doby lidmi lenivými. Blázen ten, kdo seje tam, kde nemůže žít, anebo aspoň neví, bude-li moci žít čili nic. Na „Face“ jest půda písčovitá, obilí tam roste na píď, kukuřice sotva na loket, na Râpoase nedaří se ani ostružinám a v údolí pohltí voda všecku úrodu. Kde není naděje na výtěžek, tam není také žádné vzpruhy ku práci. Kdo se namáhá, chce míti z práce nějaký užitek, ale Serečenští už dávno vzdali se vši

naděje na užitek z práce a proto je také nic ku práci nenutkalo. Pokud mohli, leželi pohodlně na sluníčku nebo v chládku a když to nešlo, sháněli se po výdělku v okolních vesnicích. Když pak nadešla zima, nastěhovala se k nim bída s nouzí.

Ale kdo si bídě přivykne, ani na ni příliš nemyslí: Serečenským se zdálo, že jim lépe býti nemůže, nežli jim jest. Ryba ve vodě, pták v povětří, krtek v zemi a serečenští v chudobě! Serečení? Vesnice jako Serečení jest opravdu k pohledání! Tu domek, tam domek . . . každý pro sebe . . . a všechny stejné . . . Plotů tam vůbec není — protože není čeho ohražovati, celá ves jest veřejná ulice. — Komín na domě byla by zbytečná nádhera, však si kouř najde cestu i střechou. Ani omítka na stěnách neměla by smyslu, protože časem beztak opadá. Několik klád položených na sebe, střecha ze slámy promíšené senem, starodávné zápraží, hliněná pec, postel na čtyřech kůlech zaražených do země, dvěře ze tří prken spojených křížem dvěma latěma . . . dílo krátké, dílo dobré.

Komu se taková chatrč nelíbí, ať si vystaví jinou podle své chuti.

Na vrcholu vesnice, to jest na místě nejvyšším, jest jakási budova, kterou Serečenští nazývají „kostelem“. Jak vypadá? Hromada starých trámů položených na sebe v podobě zdí. Kdysi za starých dob, teď už se neví kdy, hořejší část těchto zdí dívala prý se přímo k nebi; ale teď, neví se též, jak už dlouho, sklání se pokorně k té straně, jež sloužila za kostelní věž. To proto, že přední sloupy, již hodně ohnilé před časem za prudké vichřice naklonily se k trpělivé matičce zemi a stáhly s sebou celou budovu. A v tom stavu zůstala i na dále, protože kostel, aspoň Serečenským, jest věcí úplně zbytečnou.

Pop? Říká se, že není vesnice bez popa. Kdo vymyslíl toto pořekadlo, jistě nevěděl o Serečení. Serečení byla opravdu vesnice bez popa. To jest — byla to vesnice s popem — jenže pop byl vždy popem bez vesnice. Zajisté to věc jediná svého druhu a možná jenom v Serečení. V Serečení nezdržel se žádný pop déle tří dnů. Jeden den tam přišel, druhý den tam pobyl a třetího dne utíkal odtamtud. Co bylo provinilých kněží, všichni prošli touto vesnicí a který se tam zdržel jen o něco déle, litoval srdečně svých hříchů a kál se ze svých provinění. A k takovému pokání z trestu odsouzen byl nyní náš otec Trandafir. Neměl nejmenší naděje, že by se mu podařilo, co se zdařilo jiným: jeden den přijíti, druhý pobýti a třetí den zase odejít. Upadl u arcikněze v příliš velkou nemilost, než aby mohl doufat, že ho pošle někam jinam.

Ale bez vesnice nemohl zůstat. Pop bez vesnice, — to kolo bez vozu, chomout bez volů, čepice pověšená na špičce kůlu. Proto si umíní, že se smíří s tím, co a jak jest, že udělá z nouze ctnost a zůstane v Serečení ochotně a rád. Vždyť konečně Serečení jest přece vesnice aspoň dle jména a nikdo nebude o něm moci říci, že jest popem bez vesnice. A v pravdě: vhodnějšího popa pro takovou ves a vhodnější vsi pro takového popa ani baba hádačka se svými čarami by nalezti nedovedla.

Tlumok popův hodil se výborně ke kapsám osadníků. — Hned při samém počátku poznal otec Trandafir jedno: že totiž v Butukani bylo daleko lépe než v Serečeni. Tam lidé něco měli: a kde něco jest, tam možno něco vzíti. Ale v Serečeni všechny závěry a zámky byly jen ze dřeva: tam se nikdo nebál, že mu někdo něco vezme — nebylo co. A otec Trandafir byl toho náhledu, že stará li se pop o duševní potřeby vesnice, ves má se starati o jeho kapsu.

Za kratičkou dobu přišel k přesvědčení, že nikterak nebyli hloupí ti, kteří začali s dárky a hostinami. „Jest dobré,“ říkával nyní, „když se lidé scházejí, aby se na vzájem potěšili a pobavili. I sám Spasitel začal se svatebním veselím v Káni Galilejské.“ Tak smýšlel teď otec Trandafir, ale v Serečeni nebylo ani dávek ani darů, ani hodů a hostin. „V chudé vsi,“ řekl si posléze „nemá pop ani kde by klásku sebral. Pokud budou Serečenští lenochy, budou chudí a já hladový.“ Proto si umínil, že ze svých osadníků musí učiniti lidi pracovité a přičinlivé a uvažoval, jak to provést. Člověk přičinlivý i z kamení dobude chleba, vytlačí sýr i z vody z močálu a seče obilí i tam, kde dříve rostlo jen býlí.

„A pak,“ končil pop své úvahy; „má-li kráva co žráti, nezůstane jalová.“

Tak pravil a pevně si umínil, že tak učiní. Člověk, který nemá co jísti, hledí se přiživiti u jiných! Ale slepý nepomůže mnoho chromému a hladový lačnicka nenasytí. Hledají-li husy záhon, málo zbude zahradníkovi. A otec Trandafir byl muž odhodlaný a vytrvalý: Kam se vydal, tam musil dojít, zpět se neobrátil, raději by umřel na cestě.

* * *

První neděli měl otec Trandafir kázání před velkým zastupem lidu, který se četně shromáždil, aby spatřil nového popa. Není větší radosti pro člověka, který chce jinému dobro, než když vidí, že slova jeho jsou ochotně poslouchána, že padají na dobrou půdu a zakořeňují se. Dobrá myšlénka se v duších četných posluchačů rozmnožuje a ten, kdo ji má a zvláště ten, kdo o jejím prospěchu jest přesvědčen, raduje se, vidí-li, že se ujímá. Otec Trandafir v onu neděli cítil se úplně šťastným. Ještě nikdy ho věřící neposlouchali tak pozorně, jako tehdy. Zdálo se, že lidé slyší to, co sami vědí, ale co nevědí dobře, čeho si nedovedou uvědomili, a poslouchali jeho slova tak dychtivě, takfka nenasytně, že se zdálo, jakoby mu chtěli duši z těla vyníti, aby snáze a lépe mohli z ní vyčísti jeho moudrá naučení.

Toho dne předčítalo se evangelium o marnotratném synu. Otec Trandafir ve své řeči dokazoval, jak Bůh ve své neko-nečné lásce k lidem stvořil člověka ku štěstí a blaženosti. A když člověk jednou na světě jest, přeje si Pán Bůh, aby zakoušel všechny čisté radosti tohoto života, protože jen tak může v tomto životě nalézt zalíbení a konati v něm dobro. Člověk, který vlastní vinou, nebo z jiné příčiny má na tomto světě

jenom soužení a utrpení, nemůže život milovati, a nemiluje-li ho, zhrdá hříšně tímto vznešeným darem Božím.

Co však dělají lidé leniví, lidé, kteří se o nic nepřičíňují, kteří ani ruky ku přijetí daru vztáhnouti nechtějí? Proviňují se velice, jsou velicí hříšníci, neboť nemá jenom duše své touhy, ale i tělo své potřeby. Duše touží po tom, poznati svět a Boha, aby mohla býti šťastna v něm; ale i tělo má své nevinné touhy a žádosti, jež aby mohly býti ukojeny, vyžadují od člověka práce. Proto práce jest zákonem přirozenosti lidské a kdo nepracuje, těžce se prohřešuje. Na to otec Trandafir poukazoval výmluvnými a živými slovy, jak bidný jest život člověka hy-noucího hladem a dával věřícím dobré rady, jež zrodily se v jeho moudré hlavě — jak by měli pracovati na jaře, v létě, na podzim i v zimě.

Lidé naslouchali s napjatou pozorností: každé slovo otce Trandafira jako by bylo vepsáno v obličeji jejích, a když se vraceli z kostela, mluvili jenom o tom, co právě byli slyšeli, a každý z nich cítil se člověkem lepším, dokonalejším, nežli byl dříve. Zdálo se, že mnozí nemohou se dočkati pondělka, aby mohli započítí práci.

„Takový pop ještě v Serečeni nebyl,“ pochvaloval Marku Kukulův, když se loučil se sousedem Mitrem.

„Inu pop jako v počestné obci,“ odpovídal Mitru, ale jako by sám dobře cítil, že jejich obec není právě obcí příliš počestnou.

(Pokračování.)

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský.

Právě přátelství.

Již od počátku světa přátelství za největší dar nebes počtnosti a zdraví bylo považováno; pochodí to odtud, že kdokoli milovati umí, žádá si ho, a snadno se přesvědčí, že přátelství jest nejpodstatnější část lidského blahobytu, základním kamenem štěstí. Není mým úmyslem opěvovati všechny jeho půvaby, slabý můj hlas nedodal by mu ani půvabu, ani ceny, a přece je moje srdce poznalo a vážiti si ho znalo a zná. Jemu děkuji za krásné chlé, vždyť štědrou rukou sypalo milé květy na dráhu života mého: v štěstí šťastnějším mě činí, v zármutku sladí kalich hořkosti. —

Soudíce dle dávných příkladů, můžeme za to míti, že pouze muži pravého přátelství schopni jsou; v četných vzorech starověku žen nevidíme, a přece i v srdci ženském býti může, i v srdci ženském najde svůj důstojný chrám. Jest ovšem pravda, že marnivost často bývá překážkou přátelství; avšak i mezi ženami jsou takové, které dovedou býti přítelkami. Přátelství bratra se sestrou jest velké, spojení dvojími svazky: srdcem a přírodou, toliko smrt myslím, je může rozloučit. A přece jest nám i u cizích hledati dobra přátelství — vždyť nic neporuší.

přátelství od kolébky počaté a na ctnosti založené. Nalezl-liš jen jediného a opravdového přítele, nesháněj se po jiných, ale dbej povinností k tomuto. — Kdyby lidé byli dokonalí, nebylo by třeba povinností ku přátelství; prosti jsouce všech závazků a požadavků, pouze milovali by, nebo tento cit všechno by objal, všemu zadost učinil. Ale že člověk bloudí a chybuje, že slabost a nedokonalost veliké shovívavosti vymáhají, tedy ve přátelství nejupřímnějším jsou povinnosti, jež jest třeba splniti. Jsou to: vzájemnost, shovívavost a důvěra. — Který člověk o náklonnosti jím vzbuzené se přesvědčiti chce, obyčejně potřebuje důkazů. Jest šťasten, naskytne-li se jemu příležitost ku veliké oběti, anebo když o nějaké věci veliké může dáti důkaz přátelství, ovšem něco takového zřídka kdy se udá; máme však každodenně příležitost k nějaké malé úsluze, ku projevu upřímného přátelství. Neopomíejme takové příležitosti, jsme-li s to dokázati, jak velice osobu tu onu milujeme. Není možno, abys neměl nějaké chybičky, nějaké slabosti; netaj jich před sebou, odpouštěj bližnímu vzájemně, a hledej společné prostředky zdokonaliti sebe. Méně bolestně veliké přinášíme oběti, povinnost nejtěžší snadna jest nám, víme-li, že srdce nás milující, nás také ocení. Svědectví vlastního svědomí, vědomí, že Bůh všechno vidí, mělo by požadavkům lidským vyhověti, ale slabost naše nám dotud štěstí nepopřeje, pokud osoba stejného citu nás v této příčině úplně nepochopí. Zajiště dobře znal slabosti naše Ten, který nás stvořil, a ve všem jsa štědrý a velikomyslný dal nám i šlechetné způsoby, abychom všemu vyhověli. Jeden takový prostředek jest přátelství: v něm vždy najdeme útěchy v utrpení, záštitu v protivenství. Druhý prostředek jest svědomí, které lépe než kdo jiný ctnosti naše ocení zná. — Bez úplné a vzájemné důvěry neobstojí přátelství. přátelství. Jednu duši, jedno srdce přátelé mějtež; takový svazek naprosto nic nestojí, poněvadž pro osoby, jež milujeme. srdce otevřeno máme, a trudněji bylo by nám cit nějaký ukrýti než vyjeviti. Přátelství se též rozmnoží úctou. Kolik dobra hodný přítel, tolik zla nehodný způsobiti může. Buď spokojen s jedním — řádným! — Milujíce mnoho, nesnadno nám bude v pravdě milovati. Mladá osoba, která nikdy z domu otcovského se nevzdálila, vždy spokojeně a jednotvárně žila, jeden toliko zná kout obrazu života lidského, ta jest beze vši zkušenosti a nespočetné příhody ji čekají. — Nezmíním se o lichém a zrádném — Jaké následky mívá přátelství nepředložené aneb rychle uzavřené, zvláště mezi mladými osobami? Sotva se několik neděl znají, již sobě nejtajnější tajnosti svěřují. Takové přátelství, jako bylo rychle uzavřeno, tak i rychle zaniká; přítel nepřitelem se stává a znaje nejtajnější jeho myšlenky, tomu, jež nedávno ještě miloval, a nyní nenávidí nemá za zlé, vyjeví-li vše, co mu v dobré víře bylo svěřeno. Kolik povstalo z toho nedorozumění, svárů mezi rodinami, kolik tím manželstev bylo porušeno a to vše z téhož zřídla! Ač ne všechna lichá přátelství mají takový následek, tož přece jsou velmi nebezpečna. Přátelce se nerozvážně a rychle s osobami málo nám známými, jak můžeme

v nich hledati tytéž zásady, náhledy, náklonnosti v přátelství nevyhnutelně potřebné? — Přátelství by vyspělo, času potřebuje. Dvojím lidí poji způsobem. Jeden je ten, když srdce, které za svoje sídlo si obralo, od dětství spojuje a z rovného věku, ze stejného vychování skládá články iklivého řetězu: takým je svazek bratra se sestrou. Druhý způsob je ten, když náhodou naskytne se nám příležitost v dospělém věku poznati osobu srdcem nám podobnou. Tu obě strany nakloní se sobě, a přece se dlouho pozorují; ovšem rychlejší srdce poddá se hned, ale rozum nedovoluje city ledabyly vyznati a káže se přesvědčiti. Měrou, jakou zkušenosti a přesvědčení nabýváme, dáváme na jevo svou náklonnost a teprve za rok i dva neb i více zkvete pravdivé přátelství tak trvalé jako prvé. Přirovnáme-li k němu přátelství uzavřené přenáhleně, poznáváme, že jsou dvě bohyň přátelství: jedna jest dcera času a ctnosti, druhá děcko podivínství a přenáhlenosti. — Ve velkém světě více ženy než muži ženám jsou nebezpečny. Muž nemá nikdy takového přístupu, ani také smělosti — jedná nepokrytě. Nejvzdělanější a nejctnostnější žena, nerozvážně se s osobami svého pohlaví přátelíc, nevyhne se úkladům. Buď vždy ku starým uctivým a ku všem zdvořilý; ale přátelství, důvěrnost, smělost chovej jenom pro jednu osobu. Dostí na tom, míti jednoho přítele, nemáš-li, čekej na šťastnou náhodu, a nedostalo-li by se ti takového štěstí, tož ti přeji, bys již přítele nikdy neměl. Lépe bez něho, než míti zlého.

Bohuslava Nizká:

Rajské květy.

Dobrá mysl.

Jest příbuzná a podobna mateřídoušce, ale jest mohutnější, statnější. Jest obrazem ctnosti v světě řídké — skromnosti. Vystihuje tuto její vlastnost básník „Kvítk“, an dí, že ne v městských sadech úpravných zočil dobrou mysl, alebrž leckde při více malé.

Skromnost jest znakem duší velikých. Ježíš Kristus a Maria září na jejím nebi jako hvězdy první velikosti a k nim důstojně družil se Pěstoun Páně, svatý Josef.

Jak libovonná violka kvetla jeho duše v ústranní dílny tesařské. Svět její krásy netušil, její ceny neznal. Jak sporé máme zprávy o jeho životě! „Byl muž spravedlivý,“ stojí toliko o něm psáno. Tři slůvka — ale nesmírné bohatství ctnosti, nevýslovný lesk dokonalosti stkví se v nich.

Pozemským údělem svatého Josefa byla práce a chudoba. Byl však úplně spokojen, miloval je, s radostí snášel jejich obtíže, jejich následky; nebyl by los svůj zaměnil ani s císařem Augustem, jenž té doby ovládal celý známý svět.

Chata Nazaretská ukřývala nejvzácnější skvosty, tam rozvíjely se nejnádhernější lilie údolní a jejich strážcem bedlivým byl Josef. Ó blažený patriarcho!

Jak tichounce plyne křišťálový potůček lučinami, hájí! Bujná tráva, sličné vějíře kapradin, modrojasné trsy poměnek vroubí jeho břehy. Bělokoré břízy, tmavé olše sklánějí se nad ním s mateřskou něhou, zastíňující drobné jeho vlnky, jež důvěřivě jako smavé děti ženou se v neznámou dál. Nedbají překážek, nelekají se ani nesnázi, ani únavy. Přeskakují vesele bublající kameny a kořeny; rozrazil-li se kdes o balvan, rozstříknou se na všechny strany, zahoří opály v paprscích slunka, ale v okamžiku opět pohromadě padí v před. Udeřil-li je shora lehkomyšlná nebo zlovolná ruka, zaviří, zašumí, ovinou příčinu úrazu malebnými kruhy, ale nestaví svého běhu, zase hned uklidněny pokračují v pouti své.

Tak utěšeně ubíhali dnové života Tvého, panický strážce Kristův! Četnými strastmi a svízeli nezviklána ani na chvíli Tvá důvěra v Nejvyššího, neporušen ani na okamžik blahý mír Tvého srdce, nezkalena spokojenost tvé svaté, v Bohu zakotvené duše!

Jako svět baží po zlatě, perlách, drahém kamení, tak dychtivě hledala v domku Nazaretském srdce nejsvětější kříž a utrpení.

Sladce usíná pak Josef v náručí Ježíšově, v společnosti Mariině, duch jeho vstupuje k otcům, nesa jim kýženou zvěst, že vykoupení lidstva červánkem se na obzoru rdí.

V slávě nebes, Otče drahý, údělem Ti pokoj blahý,
jehož v světě širém marně hledáme,
veď nás cestou pravé ctnosti, šťastnou smrtí do věčnosti,
žítí věčně jak Ty s Kristem — želáme!

Erika růžová.

Po nebi hvězdíc rozseto
lesem jak zvonců vřesných . . .
J. Neruda.

„Nebesa vypravují slávu Boží a dílo rukou Jeho zvěstuje obloha.“ Hvězd jasných zástupy, nesmírná nebes báň, i země květný luh, i širá moře pláň slaví velikého, všemocného, velemoudrého Boha. To hlasy jsou mohutné, chvalozpěvy hřímavé!

Leč chválu Tvůrce hlásá i nejmenší částice vesmíru — zářící meteor, i nejchudší travka na zemi.

Viz jen! Les tone v zlatě paprsků slunečních. Velebné ticho, sladký klid rozestírá své perutě nad mýtinou, nade vším tím životem při zemi. Co tu hemžení a bzukotu! Lahodnou pastvu našli čmeli i včely, mušky i motýlkové na růžovém vřesu!

Popatř naň blíže! Co tu podivné krásy, co půvabu na něžném křídle, na každém útlém kvítku! Každý pozornější pohled objeví ti nový — neskonale moci Boží div. A jak téměř neumořitelný to květ! Trocha vody stačí a po měsíce blaží tě svěží spanilostí svou.

Proto nechť si svět velebí růži, nádhernou královnu květin,
mně — nejnižší služebnici Boží — znakem lásky něžné, vy-
trvalé erika růžová — prostinký vřes.

A komu patří taká láska? Tobě, Bože nevystihlý, jenž jsi
krása, dokonalost nejvyšší, jenž jsi podivu a chvály hoden,
i v nejmenších tvorech svých! Tobě jedinému náleží srdce mé.

Jest sice malé, ale přec zas velké tak

„že zem i nebe, moře luh
a každý náš ve tvorstvu druh
i Tvůrce láskou vítěznou
v tom srdci místa naleznou.“

Sládek.

Pro sebe jsi je stvořil, Pane přelaskavý, z kalných proudů
světa vytrhl, službě své posvětil; pro sebe je do skonání mého
ochraňuj! Kéž rozvíjel se v něm stále erika růžová, květ vřelý,
věrně lásky k Tobě, Bože můj; z té pak nechať zkvétá opět
čistá, nezištná láska k bližnímu!

Překonals mne, Bože můj, milosrdenstvím svým, nekoneč-
nou dobrotou svou. Toužím v odvetu vykonati něco velikého
pro Tebe. Není však schopno kromobyčejných skutků ubohé,
slabé dítě Tvé. Ó dovol, Otče, abych ku podnoží trůnu Tvého
kladla ustavičně drobné růžové zvonky vřesu častými plamen-
nými vzdechy chvály, díků, lásky, lítosti; neoblomnou věrností
v maličkostech; neúnavnou horlivostí v malých skutcích po-
slušnosti, trpělivosti, sebezáporu, úslužnosti, k nimž denně na
sta příležitostí se naskytá.

Přijmi je vlídně, prosím; jsouť dílem milosti Tvé právě
tak jako útlé květy divem moci Tvé. Co dokáže člověk bez
Tebe, či lépe, čeho nedokáže s pomocí Tvou?

Tisíc poupat usmívá se na růžovém vřesu,
tisíc drobných obětí Ti, Pane, z lásky nesu:
každý dech i úder srdce,
každý, cit, krok, každé slovo,
každou práci, každou nesnáz;
pro Tebe vše, Srdce Ježíšovo!

Věra Klecanská:

Miluj i své nepřátele!

S bílé věže kostelní nesl se vážný, hluboký akkord hlaho-
licích zvonů a z chrámu ubíral se v hloučcích zástup zbožných
vesničanů z ranní mše.

Kadeřavé hlavinky dětské zaleskly se na slunci jako zlato,
zapestřily červenými čepci. Za nimi kráčeli švarní mládenci
s dívkami růžolícími, svěžími jak jarní květy. Pantátové vyhle-
dávali v davu žen své „paňmaměnky“ a našedše, vitali je Slo-

vem Božím. Na konec pak se belhali staříci a babičky s různě ženci a nebeklíči ve vrásčitých rukou.

Marně pobízeli rodiče děti k návratu.

„Počkáme tu na velebného pána!“

A počkali.

Mladounký kněz, sotva vyšel ze dveří chrámu, už byl obklopen tou drobotinou. Na každé děcko se usmál, pro každé měl vlídné slůvko, tu i tam hlavičku pohladil. — Teď dokonce i obrázky z knížky vyňal a rozdával.

Jak by ho tedy nevěřili rádi ti, již dovedou tak něžně oplácet lásku nejoddanější přichylností vděčných srdéček!

I dospělí se zastavovali, pozdravovali a s úctou hleděli na kněze.

„Jak pěkně kázal!“, neslo se od úst k ústům.

Jen jedno nešlo mnohým na rozum:

„Milujte i své nepřátele!“, slyšeli dosud jasně zvučeti sladký hlas velebníkův prostorami chrámu — „tak to Kristus chtěl, když s jeho svatých úst splynulo sladké poslání lásky, jež jako rajska hudba rozletělo se po všech končinách širého světa:

„Milujte se!“

Příteli dovedli milovati i pohané, ale zapomenouti spáchané křivdy, přitisknouti k srdci svého nepřítel a za zlo odměniti se milosrdenstvím — to je vrchol lásky křesťanské.

Proto, když tě souseď urazí, snad i něco nehezkého o tobě poví, po straně posměch si z tebe ztropí, přemož svůj hněv, jdi k němu a řekni: „Proč mi to činiš, příteli, bratře drahý, nevíš, že mne to bolí?“

„Pak on s uzarděním, že's ho překonal, prositi bude za odpuštění.“

Tak kázal velebníček; jenže jemu se hezky povídá, když jeho mají všichni lidé rádi, nikdo mu neublíží a proto asi neví, jak by bylo těžké milovati nepřítel — — —

A přece měl i onen kněz nepřítel, ač sám nikomu ani stébka křížem nepřeložil.

Nebylo divu — vždyť žil mezi lidmi, a ti ani Krista, ti chého, svatého a dobrého neušetřili své nenávisti a místo různě lásky trním ověnčili hlavu nevinného Beránka. Už tehdy vypučelo simé závisti v srdcích Jidášů, jichž potomci se do dneška potulují světem. —

Před farou stál mladík, jménem Nešvera, s čepicí naraženou na huňatých vlasech a bez pozdravu, s úsměchem pohlížel na kněze, jdoucího mimo, ba i zahučel tak, aby slyšel:

„Mne by tihle „černí“ do kostela ani mocí nedostali; k čemu také je to? Najíst nám tam nedají a jiného nepotřebujeme.“

Velebníček se jen na něho ohlédl a povzdechl smutně.

„Ubožák, ani neví, že člověk potřebuje vyššího, nehmotného pokrmu pro lepší část své bytosti — pro duši nesmrtelnou, již se liší od němé tváře. Marné bylo by mu však vyklá-

dati, čeho rozumem nechápe; snad mi někdy Bůh poskytne příležitost s ním se setkat a skutkem poučiti."

Nikdo z nich netušil, jak brzy se tak stane a na jakém místě. —

*

*

Paprsky vševládnoucího slunce krvavě se rděly, zápasíce s šerem nočním a když konečně vyplul jasnoooký vítěz na blánoty, ozářil pod sebou neveselé divadlo.

I země rdí se purpurem — zbrocena čerstvou krví lidskou. Z bojiště nese se k nebesům sténání raněných, vzývání Krista, Bohorodičky za smilování, pomoc v chvíli nejtěžší, když perutě anděla smrti již již se zdají olivati chladem horké skráně. I ti, kteří druhdy snad víru neuznávali, šlapali a tupili, nyní prahnou po ní jako po krůpějích osvěžující rosy. —

„Maria, jsi-li, pomoz!“

Děsný, téměř nelidský výkřik ten vydral se z hrdla muže, téměř umírajícího bolestí několika ran.

Jen skály však opakují ozvěnou výkřik a zase ticho, hrozné ticho.

Slyš, zašustly kroky — teď vzdychla tráva pod lidskýma nohama. Snad blíží se spása — snad poskytne občerstvení vyprahlým rtům, zastaví krev, s níž uniká život z těla; — jen rychle pomoc, pomoc!

Neznámý kloní se skutečně nad raněnými, jsa v očích jich zosobněním anděla míru a lásky, neboť nelekaje se stínů smrti, bloudících bojištěm, přináší útěchu, pomoc.

I muž, jenž prve vzkřikl, upřel na něho toužebně oči, v tom však záupěl:

„Ztracen jsem na věky — je to on, nenáviděný —“ a blesky sršící zlosti vyletěly jako jedovaté sířely z jeho očí, jakoby chtěly pouhým pohledem zasádnout i jemu smrtící ránu! —

Byl to on, velébníček; jaká však záře vychází to z jeho očí, ba z celého jeho obličeje? Jak to, že ani stín nelibosti nepřeletěl mírnými rysy, když jej poznal? A teď už sklání se k raněnému, přikládá pohár vína k žíznícím jeho ústům, omývá a ovazuje rány tomu, jenž jej dosud nenávidí celou silou své duše, — a šeptá:

„Nešvero, ubohý, kde se to setkáváme? Jistě mne k vám poslala Maria, kterou jste před chvílí volal, jinak byste zcela jistě zahynul. Jen ležte klidně, miláčku, a doufejte, neboť Ona jest a neopustí vás.“

„Miláčku!“

Nešvera pojednou neví, co se s ním děje. Dosud nikdo naň nepromluvil tak něžně, soucitně, nikdy nepoznal slasti lásky, která v utrpení dvojnásobně blaží; ať teď cítí, že se mu valí k srdci neznámá, hřejivá vlna. — —

Zlověstný záblesk zmizel s očí, jež se naplnily slzami vděčnosti a ústa, jež kdysi zlořečila, líbají teď vroucně obraz Matičky Boží, jež mu kněz podal, pak i ruku jeho bílou, posvěcenou, milovanou.

Pak spěchá kněz dále zachraňovat matkám syny, dětem otce; nejvíce však jej blaží pomyslení, že prokázal dobro svému nepříteli. Sám Nešvera vypravoval o tom doma v dědině a lidé teprve teď porozumněli slovům z kázání velebníčkova: „Milujte i své nepřátele!“

J. Dolný:

Vyznání.

Tak před Tebou jsem obnažil svou duši
— i myšlenek svých tajné příhrady —
a čekám, jaký vyrok zazní v uši
rekrutu Tvojí armády.

Ach řekni: „Schopen!“ — Nesuď dle Své míry,
vraď nedochůdče Svého do šiku!
Ač vůlí slab, jsem za to plný víry
v zázračnost Tvého výcviku.

Dej zbroj mi, vládče, Svého arsenálu,
jak na Šavla kdys přísně pohlédni,
bych dobrém po boji uslyšel chválu
v přehlídce Tvé den poslední!

A. St. Chudobka:

Tváří v tvář štěstí.

Nejčistší rozkoš duši naplnila,
tvář stichlé krajiny jak smála se té chvíle —
Je duši mé, jakby ji ruka bílá
ku řádrům přitiskla — mazlivá ruka milé.

Sum lesa písňe nejkrásnější tvoří —
dnů v dálce ztracených, že necítím víc boly. . . .
Jsa krásou spít, už nepoběhnu v hoři,
do strmých vrchů cest, ni do ztracených polí.

A neznám podlost, nenávisť ni klamy.
Můj druh je potůček, co ve olšovi zurčí —
Zjemnělá hudba listí stromů prá mi,
já v trávu poklesám sluneční do náručí.

Tajemství lesů pochopuji zcela.
Sny blažen, v aleji jdu volný, nespoutaný —
Radostí svíce jak se rosvícela,
zůstal jsem zcela hluch' pro seker temné rány.

Eugen Klaudius Kletus :

Úsměvy Slávy.

Z mohutnosti touhy vykvetl květ mého žádání po Tobě, vznešený Kriste! Z ponížení ducha vybředl jsem, neboť jsem se oddal Tobě. Odstoupil ode mne zármutek života, neboť nad marnost povznesl jsem se. Moje srdce uzavřelo se vášnivostem. Hanba byla kletba jejich a vina obtěžovala svědomí. Jako ve vězení těsném byl život oddán se tělu, a nebylo jiter ani dnů, jenom šera stmívání se a úzkost bezhvězdných nocí.

Vymlouvali jsme se na hořký osud, abychom zastínili vinu svou a málomocnost svého ducha.

Jak malý jest člověk ve svém sobectví, ale jest nutno odpoutati srdce od hanby, aby vysvobozena byla duše.

Přiblížili jsme se ke prahu Tvému, abychom prosili o milost a o smilování, neboť obávali jsme se záhuby a život již se připozdíval, nikoliv ve věku svém, ale ve smutku svém a v hoři zoufanlivosti svojí.

Bylo zapotřebí Lásky Spasení aby duše povstala k novému životu.

Světlo Tvé, Kriste, vzplanulo pro toužící, aby bylo Vysvobozením i Ukojením.

Milují tě věrně, kdož okusili milostí Tvých.

Sláva věrnosti.

Kdo nemiluje, zrazuje snadno, ale láska vytrvává i v nebezpečnosti smrti.

Proto věrni jsou všichni oni, kteří v pravdě milují, neboť záhuba života neodvrací je od života Víry,

Bohu věnovali srdce svá a Bůh miluje jich. Neboť to jest v Zákonu Boha, že Sám Sebe dává v odměnu. Proto nic na světě nevyrovná se Lásce Boží, jest zajisté Láskou Boží Bůh sám.

Milujme Stvořitele věrně, aby byl požehnaný náš život, neboť bez milosti Božské nemůže býti ctnosti v pravdě.

Mnohé opustíme, mnohé si odepřeme, mnohé obětujeme, abychom došli k Němu, a věrni budeme Pánu, až sestoupí v srdce naše.

Budeme mu sloužiti s radostí a s oddaností, abychom byli hodni velikých milostí Jeho Lásky.

Žádné jho nebude dosti těžké, a žádná oběť nebude příliš veliká. Ale veliký bude Cíl a radost z Dosažení.

Odstoupí nedokonalost od srdce, neboť ono Pánu obětováno bude. Aby hoden byl stánek Hosta Vznešeného.

Nikdo neodvrátí nás od cesty k Vykoupení. Neboť Pán zavolal a jest nutno poslechnouti i Hlasu Jeho.

A. Z. Čuvaj:

Několik črt o Rumunsku.

Dnes je věru těžko něco nového o cizině psáti, neboť válka zavedla mnoho našich mužů a mladíků do dálné ciziny. Poznali tam zemi, lid, mravy lépe, než-li mnohý cestopis to dřívě podával. Nechci těmito řádky vyniknouti, nýbrž miním jen trochu zábavy a poučení poskytnouti, aniž vše, co píši, za neomylné vyhlašuji, jen podotýkám, že seznamuji čtenáře se svými osobními náhledy.

Spisek měl býti původně stručný, ale okolnosti mne donutily, že tuto více podati chci — jak zeměpisně tak i dějepisně.

Pobyl jsem v zemi několik let nepřetržitě, za války světové však do doby, kdy Rumunsko vstoupilo mezi bojující. Poznal jsem zemi na mnohých místech, stýkal se s lidmi všude, všeho si všímal. Chci pověděti pravdu, aniž přeháněti.

Cestování před válkou bylo, mohu říci, něco příjemného. Odejel jsem z Vídně kol 10. hod. dopoledne přes Bruck (Most) n. Litavou a již na oběd příštího dne jsem byl v hlavním městě Rumunska. Jaké pohodlí bylo ve vlaku! Za poměrně levný peníz — asi 80 K — jel jsem rychlíkem ve II. třídě. Již za Vídně hlásí sluha, že možno ve vlaku obědvati. Před 12. hod. schází se hosté v jídelním voze. Jaké pohodlí! Všude světlo. Vůz samé sklo. Hosté usedají. Jídelní lístek hlásí: polévku, rybu, maso a příkrm, pečení se salátem neb zavařeným ovocem, moučník — ovoce — kávu — a nápoje: víno, pivo, jak je libo. Vše mimo kávu a nápoj stálo jen 3.60 K a každý si vzal, co se mu jen zlíbilo. Zde bylo možno studovati povahy hostů. Jeden se ostýchal, aby zachoval mrav; raději se ani nenasytil, aby na souseda zbylo; jiný zase nabral, že na ostatní nezbývalo, jakoby jen pro něj bylo vařeno a prostřeno. Myslil si: „Však jsem si zaplatil, skromností se nenasytím.“ Za tak málo peněz, taký královský oběd a počkal-li jen hodinku, pak mohl se ještě lépe a laciněji — za 2 K všeho všudy — naobědvati; času bylo nazbyt, neboť vlak dojel do Pešti po 1. hod. odpoledne a odjížděl teprve o 3. hodině. Méně příjemným však bylo, že od hranic se vše změnilo. Vycitili jsme, že jsme v Uhrách. Věru ukazovali, že ještě mají mnoho ve svém chování jako obyvatelé asijské pouště. Cizinci to dobře vycítovali. Jako v bývalém Rakousku němčina všude vládla, tak zde, ba více — hrozněji „samospasitelná“ maďarština. Běda cestujícímu, neuměl-li aspoň říci: „Nem tudom.“ Němčinou se mnoho nedoptal a konduktor, který před hranicemi s vámi mluvil plynně německy, tu najednou zapomněl. Slovansky mluvit, div že nebylo zapovězeno! V Pešti na nádraží byl tlumočník, který mluvil francouzsky a anglicky — samozřejmě i německy, ale slovansky? Vozy měly sice i chorvatské nápisy, ale slůvka jsem nezaslechl, ač jsem tolikráte a mnohými směry tou zemí projel. Česky mluvit snad bylo nebezpečím pro stát maďarský — ano, ten zpropadený dualismus. To byla nezhojitelná nemoc, které konečně říše podlehla.

Po 3. hodině vlak opouští Pešť a před večerem vjíždíme do V. Aradu. Jakmile Tisu přejedeme, ocitáme se na rumunském území, neboť národ, jenž tyto kraje obývá, jsou již Rumuni. Pamětihodné jest, že vše vzdělání, vše národní cítění a uvědomění vyšlo odtud, jak praví v Rumunsku — *dincolo*, t. j. z hor — z hornatého území Sedmihradsko, které také zovou Transylvania = zálesí neb za lesy. Zmiňuji se teď jen, že zde obývá asi polovice všech Rumunů, t. j. přes 2 miliony, kteří mají vzorné zřízení církevní, politické a domácí. Pop — t. j. jejich farář, je čistý, vzdělaný kněz, který svým chováním a svými vědomostmi obdiv vzbuditi může. Jinak je tomu s popy v Rumunsku. Zajisté působily zde vlivy okolních národů a kmenů cizích, mezi nimi usedlých. Mijíme krásné, úrodné a dobyt看m bohaté kraje, až se blížíme druhého dne z rána Brašovu. Nikdy nezapomenu té jízdy. Vlak jel věru vždy v tomto koutě světa jako s čertem o závod. Běda tomu, kdo byl v posledním voze a nebyl silných čivů. Ten si to při nejmenším odstonal „mořskou nemocí“ a byl rád, když vlak zastavil. Vůz sebou házel s prava na levo a naopak, kolejnice praskaly, krajina se jen točila, kouř — jelikož více topili a stále přikládali, byl hustý a smíšen se sirou a plyny, jež vznikaly, pomáhaly nešťastného cestujícího otrávit; dlo bylo dokonáno a neštěstí přikvačilo. Nemilým bylo, když vlak stanul, že musel cestující zde obyčejně svůj vůz opustiti a nové místo hledati; — osy se rozehrály neb jich ložiska. Na takové případy musí býti cestovatel připraven. Dosud se jelo stále rovinou neb mírnými pahorkatiny. Odtud ale nastává změna. Již z nádraží vidíme v dáli velikány do výše se pnouti. Stoupání začíná, proto také parní stroj zaměněn za těžší, t. zvaný horský. Jakmile Brašov opouštíme, krajina se mění. Vjíždíme do údolí obklopeného horami a brzy jedeme podélným údolíčkem mezi horami. Krásy dále přibývá. Zde se naskytla cestujícím podívaná, jaké u nás tak brzy nenajdeme. Bylo, jako bychom byli bývali začarováni. Před námi najednou v bujném zelení na bublavém potůčku objeví se nymfy. Toho nikdo neočekával. A jak se chovaly? Vyzyvavě. Poznal jsem pravdivost německého rčení: „Ten národ — ist ein zersetzendes Element an der menschlichen Gesellschaft“ — jest rozkládající prvek lidské společnosti. Zde důkaz. Vyhledají krásný kraj a tam dle orientalské rozmařilosti na křesťanech vylichvažené peníze udají, ale spolu zkázu mravů v lid nesouce.

Vjíždíme do transylvanských Alp, k málu do jejich nejvyšších vrchů. Kraj je čarokrásný, samá skála, hora, jehličnatý les — a ta rozličná zeleň! A ten vzduch! Jsou to věru Alpy v jiném vydání. Konečně po lhodinné jízdě octneme se na nejvyšším bodu. Je to průsmyk Tömösský (1051 m). Tento končí ve výší rovinou — plání, na níž je obec Predeal. Kdož nepozná ve slově „předěl“? — Ano je to předěl; potoky, řeky, berou se odtud dvěma směry, buď na sever neb na jih. Na sever Aluta = Olt, který si později razí cestu na západ, by si později vyryl řečiště na jih. Praha pak teče na jižním svahu. Odtud

setkáváme se často se jmény, která nám česká připomínají. Zase Praha — k lo nezná prahy, peřeje a říčky tvoří samé slapy, vodopády, ručeje prahy. Úpozorním na tak mnohé, což zajisté zajímati bude. Predeal je osada — vlastně villa na ville, ležící na hřbetu horském. Krásný rozhled je odtud na sever, do Sedmihrad — na jih do Rumunska, ale ne daleko, jelikož roz-rozhledu brání nejvyšší hory těchto Alp. Zde vystupují všickni cestující z vlaku, neboť koná se zde prohlídka pasů, t. j. cestovních listin a zavazadel.

Všichni cestující vstupují do zvláštní místnosti. Všude plno strážů — rakouské, uherské a na druhé straně rumunské. U jednoho okénka prohlédají cestovní listiny, pas — zapíší, dají razítko a jde se k protějšímu oknu, kde je tatáž procedura; běda, nemá-li cestující visum, t. j. stvrzení pasu rumunského konsuluátu ve Vídni. Pak jej nepustí dále a má tu radost čekati pod ochranou strážů, až věci vyřídí třeba telegraficky, k čemu je třeba někdy i více dní. Uprostřed místnosti koná se prohlídka celní, to je, zda nemá cestující v zavazadlech něco, co se nesmí do země voziti aneb z čeho třeba platiti zvláštní poplatek zvaný clo. Prohlídka je dosti přísná. Co mne zvláště zajímalo, že na knihy v kůži vázané byl poplatek stanoven. Posvátné obrázky, sošky a pod. voziti do země nebylo dovoleno. Báli se asi katolické propagandy, neboť sami něco pěkného, pořádného v tom oboru v celé zemi neposkytovali. Vysoké clo bylo na látky, oděvy, obuv, kůže. Kdo nechtěl míti nepříjemnosti s oděvem aneb obuví, oblékl nové a obnošené staré měl v zavazadlech. Obnošený oblek mohl s sebou vzíti, ale takový poslati přes hranice do Rumunska nebylo možno, neboť byly takové věci z dopravy vyloučeny. Když byly oboje záležitosti ukončeny — to je — když byla prohlídka zavazadel a pasů vykonána, směl jednotlivec místnost opustiti a přejíti hranici. Stráž u dveří prohlédla ještě pečeti úřadu a pu-tila vás. Byl jste volný zase jako ptáče, ale již v Rumunsku. Ještě bylo dosti času, aby cestující posnídal a si okolí nádraží — to je villovou čtvrť — prohlédl.

Došel konečně k tak řečené bariéře, t. j. k pohraničným sloupům — v barvách států spolu hraničících. Po obou stranách byly domky a v nich vojenské, četnické a finanční stráže jako na nádraží. Zde možno bylo zase jíti přes hranici zpět do Rakouska vlastně Uher, poněvadž byly listiny v pořádku. Často jsem tím způsobem později ještě před odjezdem vlaku v Uhrách obědvával. Poněvadž je čas k odjezdu, vracíme se na nádraží. Zde shledáváme něco zvláštního, čeho jsme si dříve nevšimli. Hodiny ukazují 9 hod. a naše 8 hodin. Musíme tedy ručičky posunouti o 1 hodinu v před. Zdánlivě jsme vlastně jednu hodinu ztratili, kterou však při zpáteční jízdě zase nabudeme. Zatím je vlak k odjezdu připraven. Vstupujeme do vozů, které jsou velmi úhledné, ale již na Orient upomínají. Společnost jest také jiná. Jel jsem vlakem I. a II. třídy, v němž cestuje pouze vybraná společnost rumunská. Osoby jsou všechny více černovlasé a snědé. Dámy vysoké a štíhlé. Na kloboucích

nosí závoje nejen v předu nýbrž i v zadu; asi se řídily vkusem královny rumunské, o které se později zmíním.

Než-li do Rumunska vkročíme, bude zajisté záhodno něco z dějin této země a jejího (národa) lidu zvěděti. Rumunsko osídleno bylo od nepaměti kmeny thráckými, První jako výbojce došel tam Dareios, perský král, jenž táhl podél břehu mořského proti Skythům.

V I. století po Kristu objevují se v zemi první stopy jedynolády.

Caesar měl mezi mnohými plány v úmyslu válčiti i proti Boerebistovi v Dacii t. j. v nynějším Rumunsku, jenž se stal říši Římské nebezpečným. Po smrti Boerebistově říše Dácká se rozpadla a Dákové podmaněni od Římanů za Augusta. Brzy však se osvobodili a za Dekebala byli nebezpečnější nežli předtím. Knížata vzdala se vlády dobrovolně a Dekebal stal se samovládcem, zorganizoval vojsko po vzoru římském. Výprava římská proti němu za Domitiana skončila mírem pro Římany nedosti příznivým. Dekebal měl přijati prostřednictvím svého bratra od Římanů korunu a nic více. Avšak nástupce Domitianův Traian se rozhodl jinak. Dekebal I. válkou s Traianem přinucen postoupiti velký kus území Římu, II. válkou však úplně poražen, že si sám život vzal. Pro toto tažení postavil Traian pevný most, první přes Dunaj, jehož zbytky lze ještě dnes poblíže Turn Severinu viděti.

Výbojem Traianovým rozhodnuto také o národnosti. Země válkou vylidněna, osazena osadníky ze všech končin říše Římské sebranými. Za Aureliana 273 po Kr. končilo zase panství Římské nad Dakii. Od té doby je země průchodištěm barbarů. Že se jazyk udržel, připouští domněnku, že nynější Rumuni jsou potomci Daků t. j. thráckého plemene, již s kulturou římskou přijali i jazyk románský.

Po roce 273 vystřídali se zde rychle Gotové a Hunové. Po těchto přišli Avarové r. 560 po Kr. Kníže Kubrat Avary zahnal a pomocí říše Byzantské pojistil si i samostatnost. V VI. a VII. století zmocnili se země Slované a Avari a původní obyvatelstvo stalo se otroky. R. 636 po nešťastném tažení na Cařihrad (Byzanz) však musili Avari území opustiti. Když finští Bulhaři pod Asparuchem r. 679 zorganizovali po obou stranách Dunaje mocnou říši, byl panství Avarů konec učiněn. Po vyvrácení říše Avarů Karlem velkým dostalo se celé území Dakománů pod svrchovanost říše Bulharské. Za této doby ustavil se Rumunský stát v Oltenii, západně od Aluty, takže r. 895 Maďaři při svém příchodu našli již čtyři knížectví v Sedmihradě s obyvatelstvem rumunským a slovanským. Ve Valašsku na sever sídlili Rumuni, na jihu Bulhaři. R. 906 byli Bulhaři poraženi od Tuhutana, knížete maďarského, který se zmocnil Valašska. Král Arpád jej potvrdil. Sv. Štěpán odtrhl mu banát Krajovský a sjednotil jej s královstvím Uherským, k němuž připojil později i Sedmihrady. Od té doby přestávají býti Rumuni sev. od Dunaje samostatnými.

R. 1012 ocili se Rumuni jižně od Dunaje pod panstvím byzantským. 1186 vzbouřili se společně s Bulhary pod vůdcí Petrem a Ašenem. Říše bulharsko-valašská stala se nebezpečnou nově založenému císařství Latinskému. V tu dobu vtrhli do Evropy Tataři, jimiž i Valašsko trpělo. Tehdy stávající tři knížectví Litean r. 1272 sjednotil a stal se zakladatelem dynastie Bassarabů až do roku 1658. Všichni válčili vítězně s Uhry. Litean padl v boji proti Uhrům. O Tugomírovi není zpráv. Jeho syn vojvoda Bassarab zvítězil nad Karlem Robertem. Alexander Bassarab musel uznati nadvládu Uher. Za něho uznal patriarcha cařihradský církev valašskou. Za Vladislava bylo pronásledování katolických kněží. Vévoda Dan, synovec jeho, zmocnil se území na pravém břehu Dunaje. V tuto dobu započínají první styky Rumunů s Turky r. 1367. Mircco, synovec srbského cara Lazara, zmocní se r. 1386 vlády.

Soustředění Multanska v jednotný stát stalo se později. Sjednocení vyšlo ze Sedmihrad. R. 1343 dobyli Uhři skvělého vítězství nad Tatary a vyhnali je z Multanska, kde jim několik nesjednocených knížectví podlehlo. Vojvoda Dragoš, náčelník Rumunů marmarošských, bojoval pod prapory uherskými a dobyl značného území při řece Moldavě, po níž země Moldavou „Multany“ nazvána jest. Dragoš stal se zakladatelem a prvním vojvodou Multan. Vojvodové rozšířili pak to území o okolní kraje. Že samostatnost si země zachovala, děkuje Alexandru I. Dobrému 1401—1433.

Rok 1400 značí nové období obou rumunských států. Mircca (čti Mirča) na Valašsku, Alexander v Multanech. Mircca dobyl na Bulharech Silistrie a Dobrudže, ale aby ji udržel, zavázal se k poplatku sultánovi. Od té doby je Valašsko vasálním územím tureckým, kdežto Multany jsou časem pod nadvládou Polska, až propadají též vasalství Turecka.

Nejznamenitější osobností dějin rumunských je Michal Viteazu (= vítěz), jehož vláda je pozoruhodna především tím, že za něho došlo k sjednocení 3 (tři) politických celků národu rumunského — Valašska, Multanska a Sedmihrad, což se od dob římské Dakie nikdy neuskutečnilo. Učinil spolek se Štěpánem Báthorym, vyhnal Turky a Tatary ze země. Když viděl, že se neudrží, uznal za souhlasu bojarů svrchovanost sedmihradského vévody Sigmunda Báthory. Jeho osobnost to byla, jež učinila Turkům Dunaj nepřekročitelným. Porazil Turky u Bukureštu, Tirgovess (čti Trgověšt) a Giurgiu (čti Džurdžu). 1597 uznal svrchovanost sultána, ale pak se podřídil císaři Rudolfovi. Zmocnil se Sedmihrad a prohlásil se místodržitelem. Když multanský vojvoda Jeremiáš pomocí polskou chtěl dobýt Sedmihrad pro Sigmunda Báthoryho, Michal jej předešel, vpadl do Multanska, jehož dobyl a syna svého ustanovil místodržitelem. Císařský velitel Basta vyhnal sice vojvodu ze Sedmihrad, ale cesta Michalova do Prahy k císaři vše napravila a on uznán místodržícím v Sedmihradech. Při pozdější roztržce dal Basta Michala úkladně zavraždit v ležení u Tordy. Michal opíral svou moc o vojsko, jež sestavil z čet kozáckých, hajduckých, Řeků a Srbů.

Nástupce Jiří Drakula VII. † 1627 složil lenní přísahu v Praze. Válčil proti Turkům, posléze vypuzen Bethlénem Gáborem ze země. Matyáš Bassarab zlepšil správu, soudnictví a dal tisknouti knihy církevní v jazyku domácím. Vystoupil proti Turkům, ale odtud stopa po něm mizí. Porta zvýšila poplatek a vojvodové musili přeložiti své sídlo z Tîrgoviště do Bukureštu, by je Porta mohla snadněji střežiti. Nástupcem Konstantinem Bassarabem vymřel rod.

Nyní se objevují jména rodů Ghika, Kantakuzenos, Brankovean, v Multanech pak Ghika, Cantemir, Maurokordato — jichž rody dosud v Rumunsku velké pozemky mají. Všichni mají titul princové.

V XVIII. století začíná v obou knížectvích vláda fanariotů, t. j. panovníků, jež vybírá Porta z bohatého měšťanstva řeckého v Cařihradě. Titul jejich byl: veliký dragoman. Ač původem Řekové, vládnou pomocí domorodců a přispívají k rozvoji jazyka i literatury; nutí kněžstvo — pravoslavné — učiti se čísti a psáti rumunsky, tisknou rumunské knihy liturgické a zřizují školy rumunské.

Vzpoura Cantemira a Brankoveana 1711 upozornila Portu na nebezpečné mu Rusko. Od 1718 upravena vláda v ten smysl, že v Multansku stává se velikým dragomanem jen člen řeckých rodin Ghika, Rakovica a Maurocordata a to do uplynutí 3 (tří) roků. Po uplynutí té doby žádá o další potvrzení v té hodnosti. Nastolení však děje se bez svolení národa.

R. 1770 poprvé Valašsko obsazeno Rusy. Doba 1774 až 1821 jest zde jako v Evropě vůbec bouřlivá. Vlivem Ruska knížata kolísají u věrnosti k sultánovi. Chtějí dokonce i obnoviti bývalé císařství Byzantské. Knížata i bojaři vidí v sympatiích Ruska politiku nacionální. 1820 Ypsilanti chtěl spojití Valašsko s Multanskem, co se mu částečně zdařilo, poněvadž však strojil odpor proti Portě, zapletl se s ní do boje, ve kterém podlehl.

Ku přání nižší šlechty stanovila Porta nyní na Valašsku knížetem Ghiku, v Multanech Sturdru. Oba vystupují z počátku proti Rusku, s čím nesouhlasila šlechta vyšší. Vzniklo docela povstání; ruský konsul prohlásil Brankoveana knížetem, ale povstání bylo udušeno, původcové oběšeni, duchovní pak ze země vyhnáni.

Za války rusko turecké 1828 obsadili Rusové Jassy a Bukarešť a knížata sesadili. Mírem Drinopolským podrželo Rusko země až do vyplacení válečné náhrady Portou. 1834 hospodáři jmenování pro Valašsko Ruskem Alexander Ghika, po něm 1842 Jiří Bibescu, Tureckem pro Multansko Michal Sturdza. Poněvadž poslední vydíral, povstalo povstání 1848.

Od roku 1840 byla touha po unii obou knížectví. Sturdza povstání předešel, že dal původce pozatýkati a vypověděti, Bibesku v Bukureštu však lidem, jehož asi 10.000 vniklo do města, přinucen prohlásiti konstituci a ustanoviti ministerstvo ku provádění oprav (reform). Kníže povolil nátlaku a zřekl se vlády. Zvolena prozatímní vláda. Proklamace namířena proti Rusku,

slibuje věrnost Portě; Rusko však vyzývá Portu, aby zakročila. Tato jmenovala Fuad Effendiho knížetem, čehož následek byly krvavé demonstrace. Rusko obsadilo obě knížectví a vynutilo smlouvou, že doba vlády knížat určena na sedm let a místo shromáždění lidu povolány jen divany t. j. sněmy aristokracie. Nad knížaty pak vykonávali dohled dva komisari, jeden ruský, druhý turecký. Sturdza zřekl se vlády. Nástupcem jeho stal se Ghika, ve Valašsku Styrbey. R. 1850 odtáhlo vojsko ruské a turecké, ale 1853 vypukla nová válka rusko-turecká.

Krimská válka, ukončivši mírem v Paříži, přivedla i změnu v Rumunsku. Rusko vzdalo se protektorátu a Bessarabii postoupilo Multansku. Mladá generace více a více touží, by se obě knížectví spojila. Po mnohých rozepřích, do kterých evropské dvory zasahovaly, konečně zvolen v Jassech a v Bukureštu knížetem společným Alexander Cusa. Byla to nominální unie, která se měla státi realní

Byla to osobní unie, ale dvoje vláda. Cusa na Portě vy-mohl, že r. 1861 obě knížectví dočasně spojena byla v jeden stát s jediným ministerstvem a jedinou komorou poslanců; ústřední komora však zrušena. 4. a 9. prosince t. r. jednota obou knížectví knížetem slavně prohlášena. Cusa uznán od velmocí, když slíbil, že odstoupí ve prospěch knížete, jež by mocnosti ustanovily.

Literatura.

NEMECKA.

Ausgewählte Novellen von Theodor Storm. Mit einer Einführung, Einleitungen und Anmerkungen hrsg. von Prof. Dr. Otto Hellingshaus. Nákl. Herdera ve Frýburgu. 1919. 2 svazky. 12° VIII. 378 a 376 stran. Cena nev. 13-20 M., váz. 16 M.

Mezi nejlepší ze svých novějších novelistů čítají Němci Theodora Storma (1817—1888). Napsal mnoho novel, jež lze zařaditi do tří oddělení: s počátku převládá lyrický tón, v podobě snivých náladových obrazů a vzpomínek, pak psal psychologické novelly ve formě více plastické, stručné, konečně povstaly novelly ve způsobě kroniky zpracované ve vážném, drsném realismu. Jedno vydání St. sebraných novel má 19, jiné 8 svazků. Protože uplynulo od St. smrti třicet let, bylo volno vydávati je. Použili toho již podnikaví knihkupci, ovšem především lipský Reclam, vydávaje jednotlivé novelly ve své světoznámé „Universalbibliothek.“ Využil toho i katol. nakl. Herder a vydal pro katol. přátele četby výbor ze St. nejlepších novel ve dvou svazcích. Prvý má jich jedenáct, druhý čtyři, jsou vzaty ze všech třech nahoře jmenovaných období, podávají tedy úplný přehled St. literární činnosti.

Protože byl St. někdy až příkře krajně nespravedlivý ku katolíkům, obstaral Herderovo vydání Dr. Otto Hellingshaus. Vymýtil všechny nepřátelské nájezdy proti naší víře, opatřil knihu krátkým sice, ale vystižným životopisem St., ku každé pak novele napsal kratičký úvod, k neznámým slovům přidal ku konci vysvětlení. Každá novela je též pro sebe číslována, protože se pomýšlí, vydati také každou o sobě.

Tisk je zřetelný, úprava úhledná, papír sice hrubší, ale dobrý, cena nynějším poměrům přiměřená. Přátelé německé beletr. literatury rádi sahnu po tomto opětném vydání. Ignát Zbáňel.

Ein Jahr in der Reichskanzlei. Erinnerungen an die Kanzlerschaft meines Vaters. Von Karl Graf von Hertling, 1.—10. tisíc. Nákladem Herdera ve Frýburgu. 1919. VII a 192 stran, vel. 8°, cena kart. výtisku 12 M.

V prvé řadě vydal Hertling již nyní „vzpomínky“ na jednoroční činnost svého otce jako říšského kancléře, aby opravil některá znění memoárů Ludendorffových. Jiří Hertling, známý katol. učenec, spoluzakladatel Görresovy učené společnosti byl jako mnichovský professor filosofie povolán v únoru 1912 za bavorského ministerského předsedu a koncem října 1917 stal se říšským kancléřem v Berlíně, v kterémž úřadě setrval až do konce září 1918. Bismark, velký syn národa Německého, zarytý protestant, sosnovatel něm. kulturního boje, který však měl tolik energie, že šel do Kanossy, byl císaře Viléma II. prvním kancléřem. Předposledním pak byl největší odpůrce Bismarkův, upřímný katolík a učenec světového jména Hertling Jiří. Čítal tehdy 74 let.

Knihkupectví Herderovo ohlašuje, že vydá paměti celého života Jiřího Hertlinga. Protože však nyní zajímá všechny nynější doba, vydalo napřed popis kancléřství jeho. Spis nepodává žádných sensací, líčí poctivou a spravedlivou snahu a práci H-ovu o mír — jehož bohužel nedosáhl, protože intrikovalo proti němu především nejvyšší voj. velitelství. Zameškán vhodný okamžik.

Jednoduchým slohem, který již sám sebou je svědectvím bezpodmíněné pravdy všeho, co v knize podáno, líčí se světodějný rok 1917-8, kdy řídil osudy politiky říšských Němců katolík Hertling.

Knihka líčí pouze jeho činnost jako kancléře, nic jiného. Ani se nezmiňuje, že zemřel 4. ledna 1919. V nejtěžší době říše dal jí, co měl nejlepšího, — své dlouholeté zkušenosti, lásku ku práci, všestrannou spravedlivost. Zajímavé, že ani kancléř, tedy první politický úředník, odcházející z úřadu, neměl ještě jistoty velkého pádu, — pouze tušil hroznou dobu. Spis nepodává nic, čehož bychom neznali ve všeobecných hrubých obrysech, ale právě líčení jaký je jejich obsah činí knihu zajímavou a všem čtenářům doporučení hodnou. Syn Karel byl po celou dobu úřadu svého otce jeho osobním pobočníkem. Za zmínku stojí, že ani nestranný katolický učenec Hertling otec, nerozuměl slovanskému problému v bývalém Rakousku.

Ignát Zháněl.

Der Christ im betrachtenden Gebet von Augustin Lehmkuhl, S. J. II. Bändchen. Nakladatelství Herderovo ve Freiburgu dává knězi do rukou nové vydání meditační knihy. Došel sice jen 2. svazek, ale i ten dává dosti příležitosti k posudku a doporučení. Rozjímání v tomto svazku obsahují celou dobu velikonoční a jsou rozdělena po dnech od neděle Devítník až do Nejsvětější Trojice. Každá úvaha rozdělena je na tři body. Jest v nich shrnuto tolik materiálu, že pro denní meditaci (asi půlhodinovou) stačí bod jen jediný a přece celý veliký poklad myšlenek v něm obsažených zůstane nevyčerpan. Na počátku každé meditace udán jest návod, jakým směrem má se rozjímání bráti, takže lze lehko proniknouti ducha celé úvahy. Úkolem celé knihy jest, aby prohlouben byl náboženský cit a srdce naplnilo se nadšením pro vyznávání náboženských pravd. To jest hlavní a nezbytnou potřebou pro kněze v dobách dnešních, v dobách tak těžkých, kdy musí mít veliký poklad ducha Kristova; aby nemalomyslně při kulturním boji, do kterého církev u nás vstupuje. A tohoto ducha Kristova dodá mu právě kniha Lehmkuhlova, neboť ukazuje, co všechno musil Kristus vytrpět a jaký kulturní boj On musil prodělat. Jest tedy na dnešní dobu velmi vhodná, ba nepostradatelná. Vedle toho je kniha tato i dobrou pomůckou homiletickou. Tím předstihuje i meditační knihy jiné, ano i samého Avancina, které jsou vzdělány více pro život kněze a ne také pro život věřících laiků. Musí proto kněz shledávat látku pro kázání v knihách jiných, což působí mu ztrátu drahého času i peněz. Nutno tedy, aby našel vše v knize pouze jediné. A k tomu přihlíží také ve své knize Lehmkuhl, čímž opět přiblížil se časové potřebě. Možno tudíž jeho dílo doporučiti všem. Až přijdou svazky další, pak podán bude ještě o celém díle posudek všeobecný.

K. k. k.

Alban Stolz und Kordula Wöhler (Kordula Peregrina). Herausgegeben von dr. Julius Meyer. 1919. Nakl. Herder ve Frýburgu, 5. a 6. vydání. Stran VIII. a 516. Cena nev. M. 7.50, váz. M. 9.80.

Knihkupectví Herderovo ve Frýburgu vydávalo za života Albana Stolze všechny jeho spisy svým nákladem. Když zemřel, vydávalo je znovu v tak laciném vydání, že mohly všude vniknouti. Stolz byl v písemném spojení s mnohými protestanty, z nichž někteří konvertovali. Herder vy-

dává nyní sbírku pod názvem: Alban Stolz: Fügung und Führung, v níž uveřejňuje dopisy některých z těchto konvertitů. Dosud vyšly tři svazky. Prvý jednal o konverzi dívky Julie Meinecke, druhý měl za předmět konverzi pěti osob, třetím je tuto oznámený svazek.

Kordula Wöhlerová je známější pod pseudonymem Kordula Peregrina, pod nímž vydala 29 knih básní, z nichž jsou nejvíce rozšířeny a sice ve 22 vydáních, básně o Nejsv. Svátosti Oltární. Byla dcerou protest. faráře v Meklenburgsku. Četbou knih Stolzových, jež dostala do ruky v 16. roce věku svého, oblíbila si katolicismus. Čerpala z nich vše potřebné pro svůj duchovní život. Četla je zrovna nesčíslněkrát a naučila se jím i na paměť. Přála si znáti všechny jeho spisy, jež si po něčem pořizovala, hlavně si oblíbila jeho legendu a život sv. Alžběty. Též by ho ráda znala osobně, ale nebyl doma, když byla s rodiči ve Frýburgu. Dodala si odvahu a psala mu, z čehož se vyvinula člá korespondence, jež v této knize podána. Trvala, až Kordula dosáhla věku 24 let, kdy mnoho útrap zkusivši, opustila domovský dům a konvertovala ve Frýburgu. Žila potom v Tyrolsku, kde 6. února 1916 zemřela jako choť měšťana ve Schwazu ve věku 71 let.

Spis nepodává životopisu Korduly, ale pouze dějiny její konverze. Vše napsáno na základě jejího denníku, jež si pilně psala; její dopisy na Stolze se neuchovaly, kdežto odpovědi Stolzovy jsou tu otištěny. Mnohé z nich jsou pravé perly, z nichž se lze mnoho poučiti, hlavně o životě duchovním. Ukazují, jakým moudrým rádcem byl Stolz.

Práce tato jest jemnou psychologickou studií; mnoho prodělala Kordula W. než po osmiletém boji mohla konvertovat. Kniha je doporučení hodnou četbou, o jejíž výbornosti svědčí, že vyšla v krátké době v šesti vydáních. Stala se již mnohým osobám vůdcem ku katol. církvi a útěchou i posilou slabým ve víře. V době nynější, která je tak chudá na víru, jest kniha tato tím vítanější a vzácnější. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

Slovenská knihovna. Sbirka spisů věnovaných Slovensku. Pořádá Emil Edgar, vykává Al. Dyk na Smíchově.

Dosud vyšly čtyři svazečky. 1. Emil Edgar, Habánská keramika. (Bez udání roku [1919], 31 str. za 2 K, s 6 obrázky dle fotografií.) Autor, již dříve zabývající se novokřtěnskou keramikou slovenskou, podává dobrý příspěvek k dějinám slovenského hrnčířství, jehož starobylé výrobky jsou dosud hledány sběrateli. Je to jen příspěvek, není tím řečeno daleko ještě poslední slovo, ale spisovatel zná dobře literaturu a sbírky. Archivy na Slovensku byly našim badatelům za maďarské vlády zavřeny, po převratu bude teprve lze vytěžiti z nich mnohé pro dějiny vzájemných styků Moravy a Slovenska, do kterých sféry spadají také dějiny novokřtěnců.

2. Karol Kálal: Obrazy z dějin Slovenska, díl I. Slovensky psaný příspěvek (38 str. za 1 K 80 h) obsahující jen dějiny říše velkomoravské. Je to dobrá kompilace na základě stěžejních děl dra Niederleho, Palackého a dra Novotného, úplně pomíjející smýšlenky a dohody Sasinkovy. Pro slovenský lid dílko znamenité, ale obávám se, že drahotou svou mezi lid nepronikne. A to je škoda.

3. Albert Pražák: Samuel Tomášik, původce hymny „Hej Slováci.“ (68 str. za 3 K 40 h). Rozšířený přetisk článku autora ze „Slovenského přehledu“ roč. XV. Podobizna básníka byla by prospěla knížce nemálo. Je to výborný příspěvek k dějinám slovenské literatury, ale také k dějinám literární roztržky.

4. Prof. ing. Ant. Smrček: Morava a Slovensko po válce. Společné zájmy hospodářské. Professor brněnské české techniky, znamenitý znalec dopravy a národního hospodářství, napsal tuto program příští dopravní a hospodářské politiky naší republiky se zřetelem na Slovensko (66 str. za 3 K 40 h). V knížce pozná čtenář nejen, jak maďarská vláda Slovensko zanedbávala, ale seznámí se také s velikými a naléhavými úkoly, kterým nemůže republika se vyhnouti. Mluví se tu o železničním spojení se Slovenskem, nyní i v příštím, nezapomenuto ani na světovou železniční dopravu, na nutné rozšíření brněnského nádraží, na naléhavou reorganisaci železniční správy, na nápravu toho, co bylo špatné ve starém Rakousku, pojednáno o vodních cestách, o přístupu k moři a tím na svě-

tový trh, o kanalisaci a regulaci řek, a knížka uzavřena úvahou o otázce uhelné. Celkem je to velmi dobré pojednání odborné, v rukopisu hotové ještě před podpisem mírových smluv, čímž nutno některé závěry zrevidovati. Spisovatel nezná správných jmen slovenských na př. Nové Mesto nad Šiatorou sluje správně Nové Mesto pod Šiatrom, jméno Košice jest spisovatel jednou v množném, podruhé v jednotném čísle, z Popradu není dráhy do Staré Luborně (správně St. Lubovňa), nýbrž jen do Podolince, železniční křižovatka u Košic správně Obyšovce a nikoli Obyšovec, není Latorce, ale jsou Laborce (spisovatel píše dokonce Latorcze), Hranice sluje Capy a nikoli Cap, křižovatka u Trenčína nejmenuje se Teplá—Trenčín—Teplice nýbrž Teplá—Trenčanské Teplice; poborných omylů bylo lze se vyvarovati, neboť máme už dobré místopisné pomůcky české.

T. V. Peřinka.

P. b. dr. Otakar Pertold: Úvod do studia náboženství. (Sbírký „Za vzděláním“ svazek 113.) Praha 1919. Stran 44. Cena 1 K 60 h.

Knížka slibuje svým názvem daleko více, než podává a při skrovném objemu podati může. Vzdělanější čtenář odloží ji zklamán. Pan spisovatel se ovšem omlouvá nesnadností předmětu, nedostatkem materiálu, množstvím sporných hypothes a teorií, ale čtenáři těmito omluvami je málo pomozeno. Chyba a vina je právě v poněkud chlumném titulu knihy. Pro poučení průměrného inteligenta je to příliš kusé a stručné a pro odborníka naprosto bezcenné a bezvýznamné. Themata: Bůh, náboženství, víra, kult, kněžstvo, fetišismus, animismus, theismus, pantheismus, atheismus, mythus, symbolismus, mysticismus, náboženství v rodině, ve státě atd. jsou tak obsažná, že by každé z nich samo o sobě zabralo objemnou knihu. Tak na př. o animismu napsal Al. Borchert knihu, jejíž český překlad (ve Vzdělávací knihovně katolické — svazek., v Praze 1905) má 216 stran a je psána stručně. Mýlí se tedy p. spis., že by byl podal „aspoň několik jasných bodů, jež by jako světla ukázaly cesty tomu, kdo by se chtěl podrobněji poučovati o náboženství . . .“ Tomu účelu stručný spisec vyhověti nemůže. Jinak ovšem uznáváme šlechetnou snahu p. spisovatelovu, o níž se dovídáme z předmluvy, kde praví: „V poli, za rozhovoru po namáhavých pochodech v dusných chatách nebo při ohních v táboře poznal jsem, že náboženství stále ještě (?) zmitá lidskými srdci, a touha přiblížit se k poznání právě jeho podstaty, že jest snad nyní ještě větší, než byla před válkou. Znovu a znovu jsem slyšel stesk, že nemáme příručky, která by člověka vedla labyryntem bádání a sporů o náboženství . . .“ Takové příručky ovšem nemáme a bohužel nikdy mítí nebudeme, ani my, ani žádná jiná literatura; míním „příručku“, která by vyhojila ono „zmitání“ lidských srdcí. Nemocný se neuzdraví, ani kdyby lékařské knihy celého světa přečetl, ale mohl by se uzdravit, kdyby třeba jen dost všedního prostředku proti nemoci užil. Tím nepravíme, že by pan spisovatel neměl v oboru zvoleném bádati a o výsledcích své vědecké práce psáti; chceme mu jen říci, aby nesliboval, čeho dáti nemůže. A pak bychom si přáli, aby každý spisovatel mluvil jasně a upřímně. Proč to neříci vždy hned na začátku a hodně zřetelně? Pan spisovatel stojí na stanovisku theie vývojové (je tedy monista) a tudíž Tvůrce nějakého předem vylučuje — tak si aspoň myslíme — proč tedy neřekne hned: já v náboženství vidím jen bludný a chorobný zjev, já tedy nemohu utišiti zmitání ubohých, žíznivých srdcí; musím vás v té příčině připravit o všechny illuse, ode mne nic neočekávejte; já mluvím o náboženství jako geolog mluví o naplaveninách, zkamenělinách nebo předpotopních tvorech. Na to by mu ovšem ta trýzněná srdce odpověděla: proto nemáš nic slibovat a my si vyhledáme jiného lékaře a těsitele. — „Studium náboženství“, „srovnávací věda náboženská“, dějiny náboženství, dějiny dogmat a pod. — to vše může se pěstovati, ale pro skutečné náboženství, pro život náboženský to význam nemá, právě náboženství — zjevení je pravda — a pravda je věčná — nelze mluvit o jejím vzniku, rozvoji a pod.; lze mluvit jen o studiu bludů, o bojích mezi pravdou a bludem, o lidském usilování o dosažení pravdy a dobra. Pravda byla člověku dána (původní Zjevení); člověk se od ní uchýloval, opustil světlo, bloudil, tápal, za pomoci boží se k Bohu — pravdě zase vracel . . . To je pravý stav věcí. Tu každá „nestrannost“, o níž se děje zmínka v „předmluvě“ je vyloučena, neboť není možno smířovati a slučovati pravdu s bludem a lží. Je škoda, že vzdělaní laikové

pokud jsou upřímnými hledateli pravdy (a k těm jistě i pan spis. náleží), nemohou se pro volnomyšlenkářský pokřik s theology dorozumívati.

L. † a.

Boh. Podlena, *Za štěstím. — Kus života. — Ludmila.* Ročn. XX. svaz. 3. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství. V. Kotrba. 1919. — Str. 120. Menší 8°. Předplacené na 5 svazků 5 K.

Již po dvě desetiletí koná „Ludmila“, katolická sbírka zábavné četby, svůj ušlechtilý úkol, jak vytkl ho zakladatel Jan Pauly. Ani v těžkých dobách válečných nezpronevěřila se „Ludmila“ svému účelu, nýbrž rozšiřovala s nejmenším nízkým ziskem dobrou nezávadnou četbu mezi našim lidem. — Podlenova povídka „Za štěstím“ je četbou časovou, v její osobách i ději zračí se události doby nejnovější. — Luděk Ráz je mladý inženýr, pln síly a ideálův. Ale při tom je mu těžko někde se zachytíti. Spolužák a dobrý druh z mládí Jan Sovek, kaplan kdesi na českém jihu, vida jeho peněžní nesnáze, poslal mu tři sta korun do počátku. Ráz měl s penězi přítelovými štěstí. Dostal místo, kde bylo sice s počátku perně se namáhati, ale prece měl alespoň zajištěnou existenci. V továrně, do níž byl přijat, pokračoval v prázdných chvílích v nejmilejším svém badáním — vynalézti sloučeninu kovů, jež vzdorovala by i nejsilnějšímu napjetí. Lakotný továrník Bahl se svým zástupcem Lúxem zastali ho jednou při těch pokusech. Napřed chtěli ho vypeskovati, ale když Luděk rázně zastal své mínění, zkrotli, továrník dovolil mu pokračovati v pokusech, ba pozval ho i do své domácnosti. Největší dojem udělala na nezkušeného Ráze dcera továrníkova Elsa. Byla to vzácná kráska, které kořil se celý mužský svět. Ředitel továrny Lúx byl jejím oficiálním snoubencem, ale přes to Elsa, hrdá, ledová kráska, — protěžovala vysokého bezvouseho nadporučíka; stejně však mluvila také k vůli obchodu na domluvu otce a Lúxe laskavě a čtveračivě s Rázem. Tento pracoval dále o svých pokusech. Chtěl vyrobiti novou litinu na děla, která by vzdorovala i těm největším napjetím a tak množila prudkost i dalekonosnost střely. Ale z jeho optimismu, kde doufal dojíti lásky Elsiny, vytrhla ho drsná přítomnost. Přesvědčil se, že Elsa se jen přetvařuje, zahrává si s ním. Jeho spolubydlitel Rus Tatařin Šarnajev vyčetl mu, kterak zdokonaluje děla, stává se vrahem lidstva. Luděk Ráz je těmito odhaleními jako by zničen, zvláště když zví, že ošemetný Lúx skoro celé tajemství nové směsi kovové mu vybádal. Odchází na venek ku svému příteli Sovkovi, nyní faráři, aby uklidnil své nervy. Tam četl v novinách zprávu o neštěstí s dělem, vyrobeným v závodu Bahlově, kde usmrceni 2 vojínové a inženýr Lúx; pak o útěku Elsy Bahlové s jistým důstojníkem. Ty dvě zprávy působily tak děsně na Ludka, že zdálo se, jakoby se minul rozumem. Utekł z fary do polí, a tam namířil proti sobě revolver, který mu poslal — dle všeho — Rus Šarnajev. Zranil se těžce, ale ne smrtelně. Péči spolužáka Sovka a jeho sestry uzdravil se opět. Kniha končí líčením svatby, kde oddává bratr sestru svou Marii s Ludkem Rázem, inženýrem na horských drahách. Ve stínu chrámu, hezky pod kruchtou, aby nebyl pozorován a poznán, aby nezkazil radosti a dobré nálady, stál Šarnajev. Učený Tatařin, vyznáním neznaboh, stál tam pokorně a pozorně sledoval obřad. Pak rázným krokem odešel do světa, přesvědčen náhle o existenci lidského štěstí. . .

Kniha čte se velmi pěkně. Nebylo snad k zajímavosti ani třeba tolik efektův! Je to četba nezávadná, hodící se výborně do lidových knihoven. Lze pro zábavu doporučiti.

Mgr. Dr. Rud. Zháněl.

Bludné touhy a jiné povídky. Napsal Antonín Hruza. (Knihnice „Evy“, sv. VIII.) Ve své snaze přinášeti katolickému lidu dobrou četbu, napsány jsou v uvedeném svazku čtyři povídky od známého spisovatele Ant. Hruzy. „Bludné touhy“ uvádějí čtenáře na štědrý den do oddělení telefonního, kde každá z přítomných úřednic v posvátnou noc narození Spasitelova vypráví románek svého života. — „Dvě oběti“ jsou románkem kněze, slavicího přími, ale náhle zatouživšího i po přirozené lásce lidské, která tlumena zdmi semináře vzplane jako jasný oheň při vstupu do veřejného života. — „Takový jest život . . .“ vyličuje, jak Hermína, dcera po radovi stane se telegrafistkou, aby uhájila svou existenci, při čemž upoutá na se pozornost svého kollegy v povolání. Ten přesazen na venek odvádí si ji k oltáři. „U cvočkářů“ nám představí spisovatel osobu Fojtla, který svým přičiněním z vrchnostenského

úředníka stává se poslancem a vetkává něžný románěk jeho lásky. Hrůza dovede svým líčením plně zaujati mysl čtenářovu, zbytečně nenapíná nervů, ale klidně a logicky předvádí život i boj v něm, pád i vítězství. Povídky nekončí šablonovitě. Výprava knihy jest vkusná. Svazek tento svým čtenářům vřele doporučujeme.

Antonín Ježek.

Filip Šubrt: *Myšlenky o poměru církve a státu*. Miletínský farář Filip Šubrt jest dobrým a bystrým pozorovatelem současných směrů v národě. Kdykoli třeba na něco vážného upozorniti, o něčem poučiti, hned objeví se nějaká jeho brožura. Vydal jich již několik, jednak v Hradci Králové, jednak v Budějovicích.

Spisek shora uvedený vyšel nákladem Tiskového družstva v Hradci Králové jako svazek 262. „Časových úvah.“ Má 47 stran a stojí 90 h.

Brožura „Myšlenky o poměru církve a státu“ jest spisem časovým. V Národním shromáždění částečně se o poměru tom jedná, částečně bude jednati. A tu spisovatel ve své knížce ukazuje, jak si ten poměr představuje, aby byl spravedlivý a církev a státu užitečný.

Spisek má úvod, 4 oddělení a závěr.

V úvodu připomíná, jak dosáhli jsme samostatnosti a proč asi dohoda nám ji dala. Jako samostatný stát musíme si upravovati své poměry ke státům jiným i své poměry vnitřní. K těm pak náleží i poměr státu k náboženství. Církev srostla dějinně s naším státem a mnoho dobra národu prokázala. A přece má u nás tolik a takových nepřátel. Autor udává toho důvody. A bude nepřátel nyní asi přibývat. Abychom se mohli i politicky proti nim hájit, třeba věděti, až kam sahá právo vlády světské a kde její právo hraničí s právem církve. Oboje to právo potom šíře vykládá.

V bodu I. pojednává o tom, jaký účel má církev, proč Kristus ji založil. Aby tomu účelu vyhověti mohla, jest jí třeba svobody, svobody pro úřad učitelský, kněžský a královský a žádný panovník ani žádná vláda nemá práva, aby jí v tom překážela. Potom přechází k tomu, jaký účel má stát a jak nerozumno by bylo a jaké bezpráví by stát na církvi páchal, kdyby činil věřícím násilí v ohledu náboženském.

V bodě II. vykládá, že nutno jest, aby v životě stýkala se církve se státem a stát s církví. Jak mohli by společně svorně pracovati a oběma by to prospívalo. Ukazuje to na škole, na zákonech manželských, na životě spolkovém, na poměrech mezinárodních.

Bod III. líčí, jaký ten poměr býval za rozličných dob a rozličných útvarů vládních a jaký jest v rozličných zemích za našich dob, zvláště pak u nás.

Bod IV. ukazuje, čeho od republiky žádáme pro své náboženství, a jak si máme počínati, abychom toho dosáhli.

V závěrku vybízí spisovatel katolíky, by dbali svých povinností náboženských bez ohledu, zdaž se to někomu líbí nebo nelíbí. Těm pak, kdo domnívají se, že církve katolická již zanikne, uvádí na mysl citát z anglického dějepisce Macaulaye: Viděl jsem věkovité pyramidy egyptské, zachvácené obrovskou záplavou nilskou. Zdálo se, že spousty rozbouřených vln je pohřbily. Ale vody spadly a pyramidy se objevily v celé své mohutné velebě nezníčený, omyty těmi proudy. Vzpomněl jsem na církve katolickou. Co bouří přečkala! Kolikrát věřící se báli a nepřátelé jásali, že v bouři byla ztroskotána a zmizela. Ale bouře rozmetala trůny, přesadila hraniční mezníky, vyzuřila se a a budova církve objevila se opět omytá a jako svátečně vyzdobená k úžasu věrných i nepřátel.“

Brožurka poskytne každému jednotlivci milou a příjemnou četbu, lidový řečník nalezne v ní hojnost materialu ku svým přednáškám. Dporučujeme!

Prof. Josef Staněk.

Republika. Napsal Dr. Bohumil Baxa (Občanská knihovna. Řídí F. V. Krejčí, svazek I. Vydáno péčí ministra a národní osvěty ve státním knihoskladě v Praze.) Péčí ministra a národní osvěty vydávána jest sbírka, která má přinášeti poučení ze všech oborů ústavy, státní správy a sociálního života a sice ve formě věcných příruček nebo volně psaných statí. Dbáno bude o to, aby úroveň knihovny byla populární, aby i mládež dospělejší mohla ze sbírky čerpati vědomostí, ba aby svazky mohly býti zařazovány i do čítáren vojenských. Sbírká byla šťastně zahájena spisem Dr. Baxy o republice. Hned s počátku uvádí nám spisovatel na paměť

státní převrat z 28. října 1918., vykládá jeho podstatu a význam, ličí republiku jako státní formu (pojem a podstatu republiky) a základní podmínky republiky Československé. Hlavní důraz klade na republiku v pravdě demokratickou. Nejzajímavější je stať poslední, neboť spisovatel netají se tím, že jsme dosud politicky nevyspělými k tak nesmírnému úkolu a že jest nutna převýchova ve smyslu republikánském. Dotýká se i nejpálčivějšího problému práce a praví otevřeně, že pro povaleče není v našem státu prostě místa, že nutno povznést veřejnou mravnost, bez níž není státu spořádaného a svobodu, že nutno respektovati u každého jedince. Chválí různost politických stran, ale zavrhuje, aby třídění politické mělo upadat v upřílišněné stranictví. Spisek měli by čísti především různí živlové podvrtní, kteří místo snášenlivosti sejí koukol na roli státní bez ohledu zodpovědnosti svému svědomí a národu, jemuž máme odevzdati v plné kráse to, zač mnozí krváceli, byli žalářováni, zač trpěl celý národ, aby mučednictvím dosáhl koruny svobody.

Antonín Ježek.

Husitství ve světle pravdy. Vydává Tisková Liga v Praze. Redaktor Vlastimil Hálek. Ročník XIV.—XV. 1917—1918. Knihotiskárna družstva Vlast v Praze. — Nákladem Tiskové Ligy v Praze-II., Žitná ul. čís. 26 n.

V prvních dvou číslech XIV. ročníku (64 str.; cena 80 hal.) podává p. Ant. Poustka ukázkou „Z jubilejního roku Husova“, jenž dle přání těch různých našich „přátel“ měl se zvláště oslaviti hromadným odpadem od církve katolické . . . ale zatím přišla válka, a nejen „rok Husův“, ale i „rok Lutherův“ minul klidně k žalosti ovšem jak volných myšlenkářů, tak protestantů a všech jejích nobsledů! A jaké přípravy konaly se k tomu roku! Jaké naděje kladli v něj ti, kterým nestačí Kristus a jeho církev, ale kteří teprve Boha hledají . . . nové učení vymýšlejí . . . nové církve zakládají chtějí! Ubožáci! Neodsuzují se u soudných lidí sami takovým jednáním? Syna Božího chtějí opravovat? Proti jeho katolické t. j. všeobecné církevní národní zakládají?! Což zapomněli slov Kristových, že ani brány, t. j. mocnosti pekelné církve jeho nepřemohou? A neznají dějln, které tak jasně ukazují, jak všichni nepřátelé Krista a jeho církve o tuto skálu hlavy své roztřístili?! Zdá se, že pro mnohé lidičky historie neexistuje . . .

A čís. 3.—4. téhož ročníku a v roč. XV. jest obsáhlá práce Jiřího Sahuly: „Novohusité o době husitské“ (160 str.) a kratší pojednání P. Aug. Neumanna O. S. A.: „Jací byli Husité“ (20 str.) Kdo studoval aspoň trochu dějiny české na základě pramenů spolehlivých, ví dobře, že Husité daleko nebyli takovými, jak nám je líčí mnozí „také — historikové“! Důkazy o tom podávají i obě tyto práce. Zvláště upozorňujeme na pojednání p. J. Sahuly, odborníka v této otázce na slovo vzatého, který co řekne, také dokáže tak, že nemožno o tom pochybovati. Doporučujeme sbírku „Husitství ve světle pravdy“ přátelům pravdy rádi.

Fr. Křtěnovský.

Tichá vlastenka, román Vlasty Pittnerové. Vydal Gustav Franci v Praze 1920. Cena K 10.—.

Práce Vlasty Pittnerové ani vlastně nepotřebují doporučení, neboť se odporučují samy. Tato vážena z Orlického podpohoří, ze soukenického města nad Kněžnou. Děj odehrává se jednak v tichém městě, kde se všechno otáčí kolem studentů, ale i v blízkém zámku ještě za času pánů direktorů. A víme, co případněji líčeno, zda život n. Kopřivů i s tetou mydlářkou, se švadlenami a studenty nebo na zámku v rodině zahradníka Pracka s dcerou Marií Palmou, obětí mladého hraběte nebo na horách u babičky, útulku to pro rozrušené. Moment vlastenecký vyrazí, tu a tam i humor tryská, poměry i s hostinami dobře líčeny. Děj sice nedopadne, jak by si některý čtenář přál, ale ne jinak i v životě. Uvedené osoby cítí i nábožensky. Ač to a ono už odjinud z prací autorčiných známo, přece zde v souboru se uplatňuje a zajímá.

Liga + 12.

Karel Schelupflug: Trhači protěží. Nakladatel Jos. R. Vilímek Vilímkovy knihovny sv. 173. Cena K 9.—, mimo Prahu K 9.45.

Jsou to tři fantasticky zbarvené novelly o výstředních odvážlivcích života: „Frenchovi lvi, Magnetismus, Odpůrce smrti. V prvé Věra zamiluje se do krolítele lvů, stane se jeho milenkou, odmítnuvši svého muže. Ale French není ani jí věrným a když vchází v dobrodružství se ženou

jeho komorníka Martina, Věra se pomstí a otráví mu Ivy. Je po slávě. Krotitel jako samotář žije na venkovském statku. — V druhé novelce užito hypnotismu, magnetismu, suggestce, při kterýchžto produkcích padouch potrestán. — Ve třetí líčen professor Marini ve Florencii jako badatel, jenž chce konservovati mrtvoly. Také svoji ženu předčasně zemřelou preparoval. Ale byl zneuznán, proto neprozradil svého umění a před smrtí preparáty hodil do moře. Nejlepší novela jest Magnetismus, zde jest literární jádro knihy. Ve všech je něco zvláštního, výstředního. Autor dokazuje, že i fantastika a výlučnost dá se zpracovati umělecky. Děje se neodehrávají na naší české půdě. Novelky jsou psány pro čtenáře vzdělanější. Liga + 12.

Dramatické umění.

(Řídí Antonín Ježek.)

Národní divadlo. V neděli dne 7. března uspořádáno (úřední) představení na počest narozenin presidenta T. G. Masaryka. Sehrána Dvořákova nově nastudovaná a scénovaná opera „Šelma sedlák“.

Trochu rozhledu po našich scénách.

Minulé doby chovaly se většinou macešky k původní produkci a bylo smutno podívat se do hlediště, hráli-li původní kus. Hlediště poloprázdné a ti, kteří přišli, odnášeli si trapný dojem, že původní hry jsou vpravdě popelkou, ač hry samé mnohdy nezadaly cizím, jež ředitelství vnutila agentura. Zřízením československé republiky nastal obrat, aspoň můžeme o něm mluvit u divadla Národního, kde čile vypravují se původní novinky činoherní. Řada osvědčených spisovatelů i nováčků slibných našla otevřenou bránu na první naši scénu, aby známost o jejich hrách dostala se i do zahraničních listů. Ve francouzském listě „Comœdia“ psáno již o Jiráskově „Janu Husovi“, Dvořákově „Králi Václavu IV.“, o „Husitech“ a j. Tím jest zuzena i cizina seznati něco z naší české dramatické literatury. Divadlo vinohradské skoro systematicky střídá novinky cizí s původními. V cizích nemá vždy šťastnou ruku, mnohé z původních zůstávají dlouho na repertoaru. Bývalá opera a opereta vinohradská hrající v Heinovce jest paskvilem umění. Svým neprozřetelným kouskem odštěpení se od scény vinohradské hraje samé Léháry, Fally a comp. a má za to, že „Rozvedená paní“, „Stambulská růže“, atd. jest ještě umění. V předplatném ničeho neslibovala s odůvodněním, že se obyčejné sliby neplní a dle toho receptu za půl roku vypravila pouze „Dráteníka“ od Škroupa a Moorova „Pan profesor v pekle“ (hráno již dávno v Aréně na Smíchově). Obě hry brzy zapadly. Bude asi lépe platiti tučně honoráře cizím agenturám, hromaditi dluhy a obecnstvo otravovati nesmyslnými, cizími produkcemi. To jest dnes systém, který rozumní lidé za svůj přijmouti nemohou! Aréna na Smíchově vyzouvá se pomalu z cizího braku operetního a hraje neunavně původní revue, které dosahují až stovky představení. Zajímavé, že libretista i komponista jsou osoby zcela blízké divadlu. Intimní divadlo běže na sebe za osvědčeného dramaturga Bora roucho umělecké, ale dlužno litovati, že na scénu uvádí málo her původních. Privilegium má sl. Lužanská, které se hraje všecko. Před časem uvedlo divadlo celou řadu původních her v novinách, jež zadány byly anonymně s výzvou, aby se autoři přihlásili. Proč? Nejspíše proto, aby jim hry mohly býti vráceny. Což by se mezi tolika hrami nenašla věc dobrá, jež by mohla vystřídati na př. „Lulu“, která, kdyby pocházela od domácího autora, pro bahno v ní se nalézající, jistě by hrána nebyla! Na valné hromadě dramatického svazu, v jehož čele stojí nyní spisovatelé J. Hilbert a Arnošt Dvořák, přednesl herec a režisér St. Langr, že divadlo Uranie jest dnes kritikou i autory přezíráno přes to, že dříve mívalo účast na vývoji domácího repertoaru. Arciť, mělo účast za ředitelství Slukova, Seiferta, kdy kladeny v ně nejlepší naděje, ba říkalo se, že bude přípravkou Národního divadla. Za Štechova režimu divadlo upadalo umělecky a válka je dokonce zničila. Uranie stále předvádí staré, ořelé hry cizí, původní jest bílou vránou. A kritika s podobnými

hrami nadobro súčtovala. Divadlo nesmí čekat, až autoři zaklepají, ponížene žádají vstup, ono samo je musí hledat, jim radit, jak činil Slukov a docílil toho, že někteří autoři psali výhradně pro Uranii. Mohlo-li to dříve býti, proč ne nyní, jinak samo dává si divadlo smutné svědectví, že má neschopné vedení. Jaký to rozdíl Intimní a Uranie? Ochotnická divadla všímají si málo nové původní produkce. Patrně, že opravdová náprava dosud nenastala, ale nutno, aby samo divadlo nadchlo obecenstvo pro hry české, které zasluhují větší pozornosti než hry ala „Ospalý Theodor“. Či máme čekat, až nás upomene cizina, jak se stalo s operami Smetanovými, že šlápeme perly do bláta? To bude ostuda, bude-li nás cizina upozorňovati, co sami oceniti nedovedeme ve světě divadelním! Stále čekáme až sami sebe dovedeme pochopiti!

Národní divadlo. „Jak se vám líbí“. Veselohra o 4 dějstvích. Napsal W. Shakespeare. Přeložil J. V. Sládek. Režie K. Mušek. Nově studováno.

Národní divadlo poslední dobou uvedlo na scénu Shakespearova Hamleta, Kupce benátského a nyní nově nastudovalo „Jak se vám líbí“. Jest to známá historie dvou sestřenek, z nichž Rosalinda, vypuzena od dvora strýcova, odchází se svou nerozlučnou družkou, jsouc přestrojena za hochu, do lesů v průvodu šaškově. Tam setká se Rosalinda s Orlandem, který po Rosalindě stále touží, básní o ní, ale v přestrojení jí nepoznává. Konečně záhada se rozluští, Rosalinda podává Orlandovi ruku na cestu životem, při čemž nalézá i svého otce, který vypuzen svým bratrem nucen trávit život v pustině. Shakespeare nezapře se ani ve veselohře, zvláště v ústa šaškova vkládá hojně filosofie a šlehá neuprosně, co se mu ve společnosti lidské nelíbí.

Veselohra se hrána svižně v nezměněné scénické úpravě Jar. Kvapila. Vedle souboru dřívějších představitelů nové role vytvořili pp. Kohout, Matějovský, Wiesner, Focht a Jičínský. Všichni se snažili dostáti svému úkolu za režie K. Muška.

Městské divadlo Král. Vinohrad. „Ten, ježž poličkuji.“ Komédie o 4 dějstvích. Napsal Leonid Andrejev, přeložil R. Horák. Režie V. Vydra. Naše divadla v poslední době jeví čilý zájem o ruské hry a tak dostala se na scénu komedie z prostředí cirkusových artistů „Ten, ježž poličkuji“. Zařaděna byla pro potřebu běžného a nedělního repertoáru. Provozovací právo pro městské divadlo autorisoval ještě sám básník. Hra, která nastoupila úspěšnou pout po světě, uvádí nás v ovzduší cirkusu p. Briqueta, mezí krasojezdkyně, šašky, krotitelku lvů atd. Mezi tuto svým zvláštním způsobem žijící kastu umělců zavál osud i muže zrazeného vlastní ženou. Stává se šaškem, který na plakátech uváděn názvem „Ten, ježž poličkuji“. A tento zklamaný muž oblíbí si krasojezdkyni Consuelli, kteréžto milé stvoření otec-hrabě Mancini opravdu prodává milionáři-baronu. Aby k sňatku nedošlo, otráví ji Ten i sebe a baron, aby dokázal, že bez Consuely nemůže žít, se zastřelí. Hra jeví pestrost podání, místy se třísí v řadu obrázků, z nichž vyznívá smích i pláč, komedie i pravý život. Mnoho zůstává skryto v Tenu, jenž něco napoví, ale nedopoví, pravdu zjeví a snad proto, že jest šaškem, za chvíli vše obrátí v smích a šprým.

Neobvyklé ovzduší hry nenechalo herce vinohradské scény na rozpacích. Všichni snažili se náležitě se uplatnit. Podařilo se to Consuelle — pí. Sedláčkové, něžnému, naivnímu, skoro dětskému stvoření, které musil mít každý rád. P. Karen v roli titulní ocitl se v těžké posici vůči ostatním. Sehrál svého Tena jak ho mohl nejlépe pochopiti z umělecké stránky. Mancini p. Vydrův byl jako hrabě cynický a místy překreslen. Ředitel cirkusu p. Zakopalův maskou i hrou vedl si případně. Zinida pí. Májové osvědčila talent v roli ženy-krotitelky lvů, vášnivá a velitelská. Baron Regnard p. Rozsíválův promluvil několik slov celkem bezvýznamných, byl strnulý a jest záhadou, že se mohl zastřeliti pro Consuelli při veškerém klidu. Scéna byla pěkně vypravena, hudba za scénou dodala jí zladěnosti. Hra přijata sympaticky.

Správa divadla měla by odstraniti v hledišti reflektory a nahraditi je systemem velkých divadel, neboť velice ruší hru. Mimo to zmáhá se ne-

švar pouštěti obecenstvo do hlediště po zahájení hry, kdy skoro třetina jednání jest vyplněna netaktním boucháním sedadel a hlomozením.

Různé. Herci 1. stf. pluku Jana Husi podali v divadle Uranii ukázkou svého umění při představení „Mamzelle Nitouche“, které sehráno bylo jako v Sibiři (ženské role byly obsazeny muži). — Městské divadlo v Olomouci zadáno bylo pro první rok řediteli p. Jar. Stukovi-Wilkomskému, býv. kapelníku Nár. divadla v Brně. — Virtuos na housle, prof. Stěpán Suchý zemřel dne 3. března t. r. v Praze. — Při zemském divadle v Brunšviku stala se dramaturgem Dr. Stieglitzerová z Berlína. — Soutěž na jednoaktové dramatické práce vypisuje dramatický odbor Besedy Měšťanské v Praze. — Zřízena bude akciová společnost, která zřídí přírodní divadlo v Šárce. — Veřejnou soutěž na pěvecké sbory ku slavnostním obřadům při kremaci vypisuje mezi československými básníky a hudebními skladateli spolek „Krematorium“. — Ve věku 86 let zemřel stařícký divadelní veterán, spoluzakladatel Ú. J. Č. H., působivší ještě za dob Tylových na venkově, v Plzni, Brně i Praze, Alois Merhaut. — Národní divadlo výpraví hru od R. Rollanda „Vlci“. — Dne 10. března t. r. bylo tomu sto let, co se narodil velký ruský dramatik A. F. Pisemskij. Na Národním divadle hrán jeho „Hořký osud“ a na scéně vinohradské r. 1918 satirická komedie „Baal“. — V košlckém Národním divadle provedena byla maďarskými herci Smetanova opera „Hubička“. Tamtéž sehrána byla již 18. kráté „Prodaná nevěsta“ a pro nejbližší dobu se připravuje opera „Tajemství“ a Dvořákova opera „Tvrď palice“. — Dne 25. března oslavil své sedmdesáté narozeniny populární pěvec, jediný dosud žijící člen slavného kvarteta „Kytary“, Ed. Králík. — Paní Leopolda Dostálová odchází od Národního divadla.

Česká dramatická literatura. Nové hry napsali: Prap. Šešín „Prstén“ a „Štěstí“ (obě hry sehrány herci 1. stf. pl. Jana Husi v Sibiři a j.) — Fr. Provazník „Dolly“ (operetta sehrána v divadélku Rokoko.) — J. Pakosta „Zásnuby slečny Boženky“ (veselobra, sehrána ve Švandově divadle na Smíchově). — Fr. Zavřel „Boleslav Ukutný“ (provedeno bylo v Nár. divadle v Brně). — Jos. Skružný „Slečna prokurista“ (veselobra o 3 dějstvích; sehrána v divadle „Urania“). — Joži Niklesová „Královna Naitaker“ (drama ze starého Egypta) — František Langr „Miliony“ (drama; studuje činohra Národního divadla). — J. Kouša „O myly“ (komedie, uvedla na scénu Uranie).

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Brněnská „Hlídká“ nastoupila 25tou pouť po vlastech slovanských, byvši založena od P. Placida Mathona pod názvem „Zprávy apoštolátu tisku“. Druhý ročník teprve měl název „Hlídká“. Ve třetím ročníku jmenován pořadatelem P. J. Vychodil. Pěstovala tak zvanou „moravskou kritiku“, objektivní, ale mnohemu nepohodlnou. Kromě Vychodila přispívali do ní Bouška, Leandr Čech, Al. Dostál, Karel Blokša, Solc, Kyselý, Šup, Zavoral, Vejchodský, Vrzal, Holeček, Funtíček, Al. Koudelka, Svozil a jiní. R. 1896 počal list vycházeti rozšířený a pozměněný, nekladl váhy tak na kritiky jako na rozpravy. Krácel dále vzdor osočování a nepřátelství. Nyní pěstuje i rozhledy: náboženský, vědecký a umělecký, vychovatelský, hospodářsko-sociální, politický a vojenský.

Při arcidiecéšní umělecké poradě olomoucké konstatováno, že přední místo z prací zaslaných dekanátními korespondenty náleží práci far. Rob. Schünkeho „Nový Jldín a jeho duchovenstvo“, jež vyjde tiskem. Pomýšlí se na vydání církevní topografie arcidiecese olomoucké, která by pak byla podkladem topografie církevně umělecké. Dekanátním úřadům se za tou příležitostí dostane vyzvání.

Spis V. Novotného „M. J. Hus“ podrobil kritice v „Novém Atheneu“ V. Flajšhans. Nesprávným uznal pojetí a výklad o českém spisování Husově, je to prý pouze kombinace. Nezachoval k osobám dávno mrtvým klidu, přikře odsuzoval pracovníky živé („hamižný mnich“, „zavilý za-

stance", „nejhnusnější prostředky“ atd.). Kárá překlady svých odpůrců, sám překládá leckdy velmi chybně, užívá frází německých, nečeských. Mnohdy počíná si až lehkomyšlně, pokleskú proti historické pravdě řada.

Pamětní kniha I. pluku Jana Husí. V upomínku na činnost I. pluku bude vydána pamětní kniha, která bude obsahovati dějiny pluku od vzniku českoslov. vojska na Rusi. Provázena bude asi 150 reprodukcemi fotografií. Protože kniha jest určena v první řadě pro vojáky, nebude dána do knihkupeckého prodeje a možno ji dodat pouze subskribentům. Velikost asi 10 archů. Subskripční cena 25 Kč.

Spisy arcib. Spaldinga se právě dotiskují a to pedagogický výbor. Jsou všude známy, kde se anglicky mluví. A to nejen mezi duchovenstvem, ale i mezi liberálními vzdělanci, poněvadž Spalding výborně spojuje pravdy, o nichž mluví, s přítomnou dobou. Všude má zřetel k současným zjevům sociálním a k myšlenkovým proudům, jež valí se světem. Kritik Felix Klein o něm dí: „Nevím, zda na ten čas na světě kdo existuje, který by náboženskému, sociálnímu a filosofickému problému lépe rozuměl než Spalding; nevím, zdali je který myslitel, jenž je křesťanštější, aneb křesťan, který hlouběji myslí, než on.“

K Evropě v přerodu od proslulého anglického publicisty R. W. Setona-Watsona a to k překladu toho díla napsal prezident republiky T. G. Masaryk úvodní slovo. (Asi 10—11 sešitů po 2 K u Fr. Borového v Praze.)

Státní cena literární. Věstník min. Nár. Osvěty uveřejňuje stanovy státní literární ceny, jež bude každoročně obhlášena 28. října. Účelem státní ceny literární jest pravidelná roční odměna slovesných děl československých v předchozím roce vyšších a s hlediska slovesně uměleckého za nejlepší uznanych. Státní cena literární skládá se ze tří stejných cen po 5000 K, určených: 1. za nejlepší román nebo knihu povídek, 2. za nejlepší báseň nebo sbírku básní lyrických, či epických nebo báseň dramatickou, 3. za nejlepší knihu literárně kritickou, literárně historickou nebo všeobecně essayistickou. Ceny jsou nedělitelné. Porota skládá se z pěti literárních kritiků, literárních historiků nebo jiných vynikajících spisovatelů. Dva členy jmenuje ministerstvo, dva volí poradní sbor v 1. schůzi roku, pro který byl jmenován. Tito čtyři volí si předsedu, který dirimuje při rovnosti hlasů. Poněvadž běží o odměnu jen slovesných děl nejvýše vynikajících a roku předchozího vyšších, jichž znalost se u porotců předpokládá, nepřijímají se soutěžící práce od autorů.

Slovenská Politika počala vycházeti jako nový slovenský denník. Předplatné 5 K měsíčně. Vycházeti bude v Praze (Štěpánská ul.) a bude pěstovati snahy agrární strany na Slovensku.

V Berlíně bude vycházeti český list. „Tribuna“ sděluje, že v Berlíně bude vycházeti český časopis pod názvem „Zahraniční Čechoslovák“ a že bude v Berlíně založena československá nakladatelská společnost.

Po stu letech vyšlo druhé vydání románu „Záře nad pohanstvím“ od Josefa Lindy, o němž se nyní nic nevědělo, leda že prý „padělal“ epické básně do obou Rukopisů. Druhé vydání upravil moderním jazykem Vilém Bitnar. (Nákladem Veralonu v Praze-Karlíně.) O látce té psal už Jos. Eberberger (Boj a vítězství pravdy boží v Čechách) a Zeyer („Neklan“). Původní vydání tištěno švabachem. Nenadál se autor, že po stu letech románek jeho vyjde v dokonalé úpravě.

Výstavu československého knihtisku uspořádal počátkem tohoto roku spolek „Typografia“ za součinnosti č.-sl. knihovníků v Praze. Zde byla uvedena kniha v minulosti, v přítomnosti, krásná kniha, vazba, časopisectví, technika tisku, knihovnictví.

Připravuje se k tisku sbírka literárních pseudonymů všech kulturních pracovníků a žádá se za jejich sdělení. (Jindřich Wallenfels, Praha II. Tábořská ul. č. 11).

Masaryk a belgické čítanky. V bruselských časopisech činí se apel na tamní ministerstvo osvěty, aby do belgických čítanek byl vřaděn životopis Masarykův.

Narodnie Noviny slaví půl století vycházení. Původně vycházely v Turč. Sv. Martině, pokračovaly jako „Vědomosti“ v Pešti a zase vrátily se do Martina. Za války byly pronásledovány.

Letos připadlo jubileum půlstoletí knihtiskařského Spolku slovenského. Tato tiskárna mnoho vykonala pro slovenskou literaturu za útisku maďarského. Vydávala cenné spisy obsahem i úpravou. Nyni za národní svobody bude plniti úkol mnohonásobnou měrou.

V článku „Našince“ č. 66. „Novoidealism v české literatuře“ oceňuje Vilém Bitnar básníka Julia Zeyera, jehož mocnou složkou básnické osobnosti jest jeho vroucí podiv starého umění křesťanského, láska ke katolické mystice a ku středověku vůbec. „Staré chrámy pražské, zvuk jejich zvonů, kouzlo svatých legend v kruh křesťanského umění mne vedly sám nevím jak. Začal jsem studovati a mnoho čítat. Nejen o umění, i mystiky jsem četl, život svatých. Sálh jsem nejdříve po Duchovních proudech, tom spise paní de Guyon. Rád, velmi rád též Angelu z Foligna jsem čítával, a jednou porazilo mne místo v její knize, které znělo: Cím hlubší člověk ve svých hříších býval, tím větším být by mohl v bezdně druhém... tím bezdnem druhým míněna je svatost. Cos ve mně ozvalo se neznámého, jak by mnou někdo zatřásl, ale někdo, jenž jiný byl než lidé, kteří chodí tak po ulicích lhostejně a chladně.“

Soupis českoslov. časopisů. Československý Ústav Bibliografický v Praze I. vydá v nejbližší době úplný soupis všech časopisů v republice (bez rozdílů jazyka) vycházejících a žádá za účelem konečné kontroly rukopisu, aby mu vydavatelstva, jež ústavu dosud výtisku neposílají, zaslala obratem pošty výtisk letošního prvního čísla s poznamenáním úplných osobních jmen redaktorů, majitelů, nakladatelů i tiskařů. Jest jen v zájmu časopisectva samotného, aby všechna data byla přesna a spolehlivá. Ústavu bylo by vítáno, kdyby pp. vydavatelé mu redakční výlisk svého listu pravidelně zasílali.

Nová soutěž „Dorostu“ Redakce „Doros u“, časopisu pro mládež dospívající, vypsalá novou soutěž na krátkou povídku z ovzduší katolické mládeže. Povídka musí býti literárně cenná, poutavá, nevítavě výchovná, rozsahem 4—8 tiskových stran „Dorostu“. Cenny jsou určeny tři ve výši 100.—, 60.— a 30.— Kč., kromě obvyklého honoráře, jenž připadne na práce uveřejněné. Upozorňujeme naše literáty na tuto soutěž. Konkurzní lhůta končí 30. dubna 1920. Práce zaslané buďtež opatřeny heslem a jméno budiž připojeno v zalepené obálce. — Redakce „Dorostu“, Praha II. Salmova 8.

Paběrky z novin a veřejného života.

† Václav Koranda. V Horkách nad Jizerou dne 4. března zesnul v Pánu tamní farář Václav Koranda. Zesnulý narodil se dne 24. září 1871 v Suchdole a na kněze byl vysvěcen dne 7. července 1895. Jako kaplan působil ve Mšeně. V letech 1898—1905 psal do „Vlasti“ i básně dosti zdařilé, z nichž některé vydal pak ve zvláštní sbírce pod nadpisem „Zavátou stopou“, které dosud ve družstvu Vlast jsou na skladě. Než nadějný básník při první své sbírce po nepříznivých posudcích mnohých „kritiků“ se odmlčel na vždy. Škoda! Talent básnický rozhodně měl.

† P. Alipius Jos. Tonder. Na Stránce u Mělníka zemřel dne 11. března administrator tamního velkostatků augustinianského P. Alipius Josef Tonder, býv. provinciál řádu sv. Augustína, arcib. a bisk. kons. rada a notář, em. profesor řádového gymnasia v Čes. Lípě, býv. poslanec na sněmu zem. a náhradník přisedicích zem. výboru. Zesnulý byl zakládajícím členem družstva Vlast od r. 1891.

Proslulý chorvatský malíř Celestin Medovič, mnich řádu františkánského, zemřel ve věku 62 let. Studoval umění v Mnichově a mezi současnými malíři jihoslovanskými byl jako tvůrce velkých obrazů biblických jednou opravdovou individualitou.

Štěpán Suchý, profesor pražské konservatoře, 2. března zemřel. Již jako 14 letý houslista hrál v Národ. divadle v Brně. Později se stal ředitelem orchestru. R. 1892 koncertoval s velikým úspěchem na jihoafrické mezinárodní výstavě v Kimberley.

V Kolíně zemřel mladý akadem. malíř Ruda Mazuch, jenž předloni uspořádal v Kolíně výstavu svých prací. Byl činný též literárně.

† Alois Lichtenstein. Dne 25. března zemřel ve Vídni vůdce německé strany křesťansko-socialní a spolupracovník Luegrův, Alois Liechtenstein

u věku 74 let. Alois Liechtenstein patřil k oněm několika málo šlechticům starého Rakouska, kteří pochopili novou dobu, šli mezi lid a stáli za jeho požadavky. Kdyby takových Liechtensteinů byla měla šlechta celou řadu, byla by se situace vyvinula docela jinak.

V Přerově zemřel v březnu kustod tamního musea Fr. Levý. Týž napsal řadu vědeckých rozprav do „Památek archeologických“, „Českého Lidu“ a „Historického Sborníku“ a byl přispívatelem do Ottova „Naučného Slovníku“. Samostatně vydal „Rakovnické pověsti“, „Dějiny král. města Rakovníka“ a „Přerovská českobratrská církev“. V rukopise zůstavil několik větších historických děl.

† Jiří Feuerstein, stříbrník a majitel domu v Praze, na Starém Městě na Františku, narodil se v Praze dne 14. února r. 1845 a zemřel dne 27. března r. 1920. V Pánu zesnulý byl členem Jednoty katolických tovaryšů, katolicko-politické Jednoty v Čechách, Marlanské družiny mužů a jiných, Jednoty Svatováclavské, Spolku sv. Vincence de Paula pro dobrovolné opatrování chudých v Čechách, Katolické Besedy a jiných spolků. Ve všech byl činným i v mnohých zasedal ve výboru a zastával i různé funkce. V letech 1874—75 zasedal s Václavem Žižkou i ve vydavatelstvu tehdejších „Dělnických Novin“, když jejich první vydavatel Antonín Tůma, typograf a zakladatel knihtiskárny „Slavie“, předal je v ruce katolického družstva, v jehož čele právě oba zesnuli Feuerstein a Žižka stáli.

Populární skladatel Roman Nejedlý zemřel ve věku 76 let. Svými komposicemi lehce přístupnými podporoval vydatně hudební a zpěvní ruch v široké veřejnosti. Jeho škola na housle vyšla v 15. vydání.

Noví čeští biskupové. Metropolitní kanovníci dr. Ant. Podlaha a dr. Karel Kašpar jmenováni v konsistoři papežské 8. t. m. biskupy. Dr. Podlaha, nar. v Praze 1865, vysvěcen byl na kněžství 1888; vynikl jako církevní spisovatel a znatel uměleckých památek; po mnoho let jest redaktorem „Časopisu katolického duchovenstva“, orgánu vědeckého odboru akademie křesťanské v Praze. Jest též členem zemské školní rady a generálním vikářem pražské arcidiecése. — Dr. Karel Kašpar, roz. 1870 a na kněžství posvěcený 1893, byl duchovním správcem akademie hr. Straky; vydal několik spisů z oboru církevního práva a církv. zákonodárství (na př. církevní zákonodárství o náboženských kongregacích) a působil jako kancléř arcidiecésní.

Beneš Method Kulda narodil se 16. března před sto lety v Ivančicích na Moravě. Byl českým buditelem, politickým vůdcem lidu křesťanského a patriarchou české literatury na Moravě. Zemřel r. 1903 na Vyšehradě. Byl odchovancem velikého vlastence Tomáše Procházky a prof. Fr. Sušila. Psal básně i pro děti, legendy a jiné. („Životy svatých“).

Literární jubileum. V těchto dnech oslavuje jubileum šedesátých narozenin paní Julie Vlasákové, spisovatelka a organisátorka našeho humanitního podnikání v Mladé Boleslavi. Již Sládek ji uváděl r. 1888 do literatury, otisknuv ji v „Lumíru“ některé povídky, po nichž následovaly i mnohé knížky pro děti a několik lidových románů, několik veseloher a oblíbené hry loutkové. Těžiště kulturní činnosti jubilantčiny tkví však v její činnosti propagační, neboť paní Julie Vlasáková patří mezi naše nejsympatičtější bojovnice za posílení mravní i materiální úrovně našich středních vrstev společenských a za ulevění nezaviněné tísně naší chudiny.

Dne 17. března dovršil šedesátí let Pavel Projsa, rodák borečský u Bělé pod Bezdězem, překladatel z frančtiny (Guy de Maupasanta). Byl redaktorem „Hlasu Národa“, nyní jest přednostou „Ústavu práce“.

Karel Vinařický v Čechách první dal a zdůraznil návrh, aby ve školách vyučovaly též vzdělané dívky. Za vlády Marie Terezie staral se o zřízení škol dívčích opat zaháňský v Pruském Slezsku.

Barbora Ledvinková, paedag. spisovatelka česká dožila právě 80ti let. Pracovala pro rozvoj mateřských škol a napsala v oboru tom celou řadu spisů.

Památka stého výročí narozenin Josefa Manesa bude uctěna výstavami a přednáškami v Praze, Brně, Bratislavě a jinde. Tento veliký umělec zasluhuje úcty českého lidu.

Slovensko koncem března (30. III.) oslavovalo sté narozeniny Andreje Sládkoviče (vlastním jménem slul Brazitoris), básníka, jenž zemřel po životě plném strádání v 52 letech. Od něho jsou „Sověty v rodné Duša-

novej“, „Marina“, reflexní báseň pololyrická a poloepická, „Detvan“, pětidílná báseň, „Krajanom“ a jiné. „Detvan“ jest nejdokonalejším dílem Sládkovičovým.

Jubilum. V těchto dnech dovršil 70 let svého plodného života vynikající český novinář, publicista a historik Adolf Srb, redaktor „Národní Politiky“. Vedle řady spisů českého života se týkajících vydal Srb velkou monografii „Papež Lev XIII.“, jehož je nadšeným obdivovatelem.

Šedesátin (dne 16. března) dožil známý humorista a nakladatel „veselé literatury“ (rozmarňných písniček) Josef Šváb. Inklinoval v mládí k divadlu, potom si vynašel zaměstnání výnosnější.

Padesátileť dočkal se Václav Oliva, farář v Radhošti v Čechách. Jméno Olivovo jako historického spisovatele katolického má dobrý zvuk a mnohé jeho práce byly ozdobou „Vlasti“. Doufáme, že ještě mnoho vyváží z dějin světových a českých a také čtenáři tohoto listu s ním zase se setkají.

Čeněk Vosmík, sochař český, mezi pražskými sochaři jeden z nejvýznamnějších, narodil se před šedesáti lety (1860) v Humpolci dne 5. dubna. Tichý a skromný člověk, umělec vážný a myslivý, žije Vosmík svému umění jako sochař dobře známý v kruzích lidí umění milovných, jímž především jde o hlubší podstatu umění, o jeho citovou základnu. Žák vídeňské akademie vystavoval r. 1891 na jubilejní výstavě v Praze sochu „Zavržence“ a byl pak na jarních výstavách pražských (v Rudolfině) častým hostem. Podobizny náhrobky, výzdobné práce pro stavby prováděl výbornou technikou a svým slohem, v pravdě sošnický klidným. Známé jsou jeho práce náhrobkové, tak zvláště Kristus sestupující z kázání na hoře (na Vyšehradě) a j., sochy svatých patronů českých na průčelí karlínského chrámu, Srdce Páně na Hostýně.

Zemský archivář moravský dr. Bohumil Navrátil slavil své padesáté narozeniny (nar. 1870 ve Vyškově). Po gymnasiálních studích v Brně a v Praze a universitních v Praze, došel hodnosti doktorské, pobyl na universitách v Berlíně a Bonnu. Dal přednost archivní službě v rodné zemi. Upozorniv na sebe hned svými začátečními pracemi: Příspěvky k dějinám arcibiskupství olomucké, Vilém Prusinovský do r. 1565, vedle četných pronikavých a bystrých kritik a posudků, z nichž nejeden má cenu samostatné studie, napsal i řadu vynikajících prací.

Německá universita v Kolíně n. R. nabídla českému učenici prof. Maxu Dvořákovi na vídeňské universitě ročně milion marek, aby se mu lépe umožnilo vědecké a umělecké bádání. Vídeňské listy uvažují, že by kulturní Vídeň byla nesmírně poškozena odchodem Dvořakovým. Tak si cizina váží českých učenců.

Dr. Musil hodlá v Praze založiti velikou orientální společnost a školu živých jazyků orientálních.

Společnost přátel literatury pro mládež se v Praze ustavila. Jedná se jí o zhodnocení knihy i spisovatelů pro mládež. Bude pořádati výstavy, přednášky, knižní trhy, chce podniknouti revizi dětských-žákovských knihoven a starati se o zlepšení hmotných poměrů spisovatelů.

Od narození slavné spisovatelky české Karoliny Světlé uplynulo 90 let. Její spisy nezasloužené v poslední době upadly v zapomenutí.

Výbor družstva Vlast konal dne 24. března svoji obvyklou správní schůzi za vedení předsedy vldp. os. faráře Ant. Suchorádkého a za plného počtu členů. Po zahájení schůze modlitbou přednesl předseda zprávu o jmenování nových světcích biskupů českých: nejdůst. pp. Msgr. Th. dra. Antonína Podlahy a Msgr. Th. a JUDr. Karla Kašpara a blahopřál k jejich jmenování, což písemně oběma ndpp. s blahopřáním celého výboru se sdělí. — Dále blahopřál pan předseda k padesátiletí dp. Václava Olivy, zasloužilého spisovatele a faráře v Radhošti v Čechách. — Pak následovalo čtení protokolu, který byl schválen. — Ředitel T. J. Jiroušek referoval o průběhu práce v závodě a předložil nově upravené cenníky zvýšených mezd knihtiskářského personálu, které vzaty na vědomí. Vzhledem k tomu radil se pak výbor o přiměřeném zvýšení tisku družstva Vlast, jakož i tisku zákazkového. — Po vyřízení několika dopisů a několika vnitřních spolkových záležitostí schůze doslovem předsedy skončena. Na rozchodu přáli si členové vzájemně šťastné svátky Velikonoční.

VLAST

ROČNÍK XXXVI.

KVĚTEN 1920.

ČÍSLO 8.

A. Z. Čuvaj:

Několik črt o Rumunsku.

(Pokračování.)

Prvním ministerským předsedou byl Barbu Cartagiu. Vypukly třenice mezi sněmem a praesidiem a obětí těch se stal Cartagiu, 1862 zabit jest úkladně, vycházejí ze sněmovny. Spory trvaly dále i za nového ministerského předsedy Cretulesca (čti Kreculesku), jehož následoval Cogalniceanu (čti Kogalniceanu) s novou sněmovnou. Zrušen trest smrti, odstraněno zmrzačení a zabrány církevní statky. Když nové nesváry ve sněmu vznikly a utočeno na ministerského předsedu, dal Cusa odbojný parlament násilně rozehnati a pokusil se vymaniti se z obtížné situace smělym převratem. Dal hlasovati národu. Dosáhnuv souhlasu národa i sultana, postaral se o schválení nové ústavy mocnostmi evropskými 1864. Do konce t. r. pracuje o reformách s mocí neobmezenou.

Nejdůležitější reformou jest zrušení nevolnictví trvavšího přes 400 let. Neúroda, hlad a marnotratnost jeho přivodily pád jeho. Chtěje státním financím zavedením tabákového monopolu pomoci, byl spiklenci 22. února 1866 v dorozumění se strážemi přepaden a k odstoupení přinucen. Cusa opouští Bukurešť, zřízena vláda provisorní, kteráž volbou obou komor ustanovila knížetem hraběte Flanderského, bratra krále belgického a když odmítl, jednáno o volbu prince Karla z Hohenzollernů-Sigmaringen, kterýž ji přijal se souhlasem Napoleona III. a 22. května 1866 do Bukureštu vjel a na novou ústavu přísahu složil.

Za Karla vyvíjejí se dvě strany, které proti sobě stojí: bojarů, kteří se obávají o svůj vliv a nacionalů, kteří postupují k reformám. Kniže po krátké vládě bojarů přechází k nacionalům a v čelo vlády postaven Joan Bratianu (původem Bulhar). Tento se drží Německa a Rakouska. Navrhl vystavění železnice po celé délce říše, kteráž práce svěřena německým podnikatelům. Za nastalých protizidovských bouří uchýlí se do soukromí, ale po shroucení se dvou ministerstev ujme se zase vlády, již 12 let vede. V té době vypukla válka rusko-turecká. Přiměl Rusko smlouvou v Livadii, že vojsko ruské táhlo územím, šetříc státních institucí a teritoriálního stavu Rumunska. 1877 před tažením ruským prohlášena neodvislost knížectví a poplatek Portě odváděný zastaven. Rumuni pomáhají vydatně u Plevna Rusům, kteří s počátku jich pomoc odmítli a mladá armáda se vyznamenává. Zleče 11. a 12. září 1877 několik citadel a zmaří průlom

turecké posádky. Osman paša pak se vzdává osobně Karlovi, který jej však Rusům musí vydati. Úspěch z toho válečného tažení byl malý. Mírem v S. Štefano a smlouvou berlínského kongresu 25. listopadu 1878 jest Rumunsko donuceno Bessarabii Rusku postoupiti, za níž náhradou Dobrudžu dostává.

1881 komory prohlásily Rumunsko královstvím a Karel po 15. leté vládě slavně jest korunován za krále. V politice se drželo Rumunsko svého souseda Rakousko-Uherska. 1888 odstoupil Bratianu dobrovolně a místo jeho zaujal Rosetti — strana bojovníků. Po nich následovali konservatisti, až r. 1890 spojily se obě strany.

1894 otevřen průplav podunajský, plavba umožněna do svatojirského ramene. 26. srpna 1895 předán dopravě železniční most u Černé Vody. 1896 započato s úpravou přístavu v Kustendže-Constanta staré Tomis, kde svého času ve vyhnanství žil římský básník Ovid.

Po Cartagiovi nastoupilo ministerstvo Cantacuzenovo, pak 1900 Carpovo. Toto vystřídal zase Cantacuzen, který konečně liberalům musel ustoupiti, v jichž čelo se postavil ministr osvěty Haret (původem Armeňan), poslední dobou Jon Bratianu, syn dříve jmenovaného. Tento i po čas světové války řídil osudy Rumunska. Brzy po vypuknutí války zemřel náhle král Karel; pravilo se, že byl otráven; i osoby byly jmenovány — cizinci. — Po něm nastoupil synovec jeho Ferdinand, který dosud vládne, aniž je korunován.

Rumunsko (România) té doby rozkládalo se mezi Bulharskem, Srbskem, býv. Uherskem či Sedmihrady a Ruskem a měřilo 131.353 km². Složeno bylo ze severního Multanska mezi Černým mořem, Ruskem a Sedmihradskem v rozměru 38.224 km², Valašska také Velikého Valašska jižně od Sedmihrad, severně od Bulharska měřícího 52.565 km² a z Malého Valašska neb Oltenie od řeky Olt = Aluta na západ k hranicím Uher a Srbska v míře 25.028 km². Od r. 1872 patří k Rumunsku tak zvaná Dobrudža, t. j. území od ohebu dolního Dunaje s podélím až k Černému moři, měřící 15.536 km². Pobřeží má délku 225 km².

Po balkánské válce bylo toto území mírem bukureštským na jih na úkor Bulharska rozšířeno, že dunajská pevnost Silistra a Turtucaia a pobřežní Balcic připadly Rumunsku.

Hranice celého království jsou přirozené. Na severu a západě proti Sedmihradsku a Uhrám vysoké hory transsylvanských Alp, porostlé místy bohatě lesy. Horstvo se táhne jako řetěz od západu na východ a má málo schůdných průsmyků. Nejdůležitější jest průsmyk Tomošský neboli Predealský 1051 m vysoko položený v horském masivu, jehož nejvyšší hora jest Buceciu (buča = hlava, lebka — dle své podoby) již nejvyšší skála La Omu = člověk asi 30 m vysoká, k níž je postranná velmi pevná, dřevěná bouda přistavěna, dosahuje výše 2508 m. Cesta na horu je dosti obtížná a vyžaduje vždy 24 hod. tam i zpět.

Nejnebezpečnější místo hory zovou scara, t. j. schodiště, plocha asi 3 metry široká a 7 m dlouhá a velmi šikmá, pod

níž zeje hluboká propast. V té je i za nejvyšší teploty stále sníh. Stezka jest na jednom místě asi dvě pldě široká.

Přechod přes tuto plochu umožňuje kámen, vlastně složení půdy, dle všeho svor. Skala la Omu jest dle oka nějaká vyvřelina, buď žula, neb čedič, neb syenit. Nebylo mi možno ku skále se dostat, poněvadž je zatarasena boudou. Jiná hora na blízku jest Caraiman 2495 m vysoká, hora úplně lysá, ale památná tím, že prameny svými napáji vodovod hlavního města Bucuresti.

V těchto velehorách většinou z vápence složených žijí kamzik, medvěd, orlové a supi. Sám jsem zahlédl 5 kamziků a našel stopu medvědí. Proto měla pohraniční stráž přetěžnou službu, vedle pašeráků měla se strachovati před medvědy.

Druhý průsmyk na západ jest Töröcsvarskey či Bransky, 1240 m vysoký, dle osady stejného jména na severní straně v Sedmihradsku-Branbrána. Na západ od tohoto průsmyku táhne se pásmo fogarašské s nejvyšší horou Negoii 2536 m vysokou. Půvabný pohled je na Königstein Piatra cragului 2241 m vysoký, tím obtížnější jest však vzestup na něj, poněvadž je velmi rozeřvaný, samá holá strmá skála. Ve slově cragului slyšeti jest dobře slovo král, králův, tedy králův stůl.

Na jihu toho pásma jest na straně rumunské čarokrásné údolí a úvoz zvaný Dimbovicioara. Poslední končí horou, ve které jest rozsáhlá jeskyně, která nás upomíná na území krasské a na okolí propasti Macochy a sloupské jeskyně. Takých jeskyní jest zde v okolí více. První osada na rumunské straně je Rucaru, další větší městečko horské Câmpulung, kdež jest také katolická osada, jejíž farářem po dlouhá léta byl Čech, rodák ze Soběslavě. Odtud na západ v horách je osada Albesti asi dle bílého kamene, vápence, tak zvaná. V kameni jenž se láme a dává výborný mramor pro schodiště, jsou uloženy hojně žraločí zuby, známka že kraj jednou mořem pokryt byl.

Jižně od Câmpulungu jest památné sídlo prvých knížat rumunských Târgovesti = Tirgovesti. Známý kmen trg = trh dle nového. Na západ od Câmpulungu jest drahokam Rumunska, zlatá církev = biserica = zlatý kostel a klášter Curtea d'Arges na řídce Argesu. Starý klášter obnovil a bohatě nadal první král rumunský Karel, kdež sobě a pro svou choť velmi vkusnou hrobku, zlatý chrám — pro svůj poslední odpočinek připravil. Chrám tento jest nejkrásnější všech v Rumunsku.

Západně odtud je průsmyk Červené věže, kraj bohatý lesy a velmi bohatý na medvědy. Sem zajíždí panstvo královské družiny na lov medvědů. Zde asi sobě zvolí nový král sídlo svého letního pobytu. Odtud na západ jsou lesy bohaté na dříví a potoky, jichž koryta chovají mnoho zlata, které se však dosud neryžuje.

První stanice po Predealu na území rumunském jest Azuga. Městečko to znamená pro Rumunsko tolik jako pro nás Nový Svět, Rokytnice, Jablonec. Je to první sklárna Rumunska. Pracovalo zde také hojně českých lidí. Kraj je stále čarokrásný. Jedeme pod temenem mohutného Caraimanu. Kol údolíčka valea Cervului = jelení příkop, který nás upomíná na nejvyšší horu

Buceciu a staneme u Sinaie. Snad upomíná okolí na biblickou horu Sinai. Místečko má věru vkusné nádraží a zajisté ne bez důvodu. Zde bylo letní sídlo prvního krále rumunského Karla a jeho ušlechtilé choti královny Alžběty, známé ve všem vzdělaném světě pode jménem Carmen Silva. Zde prodléval král a dvůr jeho jakož i vyslanci rozličných mocností od jara do podzimu. Místečko bylo původně klášteřem, který král znovu zřídil a blízko něhož postavil dva paláce ve slohu švýcarském — Peleş a Pelisor. — Dobře slyšíme „pelech“ — což Rumun překládá na „sídlu a sídelko“. První obýval král, druhý, když princ-následník odrostl — byl jemu určen. Klášter chová mnohé zajímavosti — a jest velmi čistý. Mniši jsou pravoslavní, ale zdaleka se nevyrovnají mnichům katolickým. Před mnichy katolickými sami mají velkou úctu. Tou dobou byl v klášteře mnich, který ovládal cizí jazyky: německý, francouzský, anglický. Žil dříve delší dobu ve švýcařích. Představený kláštera zove se archimandrit a má hodnost jako u nás opati. Život v klášteřích zde jakož ve všech okolních zemích je jen živoření. A jaká je to někdy schránka. Ale divu není. Nejsou vinnými na tom ti lidé, jsou velmi dobrosrdeční, vinu nese jejich církev a stát — vláda, která je svého času o vše obrala. Vzala jim i knihy, že se nemohou vzdělávati. Zde je vidět, kam vše spěje, když překročuje jedna instituce meze druhé. — Letohrad „Peleş — sídlu“ je vybudován jako v pohádce. Krásné okolí, ale ještě krásnější vnitřek. Tento dává svědectví o čisté, bezúhonné povaze obou panovníckých manželů. Všude jen umění, vkus — a upozorňuji čisté umění. V komnatách královny zříme s podivem na velké vzácné varhany továrníka „bratří Riegerové“ z Krňova ve Slezsku. Škoda jen, že král Karel při vši své ušlechtilosti, snaze a dobré vůli, opomenul onu nauku Kristovu: „Dej Bohu co božího a císaři co císařovo.“ Bohužel politika toť jeho pánbůh.

Ve zdejší osadě, která čítá velmi málo katolíků, je po dlouhá léta farářem — více pro panstvo dvora a vyslanectví p. Volgner, rodem Čech ze Soběslavě. Odtud nedaleko jsou jeskyně ve skalách, zvané Skyt a Peštere. Okolí Sinaie porostlé jest jehličnatými lesy. Jedouce na jih, staneme v Busteni. Odtud vede odbočka do Slanicu (Slanik). Již dle jména poznáváme, že zde bude hojně soli. Dobývá se v lomech, ve kterých pracují trestanci k doživotnímu žaláři odsouzení. Většinou nosí na nohou ještě okovy, na jejichž konci jsou těžké koule. Přišerný to zjev a nemilým je každý pohyb jejich, neboť železo o železo zvoní; ale jsou to lidé, kteří propadli spravedlnosti. Jak hrozná myšlenka, že by některý nevinně trpěti měl. Trest smrti v Rumunsku nestává. V dolech jsou také velká jezera solné vody. Dobývá se zde ročně 40.000 tun soli, v celém Rumunsku pak 100.000 tun, z níž se třetina vyveze. Opouštějíce Busteni, místečko klimatické, jedeme na jih. Doprovodí nás dovádívá říčka Prahova až do údolí, o níž jsem se již jednou zmínil. Slyšíme hned slovanský původ „prah“. Ano, je to říčka prahů, slapů, peřejí, horských ručejí. V údolí jest mohutná, široká a vodou bohatá; je to skoro ve středu Rumunska. Jelikož jedu rychlovlakem I. a II. tř. v lepší společnosti,

vlastně vybrané, nepřijdu ve styk s lidem, který toliko na nádražích neb kolem trati spatřuji. Jinak je to však, když jedu obyčejným vlakem ve III. třídě. Potom mohu o lidu, o zvycích jeho, o zemi mluvit. Teprve tehdy dovedu správně posuzovati. Vozy rychlovlaků jsou velmi čisté, ale za to vozy III. t. osobních vlaků, o tom si nedovedeme představu učiniti. Konečně válka i u nás tuto změnu učinila. První, co tě zaráží, je nečistota. Druhý je způsob zábavy — ten hluk — ta sprostota. Třetí — vlak je vlastně trh. Prodává se zde vše možné: ovoce, moučníky, cukrovinky, nápoje, cigaretky ba i košile — prádlo. Přichází šumaři, většinou cikáni, jeden, dva — hrají na housle, neb na housle a cimbal, přijdou však i zpěváci. Šnád kdyby bylo dosti místa, dostavili by se tanečníci a tanečnice. Při této příležitosti činím zmínku o tanci. Jest velmi slušný, ale jinak docela jednotvárný. Tancují vždy tak zvané kolo, t. j. jsou postaveni v kole bez ohledu zda muž neb žena, třeba i jen muži aneb jen ženy. Časem se drží rukama, provozují rytmické pohyby nohou, ba někdy pouze chodidlem. Málo kdy se otočí dokola. — Většinou se točí celé kolo. Zřídka kdy se dvě osoby kolem sebe neb spolu točí. A hudba k tomu tanci? Buď na píšťalu, na způsob naší pastýřské, neb na housle — třeba jen jedny, někdy i buben. Melodie hudby se stále opakuje, co se nás, kteří nejsme tomu přivyklí, nepříjemně dotýká. Připadalo mi to, jakoby nějaký pták svou jednotvárnou, krátkou písničku bez přestání za sebou pískal aneb kdybys zpíval naši známou ale ještě líp pískal: „Pata, špička, celá noha“ — a nic jiného. Ukončení je tím méně uspokojivé.

Když se tanečník nabažil poskakování, vyjde z kola a tak kolo čím dále, tím více řídne, — až se rozejde — aniž melodie, — píseň to není — nějakého konce měla. Zajímavé je také, že mezi tancem noví tanečníci do kola vstupují a tím toto většího objemu dosahuje. Co je na tom pěkného? Předně ta dětinská radost mladíků, mužů, dívek a žen a krása kroje. Kolo je věru malebné. A na tanci bere účast celá ves. Kdo spolu neúčinkuje dívá se aspoň.

(Pokračování.)

Jan Voborský (*Egon d' Ego*):

Miniatury.

„Májové sonety z knihy „Ecce homines“.

Adorace.

Nad polem zpívá skřivánek a v éteru se ztrácí,
sluneční svit mu zlatí ranní písně každý tón. —
Není-liž zpěvanka ta nejkrásnější adoraci
a mysteriem, o němž básnil slavný Calderon? —
A z nedohledna píseň ta se bleskem k zemi vrací,
ozvěnou chví se osení, ve věži chví se zvon — —
provází věrně člověka při lopotě a práci,
jest útěchou, kde láme síly denní chvat a shon.

I štěstí, když se na nás pěvce pousmálo,
do péra diktujíc nám občas zvučný rým,
tam v poli poznáme, jak dovedem jen málo,
že jásoť náš je negativní a jen echem pláče
a že ty naše duše až tam k vyšším blankytným
povznést může v zpěvné adoraci prosté ptáče! —

Jarní motiv.

Zafukal mi na okno ten jarní vánek nezbeda,
zafukal jak hravé děcko drobným bílým prstíkem —
vzhůru, pěvče, pojď zazpívat, jaro na trůn zasedá,
pestrých barev kobercem je všecka kryta naše země!
A já šel — a při tom cítil, jak se duše pozvedá,
zřel jsem krásu, chorému jež dávné touhy velkým snem —
z viol diadém ve vlasech, vonných jako reseda,
trůní jaro. — Z rosných perel v říze se zlatohlavem.
K residenci jeho cesta stromořadím třešňovým,
nad prestolem na kašanech starých jako v pohádce
kvetou tisícové svíce jako v lustrech paláce. —
Hlas svůj ladiv k zpěvu, stěžl jen tak prósou vypovím,
proč i na tom nejchudším snad, na tom hloží trnkovém,
lásky Boží rozesířena bílým květným přikrovem! —

Sonet o břečtanu.

Zahradou rozprostřeno roucho nebešťanů,
paprsek zlatý píše sonet v azur pomněnek,
a zvonek klíná smutně, zvoní komus hranu,
ježž sklátil ke hluboké brázdě hrobu dlouhý věk.
Zřím bílou holubici, duši letět k Pánu,
vysoko nad ty lesklé hládě rybníků a řek —
po dešti třpytí se krůpěje na břečtanu,
šedivá oblaka odplula kamsi do dálek. —
Já — v duši smuten — poznal poesie sladkou manu,
pil její nektar, zaměstnán jsa verši se svými,
opřev svou hlavu jako na podušce — na břečtanu. —
Až ducha střízlivý šedý vzlétne ke hvězdnému stanu,
obklopen duchy hodnotnými, srdci zlatými,
má hlava v rakvi spočine — — zas chladně na
břečtanu! —

Život bez interusu.

Snad trochu neviňoučké zábavy a trochu flirtu
nás zvlábl z jara na chvíli a příjemní ji snad,
když světlo slunce jako vítěz vchází do zahrad
a my jdeme spolu zamlklí, kytíčku viol při rtu!
Tam někde na jih, nebo severních kde jezer chlad
v ovzduší fjordů modravých, či v květu kde zřít myrtu,
nás touha láká by tam sladce zašeptala:

„Mír tu,
klid, odpočinek, mír po boji s černým šikem zrad!“
Než — marno vše!

Dál půjde život bez interese,
dál mysl nových temat snad se bude zmocňovat
ve snaze, aspoň něco v skrovnou odměnu nám dát
za to, co zvučí v ptačí písni volném přednesu:
zatoužit výš, letět až k modra zlaté hranici
a v srdci pokladem mít, o čem pěl básníci! —

Jen vyznejme!

U kaple jaro stánu a lipám přikázalo,
by na se vzaly roucho naděje, zelený šat.
Zvědavo dětsky, dovnitř nahlížet se jalo,
proč věčné světlo žhne tam v ampí napořád?
A zkonejšeno, blahem jen se všechno rozplývalo.
Z bělostných květů, jimiž přikrášlen je luh a sad,
sem vůni vábilo a andělsky se smálo,
když vánek ji sem hbitě snášel odevšad. —
Tam v bílé kapli u lesa, tam naše jaro věčné
na loktech Matky Páně sladce spočívá —
svátostné dítě s dechem božské lásky nekonečné,
jež vzbouzí naději a silou víry konejší. —
Kdo upřímně se, zvědav, v tvář mu podívá,
zda nevyzná, co vznešené, co nejvznešenější? —

Venite, adoremus!

Pod květoucími jabloněmi verše svoje píše,
jichž v duši mé jsou stále nová sterá poupata —
jsem jako Brandan třikrát blažen v zpěvu říši,
kde v květech vonných zlatá světla jara rozžata.
Tisíce ratolestí rozkoší a blahem dýší,
modř oblohy jak skvělý baldachýn je rozpjata
a posvátného cosi bouře v nitru tiší — —
zmlk rachot koles světa — cesta bělí zaváta.
Svit smaragdů se tají ve břiz mladé zeleni.
Kde stužka meze, mochna zlatou hvězdou zdobí ji
a mysl ruku pobádá a ruka nelení,
psát v nadšení, zatím co srdce mé se koří čemus,
co v květech jabloní se tají v symbol hostí
a duši zní zpěv řeholnic: Venite, adoremus! — —

František Velehradský:

Boj proti mocným.

(Pokračování.)

Boj s mocnými nepřáteli.

Schönficht byla farnost vyvýšená nad údolím úrodným,
táhnoucím se k Chebu. Od železnice byla farnost vzdálena na
všechny strany 3 hod., byl to tedy kraj odříznutý od komuni-
kace světa. Ale nebyla to ideálně zapadlá vesnička. Mravní
úroveň lidu byla ubohá. Rodičové sice děti měli, ale o výchovu

se tuze nestarali. Jakmile děti vyšly ze školy, už šly „na samotu“, to znamená, že takový 14—15letý hoch našel si děvče v tom věku a zařídili si společný život. Žili spolu, chodili do lesa na práci a tak se živili. Pak přišly děti, kterých do oddavků bylo 5 až 7, neboť dříve oddáni nemohli býti, pokud otec neměl třetí odvod za sebou. Tento společný život dětí ještě nebyl považován za něco nedovoleného. K oddavkům nikdy nepřicházeli svobodní snoubenci, nýbrž řada dětí s nimi, které se legitimovaly hned při oddavkách.

Při rozhovorech s lidmi se Krasovský dozvěděl, že nikomu ani nenapadne považovati takový život za hříšný. Znalosti náboženské byly nesmírně malé, proto o nějakém náboženském životě, nebo cítění nemohlo býti ani řeči. Lhostejnost v těchto věcech byla veliká, proto kostel byl prázdný a u zpovědnice za rok velmi málo lidí se ukázalo. Horský typ lidu měl velký vliv na tento stav. Do škol se v zimě dříve nechodilo, učitelé žasli, že Krasovský za každého počasí pravidelně docházel do školy. Děti nebyly na kněze zvyklé, ale jakmile poznaly P. Krasovského, milovaly ho všechny. Uměl jim krásně vypravovati, pilně odměňovati, zvláště rozdával obrázky všem, které přišly v neděli do kostela. Rozdal za jeden rok 4000 obrázků školním dětem, protože pilně chodily do kostela v neděli. To byla jeho radost — dítky —, které ho opravdu milovaly. Jako důkaz toho tento příklad. V jedné přífařené škole měl učitel děvčátko 8leté, které Krasovský vyučoval, a protože byla pilná, také odměňoval. Za 12 let potom, když děvčátko stalo se učitelkou a dovědělo se o adrese Krasovského, napsala mu vřelé přání k novému roku, v němž vylíčila, že jeho slova byla tím, co ji v životě drželo a chránilo. Lhostejnost náboženská zavinila sklon k pijáctví. V neděli se do kostela nechodilo, proto byly hospody plny. S tímto mnohonásobným vnitřním nepřitelem započal Krasovský boj.

Láskou získal děti ve škole, které nyní nejenom že do kostela chodily, ale učily se náboženství a doma rodičům vypravovaly vše, co jim Krasovský přednášel. Získal také mládež, neboť všude, kde někoho potkal, dal se s ním do řeči a dovedl vždy jemně říci, že toho neb onoho mladíka, tu neb onu slečnu, posud v kostele neviděl. Ti, kteří s ním mluvili, obyčejně se rozhodli, že přijdou také do kostela, a tak si poznenáhlu přivykli plniti své povinnosti náboženské. Nejvhodnějším prostředkem pro ostatní obyvatelstvo bylo mu zaopatřování nemocných. Byl na horách zvyk, že, když kněz šel k nemocnému, zvonilo se v obci, a všichni, co byli doma, sešli se do domu nemocného. Tam po zaopatření měl k nim vždy Krasovský promluvu, pochválil je, že vycházejí z domů, aby se poklonili Spasiteli svátostnému, když kněz jde k nemocnému. Velebil jejich křesťanskou lásku k bližnímu, kterého navštěvují v nemoci, ale také upozornil na ostatní povinnosti, které neplní. Každá taková návštěva přivedla řadu nových lidí do kostela. V kostele vykládal nauku Kristovu, předváděl ideál křesťanského života; káral zlořády, které tu a tam se vyskytly a volal ke zpovědnici. Tento boj vyhrál; jsou vášně lidské a lhostejnost náboženská velkým

nepřitelem práce kněžské, ale ideálnímu knězi se věc vždy zdaří. Kdo hledá slávu Kristu věčnou, ten vykoná mnoho v životě.

Z návštěvy kostela stále rostoucí měl radost, proto také uměl ji udržovati a vždy nové přiváděti. Lid nikdy není nepřítelem náboženství, pravda, jednotlivci jsou oddáni vášním, dovedou náboženství nedbati, ale když se k nim přijde taktním způsobem, dají si říci. Když měl kostel plný, mohl s prospěchem poukazovati na různé zlořády, které bylo nutno odstraniti. Především se pokusil o to, aby nebyly voděny děti do hostinců k muzice. Tento nepěkný vliv byl hluboce zakořeněn v lidu německém. Jako doklad toho byl místní starosta, který sice jako předseda místní školní rady znal výnosy, že děti školní nemají přístupu k tanci v hostincích, přece sám s celou rodinou a se 7 dítkami účastňoval se každého tance. Matky i s dítkami v peřince prostály celé noci v hospodě.

Že takové noci prožité v hostinci nepůsobily dobře na ditky, to je jisto. Viděly tam mnoho, nač mají času dosti, slyšely řeči, jimž třeba nerozuměly ještě, ale které ohrožovaly mravnost dětí. Proti tomu se Krasovský postavil a nejenom ze stanoviska náboženského jim věc vysvětlil, ale požádal okresní hejtmanství, aby všem starostům na paměť znova byl uveden výnos, jimž se školním dítkám zakazuje přístup do hostinců. Tím si popudil místního starostu, který to vztahoval všechno na sebe a proto stal se nepřitelem Krasovského. Než i boj s ním, jakož i se zlořádem tímto vyhrál úplně.

Ještě jednu srážku měl s patronem evangelíkem. Schönburg, pán císařského lesa, pruský příslušník, měl v Rockendorfu kapličku, v níž se sloužilo za rok několik fundálních mší sv. za jeho matku, která byla katoličkou. Kaple ta byla v tak ubohém stavu a v takové nečistotě, že Krasovský se zhrozil toho, když poprvé tam vkročil. Ihned dopsal patronovi, vyložil mu stav kaple a žádal za vyčištění a opravu všeho, nebo v takovém stavu není možno mši sv. sloužiti. Patron mu dal lekcí protestantskou, že hlavní věc v bohoslužbě jest Slovo Boží a ne roucho a prádlo kostelní, ale Krasovský poděkoval za objasnění jeho stanoviska protestantského, přes to však trval na svém požadavku tak houževnatě, že odepřel sloužiti v kapli mši tak dlouho, dokud nebude vše do pořádku uvedeno. Po delší výměně názorů vyhrál vše Krasovský a celebroidal v kapli upravené a čisté.

Zatím co Krasovský pastoračně horlivě pracoval, jeho farář vypřahal úplně z činnosti. Za celý rok jen jednou kázal, když Krasovský výslovně prohlásil, že je nutno, aby na dušičky farář kázal. Zdráv sice byl, ale najednou dostavily se rychlé souchoťiny. Upozornil vikáře, že farář je nemocen a nemá závěti, ale vikář se nechal přemluvíti od doktora, že nemoc není nebezpečná, takže farář umřel bez zaopatření a bez testamentu. Krasovský sice večer řekl přímo, že by bylo dobře, kdyby se dal zaopatřiti a vše uvedl do pořádku, ale p. farář mu odpověděl, že se cítí tak zdravý, že by na strom vylezl. Ráno pak vstal, dostal kašel a zůstal mrtvý asi udušením. Krasovský byl ve

škole, byl rychle zavolán, ale přišel pozdě. Zmatek nastal veliký, každý chtěl si co nejvíce odnésti z fary, potom přijeli příbuzní, kteří se pohádali ještě před pohřbem, takže Krasovský měl velmi mnoho práce a poznal lidi v jejich pravých podobách. Proti své vůli byl jmenován administrátorem a k pomoci dostal kaplana o 20 let staršího, který byl aktivním kuratem v Sarajevu a z Vídeňské diecese byl přijat do pražské. Ponechal si bývalou hospodyni na faře, aby jim vařila, a jelikož chtěl uspokojiti co nejvíce svého kaplana, odcházel po 4měsíční administraci se 600 zl. dluhu. S novým pomocníkem vycházeli velice dobře, byl to Vídeňák, který ale nerozuměl chebskému dialektu, takže častěji posílal lidi ke Krasovskému, aby se s ním dorozuměli.

Do té doby spadá jeho první rigorosum v Praze. Bylo to 10. listopadu, kdy za krásného dne odjížděl v klerice do Prahy, aby složil rigorosum z pastorálky a morálky. Představil se všem zkoušejícím den před tím, na to udělal šťastně zkoušku. Večer jel zpět domů. Zatím napadlo na metr sněhu v jeho farnosti. Na stanici přijel o 1/12. hod. v noci, domů měl téměř 3 hod. Vydal se tedy po zavátých cestách lesem od Kynžvartu na hory. Každou chvíli bylo slyšení v nočním lesním tichu praskot stromů, které pod tíhou sněhu se lámaly. Mlha se skláněla nad lesem, ale cestu přece jen bylo viděti, poněvadž po obou stranách byl hustý les, teprve až po namáhavé cestě vystoupil na kopec 1000 m. Do první vesnice Felsberku přišel ještě Krasovský šťastně, ovšem klerika sněhem zvlhlá na větru zmrzla a překážela v chodu. Z Felsberku za 1/2 hod. mohl se dostat do nějaké jámy, kde bylo sněhu tolik, že v něm celý zapadl. Po delší namáhavé práci vymanil se z objetí závěje a vrátil se do Felsberku, kde si vyprosil světlo a poučení, jak má jíti. Podle stromů poznával, že jde dobře a tak po únavné cestě v 5 hod. ráno octnul se na faře. Unaven byl na smrt, žízeň měl nesmírnou a hlad ještě větší a doma na něho čekal pohřeb se mši sv. už o 1/12. hod. dopoledne. Takové věci může jen člověk mladý a ideální vydržeti.

Působil v Schönfichtu 18 měsíců za poměrů velmi obtížných, neboť ne jen lhostejnost náboženská, vášně lidské, ale i jednotlivci uražení, stáli v boji proti němu. Než za tu dobu získal si tolik srdcí lidských, že když dostal dekret do Prahy a viděl tu nesmírnou lásku lidí k sobě, uvažoval, nemá-li telegrafovali svému biskupu, aby ho tam nechal. Tenkrát odolal tomu vnitřnímu hlasu lásky, ale v životě nejednou si vzpomněl na onen okamžik váhání a přál si, aby se byl tenkrát rozhodl zůstat tam mezi lidem, který ho miloval.

První místo opouštěl Krasovský obohacen mnohými zkušenostmi, poznáním lidu a jeho slabostí ale také se zmocněnou vírou v ideálnost.

V Praze.

Krasovský byl povolán do Prahy do internátu vysokoškolského studentstva za duchovního vůdce. Sníval vždy o působení mezi intelligencí v předpokladu, že inteligent logikou musí býti

přiveden k víře. Stal se také kaplanem a katechetou na škole chlapecké, takže byl ve spojení s dětmi věřícími v kostele a inteligencí mladou doma. Vedle toho dostal se do kroužku literátů katolických a pracoval s nimi na vydávání časopisů a novin. Otevřelo se mu v Praze široké pole působnosti, takže musel se z počátku hodně obmezovat, aby jeho studium tím netrpělo. Studium se velice usnadnilo knihovnamí a radou mnohých známých, takže zbylo mu i času na ostatní věci.

Celou silou své duše věnoval se vedení mladé intelligence. Jeho nedělní promluvy hluboce filosoficky založené měly připravovat půdu pokorné víře. Jen filosofie, historie a denní zkušenost byly jeho prameny, z nichž čerpal své závěry a jejich dedukce rozebíral před očima svých posluchačů. Výsledek této práce byl ten, že mladí lidé nemohli paušálně odsuzovat všechno, nýbrž vedení byli k tomu, aby přemýšleli o všem a o každé otázce, aby měli svůj osobní názor. Na individualismus kladl velkou váhu. Z rozmluv, které pak vedl s jednotlivci, poznal, že jen rozum nestačí k víře. Mnohý mladík uznal všechno za správné, čemu učí církev, ale prohlásil, že on se toho nemůže držeti, třebaže to celku by prospívalo. Tak přišel k přesvědčení, že ve vůli a v srdci leží páka k víře hluboké a prosté. Člověk oddaný materialismu i když rozumově pozná pravdivost nauky křesťanské, přece nezdolá svůj návyk materialistický, protože ten člověka stahuje do nižin a zaměstnává tolik, že není možno se oprostiti. Umínil si proto hledět k tomu, aby otřásl základy materialismu, hedonismu a egoismu. To bylo možno jen v noetice, proto měl promluvu o 12 teoriích poznání, z nichž každou rozebral a vysvětlil, na dedukcích objasnil, že otřesena byla ustálenost nazírání filosofického u posluchačů. Ukázal, že pravdě nejbliže jest theorie objektivního poznání, která dává jistotu poznání i světu vůkol. Teprve až uvedl je k poznání, že veškerá síla duchovní závisí od theorie poznání, dosáhl toho, že přestalo se věřit slovům různých učitelů. V častých debatách s mládeží vysokoškolskou dovedl přesnou logikou jejich názory ad absurdum, takže museli začít znovu přemýšlet o vážných otázkách života, když uviděli, že posavadní jejich názor se nedá držeti a hájiti. Snahou Krasovského bylo přinutiti k přemýšlení všechny, a to se mu podařilo plně. Přemýšlející člověk je vždy mírnější odpůrce, než zaujatý a vžitý do myšlenek, že je neomylný. Moderní kultura vůbec odváděla člověka od přemýšlení, protože podávala všechno jako vymoženost poslední a definitivní. Tiskem pak byla hájena autorita těchto výsledků bádání tak mnohomylně, že se nikdo neosmělil přemýšlet o tom, zda je tomu skutečně tak.

Moderní člověk má velkou vadu, že není samostatný a individuálně založený, jak tomu bylo u Řeků. Básníci moderní vidi sice v helenismu vrchol lidskosti, ale zapomínají plně, že ji tehdejší lidé dosahovali individualismem. Individualismus řecký byl tak vyspělý, že člověk měl jenom své osobní jméno a tím se stal slavným a známým; rodině jméno bylo vedlejší. Sokrates stal se velikým jen svým individualismem, nikdo se nestaral

o jeho rodinné jméno. Že byl synem Sofroniska, to žádného Řeka neinteresovalo, protože jím Sokrates byl tím, čím on ve skutečnosti byl sám. Váha moderního člověka závisí od jména rodového.

Krasovský chtěl vstřípiti svým posluchačům snahu po individualismu a odtržení od stádového hnutí moderního. Práce se mu dařila, všichni si ho vážili, byli k němu otevření, protože viděli, že je lidský. Dílo jest jen tenkrát velikým, je-li všelidským; Krasovský stál na půdě všelidskosti, proto měl úctu u všech. Katolická česká inteligence nyní působící, patřila z velké části k těm, kteří s Krasovským se stýkali a ho poslouchali. On sice z akademických občanů nenadělal modlících se katolíků, ale udělal z nich samostatně myslící lidi, kteří ze svého nejhlubšího přesvědčení drželi se víry a hlásili se ke straně křesťanské. Ve škole neměl již těch radostí, neboť děti velkoměsta mají fantasmii přeplněnou a unavenou, takže náboženské pravdy nejsou prvními, které do duše přicházejí. Za to v kostele se mu podařilo dílo pastorače úplně. V neděli při kázání byla návštěva při jeho příchodu nepatrná, ale rozumný p. farář mu řekl, že to záleží jen na něm samém, bude-li kostel plný, nebo prázdný. Dovedl to do posních kázání tak daleko, že kostel byl plný posluchačů z celé Prahy. Kázával nadšeně, takže se těšil lásce velmi mnohých posluchačů.

Než ani v Praze nebyl ušetřen bojů s mocnými tohoto světa. Se svými přáteli zavedl večírky katolické inteligence. Na prvním večírku promluvil mistr Bílek o stavbě budoucího chrámu v nás. To zavedlo příčinu k bojům. Dále podnikl se svými přáteli a politiky akci pro denník strany. Peníze sebrali v pěkném počtu, ale jelikož si prý nevyžádali povolení biskupa, musely se peníze vrátiti a akce byla ubita,

Než přes to vydal se týdeník kulturní, v němž byl hlavním pracovníkem politickým a programovým Krasovský. V Praze počal organizační činnost, kde založil v Libni první organizaci strany. Pro mnohé neshody, jež mělo ředitelství internátu se správou, rozhodl se odejiti z Prahy. K tomu ho nutily ohledy na zdraví, které mnoho trpělo životem velkoměsta. Stálý shon a velké studium seslabilo jeho žaludek tak, že nemohl už nic jísti než ovoce. Proto požádal za přeložení na venkov, kde toužil nabýti klidu a plného zdraví. Dostal pak dekret na Podtřpsko. Rád opouštěl Prahu, věděl sice, že zpět se již nedostane, že mnoho ztratí ve společenském ohledu, ale jako kněz Páně cenil více novou práci, než postup a kariéru. Přepracoval se studiem, že měsíc květen musel jen proseděti v zahradě Kinského a nic nedělati, aby si mozek odpočinul. Vzduch města mu byl obtížný, stále snil o lesích a venkovském klidu, proto s radostí v srpnu opustil Prahu, aby novou činnost začal na novém působišti.

(Pokračování.)

Fr. Leubner :

Slon Nalagiri.

Jde Buddha ulicí těsnou, kde dusí dech jen bídy puch,
jak žár vzduch s poledne taví. - Sní mdloubně spánkem města ruch.

Jde v žlutém žebráka rouchu a s miskou v dlani daru vstříc,
zrak stoudně sklopený k zemi Kyn odnikud, ni vlídná líc.

Což nikde ze dveří ruka ni hrst mu rýže nepodá,
sůl větrá, tuchne již olej, žní nuzná byla úroda?

Klid, ticho, sen. Oddech práce a zapomnění bolů všech,
než opět k večera chladu sen budí strast a hlad a spěch.

Jde moudrý mimo sny únav, jde bez ohlasu tichých stop,
jde bděle v myšlénkách jasných; ni výčitek, ni han, ni zlob.

Kdes v domě pláč. Zraků nezdvihá. Kde kdy plný blaha jas,
by jady dítěte aspoň kvil nelkal srdci na zámraz!

„I mne-li bolu rve spár, dím: To nejsem já, já netrpím;
kdo trpí vedle, mnou brat jest můj: zla mu nechci, o němž vím.“

A kdyby z radosti zdrojů mně nitrem kypěl blaha proud,
to není ve mně, dím klídně zas; dlaní rmut jím nechci mnout.“

„Kde chodíš, velebný, tady?“ hlas od prahu zní jedné z chat
kde vyšel lékař Jivaka. Hned po příteli chvat a chvat.

„Zda mých ti mangových sadů stín hustých korun není vhod,
kde který paprsek slunce ač plane dnes jak žárný hrot?

Mých zahrad ovocem sladkým a čistou vodou pohrdáš,
že leda potulný bhikkhu zde k prosbám holou miskou máš?

Jdu od dítěte mroutiho, kde lék již marný, pláč i shon.“
Mře slovo hrůzou. Ulicí se úzkou řítí běsný slon.

Jest bez pout, bez jezdce, úzdy. Řve dálné bouře rachotem,
jak pádí s rozklanou tlamou a vzhůru vzneslým chobotem.

Div chaty nestrhá k zemi bok ohromný, jak balvan skal,
jenž do úzké průrvy dolů se k zhoubám lesů oderval.

Jak tře se do krve v běhu, slon soptí, supá, dusá blíž.
Kam stranou, než jich doběhne? Tu zeď, tu plot, tu sloup, tu mříž.

Ted' vše již k záchraně marno. Jej chytej, hroz mu, vel či vab,
slon chodce soutěsky zdupá už pod sloupy čtyř těžkých tlap.

Tu Buddha na slona upjal jen vládný pohled přítele,
jímž jest i tváří té němé; slon stane, kleká nesměle.

Pod dlaní Buddhovou vstává, jde za ním těsnou ulicí,
kam ven ho na luhy vede, v brod proudné vody chladící.

Sám pod strom pippaly sedá pak Moudrý s věrným Jivakou,
zrak jemuž jasní se z mrákot dřív pod hrůz temnou povlakou.

Bled mátohou tápal za ním, ba slyší ano v tmách i teď,
ak z osnov oné nehody si Buddha snuje odpověď:

„Co říjí stále nám hodlá života každá vteřina,
my slyšet kdybychom chtěli, nač nám i němě vzpomíná!

Proč komár budil mě v sadu, proč po chlebě mne volá hlad,
proč kráčím ulicí touto, čím krotím, nám co na úklad?

Proč tvá ni účinná pomoc kvíl neutiší dítěte,
kdež mírný pohled už klidní běs divý obra zvířete?

Mám jako s dítětem soucit i s němou tváří; jeden svět:
vždyť rovně životem trpí a nemá čemu rozumět.

Řve hlady lev a ukájí jen jiných vraždou krutý hlad
a dlouho po plenu tráví lstný v květech svinut slizký had.

Tak život hubit a hájit a nevědět stále: nač?
Chtít žít a z hladu k dávení jen smrti býti pomáhač!

Ač hlad má, z poplachu jindy zvěř od člověka v úprky,
že nevědomě nelze jí snést jeho bič a ústrky.

Však člověk přemáhá bolest i proti sobě její hrot
kdys hrdě obrátí pevný, by rozuměl a trpěl vhod.

Jest kletbou zvířecí život. Snad proto lidé zlosynni
se duší stěhují ve zvěř: v ní z viny hlas je neviní.

Jest život zvěře očistou? Jen touží-li ven z jejích pout,
co volá k životu: výše, zpět k člověku, byt v bídy kout.

A proto zvíře, plen pudu, se družně tulí k člověku;
ten nechtěj žítí vědomě, co ono žije bez vděku.

Sám pro chléb nastavím ruku, kde hlad jest pokáním, můj trest;
však pohled nad zvíře zvedám a duši vedu z úzkých cest.“

Jde slunce k západu zvolna. Slon syt a do trav ulehnul.
Vstal Buddha. Přítele dlaní se k cestě domů vlídně tknul.

Alfons Pryč:

Sláva a pád národa israelského.

(Pokračování.)

Plnost času.

Aj tma pokryje zemi a mrákota národy . . .
Lid chodí ve tmě . . a bydlí v krajně stínu smrti.“
(Is. 60. 2; 9. 2.)

1. Čtyři tisíce let uplynuly, co prarodičům lidstva, stíženým kletbou své vzpoury proti Bohu, bylo opustiti ráj blaženosti, a co potomstvo jejich jalo si vlastními cestami a přirozenými svými silami hledati nový ráj — bez Boha. A co bylo výsledkem jejich pyšného plánu a ohromných námah?

Svědce sliboval jim: „*Budete jako Bohové; otevrou se vám oči a poznáte dobré i zlé.*“ Ano, poznali mnoho o světě hmotném, ale o světě ideálním, o Bohu, o svém cíli a povinnostech nepoznali tolik, co by bylo mohlo ukojiti jejich touhu po pravdě. Ba, co původně zjevením Božím o těchto základních pravdách věděli, znetvořili a zapomněli, takže všechno jejich hledání pravdy náboženské a mravní bylo vlastně jen blouděním ve tmách a tápáním. Koncem jejich moudrosti za tisíce let bylo bolestné přiznání: „Nic nevíme, nic nepoznáme; škoda mařiti čas a síly planým bádáním po skryté pravdě.“ Místo světla temnota; místo čilého duševního života marasmus, smrt ducha; místo jisté, útěšné pravdy beznadějná pochybovačnost o vši pravdě — zoufalý skepticismus, *negace pravdy*.

„*Budete jako bohové, svobodní a samostatní páni svého jednání,*“ sliboval v ráji svědce člověka. A kam to přivedlo lidstvo nezřízenou svou touhou po svobodě a nezávislosti své vůle na Bohu? Nespělo do výše, kde vládne spravedlnost, láska, čistota a ušlechtilost, třeba jen přirozená, nýbrž klesalo do nížin nevázanosti, zloby, nemravnosti a surovosti. Nechtějíc býti podřízeno svatému Bohu, stalo se otrokem sprostých vášní. Obsahem jeho mravního zákona a života byla na konec jenom nekázeň, nemravnost, všeobecná neřest, ukrutné nevolnictví, nečestné, neideální hmotařství — *úplná negace dobra a ctnosti*.

„*Budete jako Bohové, nezemřete,*“ slibovalo konečně lákavé vnadidlo. Než bědal U samého prahu ráje leží první oběť smrti, nevinný Abel; bratrovrah Kain prolévá násilně první krev. A od té chvíle smrt vládne lidstvu a to nejen smrt přirozená, nýbrž smrt násilná, kterou lidské pokolení hubí svévolně sebe samo. A čím výše stoupá jeho kultura, tím bohatší žeň připravuje smrti. Pohanstvo vraždí se na počest svých ohavných bohů a model, ničí se svou nemravností, hubí se ukrutnými válkami, usmrcuje své potomstvo ještě nenarozené, odhazuje své novorozence, ubíjí nelidsky válečné zajatce, zabíjí otroky lehkomyšlněji než zvíř, vraždí z panovačnosti, vraždí z pomsty a zloby a vraždí pro zábavu. Na nejvyšším pak stupni kultury své pohanské lidstvo oškliví si život a ukracuje si jej násilně sebevraždou, oplývající bohatstvím přepychem, pohodlím a všemi požitky těla i ducha. Sebevražda jest mu obyčejným zjevem,

slavným činem, vysvobozením, jež člověka zbavuje břemene života. Hle tam až dospělo lidstvo, zatouživší po bohorovné nesmrtelnosti. Místo nesmrtelného života, pohrdání životem, bezcennost lidského života, násilné vraždění bez konce a míry, hromadná sebevražda — *úžasná negace života*.

Tam až dovedl to pohanský svět vlastní silou bez pravdy a milosti Boží.

2. Národ židovský měl výmínečné postavení v pohanském světě. Zjevení Boží a naděje v Mesiáše vedla jej a nedala mu klesnouti tak hluboko. Když však vlastní vinou znešvalil zjevení Boží a mesiášskou ideu, přišel i on na scestí a připravil osudný pád.

Jak pohanstvo tak židovstvo spělo vstříc úplnému rozvratu. Duševně vysílen a mravně prohnílý, nebyl kulturní svět schopen ani, aby si zachoval svou zevnější slávu a umíral všeobecnou stařeckou vyžílostí. Skličující vědomí tohoto žalostného stavu zachvívalo světem. Davy hmotařstvím nasáklé nemyslíly dále, nýbrž držely se hesla: „Jezme a pijme, zítra zemřeme.“ Duchů však ušlechtlejších zmocňovala se beznadějnost a zoufalost, ani viděli, že nastává neodvratná katastrofa, a že není lidské moci, která by ji odvrátila.

A tu snad nalozáme aspoň částečnou odpověď na otázku, která již od prvních dob křesťanských zaměstnávala myslící duchy: Proč nechal Bůh lidstvo čekati na Spasitele tisíce let, kdyžť přece spravedliví a šlechetní lidé nejen u Židů, nýbrž i u pohanů tak upřímně po něm toužili?

Bůh neměl záliby na hříších a bédách lidského pokolení, nýbrž snášel je ve své dobrotě a dopouštěl je ve své spravedlivé, svaté prozřetelnosti, maje připravenou pomoc a spásu v příhodnou chvíli, a zatím lidstvo na spásu připravoval. Lidstvo mělo si totiž uvědomiti svou ubohost a bezmocnost. Právě jeho bludy, nepravosti a neblahé jejich následky měly člověčenstvu ukázati a dokázati, do jaké propasti se sřítilo a jak je neschopno dostati se z ní vlastní silou bez pomoci Boží. Mělo očividně poznati, že všechna lidská díla, i největší moc a nejvyšší kultura podléhá záhubě a smrti, a že blaho a vlastní cíl člověka leží za hranicemi přirozena, v Bohu. Tu měl svět pochopiti, že jen Boží síla, poslanec nebeský, může jej zachrániti, a vzdávajíc se pyšné sebedůvěry v přirozenou svou sílu, mělo lidstvo o tohoto Spasitele pokorně prositi. V té chvíli měla dle apoštolského výroku nastati „*plnost času*“, okamžik totiž, kdy Bůh poslati chtěl slíbeného Mesiáše, syna svého, aby lidstvo vykoupil, aby byli zase přijati za syny Boží a mohli k Bohu volati „Abba, otče!“ (Gal. 4. 4—6.)

3. A poměry ty nastaly za čtyry tisíce let dějin světa. Lidstvo bylo duševně i mravně zuboženo, že vidělo před sebou neodvratnou záhubu. Ti, co neznali Boha ani tak, jak jest poznatelný každému člověku přirozeným světlem rozumu a hlasem svědomí, oddali se zoufalé, beznadějně otupělosti nebo divoké rozmařilosti. Ti pak, v nichž ještě žila myšlenka na Boha a naděje v jeho pomoc, volali o ni toužebně.

Horoucněji a všeobecněji než kdy jindy vysílal lid israelský k nebi prosbu dávných proroků: „Rosu dejte nebesa s hůry, a oblaky deštěte Spravedlivého; otevři se země a vypuť Spasitele.“ (Is. 45. 8.) A prosebné toto volání nalezlo ohlas též u pohanských národů a všude oživila vzpomínka na pravěké zaslíbení Vykupitele a tajemné, nadějně tušení, že příchod jeho se blíží.

A plnost času nastala skutečně; Spasitel se blížil, byl již na světě, ač znám jen malému hloučku vyvolenců, kteří byli určeni, aby jeho evangelium, blahou zvěstí o spáse, roznegli do všech končin světa. Na důkaz pak, že starý svět se boří a že se chystá nový řád světový, nová kultura, stalo se řízením Božím, že slavná odvěká sídla a střediska pohanské a židovské kultury pozbyla i svou zevnější moc a shroutila se, jako již dříve pozbyla svou duševní a mravní sílu.

Povaleny byly *Atheny*, nejslavnější sídlo podivuhodné řecké kultury. Povalil je římský vojevůdce Sulla, jenž tam řádil tak barbarsky, že z občanů athenských zůstalo na živu jenom několik; mrtvoly nebyly ani počítány, nýbrž zůstalo jen v paměti, kam až tekla krev, proudící potokem z bran městských.*) *Atheny* dohrály svou úlohu v dějinách; řecká kultura stala se bezúčelnou, obsažena jsouc v kultuře římské!

Tentýž osud čekal na pohanský *Řím*. Dne 19. července 64 po Kristu začalo hořeti město, zapálené na tajný rozkaz císaře Nerona, jenž chtěl zbudovati na spáleništi nové, nádhernější město, div krásy. Sedmidenním požárem zničena byla větší část města. *Starý Řím* zmizel a s ním chrámy bohů a model shromážděných z celého světa; paláce slavných římských rodin, poklady a umělecké památky, nahromaděné ze všech koutů svět, pomníky slavných činů národa, kořist ze všech končin oboru zemského. S báječnou rychlostí povstalo sice na spáleništi nové nádherné město; nebyl to však již starý Řím, věkovitý svědek a sídlo římské chabrosti, nýbrž město spustlého císaře Nerona, jenž mu chtěl dát i své jméno — *Neronia*).**

Než ještě stála nezničená požárem národní svatyně Říma, chrám Jovišův na kapitolinském náyrší. Byl to odznak římské moci a slávy a Římané považovali jej za záruku své světovlády. Tam přicházel vítězný vojevůdce římský vzdát Joviši děkovnou oběť za vítězství, uložiti tam naloupenou kořist a usmrtiti na jeho čest houf nešťastných zajatců. Jaký to svědek římské moci, jaký to zdroj římské pýchy, když se počítá, že až do triumfu císaře Vespasiana a Tita po dobytí Jerusalema viděl Řím a Kapitol 325 triumfů svých slavných vojevůdců a císařů.***)

A hle, v občanské válce za císaře Vespasiana povstal požár na Kapitolu a zničil chrám Jovišův a chrám bohyně Junony a Minervy. Bylo to právě za pět let po všeobecném požáru Říma, dne 19. prosince r. 69 po Kristu. Tacitus, nejslavnější dějepisec římský, nazývá to největším neštěstím, jež stihlo Řím

*) Weiss: Apol. III. 1. 99. —

**) Weiss: Apol. III. 1. 99.

***) Gaume: Geschichte der häusl. Gesellschaft; z franc.: I. 14.

a římský stát od jeho založení†) Spatřoval v tom znamení, že strážní bohové národa opustili svůj lid, a že záhuba římské říše je zpečetěna.

A byla věru zpečetěna, nikoliv ovšem hněvem kapitolského Joviše, nýbrž úradkem věčného Boha, jenž povyšuje a nebo snižuje národy a určuje jim jejich úkoly dle své věčné, všemohoucí prozřetelnosti. Úkol Říma byl dokonán. Sjednotil celý tehdejší svět pod svým žezlem, nejrůznější národové a země spojeny byly v jeden celek společnou vládou, společnou kulturou a kulturním jazykem, vojenskými a obchodními cestami. Všim tím byla připravena půda nové kultuře a otevřeny cesty do nejdlehlších končin světa jejím hlasatelům, apoštolům evangelia Kristova.

Než i míra hříchů Říma byla naplněna. Řím byl ovšem vládcem národů, pokladnou světového bohatství a ohniskem pohanské kultury. Byl však spolu též střediskem všech pohan-
ských bludů, pověr a nepravostí. Z něho rozlézala se pak mravní zkaženost jako morová nákaza do všech částí římského státu. Každé římské město v podmaněných zemích bylo zřídlem mravní otravy pro své okolí. Řím byl hlavou a symbolem pohanství a jeho schátralé kultury jako kdysi bezbožný, zpupný Babylon.

A hlel téže doby, kdy Řím stojí na vrcholu své zevnější slávy a zároveň na vrcholu své neřestnosti, ohlašuje se mu jeho pád — hoří a boří se Kapitol, srdce pohanského Říma. A prorok Nového zákona, sv. apoštol Jan, vidí téže asi doby jeho zkázu a volá prorocky: „Padl, padl ten Babylon veliký, který vínem hněvu smilství svého napájel všechny národy.“ (Zjev. 14. 8.) Ortel smrti nad pohanským Římem byl soudem Božím podepsán.

(Pokračování.)

H. Uden

Terque biceps.

Růženec znělek.

(Pokračování.)

Proud.

Zbyl rušný hyb a ztichlo prudkých vichrů řvaní,
též nevznítil se požár v nakupeném troudu,
ač leckdo v řadě ke všem službám volných bloudů,
jen z neodbytných potřeb dávných výhod brání.

Jsou s nadšenými mnozí na čas neuznaní,
jimž nelíbí se všecko ve překotném proudu,
však nedůtkliví ve svém umíněném soudu
se vyhýbají zlostem, rozstrkují se chrání.

Běh mnění kolísavých valí se co řeka
od čistších vzniků v strmé výši horských klínů,
jež bystrým dosud spádem odhazují hlínu,

† Döllinger: Heid und Jud. 733.

dál plochých do nížin, kde lidských středisk valných
se tolik trusu nahromadí v slapech kalných,
že nepotřísňenost se štítí jich a leká.

Tvář světa změnila se, dávný řád je zvrácen —
svou vlastní vinu plnou poklesků a hříchů
si v nočním ani neuvědomuje tichu,
kdo žeň své setby sklídil a je navždy skácen.

Šik hlomozný v domýšlivosti rozpotácen
své krevné bratry bije ve sveřepém pychu
a hoví nadutostem svým a svému břichu,
nic nedbaje, že kdo je nevlídnostmi sklácen.

Snad žádá vývoj světa, jenž se opakuje,
ač lže si lichotně, že dále pokračuje,
by zahynul, kdo nesnesitelným se stal:

snad také vítěz chyby těžké na se vzal,
by dávné zvyklosti se nemusily zvracet
a bylo na příště co porážet a kácet.

I lžipořádek jako Moloch nenasytný
a rozžhavená modla náruč rozevírá,
by zničil jednolivce, který se mu vzpírá —
i jemu souhlas obecný, však nenabytný

jest potřebou a brněním co krunýř štítný,
jenž sice vlastní tělo mnohým ostnem zdírá,
však, co se vzpouzí, bez milosti rozetírá,
byť spálil také sobě poslední stoh žitný.

Hra je va banque, ať tak či naopak se děje:
buď musí podlehnouti, co se hrůzou chvěje, —
buď náhle rozjasní se na Babelské věži

a kdo se šťastně z nerozumů zachránili,
jen diví se, jak neprozíravými byli,
an Moloch schladlý, rozbitý na zemi leží.

Kde kdo chce převracovati svět po svém zdání,
lid vysvobozovati, spasiti ho cele,
svých utopíí hánce má za nepřítel
a zardousí ho, může-li jen, bez váhání.

Jsou šibenice s oprátkami na vybrání
dle veršů rozhodnosti nad obyčej smělé
a výhodou je, když mlýn času jinak smele,
že stejné stejným opláceti nelze ani.

Je láska také v hrůzách a chce promljetí,
by k ní se navrátily pobloudilé děti,
jež k vrahům zvrťly bůhví jakými se strky,

a lásku podporuje hrdost vybíravá,
jež náhradou jen hlavy rovné ceny brává —
jí nedotknutelnými propadlé jsou krky.

Má vlnek vládcův sestrou biskupovu mitru,
trůn hledí k svatyni, ač mnohdy z nedůtkliva :
když rozchod nastane, v ráz nechť leckde živá
se změni v pokus, který v osvědčeném chytr,

co bylo před věky, zas navazuje k zítřku,
by rovnou alespoň se zdála cesta křivá,
již za pohodlnou a lehce schůdnou mívá,
kdo nedovedl urovnati se v svém nitru.

Když náhle rozvázal se jeden uzel tuhý,
snad zároveň lze rozpoutati také druhý —
je choutek různých dost a dost chtivých kněží,

však zástupy se z nezadržitelné síly
tak přesně na pravo i levo rozdělily,
že na podružnostech jim příliš nezáležel.

Ples občas ozve se, však hned se zahltává,
jsou všichni sklíčení, kus chleba stal se heslem
a v ocenění do primitivnosti skleslém
lup nehorázný pravým hrdinstvím se zdává.

Tak děsně zátopa se rozpoutala dravá,
že hrubý klacek nazývá se spasným veslem,
a tolik ulpíváme zisku na připeslém,
že srdce nerozezná, co chce pustá hlava.

Je lidský život pídí, jsme tu chvíli pouhou
a ženeme se řekou k zániku a k moři,
ať v klamu blaživém, ať v kormútlivém hoři,
však děje-li se losos proti proudu vody
a vůle silná tuhne z každé nevýhody,
pídí krátká zdá se milí nekonečně dlouhou.

J. Slavici:

Pop Tanda.

(Z rumunštiny přeložil Jos. Špachta.)

(Pokračování.)

Potom přišly jiné neděle. Ale otec Trandafir pohořel s kázáním. Již první neděli neměl, komu by kázal. Počasí bylo trochu deštivé a lidé zůstali doma. Jindy bylo krásně a tu bylo jim líto, za tak krásného počasí seděti v tmavém kostele, opustití teplé, příjemné sluníčko. Do kostela přišla jen nějaká stará babka, nebo nahluchý dědeček. Často byl v kostele s otcem Trandafirem jediný Kozonak, jeho kostelník. Takhle by k cíli nepřišel.

Jiný člověk by se byl dal tím odstrašiti, ale otec Trandafir ješt jako koza v zelinářské zahradě. Vyženeš-li ji vrátky, vlez tam plotem; ucpeš-li plot, přeskočí jej a nadělá ti ještě více

škody, protože ti poškodí přístřešek na plotě. Ale aby Pán Bůh zachoval otce Trandafira, nebo jest to muž dobrý!

„Počkejte!“ pravil, „nejdete-li vy ke mně, půjdu já k vám.“ A začal obchůzku. Po celý Boží den se mu huba nezavřela. Kdekoli lidi zastihl, všude uděloval jim své spasitelné rady. Na poli setkali se s popem; na vrchu setkal se pop s nimi; když sešli do údolí, byl tam pop, když zašli do lesa, našli tam popa. Pop v kostele, při pohřbu, na svatbě, u souseda: byli by musili utéci ze vsi, kdyby mu chtěli ujít. Kdekoli je potkal, hned je zasypával svými radami. — Tak to trvalo asi rok. Lidé ho z počátku poslouchali rádi. Lichotilo jim, že pop s nimi přátelský hovoří a přisvědčovali jeho dobře míněným radám, ale to bylo také vše: dověděli se, co by měli dělati, ale nedělali, vše zůstalo při starém. To ovšem popa nemálo mrzelo. Od nějaké doby ustal se svými moudrými radami. Nebylo ve vsi člověka, na něhož by byl nevyžil celou svou moudrost: neměl již co mluvit.

„Takhle bych ničeho nepořídil,“ řekl si zase kněz. S pouhou radou to nejde musím začít s něčím ostřejším.

A začal s posměchem. — Kde koho potkal, hned ho zahrnul jízlivým výsměchem a štiplavými žerty. — Šel kolem domku, jehož střecha byla děravá. Ihned spustil na majitele: „Ale jsi ty chytrý, důmyslný člověk. I ve střechě jsi nadělal oken. Jest viděti, že máš rád světlo a Boží sluníčko.“

Potkal ženu, jejíž košile už dávno neviděla vody a mýdla. „Jáčku, kdy pak jste začaly nositi košile soukenné?“

Zahlédl dítě již dávno nemyté: „Poslouchej, ženo, musíte mít doma mnoho povidel, že se jimi děti tak zamažou.“

Spatřil muže hovívajícího si v chládku. „Pomáhej Pán Bůh! Jest viděti, že práce jest ti nade všechno!“ A když muž chtěl vstati, prosil ho, aby se z práce nevytrhoval, že má děti.

Tak počal a tak pokračoval. A přivedl to tak daleko, že se mu lidé vyhýbali na míli cesty. Báli se ho jako ohně a moru. Ale co bylo ještě horší: po všem tom vtipkování došel jenom toho, že mu lidé dali jméno: „Pop Tanda“.*)

A „pop Tanda“ zůstalo mu na vždy.

Pravda ovšem, že jeho štiplavé žerty jen někdy se lidem nelíbily: ani jedinému se nelíbilo, když jiní smáli se jemu, ale za to každý milerád se posmál s popem jiným. Takoví už lidé jsou: každý rád osedlává kobylu sousedovu.

A tak se stalo, že otec Trandafir se znenáhla svými žerty osadníkům zalíbil. Ale tím mu bylo málo pomoheno. Nežli minul rok, pojezdil svými vtipy všecky vesničany a nebylo již nikoho, komu by se mohl posmívat, nebo na konec smáli se i ti, z nichž si žerty tropil. Teď nezbývalo, než aby ves počala si tropiti žerty z popa; minuly dva roky a za celou tu dobu nepřivedl otec Trandafir vesnici ku předu ani o tolik, kolik jest z ruky do úst. Za to ale stali se vesničané tak přemoudřelí a posměvační, že stáli celé dny v menších, větších zástupech a udělovali si na vzájem moudré rady, nebo si tropili posměch ze svých bližních.

*) Tanda — mluvka, flachal, flučhuba.

Byl to zjev podivuhodný: všichni věděli, co by jim bylo ku prospěchu, jeden se vysmíval druhému, že dle toho nejedná, ale všichni dohromady neodstoupili od svého dosavadního lenošivého života ani o krok.

Nemusilo to otce Trandafira mrzeti? Ba musil se hněvati, velice hněvati.

A on se také rozhněval a počal nyní lidi plísňiti a hubovati; chtěl dosíci hubováním toho, čeho nemohl dosíci ani radami, ani výsměchem.

Jakmile někoho potkal, hned se do něho pustil a vyčinil mu důkladně.

Ale to si lidé dlouho líbiti nedali. Z počátku nějaký čas to strpěli, ale později počali mu odpovídati, aspoň po tichu a po straně, na konec pak, vidouce, že pop počíná si příliš ostře, začali mu nadávati.

Hned bylo po dobré shodě a čím dále, tím hůře. Osadníci se ozvali, že si nenechají ze sebe posměch tropiti a sobě nadávati a pohrozili popovi, že půjdou se stížností k biskupovi, že se zasadí o to, aby byl pop přeložen jinam. Otec Trandafir jako by na to čekal! To by se mu vymstili, kdyby mu pomohli ze Serečeni: teď se do nich pouštěl tím důkladněji a ostřeji.

A osadníci nezůstali při pouhé pohrůžce; sedli do vozu, zajeli k arciknězi a pak od něho k biskupovi.

V knize průpovědek o životě lidském jest jedno krátké naučení: že přátelé jsou nám mnohdy ke škodě, kdežto nepřátelé ku prospěchu. Otec Trandafir neměl tentokráte štěstí, aby mu jeho nepřátelé byli ku prospěchu. Biskup byl dobráček, duše šlechetná, hoden toho, aby všichni kněží na celém světě se za něho modlili. Zželelo se mu ubohého popa, dal mu za pravdu, a vyplísiv osadníky, propustil je s nepořízenou.

A tak pop Tanda zůstal i na dále v Serečeni.

Obyčejně jedno neštěstí nepřichází samo, nýbrž přivádí s sebou, nebo následuje brzo po něm jiné. Bývají pospolu jako světlo a stín.

Otec Trandafir měl již tři děti, a když se vrátil od biskupa, zastal ženu na lůžku. Nadešla čtvrtá radostná událost rodinná. Bylo mu trudno u srdce: žena nemocná, tři děti malé a čtvrté u prsu, chalupa na rozboření, takže spárami ve zdích se vtíral sníh do příbytku, krb na spadnutí kouřil po celém obydlí, střecha dřavá, sýpka i kapsa prázdná a duše plná zármutku.

Otec Trandafir nevěděl, co si má počíti. Kdyby byli jiní v tak smutném postavení, byl by věděl pro ně radu i pomoc, ale sebe sama potěšiti nedovedl. Stál dlouho u kahance, který osvětloval slabě nuzný příbytek.

Všecky děti spokojeně spaly, usnula i nemocná žena, a má-li člověk zármutkem stížený bděti uprostřed těch, kteří klidně spí, tu bývá mu ještě smutněji. Ti, kteří tu spali, byli jeho miláčkové, miláčkové, za jejichž štěstí byl on odpověden, miláčkové, k vůli nimž žil, jejichž láska ozařovala a oblažovala život jeho. Myšlenkami svými zalétal do minulosti a budoucnosti a tuto

budoucnost nedovedl si představití leč v barvách nejsmutnějších. Jeho děti, jeho žena, co s nimi bude? Nemohl se domysleti jedině, spásné myšlenky, jediného prostředku, který by mu v hrozně jeho tísni ulevil, zdálo se mu, že na celém Božím světě není ničeho, co by ho mohlo potěšiti nadějí na vysvobození.

Druhého dne byla neděle. Otec Trandafir odebral se časné z rána do kostela k jitřním službám Božím.

Jako mnozí lidé i otec Trandafir nikdy si dobře a jasně neuvědomil, co dělal. Byl knězem a byl jím rád. Rád zpíval, četl písmo sv., poučoval křesťany a dával jim dobré rady, aby potěšil zarmoucené a napravil chybní a pobloudilé. Dále však nemyslel. Kdyby se ho byl někdo otázel, chápe-li velebnost a svatost vznešeného povolání svého, snad by se byl potichu usmál tomu, co obyčejně člověk počíná chápati až teprve v dobách těžkých a zlých. Bývá již tak, že člověk, vyzkoumav svým rozumem mnoho věcí tajemných, klade totéž měřítko na celý svět a nechce již věřiti tomu, čeho rozumem svým nechápe, čemu nerozumí. Než ne vždy myslí člověk. Jsou příhody a události, při nichž rozum zůstává takofka státi: v neočekávaném velikém nebezpečí, z něhož neviděti žádné záchrany, v nenadálé veliké radosti, kdy neznámo, odkud přišlo štěstí tak náhle, v návalu myšlének zmatených, v nichž není žádné spojitosti a souvislosti, tehdy, když dospěl člověk tam, kde možnost přechází v nemožnost, kdy si neví rady ani pomoci, přestává mysliti, aspoň vědomě.

Otec Trandafir vstoupil do kostela.

Tentokráte pojala ho jakási nevysvětlitelná bázeň; popošel několik kroků, zastavil se, zakryl obličej oběma rukama a dal se do pláče, plakal, vzdychal hořce, usedavě. Proč plakal? Před kým plakal? Ústa jeho pronesla jen čtyry slůvka: „Všemohoucí Bože, pomoz mi!“ Doufal, že tato prosba, již tak vroucně vyslovil v zoufalství svém, přinese mu vytouženou pomoc? On nic nedoufal, nic nemyslel — vyslovil ji maně, téměř nevědomky.

(Pokračování.)

Karel Bohdan Ort:

Šla bída světem.

I.

Šla bída světem divě všude štvana —
vyzáblé dlaně — mdlý byl její ret,
vrásčité čelo — tělo samá rána —
a slzi pln byl smutný její hled.

Ústřiky všude — nikde stín té lásky —
jak slyšel kdo ten úpěnlivý hlas —
psa za ní vyhnal — zlolajné ty chášky
jim chtěl ji dát až k smrti na pospas.

Kam všude přišla — odevšad jí láli —
 jak neměla by v tomto světě žít —
 krvavou ranou tělo její štvali
 a věčně jí až k smrti chtěli bít.

Do města přišla — v této svaté zemi —
 lidí tu mnoho z kraje z daleka —
 Bída již syta ústrky i všemi —
 nic nediví se křivdám člověka.

Ji každý odbyl — ústrky měl pro ni
 a Ona mlčky kráčí v širou dál —
 bolná jen slza z očí se jí roní
 a skrání cestu — kterou svět jí hnál.

I vyšla ven a bloudí tmavou noci —
 hledá — kde hlavu svou by sklonila
 a kráčí sama — lidské bez pomoci —
 jež kletbu na ni věčně vstavila.

Šla smutna světem — kudy všudy spěla —
 kam chůze krok se tiše její hnul
 krvavá krůpěj slzí hned se skvěla
 a smutek všady — žal jen zavanul.

Tak dlouho šla — až přešly věky celé —
 jí úděl krutý životem byl dán —
 to slunce lásky — paprsky ty skvělé —
 ni jeden snad jí neměl být přán.

Až jednou přišla v zem — již svatou zvali —
 tam kroky její maně stanuly —
 jí smutno bylo — vždyť jí věčně štvali —
 jí slzy vždy jen z očí kanuly.

Už byla syta toho putování —
 umřít již chtěla pro svět na věky —
 zbavití sebe krutých běd a lání
 v kraj spěti cizí — v lepší — daleký.

Však marné tužby — trpět zas a znova —
 toť její úděl věčně se jí zdál —
 jí nemá plát ta láska velká mnohá —
 již jinému snad Bůh sám v srdce dal?

Tak smutna zase v tichém zadumání
 se v domek malý, nízký plahočí —
 tvář její jasní — v tichém, pousmání
 jí radost stoupá náhle do očí.

Nebeské zjevy — rajský slyší zpěv
toť divné zvěsti z neznámých jí krajů —
a blaho teplé rozlilo se v snech —
že víc již nemá velikých svých žalů.

A dovnitř stoupá — ozářená leskem —
hle, co tu vidí — nemluvnátko malé —
zas zdá se šťastna s tichým bolem steskem —
i slzy září v oku — vyplakané.

Ó, Dítě malé, ubohé zde snící —
Tvým ložem tvrdé dřevo ve jeslích —
pichlavá sláma plénkami je Tvými —
jež Tebe bodá do ručiček Tvých.

Kdo bídy větší kdy jen v světě zřel —
má bolest ničím nezdá se mi již —
a „Bída“ kleká — Její ret se chvěl
u Bídy větší — bol svůj utišíš.

Vlasem se dotýká něžného tilka
chladem jež chvěje se půlnoci —
u něho šťastná tak prožitá chvílka
cítí, že může jí pomoci,

Robátko malinké vzbuzeno ze sna —
dotekem Neznámé — na ni tu hledí —
očka k ní upírá radostná — hezká —
o bolu „Bída“ již ani víc neví.

Ručku k ní pozvedá — žehná jí v strasti —
ručkou se dotýká vrásek těch čela —
Slzy jí utírá — bol mění v slasti —
zahání chmury jí — které dřív' měla.

Okraj teď jesliček zlíbala tiše —
v radostném ve chvatu po dlouhé chvíli —
opouští místo již — láska kde dýše —
kde se jí dostalo útěchy — síly.

Dále zas světem šla s jasněnou lící —
vždyť měla útěchu ve době béd —
robátko v jesličkách tiše tam snící —
v cestu jí žehnalo v nevďěčný svět.

Dr. Rudolf Zháněl:

President Masaryk — náš vzor.

Několik myšlenek.

Předneseno vojínům v Levoči (Spiš na Slov.) dne 7. března 1920.

Památný den slaví dnes republika československá. Od nebetyčných Krkonoší až ke srázným Tatrám, bělostným ledem a sněhem zavátých, od šumného Českého Lesa až k dumným Karpatům, od rovin Labe a Vlsy až k luhům Dunajským — všude vzpomíná se dnes muže, který prací a energií svou vydobyl nám dávno vytoužené svobody, — našeho milého prvního presidenta svobodné samostatné republiky československé, Tomáše Garigua Masaryka.

Po čem po více než 300 let toužila pokroková duše lidu československého, to stalo se přičiněním tohoto silného muže skutkem, národ náš setřásl kovová pouta otroctví a vstoupil vítězně do řad národů volných, rozhodujících svobodně o svém osudu. Naši slavní buditelé se zasloužilým Dobrovským v čele přáli si jen, aby se zachoval náš krásný jazyk československý, naši předkové volali úsilovně k sv. Václavu, by nedal zahynouti jim i budoucím. A tuhle plní se nad očekávání nejen přání jejich, nýbrž stává se daleko více: starobylá říše českomoravsko-slezsko-slovenská povstává ve staré své rozloze a mohutnosti znova.

Mimoděk noří se v této posvátné chvíli pohnutý duch náš do dávné minulosti, kdy mohutný strom československý se všemi větvemi svými: Slováky, Moravany, Slezany, Čechy stál pevně, oddoláváje statně krutým náporům nepřátel. Bylo to v 7. stol. po Kristu. Od Urálu přivalil se národ silný a divoký, Avaři, který mocným nárazem oťrásl všechny říše středoevropské. Doposud mírumilovný národ československý postavil silné vojsko, vůdcem byl muž statečný jménem Sámó. Avaři byli poraženi v bitvách krutých, těžkých a krvavých. Potom nejen Češi, Moravani, Slezáci, Slováci, ale i Slované v zemích zadunajských, v Rakousku, Štýrsku, Korutanech a západních Uhrách vyvolili si ho za vládce a spojili se v jednu velikou říši slovanskou.

Smrtí Sámovou zahynula veliká říše ta. Znova obživila zase za Svatopluka po více než 200 letech. Právem považujeme Mojžírovce Svatopluka za Slováka, neboť sídlem jeho byl slovenský Velehrad a Děvín. Němci, nechtějící v sousedství svém trpěti tak mocné říše slovanské, zavolali si na pomoc Maďary, národ divoký, který nedávno před tím usadil se v rovinách uherských. Nesvorní synové Svatoplukovi, místo aby obhajovali vlast, svářili se mezi sebou, a tak zahynula před více než tisíci lety zase ta mnohoslibná říše velkomoravská.

Větve národa československého, které více než tisíc let byly násilně od sebe odtrženy, podařilo se po tisícileté odluce spojití zase Slovákovi, Tomáši Garigue Masarykovi. Tak stal se Masaryk osvoboditelem československého národa. Tímto slavným činem postavil se do řady největších mužů celého národa. Je vykonavatelem závěti Jana Amosa Komenského a do-

vršítelem snah pokolení buditelského, zejména Palackého, Riegro, Havlička Borovského.

Náš president Masaryk je mužem neúporné práce. To ukáže nám dějepisný nástin jeho života.

President Tomáš Masaryk je rodem Slovák. Jeho otec Josef Masaryk byl Slovák z Kopčan na Slovensku, matka byla z rodiny hanácké, poněkud poněmčené v Hustopeči. Otec byl panským kočím, později drábem. V Hodoníně narodil se mu syn, a protože to bylo 7. března, na den sv. Tomáše Akvinského, dostal jméno Tomáš. Dětství své prožil Masaryk v několika osadách úrodné jižní Moravy, tak zejména v Mutěnicích, v Čejči a Čejkovicích, kde chodil i do školy. Tam ministvoval, také býval ve škole premiantem. Když pan děkan hochy při zkouškách několikrát vyznamenal, nebylo potřeba dlouhého přemlouvání a rodiče dali Tomáše na nižší reálku v Hustopeči. Na škole té, ovšem německé, jak byly tenkrát skoro všechny školy na Moravě, navštěvoval Masaryk dvě třídy, kterých bylo třeba jako přípravy do ústavu učitelského. Měl se stát učitelem. Masarykovi bylo tenkrát 13 let, do ústavu učitelského přijímali se však hoši teprve 16letí. Proto ho vzali rodiče domů, kde pomáhal otci při práci, učil se hudbě a pomáhal učiteli ve škole. Ale rodičům omrzelo se dlouhé čekání, proto vyhledali synovi řemeslo. Matka odvezla ho do Vídně k rodině, u které kdysi sloužila a která měla dle jména „umělecké zámečnictví“. Tam místo učení vlastně nádeničil, — stál jenom u stroje, který vyráběl podkovy. Když mu spoluučení ukradl knihy z reálky, a zejména atlas, který byl jeho jedinou radostí a potěchou, zastesklo se Tomášovi po domově a vrátil se domů k rodičům, do Čejče. Tam učil se u panského kováře a měl se stát podkovářem. Jednou, když šel v kovářské zástěře s putynkami pro vodu, potkal ho bývalý jeho profesor z hustopečské reálky, Ludvík. Vzpomínaje na jeho schopnosti, litoval snaživého hochy, šel k jeho matce a domlouval ji, proč tak nadaného chlapce dávají na učení. Na radu jeho dali rodiče Tomáše k jeho otci do Čejkovic na učitelskou praxi.

Tak stal se Masaryk učitelským mládencem, učil ve škole, ale doma také nezahálel. Jako dříve při stroji ve Vídni obíral se v prázdné chvíli knihami, tak nyní učil se pilně hudbě, francouzštině a latině. Velikým příznivcem snaživého jinocha byl Čejkovský kaplan Satora, který učil ho latině a přiměl k tomu, aby roku 1865 udělal přijímací zkoušku do německého gymnasia ve Strážnici.

Zkoušku tu složil Masaryk snadno, šel pak po prázdninách do Brna na německé gymnasium. Českých středních škol tehdy ještě nebylo. Tam kromě povinných předmětů učil se u katechety Karla Šmidky, českého filosofa a spisovatele, našemu mateřskému jazyku, češtině. Rovněž studoval horlivě i jiné slovanské jazyky, zejména polštinu. Jednou místo úlohy české odevzdal úlohu v jazyku polském. Gymnasium nedokončil Masaryk v Brně, nýbrž šel r. 1869 do Vídně, kde zase naučil se iak plynne rusky, že mohl dávat hodiny v ruské rodině.

Universitu navštěvoval Masaryk ve Vídni, kde byl r. 1876 promován na doktora filosofie. Všechna studia svá vykonal s vyznamenáním, ačkoliv musil vydržovati se sám soukromými hodinami, neboť chudí jeho rodiče nemohli ho ve studiích podporovati. Neúpornou prací svou dosáhl přes všechny překážky poměrně brzo cíle svého, doktorátu filosofie.

Byl potom nejprve docentem filosofie na universitě ve Vídni, r. 1882, když byla v Praze zřízena česká universita, byl na ni povolán za mimořádného profesora. Svými přednáškami a svými spisy vychoval si Masaryk u nás celou řadu vděčných žákův.

Ač práce jeho nebyla uznávána mnohými stranami, pracoval Masaryk neúnavně a trpělivě dále za svým cílem. Když vypukla válka odebral se za hranice a tam neúpornou organizátorskou svojí prací dobyl nám toužené samostatnosti. V době té dal nám také vzor *odvahy nebojácné, vytrvalosti smělé, obětavosti radostné*.

Na počátku světové války, na podzim r. 1914, kdy u nás jen tajně a nesměle se snilo o české svobodě, odchází profesor Masaryk ze své vlasti za hranice, aby svojí obětavou prací učinil český sen o svobodě skutečností. Nedbá toho, že v Rakousku stává se psancem, že rodina jeho je tu vystavena krutému pronásledování, že mluví k národům, kteří dříve neznali nás ani dle jména snad, nýbrž odvahou nebojácnou, vytrvalostí smělou, obětavostí radostnou navazuje styky s cizími vládami, přesvědčuje, že zánik Rakousko-Uherska a osvobození utlačovaných národů jest nejen v zájmu velmocí, ale i v zájmu lidství. Za tím účelem koná Masaryk, ač není pozeňován pozemskými statky, a leckdy jest mu snášeti i bídu, veliké cesty. Byl ve Francii, Anglii, Itálii, Rusku, ba objel ve službě národa celý svět, přes Sibiř do Japonska a do Ameriky. Neznáme všech stanic této obětavé pouti jeho, ale to víme, že bylo mu zkusiti i mnoho těžkých chvílí. Byly to okamžiky úzkosti, kdy zdálo se, že všecko jest ztraceno, že marné jsou všechny jeho šlechetné snahy. Doma pak vídeňská vláda užívala všech prostředků, aby jemu a jeho věrným vlasteneckým pomocníkům zostudila poctivé jméno mezi národem. Hrozila mu a spílala, klevetila na něj a posmívala se mu, snažíc stále vetřít se mezi národ a osvoboditele.

Masarykově vzácné odvaze, neutuchající vytrvalosti a nadšené lásce k vlasti podařilo se vykonati to, co daleko předčilo všechny sny nás všech. Naši staří jen s touhou a horoucností mluvili o blanických rytířích. Tam v milé vlasti naši české ne-daleko starobylé Vlašimi tyčl se k nebesům ztepilá ta hora, ku které upřímný Čech vždy hleděl se zanícenou vroucností. Až bude milé vlasti naší nejhůře, až zkruší ji nepřátele ze všech stran, až zdáti se bude, že národ náš československý má býti zdeptán a rodná půda naše roznesena, koňskými kopyty; tenkrát vyrazí z posvátného Blaníku sv. Václav a za ním celá nepřehledná řada chrabrých rytířů, kteří osvobodí vlast od své-řepého nepřítele a dobudou nám vytoužené svobody.

Našemu prvnímu presidentu přísluší v pravdě ta chvála, že probudil národu našemu blanické ty rytíře. A těmito blanickými rytíři jsou **naši čaští legionáři**, kteří krví svou dobyli nám naši svobodu.

Kolébkou této naší **československé armády** je svatá Rus. Tam již dne 28. září 1914 několik set zanícených hlav, "věřících v osvobození národa, sestoupilo se a utvořilo "československou družinu". "Družina" vzrostla na brigádu, po ruské revoluci na divisi. Světovou slávu vydobyla čs. ruská brigáda českým zbraňím svým skvělým vítězstvím u Zborova. Nezapomenutelnou zůstane v té době našim čackým ruským hochům návštěva Masarykova. Nabádal a povzbuzoval je: "Pečujte o to, abyste udrželi svou mravní převahu, kterou u nás již v Rusku poznali." Následuje potom výprava dvou oddílů přes Archangelsk a Murman do Francie, a konečně po bolševickém převratě proslavená anabase asijskou dálavou do vlasti, která není vlastně ještě ani skončena.

Téměř současně organisovali se ve vojenský sbor naši kolonisté ve Francii, kde za vedení malíře Kupky utvořen v cizinecké legii zvláštní československý oddíl, který vyznamenal se v bojích u Arrasu a jiných. Jádrem samostatné československé armády ve Francii, doplňované zejména ze zajatců, byly dvě výpravy dobrovolníků z Ruska. I tyto junáky navštívil Masaryk, povzbuzuje nadšení pro svatou věc vlasti.

Větší obtíže bylo Masarykovi překonatí v Italii. Za to vrostly a zmohutněly tyto legie takřka přes noc. Piave a Dose Alto jsou dvě jména, hlásající statečnost a vítězství československých italských legionářů.

Ale až i. v Americe našel bystrý duch Masarykův nové vydatné spojence. Již r. 1916, kdy Spojené státy byly ještě neutrálními, zahájili krajané, žijící v Kanadě tajný nábor pro kanadskou armádu; utvořil se zvláštní československý oddíl, který odjel do Anglie a účastnil se bojů ve Francii.

Chrabří legionáři nazvali Masaryka svým "tatičkem". Masaryk přišel jako bratr k bratřím, bratry je také nazýval, povzbuzoval, organisoval, působil nejenom slovy, ale i příklady, snášeje s nasazením zdraví a života všechny svízele, jaké pohnutá doba s sebou nesla. On vdechl našim legionářům své heslo: "Nekrást a nebát se!" S heslem tím bojovali, umírali ale také vítězili.

Mnóhé a četné překážky stavěly se tedy Masarykovi na odpor, ale jeho odvaha nebojácná, vytrvalost smělá, obětavost radostná přece konečně zvítězila.

Masaryk, který roku 1914 jako psanec překročoval hranice, zneuznán a přezírán, vrátil se po čtyřech letech roku 1918 jako první president Československé republiky do vlasti za ohromného nadšení a jásotu osvobozeného národa, který v něm vidí svého osvoboditele a s důvěrou svěřuje se jeho vedení pro další život

President Masaryk, který vytvořil naše českoruské legie a tolik s našimi legionáři obcoval, ukázal také **vzácné porozumění pro vojína.**

Dne 28. března 1919 navštívil, provázen náčelníkem své vojenské kanceláře, důstojnické a poddůstojnické kursy „na Hládku“ na Hradčanech a pronesl tu pozoruhodnou řeč. President Masaryk je psycholog a proto ukázal ve své řeči, jak musíme se zbavit všeho kastovníctví, otrockého systému, ale *kázeň musí zůstat*. Hlavní důraz položil president na vzdělání a přetvoření vojáků na lidi myslící. Právil:

„Velice si vážím vojenského vzdělání. Dnes voják je odborníkem. Nejen důstojníci a nejvyšší důstojníci, ale i voják. Náš voják musí mít ideu, musí mít — nebojte se toho slova — ideál, a jen idea, ideál, vás všechny spojí. Bez přesvědčení, proč sloužíte, bez takového přesvědčení je moderní voják, moderní armáda nemožná. Bez přesvědčení a ideje nebudete chrabřími. I slabší člověk, když má ideu, cíl určitý, dovede být silným a chrabřím v nebezpečí. . . Vzpomeňte na známý výrok anglického vůdce: Důvěřujte v Boha a mějte prach suchý . . . Rozumí se samo sebou, že zejména vzdělávací činnost v naší armádě musí být vedena velmi intenzivně. . . . Naše armáda musí být školou. . . Voják nesmí zahálet. . . Mozek také musí mít nějakou potravu, musí pracovat. . .“

* * *

Masaryk jako myslitel snažil se vždy proniknouti k podstatě všech věcí, proto nespokojoval se vědou, která nedovede odpovědět na všechny otázky, nýbrž pozoroval život, svět a vše

pod zorným úhlem věčnosti.

Náboženství je Masarykovi životním problémem. V náboženství vidí to, co vnitřní život lidský povyšuje a očišťuje, rozvíjí v něm touhu po dokonalosti, co dává nám vznešenější obsah a vyšší smysl.

„Náboženství,“ — tak píše náš president v knize „Sebevražda“ 122 n. — „jmenovitě myslím na náboženství monotheistická, — dodává člověku vírou v Boha a nesmrtelnost ve všech okolnostech života útěchy, ve všech protivenstvích naděje, a posiluje jeho lásku k lidstvu. Proto je člověk nábožný za všech okolností života veselý, jeho víra, jeho přesvědčení a jeho jistota poutá ho nejen k nebi, nýbrž zároveň k zemi, k životu.“

„Ubývá-li nábožnosti, ubývá-li moci církve, ubývá také útěchy, naděje a radosti ze života. Někteří duchové mohou sice, jak se domnívají, správně, dobře a krásně žít bez náboženství. Ale přece to není vlastně než klam . . .“

Ve svém spisu, „Svoboda svědomí“ str. 28 píše Masaryk: „Já nejsem protivníkem náboženství, a konstatuji to! Nebyl jsem ve svém životě ani vteřinu atheistou!“

Masaryk je veliký náboženský myslitel. Kéž i my se nad jeho myšlenkami často a hluboce zamyslíme!

* * *

Bratři legionáři, mezi nimiž náš president Masaryk žil a svízele snášel, mluví o něm s nadšením, a dali by duši za svého tatíčka. Jeho slova byla a jsou jim zákonem, pro českosloven-

skou věc není jím nic obtížného. I my všichni rádi od nich přejímáme název „tatiček Masaryk“, kterým nebyl dosud žádný z vynikajících mužů českých poctěn.

Hle, tak stojí před námi ten kmet 70letý, jehož 70. narozeniny dnes slavíme. Je velikým tvůrcem svobody národa, jasným ideálem pracovitosti neúmorné, odvahy nebojácné, vytrvalosti smělé, povinnosti věrné, obětavosti radostné, pravé lásky ku vlasti, která neztrácí se ve slovech, ale svítí ve skutečích!

Nyní, bratři, víte, proč máte ctíti a v čem následovati našeho presidenta.

Budíž jemu, našemu prvnímu presidentu svobodné samostatné republiky československé, Tomáši Masaríkovi, čest a nehynoucí sláva!

Prof. Václav Hübner:

Historické poznámky matematické.*)

(Věnováno 25 letým narozeninám zesnulé dcerušky Mařenky.)

Tvar znamének v matematice užívaných ustálil se teprve po vynalezení knihtisku. Znamení rovnosti = psávalo dříve tvarem ∞ , kterýž připomíná první písmenu slova aequalis, rovný, a zavedeno do aritmetiky Recordem r. 1552, kdež se teprv více než 100 let později všeobecně ujalo; znamení + a — povstalo z *p* a *m*, začátečních to písmen slov plus (piu) a minus (meno), a vyskytují se zcela obecně již u Stifela (1544), ač již r. 1489 v početní knize Widmannově se shledává. Znamení nerovnosti $\leq$ zavedl roku 1631 Harriot. Znamení $\times$ zavedl Oughtred (1631), tečku . Leibnitz (1672). Čárka zlomková, k níž vedl indický způsob značení zlomků, vyskytuje se ponejprv na západě ve spisech Leonarda Pisánského, kterýž od r. 1202 jal se indicko-arabské umění počtářské do Itálie převáděti a pro větší jasnost mezi čitatele a jmenovatele počal klásti čárku, aby spojení obou čísel naznačil; druhý symbol : pochází od Leibnitze, který v listu ze dne 21. července 1690 o něm ponejprv se Hugensovi zmiňuje. Mocnění a^b označovalo se původně tím způsobem, že se kladl faktor (činitel) *a* tolikrát vedle sebe, kolik jednotek číslo *b* ukazovalo, takže $a.a = a^2$, $a.a.a = a^3$ atd., ač vedle toho záhy, zejména od Descartesových dob, ujalo se nynější označování, jež ponejprv se vyskytuje již ve XIV. století u Oresmea a zcela zřejmě r. 1520 u La Roche, pak Stifela, později, a to r. 1579, v algebře Bombelli-ho a u Stevina r. 1582 se opakuje v inálo změněné formě, konečně r. 1634 u Herigona, z něhož čerpal Descartes, Znamení odmocňování jest první tah písmene *r* (radix, kořen), tedy $\sqrt{\quad}$, a vyskytuje se v XVI. století a to (1585) u Stevina, ač s jiným významem vedlejší, a teprv u Herigona (1634) s nynější platností.

*) Poznámky tyto vybrány jsou z učebnice „Aritmetika“ od Ph. Dr. Boh. Bydžovského a z „Algebry“ od Th. Dr. Frant. Studničky.

Nauka o počítání *čísly zvláštními* v tom způsobu, jak se dnes provádí, má svůj původ u Indů, kde nalézáme prvé její počátky v prvních stoletích křesťanské éry. Bylo ovšem třeba dlouhých století, nežli se ujalo písemné počítání čísly zvláštními na ten jednoduchý tvar, jehož dnes užíváme (asi ve stol. XV.).

Původ počítání *čísly obecnými* (obecná aritmetika) jest mnohem pozdější.

U starých Řeků byly původně úlohy týkající se obecných veličin slovně vypisovány; později byly výrazy často se vyskytující nahrazovány zkratkami. Neobyčejně vyvinutý systém takových zkratk nalézáme u znamenitého matematika řeckého *Diofanta* (žil ve III. a IV. stol. po Kristu v Alexandrii, kolébce dnešní evropské vzdělanosti), jenž ve své aritmetice dospěl k výsledkům na tu dobu podivuhodným. Za pozdějších dob upadl *Diofant* v zapomnutí, teprve v XV. stol. znova a častěji vyskytují se v mluvě matematické zkratky a současně výkonná znaménka. V XVI. století konečně Francouz Vieta (1540—1603) důsledně provedl užívání písmen ve spojení s výkonnými znaménky a jinými symboly, takže jeho je třeba pokládati za zakladatele obecné aritmetiky (algebry).

V jeho knihách po prvé setkáváme se s matematickými vzorci psanými asi tak, jak dnes činíme. V jednotlivostech byl ovšem jeho způsob v pozdější době upravován a doplňován k potřebám rychle se vyvíjející matematiky; ve stol. XVIII. ustálil se i v podrobnostech způsob, jehož podnes užíváme.

Slovo aritmetika jest původu řeckého (arithmos = číslo).

Aritmetika obecná bývá nazývána také *algebrou*; zpravidla však se tímto názvem označuje nauka o rovnicích. To jest též veshodě s původem tohoto slova. Arabský matematik a astronom s počátku IX. století *Mohamed ben Musa al Chavarismi* sepsal podle indických pramenů knihu s názvem „*Aldžebur valmukabala*“. Slovo „*džebur*“ znamená převádění záporných členů na druhou stranu, takže má rovnice jen kladné členy; „*mukabala*“ slučování stejnorodých členů na obou stranách. Název jmenované knihy značí asi tolik, jako „úprava rovnic“. Neobyčejné rozšíření této knihy (hlavně v latinských překladech) způsobilo, že její titul znenáhla nabyl významu „nauky o rovnicích“ vůbec. Záhy byl tento název latinisován na „*algebra et almucabala*“ (ve XIII. stol.). Později byla druhá polovice názvu vynechána; od XVI. stol. užívá se jen názvu „*algebra*“.

Záporných čísel Řekové ještě neznali. *Diofant* alexandrijský na příklad vylučoval ze svých úloh takové rovnice, jež by byly vedly k řešení zápornému. Naproti tomu Indové znali již (v V. stol. po Kristu) rozdíl mezi čísly kladnými a zápornými; kladli je proti sobě jako „majetek“ a „dluh“, jako směr „napravo“ a „nalevo“.

V Evropě byl význam čísel záporných pochopen dokonale v XVI. a XVII. století. Vnucovala se sice čísla záporná stále při řešení rovnic, avšak záporná řešení byla zpravidla pokládána za nepřipustná; čísla záporná nazývána absurdními (t. j. protimysl-

nými) a smýšlenými (numeri ficti). Sám *Vieta* zásadně vylučoval záporná řešení.

Teprve *René Descartes* (filosof a matematik francouzský r. 1596—1650) poznal platnost záporných čísel a využil jich důsledně ve své „*Geometrii*“.

Všichni národové — až na malé výjimky — užívali a užívají soustavy desítkové. Vznik soustavy desítkové pochopíme, uvážíme-li, že obě ruce se svými desíti prsty vždy byly a dosud jsou nejjednodušším počítadlem. Náš způsob psaní desetinných čísel vznikl u Indů, rovněž naše číslice; obé dostalo se do Evropy skrze Arabů, pročez dosud nazýváme tyto číslice arabskými na rozdíl od římských. V aritmetice i v praxi užívá se číslic arabských a desetinného vyjádřování čísel důsledně teprve od XV.—XVI. stol.; před tou dobou převládaly číslice římské. Podivné jest, že *desetinné zlomky* tak přirozené a ze soustavy bezprostředně plynoucí pozdě se v aritmetice ujaly; neboť teprve roku 1585 vyšlo o nich první pojednání od *Simona Stevina*, kdež autor místo desetinné tečky klade 0 a další místa zvláště označuje čí-

(1)(2)(3)
slici do závorky vloženou; tak na př. číslo 12·345 píše 120 3 4 5. Teprve pozdější spisy, zejména *Beyera* (1619), *Herigona* (1634) a j., razily cestu tomuto vynálezu, s nímž těsně souvisí i soustava měr decimálních, o níž se taktéž již *Stevin* zasazoval. Desetinnou tečku zavedl pražský astronom *Kepler* (1576—1630).

Národ *Žalofů* v západní Africe počítá prý v soustavě dvacetičíslicové, takže užívá i prstů u nohou; když francouzský cestovatel du *Chaillu* vyzval tuzemce jednoho, aby mu ukázal na jednu 20, chtěl tento rychle žádosti té vyhověti, při čemž vy-
zdvihuje zároveň ruce i nohy do výšky, upadl; též *Aztekové* v Mexiku a *Indiáni* v Yukatanu užívali této soustavy, jejíž stopy i v Evropě, jako na př. u Francouzů, se vyskytují.

Číslice římské zobrazují nejen počítání na prstech, nýbrž jsou i svědectvím, že původně se jen do pěti počítalo a pak od šesti; jestiž tu v znacích I, II, III, IIII, V vyobrazeno: 1, 2, 3, 4 prsty, pak ruka rozpiatá s odděleným palcem.

Počítání *zlomky* je původu prastarého. U Egyptanů shledáme se se zlomky již počátkem 2. tisíciletí před Kr. v tak zvané početnici *Athmes-ově* (v památce písemné nazvané *papyrus Rhind*), jež obsahuje všechny čtyři základní výkony prováděné se zlomky kmennými, totiž se zlomky o čitateli 1, na něž všechny jiné zlomky byly převáděny. Znalost počítání zlomky utkvěla u Egyptanů na tomto stupni, v tomto způsobu rozšířila se do Řecka, od nich ji přijali Arabové, jichž prostřednictvím ji seznala Evropa, kde počítání kmennými zlomky udrželo se, hlavně v praxi, až do středověku. V době rovněž prastaré (první zpráva sahá do 3. tisíciletí př. Kristem) vznikly u Babyloňanů zlomky *šedesátinné*, jichž jmenovatelé jsou mocniny 60. V III. stol. před Kr. pronikly do Řecka, kde vytlačily z vědecké matematiky zlomky kmenné, jichž od té doby užívalo se jen v praxi. Touž cestou jako zlomky

kmenné dostaly se k národům západoevropským. Teprve v XV. a XVI. stol. začaly znenáhla ustupovati zlomkům desetinným.

Nauka o zlomcích obyčejných v tom způsobu, jak my jimi počítáme, vznikla u Indů; i jich způsob psaní zlomku je totožný s naším, až na zlomkovou čáru, již nepsali. Do Evropy dostala se indická nauka prostřednictvím Arabů.

V praxi obchodní nabyly zlomky desetinné dalekosáhlého významu po zavedení decimální měny, decimálních měr a vah (v XIX. století.)

Pojem neznámé veličiny a řešení úloh odpovídajících slovným rovnicím nalézáme již v početnici Ahmes-ově. Značně vyvinuta byla nauka o rovnicích prvního stupně s jednou neznámou u Diofanta a u Indů v prvních stoletích křesťanské éry.

Znalost mocnin náleží mezi nejstarší vědomosti matematické; je zjištěno, že již ve 3. tisíciletí před Kr. znali druhé a třetí mocniny čísel Babyloňané. Řekové po dlouhou dobu nezabývali se mocninami vyššími, než je druhá a třetí, teprve u Diofanta se vyskytuje neznámá v mocninách vyšších.

Vlastní nauka o mocninách a o počítání mocninami nalézá se teprv u Viety. Psaní mocnin způsobem nyní obvyklým první důsledně provedl Descartes. Exponenty lomené důsledně zavedl teprve Isák Newton (slavný matematik a fysik anglický 1643—1727.) Slovo „mocnina“ je překlad latinského „potentia“ (= moc).

První začátky počítání odmocninami shledáváme u Řeků, kteří se omezovali opět jen na odmocniny druhé a třetí. Totéž platí o Indech, kteří měli již velmi dokonalé předpisy pro určování druhých a třetích jak mocnin, tak odmocnin. Teprve Arabové počali se zabývatí (asi po XII. stol. po Kr.) vyššími odmocninami. Náš způsob odmocňování ustálil se teprve v XVIII. stol.

Rovnice kvadratické a jejich řešení znali již Řekové především ve tvaru geometrických úloh druhého stupně; jejich řešení byla v podstatě geometrická konstrukce. Aritmetické řešení bylo za doby Euklidovy nejspíše také již známo; zaznamenáno je po prvé ve spisech Heronových (Hero I. stol. po Kr.). Hojně kvadratických úloh řeší Diofant.

Význam imaginárních (pomyslných) čísel byl vystižen poměrně velmi pozdě. Bhaskara (nar. 1114 po Kr.) byl si dobře toho vědom, že záporné číslo odmocnit nelze. V XVIII. stol. bylo objeveno tolik důležitých vět, v nichž imaginární čísla měla hlavní úlohu, že kolem r. 1800 jich uznání je všeobecné.

K jich propracování a rozšíření zvláště přispěl německý matematik Jan Karel Bedřich Gauss (1777—1855).

Logaritmy vynalezeny byly téměř současně dvěma muži.

První z nich, Jošt Bürgi (Švýcar, 1552—1632, dovedný mechanik, žil po delší dobu v Praze, kde byl ve spojení s Keplem) vydal r. 1620 dílo „Arithmetische und geometrische Progress-Tabulen“. Dílo to vzniklo mezi lety 1603—1611. Druhý, Skot John Napier (Neper 1550—1617), vydal r. 1614 sbírku: „Descriptio mirifici logarithmorum canonis“; přesně a úplně byla nauka o logaritmu propracována v XVIII. a XIX. století.

První dekadické logaritmy vydal Henri Briggs (1556—1630), jeho dlo doplnil (r. 1628) Andriaen Vlacq. Velice přispěl k rozšíření logaritmů Slovinec Jiří Vega (1756—1802) velkými tabulkami desetimístnými: „*Thesaurus logarithmorum completus*“ (1794), jež náleží k základním dílům o logaritmech.

Výraz *logarithmus* pochází od Napiera; je utvořen z řeckého *logó* aritmos, což znamená: číslo poměr udávající.

Úlohy o *aritmetických* řadách vyskytují se již v počtenci Ahmesově, ale jsou původu patrně staršího. Součet čísel přirozené řady, čísel sudých a lichých, byl znám u Řeků velmi záhy (již snad v V. stol. před Kr.); součet řady geometrické vyskytuje se u Euklida.

Správné ponětí o řadách nekonečných vyvinulo se teprve v novověku (v XVII. až XIX. stol.).

Jednoduché zvláštní úlohy *kombinační* vyskytují se po různu již u Řeků; některé obecné vzorce znali Indové (tak Bhaskara ve XII. stol. po Kr. zná vzorce pro počet kombinací a permutací). Základ k obecné nauce o skupinách položil Leibniz. Větu binomickou znal bezpochyby již Michal Stifel (1554), také některé vlastnosti binomických koeficientů. Trojúhelník čísel pochází od Blaise Pascala (1623—1662).

Počet *pravděpodobnosti* vyvinul se na základě pravidel her náhodných. První úlohu o matematické pravděpodobnosti, o níž je zpráva zachována, řešil Galilei. Vlastní zakladatelé jsou Pascal a Fermat (1601—1665).

Nejdůležitější užití počtu pravděpodobnosti je t. zv. vyrovnávání chyb při pozorování každého druhu (zvláště však v astronomii, geodesii a statistice). Vedle toho dochází počet pravděpodobnosti užití při hrách náhodných a při pojišťování. Pojištění na život náleží k nejdůležitějším novodobým zařízením hospodářským, neboť zachraňuje jak jednotlivce, tak celé rodiny před nouzí a nedostatkem, které by nastaly nepředvídanou nehodou (zmrzačením, nemocí, úmrtím živitele). Vedle pojištění na život existují rozmanitá pojištění jiná.

Dělíme pojištění ve dvě skupiny: 1. pojištění věcné č. reálné (proti škodám), jako je: pojištění dopravní, proti škodám vzniklým požárem, krupobitím, dobytčím morem a j. v.

2. pojištění osobní, jako pojištění životní, úrazové, nemocenské, invalidní, pojišťování výbav atd. Zde zpravidla běží o pojištění určité sumy, po případě renty.

Povinné je pojištění: nemocenské, úrazové a pensijní pojištění úředníků státních i soukromých.

Tabulky úmrtnosti, jichž užívají pojišťovny, nejsou sestaveny na základě všeobecného sčítání lidu, nýbrž na základě statistiky, týkající se právě jen pojištěných. Tito pak přísluší převážnou většinou třídám středním, jichž úmrtnost se liší od úmrtnosti veškerého obyvatelstva. Roku 1907 vydány tabulky pro účely pojišťovací na základě materiálu poskytnutého 28 býv. rak. společnostmi (z českých se zúčastnila „Slavia“ a „Praha“); tyto tabulky začínají se znenáhla zaváděti.

Literatura.

NĚMECKÁ.

Weltliteratur. Eine Übersicht, zugleich ein Führer durch Reclams Universal Bibliothek. Von Adolf Bartels. 3 svazky. Nakl. Reclam v Lipsku, 1919.

Nikdo neupře, že získal si lipský nakladatel Reclam vydávaje již přes půlstoletí světoznámé červenavé sešítky „Universal Bibliothek“ velkých zásluh o rozšíření dobré i laciné četby zábavné, jakož i o zpopularisování věd. Neboť ve sbírce, která čítá koncem 1919 přes 6050 čísel, vydal nejlepší zábavné spisy všech světových literatur — odzíraje od německé, která je tu zastoupena dosti úplně. Z oborů vědeckých pak samozřejmě jest brán zřetel předem k duchům německým, ale pořízeno též mnoho překladů z vědátorů neněmeckých.

Dosud však neměl Reclam mezi svými sešity dějin literatury. A jest zajisté ojedinělý zjev mezi nakladateli všech kulturních národů, že jediný nakladatel mohl vydati dějiny světových literatur, který jest zároveň přehledem a vůdcem, jeho nákladem vydaných knih. Svazky tuto oznamované jsou čísla 6.04 6012 světoznámé „Universálky“.

Prvý svazek Bartelsovy „světové literatury“ pojednává co nejstručněji, takže mnohdy jest to pouhý výpočet jmen, o všech důležitějších zjevech starší, nové i nejnovější německé literatury. I při pouhém listování povšimne si čtenář s povděkem, že jest Bartels úplně objektivní a nikde neuráží katolíků, jak bohužel bývá zvyk u podobných spisů. Nezlehčuje katol. spisovatelů, ale lepší z nich uvádí a po zásluze oceňuje. Doba nová od 1848 až po naše dny rozebrána úplněji než dřívější období, což je jistě v zájmu všech přátel literatury. Vždyť o současné literatuře najíti spolehlivé zprávy, bývá často velmi těžká věc.

Druhý svazek (č. 6008—10) obírá se obšírněji literaturami franc. a angl., jež dělí v období starší a novější. Literatury menších národů jsou odbytý pouze výpočtem několika důležitějších jmen a kratičkým rozbořem. Naši české literatuře věnovány pouze čtyři strany. Snaží se psáti nestraně a podati správný obraz staršího i novějšího našeho písemnictví. Počiná Dalimilem a jmenuje ze staré české literatury Smilla Flašku z Pardubic, Štítného, Husa, Komenského, od něhož přechází ihned k Jungmannovi. Několika řádky snaží se vystihnouti význam Čecha a Vrchlického. Z nejnovějších jmenuje pouze Kvapila a Březinu (od Kvapila vyšla v „Universálce“ činohra: „Freie Wolken“).

Svazek třetí obsahuje kratičké dějiny vědecké literatury a knih praktické potřeby. Všimá si „pamětí, denníků, řečí, dějin, nábož. filosofie, počítáctví, přírod. věd., zeměpisu a rozmanitostí“. Ku konci každého svazku je podrobný seznam jmen.

Zajisté rozmnoží tato pěkná Bartelsova práce řadu přátel Reclama.
Ignát Zháněl.

Herdersche Verlagshandlung zu Freiburg im Breisgau. Auswahl Katalog. 1919. Stran VIII. a 368 sloupců. Lex. 8°. Cena 2.50 M.

Není sice zvykem referovati o seznamu knih, ale časy se změnily. Dříve dávaly se zdarma i sebe větší i nádherněji vypravené seznamy knih i jiných předmětů. Bylo tehdy snadno a nebylo spojeno se žádnými obtížemi pořídit si mnoho seznamů knih od nejrozličnějších nakladatelů. V Paříži zemřel r. 1885 velký přítel knih Jakub Lacroix, známý pod jménem Jakub Bibliofil; měl obrovskou knihovnu, v níž byla též bohatá sbírka velkých foliantů, do kterých byly svázány přečetné seznamy knih, především antikvariátních. Největší londýnský antikvariát Henry Bohn vydal r. 1848 katalog o 1448 stranách, jehož tisk a úprava vyžadovaly náklad 40 tisíc marek. Antikvář Quaritsch ve Florenci vydal r. 1887 katalog o 4500 stranách a o 40.000 číslech.

Je zajisté znamením doby, že dají si platiti nyní za katalogy i firmy jména světového jako Herder ve Frýburgu. Jest ozdoben 14 obrazy spisovatelů a ku konci je obsah věcí i jmen. Má osm filálék svého obchodu a ve Frýburgu je od roku 1801. Katalog tento čte se jako dějiny katolické

literatury, není odboru, v němž by něco nevydával. Herder vydal práce učenců, které vnikly do celého světa. Kdož by neznal Hefele, Hergenhöthera, Hettingra, Janssena, A. M. Weisse, Albana Stolze atd.

Při listování katalogu setkáváme se s mnohými známými, ale i se jmény, na něž jsme pozapomněli, anebo jichž vůbec neznáme. Čteme tu i jména našinců, jako Hejčla, Sandy, Vincence Zapletala. Lze se z katalogu všelicos zajímavého dozvědět.

Básně Emille Ringseisové jsou dle nynější kritiky lepší než známé Anety Droste Hülshoffové a přece ač vyšla první sbírka roku 1865 — dosud není žádné další vydání, druhá vyšla r. 1875 a dále nic, poslední r. 1898 — tedy všude jako u nás! — Uršulka M. Theresia Breme vydala biblickou studii o Ezechiášovi a Senacheribovi. — Jaké závidění hodné monografie vydal Belssel S. J.: dějiny úcty mariánské v Německu za středověku, v 16. a 17. století, poutě k Marii v legendě a dějinách. — Peschova dogmatika, ač má 9 svazků, vyšla již v 9 vydáních. Lehmkühlova morálka o dvou svazcích má již 12. vydání. — Schusterův biblický dějepis pro národní školy přeložen do všech evropských, ale i mnohých afrických i jiných zámořských jazyků. — Kepplerův spis „více radosti“ vyšel v obyčejném vydání ve 150 tisících, v jemnějším ve 78 tisících výtisků. — Wilpertova práce o „malbách římských katakomb“ stojí 4.50 M. — Spillmanovy romány vyšly i ve 24, Albana Stolze některé svazky i v 28 vydáních. Totof jenom nepatrná ukázka, že jest četba tohoto seznamu zajímavá i poučná. Ignát Zháněl.

SLOVENSKÁ.

Hviezdoslav: Krvavé sonety. Vydalo slovenské oddelenie pri ministerstvu školstva a národnej osvety 1919. V komisi B. Kočího a tiskem Ed. Leschingra v Praze. Str. 36 za 2 K 80 h.

Krásná knížечka úpravou, bohatá čistým uměním, psaná krví slovenského srdce, krví patriarchy slovenského národa - Hviezdoslav, mistr sonetu, napsal těchto 32 znělek v srpnu a září 1914, hned po zážehu velikého, světového požáru. Za války nemohla být sbírečka vytištěna, vždyť básník pojmenoval správně řezníky ty, kdož pohár srdce, vzácný must tepen, vláhu divotvornou kázali prolévat. — Básník odsuzuje vojnu, která je ničením lidských životů, jako povodeň rozmetá svět v hromadu plev a na zmar vyleje krev. Jemu je vojna posupným démonem, je vraždou národů, běsem, je bleskem Astartiným, je vichřicí ukrutenstva, v níž člověk stává se horším tygra, vždyť

„zapadá nie svlek: výkvet človečenstva,
života radost smrteľnej dočmury,
v prach purpur všet' ľudského dôstojenstva,
v ssutiny jasný palác kultúry. . .

„Čo krví stečle takto prívalom,
ježž pôsoblivé v žilách, v svaľach prúdy
skvost leta mohli vyvieť z každej hrudy,
pokroku slynúť rušňom — dvíhalom,
byť odčinom bied, bremien odvalom!
Čo ducha, budúca v ňomž svit sa budí,
v nič rozplynie sa s bojišťa tam čmudy,
pohasne navždy s božským zápalom!

Kolik tu bude předčasných vdov, sirot, a genij lidstva rozplokaný uchýlí se do věčného stínu. Furie hrůz táhnou k pólům, zsiná zohavená tvář Evropy, a původcové války neušetří ani Boha, zatahující jej do svých krvavých skutků, jakoby byl Martem anebo Baalem. Básník želí, že neaklonil do hrobu své staré hlavy dřív, než tyto mohyly přišly na lidstvo, a žehná těm, kdo nedožili se této hrůzy: „blahoslavení všeteč zosnuli!“ Nikdy nebylo lidstvo tak vzdáleno příkazů Kristových, jako nyní, nikdy tolik neposmívalo se Kristovu zákonu: miluj bližního jako sebe!

Není divu, že takto vidoucí a cítící básník volá lidstvu:

„Kresťanstvo tvoje — lož je, faľeš, mam!
Mlč o pohanoch! zle sa vyhováraš.

do Tatar, Vandal raz, Hun, hľá to stváraš,
sa v majstra vyučiac ich remeslám.
K oltárom lezeš, utieknuť sa v chrám;
však modlu na srdci, v jej službe hľadáš:
si ošemetník pred Bohem i tam! . . .

Nutno čisti a zamysliť sa. Hviezdoslav je v této sbírce více než starozákonním prorokem, více než antickým věštcem, je bolestně zklamáným synem Kristovým, je kazatelem i karatelem, je bolestně trpícím básníkem, jehož duši mučí nesmírné nestěší strašné vojny. Ano – čisti to nutno a zamysliť sa!

F. V. Peřinka.

Janko Jesenský: Zo zajatia. Básne. Nakladem „Tatran“ nakladatelského spolku v Turč. Sv. Martině 1919, 96 str. za 5 K.

Mladá teprva tiskárna martinská vydala tuto úhlednou knížku v krásné úpravě, na dobrém papíře a krásným tiskem. To nutno zdůraznit v době, kdy v Čechách vycházejí knihy na papíře špatném.

Básník Janko Jesenský, potomek staré zemanské rodiny turčanské (jeho předkem byl Jesenius popravený r. 1621 na staroměstském rynku) vydal r. 1908 první básnickou sbírku, ale po ní věnoval se jen novelle a humoresce maloměstské. Jako advokát v Bánovcích (ve stolici Trenčanské) byl povolán na vojnu, přešel do ruského zajetí a do legií, a na Rusi vrátil se zase k básni. Veršem psal své dojmy, bolesti i smutky, v Charkově, Berezovce, Jekaterinoslavi, Tambově, ve Voroněži, Kijevě i v Petrohradě, v Omsku i Jekaterinburku, tedy na Velké Rusi, na Sibiři i za Bajkalem. Převládá sonet, jehož je dnes ve slovenském písemnictví Jesenský vedle Hviezdoslava nejlepším pěstitelem.

Z knížky cítíte útrapy ruského zajateckého tábora, vášnivou touhu po domově, stesk po mladé choti v Bánovcích, smutek nad útrapami Slovenska i naději na konečné vysvobození z maďarských drápů, i bolest z nekonečného prolévání krve. Což divu, že básník volá:

Oj, Bože, který vidíš shora,
nalej už raz oleju
do tohto zbúreného mora . . .

Básník je kapitánem v ruských legiích, aby pomáhal osvoboditi vlast a těžce nese její unížení. Doufá v její z mrtvých vstání, doufá v ně pevně, ale přece ve vzkříšení je mu zatím těžko uvěřiti:

Až padne pokory kříž, který nesie ľud,
až vtedy uverím, že príde vykúpenie . . .

Je nejen Slovákem, je ven a ven Slovanem, jehož bolí ruský bolševism, kde pod rudým praporem podupány leží i prapory slovanské.

Byť i všechny básně nebyly plodem velikého básníka, z celé knížky vycítíte dobrého člověka, upřímného Slováka, nadšeného Slovana, přítele slovanského Ruska — ale hlavně bolestně citícího člověka.

F. V. Peřinka.

ČESKÁ.

Jan Tenora a Dr. Josef Foltýnovský, Bl. Jan Sarkander jeho doba, život a blahoslavení. K tristaletému výročí jeho smrti napsali. V Olomouci 1920. Nakladem matice cyrilomethodějské. 8°-str. 771.

Spis jubilejní v nejednom smysle slova. Uvádí nám na paměť největší ponížení, jehož se dostalo církvi katolické u národa českého — dobu před bitvou Bělohorskou a zároveň obět nenávisli českých protestantův, kněze mučedníka Jana Sarkandra.

Skládá se ze dvou částí. V první vypisuje mistrovským pérem přední pěstitel dějin katolické Moravy kanovník Jan Tenora dobu převratův politických a náboženských předcházejících smrti blahoslavenčovu. Připomíná na str. 12: „Neměl jsem stranických ohledů a nepříznivě zaujatosti, tak jako zase nechtěl jsem neoprávněných příkras. Pokud jen možno bylo, uchyloval jsem až k pramenům a sám nejvíce lituji, že nemohl jsem jich použiti měrou ještě bojnější, jak bylo mým úmyslem a přáním, a že ne-

mohl jsem si opatřiti ještě snad bližší údaje a zprávy; za nynějších poměrů je to skoro nemožno.“

Lid náš v Čechách i na Moravě náležel většinou ke straně podobojí. Strana tato hynula neodvratně zvláště na Moravě, vzdalujíc se původního učení, majíc nejhorší správu a nejhorší kněžstvo. Nad to u nás na Moravě neměla ani žádné organisace. Řím povolil na žádost císaře Maximiliana II. roku 1564 laikům kalich, ale to nemělo žádoucího výsledku; ka-lišníci se nikterak nevraceli do církve. Biskupové olomoučtí znamenajíce, že přijímání z kalicha nebylo již náboženskou potřebou, nýbrž stalo se zá-
stěrou všelikého kacířství, prostě je zapovídali.

Církev katolická na Moravě majíc pevnou organisaci, již za Stanislava Pavlovského (1579—1598) a ještě více za kardinála Františka Ditrichštejna (1599—1636) kráčela v před. Biskupové olomoučtí spravovali úplně samostatně svoji diecesi, neuznávajíc moci metropolitů pražského ani moravského. V poměru k zemi byli mimo stavy zemské. Pánem jejich byl král český jako markrabí moravský. Statky, které drželi sami a ony, jimiž vládli jejich manové, tvořily samostatné knížectví biskupství olomouckého.

Katolíci měli oporu také ve stavu praelatském. Byly sice kláštery počítány ke komoře královské, podléhaly podkomořímu co do správy svých statkův; král jim ukládal válečné daně, nezhádka zastavoval statky klášterní, ale byť i nebyly všechny kláštery na výši doby, přece mnohé kláštery se svými statky i svým působením podepíraly katolíky.

Kardinál Ditrichštejn ve své relaci z roku 1634 počítá 636 far ve svojí diecesi; Tenora načítal výše 300 far obsazených katolickými kněžími v době do roku 1620. Při tom ovšem podotknouti dlužno, že z ne-jedné z nich kněz sotva vyžítí mohl.

Mimo náboženství katolické bylo uznáno v zemi vyznání pouze pod-
obojí. Za tímto kryli se na mnoze lutheráni, tlačící se do země hlavně od severu.

Protestanství nabývalo moci a bylo udržováno od pánů. Neukládalo velikých povinností mravních, ale dávalo možnost rozmnožiti moc pánů uchycením církevní správy nad poddanými, bylo přijímáno tedy u mnohých pro vlastní prospěch pánů. Dovoľovalo jim, aby nutili k víře poddaného. V ohledu svobody svědomí přinášelo s sebou násilí, v ohledu národnostním poněmčování; germanisaci. Na Moravě šířilo se protestanství zprvu jen v městech německých, v Jihlavě, ve Znojmě. V polovici 16. století zachvácen byl jím také již venkov německý i český a z vyznavačů podobojí stávali se vyznavači augšpurské konfesse; lutheranství ovšem ve svých od-sebe odchylujících se směrech rozmohlo se nejvíce v zemi. Bylo úplně od-visele od přízně pánů, již se mu také dostávalo, protože zaručovalo pánům vrch moci. Závislost na vrchnosti přiváděla však kazatele lutheránské do otrockého postavení a přinášela s sebou nevážnost a opovržení.

Začátkem 17. století protestanté měli na Moravě převahu a vliv jejich od roku 1608 vzrůstal. Ústupuje jim i jednota bratrská. Výborně byli organisováni protestanté proti katolíkům v městech: v Jihlavě nepřipustili katolíka do rady přese všechny příkazy, ve Znojmě udrželi se také dosti pevně ve svém postavení, v Olomouci a Brně, nemohouce zapomenouti, že města ovládali, úporně usilovali, aby zase nabyli vlivu, v Opavě ještě před r. 1608 neuposlechli žádného rozkazu císařova a konečně postavili se vojsku jeho se zbraní na odpor. Byli rozkladným prvkem každé autority a usilí jejich se neslo za výbojem a opanováním. Stali se politickou stranou vzdorující a neústupnou.

Vliv Jednoty bratrské, když Žerotín osamocoval, klesal a byl konečně obmezen vlastně na samého Žerotína, a názory Jednoty, při nichž Žerotín důsledně setrval, že nesluší se zbraně chápati pro náboženství, nebyly sdílány pány protestantskými. Když pak v sousedních zemích zvláště v Čechách zahájen byl boj pro požadavky stavovské, jak náboženské tak politické, vymknula se také na Moravě r. 1618 šlechta protestantská ve-dení Žerotínovu a přidala se k živlům radikálním, vedoucím ji k odboji. Za připojení se k českému povstání ukázali pak protestanté na Moravě jasně, že jejich náboženským cílem je konečně potlačení církve ka-
t o l i c k é.

Zápas o náboženství stává se příležitostí k výboji. Útlisk, který dříve kdy nekatolíci trpěli od katolíků, sami teď změnili na pronásledování katolíků. Bezohledně, nesnášlivě a tvrdě vystupují proti katolíkům: ruší i politickou ústavu zemskou odstraněním stavu praelátského, zrušují biskupství olomoucké, zbavují práv občanských i majetku, vězní a ze země vypovídají. Za útisku nekatolíci vzdorovali a nepodrobovali se, katolíci teď zkrusem tak, že se k odporu vzbopiti nemohou. Věk tehdejší neznal snášlivosti a pod jařmem každého útisku a pronásledování bylo se skutečně obávat, že potlačená katolická církev nebude moci v tísnivých a nepřátelských poměrech své poslání vykonávat a že bude na kříži ji připraveném odumírat.

Za boje a zápasu nebývá bez obětí. Na některé ubohé nevinné oběti, které se dostanou v moc protivníkovu, padá všechno zklamání, všechna zloba a zuřivost jeho. Jako by určeny byly, aby byly smírnou obětí za všechny ostatní. A obětavé duše hrdinné trpí pro pravdu a spravedlnost, pro víru a Boha, pro povinnost a věrnost pro všechny vyšší ideály, jichž básníci zaštiť a nenávisť ani nechápe ani za možné nepokládá. Posiluje je vědomí, že může sice tělo být umučeno a usmrceno, ale že žádná muka nezlomí síly duše povznesené nad tento svět se všemi jeho sliby a hrozbami, se všemi rozkošemi a utrpeními. Křehké, slabé tělo hyne v mukách, ale silný svatý duch stále žije u Boha i v paměti lidské, a — jest naším příkladem a vzorem, naším těšitelem i útočištěm, důkazem naší pravdy, zárukou vyšší ochrany a naší slávou — jako b l a h o s l a v e n ý J a n S a r k a n d e r.

Tollk z překrásného pojednání Tenorova, kdež názorně a přehledně mluví o tom, co dalo se v našich krajinách v letech 1600—1620. Připomínám výslovně, že v předcházejícím šetřeno nejenom myšlenek, ale i slov autorových.

Díl II. spisu (str. 449—607) tvoří Dr. Josefa Foltýnovského vlastní *Život, mučení a blahoslavení Jana Sarkandra*.

Především důkladnou zprávu o literatuře o bl. Janu Sarkandrově (životopisy, úryvky v různých spisech, naučné slovníky a články v časopisech jakož i bibliografii literatury sarkanderské) vypisuje autor dle pramenův, pokud je bylo lze sehnati, život blahoslavencův.

Narodil se v městě Skočově na Těšínsku 20. prosince 1576. Otec jeho slul Řehoř Matěj Sarkander, matka Helena ze šlechtického rodu Góreckých z Kornic. Z prvního jejího manželství pocházel syn Matouš Vlčovský, který byl měšťanem v Příboře. Z druhého byli synové Václav, Pavel, Mikoláš a Jan a dcera neznámého jména.

Roku 1589 zemřel otec Řehoř Matěj Sarkander, a vdova i s dětmi svými přistěhovala se do Příbora. Rodina jsouc pšně katolická necítila se ve Skočově mezi protestanty doma. Vždyť již za živobytí otcova navštěvovala rodina Sarkandrova častěji Příbor.

Prvního vzdělání dostalo se Janovi Sarkandrově na české škole v Příboře. Asi od roku 1593 byl na latinských školách jezuitských v Olomouci, kdež i starší jeho bratr Mikoláš studoval. Podobá se, že byl žákem venkovským, protože roku 1596 stal se členem Mariánské družiny akademické pro chovance externí. Ředitelem jejím byl tehda kněz Jindřich Aquensis, starostou pak Jan Scintilla, pozdější městský soudí v Olomouci, hlavní svědek mučení Sarkandrova.

Roku 1600 byl 13. května zapsán na jezuitských školách filosofických v Praze jako chovanec domu chudých; 9. května 1602 povýšen byl na bakaláře filosofie a svobodných umění, a 14. května 1603 dosáhl gradu mistrovského. V Praze byl členem Mariánské družiny Zvěstování Panny Marie.

Potom se odhodlal Jan Sarkander věnovati se studiu bohosloví ve Štýrském Hradci, ale teprve 6. září 1604 zapsán byl na tamní universitě. Po třetím ročníku vraciv se do vlasti obdržel 21. prosince 1607 nižší svěcení. Udělil mu je sám kardinál Ditrichštejn v kapli kroměřížského zámku. Dostudovav bohosloví v Hradci meškal na podzim 1608 u svého bratra Mikoláše, tehda děkana opavského, čekaje na další svěcení.

Kardinál po mnohých námáhách dobyl fary opavské a jmenoval Mikoláše děkanem, ale Opavané jemu neodváděli důchodův. Proto vydal se

děkan na cestu do Prahy, aby osobní stížností u císaře Rudolfa II. domohl se nápravy. Znal tedy náš Jan Sarkander předobře obtíže tehdejší duchovní správy a proto zasluhuje tím větší úcty jeho rozhodnutí, přijati vyššího svěcení.

Svěcení podjáhenské přijal r. 1608, jáhenské udělil jemu sám kardinál r. 1609, na kněžství byl svěcen 22. března téhož roku světícím biskupem Janem Kř. Civalim.

Kardinál jej opatřil farou jaktarskou v sousedství Opavy, ale ještě než byl tam uveden, zažádal, by té fary byl sprostěn. Příčinou toho byly asi neblahé zápletky Mikoláše Sarkandra, jež způsobily zachycené jeho listy poslané z Prahy. Děkan Mikoláš dostaviv se ke kardinálovi, byl uvězněn a když písemná jeho odpověď na 10 otázek jemu předložených neuspokojila zemských stavův, měl býti souzen v listopadu. Zatím spravoval děkanství kaplan Václav Perger, jemuž vypomáhal kněz Jan Sarkander. Není tedy divu, že neuznávat vhodným, aby farářem byl v blízkém Jaktarě.

Když pak uprázdňeno bylo obročí uničovské, požádala rada městská Jana Sarkandra, by se stal u nich farářem. Přibyl tam v říjnu 1609 jako správce fary (viceparochus), ale mohl zůstat zde i jako skutečný farář delší dobu. Nebylo mu přáno. Pokládaje totiž za svou povinnost, ujmáti se svého bratra Mikoláše, jemuž ve vězení hrozilo právo útrpné, podniká cestu k císaři a králi; z druhé pak cesty vrácen byl biskupským officialem Wackerem, vyslýchán a dlouho vězněn, protože byl podezírán, jakoby byl krátce před vánocemi navštívil bratra ve vězení vyškovském, jemu pomáhal k útěku v noci na boží hod vánoční. Zároveň s ním byli jatí i dva bratři Pavel měšťan příborský a Václav soukeník z Tlášova. Dr. Fr. S. (Dokončení.)

Vyhraněné duše. Napsal V. Kronus, vydal V. Kotrba v „Ludmile“ roč. XX. sv. 4.—5.

Jako mnohá jiná sbírka za války i v době poválečné se opozdila, tak i Ludmila, kdysi tak oblíbená knihovna zábavná pro český lid. Nyní se dohání ročník 1919 a na konec přinesl rozsáhlý román o 342 stranách „Vyhraněné duše“. Šest kratších a častěji vycházejících sešitů se více zamlouvalo. V. Kronus je dávno znám jako obratný novelista, jenž i obtížnou látku zmůže, čtenáře v napjetí udrží, že neodloží knihu, až ji dočtou. — Malíř Lánský přijel na letní byt do Jílovic s chotí a dvěma dceruškami. Zde před lety seznámil se se svojí milčou, kterou přes odpor jejího otce mlynáře za ženu pojal. Nyní v Jílovicích vešel v přátelství s baronem Jelenským. Když tento po letech zemřel, zdědil po něm malíř dle odkazu celé panství. Ale po roce našel jinou závěť Jelenského, dle které vlastně Lánskému měl připadnouti v zámku byt a deputát, ostatní všechno vzdálenému příbuznému. Starý mlynář — pytlák — v nemoci smíří se se svým zetěm-malířem a před smrtí se přizná, že v mládí k vůli dívce zastřelil otce malířova. Proto mu také nechtěl dáti svoji dceru za manželku. Z dospělých dcer Lánského Ryčka vstoupí do kláštera, druhá, Lola, vezme si majitele panství, barona Jelenského. — Jak viděti ze stručného obsahu, děj je dosti bohatý, plný vzrušujících scén a konec usmíření. Práce pěkně se čte, sloh jest jasný, dílo se pěkně hodí do lidových knihoven jako celá sbírka, jež prý nyní bude rychleji pokračovati. Prvá práce se už ohlašuje. Liga + 12.

Pozdrav spiritle. Všem nepřítelům pokroku a kleru věnuje Křivka Jan. Cena 50 hal. Nákladem Sezemského K. v Nové Pace. Knihotiskárna L. A. Riedla v Nové Pace.

Nedávno přinesly noviny zprávu, že v Anglii, kde v poslední době sešlo 30.000 spiritistů, zakročuje se přísně proti tomuto poblouzení — ale u nás se toto bláznovství mnohým asi líbí a proto je, zvláště na jihu českém, všemožně rozšiřují. By pak co nejvíce hejlů nachytali, vydávají a rozesílají různé knížečky a traktátky, v nichž snešeny jsou všechny hany, potupy a lži, jaké kdy kde který zufívec napsal proti katolíkům, jejich mřkvi, papeži, biskupům, kněžím atd. A toto hanebné na cti utrhaní šíří ti, kteří prý se řídí láskou — ó těch pokrytců a fariseů! Nadávky a lži,

to jsou špatné zbraně, milí duchafí! Proto jen člověk omezený a bláhový může vám sednouti na lep. Fab. Budil.

R. Bouhela, Nový průvodce po Slovensku. Brno, 1919. Nákladem vyd. družstva Mor. Sl. Revue. Tiskem J. Slovák, Kroměříž. Cena 6 K. Malá 8°. Str. 118.

O Slovensko je nyní velmi živý zájem. V knihkupectvích jsou skoro všechna díla o Slovensku vyprodána. Proto vítáme každý spis, který šíří známost o bratrském národě a zemi sloveňské. Ke spisům tím patří i spis nahofe jmenovaný. Je sepsán již po převratě (v březnu 1919) a má tedy na zřeteli poměry nejnovější. Spisovatel sestavil svůj spis především pro turisty. Rozdělil ho na 14 kapitol, a to: 1. Dunaj, Malé Karpaty a Javorina, 3. Pováží, 4. Nitra, 5. Velká Tatra a údolí Hronu, 6. údolí Kysuce, Malá Tatra a údolí Oravy, 7. Liptovské Hole, 8. Nízké Tatry, 9. Vysoké Tatry, 10. Peřiny, 11. Krušnohorský, 12. Šaryš, 13. Zemplín, 14. Abauj. V přílohu je vyjmenováno něco z literatury o Slovensku a velmi zevrubný rejstřík jmenů. Omezený rozměr knížky je toho příčinou, že možno všeho jenom krátce se dotknouti. Nicméně poslouží spisek tento velmi dobře svou stručností všem návštěvníkům našeho milého Slovenska.

Dr. Rudolf Zháněl.

Dramatické umění.

(Řídí Antonín Ježek.)

Národní divadlo. „Výlety páně Broučkovy“. Opera o dvou částech v desíti obrazech. Složil Leoš Janáček. Libretto podle Svatopluka Čecha; druhou část napsal Fr. S. Procházka. Dirigent Otakar Ostrčil. Vypravil Karel Štapfer. Režisér G. Schmoranz.

Divadelní obec s radostí uvítala provedení komické opery Leoše Janáčka, jejíž libretto zpracováno dle příslušných textů Sv. Čecha. První díl odehrává se před „Vikárkou“ na hradě pražském, na starých zámekových schodech a konečně na měsíci. Druhý díl uvádí nás na Staré město L. P. 1420 v době útoků Křižáků na Prahu. Postava Broučkova vyzdvihuje zde národní zbabělost vůči známé dějinné obětavosti našich předků. Hudebně jest stavěna opera Janáčková na podkladě theorie tak zv. nápěvků mluvy, t. j. motivy rozvinuté z nápěvků procházejí celými akty ve smyslu motivů příznačných; zvláště se opakuje motiv „Vikarský“, měsíce, zbabělosti Broučkovy atd. Janáček nedal se svést cizími proudy, zůstal svérázný i v této své nové práci, zvláště v první části jest to operní burleska, kypící humorem i vhodnými šlehy. V druhé části osmělil se autor postaviti šosáckou figuru Broučkova mezi ideální bojovníky za svaté přesvědčení náboženské, mravní i národní.

Provedení bylo prvotné a účinkující s chutí sehráli nové dílo Janáčkovy. Zvláště Broučka sehrál s pochopením zbabělosti, ale i s vědomím domácího pána p. Štok. Mazal p. Jenkův hýřil hlasově a mimicky podán svérázně. Máluka sl. Miřlovská byla dobrá. Z jevení básníkovy, p. Šoběský dokonale provedl svůj úkol. I ostatní byli na svých místech, sl. Crhová, pí. Pivoňková, pp. Zitek, Novák, Hruška, Mansfeld, Lebeda, Lažanský i Novotný. V opeře objevil se poprvé u pultu dirigentského p. Ot. Ostrčil a ovládal zdatně orchestr. Výprava K. Štapfra nepřispěla ničím ke zduhu díla. Opera věnována prezidentovi T. G. Masaríkovi. Autor byl při premiéře mnohokrát hlučně vyvolán.

Hru „Ten, jenž dostává poličky“, od L. Andrejeva zvolil si ruský umělec p. Ozarevský k svému pohostinskému působení režiserskému. Byla provedena o něco dříve divadlem vlnohradským a referováno o ní v čísle dubnovém.

Městské divadlo Král. Vinohrad. „Bouře“. Komedie o 5. dějstvích. Napsal W. Shakespeare. Přeložil J. V. Sládek. Režie K. Hillar. Scéna Vl. Hofman. Hudba Jar. Weinberger.

„Bouře“ jest pro Prahu skutečnou novinkou, která tím více byla vítána než jiná hra Shakespearova. Platí zde vtipný epigram Macharův: „Čím více se jich přes jeviště ubírá, tím víc člověk obdivuje Šekspíra.“ Hra pochází z r. 1613 a jest jakousi labutí písní básnickovou. Děj založen na fantazii a předvádí nám milánského vévodu Prospera, který světl vládu svému bratru Antoniovi, aby se mohl nerušeně věnovati vědám. Leč bratr se zmocnil trůnu a Prospera i jeho dcerku Mirandu zaveze na bídný loďný vrak a zanechá je osudu. Prosper se dostal šťastně s dcerkou na pustý ostrov a dvanácte let zabývá se její výchovou i magickým uměním. Na ostrově jest Kalibán, syn čarodějnice, jež vyučil Prosper činí svým službou. Když Prosper se v magii zdokonalil a může rozkazovati se zdarem moři i větrům, zařídí vše, aby mohl potrestati své nepřátele, ale i k lítosti je pohnouti. Věrný Ariel celý plán provede během tří hodin. Když v bouři vznícené Prosperem koráb neapolského krále ztroskotá a cestující vrženi na břeh, Ariel přivede prince Fernanda, k němuž okamžitě Mirandě vzplane láskou. Prospero vyzkouší peynost citů Fernandových, zaslíbuj mu svou dceru. Toť pásmo dějové, k němuž přou se dvě podružnější.

Herecké výkony veršem podané byly dobré, zvláště Prospero-Vydra, Miranda-Iblová plně dostali svým rolím. Fernando p. Tumův se ocital chvílemi jako v extasi, čímž jeho hra postrádala přirozenosti. Herci představující svět hrubého materialismu, Zakopal-Kalibán, Hlavatý-Stefano a Veverka-Trinculo zavděčili se smavému publiku. Gonzalo-Kovářík upozornil na se pěknou hrou a příjemným hlasem. Novinka kladě mimořádné požadavky na scénické provedení, pro něž také v cizině jest opomíjena. Vl. Hofman řešil věc celkem duchaplně, ale ne vždy nejpřirozeněji. Hned první scéna — bouře — byla předvedena velmi fantasticky.

„Herakles“. Antická tragedie o 5 dějstvích. Napsal Ot. Fischer. Režie K. Hillar. Řeší v rouše známé pověsti heraklovské, která byla několikráte scénicky zpracována, jak tragiky antickými, tak nejmodernějšími dramatiky, rozpor božských tužeb a lidské společnosti. Autor předvádí reka, jenž pracně hledá cestu do zahrady Hesperidek, aby získáním ovoce nesmrtelnosti — vyrovnal se bohům. Přemůže titana-Antaia, vyproští se z náruče nymfy Omfale, dosahuje cíle své cesty, ale v poslední chvíli odmítá ovoce upozorněn Hermem, že rekova choť umírá. Vrací se domů, ale trestán bohy šílenstvím, vraždí svou choť a zapaluje svůj dům, aby v něm zhynul se svým synkem. — Verš Fischerův jest hutný, bohatý, tvrdého zvuku, jak vyžaduje děj celého díla, které nedopřává klidu, ale stále hřmí odbojem, rykem a útokem. Jedině ve 4. dějství, kde Hermes upozorňuje na chorou Alkostidu, ozve se v hrudi rekově záblesk lidství. — M. Hellerová v roli matky Heraklovy přílišným nadsazováním a nepřirozeným křikem nadobro pokazila dojem. A. Iblová, choť Heraklova, byla znakem něžnosti a lásky. M. Májová své nymfě dala dávku lichotnosti a půvabu. V. Vydra jako Herakles nebyl polobohem, ale moderním, rozvráceným člověkem. J. Vořta uchvacoval v podání titána hrou i maskou. Hra přijata obecenstvem sympaticky.

Koncerty. Pěvecké sdružení pražských učitelů připravilo svým ctitelům opravdu umělecký požitek koncertem, pořádaným ve Smetanově síni Obecního domu dne 15. dubna. Znamé sdružení již z mnoha koncertů jako sbor velice nadaných a plných členů. Sedesátčlenný sbor s naprostou intonační, zřetelnou výslovností a procítěným přednesem provedl skladby autorů novější doby. Foerstrův chorál „Sv. Václave“ povznesen byl nad obvyklou úroveň. „O, přijdou zase dnové slunné“ od J. Jindřicha, na slova Vrchlického, radostným a živým tempem předneseno, vyznělo vposled teskným akordem. Dramatickým spádem vyznačující se „Jan Kozina“ od Ad. Piskáčka a poskytl sboru možnost ukázat neobyčejnou jistotu a čistotu v akordech disonančně předcházejících. Bezručovy verše slovně strhující a L. Janáčkem zhudebněné uchvátily svou bojnou a zoufalou resignací. Mimo jiné ke konci zapěné národní písně potěšily svou něžnou prostotou a vrozenou zpěvností.

Česká dramatická literatura. Nové hry napsali: Marie Pernicová „O život“ (drama mladé duše ve dvou těžkých snech). — Emil Símek „Lešetínský kovář“ (čínohra o 3 dějstvích dle básně Sv. Čecha). — Jar. Rudloff „Křivé kroky“ (hra o 1 jednání). — J. Bartoš „Krkavci“ (groteskní komedie; vypraví Městské divadlo Král. Vinohrad). — Fr. Hlavatý „Plachý pták“ (veselohra o 4 jednáních). — Fr. Hvízdálek „Nikdo není doma“ (opereta; sehraána Cervenou sedmou v divadélku Rokoko). — Bass „Hřích“ (groteska; sehraána Cervenou sedmou v hotelu Central). — Václav Štech „Zmatená pohádka“ (nastuduje Národní divadlo). — V. Peřina „Divná židle“ (aktovka; sehraána „Sedmou“ v „Centralu“). — Antonín Kallvoda „Socialisace“ (sociální drama o 3 jednáních). — Vilma Sokolová „Pohádka o zlatém klíči a živé vodě“ (pohádka o 3 jednáních se zpěvy a tanci). — K. Kádner a Malý. „Na o nom světě“ (opereta; bude provedena býv. Vinohradskou zpěvohrou po zahájení her v býv. „Variété“). — Vítězslav Markus „Pravda“ (čtyřaktová hra); ve Svandově divadle na Smíchově. — Pro divadlo v Šarce připravuje dr. Fr. Langer, autor „Sv. Václava“, dramatickou hru, která předvede všechny epochy života našich ruských legionářů. — K. L. Macháč „Zkáza“ (soc. drama o 4 jednáních, s proměnou).

Různé. V posledních dnech provedena byla likvidace Společnosti Národního divadla v Praze a podnik přešel v majetek země. — Pěvecké Sdružení pražských učitelů obdrželo z Ameriky 25.000 dolarů na zájezd do Ameriky k poznání českého pěveckého umění. — Národní divadlo vypraví „Nápadníci trůnu“ od Ibsena v režii Vojty Nováka a ve výpravě J. Weniga; Městské divadlo Král. Vinohrad Wedekindův „Návrat jara“. Národní divadlo lublaňské jest postátněno; intendantem jmenován dr. Milko Lubec, dramaturgem činohry Pavel Golia. — V Parmě odhalen nádherný pomník G. Verdiho. Pilíře zdobí 28 soch, jež představují Verdiho opery a jeho díla církevní i světská. — Jako úvod k slavnostním dnům slětovým proveden byl v divadle v Šarce Šubrtův „Jan Vůrava“. — Pani F. S. Coolidge z Pittsfieldu ve Spojených státech vyslala cenu 1000 dolarů za nejlepší dosud neprovedenou skladbu pro smyčcové kvarteto. Soutěžiti mohou hudebníci všech národností. Prvním přírodním divadlem na Slovensku jest vojenské divadlo v „Berku“ v Nových Zámcích. První představení bylo 1. května a zvolen k němu Mahenův „Janošík“. — V Národním divadle vystoupil v Čajkovského opeře „Eugen Oněgin“ ruský host — Gorjanský. — Hlavní událostí příští operní sezony pařížské bude opera Florenta Schmitta „Antonius a Kleopatra“. — Dne 2. května t. r. zemřel zakladatel „Českého kvarteta“, prof. Hanuš Wihan ve stáří 65 let.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Václava Hájka z Libočan **Kronika česká** podle originálu z r. 1541 znovu vydána část — doba pohanská. Dr. V. Flajšhans doprovází ji úvodem, kde říká, že nesmíme Hájka posuzovati měřítkem moderním, že je dítkem svého prostředí, že se musí odmítnouti výtka rafinovaného falsatorství. „Fecit, quod potuit.“ Nutno chváliti jeho lidovost. Z „povídání“ Hájkových čerpali mnozí básníci moderní naši i němečtí. Flajšhans doprovází Kroniku mnohými poznámkami věcnými a vysvětlivkami slov nesrozumitelných. Obrázky jsou dle originálu.

Archiv literární redakci Viléma Bitnara vycházel jako příloha revue Archy. Tento prvý svazek měl ráz více přípravný a obsahoval větší práce: První český sonet eucharistický, Technika básnických překladů K. Dostála Lutínova, Stoleté jubileum čes. překladu Schillerovy balady, Liter. činnost Dr. Al. Langa, Poměr Ot. Březiny ke katol. Moderně; Z doby Douchovy s rozsáhlými úvody. Přinesl tedy hojně látky k probádání naší literární historie.

Rozkvět katol. časopisů ve Francii. Tak „La Croix“ v Paříži a zvláště na venkově, rozšířen ve 200.000 exemplářích. Podobně i jiné listy a ob-
rázkové časopisy katol. lze všude viděti. Mimo denní vychází celá řada tý-
denních, mládeže, studentstva, jednotlivých stavů.

Nový americký denník počal vycházeti letos v Novém Yorku pod názvem: „The Sun - New York Herald.“ Povstal spojením dvou starých, známých denníků „The Sun“ a „New York Herald.“ Počátkem letošního roku zemřel v Paříži J. Gordon Bennet, majitel „Heraldu.“ Zdědil list po otci. Dědicové J. Gordona Benneta nabízeli list a koupil ho majitel „Sun“. Frank Munsey. „Sun“ počal vycházeti 1883, založil ho Benjamin Day; prodával se po jednom centu, přinášel nejnovější neustranné zprávy. „Herald“ založil Bennet 1885 a stal se bojovníkem žlutého tisku, t. j. práh-
noucího po sensacích, byl demokratický. „Sun“ přinášel velmi cenné úvod-
nky, dobré obchodní zprávy, byl směru republikánského. Nyní splynuly oba listy v jeden. Frank Munsey založil před lety „Revue“, v níž uveřej-
ňoval práce začátečníků a zneuznaných spisovatelů, čímž zjednal si velkou
rozmanitost. Obecenstvu se tato novinka zalíbila a Revue je nyní snad ze
všech podobných podniků nejrozšířenější na světě. Před málo lety šel
Munsey mezi deníkáře, zakoupil „Sun“ a „Press“ v Novém Yorku i „Post“
ve Washingtoně, nyní pak „Heralda“. Neví se, zda miní napodobiti He-
drita, novinářského amer. magnáta, který je majitelem tolika novin, že má
jedny skoro v každém větším americkém místě, či ustane skupovati další
noviny? - Ig. Zh.

Kadeřávkův nový filosofický spis, nazvaný „Soustava filosofie kře-
stanské čili aristotelicko-thomistické“ má v komisi Družstevní knihkupectví
a nakladatelství v Hradci Králové. Spis stojí 32 Kč. Je to I. díl objemného
díla. Jméno dra Eug. Kadeřávka, býv. univ. profesora filosofie v Praze
bude pro knihu jistě nejlepším doporučením.

„Noel-Vánoce“ jest francouzský list pro děti, pěkná umělecká revue.
Když byl zvětšen a tím se zdražil, založena pro chudší děti „L'Etoile-
Noellste-Hvězda Vánoční“. Nejlepší jest lidový list „L'Echo du Noel“ —
„Ozvěna Vánoční“, pro dospělé je list nazvaný „Malson-Dum.“ Tyto listy
vedou celé hnutí francouzské mládeže katolické. K nim řadí se též spolek
„Le Amies de la Malson-Přátelé domu“, k rozšiřování dobrého tisku.

Purkyňovy sebrané spisy počaly vycházeti redakcí prof. dr. K. Lho-
táka, dosud vyšel první svazek, obsahující práce z let 1819—1835.

Latinský časopis a to umělecký počal vycházeti v Paříži po jménem
J a n u s. Jeho snahou jest učiniti z latiny mezinárodní, světový prostředek
dorozumění mezi vzdělanci. Není tu latina klasičtá, ale přizpůsobená
k nynějším potřebám. List stojí ročně 70 fr.

Rozvoj slovenského časopisectva. Roku 1919 vycházely zde 3 deníky,
1 obdeník, 6 čtrnáctideníků a 5 měsíčníků, celkem 40 časopisů. Podle ob-
sahu 28 listů politických, 9 odborných a stavovských a 3 listy věnované
věcem kulturním a literárním. (Slovenské Pohľady, Živena a Mladé Slo-
vensko.)

Vilém Bitnar v Našinci ve feuilletonu dokazuje že neplodnějším
básníkem křesťanským byl Jaroslav Vrchlický, jenž k básním užíval mo-
tivů nejenom vánočních, ale i velikonočních a svatodušních. Dokazuje to
sbírkou básní „Než zmlknou docela“ (r. 1895) a v níh cyklu „Co není
v Evangelích.“ Na důkaz podává báseň „Do Emaus“.

Příručka pro knihovníky. Péči knihovního odboru Osvětového svazu
a za součinnosti ministerstva Národní Osvěty vyjde soupis více než tisíce
svazků výtečné a dobré lidové četby. Obsáhla brožura bude obsahovati
též zákon o obec. knihovnách, prováděcí nař. ministerské a praktické po-
kyny knihovnické. Tato příručka, sestavená za součinnosti předních čes-
kých kulturních pracovníků, bude směrodatným a nestranným vodítkem při
zřizování a vedení knihoven a stane se jistě nezbytnou pomůckou všem
knihovníkům i novinářům.

Nedělní zábavnou a poučnou přílohu Národní Politiky po Fr. X.
Svobodovi převzala spisovatelka Marie Pujmová-Hennerová. Bylo by
přáním, aby ona příloha nejrozšířenějšího listu byla vedena lidově.

Ku hrám vzatým z náboženského života přibyla dramatická hra *Simeon* o 3 jednáních, kterou napsal J. Čejpek, farář v Nosislavi. Hra z doby Kristovy, hlavní osobou v ní tajemná postava proroka Simeona, o němž se Písmo málo zmiňuje. Kontrastem jsou rabíni a učitelé zákona. Hra vyšla nákladem spisovatelovým.

Dle bernské konvence mají autoři i v ostatních státech svazových po celou dobu svého práva k originálu též výhradně a neomezené právo překladu neb jeho povolení. Předpis chrání všechna díla z oboru literatury, vědy a umění i v novinách a časopisech kromě denních novinek a smíšených zpráv. Patisk musí být zakázán. Nutno udati pramen, bylo-li co přetištěno.

„Katolický politický obzor“, čtrnáctidenník, učinil si úkolem hájení zřízení a kulturních snah církve katol. proti útokům vždy drsnějším. Takového listu třeba jako soli.

Z osudu české knihy. Před 16 lety vyšla z pera Ant. Šnajdaupa knižní studie o předním sochaři ruském M. M. Autokolském. Kniha vyšla na křídovém papíře s obrazy, ale posud prý nebyl prodán ani jeden exemplář. („Zlatá Praha“ č. 29.)

Co se chystá v Knihovně pedagogické akademie. V tisku jsou sv. 10. a 11. V. Lankaš. „Vychovatelské essaye Spaldingovy“, Dr. J. Hruban: „Estetika sv. Augustína“. Pro další svazky přichystáno: Fr. Košáka „Dějiny české katechetiky“ Jos. Kratochvíla „Úvod do filosofie“ (3. rozmnožené vydání) a „Dějiny středověké filosofie“. Připravuje se: Obecná psychologie, Filosofický slovník, Filosofická propaedeutika a j.

Archiv č. 1. roč. VIII. přináší z pera redaktora Karla Dostála Lutňova jako předsedy Družiny článek Pro domo sua, v němž dokazují, že katolíci spisovatelé budují dóm, velechrám národa. Mezi jiným dí doslovně: „Katol. spisovatelé od věků budovali dóm české literatury a kultury. Ať to byl v pravěku češství Kosmas neb zeman Dalimil, ať to byl za jitra Štítný aneb za hlubokého spánku národa Hájek z Libočan a Balbín, ať to byli v červancích nového jitra Dobrovský či Puchmajer, Vinařický, Čelakovský, Erben, Stulc, Němcová, Doucha, Sušil, Kulda, Pravda, Kosmák nebo Štastný, ať to byl v záři mladého dne Zeyer — všichni budovali český dóm. A vezměte z Vrchlického, Čechy nebo Březiny díla vrcholná a podíváte se, co je v nich katolické velikosti“ atd.

Paběrky z novin a veřejného života.

Josef Manes, před sto lety se narodil 12. května 1820 v Praze. Zemřel 9. prosince 1871 jako slavný malíř český, směrodatný celému pokolení pozdějších malířů a sochařů. Maloval i pro chrám v Karlíně, ilustroval mnohá díla. Národ český věnoval mu letos vděčnou vzpomínku.

Dne 13. dubna zemřel ve Slapech Theodor Ryska, far. na odp. kons. rada. Narodil se 9. listopadu 1841, Býval vychovatelem v rodině Eichelburgů a vychoval svého svěřence v duchu vlasteneckém. Byl i literárně činný a přispíval zvláště do „Vlasti“.

Malíř Jan Vochoň, zemřel v Praze 21. března. Namaloval množství obrazů z Athosu a ruských a řeckých klášterů.

Humphry Wardová. Marie Augusta Wardová, narozená roku 1851 v Tasmanii v Australii, přesídlila již v útlém věku s rodiči do Anglie, kde se jí dostalo nejpečlivějšího vychování. Roku 1871 provdala se za Humphryho z Oxfordu. Již jako dívka psala do více časopisů různá pojednání. Roku 1841 pokusila se o první větší práci, což byla kniha pro děti, nazvaná „Milly a Olly“. Pak následovaly kratší romány, až roku 1885 vyšel třídílný román „Robert Elsmere“, který ji učinil proslavenou spisovatelkou. Rok co rok vydávala romány, z nichž byly skoro všechny přeloženy do němčiny. Zemřela 25. března t. r. ve věku 69 let v Londýně. lg. Zh.

† Charles Garvice. Angličané počítají k nejčtenějším svým románopiscům Karla Garvice, který zemřel v druhé polovici letošního března

v Londýně. Dějiny literatury nezvečňují jeho jména, snad se budou číst jeho přečetné dapínové romány ještě nějakou dobu, ale až se změní vkus, zmizí z knižního trhu, ač byl nyní nejoblíbenějším a patřil ku románopiscům, jehož knihy se nečítaly, ale přímo hltaly. Nároků uměleckých nelze klásti na jeho spisy. Uměl lloholití nynějšímu vkusu dorostlé mládeže, psal tak, že vžila se do jeho milostných zápletek každá průměrná lidová žena, nemajícího žádného většího vzdělání a prožívá s hrdinkou vše, co jí autor přisoudil; všichni úředníci a mladíci, jedoucí po úředních hodinách vlaky pouliční a okružní londýnské dráhy, zapomínali na své útrapy a živě si představovali všechny situace, lícené živými barvami a sytými obrazy. Čtenáři se třáslí strachem před zlosyny, hrůzoplného zevnějšku a černých vlasů, rozohnili se pro plavovlasé, modrooké, útlé, hezoučké hrdinky. Garvise vydal od svého devatenáctého roku, kdy napsal román „Jenom dívka“, celou knihovnu románů; byl miláčkem nesčíslně velkého počtu čtenářů a hlavně čtenářek v Anglii a ve Spojených Severoamerických Státech. R. 1912 prodalo se jeho románů za 1.75 milionu liber šterlingů (1 libra št. měla tehdy asi 24 K.) Jiná leta prodalo se jich vždy nejméně za milion l. št. lg. Zh.

† Nakladatel Sonzogno. V Miláně zemřel v druhé polovici letošního března Edoardo Sonzogno, proslulý nakladatel. V Itálii byl po dlouhá léta jediným nakladatelem hudebním Ricordi v Miláně; měl na vývoji hudby italské nepopíratelně velké zásluhy. Proti němu vystopil Sonzogno, nechť se připustí, aby Ricardo jako jediný měl monopol pro hudebniny. Šel za určitým cílem, byl sebevědomý jeho konkurent a vyšinul se svou energií a vytrvalostí k jeho skutečnému a nebezpečnému soupeři. Ricordi byl výtečným nakladatelem tak zvané klasické italské zpěvoherní hudby, jejíž representanty byli Rossini, Bellini, Donizetti a Verdi. Sonzogno stal se zástupcem mladoitalského hudebně dramatického směru, který přešel ve verismus, jehož hlavními zástupci byli Mascagni a Leoncavallo, jímž dopomohl k světovému jménu. Byl to Sonzogno, který vypsál cenu na nejlepší jednoaktovou zpěvohru, kdež zvítězil Mascagni svou prací „Cavalleria rusticana“. Sonzogno vydával kromě hudebnin též laciná, obrázková vydání klasiků. Roku 1866 založil radikální večerník „Secolo“, který měl za účel bojovatí proti trojspolku. lg. Zh.

Univerzitní profesor Pekař padesátníkem. (13. dubna) Je to největší historická autorita, druhý Palacký. „Lid“ nazývá ho fanatikem pravdy, obhajcem práva a nesmiřitelným karatelem křivdy, byť se dala pod praporem národním neb domnělé pokrokovosti. Pracoval monograficky, opravoval mylné názory předchůdců, obíral se dějinami Valdštýnského spiknutí, napsal dvě „Knihy o Kosti“, plasticky vyličil první naše národní světce atd.

Akademie Henryka Sienkiewicze založena ve Varšavě; chce udělovati ceny za nejlepší literární práce, pense zasloužilým učencům, umělcům a studijní stipendia. Učinila si též úkolem zakládati zvláštní fondy s osvětovými účely, školy a jiné kulturní ústavy.

Literární vzpomínka. Když se mladí literáti seskupili r. 1895 kolem mecenáše a staříčkého básníka Beneše Metoda Kuldy, jenž právě slavil jubileum, vydali almanach „Pod jedním praporem“ s příspěvky 31 spisovatelů. Almanach byl věnován Kuldovi, jemuž zaslány z tiskárny vývěsky jednotlivých archů. A tu slepý Kulda nadiktoval objemnou sbírku pod názvem „Díkůvzdání“, kterou vydal svým nákladem a v níž všem 51 básníkům věnoval každému zvláště nějakou báseň - díků. Každému pak poslal vázaný výtisk na památku. Pětasedmdesátiletý kmet hleděl vystihnouti zvláštnost každého básníka a té užil k vlastní tvorbě.

K oslavám Dantovým. Roku 1921 budou všechny vzdělané národy světa slaviti památku středověkého genia Danta Allighieri, jenž r. 1321 zemřel v Ravenně. I naše česká literatura jest Dantovi velikými díky zavázána. Proto usnesl se spolek spisovatelů seskupených kol revue „Archa“, „Družina literární a umělecká v Olomouci“, vydati na rok jubilejní publikaci „Dante a Češi“, která by slovem i obrazem nastínila dílo Dantovo, jeho vliv na českou tvorbu a smýšlení, obraz toho, co o Dantovi u nás bylo napsáno, studie o obsahové a formální stránce jeho díla, české ilustrace k jeho dílu atd. Organizaci oslavy této světila Družina svému předsedovi

a St. Al. Novákovi v Poličce. Jelikož je tu třeba součinnosti všech povolaných činitelů, žádáme touto cestou o laskavé přihlášky spolupracovníků (literátů i výtvarníků) o lask. přihlášky subskribentů, neboť vydání díla bude za nynějších poměrů velmi nákladné. (Cena výtisku bude 15—30 Kč.). Přihlášky rače adresovati na revui „Archu“ v Olomouci. — Karel Dostál Lutínov, předseda Družiny literární a umělecké.

Památce zapomenutého spisovatele českého. Před sto lety v Jičíně se narodil Kristian Stefan, profesor a neunavný spisovatel český, o němž dnes už naše veřejnost ví tak málo, jako by byl nikdy nežil. A přece v těžké oné době náležel k nejlepším synům našeho národa, kteří pomáhali, kde mohli křísiti jazyk český. Už za svých studií gymnasiálních ve svém rodišti neučil se vlastnině, později španělštině a ruštině a různým jazykům jihoslovanským. R. 1838 odebral se do Prahy, chtěje studovati lékařství, ale nemaje s dostatek prostředků volil profesuru, pilně přispívaje do „České Včely“ pod jménem „Jičínský“, ano i do „Květu“ a „Poutníka“. Roku 1845 otevřel na Smíchově odpolední školu nedělní pro dospělejší žáky i mival před četným posluchačstvem pravidelné přednášky z oboru fysiky, dějepisu, zeměpisu i národopisu. Vyšly od něho „Povídky pro dospělou mládež“ z vlašského, Kulešův román Michal Čarnyšenko, Gogolův Něvský prospekt, Podobizna a Klevští školáci, Zágoskinův román Jiří Miloslavský, Solohubův Tarantas a nejméně dvacet jiných spisů vedle četných prací, které ukládal do Mikovcova „Lumíra“ a jiných časopisů. Stav se konečně v Hradci Králové profesorem byl zvolen do městského zastupitelstva a naposled poslancem na sněmu království českého. Ale podpis protestu, který čeští poslanci zaslali do Vídně r. 1867 vynesl mu pensionování. Avšak Stefani vyučoval soukromě dál a psal neunavně až do své smrti. Zemřel r. 1871 bohat zásluhami jak o českou věc, tak o českou literaturu.

Millonový fond Denisův na podporn studia v cizině. Národní shromáždění československé schválilo zákon, jímž zřízen „D e n i s ů v f o n d“ se základem 1,000.000 korun, aby poskytovány byly nadaným stud. výškol podpory na vyšší studium v cizině vůbec. Po deset let bude k základu ročně přidáváno půl milionu korun. Protože zákon vyšel na podnět našeho osvědčeného přítele, francouzského učenice Arnošta D e n i s e, nazván fondem D e n i s o v ý m.

Před 800 roky založen ve Francii řád Premonstrátů, který má obrovské zásluhy o pokrok vzdělanosti i v naší vlasti. Z Moravy první vstoupil do tohoto řádu (r. 1138) Jindřich Zdík, olomoucký biskup; potom se stal reformatorem duchovenstva.

Ministerstvo školství a národní osvěty vydá kolekci 100 knih vhodných pro obecní knihovny za příčinou provádění zákona o veřejných knihovnách. Jsme zvědaví, které knihy budou doporučeny. Také se chystá povinné zakládání pamětních knih obecních. Na farách se vedou pamětní knihy dávno bez — zákona.

V archivu tepelského kláštera nalezen zajímavý rukopis; jsou to básně—buditěle Fr. J. Smetany, bývalého profesora v Plzni.

Nové křesťanské umění. Z katolického západu ozvaly se současně čtyry hlasy volající po novém křesťanském umění. Jsou to holandský časopis pro církevní umění a orgán „Beznulphusgilde“ v Holandsku „Het Gildeboek“, nejstarší německý časopis umělecký „Zeitschrift für kirchliche Kunst“ v Kolíně, Francouz Maurice Denis v přednášce v Paříži dne 4. února a konečně resoluce uměleckého katolického spolku „De Violier“ v Amsterdamě. Všecky čtyry hlasy jsou svorny v tom, že dosavadní všední kramářské umění musí z chrámů ven, že na církevní umění a výzdobu chrámů musí se pro křesťanské umělce věnovat více než se dává zedníkům, klempířům, pokrývačům, elektrotechnikům a komináfům, má-li znova rozkvést církevní umění. Toto umění nebude ani gotické, ani románské, nýbrž katolicism 20 století bude mít nový církevní sloh, který už zde vlastně jest a jemuž je pouze nutno otevřít chrámy. Dnes už je jisto, že nastává obnova církevního umění a že církev katolická ovládne situaci i v převratech dneška. Katoličtí umělci 20. věku zapíšou se do dějin církevního umění vlastním, svérázným písmem.

VLAST

ROČNÍK XXXVI.

ČERVEN 1920.

ČÍSLO 9.

František Velehradský:

Boj proti mocným.

(Pokračování.)

Na Podřipsku.

Kraj rozložený kolem Řípu byl za éry Mladočechů považován za kraj pokroku. Poslanec za tamější kraj jezdil sice v automobile, ale knihovna jeho byla pode vší kritiku, a tak to dopadalo s celým tím pokrokem. Četly se Národní Listy, konaly se slety Sokolů, řečnilo se na táborech, ale lid byl zůstalý jako všude jinde. Cukrovka byla modlou, která množila kapitál, ale také nížila mravní úroveň u statkářů, kteří se opíčili po městech. Systém dvou dětí a sňatky sháněné na pouti řípské, jsou dvě značky celého kraje. Právě lásky rodinné jest velmi málo, protože každý syn musel si vzít bohatou nevěstu, aby bylo věno pro sestru.

Jelikož předáci mladočeští v tom kraji byli evangelíci, proto se stále mluvilo o husitství, a tak se půda katolictví podrývala. V době příchodu Krasovského na Podřipsko byla už demoralisace kraje dokonaná po finančních úpadcích statkářů vesničských. Chudoba byla v táboře socialistickém, který svá střediska měl v Roudnici a v Kralupech, zemaní tvořili novou stranu agrární, mladočeskými byla jen města.

Krasovský poslán byl do farnosti R., kde byl právě jeho předchůdce kaplan suspendován, a obec celá stála proti faráři a držela s potrestaným kaplanem. Občané dokonce žádali sesazení faráře a ustanovení onoho kaplana za faráře, při čemž hrozili odpadnutím od víry, nebude-li jim vyhověno.

Krasovský přijel ráno, ale již v poledne dostal anonymní dopis, který ho štilval proti faráři. Vypozoroval hned, že působení bude obtížné. Kostely byly ve farnosti dva, dvě školy 4třídní, ale návštěva kostela byla bídná a přijímání sv. svátostí téměř žádné. Za celý rok bylo u sv. zpovědi celkem 50 lidí a farnost čítala 4000 duší. Děti ve škole také mnoho radosti nenašely.

Pro Krasovského nastala doba nové práce, chtěl zlepšiti návštěvu kostela, ale to se v kostele nedařilo, nových účastníků nepřibývalo. Krasovský složil poslední rigorosum, byl promován na doktora theologie a proto s celou chutí pustil se do činnosti. Svolával nejprve důvěrné schůze svých lidí a nám

nakloněných, kde vedle programu politického mluvil o životě dle víry, o povinnostech chodit do kostela atd. Na schůzích se osobně seznámil s mnohými občany, které požádal, aby také do kostela chodili a tak ukazovali, že jsou katolíky. Za krátkou dobu se kostel plnil, až se dočkal Dr. Krasovský toho okamžiku, že měl kostel plný. Pak se dalo vykládati náboženství a jeho pravdy a mohlo se poukazovati na zdroj života katolického na svátosti.

Přednášky politické konal v každé z přifařených obcí, takže počet návštěvníků kostela stále vzrůstal. Od důvěrných schůzí přikročil k veřejným a od veřejných k táborům. Tyto však bývaly rušné, všechny strany se dostavily se svými řečníky, nastaly pak polemiky a hádky na schůzích a boje v novinách krajinských. Dr. Krasovský byl dobrý řečník, ale ještě lepší debatér a polemik. Každý, kdo skřížil s ním kord, byl poražen na aréně. Lid katolický šel za ním neohroženě, moc jeho se zvětšovala stále, proto političti odpůrci vylévali špinu na jeho hlavu. Dr. Krasovský si z útoku novin nic nedělal, jemu působilo radost vědomí, že počet stoupenců strany křesťansko-sociální roste, že kostel je plný a lid počíná přijímat i sv. svátosti. Zavedl postní kázání a třikrát týdně měl mši sv. ve filiálním kostele, kde zpovídal od rána, aby jen umožnil lidem vykonání svých náboženských povinností. V tu dobu pilné práce měl farář 5 měsíců nemocného, proto musel celou duchovní správu vésti sám. Když farář umřel Dr. Krasovský stal se administrátorem.

Ted považoval za svoji povinnost jít na každou schůzi, která se v jeho farnosti konala, a tam se přihlásil vždy o slovo a hájil křesťanství.

Stal se brzy postrachem všech řečníků z kraje. Jednou socialisté svolali tábor proti němu do jeho farnosti. Rozhodili letáčky, na nichž bylo napsáno, že celé červené Podřipsko bude protestovati proti rozpínavosti pátera Krasovského, který se zve k tomuto soudu lidu. Přirozeně vůdcové socialistů mysleli, že Krasovský se toho zalekne a nepřijde. Než Krasovský zvednul jeden takový letáček a uschoval si ho. V neděli objevil se na táboru lidu v zahradě, kde chtěli socialisté s ním zúčtovat.

Klidně vyslechl hodinovou přednášku řečníka z Kralup, v níž na něho útočil pro jeho politickou práci. Přihlásil se o slovo, ale tu strhla se velká bouře, počalo se křičeti: ven s ním, nechceme ho slyšet, pryč s klerikálem atd. Krasovský však stál klidně, ač viděl, že kolem něho se zableskly i nože, vytáhl letáček a pravil: „Divím se vašemu počínání a křiku, já mluviti budu, protože jsem vaším hostem. Zde na letáčku stojí — zve se páter Krasovský — jsem tedy pozván a jako host prosím o vyslechnutí.“ Mluvil 2 hodiny a na konec se lidé rozplakali. Tak skončil tábor lidu proti němu svolaný.

V tu dobu také připadly volby do říšské rady a zemského sněmu, bylo tedy schůzí a řečnění mnoho, takže hlasivky Krasovskému vypovídaly službu. Po takových dlouhých řečech a

hádkách krvácel Krasovský v krku, proto šel k lékaři, který prohlédnuv krk, prohlásil, že to za celou praksi svoji u nikoho tak nepěkné nenalezl jako u něho. Na štěstí bylo již po volbách, proto mohl si Krasovský odpočinouti. Politická práce, pomáhání lidu chudému k najmutí půdy od velkostatků, kterou chtěl žid nájemce uchvátiti, ale za přispění Krasovského byla chudému lidu zachována, naplnila kostel, kde po postních kázáních ukázal se i výsledek tím, že přijalo svátosti 450 lidí, z nichž velká většina nebyla 15—25 let u sv. zpovědi.

Tato misionářská radost převýšila nesmírně ty námahy a útoky v novinách, kterými ho pronásledovaly všechny politické strany. Tam na Podřípsku vystoupil Krasovský poprvé proti nájemci, vykázal ho ze všech farských hospodářských budov, které za své administrace pronajal chudým lidem. Žid, který vždy držel se starostou a četníkem, namáhal se všemožně získati přízeň Krasovského. Dokonce i svoji dcerušku posílal k němu, aby vymohla odvolání rozhodnutí, ale nepochodila. Za dobu své administrace dovedl pastorači povznésti nesmírně, obnovil pouť do blízkého kostela, které se zúčastnilo velmi mnoho lidí, zavedl společné poutě na Říp, kamž přivedl největší procesí z celého okolí.

Zkrátka dokázal, že výbojnost není na škodu pastorače. Lidé byli přesvědčeni, že co vezme do rukou Krasovský, vše se zdaří, protože v duších svých dobře cítili, že jeho výbojnost není pro jeho slávu, nýbrž že nadšení pro čest boží sálá z jeho slov i činů. Lid jest nejlepším kritikem kněze, on za krátkou dobu vypožuruje, zda koření hluboce v srdci vše, co se koná. Krasovský získal všechny právě svojí hlubokou vírou a láskou ke Kristu. On občas zašel si před svatostánek, kde meditoval před Spasitelem svátostným, kde čerpal své nadšení a energii. Lid se o tom časem dověděl a proto přilnul k němu celou duší svojí.

Za několik neděl byl Krasovský přeložen za administrátora do městečka k Labi, asi 3 hodiny od svého působení. Tam byl sice náboženský život u mnohých velice krásný, ale politicky katolíci vůbec nevystupovali. Proto schůzemi začal opět Krasovský lid poučovati, a založil organizaci katol. a počal se bít na schůzích jiných stran. Za krátkou dobu získal si lásku velké části farníků, kteří šli s ním na všechny schůze protivných stran. Tak jednou měla se konati velká schůze sociálních demokratů, kde chtěla rozvedená paní židovského poslance z Vídně mluvit o rozluce manželské. Krasovský prohlásil, že půjde také, a proto na 500 katolíků šlo s ním na schůzi. Socialisté počtem 400 obsadili přední část sálu, ale neočekávali, že by Krasovský přivedl 500 lidí s sebou. Nastala volba předsedy, byly dva návrhy socialistů a katolíků, katolíci měli většinu, ale socialisté nechtěli míti na své schůzi katolíka, proto dali se do křiku a řvali tři čtvrtě hodiny, až četníci vyklidili sál. Za té bouře v sále bylo rozbito za 35 Kč pivních sklenic, dokonce provokatér z národní sociální strany se sám nožem

poranil, aby vyvolal pranici. Socialisté zpředu tlačili katolíky ze sálu, že mnohé dámy musely okny skákati do zahrady. Krasovskému vyhrožovaly socialistické ženy a při vyřučování přirazili ho socialisté ke stolu, ale v čas byla schůze rozpuštěna. Taková neohroženost Krasovského působila na lidi, kteří se stávali pevnějšími a odvážnějšími ve vystupování.

V městečku tom byl klášter německých sester z říše, kde se učilo frančině, angličtině a němčině a ovšem byly tam dcery boháčů z celých Čech, hlavně z Prahy. Krasovský býval zpovědníkem Češek, protože spirituál jejích byl také říšský Němec. Poznal zaostalost náboženské výchovy pražanek, u nichž vše jest jen vnějškové. Působení jeho však představená velice cenila, protože úplně jiné chování nastalo k sestrám od pražských slečinek po jeho zasáhnutí. Dovedl rozložití všechno ve zpořádku a učil dobře rozlišovati lidské a božské, takže pod jeho vedením počaly se chovanky dívat jinak na náboženství.

Svým jednáním získal si mnohé, takže mu i fara byla patronem nabízena, ale poněvadž nebyl z patronátu, nechtěl se ani hlásiti, aby jiné nezkrátil.

Po 4měsíční administraci byl Krasovský přeložen na druhou stranu Prahy do města B. na měšťanskou školu dívčí a chlapeckou. Nové působení nastalo ve škole. Brzy si získal žactvo i učitelstvo, mši sv. sloužil v okresní nemocnici, kde také v květnu míval májové promluvy denně k sestřičkám, k nemocným a několika měšťanům, kteří tam chodili. Těmito promluvami si získal přízeň v celém městě, ač působil tam jen 3 měsíce do konce roku školního. Politicky na tomto místě nebyl činný. Jak viděti, vedl v této době boj proti mocným politicky, a takový boj není snadný. Než Krasovský vítězil v něm vždy, ač boje politické u nás byly nejkrvavějšími zápasy. Pro stranu katolického lidu v Čechách vykonal mnoho a ještě více pro obrod a povznesení náboženského života. Touto prací a zápasy připravil se Krasovský na velkou zkoušku, která ho v životě čekala, a na boj s nejmocnějšími tohoto světa.

V Polabí.

R. 1909 byl Krasovský poslán na obecnou školu do K. Katolíci tamnější žádali o kněze politicky činného, proto jim byl poslán Krasovský, který již měl mnoho práce politické za sebou, a byl také ve vedení strany zúčastněn. Vždyť mu strana i kandidaturu poslanectví nabízela proti agrárnímu knězi. Toho však Krasovský nepřijal, nebo nechtěl bojovati proti knězi jiného politického názoru.

Školní práce nebylo mnoho, byla sice obtížná, protože město bylo průmyslové a mnoho dělného lidu hlásilo se ke straně socialistické. Volný čas měl býti věnován politické práci. Z počátku jezdil v neděli po okolí a mluvil ve spolicích, jakmile se trochu obeznámil ve městě, hned počal organisovati. Založil místní organisaci s odbočkou samostatnou pro ženy a pro mládež. Jakmile bylo dosti členstva, počaly veřejné schůze,

před tím konaly se schůze důvěrné. Po zorganizování města počal organisovati nejbližší okolí, takže v krátkém čase založil okresní organisaci a později i krajskou. Stal se krajským důvěrníkem strany, proto více funkcí nepřijal, v místní organisaci a v okresní povolal spolehlivé muže za důvěrníky a předsedy.

Krasovský byl proti hromadění čestných funkcí na jednu osobu, která pak nemůže stačiti práci, nebo stane se z ní diktátor, který chce býti všemu v čele. On rozdělil čestné funkce mezi všechny, aby mohli na svých místech zdárně pracovati a byli všichni cíli podělení. Tak se dostala řada mužů i žen do popředí, kdežto před tím byl jen jeden pán na všechno. Onen představitel katolicismu považoval to za přecházení, když nebyl v čele všeho jako dříve, proto po tichu intrikoval proti Krasovskému, který ne jednou ovládl pole svojí prací. Byli mu tak oddáni všichni, že když měl schůzi v některé okolní vesnici, hodinu ba i 1, 2. hodiny vzdálené, doprovázelo ho až 100 lidí z města, kteří svojí přítomností dodávali odvahy vesničanům, aby se přidali k naší straně. Cestu tuto dělali všichni pěšky, čímž obět ještě stoupla. Mládež byla za ním celá, jeho přednášky byly četně navštěvovány i stoupenci jiných stran. Měl také v klášteře postní kázání, májová kázání mívával v nemocnici i děkanském kostele. Patřil mezi nejlepší kazatele v místě. Práci svojí stal se osobností velmi důležitou ve městě, i jiné strany počaly se na něho obracet a s ním vyjednávati. Jak rozuměl své politické práci, to viděti z toho, že se sám nabídl socialistům k přednášce. Měli kdysi přednášku o křesťanském socialismu a přednášel profesor bez konfese, který jako realista neměl ani ponětí o křesťanském socialismu. Proto Krasovský dopsal důvěrníkovi strany sociálně-demokratické, že chce-li strana poznati program křesťansko-sociální, jest ochoten o něm jim přednáseti. Důvěrník nabídku přijal, ale později toho litoval, leč ustoupiti nebylo možno. Věc stala se záležitostí celé strany a celého vedení pokrokového ve městě. Bylo ujednáno, že po řeči Krasovského bude mluviti předák socialistů a pak pokrokářů. Volba osob dala jim dosti práce, konečně se dohodli na Dru. Šmeralovi a odpadlém knězi Kuntovi. Ze schůze socialistické měla se státi veřejná debata o křesťanském socialismu a demokratickém socialismu. Do schůze dostavila se všechna místní inteligence s okresním hejtmanem v čele a učitelstvo z celého okolí. Divadelní sál byl přeplněn při schůzi. Začalo se o 10. hod. v neděli; prvním řečníkem byl Krasovský, který v hodinové přednášce osvětlil základ křesťanského socialismu. Tím jest křesťanský světový názor, budující na existenci Boží, nesmrtelnosti duše, zodpovědnosti a konečném spravedlivém vyrovnání. Zakončil nadšeným označením zbraně, která jest daleko účinnější než stávka socialistů, a touto zbraní jest láska ke všemu, jež protivy vyrovnává. Posluchačstvo bylo unešeno a nadšeně tleskalo Krasovskému. Dr. Šmeral začal: „Reč P. Krasovského byla hluboce filosofická a krásná, že proti ní nemohu ničeho namítati, ale páter Krasovský tak

jednati nesmí, protože by ho biskup pověsil.“ A nyní přišlo na přetřes vše, co Krasovský slyšel na každé schůzi socialistické.

Dr. Šmeral jest výtečný řečník, umí ironisovati protivníka, proto se mu tleskalo nadšeně také. Krasovský mu na mnohé nepravdy odpověděl, ale prohlásil, že Dr. Šmeral nedodržel ujednaného řádu, dle něhož se měly podati základy obojího socialismu a o nich se mělo debatovati. Pak vystoupil Kunte, který ten den měl špatnou disposici a slabý hlas, takže ho nebylo slyšet vzadu, proto posluchačstvo bylo nepokojné a žádalo ukončení schůze, která se protáhla do půl 3. hod. odpo. Kunte nazval všechno švindlem, katolickou stranu, křesťanský socialismus atd. Krasovský mu odpověděl: já mohu říci Volná myšlenka je švindl, socialismus je švindl, Kunte je švindl, ale dokázal jsem tím něco? Jistě ne, a tak také p. Kunte jen tvrdil, ale nic nedokázal.“

Schůze zjednala velikou slávu Krasovskému. Intelligence prohlásila, že mluvil věcně, a že jeho základů oba řečníci nevyvrátili. Celé město mluvilo delší dobu jen o Krasovském. Získal si sympatie ve všech kruzích, ale také nepřátelé počali se seřadovati. Židé byli první, kteří vystihli, že jako antisemita bude jím Krasovský velice nebezpečným v budoucnosti. Proto hleděli si ho získati, nápadně ho zdravili, velmi rádi by ho byli dostali do své společnosti, ale on ke všemu zůstal chladný.

Ale brzy poznali, že mají v Krasovském velkého a nebezpečného nepřítele. Přemýšleli, jak by Krasovského učinili nemožným. Věděli, že socialisté jsou proti němu pro jeho politickou činnost, pokrokové strany také nemile nesly jeho působení. Struny byly napnuty, jen čekalo se na malý podnět, který by byl vyvolal velký boj proti Krasovskému. Tak stály věci počátkem roku 1913, kdy Krasovský byl na výši své činnosti. Nějaká předtucha ho nutila, aby v roce 1913 nezůstával v městě K., proto žádal konsistoř za přeložení, ale nebylo mu vyhověno.

(Pokračování.)

H. Uden :

Terque biceps.

Růženec znělek.

(Pokračování.)

Zbytečnosti.

Rok v pospíchavém běhu bývá učitelem
a každý valem osnovu svou probírá:
ten poslední, jenž ještě dál se prodírá,
nám vysvětlil jak mistr u výsledku stkvělém,
že duch je nejen v těle, však i také s tělem,
že v lačném, nenasyčeném jen skomírá
a myslí na stůl, jenž se denně prostírá,
tak dychtivě, jak sám by patřil k řádu šelem.

My všichni od přístřeší lepších do salaše
jsme procítili čtvrtou prosbu Otčenáše
a shledávali jsme ji potřebnou a svatou
    čím dál, tím víc a měrou plně vrchovatou,
však také za svobody nutnou zůstávala,
by láskou volných bratrů k nezbytnosti zrála.

Vždy lidem požívavým žaludek byl bohem,
o jeho službu jedně a v pravdě dbali:
ti plných hrnců egyptských si vzpomínali,
když mluvil Jehova k nim rozjiskřeným hlohem
    a z otroctví se brali ve strádání mnohém —
však pro bídné a hladové se divy dály,
že v zajímavé radosti se „man hu?“ ptali,
když jedlé kobyly se vyvršily stohem.
Kdo vede národ tvrdou pouští kamenitou,
dbát musí také o potravu náležitou,
vem ji kde vem a kdyby s nebe spadnout měla:
    duch v křehké kajicnosti přiznává se k chybě,
jen jsou-li v pravé chvíli chleby a dvě rybě,
by neutrpěl nedostatečnostmi těla.

O zbytečnostech nad potřebu přemýšlívá,
když postrádati musí, čeho vždycky měl,
a trapně čeká pokrácený na příděl,
ježž statistika zplodí, nejistota zrývá,
    víc a též ča-těji sám člověk, který zpívá,
než mlsný požívač, otrocký sluha těl
když omezen je, v čem kdys vybírali směl,
svět střemhlav zvrácený spíš ve vrcholech zmdlívá.

Co tápí Ariel se vzdušný v nedostatku
a diví se, že v nepolepšitelném zmatku
svých trudných časů mezi chtivé chámy šel,
    jde Kalibán a cestou známou, ne všem danou,
co návrat k barbarismu zlobně proklínanou
si hravě sežene a zabeře, co chtěl.

Jsou strádání, která se vyrovnávají hladu,
ať vzniknou požitkem, ať otravou a zvykem
či slabostí, jež silna pouze dávným vznikem
v té míře nesluší se normálnímu stádu.
    Sám Turek u Karlova mostu čechrá sobě bradu
a mračí se jak pohan, kosým oká smykem
co chvíli vzhledna rozkaceným vykřičníkem
kams k zavřenému kotci tabákových skladů.
Všech svůdných obrazů, jež z obláček a dýmů
ven vzhlížejí v rozbředlou a mlžnou zemi —
jak zarmoucených kupců, které sotva blaží,

že, čeho málo jest, se nekřesťansky zdraží,
by zaplatil se dělník, opravilo síto:
je snad i nepřátelům zbytečností lito.

Co nevděk dovede na sobě poznával,
krok za krokem a denně sestupoval níž,
by shovíváním dokonalostem byl bliž,
Lear, otec nešťastný, kmet ubohý a král.

Však zkracovali mu, co nadbytkem svým zval,
čím ulehčoval sobě dobrovolný kříž —
tu v čirém zoufalství se neudržel již,
a nárek srdcelomný ze rtů se mu dral.

„Dej přírodě jen, čeho nutně třeba jest,
a život bude bezcenným co zvířecí . . .“
vzkřik zděšeně, an v dáli zaburácel hrom,
a pádil z nádvoří svou pozvedaje pěst
v bouř divokou, pln velebnosti knížecí,
by kles co šílenec a vyvrácený strom.

Rek pravý, jenž se s otevřeným hledím bil,
by volnost zjednal zdeptanému národu,
a za nic považoval pouhou náhodu,
jež! sama překvapena, vrazí v terč a v cíl —
muž, který v dávném heroismu zápasil
svou vlastní hlavou zaručiv se za škodu,
jak uzdalo se velikému rhapsodu,
ve chvíli vhodné lesklých o marnostech snil.

Když Egmont „po španělsku“ přišel sám a sám
tak patrně, aby Klárky nepolekal,
měl míru nutnou jen za příliš bídny klam,
„by člověk proň co den se oblékal a svlékal“ —
snad aby ukázal, že pravá velikost
se ve všem vyvýší nad šedou nezbytnost.

(Dokončení.)

J. Slavici:

Pop Tanda.

(Z rumunštiny Přeložil Jos. Špachta.)

(Dokončení.)

II.

Písmo sv. nás učí, že jako rolník žije z výtěžku práce své, tak i pastýř duchovní, který slouží při oltáři, ze služby oltářní má býti živ. A otec Trandafir důvěřoval písmu svatému: staral se vždy upřímně o duchovní potřeby svých osadníků, doufaje, že oni v odměnu za to postarají se o jeho časné zaopatření. Avšak lidé nejsou vždy takoví, jací mají býti podle

pisma a přikázání; takový byl pouze pop, ne však osadníci. Ze své služby měl otec Trandafir pranepatrný příjem, který nijak nedostačoval, to jest, čtyři malé kousky pole, církevní daň od osadníků a poplatky při křtinách a pohřbech. Ale to všecko dohromady bylo tolik jako — nic, protože na polích téměř nic se nerodilo, daň nevynášela zhora nic, křty konal pop zdarma a při pohřbech čekali osadníci, aby dal spíše něco jim.

Nedaleko kostela byla spustlá chatrč, jež by se byla hodila za chlív, kdyby majitel její měl nějaký dobytek. Okolo ní bylo místo na zahradu, ale zahradou nebylo, protože, jak již řečeno, v Serečeni nebylo žádných plotů a ohrad. Tuto chatrč i s místem koupil otec Trandafir a bydlel v ní. Za celou dobu, co ji měl, chatrč mnoho oprav nespátřila, a nyní byly zdi její dřevé jak řešeto a střecha jako rybářská síť. Otec Trandafir staral se jen o cizí domky, na svůj zapomínal.

A stůl jeho nebyl o mnoho lepší nežli chata: člověk přispůsobí se znenáhla lidem, mezi nimiž žije, i když zpočátku chce, aby oni se přispůsobili jemu; pop žil bídně jako jeho osadníci. Jediným jeho štěstím bylo, že měl věno své ženy, z něhož mohl dosazovati. Ale kde se jenom béře a nikdy nepřidává, tam se dlouho bráti nemůže, brzo bude vybráno: a k takovému konci se to blížilo, když se přibližovala doba postní před velikonoce.

* * *

„Takhle by to nešlo,“ řekl si otec Trandafir, „rozhodně by to nešlo,“ a počal jednati jako jiní lidé; starati se především o prospěch svého domu a své rodiny.

Hned z jara najal cikána, aby mu zpracoval hlínu k omítnutí domku. V několika dnech byly všechny čtyři zdi domku pěkně omítnuty. Nyní sedával otec Trandafir raději venku nežli v domě, protože ze vnitř neviděl tak dobře omítky na domku. A omítnutý domek v Serečeni byla věc opravdu krásná, podivuhodná, zvláště když pop mohl říci: „Jest to domek můj!“ Ale bylo na něm něco, co s krásně omítnutými zdmi nebylo v souladu. Kdykoli zraky otce Trandafira se zdi se svezly ku střechě, zasmušily se, viděly dosti a pop odcházel smutně do vnitř. Nechtěl se divati na dřevitou střechu, a přece, kdykoli pohlédl na zdi, zahlédl i proti své vůli také střechu. Zpropadená střecha! Ne, tak jak byla, nechati ji nemohl.

Dole v údolí okolo bařin a močálů neroste jenom vrboví a rokytí, ale tu a tam i sítí a rákosí, ba někde i třtinový. „Vím, co učiním,“ řekl si zase pop. Najal člověka a poslal ho pro tyto rostliny. V sobotu bylo místo kolem domu plné snopků svázaných pruty vrbovými a na druhou sobotu byla střecha pěkně poopravena a na hřebeni jako olemována snopky třtinovými, přes něž položeny dvě dlouhé latě pevně spojené dřevěnými vidlicemi. Dílo opravdu krásné — a ne drahé. Lidé obcházelí okolo domku popova, pokyvovali hlavami a proho-

dili občas: „ale jest to čertův chlapík tenhle pop“ a otec Trandafir sedával spokojeně venku před domem.

Ale ani tato nová radost popova netrvala příliš dlouho. Zase shledal něco, co se mu nelíbilo. V celé vsi nebyl nyní ani jediný domek tak pěkný jako jeho a popovi se zdálo, že by bylo záhodno, aby byl ode vsi jaksi oddělen. Otec Trandafir se ostýchal říci: „u mne doma“, protože „u něho“ bylo ve vsi. Bylo nutně třeba nějaké ohrady a dvířek, kterými by vcházeli lidé k popovi; ať už jest to ohrada jakákoli, ať dvířka jsou pouhý otvor v této ohradě, ale ať lidé vědí, že nežli vstoupí do jeho domu, musí dříve projít jeho dvorem.

Pop najal zase člověka a poslal ho, aby nasekal trní a kůlů; kůly zarazil do země, mezi ně postavil trní a plot byl hotov. Tak ohradil místo před domem směrem ke kostelu v rozloze asi 400 sáhů; dvířka pak zhotovil ze čtyř latí, jež spojil na přelč dvěma latěma jinýma.

Velice se radovala paní popová, když uzřela místo tak pěkně ohražené, velice se radoval pop, když viděl, že se raduje žena. Nebylo dne, kdy by byli pop anebo jeho žena nejméně desetkrát nezapomenuli děti: „Ať mi nevycházíte ze dvora! Hrajte si tady hezky doma.“ Když člověk jednou začne, neví kdy skončit. Jedno přání rodí druhé. Teď vešlo něco popové do hlavy. „Víš co, mužičku?“ řekla jednou z rána. „Napadlo mi, že by bylo dobře udělati kolem plotů záhony.“

„Záhony?“

„Ano, abych mohla nasázeti cibuli, fasole, brambory a zeli.“ Pop se nemohl probrati z údivu. Zdálo se mu to holou nemožností. Záhony v Serečeni! . . . Ale několik dní měl hlavu plnou záhonů, bramborů, cibule a zeli — a opět za několik dní byla země zryta a záhony hotovy.

A teď, jak pop tak i jeho žena zašli každého dne nejméně desetkrát k záhonům podívat se, zda semena vzcházejí. Byla to radost jednou z rána! „Ženuško, vstávej!“ volal pop, který přicházel od záhonů. „Co jest?“ „Semena už vyšla.“ Toho dne všichni, co jich bylo, pop, popová i děti seděli stále na bobečku mezi záhony, pátrající po útlých rostlinkách. Kdo zahlédl více klíčících semen, ten byl šťastnějším a vesničané obcházeli okolo domu popova, pohlíželi plotem na záhony, pokyvovali hlavami a říkali i tentokrát: „ale jest to čertův chlapík — tenhle pop.“

„Poslouchej ženuško,“ pravil pojednou otec Trandafir, „co myslíš? Nebylo by dobře, abychom nasili podél plotu i kolem záhonů kukuřici?“ „Ba ano! Já mám zelenou kukuřici velice ráda.“

„A já ještě raději upraženou na uhlí.“

Zase něco nového! Pop se obklíčil kukuřici. Srdce mu plesalo radostí při vzpomínce, jak krásné to bude, až kukuřice vzroste a zakryje plot, který se mu počínal nelibiti. A jedna myšlenka rodí druhou. V zadu za domem bylo místo asi pětkrát tak veliké jako ono ohražené před domem. To mu nevy-

cházel z hlavy. Proč má ležeti tak holé, prázdné? Což nemohla by se i tady zasít kukuřice?

Políčka na Face lidé orali i zasévali, ale půda ve vsi byla netknuta, právě proto, že to bylo ve vsi.

Marku Kukulův, soused popův, měl pluh, chatrný sice, ale přece pluh, a Mitru Ketenaš, soused Markův, měl dva slabé volečky a kulhavého koně. Pop, Marku, Mitru, volí a kůň dali se do práce, pracovali od rána do večera; a místo bylo za rána oseto kukuřicí.

Teď sedával pop zase raději vzadu za domem. Byl to krásný, rozkošný pohled: brázda hezky vedle brázdy a tu a tam útlá bylinka vycházející kukuřice! A přes to se pop několikrát, ba mnohokrát poškrábal za ušima. Zdálo se, že má ještě něco na srdci. Bylo to dílo těžké, takže nevěděl, má-li se do něho pustit. Myslil totiž na svá čtyři políčka, až dosud je měl v pachtu. Nyní nevěděl, jak by lépe s nimi naložil. Nejraději by je obdělával sám! Byla by to radost, až by k nim chodil se svou ženou, těšil se z pěkného osení! A což na podzim, až by svážel s polí úrodu! . . . Myšlénka ta byla velice svůdná.

Často o tom rozmlouval a uvažoval se ženou. Ale k tomu bylo třeba koní, vozu, pluhu, chlěva i sluhy — mnoho, mnoho bylo třeba. A pop se v hospodářství příliš nevyznal . . . Ale záhony se krásně zelenaly. Kukuřice slibně vzrůstala . . . Pop se konečně rozhodl: vzal zbytek věna, uzavřeného v truhlici a dal se do díla. Pluh Markův pro začátek dostačil. Jednoho koně koupil pop od Mitra, druhého od kohosi v údolí Repice. Stan Škiop měl vůz o třech kolech. Pop ho koupil, protože mu Mitru dal jedno kolo nádavkem ke kulhavému koni.

Kostelník Kozonak se nabídl za sluhu, protože bydlel ne-daleko. Pop si zaopatřil čtyři sloupy, dva vyšší a dva nižší, zarazil je vzadu za domem do země, z proutí zhotovil tři stěny, pořídl střechu z rákosí a stáj byla hotova. V té době sestaral o deset let, ale zase omládl, když posadil ženu a děti na vůz, švihl do koní a vyjel shlédnout svá pole.

Vesničané ho viděli, pokyvovali hlavami a zase říkali: „Ale jest to čerlův chlapík tenhle pop.“

Ale též popová měla své ženské starosti. Měla krásný obrázek, který ve vši počestnosti obdržela od syna popova z Vezury. A ten obraz ležel na dně truhlice zaobalený v papíru. Přála si, aby ho mohla zavěsit mezi okna a okrášlit květinami a bazalkami, aby ho měla stále na očích, protože to byl obraz svaté matky Panny Marie, a jedna z dcerušek jejích jmenovala se též Marie. Ale stěny byly začouzené, špinavé a obraz nebyl zarámován. A ještě něco mrzelo popovou: jedno okno mělo místo skla měchýřovou blánu a v druhých dvou byly tři scházející tabulky nahrazeny papírem. Proto bylo ve světnici stále šero. Blížily se velkonoční svátky. Do svatého týdne scházelo pouze pět dní. Chtěl-li pop velkonoční svátky ztrávit se ženou klidně, bylo třeba tří důležitých věcí: vápna na stěny,

skla do oken a rámeček na obraz svaté Matky Páně — samé věci, jež jedině v městě mohl koupiti. Tedy do města! Měl koně, měl vůz. Ale nelíbily se mu košatiny, z nichž zbyla pouze kostra a několik žeber. Jako pop styděl se jeti do města s takovými košatinami, nebo bez nich. Na vydlužení jiných, lepších nemohl ovšem pomyslet, protože byl v Serečeni, kde ani pop řádných košatin neměl.

Nouze jest nejlepším učitelem. Otec Trandafir poslal Kozonaka do údolí na prouti, zarazil do země dva kolíky, mezi ně vždy asi na píd slabší hůlky a pak pop, popová, Kozonak i děti se dali do pletení. Netrvalo dlouho a košatiny byly hotovy. Nebylo to sice dílo podivuhodné, ale byly to nejkrásnější košatiny v Serečeni, tak krásné, že i Kozonak nemohl se zdržeti, aby neřekl: „Ale jest to čertův chlapík, tenhle pop.“

Cestou do města i zpět pyšnil se otec Trandafir svými košatinami, poznal, že jiní mají, ba i kupují košatiny mnohem horší, nežli byly ty, jež on sám zhotovil.

„Co to děláš, pope?“

„Košatiny.“

„Ale, vždyť už jedny máš!“

„Dělám pro ty, kteří nemají!“

Po velikonočních svátcích sháněl Kozonak prouti a pop pletl. A čím déle se tím zabýval, tím lépe se mu dílo dařilo. Poslední košatiny byly vždy nejlepší.

Marku Kukulův rád si pohovořil a proto ho těšilo, mohl-li se pobaviti s popem. Kozonak čistil a připravoval prouti, pop pletl a Marku ležel na břiše, opíraje bradu v dlaně a dívaje se spokojeně před sebe.

„Tento prut jest trochu dlouhý,“ řekl otec Trandafir. „Hej, Marku, podej mi tam tu sekerku, useknu ho kousek.“

Sekerka ležela u nohou Markových. Marku se posadil, opřel se o loket, natáhl jednu nohu a pohyboval jí, snaže se ji přitáhnouti sekerku.

„Tak jen hezky rychle,“ zvolal pop a přetáhl ho důkladně prutem. Marku vyskočil jako zajíc a přesvědčil se, že jest svižnějším nežli sám myslel. A toto přesvědčení bylo mu později k velikému užitku. Před svatodušními svátky připravil pop plný vůz košatin, které chtěl odvézt do města na prodej a Marku věděl dobře, že jestli pop košatiny prodá, i on bude mít dobré a veselé svátky. On totiž v poslední době po několik neděl popovi pomáhal při práci a těšil se na výdělek.

Ale právě před svátky dalo se do deště. pršelo stále a zdálo se, že deštivé počasí potrvá hodně dlouho.

„Nevím věru, co mám dělati,“ řekl pop mrzutě. „Bude snad nejlépe, nechati to až po svátcích. V tomto hrozném počasí se mi do jízdy nechce. Nepřestane-li do čtvrtka pršet, nepojedu nikam.“

Marku se podrbal za ušima, ale neřekl ničeho. Uznával i on, že se nesluší, aby pop promokl až na kůži. Ale rozhodnutí popovo ho velice mrzelo a přimělo ho, aby přemýšlel.

„A což,“ pravil po chvíli nechav pletení, nemohli bychom udělati pokrývku na vůz? Sítí a rákosí jest v údolí dost a dost.“

„Hm, možná, že máš pravdu,“ odpověděl pop, „a dáme-li se do ní, musíme si dáti na ní záležeti,“ dodal Marku, který, pomáhaje popovi, vyučil se tak, že dělal lepší košatiny nežli sám pop a pokrývka, když byla hotova, dělala mu všecku česť. A pop přijel z města suchý a s plnou kapsou.

Hod Boží svatodušní byl pro rodinu popovu den krásný, šťastný a veselý. Popová měla novou sukni, tři větší děti střevíčky z města, malá Mařenka slaměný klobouček s dvěma červenými růžema, zdi byly obílené i z venku, všecka okna zasklená, ve světnici bylo pěkně jasno, takže bylo dobře viděti obraz svaté Matky Páně Marie, zavěšený mezi okny a okrášlený květinami vyrostlými na pokraji záhonů. Z města přivezl pop bílou mouku, maso, sádlo i cukr. Otec Trandafir měl svou ženu srdečně rád, ale nikdy se nelíbali, avšak toho dne ráno první co učinili, byl dlouhý, vřelý polibek. Popová při tom se dala do pláče — nevím proč — i otci Trandafirovi bylo do pláče a to ještě i v té chvíli, když vstupoval do kostela; při pohledu na shromážděný lid zdržel se sice pláče hlasitého, ale k oltáři přece přistupoval se slzami v očích. Lidé vypravují, že nikdy nezpíval tak krásně jako onoho dne, takže u nich vzniklo přísloví: „Zpívá jako pop o letnicích.“

Osadníci přicházeli k popovi, vcházeli vrátky, nežli překročili prah, očistili si nohy, dali klobouk na hůl, opřeli hůl o zeď, upravili si vous i vlas a pak vstoupili k popovi a když odcházeli, rozhlédli se kolem, zakývali hlavou a již neřkali nic.

* * *

Čas přichází, čas odchází, svět pokračuje a lidé někdy v jeho proudu, někdy proti němu.

III.

Od města táhne se pěkná silnice, vine se suchým údolím a pokračuje až k místu, kde se suché údolí spojuje s údolím Repice a kde přetíná silnici vedoucí tímto údolím. V těchto místech jest na Repici mlýn, podle Repice cesta, u níž „Boží muka“, u „Božích muk“ studně a u studně stojí osm krásných javorů. Toto místo zove se „u Božích muk“. Odtud není do Serečeni dále nežli hodina cesty. Přes to však každý obyvatel serečenský, který tudy jede, se tu zastaví, aby napojil koně i sám si odpočinul, čeká obyčejně také, až půjde kolem nějaký cizinec, který se ho otáže: „Jak se jmenuje tam ta vesnice, v níž ten krásný kostel s bílými zdmi a věží, jejíž střecha se tolik leskne v paprscích slunečních?“ Slyše tuto otázku, pohladí si kníry, zadívá se pyšně na ves a odpovídá hrdě: „Tam na Gropnici? To jest naše vesnice Serečeni. Ale měl bys slyšet zvony, které jsou v té věži. To jsou zvony! Jest je slyšet na tři hodiny cesty!“

Tam, kde se křižují silnice, stojí sloup s dvěma rameny: na jednom jest nápis: „K údolí Repice“, na druhém: „K údolí Suchému“. Taková silnice jako v údolí Suchém, není široko daleko v okolí. Rovná jako stůl a tvrdá jako mlat. Na první pohled patrně, že Serečensští ji stavěli rádi a ochotně, že si dali na ní záležeti, aby byla jejich chloubou. Po obou stranách silnice ve vzdálenosti deseti, patnácti kroků od sebe, jsou krásné košaté ořechy, na něž mílo pohleděti. Silnice táhne se po úbočí kopců tak vysoko, aby jarní záplavy nemohly ji dosáhnouti. Byla to krušná práce pro Serečenské: musili pracně vylámati mnoho skal, ale dělali to rádi, protože stavěli silnici pro sebe. Tady se cítí každý Serečenský již jako doma, proto jede i jde zvolna, pomalu a nemá dlouhé chvíle. Téměř při každém kroku setká se s někým známým, pohovoří si s ním, popotají se na vzájem, „odkud a kam“. Tento jede s vozem vápna, onen s ovocem; jeden má vůz plný košatín a jiného pletiva, druhý veze kola, dužiny a jiné zboží dřevěné. A stranou od silnice zahlédne ob čas skalníky a kameníky, jejichž kladiva a dláta zvoní tu od úsvitu až do západu slunce.

Tam, kde se údolí a silnice zahýbá, jsou vápenice, kde stále živo jako v trhu. Jedni nakládají vápno, jiní skládají kamení a dříví; kameníci roztloukají kamen; vápeníci hází dříví na oheň, při čemž hluku a křiku dost a dost.

Odtud teprve lépe viděti Serečeni. Stromy v zahradách jsou trochu hustě nasázeny, proto jen skulinami mezi korunami stromů anebo přes stromy možno zahlédnouti bílé zdi anebo střechy domů. Dům popův jest nejvýše blízko kostela. Ale i z něho neviděti leč pět oken a červenou střechu s dvěma komíny. Naproti kostelu stojí škola. Dům, z něhož možno zahlédnouti jenom část zdi s dvěma velkými okny a střechu, jest dům Marka Kukulova a veliké stavení, jež se spatřuje níže v údolí, jest obecní dům — radnice. Kdyby stromy v zahradách nebylo tak husté, byl by pohled na vesnici ještě lepší a zajímavější. Poněvadž ale stromy volnému rozhledu brání, musíme se jen dohadovati toho, čeho nevidíme.

Všecko se tu změnilo, jenom otec Trandafir zůstal takový, jakým byl vždy: statný, veselý a čilý. Kdyby šedivý vlas a šedivý vous neprozrazovaly jeho stáří, mohli bychom se domnívati, že dětičky, s nimiž si za večera hraje na lavci před domem, jsou jeho děti. Jeden z hošíků, jehož vzal do náruče, aby ho políbil, vzal mu klobouk s hlavy a utíká s ním pryč. Marie otevřela okno a volá za ním: „Trandafířku, nesmíš nechat dědouška s holou hlavou!“ Pak pospíchá od okna, aby chytila Helenku, která sebrala čepec babiččin a vyšňořivši se jím, přichází pochlubit se babičce. Dědečkovi líbí se tento žert malé vnučky, směje se až slzí. Právě přichází z kostela od nešpor otec Koste, objímá Helenku i Marii, líbá obě, a pak usedá na lavici vedle tchána.

Soused Marku, starý přítel otce Trandafira a tchán Marie, majitel sousedního domu, vidí, co se děje před domem popo-

vým a přichází, aby se pobavil se svými přáteli. „Staroušku, tady máš čepici, neseď s holou hlavou!“ napomíná babička, podávajíc otci Trandafirovi oknem čepici.

Kolem jde vesničan, přeje všem „dobrý večer“ a šeptá pro sebe: „Zachovej ho, Pane, nebo jest to kněz podle srdce Božího.“

Fr. Leubner:

Až po žních.

Z knihy „Můj kantor Život.“

Řezavě si chřástal stýská
loukou požatou,
na časy se v dálkách blýská
nocí hvězdnatou,
z polí vane, kde sní víska,
vůně moučnatou,
bdí jen Bůh. Vděk, žatva blízka
na žeň bohatou.

Vidí stín Pán. Ježíš v polích
s kříže u souvratě:
„Kam, mdlá smrti, o dvou holích?
Žito na stojaté
drolí se už po vrcholích,
prázdná spížka v chatě —
odpočiň! Pan otec Holých
aby mlýn měl o dvou kolích!
Nemá pokdy na tě.“

Dokořan jsou okna všady,
dusno tichem supá.
Rosné jitro na ochlady —
brus, či kosa tupá!
Jak by Pán zas chodil tady
a s ním chudých tlupa,
v dlaních mnuli klasy hlady —
praská to a lupá.

Sem tam cesty, sem tam bludy?
A kde zlato v prosu?
Do žita, co jest ho všudy,
pohodila kosu.
Usínavě vedle hrudy
mimo trn a rosu
kloní hlavu, nad běd trudy
po obžinek ples a dudy
slyšíc jinou kosu.

Prof. Václav Hübner:

Některé stati o povětrnosti (meteorognosie).

Ve fysice (silozpytu) od PhDra. Josefa Smetany, vydané r. 1842 nákladem Českého musea, uvedeny jsou v hlavě VIII. některá pravidla z meteorognosie. Nejjistější pravidla nauky o povětrnosti poskytují větry, tlakoměr, průzračnost vzduchu, barva oblohy, podoba slunce, měsíce a hvězd, oblaky, stupeň vlhkosti vzduchu, proměny električnosti jeho, povětrnost předcházející, poloha měsíce a chování se některých zvířat a rostlin.

Větrové nám přinášejí vzduch krajin vzdálených, studenějších nebo teplejších, sušších nebo vlhčejších, pročež vzduch ten je také brzy studenější, brzy teplejší, sušší neb vlhčejší. Studené a suché bývají větry severní a východní, teplé a suché

jižní a jihozápadní; čistě západní a severozápadní u nás vlhké a chladné. Poněvadž dle pravidla otáčí se vítr od východu na jih a západ k severu, musí dle toho s proměnou větru také povětrnost se měnit. V šířkách našich následují proměny větru hlavně odporným tlakem obou velikých proudů vzduchu, z nichž jeden od rovníka k pólu severnímu, druhý od pólu k rovníku plyne. Proud jižní přináší mírné zimy, když právě v zimě panuje, více tepla od rovníku s sebou nesa; ale přivodí vlhké a chladné léto, když uhodí právě v létě, protože hojnými výpary vzduch více ochlazuje. Proud severní plodí studenou zimu a teplé léto, přinášeje tam vzduch studený, zahřívaje pak se více teplem letním, tudíž následuje také po mírné zimě jaro chladné, když se právě nyní proud jižní v severní obrací, a naopak, mění-li se proud tento na počátku zimy, následuje po horkém létě mírná zima a naopak. Je-li větší část Evropy v proudu severním, musí Asie a větší část Ameriky býti v proudu jižním a naopak. Po mírné zimě následuje obyčejně chladné jaro, poněvadž studený vzduch krajin těch, v kterých tuhá zima panovala, vniká do vrstev teplejších a tudíž je ochlazuje. Podobně po létě chladném obyčejně teplý podzim následuje, ježto proud jižní, ztrativ dešti vlhkost, nabývá dosti sucha i tepla, nebo zahřátým proudem severním vypuzen jsa musí odstoupiti.

Nejbezpečnější oznamovatel povětrnosti jest *tlakoměr*. Ubývá-li výšky tlakoměrné (tlakoměr klesá), nastává obyčejně povětrí vlhké, v létě deštivé, v zimě sníh a obleva, protože páry vodní kapalnějíce tlak vzduchu zmenšují, ježž prvé, jsouce ve skupenství vzdušném, napětím svým byly zvětšovaly.

Když pak tlakoměr vystupuje, nastává obyčejně počasí suché a jasné, poněvadž výpary vodní, dříve kapalné, do skupenství vzdušného přecházejíce, napětím svým tlak vzduchu rozmnožují.

Dle toho pravidla můžeme při klesání tlakoměru déšť nebo sníh, při vystupování povětrí jasné očekávati; není to však vždy jisté, neboť někdy se také stává, že tlakoměr před deštěm vystupuje, a velmi často, když tlakoměr klesl, déšť nenásleduje. Hlavní příčina toho jsou větry. Vzduch pohyblivý napětí jinak stejného menší tlak působí než vzduch klidný, tlakoměr tudíž klesá, když bylo dříve ticho a vítr nastává, pročez velmi často po klesání tlakoměru toliko vítr následuje.

Vznik, směr a síla větrů závisí od rozlohy tlaku vzdušného v nějaké rozsáhlejší oblasti. Jako voda proudí s míst výše položených na místa nižší, podobně i vzduch proudí s míst vyššího tlaku na místa tlaku menšího. V místech, kde jest tlak vzduchu nejmenší (minimum barometrické), ochlazuje se vzduch do výše vystupující, čímž stávají se páry ve vzduchu obsažené nasycenými a srážejí se v mraky. Proto v místech nejnižšího tlaku zuří bouře a vichřice. Mraky hromadí se v místech barometrického minima zabraňují slunečnímu záření a tak působí v létě snížení, v zimě zvýšení teploty. V oblasti vysokého tlaku (maxima) jest povětrnost ustálena, panuje tam bezvětří.

Čím rychleji a hlouběji tlakoměr klesá, tím silnější povstává vítr, prudké a neobyčejně rychlé klesání vždy bývá znamením jisté nastávající bouře. Každý směr větru má svůj průměrný tlak, který při větrech strany půlnocní a východní větší jest nežli strany polední a západní, pročez musí tlakoměr klesati, když vane vítr od východu k jihu a západu, a vystupovati, když odtud k severu a východu přichází. Zkušenost učí, že obyčejně při každém větru mokrá povětrnost následuje, když tlakoměr pod výšku větru tomu průměrně náležející klesá, pročez může i při vystupování tlakoměru pršet, když vítr od západu k severu nebo východu přechází, neboť zde přece pod průměrem svým zůstává.

Čím více jest vzduch smíšen s vodními parami ve skupenství plynném se nacházejícími, tím větší jest *průzračnost* jeho, tím tedy bližší jest přechod par v kapaliny. Pročez kládeme blízký dešť, když vzduch jest neobyčejně průzračný, když se vzdálené hory a lesy ne šedomodré, ale více tmavé spatřují, když předměty daleké bližšími se býti zdají a když obloha se jeví tmavomodrá. Podobně soudíme, jsou-li noci velmi jasné, takže i malinké hvězdy jest viděti, když se hvězdy silně třpytí, neboť výjevy tyto způsobují se množstvím výparu vodního ve vzduchu. Když vzduch jest průzračný, tedy jím paprsky sluneční také více mohou pronikati, pročez v počasí teplém parno nebo vedro bývá, po němž obyčejně deště nebo bouřky následují.

Zdají-li se však předměty jako tenkou rouškou potažené a nebe bleděmodré, tu delší trvání pěkného počasí jest očekávati; naopak zase, když se rouška tato na obloze bělá, brzo kapalnění nastává, jelikož rouška tato jeví kapalnění výparu vodního v hořejších vrstvách vzduchu, což se obyčejně uskutečňuje poledním větrem, nastalým již ve výšce. Proměna podoby *slunce, měsíce a hvězd* znamená obyčejně nastávající proměnu sucha a vlhka, neboť se tvoří lom světla, kterýž s množstvím vodních výparů ve vzduchu souvisí. Když vychází slunce, měsíc nebo hvězda dříve než obyčejně, nebo když vypadají oblé, rozložené, jest to důkaz, že vzduch přeplněn parami vodními, v nichž se paprsky světla silněji lámou, tedy slunce vyzdvihovati se zdají nad obzor; proto brzké zkapalnění par těchto a dešť jest k očekávání. Když vychází slunce bledě, červeně neb dokonce pod mrakem, jistě brzo dešť následuje, třeba vítr východní ještě panoval, neboť to důkazem, že vlhký vítr polední jest již v *tahu*, oblaky tyto s sebou přinášející.

Podobně nejasný západ slunce věští nakupení výparů vodních na západu, že i k nám výpary tyto přinesou dešť (západní větrové u nás panují). Silné třpytění hvězd jeví též silné výpary ve vzduchu; podobně kola měsíce a slunce čím větší, tím častější a větší deště oznamují.

Ježto slunce řídí veškeré děje v našem ovzduší, uvádívá se tlak vzduchový a množství srážek v souvislosti se skvrnami slunečními.

Proměna v podobě *obлак* náleží ke *znakům povětrnosti* nejbezpečnějším. Dlouhé řasy (povstávají, když páry se srážejí ve vrstvách vysokých a studených, a jeví se jako bílé mráčky, složené z malých jehliček) znamenají vír nastávající s té strany, na kterou úzké konce jejich ukazují, taktéž *kupy* spojené. Kupy jednotlivé na obloze plynoucí jsou známky pěkného počasí a slibují vytrvání jeho, když se k večeru zase trátí; jestli však se k večeru zvětšují a množí, přecházejí obyčejně v *stohy* a přinášejí místní deště nebo lijavce. *Stohy* spojené zvěstují mírné a déle trvající deště. Mračna východní nepřinášívají tak často deště jako západní, ježto je západní panující větry odhánějí. Proto také duha ranní bývá většinou mokré povětrnosti, protože byla zrozena ve mračnech západních. Mračna nízká věští brzký dešť, protože jsou již těžká a brzy zkapalnějí musejí; pročez také předvídáme dešť, když vrchy mračny jsou zahaleny. Tak zvané *vážení vody* sluncem jeví husté výpary až ku povrchu země sahající, pročez také značí nastávající deště.

Vše, co velikou *vlhkost* vzduchu jeví, vyznačuje blízké vodní srážky; jako, když vlhkoměry veliký stupeň vlhka ukazují, když se zdi a kamení potí, když sůl, papír, blány, kosti, struny a jiné věci vlhnou, když se dým k zemi sráží, záchody zapáchají a j. v. Též když vzduch neobyčejně jest průzračný, když se v něm zvuk neobyčejně daleko šíří a jasně zní, jako když vzdálené zvony zvláště dobře slyšeti jest atd. Zvláště význačné bývá tak nazvané dýmání nebo kouření vrchů, kteréž povstává kapalněním výparů vodních z vrchů vystupujících, když vrstvy vzduchu nad nimi již parami jsou nasyceny, pročez kouření vrchů bývá obyčejným předchůdcem deště. Padání nebo srážení dýmu obyčejného povstává tím, že dým přicházejí do vzduchu vlhkého nebo studeného, své teplo rychle trátí, stává se těžším a proto dolů klesá. Horkem však totéž státi se může, protože vzduch horký, tedy lehčí, takovým tlakem dým vzhůru hnáti nemůže jako studenější.

Každá téměř proměna v oboru vzdušném s proměnou *električnosti* jeho jest spojena, pročez z proměny *električnosti* vzduchu také proměna v povětrnosti předvídati se může. Když se elektřina vzduchu trátí, patrně, že vodiči dobrými byla odvedena, což se buď vlhkostí, buď pohybaváním vzduchu může státi; pročez ze ztráty této buď nastávající vítr nebo dešť předvídati můžeme.

Výjevy povětrné střídají se s dobou denní i noční, vracejí se buď v povaze též nebo rozličně změněné, pročez obyčejně dle *povětrnosti předcházející* pozorujeme budoucí, z čehož mnohá pravidla ze zkušenosti jsou odvozena. Když jest jaro a léto vlhké, soudíme, že bude podzim a zima suchá, ježto se *tamto* v proudu jižním *nacházíme*, který se musí v *severní sušší* obrátiti a sucha přinést, podobně mnoho sněhu v zimě veliké sucho letní zvěstuje, poněvadž proud jižní v zimě panující a kapky vodní tvořící, proměňuje se v létě v *severní sušší*.

Když jest s počátku června počasí deštivé, soudíme právem, že přijdou dlouho trvající deště, ježto se tímto časem tropické deště až k našim krajinám vztahují a je vlhkými čini. Když ke konci zimy teplo nastává, očekáváme, přece ještě příchod času studeného, tak nazvaného podzímku (*Nachwinter*), který buď dříve nebo později přichází. Čím dříve, tím úrodě prospěšnější, neboť při *podzímku* pozdním porosty zatím se vyvinuvší trpívají. Taktéž léto od podzímku *pololéto* (*Nachsommer*) bývá odděleno, časněji nebo později nastávajícím, kteráž lid nazývá babí léto.

Ranní deště bývají nestálé, poněvadž teplo denní ve mračnách nové výpary působí, čímž řídkými a lehčími se stávající vzhůru vystupují nebo větrem povstálým zahňána bývají; deště večerní jsou pak trvanlivější, neboť se mračna v noci ještě více ochlazuje, houstnou a více deště vydávají. Jest-li po bouřce nebo dešti hořko, přichází nový dešť nebo bouřka, ježto se teplem nové páry vyvinují a vzduch naplňují vlhkostí, poskytujíce mu novou zásobu elektřiny. Mnoho rosy zvěstuje více vlhka ve vrstvách vzduchu spodního, z čehož obyčejně mlhy povstávají; když však žádné rosy není, bývá buď větrno-nebo zamračeno, načež obyčejně přichází vlaha.

Jako na moři, tak i v oboru vzdušném působí *měsíc* příliv a odliv svou přitažlivostí, pročež také na proměny v povětrnosti působí. Staří mu připisovali úplnou vládu nad povětrností, domnívajíce se, že se povětrnost po devatenácti letech zase vrací, když nový měsíc na tytéž dny v měsíci jako před devatenácti léty padá. Novější doba však svrhla jej s povětrného trůnu, zanechavši toliko v kalendářích památku bývalé vlády jeho. Kalendáře naše opisují jen povětrnost, která bývala před devatenácti léty.

Pilné pozorování povětrnosti, srovnané se světlem, dráhou a vzdáleností měsíce učí, že u nás v čas poslední čtvrti *nejčastěji bývají* větrové východní a půlnocní, v čas první čtvrti pak západní a polední, pročež v onen čas nejméně, v tento nejvíce dešťů nebo jiných změn vodních *se rodí*; nejmocněji mění povětrnost měsíc, když se v blízkou země nachází.

Zvěř, ptactvo a jiní živočichové volně žijící mají mnohem jemnější cit všech změn povětrnosti a řídíce se dle nich v úkolech života svého, zjevují pozorovateli brzké jich příští.

Tak soudíme, že nastane brzo zima, když ptactvo časně k jihu táhne, jelikož zima výše u severu asi nastala, která je k jihu pudí, naopak bude brzo jaro, když se ptactvo časně k severu vrací, poněvadž ono teplého větru hořejšího od jihu přicházejícího následuje, který se brzo do spodních vrstev dostane a je oteplí. Někteří živočichové nacházejí při změnách povětrnosti svou potravu snáze na jistých místech nežli na jiných, pročež vyhledávajíce místa tato oznamují tím změnu povětrnosti. Vlašťovky na př. létají před deštěm nízko nad povrchem vody a země, poněvadž se tam mušky nejvíce táhnou; před deštěm jsou totiž nízké vrstvy vzduchu sušší a teplejší

nežli vysoké. Také ryby vymrskují se v týž čas nad povrch vody, mušky tyto lapajíce; ptactvo mořské se slétá před bouří na břehu, aby živoky z vody vyvržené polapilo a j. v. Chování živočichů též věští změny povětrností, na př. skřehot žab, vylézání a zalézání pavouků atd.

Nyní podává meteorologická observatoř v Praze přehled povětrnosti na různých místech a předpovídá povětrnost příštího dne. Na různých stanicích pozoruje se tlak a teplota vzduchu, směr a síla větrů, relativní vlhkost a oblačnost, a výsledky denně se telegraficky oznamují na centrální stanici. Tam podle těch údajů vydávají se synoptické mapy na nichž zaznamenán jest přehled povětrnosti v širší oblasti. Zjevy povětrnosti postupují místo od místa, takže synoptická mapa naznačuje i budoucí chod povětrnosti.

Ostatně často se stává, že zvěsti tyto sobě odporují a nauku o povětrnosti v pochybnost uvádějí. Tu ovšem rozhoduje toliko častá zkušenost v podobných případech. Nesmíme však zapomenouti, že *meteorognozie* ve všem nemá vědecké jistoty, nýbrž že náleží nauka ta do říše pravděpodobností.

A. S. Chudobka:

Bílé kříže.

Spousta hor i skal divých útvar bílý —
Slunce je celuje v obláčků poduškách.
A lesů zdě v modravý vzduch se skryly,
že kraje divokost v duši až budí strach.

Pod lesem stráň a na ní bílé kříže,
jak ptáků skupení by sedlo v obrys skal . . .
Mohyly zříš — a čerstvé šachty níže
svěžeší zemitou zradí se v tichou dál.

Přistoupiš blíž a v tichu připadá ti,
smrt jak by číhala zde z koutů odevšad.
Musí se mrtvým dobře tady spáti,
třeba to místo je bez zdí a beze vrat.

Kdo v kraji tom ty bílé kříže stavil?
To zbylých soudruhů pamět je poslední.
Těm mrtvým klid, jichž anděl smrti zbavil
všech útrap bojiště v památném jednom dni.

Rov každý zryt při hrozném svistu kulí . . .
A mrtvé pohřbili děl třeskných za zvuků.
V plam explozí, hle, svíce zažehnuty
na cestu v neznámo a světskou rozlukou.

Bud' vůle Tvá . . .

Bud' vůle Tvá . . . já volám v beznaději,
 kdy všechno zklame, propadává zkáze,
 kdy úzkostí až rty se bočně chvějí
 Přec nepoddám se; znovu stavím draze
 vše stokrát, co mi v stejném padne ději,
 a příval sbírá z podemleté hráze
 kus za kusem vlhkého ještě zdiva,
 s nímž div jsem nepad' ve špinavé vody —
 Zrak zarosen, mdle dívá se tak, dívá,
 v přívalu dravém na mizící body.
 Však naděj srdce vzplála do zářiva,
 i nad skrovnými zůstalými plody,
 jež vzhůru ční co trosky, rozvaliny,
 z nichž hrdou stavbu zase vybuduji . . .
 Postavím chrám svých tužeb opět jiný.
 A nechť v něj deště s vichřicemi dují,
 nechť kdosi vráží zkázonosné klíny —
 já stavím zas a lepší útvar snuji.
 A jenom sílu nezdolnou chci, Pane . . .
 a odvahy proud v krve kolotání,
 pak nechť už co chce kolem mne se stane.
 Být život pouští, smutku byl mi plán —
 v němž divný chlad jen do tváří mi vane —
 já nástroj nikdy neodložím z dlaní . . .
 Dej pomoci mi, Bože, požehnání!

Alfons Pryč:

Sláva a pád národa israelského.

(Pokračování.)

4. Osm pak měsíců později hořel chrám jerusalemský a kolem něho ležely rozvaliny Jerusalema. Přes rozkaz císaře Tita, jenž chtěl zachovati chrám, div nádhery, zapálil dne 10. srpna r. 70 po Kr. římský voják chrám. Řídila jej vyšší vůle než císařská — vůle všemohoucí prozřetelnosti, jež odsoudila tu národ, zpronevěřivší se jejím úradkům.

„Jednoho roku zhynula národní svatyně římská, náboženské středisko pohanství, a svatyně pravého Boha, dvě nejslavnější sídla předkřesťanské kultury. Římští vojáci byli bezděčnými vykonavateli vyššího, božského soudu. Uprazdňovali místo účtě

pravého Boha, náboženství, jež se Bohu klaní v duchu a v pravdě.**)

Starý svět pohanský i židovský se bořil a umíral; budova jeho kultury se rozpadla a zbyly z ní jen zříceniny. *Starý svět zbankrotěl*. Za 4000 let po svém odboji proti Bohu, za 4000 let ohromných námah, jimiž se lidstvo pokoušelo postupovati samostatně, bez nadpřirozené pomoci do výšin osvěty, svobody a blaženosti, octlo se v úplném *bankrotu*.

Před čtyřmi tisíci lety Adam, praotec člověčenstva, stát před Stvořitelem svým, zdrcen vědomím své pošetilé pýchy, své viny, v bázní a slzách očekává ortel Boží — nahý, nešťastný, smrt zasluhující *bankrotář*. A po čtyřech tisících let zpupné potomstvo Adamovo, jež, pohrdnuvši nadpřirozeným světlem pravdy a nadpřirozenou silou milosti, chtělo vystačiti přirozeným světlem rozumu a přirozenou silou vůle, bylo ve stavu, který jest v Písmě svatém případně vyličen slovy: „Tma přikrývá zemi a mrákota národy . . . Lid chodí ve tmě a bydlí v krajině stínu smrti.“ (Is. 60. 2; 9. 2.) Pokořen, zahanben, na smrt nemocen leží pyšný rod Adamův před trůnem svrchovaného Pána světů a národů a ústy svých filosofů, státníků a králů, svou mravní hnilobou, pustotou vylištěných krajín, troskami svých měst, schátralostí celé své kultury volá bolesně a zoufale: *Jsem bankrotář!*

Jako však Adama v jeho pádu zachránilo zaslíbení Mesiáše, odvrátivši od něho úplnou a věčnou zkázu, podobně bylo zachráněno i jeho zbankrotělé, hynoucí potomstvo. Když bylo nejhubě, nastala „plnost času“, přišel slíbený Spasitel, aby jako milosrdný Samaritán zachránil a vyhojil nemocné lidstvo, zraněné na smrt svými vlastními hříchy. Zhojil jej svou pravdou a milostí, kterou mu přinesl a připravil a povzněl je z potupného bankrotu k novému životu, slávě a blahu.

Padl Řím, padl Jerusálém. Místo Říma pohanského zaujal však Řím nový, křesťanský, jehož první obyvatelé žili již v podzemních skrýších pod základy Říma pohanského a v jeho chudých čtvrtích jako hlouček křesťanů. Jerusálém hmotný nahrazen byl Jerusálémem duchovním, jehož členové byli již tu, když se kácely zdi Jerusáléma židovského a hořel chrám.

Padl celý starý svět, pohanský i židovský, a na jeho troskách vznikl nový světový řád, svět křesťanský. Padla stará kultura přes všechnu svou velkolepost, poněvadž byla hlavně jen zevnější a hmotná a výtvor jen přirozených sil člověka, a na její místo nastoupila kultura ideálnější, duchovnější, založená na základě nadpřirozeném.

Marně se zbankrotělý starý svět vzpíral novému řádu, chtěje jej poslední silou svého smrtelného zápašu udusiti a vyznavače jeho utopiti v krvi, ač to byla jen hrstka většinou chudáků a otroků. Nové ideje byly nebeská pravda a proto nezničitelný; byly nadpřirozeného původu a proto měly neodolatelnou sílu

*) Döllinger: Heid. u. Jud. 7:3.

a porazily pohanskou kulturu, aby zachránily lidstvo. Neboť původcem jejich nebyl lidský duch a smrtelný člověk, jehož síla jest omezená a všechna díla podrobená zániku, nýbrž vtělený Syn Boží, Bůh-člověk, Ježíš Kristus. Byl to onen praotci lidstva slíbený a potomstvem jeho očekávaný Spasitel, jenž konečně, když nastala plnost času, vrchol lidských béd, přišel na zoufalí, zmirající svět.

Tak skončila první polovice pozemských dějin lidstva katastrofálním bankrotem duševním, mravním i hmotným — bankrotem to lidské pýchy a přirozených sil člověka, jenž dokazoval nezvratnou pravdu:

Lidská filosofie beze světla zjevení Božího je tma. A jedinou jeho nadějí a spásou pomoc nadpřirozená, nebeský Spasitel.

Záchrana lidstva. — Vykoupení.

1. „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země pak byla pustá a prázdná, a tma byla nad propastí, a duch Boží vznášel se nad vodami. I řekl Bůh: Buď světlo. A učiněno jest světlo.“ (I. Moj. 1. 1—3.) Tak zní první řádky bible, první věty zjevení Božího. Věčný Bůh stvořil všechno svým všemohoucím slovem. Ale původní toto stvoření bylo beztvárné, mrtvá hmota a temnota, obraz smrti, zahalovala ji. Duch Boží však, duch všemohoucí síly a lásky, vznášel se nad mrtvým a beztvárným chaosem a vzbudil v něm život nesčíslných forem a zařídil v něm harmonii nespočetných krás. Prvním pak tvorem všemohoucí lásky Boží, prvním zjevem života a krásy, bylo světlo — obraz života, krásy a blaha. *Buď světlo!* Za světlem pak následovaly ostatní části stvořitelského díla až po člověka, jenž měl býti králem všeho tvorstva, zástupcem Boha Stvořitele na zemi: jako jediný rozumný, svobodný tvor Boží, obraz a podobnoství samého Boha. — „I viděl Bůh vše, co byl učinil a bylo velmi dobré.“ (I. Moj. 1. 31.) Z noci a propasti nicoty vyvolal Bůh život, dobro a krásu a postavil člověka do ráje rozkoše.

Než tento krásný stav netrval dlouho. Člověk, hlava tvorstva, hříchem neposlušnosti k Bohu přerušil tento krásný poměr tvora k Stvořiteli a uvalil na sebe a stvoření sobě podřízené kletbu Boží. Bylo mu opusťtí ráj rozkoše, a upadl pod vládu zla a smrti. V celém stvoření nastal rozvrat, zmátek a boj. Bůh ponechal potomstvo Adamovo jeho pýše a smyslným žádostem. Nezavrhl je sice plně, slíbiv jim Spasitele; ale napřed měli zkusiti následky svého hříchu a poznati, kam to dovedou bez Boha. Zkouška ta trvala 4000 let.

A kam došli?

Na lidstvo se snesla zase noc — noc bludů, noc hříchů — noc smrti, dlouhá, děsná noc. A čím déle trvala, tím byla hroznější a temnější. Temnotami jejími ozývalo se odevšad lkání a stesky zbědovaného lidstva, a blížila se neodvratná zkáza. „Tma pokrývá zemi, a mrákota národy,“ naříká prorok; „lid chodí ve tmě a bydlí ve stínu smrti.“ (Is. 60. 2; 9. 2.)

A hle, když bylo nejhůře, smiloval se Bůh. Do smrtelných mrákot sestoupil s nebe slíbený Spasitel, aby byl „světlem světa“. Zasvítí den spásy. „Lid, který chodil ve tmě, viděl světlo veliké, a bydlícím v krajině smrti vzešlo světlo.“ (Is. 9. 2.) Tak hlásá Bohem osvětlený prorok a v radostném nadšení volá: „Vstaň, osvět se, Jerusaleme, nebo přišlo světlo tvé, a sláva Hospodinova nad tebou vzejde.“ (Is. 60. 1.)

A kde zasvítlo ponejprv toto spasné světlo? Noc zakrývala krajinu betlémskou, obraz to tmavé noci, jež tížila celý svět: Tu rozjasnilo se nebe, a pastýřům, nocujícím na pastvině u svých stád, zjevil se v nebeské záři anděl Páně.

Blažení pastýři nalézají a pozdravují novorozeného Spasitele. V chlévě se sice narodil a v jesličkách leží, ale z nebe přichází, neboť nebe se otvírá nad jeho kolébkou, nebeská záře a nebeská knížata doprovázejí svého božského Krále při jeho sestupu do zemských temnot. A na důkaz, že přichází jako Spasitel všeho lidstva, neobyčejná hvězda ohlašuje narození jeho vzdáleným národům a přivádí tři krále z východu k novorozenému Mesiáši do Betléma, aby jej uvítali jménem celého pohanstva.

A nebeské světlo, jež za oné svaté noci sestoupilo na tmavý svět, začalo brzo šířit svou zář. Kristus začal veřejně učit, hlásaje: „Já jsem světlo světa; kdo mne následuje, nechodí ve tmě, ale bude mít světlo života.“ (Jan 8. 12.) Důkazem pak, že jeho nauka jest opravdu světlem nadpřirozeným, pravda božská, byla jeho moudrost, jaké svět ještě neslyšel, jeho dokonalá, každé skvrny prostá svatost, jeho zázraky, potvrzující jeho božskou všemohoucnost.

2. Než následkem dlouhověkové noci bludů byla u veliké části lidstva taková zaslepenost, že tma lži stala se takřka jejich živlem a že neměli smyslu pro světlo pravdy, jako živočichové, žijící v podzemních, světlu nepřístupných vodách nemají oči. Proto píše apoštol Jan o Kristu: V něm byl život, a Život byl světlem lidí, a Světlo ve tmě svítí, a *tma ho nepojala.*“ (Jan 1. 4. 5.) Mravní temnota, zlo a hřích, byly takorčka druhou přirozeností lidstva, že se mnozí a mnozí štítili světla, jež nestrpí hříchů, skutků temnot, a přikazuje ctnost: „Světlo přišlo na svět, a milovali lidé více tmu, nežli světlo; nebo skutkové jejich byli zlí.“ (Jan 3. 19.)

Kníže temnoty a temnota lidské zloby bojovala proti světlu pravdy Kristovy a zdánlivě zvítězily. Ukřižován, umírá Kristus na Kalvarii. Slunce stojí na výši své dráhy, a přece jest *noč*, poněvadž se děje nejhroznější skutek temnoty, jaký kdy spáchala lidská zloba — poprava Spasitele světa, vtěleného Syna Božího, bohovražda. Slunce nevydává blaživé záře své, země se chvěje, skály pukají, hroby se otvírají a mrtví vstávají, jakoby nastával poslední soud. Ano, koná se soud nad vládci starého světa, ďáblem, hříchem a smrtí. Kristus, světlo světa zápasí s těmito tyrany lidstva, aby zničil jejich říši temnoty a vysvobodil zbledované, zbankrotělé, hynoucí pokolení Adamovo. A temnoty ví-

těži; Kristus, nebeské světlo, hasne, umírá na kříži, a tmavý hrob jej pojímá.

Však pouze na jednu noc. Již druhé noci opouští Kristus temnoty hrobu a vlastní božskou mocí vstává z mrtvých. Opět se třese země, nikoli však žalem, nýbrž radostí, a slavně, v kráse a jase, jenž zastihuje záři slunce, vychází Kristus z hrobu jako vítěz nad mocnostmi temnoty: ďáblem, hříchem, smrtí.

Co začalo ve svaté noci narození Kristova, dokonáno za slavné noci jeho vzkříšení — vykoupení lidstva. Jako před 4000 lety při stvoření světa zavolal duch Boží do tmavého chaosu: „Budiž světlo!“ a nastal den, a povstalo divukrásné stvoření, tak opět do noci bludů, hříchů a zmatků pohanského světa zavolala láska Boží: „Budiž světlo!“ a ustoupila tisíciletá noc, a zasvitl den spásy lidstvu narozením Páně v noci vánoční a plným jasem zazářil vzkříšením Páně. „Toť ona noc,“ volá jásavě církev, svétíc na bílou sobotu velkonoční svíci, symbol vítězného Krista, „Jež všecky v Kristu věřící po celém oboru země vyvádí z temnot hříchů a nepravostí, smírjuje s Bohem a posvěcuje. Toť ona noc, kdy Kristus zlomiv okovy smrti, vítězně vstal z mrtvých. O v pravdě blahá noc, v níž nastal čas a hodina, kdy Kristus z hrobu vstal! O svatá noc, jež zahání zločiny, smývá vlny, hříšným vrací nevinnost, a zarmouceným radost; jež ukončuje hněv a připravuje mír; . . . moc, jež spojuje nebe se zemí, Boha s člověkem . . . Jásejte sbory andělské, oslavujte vítězství Krále Krista a ohlašujte den spásy! Raduj se země, ozářená bleskotnou slávou věčného Krále, a jásej, že všude prchají z tebe temnoty.“ (Pokračování.)

A. Z. Čuvaj:

Několik črt o Rumunsku.

(Pokračování.)

Když jsme několik stanic přejeli, uhlídáme v dáli zvláštní lešení jakoby komíny, zrobené ze samých trámů. Může se státi, že některé z těch lešení hoří. Jsou to věže naftové neb jak zde v kraji praví, jsou to cisterny na pačuru = pakuru. Přijíždíme do stanice Câmpina. Misto leží skoro na svahu horském, posetém množstvím takových cisteren vlastně pump. Oblast tato chová mnoho nafty, ze které se čistěním dobývá benzin a petrolej a jiné látky a zbývá kolomaz. Dobývání tohoto pokladu ujala se společnost akciová „Stella Romana“ t. j. hvězda rumunská. R. 1900 vytěžila 2,300.000 q (centů) petroleje, kterýž vyčistila v 63 rafineriích. Od té doby výtěžek stále stoupá, že roku 1909 pracovaly společnosti s kapitálem 250 milionů lvů, dobyly 1,147.727 tun suroviny, kteráž většinou v zemi zpracována byla. Výrobky vyvezeny hlavně do Francie, Anglie a do Egypta v množství 460.714 tun. Zajímavým a pro nás čestným je, že dozor vládní

nad celým petrolejovým územím svěřen jest muži geologu, který jest rodem Čech; — je to prof. inž. Mrázek. Mimo to budí pozornost nádoby, podobné plynojemům v plynárnách, jsou to naftojemy — do nich vydobytá nafta se čerpá čerpadly, pumpami.

Konečně vjíždíme do údolí v pravo zanechávající mohutnou již Prahovu. Blíží se město Ploesti. Podobný zjev v Campině se opakuje. Památným je, že je zde středisko drah celého Rumunska. Městečko má od nádraží až k samému městu přes $\frac{1}{4}$ hod. dlouhý krásný park, který by i Praze ku cti byl. Zde sídlí prefekt, t. j. tolik jako u nás okr. hejtman neb nastávající župan. V městě a okolí žijí také naši krajané. Zde byl i rak. konsulát, v jehož čelo postaven byl jeden z našich krajanů, v konsulační službě, býv. Rak. tak řídkých. Na východ odtud vedou železnice do Moldavy, na západ pak do nejstaršího sídelního místa rumunského Targovesti a ještě dále do středu západního Valašska býv. hl. města jeho Craiovy. Na jih pak spějeme k nynějšímu hlavnímu a sídelnímu městu. Mijíme vzorný korunní statek královský Peris, pak Bufteu, vidíme vysoké komíny druhého cukrovaru rumunského Chitily a staneme brzy na nástupišti hlavního města Bukurešti. Slyšíme volati: Gara de nord Bucuresti, t. j. severní nádraží Bukureštu. Minula 11. hodina dopoledne: Vystoupíme z nádraží, které by pro hlavní město úpravnějším býti mohlo a jaké překvapení nás čeká. Fiakr na fiakru — moře fiakrů a jaký pořádek. Jako by je někdo řídil. Vše hladce se odbývá. Cestující nastupují a fiakr za fiakrem v největším trysku odjíždějí. Není práskání bičem třeba — jen zamlaskne jazyk a již čilí koníci pádlí s větrem o závod. Po ulicích samý kočár a samé dvojspřežení a jaké krásné koňstvo! — A jak levná jízda. 2 fr. z nádraží poveze vás na kraj města, jinak za 1 fr. půl hod. se můžete projeti. Koně pak všeho druhu: ruské, anglické, uherské, malé ponny — i malé rumunské kávové barvy, jež se pro královnu pěstují a kočí ve zvláštním úboru. Dlouhý plášť sametový na způsob kaftanu polských židů a vysoká čepice. Plášť je pak přepásán barevnou stuhou, jejíž konce ve větru vlají. Kočí „bir-jarii“ jsou holení, jsou to většinou Rusové, kasty náboženské Lipovani, která zvláštní zvyky zachovává. Vesměs jsou vysocí, tlustí, což způsob jich života nese. V jistém věku jsou pak kastráti, — když jedno dítě v manželství měli. Bydlí v jedné obci na sev. okraji Bucurešti. Bucuresti vzniklo ve XIV. století. Sloužilo původně jen za vojenský tábor. R. 1568 založil zde a vystavěl kníže Radu Voda klášter koí kostelíka Bucur zvaného. Kostelík podnes stojí; je to nejstarší budova ve městě. Nabylo větší důležitosti, když knížata Portou přinucena byla Targovesti, původní své sídlo, opustiti, a zde v blízkosti, — t. j. v nížině Turkům přístupnější, se usídliti. Stalo se tak po Matiaši Bas-sarabu asi 1.630 za nástupce jeho Konstantina zvaného též Brankovean. V té době čítalo město 6.000 domů a asi 100.000 obyvatel.

R. 1861 stalo se hlavním městem spojených knížectví a to prospělo také jeho vzrůstu. Město leží v rovině 81—105 m nad hladinou mořskou. Okolí města je jednotvárná rovina. Nynější

město měří v rozloze 320 km². Se všech stran jest opevněno. — Opevnění skládá se z 18 hlavních pevností a 18 mezipevností. Všechny pevnosti jsou jako moderní v zemi, každá chráněna je pohyblivou pancéřovou kopulí. Pevnosti jsou spolu spojeny drahou 72 km dlouhou.

V městě jsou ulice vlastně silnice, které spojují město s venkovem, a městem procházejí, zovou se Calea, z nichž nejdůležitější jest calea Victorici (silnice vítězství). Široké, okružní — moderní ulice zovou boulevardul. Pamětny jsou ze starších boulevardul Independentiei (nezávyslosti) Elisabeta Academici, Ferdinandului, Pache-Protopopescu, Carol I. novější: Maria, Neatarnacei. Nordului (severní), Tabari, Colza. Ostatní ulice zovou se „strada“. Uprostřed města je park Cismigiu, vysázený a založený zahradníkem Čechem. Zahradníci jsou zde a v celé zemi většinou Čechové. Na severním pokraji města vysázen je park Kiseleff, hlavní promenáda celého města, k němuž vede calea Victoriei (silnice vítězství) zvaná tak na upomínku dobytí Plevny. Živo je zde nejvíce od 4 hod. odpo. až do pozdního večera. Zde se schází nejlepší společnost od královského dvoru počínaje. Možno je zde častěji potkati některé členy královského rodu. Po silnici zde projíždějí v promenádě kočáry bez počtu. Obdiv-působí všeho druhu koní. Na konci parku jest závodistiště koňské „Hippodrom“ na protější straně v levo při potůčku Colentina a při rybníčku nazvaném podle osady Herastrau (Here-streu) závodistiště pro kola „Velodrom“.

Mnohé z ulic jsou krásné a zajímavé tím, že u každého domu je zahrádka. Toto umožnil systém staveb a obydlí zvaného pavillonového. Pro každou rodinu je zvláštní stavení samostatné a mezi staveními jsou zahrady. Poslední dobou však stavějí již domy o více poschodích. Původně tak nečinili, poněvadž Bucuresti bývá často navštěvováno zemětřesením, jehož původ hledají v blízkosti Dunaje. Jednotlivá zemětřesení a jich sílu poslední doby lze dobře studovati na katolické katedrále Sv. Josefa ve strada Lueger 15. Krásnou budovu tuto vystavěl z milodarů arcibiskup řehořík Mrg. Pauli; plán sdělal slavný vídeňský stavitel Fischer, který stavěl také vídeňskou novou radnici (Rathaus). Budova jest asi o třetinu zkrácená, slohu basilikového, celá z cihel až na okrasy z pískovce, který však již větrá, že okrasa za okrasou na jaře se ztrácí. Skvostně provedeno jest růžicové okno nad portálem, které jest však uvnitř chrámu částečně kryté varhanami. Tyto jsou vzorná práce pařížského varhanáře, byly na světové výstavě tamtéž. Vzácností chrámu jest v kámen tesaný oltář slohu renesančního. Při chrámu byl dlouhou dobu varhaníkem kněz — krajan Emanuel Pohl, rozený v Bucuresti z rodičů moravských. Hlava upomínala na našeho mistra Dvořáka. Hudební mistři jako naši Kubelík, Ondříček se s ním dobře znali. Prof. virtuos na klavír Sauer jen P. Pohl si vyžádal vždy k doprovodu na klavír. Pohl byl mistr v hudbě. Dokud žil, docházel do královského paláce ku královně Alžbětě, jí hrál na varhany jednou týdně v sobotu, ač jinak by jej byli

rádi často viděli, ale skromnost jeho. mu v tom bránila. Vyhýbal se všem titulům i významáním. Jeho nejmilejším zaměstnáním vedle svých kněžských povinností a učení, byl profesorem v biskupském malém semináři, byla hudba a literatura. Skladbu studoval u jednoho mistra v Janově, když tam dlel na theologických studiích. Složil spoustu skladeb jak pro chrám tak i pro divadla a zábavy. Největším dílem jeho byl Pilgrim, opera, kterou jednou provedl, ale bohužel partitury nenapsal. Bohužel brzy, v nejlepších letech (35) zemřel. Mnohé dílo klesnulo s ním do hrobu, neboť mnoho skladeb doprovázel z paměti. Muž ten potřeboval jiné prostředí a hudba by bývala vykazala o jednu hvězdu více. Jak pokorně žil, tak pokorně i zemřel ku konci prázdnin, oplakáván od všech, kdož měli příležitost s ním nějak ve styk přijíti. Odchodu jeho želeli zvláště krajané; ač již česky neuměl, vždy se ku Čechům hlásil, s nimi cítil. Teď odpočívá mezi svými spolubratři na katolickém hřbitově. On byl poslední kněz, který byl ještě do hrobky pohřben. Asi dva roky po té byli všichni z hrobky vynešeni a každý do svého hrobu do země pohřbeni.

București jest sídlem katolického arcibiskupa, chrám sv. Josefa jest metropolitním chrámem. U chrámu jest vystavěn krásný seminář pro allumny, poněvadž jich však málo jest, je tam arcibiskupská škola obecná a střední pro chlapce. Arcibiskup obývá palác nedávno postavený nákladem předchůdce svého Msg. Hornsteina, rodem ze Švýcar, ve stráda Aesculap při parku Cismigiu. Starý kostel katolický ve středu města, zvaný „baratia“, jest teď farní, dříve byl katedrálou, neboť v blízkosti jeho měli biskupové své sídlo v Calea Calarasilor 11. — Tam byl též seminář, památný tím, že delší dobu byl v nedaleké bulharské vsi — katolické, zvané Ciopla. Zde vykonal také jednou náš krajan sv. Kliment Dvořák (Hofbauer), apoštol Vídně, prohlídku jako provincial řádu. Seminář byl tehdy redemptoristům svěřen. Nyní na místě bývalého sídla biskupova jsou vystavěny velké síně, ve kterých se mají katolíci shromažďovati se svými spolky. Číslo 10 na téže silnici jest bývalý katolický hřbitov. Nyní jest tam velká škola obecná a střední s pensionátem pro hochy. Před účastí Rumunska ve světové válce čítaly dvě arcibiskupské školy chlapecké 14 + 8 tříd 800 + 500 žáků. Zajímavým bylo ve školách těchto, že asi polovice žactva byli židé. Školy měli na starosti Školští bratři — pro vyučování rumunštině a předmětům v témže jazyku byli ustanoveni rumunští učitelé, většinou studenti university, poněvadž dle platných zákonů mohl toliko občan rumunský těchto předmětům učit. Nedaleko odtud vypíná se pahrbek, na němž Bucuresti vévodí Metropolia, t. j. hlava církve pravoslavné rumunské — sv. Synod a metropolita. U metropole staví se nákladně nový rumunský parlament. Metropolie jakož i katolická katedrála nemají věží. Zvony visí na dvoře ve zvláštním střechou krytém dřevěném lešení. U nás zjev nevldaný, neboť každá ves má pro svůj zvoneček aspoň malou věžičku. A zde? Velký

zvon visí, že každé dítě má k němu přístup. A přece není slyšet ani vidět, že by se někdo mimo služby Boží zvonu dotekl. V některých pravoslavných kostelích mají místo zvonu kus šíny = kolejnice. Zde se zvonem nezvoní, zvon se nerozhoupá, nýbrž pouze srdce se rozhoupá a tím se tluče. V katolických kostelích zvoní jako u nás, toliko při zádušních službách Božích a o pohřbech tlukou srdcem na způsob pravoslavných, což zvláště smutně zní. Představ si to: — malý započne, pak prostřední, konečně velký a tak se stále střídají, jenže menší později častěji naráží. Chrám metropole není tak krásný, ale památný tím, že se tu odbývají největší církevní a státní slavnosti. Každá státní slavnost počíná vždy bohoslužbou. Co do krásy by byla asi prvou biserica Sf. Spiridon ve slohu maurském, aneb biserica Balasea. Při poslední je zvláště krásný dobře zladěný sbor zpěváků. Zvláštností pravoslavné církve je, že při bohoslužbě není nikdy slyšeti hudebních nástrojů ani varhan — toliko lidské hlasy. Kněží — popi zpívají mnoho a velebně a lid = sbor jim odpovídá většinou v harmonii. Podobně se děje při pohřbech. V Bucurešti jest velký počet biserik, tak jako u nás a třeba v Praze. Kněží = popi jsou vousatí, s dlouhými vlasy — ženatí, nevyrovnaří se popům d'incolo, t. j. ze Sedmihrad. Protopop nosí fialovou až červenou čepici, kdežto obyčejný popa má černou. Čepice má podobu obráceného bezuchého hrnce. Také jahnové jsou a nosí hnědý šat bez čepice, místo ní mají tvrdý široký klobouk. Pro sjednocené Rumuny s katolickou církví postavil nynější arcibiskup v uherské čtvrti města biseriku na způsob pravoslavných.

Hřbitov či hřbitovy jsou mimo město na místě zvaném Bellu. — Je tam veliký hřbitov pravoslavných s krásnými náhrobky, kapličkami mezi nimiž náhrobek Cazavillanův, zakladatele denníku „Universul“, původem velmi chudého italského krejčovského mistra, vyniká. Vedle je hřbitov pro vojsko pak zvláště ohrazený, hřbitov pro trestance a na konci hřbitov katolický, na němž upozorní nás úpravou a vkusem ihned hroby Anglických Panen, řeholních sester, které v Bukures, tu a vůbec v zemi krásné ústavy založily a v nich blahodárně působí. Ráda s nimi obcovávala zemřelá královna, poetická Carmen Sylva. Nejčastěji se stýkala s nimi o prázdninách, kdy sestry prodlévají v okolí Tömös, Predealu na zotavenou. Židovský nový hřbitov je úplně oddělen na proti pravoslavnému. Jaká podívaná se naskytá o pohřbech aneb zvláště v památné dny zemřelých! Co vidáme u nás o poutích, to není, nic. Sejdou se sem jako na zavolání všichni, jichž údělem jest nějakou znetvořeninu na svém těle životem nésti. Kdo to poprvé uhlídá, na toho to strašně působí. K tomu ta drzost a necudnost. Obnažuje tělo více, než slušnost dovoluje. Jiná země a dle toho i jiné zvyky.

Hlavní město Rumunska Bucures, ti leží po obou březích říčky Dâmbovit, a, která prýští v rokli Dâmbovicioare poblíže hranic sedmihradských a vlévá se do Argesu a s tímto do Du-

naje. Před lety měla říčka v hlavním městě mnoho vody, že se ohyvatelstvo v ní koupalo, nešetříc při tom po orientálském způsobu studu, při čemž se zvláště ženy vyznamenávaly, vysmívajíce se mužům, když se opovážil v jejich společnosti koupat se v plavkách. Dnes ještě možno o tom životě slyšeti. Časy ty minuly. Říčka je zregulována — hluboké řečiště, ale většinou je bez vody. Před městem je velké jímadlo, z něhož se vede voda do elektrárny, by stroje dynamické hnala, odtud pak do městské porážky a k ní přistavené továrny na zužitkování krve. V jakém stavu tato místa říčka opouští, nelze vypisovati. Každý se tomu místu rád vyhne. Sem také se stékají všechny městské splašky.

București tvoří asi střed soudního okresu (judet) aneb župy Ilfov. Severně od města nedaleko pevnostního kruhu teče potůček Colentina, tvořící několik rybníků. — Je to v celku močálovitá krajina. Na některých místech je v potůčku vody po kotníky, jinde by se lehce utopil, zvláště pro bahnité dno. Žije zde želva evropská. V sitině močálů objevují se mnohdy vzácní ptáci zpěvaví a bahenní, mezi posledními byli zde střeleny rozličné druhy volavek. Na východ od města hlavního vede nás silnice asi za hodinu cesty za městem kol rybníku, jímž protéká opět potok Colentina. Nedaleko je háj, jehož stromy ve vrcholcích posety jsou nesčetnými hnízdy vran. Nedaleko odtud je Bucureștiu nejbližší klášter mužský, celý ochuzený. Často se setkáváme v městě București s obyvatelem tohoto samostanu, mnichem, zde řečeným kaluger. Vzhled jeho není dosti příjemný, neboť není dosti čistý — ani oděv, ani vous, vlas aniž tělo. Jinak je skromný, aspoň na pohled. Přišel do města, aby si koupil, čeho pro život nutně potřebuje, ač jinak hlavní zaopatření mají společné.

(Pokračování.)

Jan Voborský (Egon d' Ego):

Nové sonety.

Verše z nevydané knihy: „Ecce homines.“

I. Finale dvou růží.

Pozvolna vadla první růže sněhobílá,
s ní stejný tichý skon byl jejím sestřím v šerém chrámu
dán —

jedna jak druhá vonný květ svůj naklonila
a oltář, svatostánek měkkým sněhem plátků zasypán.
A mřela růže nachová. —

Ji ulomila
vášnivá mladá dívčina. —

Ve vlasy tmavé jako noci lán
ji vetkla, v tanci divokém si zakroužila —
stokrát hopsa do kola! Květ v prachu zmíral zašlapán!
Dvou růží skon!

Není-li to dvou srdcí umírání,
z nichž jedno nebi zachová i poslední svůj tep
a druhé na cos vyššího snad nepomyslí ani!
Dvou růží skon!

Dvě lidské sličné tváře navždy zsinale —
tu pocel anděla — tam ďábel hladí skrání i leb —
dvou květů stejná nádhera a přec tak různé finale! —

II. Květ jasmínu.

Běl jasnější než sníh a dechem nebes prosycená
jak světlo, útěchu jež vnáší šedých do stínů,
jak závoj nevěstin, jímž jednou kryje tvář svou žena,
jest na zahrádách našich vonná závěj jasmínu.
I duše, která po čems vyšším toužíc, v nitru sténá,
na bolu zapomíná tisícerou černou vteřinu — —
tak na ni mocně zapůsobí slunných hodin změna
pod jemnodechou závějí ve květech jasmínu. —
Noc stříbra hrstí rozmarně když hází do cesty
básníku rozchvělému v srdci jak mimosy list,
plá jasem hvězdným obloha jak bledý ametyst. — —
Dne plám se marně! —

Plám se noci: Pověz ty,
proč zem, jež plna sobectví usnula sladce ve stínu,
má ze šefiku diadém a závoj z jasmínu? — —

III. Však nezoufám!

Já chtěl být zralým klasem v žitném lánu požehnaném
rzi černou stížen byl jsem, světa lži a úskokem.
Čist evangelium jsem chtěl ve slově slibně daném,
za zrna pravdy vzal jsem za vděk šalby úrokem.
Mé nitro mělo býti ideálů oceánem — —
čím nyní jest?

Spoutaným vězněm, smrti otrokem!
Však nezoufám!

Astrální záře v snivém modru značí
můj zlatý cíl, kam na perutích ducha zalétám — —
za chvíli štěstí úsměvu po léta tonu v pláči
a přec jen dobře vím, že nejsem jediný a sám,
jenž cestou plnou prachu dusivého kamsi kráčí,
v řetězech hmoty spoután, ale touže ke hvězdám! —

IV. Místo mrtvého ticha.

Znám jedno místo, v němž jest ticho k zešílení,
v němž zdá se mi, jak by tam smrti ůlpěl dech.
A přec jen k němu vzlétá moje touha každodenní,
mých nocí sen rozpíná k němu křídla na pospěch.
To místo, v němž se hvězdy v mróuci květy mění
a jedna idea tam vtělena je v třech,
jest blízko tak a přec přístupno, otevřeno není
těm kteří stále pochybují ve svých čtyřech zdech.

Žil jsem tam blažen v létě, ve své červencové nádheře
 když růže zdobily se nachem jako hedvábím
 a leknínu když bílé hvězdy koupaly se v jezeře —
 já tam, kde vládne mrtvé ticho, ticho k zešílení,
 často jsem vidal genia se sklánět k črtám mým
 a cítil jeho dech, jak v nových znělek verš se mění!

V. V čtrnácti verších.

V čtrnácti verších sonetu mé martyrium celé
 a řeknu též, že román smutný sic, ač překrátký.
 Rozličné záměry jsem mívál, odvážné a smělé.
 mlád sníval jsem, že rytířem jsem z luzné pohádky,
 levkoji dechu bylo plno srdce touhou zchvělé — —
 teď po tom ani sledu ani malé památky,
 v podmračnu stáří mizí ideálů světlo skvělé
 a konců již se přibližují trapné začátky.
 Proč psát dlouhé kroniky, kde čtrnáct veršů stačí
 hlásati nic, jež minulo, hlásati příští nic
 pokřtěné potem hrůzy, jenž mé tváře denně smáčí,
 zatím co ono vryto runami do vrásek čela.
 V čtrnácti verších martyria dost — —

o trochu víc

smrt žebráka by byla — dobrých srdcí u kostela! —

VI. Kde jsem psal?

Nic nedivím se vaší přívětivé zvědavosti,
 ptáte-li se, kde všude verše své jsem psal?
 Míst na vybranou měl jsem k tomu snad až dosti,
 květ lučin někdy sám mne k tomu vyzýval,
 stín stromu, jenž na větvích zpěvné ptáče hostí,
 tam růžová stráž vřesu, kde si motýl hrál,
 i vykopaný hrob, kde v hlíně zřítí kosti,
 i cypřiš zelený mi sonet smutný šepotal.
 A vědět chcete-li vše, dopodrobna znát,
 řeknu vám rád, že zřídka v pracovně mé
 se verše k sobě družily jak poupě k poupěti —
 mohl jsem stejně v rychlíku letícím psát,
 i tam, kde ticho provází krok lidský němý,
 i tam, kde anděl smrti nabízí své chladné objetí! —

Bohuslava Nizká:

Rajské květy.

Sedmikvítek.

Jakým kouzlem jímala mou dětskou duši libezná pohádka
 o dcerušce chudého chalupníka, již kmotřičky sudičky daly do
 vinku tři neobyčejné dary! Hluboký smysl však chápe teprv nyní
 zralější duch.

V každé době žily na zemi bytosti, jež jako v této pohádce
 všude po sobě zůstavovaly šlépěje zlaté, jež přívětivým úsmě-

vem, vlídným slovem jako libovonnou svěží růží blažily srdce sklíčená; jejichž zrak rosil se slzou soucitu, milosrdné lásky, perlou to vzácnější všech démantů světa.

Ale všechny ty duše již jen kráčely záfnou stopou Vzoru nejjasnějšího, Lásky věčné, Krista Spasitele.

Z jeho rtů nejsvětějších vypučela přespanilá prvosenka, bělostný sedmikvítek rajské krásy, která půvabem svým zaujala každé srdce věřící.

„Pane, nauč nás se modlit!“ zatoužili učedníci. A Mistr splnil jejich přání. Po prvé slyší zemské nivy vznešený Otčenáš. Dnes zná jej kmet i dítě, leč kdo chápe, kdo vyváží hloubku těch stručných Božských slov!

Dme se ušlechtilou hrdostí tvoje hruď, chvěje se tvé srdce slastí blahou, že Boha, Vládcu všehomíra, Otcem zvatí smíš? Tys dítě a dědic Krále, jehož trůn marně skáceti usilují věky, marně usiluje lidský nevďek, lidský vzdor! Ó, nesnižuj potupně vysokého rodu svého, nezapomínej nikdy nebeského původu; povznášej vždy mysl i žádost nad rmuť světa, nad země trud ku hvězdným výšinám! Tam Otce máš, tam září otcovský dům tvůj nad oblaky, tam pravá, věčná tvoje vlast!

Jméno Otcovo ti svatě buď! Neposkvrňuj ho hříšným životem, nehanob nečestnými skutky! Čiň vše, cokoliv činiš, pro čest a slávu jména Božího! Hodné dítě chrání jméno otce svého před zlými jazyky, nestrpí, by pokálela je slina jedovatá z úst rouhavých, bezbožných.

A jak se přičiňuje, aby Otec ode všech byl ctěn, milován, oslavován! Touží celou duší, by kraloval srdcím všem! Všemi silami šíř Jeho království zde na zemi. Raduje se, když zkvétá prvotní církev Kristova, pravá církev katolická, a jest hrdý, že jest údem jejím. „Nemá Boha za otce, kdo neuznává církev za matku“, dí jistý sluha Boží. Hlas se tudíž neohroženě k stádcí Pastýře dobrého, uvede tě potom na výbornou pastvu v říši slávy své, v krásném nebi.

Tam kráčí bezpečně, kdo vždy a všude plní vůli Boží. Sluní-li se v paprscích blaha či stojí-li hrozivý mrak neštěstí nad hlavou jeho; zdrav-li a vesel kráčí cestou života či nemocí sklíčen úpí na loži, vždy pravý křesťan z hloubi srdce dí: „Fiat! Buď, Otče, vůle Tvá!“ To berla, o níž kolísavé kroky podpírá! To cedr, k němuž přivine břečťan chabé vůle svojí a nalezne půdu pevnou, život věčný.

Není prosby dojemnější nad tu, když hladovící děti žebrají od otce, matky chleba! Který otec odstrčí tu ručky vztažené, které srdce otcovské dovede tu odřící! A jak by mohl nejlastavější Otec nebeský, jenž nad to vládne všemi poklady světa, odepřít dětem svým, důvěrně Ho prosícím, čeho jim potřebí? Jistě dá, měrou vrchovatou dá, jest-li to dítěti na prospěch. Jen vroucím srdcem žádej nejprv: Posvět se jméno Tvé! Přijď království Tvé! Buď vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi! Zájmy Boží nechť jsou tobě nad tvé osobní! Potom všechnu péči uvrz na Hospodina, k němu se přitul jak nemluvně v náruč otcovu,

jak ptáče v teplý hnízda kryt! Dostane se ti po královsku i toho, oč bohulibá skromnost ostýchá se prositi.

Za prominuti vln vzdychalo by srdce zkroušené samo sebou, ale měj na paměti, že třeba býti milosrdným k jiným a odpouštětí též! Jak nepatrné jest, čím provinil se proti tobě bližní tvůj! A jak nesmírný jest tvůj dluh u Boha!

Proč jest nám modliti se! Neuvoď nás v pokušení! to těžce chápeme lehkovážná naše mysl. Ale Božský Spasitel zná dobře osidla, v něž zaplétá nepřítel spásy duše těkavé, neopatrné, roztržité. Jeho vševedoucí oko proniká hlubiny vášně a propasti lidské slabosti, v nichž snadno utonouti může duše tvá. Jen modlitba vroucí tě zachráni; o ni podepřen křesťan neklesá, jí zastíněn, v boji se zlem vítězí.

Úpěnlivě tedy pronášej vždy poslední prosbu Otčenáše: Ale zbav nás od zlého! Největší zlo, jehož se báti třeba, jest hřích — zejména hřích těžký, smrtelný. Toť drzá vzpoura, černý nevděk proti Bohu, proti svaté vůli Jeho; toť nevýslovná ztráta, neskonale neštěstí pro duši ubohou. Všecko jiné zlo není pravým zlem, ježto právě nouze, nemoc, neštěstí učí hledati Boha, dobro nejvyšší.

Aj, líbezný nebes sedmikvítku,
sladká hudbo mdlému země dítku;
srdce sprahlé rosou zavlažíš;
připojím-li vroucné: Staň se! Amen!
rozžeš v hrudi svaté lásky plamen,
mysl skleslou vzpružíš, oblažíš.

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský.

Pozdrav.

(Věnováno sestře S. M. Augustině.)

Za hory slunce zachází mi,
na zemi padá rosný chlad,
vzpomínka sladká hrud' mi přímí
jde líbezný mi pozdrav dát!

Obláčku, ovečko ty bílá!
pluj po nebi-k mé sestře v před,
co dělá, abys popatřila,
můj pozdrav bys jí nesla v stret.

Když myslí na mne, budiž zdráva,
sřes polibků jí žárnou moc,
ať klidně mi a sladce spává,
příjemné sny a dobrou noc.

Literatura, FRANCOUZSKÁ.

„L'Action Catholique“ (Činnost katolická.) V tomto katolickém časopise píše kanovník Van Hove pod záhlavím „L'Eglise Protestante en Prusse“ (Církev protestantská v Prusku): Protestantismus u přirovnání s katolicismem klesl od roku 1870 v celém Prusku. Kdežto v celé říši německé ztratili protestanté 67 přívrženců na deset tisíc obyvatelů, ztraceno v Prusku od roku 1870, 307, kdežto katolíci získali 274. Příčinu netřeba hledati v přestoupení protestantů ku katolicismu; statistika obrácení (statistique des conversions) udává spíše jich prospěch v neprospěch katolicismu. Příčinu netřeba též hledati ve vystěhování se protestantů, neboť toto zmenšilo se od r. 1893. Číselný prospěch katolíků nutno přiznati především velkému množství dětí v rodinách katolických. Nezapíráme též, že číslo porodů klesá též u katolíků, avšak ne tou měrou jako u protestantů. Od roku 1890 do 1904 byl počet porodů 5·2 proc. u prvnějších proti 3·8 a teď pouze 3·5 u poslednějších. Smíšená manželství stenčují počet katolíků úžasně; od roku 1864 se jejich počet ztrojnásobil: 115.000 v roce 1864 a nyní 360.000 a větší polovice dětí ze smíšeného manželství nebývá v katolické církvi pokřtěna. Monisté a socialisté dali se konečně i do protestantů svým „Austrit aus der Kirche“ (Výstup z církve) ku prospěchu „Konfessionlos“ (Bez vyznání).
Josef Šefík Vitinský.

POLSKÁ.

Przegląd powszechny r. 1919 č. 2. v přehledu polské literatury končí čl. „O przesłą i przysłą kulturę Polski“ (z minulé i budoucí literatury polské.).

Dr. Koneczny opět se ujímá slova ve čl. „Warunki (podmínky) pracy kulturalnej w Polsce porozbiorowej“ (po rozdělení Polsku). Je to velký akt obžaloby proti jmenovaným vládám, řetěz událostí nám známých z tradice a ze zkušenosti, ale méně známých v Evropě. Díl první končí článkem: „Spis szkół średnich na Litwie a Rusi, zniszczonych przez rząd rosyjski“ od Wołynaka. Je to vážný dokument, osvětlující vývoje dra. Konecznego.

Druhý díl obsahuje část podrobnou díla věnovaného činnosti Poláků v oboru umění a vědy. O umění v pravém slova smyslu mluví dr. Tomkowicz a prof. Jachimecki; první o umění výtvarném a druhý o hudbě. Výborně orientují a mají trvalou cenu, vedle obšírnějších prací, jichž není nedostatek v polském písemnictví. To lze říci i o práci dra. Szyrkowskiego „Kierunek rozwoju polskiej twórczości literackiej“, ukazující souvislost literatury polské s literaturami západními, jako i její prvky samostatné. Článek dra. Konecznego „Wpływy literatury polskiej w Słowiańszczyźnie“. Úvaha prof. Sajdaka „Filologia klasyczna“ v Polsce uvádí řadu skizz historie věd v Polsce a zabírá větší část druhého díla. Po řadě probírá autor epochu humanismu stol. 16., úpadek filosofie klasické v Polsce ve stol. 16. a 17., její obrození a konečně dobu nejnovější. O jazykozpytcích polských (kromě latinských a řeckých) píše prof. Rozwadowski „Adział Polski w językoznawstwie“ přihlížející především k dobám nejnovějším. Velice krátce (na 8 stranách) rozebírá prof. Konopczyński „Historiografię“ Polsku. Společná práce prof. Pawlowského a prof. Romera „Geografia i podróżnictwo“ (cestovatelstvo) přináší množství podrobností jinak neznámých. Článek je důkladně zpracovaný. Autorové uvádějí nejen geografy, ale i geofysiky, geology, botaniky, inženýry a j., kteří přispěli k rozkvětu geografie. V době, kdy světová válka probudila v širokých vrstvách naší veřejnosti interest pro naši otčinu, třeba poukázati na cenu těch poznatků v řadě proslulých pracovníků. Prof. Rostoflňského skizza „Botanika i zoologia w Polsce“ s jinými články ukazuje rozvoj přírodních věd od polovice 19. století. „Udział medycyny polskiej . . .“ je předmětem článku prof. Wrzoska. Autor budí naději, že příště z toho oboru více poví, jehož je důkladným znalcem. Uděl Poláků v rozvoji chemie vysvítá z práce dra. Galeckiego. Doba před rozdělením Polsku ovšem

je sporá, neboť chemie vlastně zrodila se v 18. století. Cinnost polskou na poli geologie dělí prof. Szajnocha na čtyři periody. Práci tu doplňují články Kamińskiego „o przemysle górniczo-hutniczym . . .“, „o płokach kapalnych . . .“ Přerušenou serií historických rozprav navazuje dr. Kucharski o „inżynierii i mechanice“ od 14.—20. století. Celé dílo končí články o rolnictví a dobytčářství. To je konec dílu II, jehož bilance je skvělá.

Jaroslav Slavíček.

SLOVENSKÁ.

Anton Bleiek: *Z dob utrpenia*. V Ružomberku 1914 (1919), str. 124 za 1 K 50 h. Tento soubor čtyř překrásných, jemně citěných lidových povídek vydal Ján Párička v Ružomberku již r. 1914, ale po čas války zakázala brutální maďarská cenzura prodej knížečky, která, dána byvši teprve po válce na knihkupecký trh, má právem obojí vnošení. 1914 na listě titulním a 1919 na obálce. Bielka jsem si osobně zamiloval již před dvaceti lety, za svých prvních cest po Slovensku. Hlavně pro jeho novelly a obrazy tištěné v prvních ročnících „Slovenských Pohľadov“. Již tenkrát volal jsem po souborném vydání, neboť viděl jsem v nich právem ušlechtilou četbu lidovou. Teprve nyní splácí mi dluh Párička, a to jen částečně. Lidu je třeba celého Bielka a lid bude jeho povídky přímo hltat. Katolický učitel v Zubáku na moravských hranicích líčí po většině jen lid trenčanské stolice, dovede o něm povědět mnoho pěkného, dovede mu promluvit z duše a do duše, umí přímo chytit za srdce. Spisovatel, kterým sám mnoho vytrpěl, za své slovenské přesvědčení byl zbaven učitelského místa, žil s četnou rodinou v Turč. Sv. Martině jako úředník banky „Tatry“ a spoluredaktor (s Hlinkou) „Ludových Novin“ a na konec zemřel neznámo kde v Americe (byl redaktorem „Slováka v Americe“) zbaven byv z trestu hubené učitelské penze jen proto, že byl Slovák — dovedl se pohřbit do bída slovenského lidu. Čtete jen první obrázek přítomné sbírky „Z dob utrpenia“! Líčí v něm nešťastný pokus maďarské vlády z roku 1874 a r. 1887 a 1888 znovu maďarisovati slovenské děti v trenčanské stolici tím, že je četníci vyrvali rodičům a odváželi do krajů jen Maďary osedlých, o kterém i ruský spisovatel Alexander Papkov napsal r. 1889 francouzský spis „L'esclavage au centre de l'Europe“, který vyšel i rusky („Nevolnictvo u Maďar“). Jak čistě lidsky zní povídková struna Bielkova! A tu nelze se diviti, že zvířecí cenzura maďarská zakázala za války tuto knížečku.

F. V. Peřinka.

Peter Kompiš ml. a Elena Petrovská: *Slovenské rozprávky*. V Přerově 1918, nákladem tiskařské a vydavatelské společnosti, str. 229 za 5 K 80 h. Krásná úprava, hezký tisk, celkem 15 drobných črt, z nichž 9 Kompišových a 6 Petrovských. Kniha je tištěna na Moravě a ač tiskárna má slovenské typy, přece rádli promíjme tiskové chyby; nebývali bez nich ani knihy tištěné na Slovensku. Slovenčina obou původců je plyná, vypravování lahodné, četba ušlechtilá. Těžce neseme jen značný počet neslovenských slov, třeba lidových, ale přece jen kazimlivů, které bylo možno nahradit čistými slovy slovenskými: gáblfrúštyk, nachtmuzika, frúštyk, pasovať, kelčíky (= útraty), fajný, kacnjamer, kellner, valcer, ryng (= náměstí), veksel (směnka), urlaub. Nejhorší je, že slova tato opakuji se v knížce několikrát. Nejvýše cením si první povídku Kompišovu: „Súseda sa obesla“. Dává nám jasný a přesný pohled do domácností zemaných rodin slovenských, těch zemanů, o nichž tak pěkně vypravuje stará ale vždy ještě svěží povídka Kalinčákova: „Reštavrácia“. Ale i do života lidového je tu nejedno otevřené okénko: Zo života olejkára, Ti naši učtella, Naš ujček. I Petrovská líčí zemané zlozvyky v drobnéce „Vohl'ady“, právě jak pěkně dovede posvítit na neplodnou nadutost maďarské tak zvané intelligence, roztroušené po slovenských dědinách v obrázku „Zkúsenosť“, nebo na špatné vychování zámožných sedlských dcerek („Pokútnica“). Celkem možno knížku upřímně doporučit. Těm, kdo nyní Slovensko poznali z vlastního názoru, a je jich u nás už dosti, bude opravdovým okénkem, kterým nablédnou do života, jakým jest dosud, a ony, kdož Slovenska neznají, mohou ubezpečiti, že jest opravdu takovým, jak je líčí oba spisovatelé: nikoli špatným, ale zanedbaným, nevychovaným, chybným, ale v celku dobrým životem schopným, mladým a nezkušeným.

F. V. Peřinka.

Štefan Krčméry: *Keď sa sloboda rodila . . .* Verše. Tlačou a nákladom knihtačiarkeho účastinárskeho spolku v Turč. Sv. Martine, 1920, 39 str. za 4 K 20.

Bývalý evangelický kaplan turč. sv. martinský, nyní tajemník znovuzrozené Matice Slovenské, vydává sbírečku příležitostných básní, napsaných na konci války a počátkem roku 1919, v úhledné úpravě, ale přece jen sbírečku předraženou. Příležitostné básně nemívají vždy básnické ceny, někteří opravdoví básníci byli by se k nim o živý svět „nesnížili“ (Julius Žeyher), ale jiní (Vrchlický, Heyduk) nevyhýbali se jim. — Sbírečka Krčméryho má nestejnou cenu: vedle dobrých básní jsou tu i plody slabé, umělecky nevyzrálé. Pro historii československého odboje má sbírka cenu tím, že poznáváme, která i na Slovensku jasni duchové cítili, že monarchie má na kahánku. Byl mezi nimi i mladý kaplan martinský, který nebyl schopn „patriotické“ poesie. Vždyť válka mu byla pro slovenský národ dobou „těžkého vyčkávání“, ač mu ještě v září 1917 „mračná, akési těžké, černé dmy zasadly na čelo“, kdy už předvídal, že „l'ad se láme, padne s rodu, čo ho tiesní.“ Radoval se již toho roku z legi:

„Sokoli kolocú za hranicami,

môj biedný národe

ó, aké krásy sú synovia tvoji,

keď sú na slobode!

Sokoli zvíťazila, Istotne zvíťazila . . .“

A po roce cítil již, že přijde vykoupení, vytoužené, vymodlené, ale obával se, že „my ho hodni nebudeme.“ A po převratu táže se: „Národe, či možeš pochopiť, uvítať veľiké časy? . . .“ Ale hned modlí se za nepřátele, aby Bůh neslyšel krve Abelů, ale napojil mysli druhdy utlačovaných zapomínáním. — Místem zápasí s rytmem (Pieseň, Na rozchodné), ale dovede také zazpívat v ryzím duchu lidové písně (Jánošíkovská):

„Hej, hore háj, dolu háj, hej, zelená bučina!

hej, ty moja slobodienka, hej, slovenská rodina . . .“

Přejeme básníkovi, aby rostl, aby příští sbírka, napsaná v lepších poměrech, měla perličku vedle perličky.

F. V. Peřínka.

NĚMECKÁ.

Ilse von Stach: *Der Heilige Nepomuk*. Dramatische Dichtung in einem Aufzuge. Nákladem Kösel's v Kemptenu, bez letopočtu, 12°, stran 53.

Ilse Stachová, povoláním učitelka (?), konvertitka, vydala dosud šest knih, dva romány a čtyři svazky básní, z nichž jsou dvě dramatické práce. Ve svém životopisu vypravuje, že měla od nejútlejšího mládí básnické nadání a sotva že uměla psát, už se pokoušela o verše. Když studovala v Berlíně na ústavě učitelek, viděla se už „vytištěnou“, byly totiž uveřejněny v časopisech některé její básně. Napsala mnoho básní, celou řadu dramát, což jí však pravidelně bývalo redakcí vráceno, když někam zaslala.

V této dramatické básni zpracovala Stachová pouze děj události noci na 21. března 1393, kdy byl Jan z Pomuku vhozen do Vltavy. Uvádí čtenáře do komnaty královny Jany Žofie, již tuto důsledně jmenuje Ofney. Král Václav IV. je líčen jako spustlý muž, který kněze nejmenuje jinak než nejsprostší nadávkou. Jako milostná scéna přibírá od básnířky kavalír královny Jindřich z Rožmberka, o němž se na stálé dotazy královny přizná královna, že se srdce její klonilo k němu, o čemž však Rožmberk nic nevěděl. Král rozkázal, že nikdo nesmí v noci odejít z hradu; vyslal však kamsi Rožmberka, jejíž strážci šípy usmrtili.

Castěji zasahuje do jednání i arcibiskup Jenštýn, jakož i kancléř Hynko Pluh, který se tu jmenuje Kluk! Počet všech jednajících osob jest sedm, totiž král, královna, arcibiskup, kancléř, Rožmberk, sluha a voják. Jan z Nepomuku nevystupuje.

Verš je v celku lahodný, málokdy kostrbatý, nemá rýmu. Je to dobrá práce, kterou by si měli přečísti čtenelé katol. německé poesie i Jana Nepomuckého.

Ignát Zháněl.

Dichters Werden. Bekentnisse unserer Schriftsteller. Herausgegeben von Maria Köchling. S 28 obrazy. Nakl. Herder ve Prýburgu, 1919, stran VIII, a 308. Cena neváz. M 6.50, váz. M 8.—

Účelem této knihy jest, učiniti katolické německé spisovatele známějšími, populárnějšími. Proto obrátila se Köchlingová na 14 žijících spisovatelů (z nich 8 dám) a požádala je, aby vylíčili, kterak se stali spisovateli? Čtenář má nahlédnouti do jejich dílny, státi se účastným jejich prací, snah a tím si jejich osobnost i dílo více oblíbiti.

Pořádkem abecedním vypravují o sobě, hlavně o svém mládí: Buolová, Eschelbach, Fabri de Fabrisová, Franke-Oelová, Hamannová, Herbertová, Kaiserová, Kummel, Mayerhofer, Schrott-Piechtel, Stachová, Tepe van Heemstede, Torundová a Bratr Willram. Ku každé skizze přidán dvojitý obraz; z mladých let a z nynějška. Jak zřejmo, jsou mnozí ze známých opomenuti, proto slibuje již v předmluvě pořadatelka, že vyjde brzy další svazek.

Jest tu podána pěkná gallerie postav spisovatelů, která nepostrádá pestrostí a zajímavostí růzností slohu, názorů, jak každý z přispívatelů se zhostil úlohy. Některý spokojuje se pouze líčením počátků své tvorby, jiný však seznamuje čtenáře i se svou další působností. Čtenář se zpřátelí se spisovateli, jichž spisy z četby znal, o jejichž osobnosti však málo věděl. Jest to tedy kniha tato z více hledisk zajímavá a doporučení hodná. Všichni jednomyslně uznávají důležitost četby a studia. Fortundová na př. četla jako dítě náruživě a sedávala s králiky v boudě. První román napsala jako almužnu; byla by ráda pomohla stavěti kdesi kostel, peněz neměla, tož se dala do psaní. Jakou energii životní vyvinul Schrott-Piechtel, když líčí, kterak se stal z mlékaře a sýraře umělcem románu! Mayerhofer napsal první báseň s devíti léty o sobě milém papouškovi, kterého mu prodali rodiče.

Ano daří se podobně kritikům, jak píše Franke-Oelová; kdosi ji zle zkritisoval prvou část románu a druhou náramně chválil, kdežto jiný kritik měl úplně opačný názor. Herbertová, nyní 60letá, ještě nyní s chutí se zasměje, když si vzpomene, kterak jako mladé děvče napsala první román a kritikové se nemohli vynadiviti autorově mužné, odhodlané ruce a obrovské znalosti všech životních poměrů. Ale dosti na této malé ukázce, která dokazuje, že jest četba knihy zajímavá. Ignát Zháněl.

ČESKÁ.

(Dokončení.)

Jan Tenora a Dr. Josef Poltýnovský, Bl. Jan Sarkander jeho doba, život a blahoslavení. K třistaletému výročí jeho smrti napsali.

Konečně byv vyručen Jan Sarkander stal se farářem v Charvatech asi od sv. Jiří 1611, ale ani zde nebyl spokojen. Již po dvou měsících žádal kardinála, aby směl se fary vzdáti pro nedostatečné příjmy a státi se zámeckým kaplanem u pana Jana Kavky z Řičan na Brumově. Snad zadržovali mu farníci povinné desátky, jako byli činní jeho předchůdci Vincencovi. Také měl s nimi Jan spor pro písně kostelní v řeči lidové. Od sv. Jiří 1612 přijal faru zdouneckou. Dosud udrželo se v kraji podání, že obcházel o všedních dnech rozsáhlou farnost svoji a kde třeba bylo přisluhoval svatými svátostmi.

O sv. Jiří 1615 odešel na faru do Boskovic, kde byli od roku 1613 pracovali jesuité svými missemi s výsledkem dosti skrovným. Práce zde byla i pro missionáře i pro Sarkandra neobyčejně tichá pro bouřevnatost lidu. Po roce dostal se Jan Sarkander za faráře do Holešova. Ještě roku 1560 v Holešově byl katolický farář, ale potom ujali se kostela i fary protestanté. Byla zde i obec Českých bratří, kteří zde slavili některé svoje synody.

Když r. 1606 panství holešovské převzal katolický pán Ladislav Popel z Lobkovic, nepatrný hlouček katolíkův účastnil se služeb Božích v zámku holešovském. Teprve po smrti své manželky Anny Ellšky vybyl pan Popel bratrského duchovního Jana Vítu začátkem roku 1616. Již 4. října minulého roku světil biskup Jan Civalius farní kostel a udělil svěcení kněžské šesti jáhnům, mezi nimi bývalému primátorovi hradištskému Václavovi Kulíškovi z Moravičan. Jesuité zde konajíce misse získali církvi 130 duší, mezi nimi nastávající chť Lobkovicovu Annu Maril Salmovou a její mladší sestru.

Dne 26. dubna 1616 byl investován na faru holešovskou Jan Sarkander. Uváděl jej Valentin Curatus, děkan kroměřížský. Sám kardinál

František z Ditrichštejna odhodlal se světit 15. května zdejší modlitebnu bratrskou na kostelík sv. Anny. Farnost holešovská byla nad míru rozsáhlá, náležely k ní vesnice Bořenovice, Chomýž, Dobrotice, Jenkovic, Tučapy, Všetuty, Zahnašovice, Zopy, Martinice, Pacetluky, Přilepy. Ještě že Myslošovice měly svého faráře. Nového jim sem uvedl farář Jan Sarkander 20. října 1616 Martina Regulina (Králička). Přes to však bylo Janu Sarkandrovi podnikati k nemocným cesty zajiště obtížné a daleké. Jakého byl ducha, svědčí okolnost, že roku 1617 zároveň s jinými ještě 15 kněžími konal duchovní cvičení u jezuitů v Olomouci.

Duchovní tehda žili hlavně z desátků. Farář byl povinen hájiti tobo práva nejenom pro sebe, nýbrž i pro svoje nástupce. Holešovskému faráři obtížnějším se stalo jeho postavení, že po dlouhou dobu nebylo katolických farářův, a že zde nebylo přesných záznamův, kolik je kdo povinen odváděti desátků. Bylo se mu spokojiti s neúplným výkazem, pořízeným od bratrského duchovního a se zprávou svého mlatce (trituratoris) Jana. K tomu lidé povinni desátkem namnoze nezdřáhali se dávatí svoji částku, ale nesměli pro zákaz svých pánův. Zvláštní neochotu v té věci na jevo dal pan Václav Bítovský z Bítova na Bystřici, jehož poddaní z Chomýže, z Dobrotic a z Jenkovic byli povinni desátek odváděti faráři holešovskému. Bylo se Janu Sarkandrovi opět dovolávatí pomoci svého patrona; tehdejšího zemského hejtmána Ladislava Popela z Lobkovic.

Když se úmrtím Valentína Curata děkanství kroměřížské uprázdnilo, město prosilo kardinála, by jím byl dán Jan Sarkander za děkana. Kardinál ochotně svolil, bude-li souhlasiti Sarkander a jeho patron. Podobá se, že pan Popel nepropustil Sarkandra z fary holešovské.

Smutné doby nastávaly náboženství katolickému. Hrabě Thurn vtrhnuv na Moravu, přijal od většiny šlechty ujištění, že dojde ke spólku českomoravskému na příštím sněmě brněnském. Když pak tento se sešel, ihned složen jest Ladislav z Lobkovic s úřadu zemského hejtmána. Stavové protestantští chopili se vlády zemské sami. Ditrichštejn a Žerotín ani Ladislav z Lobkovic nesměli opustiti svých domův. Jesuité byli vypovězeni jako buřiči. Do městských rad v městech královských byli většinou voleni nekatolíci. V Olomouci byl katolíkům odňat kostel sv. Morice a kolej jezuitská, v Brně zaujal nekatolíky kostel sv. Jakoba. V Hradišti a v Úněšově farní kostely přiděleny nekatolíkům. I v městech ostatních, městečkách a ve vsích kostely někdy pod obojí byly odevzdány protestantům.

Sarkander se rozhodl, opustiti na čas Holešov; což mu i farníci radili. Vydal se tedy na pouť do Častochova, jakož byl Pánu Bohu učinil slib, péči o svoje farníky svěřiv zámeckému kaplanovi. Až do Krakova jel se štolbou paně Lobkovicovým, další cestu konal sám. Ubytoval se v klášteře paulinském a věnoval čtyry dny duchovním cvičením a úkonům kajícným. Odtud zajel do Rybníka, východně od Ratiboru, kde jeho patron měl statky. Zde dověděl se, že jeho místo zaujal protestantský kazatel od 14. září. Vida, že za těch poměrův nelze pomýšleti na návrat do Holešova, doptával se po nějakém příhodném místě, kde by stál se mohl farářem. Nedovědév se místa příhodného, hlásal slovo Boží v Rybníku a konal úřad svůj kněžský.

Cisár Ferdinand II. domáhal se pomoci proti zbouřilým Čechům, mezi jiným u krále polského Zikmunda III. Povoleno císaři najímati vojsko a slíbeno poslati přímlovčí k Čechům, by naklonili je k věrnosti císaři. Najato 10.000 lisovčků, nesprávně zvaných kozáků. Byla to lehká jízda na rychlých koních. Hnala útokem a zase dávala se na útěk. Znovu pak útokem ženouce zase se rozprášili. Několik tisíc takových odvážných bojovníků pod statečným vůdcem stalo se postrachem menších oddílů vojenských i otevřených osad. Spadli jako s oblak, zvítězili, dobyli, vzali lup a ujížděli. Kromě žoldu živili se kořisti válečnou, lupem a plenem.

Tyto tlupy najal hrabě Althan a Hommonay do služeb císařských. Hommonay je převedl do Uher, kdež porazili vojsko, jež se jim postavilo na odpor. Ale když potom povstaly mezi nimi různice, obrátili se nazpět. V Polsku část jich se rozešla, část zvolila si svorně vůdcem Jeronyma Kleczkowského a slíbila mu poslušnost. Mnozí se na rozkaz králův rozešli,

zbytek pak asi 4000 mužův dal se počátkem února 1620 od hraběte Althana znovu najmouti do služeb císařských.

Tento zástup obávaných „kozákův“ kvapem ujížděl Slezskem a Moravou k Vídni na pomoc císaři, vraždě lidi a zapaluje osady. Vtrhnuvše na Moravu poplenili statek páně Bítovského, horlivého protestanta a vniknuvše do fary, žádali peněz po bratrském knězi Václavu Voittlovi a nedostavše jich, nelidsky jej zavraždili.

Sarkander zatím vrátil se ke svému stádu do Holešova. Dověděl se o blízkém příchodu lisovčků svolal ve středu 5. února farníky do kostela. Vyhlásil jim, by vykonavše svatou zpověď připravili se na smrt a prosili Boha o záchranu svojí i spoluobčanův. Oznámil jim, že s nejasnější Svátostí půjdou jim naproti a poprosí, jsou-li nepřáteli císařovými, aby jich ušetřili, jsou-li přáteli, pokusí se o záchranu města.

Časné z rána druhého dne, když se polské vojsko blížilo, dáno zvonom znamení, lid se sešel a Jan Sarkander v bohoslužebném rouše s velebnou Svátostí šel jim vstříc v průvodě. Mnozí nekatolíci se jim připojili. Lisovčci zvěděvše, jaký má průvod účel, přiblížili se knězi a seskočivše s koní, klaněli se svátostnému Bohu. Sarkander zanotil: *Salvum fac populum tuum Domine*, vojní mocným hlasem vpadl do zpěvu, načež zase vsednuvše na kůň ujížděli k Vídni, zanechavše zde stráž, aby opozdivší se snad příslušníci jejich neublížili městu. V pátek 7. února byli již u Vídne.

Jan Sarkander uživ vědomí o živé víře Poláků v nejsvětější Svátost oltářní, zachránil sice město Holešov před loupežností vojenskou, ale svoje protivníky utvrdil v podezření, že spolčen byl s lisovčiky, že zrádcem jest vlasti. Takovým pověstem uvěřil zejména pan Bítovský, který si vymohl od stavův rozkaz, aby katoličtí faráři z okolí Holešova do tří dnů dostavili se do Brna. Věda, proti komu rozkaz čelí, skrýval se Jan Sarkander napřed doma, uchýlil se pak do tovačovského zámku. Zde jej vyrazil jeden měšťan, držitel domku v Tovačově, jak podání jest, vedle obchodu Förchtgottova sem k farnímu kostelu. Schovával se tedy v lese tovačovském, až byv vypátrán, byl jat a odveden do Olomouce, kdež se zatím sešli stavové, očekávající příští krále Fridricha, aby přijal přísahu poddaných.

Ve čtvrtek 13. února, právě za týden po vpádu lisovčků, sešli se soudcové v městské věznici k výslechu kněze Sarkandra. Předseda Ladislav Velen z Žerotína zahájil výslech pohrůžkou, že Sarkander vidí, kterak se s ním nebude žertovali. Jako důvěrníkovi a zpovědníkovi Lobkovicovu známy jsou jemu všechny tajnosti jeho, ať tedy poví, jakým způsobem vpadlo vojsko polské do země a způsobilo takovou škodu. Sarkander odpověděl, že o polském vpádu nemá vědomostí žádných. Vykonal pouze pouť do Častochova, zdržel se pak nějaký čas v Rybníku kraje ratiborského, kde se dověděl, že holešovská fara je obsazena kazatelem, proto v Krakově se dotazoval po nějaké faře uprázdněné, kde by mohl vykonávat svůj úřad. Vrátil se na panství rybnické, kdež se zdržoval, zastává úřad kazatelský a konaje jiné funkce kněžské.

Bítovský posměšně se ho tázal, proč tedy utekl z Holešova časné z rána? Sarkander odpověděl, že neutekl, nýbrž odešel na pouť.

Večer téhož dne shromáždili se soudcové zase v soudnici k výslechu. Scintilla jediný scházel; dostavil se teprve dověděl se, že by na sebe uvalil podezření a neštěstí. Bítovský, jenž předsedal soudu, tázal se Sarkandra zvláště, co dělal v Krakově. Obviněný opakoval, že jest nevinný. Bítovský s ostatními rozkázal katovi, by vynutil přiznání na něm. Ubohý kněz na kolenou prosil jich, zapřísahaje, aby ušetřili jeho kněžského stavu, proto že jest nevinný. Když pak soudcové nedali se obměkčiti, trvající na násilí, prohlásil Sarkander před Bohem, před celým světem na svoje svědomí za neplatné, kdyby jemu přílišná muka vynutila něco nepravdivého. Načež statečně svlékl kněžský talár a přistoupiv ke skřípci dal se naň přivázat, doporučuje se Bohu, Matce Páně a svaté Anně.

Bítovský znova se tázal Sarkandra, kde opustil Lobkovicovu štolbu? Ten prý jemu jistě oznámil, za jakým byl účelem poslán. Mučenník od-

pověděl, že nezná vlašsky ani německy, nýbrž pouze česky a latinsky, kteréžto jazyky neznámy jsou zase štolbovi.

Hodinu trvalo mučení. Bylo zcela bez výsledku. Komisaři rozkázali katovi odváztí Sarkandra a napomenuli tohoto, aby určitě se rozhodl do zítřka.

Ale na zejtří 14. února nemohli pokračovati ve vyšetřování, byltě Scintilla městský sudí jináč zaměstnán. Šetření zahájeno teprve v pondělí 17. února. Předseda komise Ctibor Žernovský ze Žernova vyzval Sarkandra mírně, aby vyznal, co měl v Polsku vyříditi od svého pána v příčině kozákův. Sarkander nemohl než znovu potvrditi, že nebylo mu svěřeno žádné poselství, že s Lobkovicem mluvil pouze o věcech náboženských. Žernovský poručil katovi, by mučením vynutil přiznání. Petr Koprlický vytýkal Sarkandrově, že dal mrtvolu jeho matky vykopati a z kostela přenést do zahrady a že příčinou byl, že Bratři byli vypuzeni od sv. Anny a kostelík postoupen byl jesultům. Sarkander spravedlivě odmítl takové posuzování, protože vše to stalo se bezpečně před jeho příchodem do Holešova. Načež Pražma tázal se ho po penězích, jež prý štolba vezl do Polska a kde by se nyní zdržoval. Když Sarkander odpověděl, že mu nic známo není, nařídili komisaři nové mučení, které trvalo bez mála dvě hodiny. Soudcové odešli napomenuvše Sarkandra, aby si vše lépe rozmyslil a z nich nečinil bláznův.

V úterý 18. února zase se dostavila soudní komise do mučírny. Byli podnapilí. Žernovský opakoval otázku o štolbovi a o penězích. Pražma přerušil jej otázkou: Ty nevíš, jaké se pikle kuly? Jistě ti to tvůj pan oznámil ve zpovědi. Sarkander odpověděl, že nic neví, ani že mu nic ve zpovědi nebylo oznámeno. Co mu ve zpovědi bylo svěřeno, to zapomněl, a kdyby to věděl, že by nic nevyjevil ani kdyby ho na kusy roztrhali. O štolbovi věděl, že vezl do Krakova ne peníze, nýbrž pouze dvě vědra vína.

Soudcové rozhodli se zosřítí výslech a kázali zase Sarkandra přivázati ke skřipci. Puchaim dal přinést pochodně, které zhasly, když je kat přiložil k tělu. Aby vynutili přiznání, palili Sarkandra péry omočenými do síry a smůly a opět svícemi. Majíce za to, že tu působí kouzla, nařídili katovi, by ostříhal nehty Sarkandrově a něco vlasův a spálil popel-pak dal vypít jemu. Sarkander stále tvrdil, že jest nevinen. vzýváje Boha, jeho nejsvětější matku a sv. Annu. Mučení trvalo bez mála tři hodiny. Komisaři sami jsouce unaveni, dali jej odváztí a napomenuvše jej odešli. Od čtvrtého mučení upustili, protože se městský sudí vyjádřil, že by to bylo proti všemu právu a vší spravedlnosti.

Tyž Scintilla přimlouval se i se svým písařem, aby dovoleno bylo ošetřovati zmučeného kněze mimo žalář, ale nedosáhl toho. Byl ponechán v rukou hrubého, zlátného žalárnika. Katoličtí Olomůčané přinášeli jemu různá obcerstvení, ale málo toho mohl počít pro bolesti, jež trpěl. Ruce maje vymknuty z kloubů nevládl jimi, odkázán jsa na pomoc jiných. Utěchu nalézal v modlitbě. Nezanedbával ani nyní kněžských hodinek, a když neměl, kdo by mu obracel listy breviáře, pomáhal si jazykem.

Konečně přijav svaté svátosti z rukou kněze faráře týneckého Vincence Kalixta Šívka, dotrpěl boží mučenník 17. března 1620 mezi 10. a 11. hodinou. Tvář jeho následkem nesmírných bolestí, jež byl vytrpěl, bledá zrudněla. Tělo pak jeho všecko popálené a rozhnisané ukázalo se svěží a vydávalo líbeznou vůni, jak svědčí městský sudí Scintilla.

Oblečen v kněžská roucha s povolením komisařův odnesen do domu vdovy Švětlíkové. Pohřeb měl býti třetího dne, ale Puchaim jej zakázal. Až když došlo povolení z Brna, pochován jest v kapli sv. Vavřince kostela bl. Panny Marie ve vší tichosti o 6. hodině ranní 24. března. Hrob uzavřen byl kamennou deskou s příslušným nápisem. Roku 1784 vláda zrušila kostelík Panny Marie, ostatky Sarkandrově byly uloženy u sv. Michala v Olomouci.

Již vrstevníci nazývají Jana Sarkandra mučenníkem, sám kardinál Ditrichštejn praví o něm, že dosáhl palmy mučennické. Ale doba třicetileté války, ani pozdější léta nebyla vhodná, by začalo jednati se o prohlášení jeho blahosloveným. Teprve r. 1715 přičiněním olomúckého bi-

skupa kardinála Schrattenbacha (1721—1738) konala se předběžná porada čtyř členů kongregace obřadův, která prohlásila, že kardinálu přísluší právo začít předběžné řízení beatifikační o Sarkandrově mučeníctví a o jeho příčinách. Nemělo však úspěchu ani úsilí jeho ani kardinála Ferdinanda Troyera (1745—1758), ba ani kardinála Rudolfa arciknížete (1819 až 1831) a arcibiskupa Ferdinanda Chotka (1831—1836). Teprve za arcibiskupa Bedřicha Fürstenberka (1853—1892) prohlásil Jan Sarkander blahoslavným papež Pius IX. břevem ze dne 11. září 1859. Beatifikační slavnost konala se v Římě u sv. Petra 6. května 1860, v Olomouci pak od 22.—25. září téhož roku.

Životopis blahoslavencův jest psán na základě původních pramenů, pokud jenom byly dostupny, důležitější jsou otištěny v příloze str. 639 až 736. Použito všech možných pomůcek. Zejména vytýkám, že se panu spisovateli podařilo naprosto dokázat, že Jan Sarkander neměl ani nejmenšího podílu v povolání polského vojska na pomoc císaři Ferdinandovi II. Také proveden zdařilý důkaz, že Jan Sarkander nebyl politickým, nýbrž náboženským mučenníkem; že mučen byl ze zavilé nenávisti víry katolické, jakož dosti jasně dokazují otázky jeho soudců.

Velezajímavé jest, co vyprávuje se na str. 490 a násl. o způsobu vyučování na latinských školách jezuitských koncem šestnáctého věku, o přednáškách, o závodění, o deklamacích, o zkouškách a divadlech. O beánech psal již Jungmann. Str. 507 násl. mluví o tehdejšímu studiu filosofie, o promócích a str. 510 o studiu theologie jaké bylo v Styřském Hradci.

Co se příloh týče, byl bych německé vydal s opraveným pravopisem. Otiskovati písemnosti sedmnáctého století diplomaticky věcně nemá smyslu.

Kniha ozdobena jest několika ilustracemi. Z těch dvojí faksimile listin sarkandrovských jest méně zdařilé; nelze přeciť snad ani jediného slova. Než dobře jest mi známo, že nebylo lze opatřit nové klišé k otiskům, měla-li kniha býti vydána v čas ještě před slavností.

Milovníkům českých dějin doporučuji knihu co nejlépe. Dr. F. S.

Ráj. Casopis věnovaný zájmům katolíků československých. Ročník VIII. Odpovědný redaktor Antonín Kostka. Redakce, administrace a expedice ve Vídni IX./4., Pulverturm-gasse 18.

Měsíčník tento, jež vydává spolek sv. Zity ve Vídni, přinesl v tomto 8. ročníku vedle několika básní od P. V. Kubína, Ferd. P. Místeckého a j. též pěkné články poučné, z nichž upozorňuji zvláště na „Úvahy náboženské“, jaké by při dnešní netečnosti a neznalosti náboženství přinášeti měl by aspoň někdy každý časopis! Neboť tam, kde by byli poučení o víře, t. do kostela, mnozí nejdou, ale v listu, jenž jim přijde do ruky, přece si takové pojednání přečtou. — Ze článků různých zajímavé jsou jmenovitě ty, jež jsou nadepsány „Z ráje služebných dívek“. Hojně jsou zde zvláště povídky a články zábavné, jichž jest nejvíce od M. Alfonsy, jako: „Nad vlnami bolesti“, „Selská pýcha“, „Vánoční sen“, „Vdavenky“, „Uhlenky“, „Kávenky“, „Hladověnky“ atd. Nadaná spisovatelka Marie Pošíková má tu pěkný obrázek „Za snoubence“, S. Vladimíra práce: „Májová pobožnost v lese“, „U Boží muky“, „Primiční přání matky“ a „To krásné nebe za to stojí.“ Též několik vkusných obrazů zdobí tento ročník. Předplatné (5 K) zvýšeno jest na ročník IX. na 6 K pro země československé republiky (pro Rakousko však na 8 K 50 h). Doporučuji list tento každému vřele.

Jos. Fabian.

Dramatické umění.

(Řídí Antonín Ježek.)

Národní divadlo. „Milliony“. Hra o 4. dějstvích. Napsal Fr. Langger. Režisér J. Hurt. Premiéra 20. května 1920. — Národní divadlo uvádí v šestém roce po premiéře v Plzni na scénu sociální drama Fr. Langra, autora „Sv. Václava“ a „Evelenina únosu“, — „Milliony“ a splácí tím pouze

dluh, dobré původní hře. V práci Langrově stává se Jan Jakub Wied, zosobněné peníze proti svému okolí, hlavně své choti, zosobněnému citu. Stranou stává milionář Wied památku úmrtí jediného syna, rozchází se s bratrancem, když týž nemůže Wieda pohnouti, aby poshověl příteli Braunovi, který nalezá se před úpadkem. Což mu záleží na tom, že choť nemohouc žít v ovzduší kapitálu odchází, aby nepoznána věnovala se osiřelým dětem. Vše ztrácí — ač nerad — milionář, leč jinak mu nedá povaha, aby stále nemyslel, jak by nesmírné sumy rozhodl do světa, aby rozmnoženy vrátily se na původní místo. Nezná radosti, zábav, pouze miliony, jichž zvelebení kolotá mu myslí, ba, když slyší svého tajemníka mluvit o závrtných, ale dobře promyšlených podnicích, jež ohromné sumy vynesou, zná to v jeho duši v posvátný večer štědrého dne jako svony, jež naplnili okolí svým stříbrným hlaholem . . . Hra jest mistrně psána, hutná, plná zdravých myšlenek, velmi časová pro naši dobu. Učinkující přičinili se o výtečnou souhru. P. Nový dobře charakterisoval milionáře, stále klidný i když ztrácí jednoho přítele po druhém, pí. Hübnerová obmyslila jako jeho choť svou roli dávkou lidskosti a citu. P. Želenský — žid Kornfeld byl výbornou lišáckou figurkou, k němuž připínalo se plně terčeto židovské. P. Pocht — kazatel Klaudius jemně ironisující případně oživil scénu. Výprava dle prof. Janáka byla jednoduchá, ale vkusná. Hra přijata velmi sympaticky.

„Lešetínský kovář“. Opera o 3. dějstvích. Na libreto Lad. Nováka, dle básně Sv. Čecha složil Karel Weis. Režisér Robert Polák. Dirigent J. Winkler. Premiéra 6. června 1920. Hráno na počest 85. narozenin Ad. Heyduka.

Svérázná báseň Sv. Čecha skoro svádí k zhudebnění a toho se jí dostalo před lety od St. Sudy, nyní pokusil se o složení lidové opery na totéž téma K. Weis, který po delší době opět objevuje se na scéně N. D. Možná říci hned, že měl skladatel šťastnou ruku. Jeho dílo vystihuje plně charakter muže tvrdé české lebky, jež bývá pod tvrdou na pohled škořápkou srdce dobré — ale, který dovede se též postaviti bezpráví a neustoupí za žádnou cenu od svého přesvědčení, za nějž i život svůj jest odhodlán položiti. Toť Lešetínský kovář, Čech a vlastenec! Nechce cizozemci odprodati svou kovárnu, bojuje za své právo, trpí, dovede se vzepřiti až smrtelně raněn povolanými vojáky, když na ně perilem se vrhá, — umírá, žehnaje své dcerce Liduše a Václavovi, bývalému svému tovaryši, jenž právě vrátil se z ciziny. Umírá na posvátné půdě domoviny, kde jeho předkové žili, kde žil on, bojoval, trpěl . . . Instrumentace opery nevyhýbá se plnému a sytému zvuku orchestru, kde třeba zdůraznit tvrdou povahu, ale dává znít i nástrojům nižších poloh dle nápoděl libreta. Jsou místa, kde zvuk působí okouzlující náladovostí a ryzí českostí. Pan Schütz v titulní roli vytvořil typ rázovitý, postavu herečky i pěvecky velmi dokonalou, Liduška sl. Petanové byla uspokojující, případně zpěvně vystihla Barušku pí. Rejholcová. Správce továrny byl založen p. Novákem cynicky, odporně, — ale pravdivě, p. Wuršer — tovaryš, dával případně vyznění svému ukázněnému tenoru, pp. Lebeda a Zitek vhodně doplňovali hlavní osoby díla. Provedení orchestru pod taktovkou J. Winklera bylo rytmicky přesné a živé. Opera byla přijata velmi sympaticky. Za nepřítomné autory vřele poděkoval p. Schütz.

Česká dramatická literatura. Nové hry napsali: Pavel Rudolf „Comedia del' arte“ (dramatický akt). — R. Musil „Rajka“ (tři epizody; sešla v „Uranii“ Česká činohra). — Borotínský a comp. „Za českým granátem“ (lidová výpravná revue; hraje se ve Svandově divadle na Smíchově). — K. Weis „Lešetínský kovář“ opera; vypravěno na Nár. divadle v Praze. Viz referát.) — Čeněk Habart „Princézna Zlatobvězdka“ (hra pro mládež). — Zdeňka Uhlířová-Štětíková „Pohádka o českém srdci“ (hra pro mládež). — Fr. Langer „Zborov“ (provedena bude v přírodním divadle v Šárce). — Quido Marla Vyskočil „Kozloň“ (provedeno bude v divadelku „Rozmar“). — R. Nešvera „Golem“ (s hudbou od Sváchy). — E. Sokol „Nesmrtelný“ (tragedie o pěti jednáních; provedeno v brněnském Národním

divadle). — Karel Fořt „Návrat českého legionáře“ (hra o 3 jednáních). — J. F. Karas „Bělohorská mračna“ (historická hra o 4 dějstvích). — F. Plsecký „Krev není voda“ (dvě aktovky z doby revoluce „Pod bílým“ a „Na druhou stranu“.)

Různé. Operní pěvkyně, Kristýna Morfová a sl. Ludmila Prokopová byly trvale přijaty do svazku opery Národního divadla v Praze. — Klub solistů Nár. divadla provedl dramatickou báseň H. de Regniéra „Muž a Siréna“; úvodem přednesena téhož autora „Morská ekloga“. — Svandovo divadlo na Smíchově v cyklu komorních her sehrálo drama Leonida Andrejeva „Profesor Storycin“. — Plzeňské divadlo vypravilo epickou báseň Homerovu „Poslední dnové Troje“ (Ilias), upravenou pro jeviště J. G. Warrem, přel. J. Jahnem. — Městské divadlo Král. Vinohrad sehrálo „Žárlivost“, v níž v úloze Jeleny Nikolajevny vystoupila pohostinsky ruská dramatická umělkyně Jevgenije Šalková. — V Poděbradech uvedena v život akce za postavení důstojného Jiřského divadla. — Jelikož projekt sebrat 100 mil. korun k zajištění státních divadel ve Vídni padl, utvořilo se konsorcium s předsedou „Elbemühl“ R. Kolou v čele, které zajistí činnost státních divadel, k nimž má se přidružit ještě lidová opera. — Ředitelem Jihočeského národního divadla po resignaci K. Dostala stal se p. Kaucký, býv. tajemník Městského divadla v Plzni. — Za cello prof. Wihana nedávno zesnulého nabízí londýnská firma hudebních nástrojů 1 milion korun. — Městské divadlo Král. Vinohrad zahájí letní období Aristofanovou parodistickou komedií „Lysistrata“, zároveň chystá Shawovu satirickou veselohru „Kateřina Veliká“. — Dramatická umělkyně A. Šertorová byla ministerstvem vyučování jmenována lektorkou pro recitaci, jazyk a umění fečnické na universitě v Královci. — Pražský „Hlahol“ provedl poprvé dramatickou kantatu „Mistr Jan Hus“ od zesnulého skladatele Jar. Jeremiáše, která původně byla připravena pro Husovy oslavy roku 1915.

Naše rovy. Po 32letém působení na Národním divadle odchází 31. května 1920 tam, odkud není návratu, Eduard Vojan, mistr slova, režisér a dramaturg činohry. Narodil se v Praze dne 6. května 1853 a záhy nastoupil dráhu divadelní. Konečně zakotvil trvale v naší kapliče nad Vltavou, jejíž stal se ozdobou a chloubou. Uchvacoval svým uměním obecnost, které se zájmem sledovalo galerii jím vytvořených postav vždy do detailu propracovaných. Nezapomenutelné zůstanou jeho postavy jako Mefisto, Mackbeth, Gero, Žižka, Hus, král Svatopluk (Vršovci), Pavel I. Odchází jeden z největších současných mimů Národního divadla a československá divadelní obec jistě zachová vděčnou vzpomínku svému miláčkovvi, Eduardu Vojanovi, i v záhrobí. Cest budiž jeho světlé památce!

František Pohunek.

Několikrát měl jsem styky s Fr. Pohunkem jako redaktorem na káplance u sv. Štěpána i na faře v Karlíně. Buď se hněval na mne nebo já na něj. Jednou se do mne pustil, že přispívám do nekatolického venkovského listu, když si tento bez mého vědomí a svolení vzal črtu moji z kalendáře. Jindy jsem se hněval já, když nedopatřením jeho dlouhá povídka moje tištěná byla místo v „Zábavách večerních“, v kalendáři „Mečí“. Zrazoval jsem ho, aby nechočil do Liblína, to místo že není pro literáta a posledně příležitostně žádal jsem o příspěvek pro „Vlast“, ač hned jsem věděl, že tato už z jeho péra nic přinese.

František Pohunek, kněz učenec, přísný katolík, jako přítel jeho Tomáš Škrdlé, obětavý vlastenec, pilný pracovník. V posledních letech nenakrýtovalo se jméno jeho v časopisech, ale nezapomenulo se naň. A teď po úmrtí jeho opět rozepsali se mnozí o zesnulém.

Narodil se v Petroupimí na Benešovsku 20. srpna 1846, studoval v Benešově a v Praze. Stihla ho nemilá věc, musil si odsloužit vojaničinu. Na kněze vysvěcen r. 1875, kaplanoval tři roky ve Vildštejně a Chebu, potom v Praze řadu let, až se stal farářem v Liblíně u Radnic a po krátkém zde pobytu přešel do Karlína, kde působil 20 let. Zemřel 34. května 1920 ve své knihovně po delším utrpení. Jak denní listy poznamenaly, „byl zlomen věkem a prací, ale ještě více strastmi a obtížemi vyživovacími“. Před smrtí rozprodal větší část své bohaté knihovny.

Literární činnost Pohunkova úzce souvisí s družstvem Vlast a jeho listy. Stál takřka u kolébky revue „Vlasti“, kterou r. 1881 zvěčnělý Tomáš Škrdlé založil. A tu hned v prvních číslech objevuje se Pohunkův článek „Různé bejli z českého Parnasu“, v němž po zásluze tepáný nájezd na náboženství a podřívání víry ve spisech některých moderních básníků. Práce ta překvapila břítkou a vtipnou kritikou. Články ty velice přispěly k rozšíření „Vlasti“. Tu se poznalo, jakým znalcem jest Pohunek jazyků a světové literatury. Četl nejenom v jazycích slovanských, ale i anglicky, italsky, francouzsky, německy a španělsky.

V následujících ročnících (III.—IV.) pokračoval ve „Volných listech“. Ročník VII. přinesl článek „Svoboda a nevázanost“, X. a XI. „Upřímné slovo o lásce k vlasti“. Co tu poučení a nových myšlenek!

Potom přenesl svoji činnost do „Vychovatele“, jehož byl redaktorem. Sensaci působily „Pestré listy o moderním školství“ a různé jiné články. Bojoval za školu náboženskou a to nejenom zde, ale i v „Blahověstu“ a „Řádcí duchovním“.

Byl redaktorem Kotrbových „Zábav večerních“, do nichž a do „Hlasů katol. spolku tiskového“ překládal povídky z jihoslovanských spisovatelů (A. Senoa, J. Jurkoviče, P. Šapčadinina) a ze španělských (Fernana Cabalhero, De Antonia de Trueby). Ve Vzdělávací knihovně katol. vydal „Antika a křesťanství“. Žihavou kritikou se vyznačují jeho drobné práce: „Satan a jeho říše“ (Praha 1887), „Staropohanské štěstí, svoboda a lidskost“ (1887). Poslední jeho překlad ze španělštiny byl v kalendáři „Sv. Vojtěch“ na rok 1920.

František Pohunek byl činným i v životě spolkovém, mnoho let byl členem výboru družstva Vlast. Při druhém sjezdě katolíků československých v Praze r. 1898 s nadšením mluvil „o církvi katol. jako vychovatelce v minulosti“. Slavnostním řečníkem o otázce školské byl také na sjezdu katolíků v Brně r. 1894, kde jeho přednáška: „Církev národ a škola“ vzbudila velikou pozornost.

Veřejné listy při Pohunkově úmrtí chválily jeho milou povahu, jeho vřidnost, takže neměl takřka osobních nepřátel, jeho trpělivost ve strastech poválečných i utrpeních tělesných. Pochován byl v Olšanech biskupem dr. A. Podlahou, nad rakví promluvil K. Pospíšil, zpíval Karlínský zpěv. spolek Slavoj, velmi mnozí duchovní, hodnostáři a literáti doprovodili zesnulého k poslednímu odpočinku.

A. D.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

O krásné literatuře se rozepsal K. Mašek ve „Zvonu“ (č. 29.), že prý novější díla zřídka vyhovují požadavkům čtenářů, aby v nich našli povzneseň ať duchovní, ať estetické, ať prakticky životní. Spisovatelé sledují jenom malý cíl, $\frac{1}{4}$ beletristické prosy jsou zpravidla nahodile seskupeny, společnou myšlenkou nespojeny, námětů nejběžnějších, jednají o rozporech milostných, citových, nevěrnostech, flirtech, bez vyššího hlediska. Je tu mnoho papírového pozadí, uvádějího k znechucení. Místo povzneseň podává se všednost, malý rozhled, nicotná touha. Třeba duchovního obrození jak spisovatelských kruhů tak i čtenářstva.

Vhodný návrh. O Janu Husovi máme i z pera katol. učenice velké, objektivní dílo, ale vůči potupnému tažení nepřátel proti sv. Janu Nepomuckému jsme se dosud na podobné důkladné dílo nezmohli. A jest přece naše přední povinnost, o dílo takové se přičinili. Tím nemá nikterak býti podceňováno, co v tom směru již jednotlivými pracovníky badatelů bylo vykonáno (od Eckerta, Štědrého, Sahuly, Brynychy, Olivy a jiných.) „Čech“.

Také Poláci si stěžují, že vliv válečných poměrů na polskou vědu jest neblahý, společný všem evropským národům. Tak uvažuje totiž Fel. Horthyński v Krakovském „Przeglądu Powszechnym“.

Kdo byl buditelé v Podkarpatské Rusi? Recko katoličtí kněží, kteří vydávali a psali knihy náboženské i školní. Jejich listy byly: Svět, pedagogický Učitel a humoristická Sova. Měl liter. spolek sv. Vasilie Velikého k podporování literatury. Za pronásledování Maďarů od roku 1890 vycházel tu jediný ruský časopis čtrnáctideník Listok v Užhorodě.

Veliká katol. tisková kampaň. Americká národní katolická rada počala do svého programu zříditi mezinárodní tiskovou kancelář, jež by podávala v jakékoliv otázce, týkající se katolíků, do celého světa potřebné informace. Plán tento jistě akutní má v nejbližší době dojíti k realizaci své. Utvořeno již informační bureau tiskového oddělení, jež bude opatřeno vším možným, aby na každou otázku aneb dotaz dalo odpověď. Ku př., kterak katolíci mají se chovati k té či oné otázce veřejné, informace, týkající se běžných článků o katolicismu, doma i v cizině uveřejněných, aneb o článcích povahy protikatolické, informace o knihách katol. spisovatelů atd. Toho bureau započalo již svoji činnost tím, že uspořádalo knihovnu katol. knih a brožur. Budě ve styku se všemi organizacemi katol. a sbíratí materiál a nahromaděný zasílati týdně nebo měsíčně katolickému tisku. Hlavou oddělení tiskového jest laik, zkušený žurnalista. V předsednictvu tiskového oddělení jest biskup Russell. Zprávy a informace budou se týkati celého katolického světa.

Katolický tiskový spolek v Bavorsku má 645 organizací místních se 40.000 členy a dále 1000 jiných spolků korporativně za členy přihlášených s 580.000 členy. Spolek má 660 veřejných knihoven s 500.000 svazků. Spolek je finančně účastněn na 13 denních listech. Za r. 1919 měl spolek 474.719 marek příjmů. Spolek začal zřizovat knihovny pro mládež a pořádal velkou řadu přednášek. Spolku patří časopisy „Neue Münch. Tagbl.“, „Bayer. Kurier“ a „Kath. Kirchenztg.“. — Tak v Bavorsku. Jak je tomu u nás?

Ottáv Divadelní slovník ustal při č. 32 sešitu vycházeji, poněvadž sklamal naděje nakladatelovy. Vytyká se, že nebyl materiál rychle zpracován a zdlouhavost ve vydávání zavinila špatný odbyl.

Co se soc. dem. „Škole a rodně“ v povídce Fr. Flosa „Plavčík Frantík“ nelíbí. Jsou to věty: O ptáky nebeské stará se Bůh — Pevně vůli, tužbě ušlechtilé rádo dává nebe dojíti cíl. To by kritik (Aug. Doležal) škrtnul, aby se takové názory a zásady dřívějších generací dětem nevnucovaly. Také se mu nelíbí v Jenku Pajmoviči od V. Mráze, že učitel půjčoval chlapci spisy Nieritzovy a Krist. Šmída, vzpomínka na Zlatou a Černou knihu a zmínka o katechetovi „ctihodném muži“. Inu ovšem!

Životopisy bl. Johanny z Arcu, nyní ve Francii oslavované, vyšel v překladu českém dávno z pera Petra Kopala (Stran 224, cena K 3.20, Praha II. 200.)

Mezera v čsl. bohovědné literatuře. Marně hledáme v naší theologické literatuře československé vědecké, moderní pojednání o lidové misii. Ani v jiných literaturách podobné dílo nenalézáme. Moderní duchovní správa by nějaký takový spis potřebovala. Máme dostatek náležitých praktiků. Kéž by někdo tento nedostatek odstranil, prospěl by takto nemálo. Ve Frýburgu v Br. u Herdera vyšlo dílo: Bockel H., „Klerus und Volksmission“. Dílo to jest ale více pomůckou přípravy přednášek kázání misijních.

Českou knihovnu počne vydávati „Umetniška propaganda“ v Lublani, pořadatelem bude V. M. Zalar. Slibuje přinášeti nejlepší práce novějších i starších spisovatelů. Zalar přeložil pro tento podnik už Jiráskovu „Filosofickou historii“.

V den narození Julia Zeyera, Česká Akademie uveřejnila dle stanov fondu Julia Zeyera. zřízeného z vůležku jeho literární nozůstaloati. výsledek

soutěže o požitky tohoto fondu. Ze zadanych prací uveřejněna bude sbírka „O lásce a štěstí“ od Ludka Jana Pospíšila.

Ze Svatoboru. Na ceny ze základu děkana Filipa Čermáka Tucho-
měřického na rok 1920 povolilo ředitelství Svatobora 2000 K. Porota pro
udělení ceny ze základu tohoto připadající nejlepšímu spisům z oborů krásné
literatury, vydaným ve třiletí 1916—1919, probrala ve svých schůzích vše-
chny původní spisy slovesné, které v zmíněném třiletí byly vydány veršem
nebo prosou, a vyloučivši spisy, které již dostaly některou cenu, usnesla
se jednomyslně, aby cena rozdělena byla na dvě polovíce a udělena těmto
básnickým knihám: „Zpěvům domova“ od Antonína Sovy a sbírce „Anebo“
od Viktora Dyka. — Ze základu Rud. Šetky na r. 1920 vypsáno bylo 500 K
za samostatný spis dějepisný nebo literárně historický. Členové poroty
uvážili o všech pracích, zadanych r. 1919 a rozhodli jednomyslně, aby le-
tošního roku cena Šetkova udělena nebyla a navrhuji, aby Svatobor vypsál
cenu tuto r. 1920 znovu na rok 1921 pro práce téhož oboru.

Paběrky z novin a veřejného života.

Úmrtí. Dne 3. května v Praze zemřel známý filosofický spisovatel
redemptorista P. Václav Smolík ve věku 54 let. Filosofii přednášel
13 roků na redemptoristickém semináři v Obořišti. Napsal znamenitý spis
„O modernismu“, jímž si zasloužil uznání všech stran a též ceny Karlovy.

Dne 28. dubna zemřel v Praskačce u Král. Hradce vdp. Antonín
Zámečník, farár na odpoč. Zesnulý narodil se r. 1862 a byl vysvěcen
na kněze r. 1887. Byl znám svými články z oboru zabradnictví a hospo-
dářství, jichž uveřejnil nejvíce v „Čechu“.

Professor E. Maixner †. Ve stáří 73 let podlehl v noci na včerejšek
těžkým chorobám svým slavný chirurg český u známý lidumil univ. prof.
dr. E. Maixner, přednosta první interní kliniky na naší universitě. Zesnulý
učenec narodil se 5. listopadu roku 1847 v Nížboru na Křivoklátsku. Do-
ktorem lékařství stal se r. 1871 a po pěti letech stal se asistentem na lé-
kařské klinice prof. Eiselta. Roku 1879 habilitoval se pro vnitřní lékařství.
Roku 1884 byl jmenován mimořádným a r. 1888 řádným profesorem univer-
sitním. Byl pilným pracovníkem v lékařské literatuře a napsal mnoho spisů
samostatných kromě celé řady vědeckých článků do českých i jinojazyčných
časopisů. Zesnulý byl znamenitým chirurgem. Jako lidumil byl zvěčnělý
z těch, kteří činní dobro pro dobro samo a ne pro svoji oslavu, neboť on
dovedl vždy svá dobrodíní prokazovati takovým způsobem, že veřejnost
o nich takofka nevěděla. Jedním z jeho největších činů na poli charity bylo
ustavení společnosti pro potírání tuberkulózy, kteráž postavila velkolepé
sanatorium pro tuberkulózní na Pleši, jehož je vlastně prof. Maixner zakla-
datelem. A i v poslední době, ač star a churav, činně se účastnil prací
podnikaných Masarykovou ligou pro tuberkulózní. Celý život zesnulého byl
věnován dobru lidstva.

Spisovatel Josef Šír ve věku 61 let zemřel v Příchovicích. Byl učí-
telem ve výslužbě, napsal několik lidových povídek, z nichž některé vyšly
v Ottově laciné knihovně.

Hanuš Vilhan virtuos na violoncello, jenž jako profesor vychoval řadu
vynikajících českých hudebníků, člen Českého kvarteta, počátkem května
zemřel.

† Václav Voborský, akademický malíř, bratr spisovatele Jana Vobor-
ského, který uniknul útekem z ruského zajetí v Kyjevě a tak zdraví si
ublíživ churavěl, zemřel v nejlepšímu mužném věku dne 9. května ve vo-
jenské nemocnici v Karlíně. V Pánu zesnulý byl po léta také ilustrátorem
povídek ve Steinbrenerových kalendářích. Čest budiž jeho památce!

Spisovatel Jan Klecanda starší zemřel ve věku 65 let. Zesnulý zúčast-
nil se po léta činně veřejného života českého, byl nadšeným žurnalistou
a vlastencem, jehož menšinová práce zanechala hluboké stopy. Protrpěl si
krušný osud pronásledovaného českého novináře, politické procesy i konfi-
skace. Jan Klecanda byl však nejen horlivým žurnalistou, ale i horlivým

spisovatelem, který řadou zajímavých beletristických prací shromáždil si celou obec čtenářskou. Zesnulý byl otcem p. Klecandy-Havlasa, spisovatele a československého vyslance v Rio de Janeiro a otcem Jiřího Klecandy, mladého muže, který velké myšlenky svobody obětoval na Rusi mladý svůj život.

Slavík pootavský, Adolf Heyduk, v příčině jubilea 85. svých narozenin došel pěkného uznání svého národa, jemuž řadu let pěl krásné básně. Byl básníkem od svého mládí, jeho poesie proudivla jako čistý potůček po československých nivách. Byl těšilem lidstva, neměl nepřátel. Lnul ke svému domovu, „sousedskému Písku“, byl skromný, srdečný, něžný, dobromyslný. A básnický vzlet zachoval si až do vysokého stáří.

Spisovatel Th. Jeske-Cholěnski †. Dle zpráv polských novin zemřel v první polovici dubna ve Varšavě spisovatel Th. Jeske-Cholěnski ve stáří 66 let. Zesnulý spisovatel a publicista polský narodil se r. 1854 v Pleszewě v Poznaňsku a část svých universitních studií konal též v Praze. S počátku psal v duchu svobodomyšlném, později však stal se nejen dobrým katolíkem, ale i autorem mnoha vážných, hluboce nábožensky založených spisů, z nichž mnohé vyšly též v českém překladu. Čtyři jeho nejlepší díla vydala Cyr.-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze II.-200. Jsou to: Hasnoucí slunce (přel. A. Kubes). Po rudém vítězství, Poslední Římané (kterýž spis pokládán je za literárně cennější než Sienkiewiczovo Quo vadis), a Teror (Hrúzovláda), jichž překlady opatřil F. Wolf. — Zesnulý zabýval se i tvorbou dramatickou, mimo to byl též obratným polemistou a znalcem nové beletrie francouzské a středověké i novověké literatury německé. Poláci ztrácejí v zesnulém vynikajícího spisovatele, všichni katolíci pak věrného zastávce a propagatora křesťanských ideí.

Prof. české university dr. Čeněk Strouhal, přední fyzik český, učenec světového jména, bývalý profesor university na Rusi a v Americe, spisovatel monumentálních děl („O oceli“, „Fyzika experimentální“), zakladatel ústavu ku pěstování fyziky, se d m d e s á t n í k e m.

Sedesátiny slavil 1. května farář Filip Šubrt v Miletičce, přispívatel do „Vlasti“ vědeckými články a organizátor lidové strany ve svém působení a okolí.

Sedesátiny oslavil Josef Šprongl, profesor náboženství. Narodil se 4. června v Sedlci, vysvěcen r. 1885 a od té doby zastává neúnavně úřad katechety—profesora. Podporuje chrámy (na soběhradský věnoval 1000 K) a chudinu. Miluje Posázaví, kde rád cestuje a jest velice známou a milou osobou.

Dne 26. března bylo tomu padesát let, co zemřel v Těšíně slavný slovenský literát Michal M. Hodža, mnoho pronásledovaný. Byl vědeckým tvůrcem spisovné slovenštiny, učenec a básníkem.

Dvoji výročí slovenských spisovatelů a to padesát let od úmrtí Michala Miloslava Hodži, průkopníka slovenské svobody a Ondřeje Sládkoviče sté výročí narozenin se letos připomíná. Sládkovič byl šťastným básníkem, jenž se všiml mluvy lidu a dovedl z duše lidové vyvážit pravou poesii.

Manifestace katol. básníků v Brně odbývala se v dubnu v sále Moravského průmyslového musea. Akademický spolek „Moravan“ pozval ku přednášce básníka Karla Dostála-Lutinova, zakladatele školy moderní české poesie katolické. S přednáškou Dostálovou spojena byla malá akademie, při níž recitovány básně katol. spisovatelů. Snad založen bude i v Brně klub, jenž by rozvíjel blahodárnou činnost jako „Družina literární a umělecká“ v Olomouci.

U příležitosti 85tého výročí básníka dra Adolfa Heyduka vyšlo provolání českých spisovatelů k sebrání fondu Heydukova (trvá už od 80 roku oslavenčova) na záštitu našeho spisovatelstva.

Katolický duch všudy na postupu. „Zvón“ v č. 29. se zmiňuje o novokatolickém hnutí, jež silně proniká v novofrancouzské literatuře. Úzký styk a kulturní i literární závislost jest asi první z příčin, že i v moderní literatuře švýcarské ozývají se tony katolické. Právě tak tomu i v Německu.

Oprava. Název článku Dr. R. Zh. na str. 362 minulého čísla má býtli ne pres. Mas. n á š vzor, ale „pres. Mas. — v o j n ů vzor.“

VLAST

ROČNÍK XXXVI. ČERVENEC-SRPEN 1920. ČÍSLO 10.—11.

A. Z. Čuvaj:

Několik črt o Rumunsku.

(Pokračování.)

Lepší dojem činí kalugarita, t. j. sestra. Nečiní však nikdy dojem skromnosti a oduševnělosti našich sestřiček. V naší víře je život, kde v šismatu — rozkolu — pravoslavním jakás strnulost. Poznáme ji lehce. Oblečena je v černé řasnaté soukenné roucho s pláštěm, pro horké podnebí zajisté velmi nevýhodný oděv — na hlavě má černou čepičku s bílým okrajem. Čepička je pouhá polovička příkrývky popovy. Přes to pak má závoj do zadu. Kláštery ženské jsou čisté, ale nemají tu nejlepší pověst, snad, že je navštěvují jisté kruhy z města, které sami dobré pověsti nepožívají. Na mne učinili tito řeholníci dobrý dojem, až na tu stagnaci.

Podnebí v Bukurestu jako v celém Rumunsku je vnitrozemské ba až stepní t. j. tuhá zima, horké léto — noci se silně ochlazují. Na jaře je mnoho dešťů. V létě málo, za to ale vydatné.

V lednu bývá průměrná teplota — 2-9°, v červnu 22-8° — roční průměr 10-6°. Nejvyšší teplota přes 40°, nejnižší však — 30°. V zimě fouká východní vítr — prudký, zvaný crivetu — buď, že činí závěje, vše sněhem zakrývá, aneb že, co není dobře zakryto, odkrývá; proto střechy jsou kameny zatíženy jako v Přímoří a Krajině před „borou“.

Obyvatel čítalo se r. 1899 skoro na 300.000 a sice přes 200.000 pravoslavných Rumunů, na 40.000 katolíků a protestantů (těchto velmi málo ani ne 2000) 43.000 židů, zbytek arménů a mohamedánů.

Město je sídelní královské a sídlo církevní hierarchie všech vyznání. Dále sídlí zde vláda, zasedají sněmy. Ze vzdělávacích ústavů dlužno jmenovati: 1 universitu (v poslední době byla doplněna a staví se proto nová budova.) 4 Lycea (8 tříd) 2 gymnasia, 1 seminář pro popy, 3 učitelské ústavy — semináře — 4 školy průmyslové, 32 obecných pro hochy a 37 obecných pro dívky. Mimo to 10 zvláštních škol. Dobré pověsti požívá konservatoř, jejíž profesori byli většinou cizinci — Vídeňáci.

Pro hudební umění, malbu a sochařství vystavěn je palác Atheneul na Cal. Victoriei, kde produkce hudební se konají a to umělců domácích i cizích — i náš Kubelík, Kocian, Ondříček zde hráli — jakož i žactva konservatoria. Mezi nejlepšími

žáky konservatoria toho času byli dva Češi — bratři Noskové. V budově jsou stále výstavy obrazů a soch. Divadelní představení se konají v teatru national — 1000 míst uprostřed města nedaleko hradu. Opera = theatrul lyric = má vlastní budovu u parku Cismigiu.

Ku konci ještě se zmiňuji, že poslední dobou bylo na obvodu města zvláště při parku Kiseleff vybudováno mnoho krásných a rozsáhlých stavení t. j. rozličných muzeí jako zoologické, botanické, mineralogické a pro numismatiku. V zoologickém shledáváme vedle zvířeny, zvláště ptactva a ryb tuzemských, mnoho věcí pocházejících z Prahy od Friče obzvláště praeparáty rozličných brouků, motýlů atd. I na tomto poli již máme svoji dobrou pověst.

Charita slaví v Bukurestu, mohli bychom říci, aspoň na venek svůj triumf. Ta spousta nemocnic. V žádném městě jsem to neshledal. Velké, rozsáhlé budovy — a na venek velká čistota. Největší jsou nemocnice „Colta a Brancoveanu. Při této je krásný poklad, o němž byla již řeč, biserica domnita Balasa. V opačném směru od parku Kiseleff jest boulevard Napoleon Bonaparte. Na počátku vidíme překrásný palác ministeria vnitřních záležitostí, který postavil Sturza a národu daroval. Odtud dále jsou velmi rozsáhlé nemocnice dětské. V tomto kraji jsou továrny na hliněné zboží, jež většinou vedou Češi rodem.

Ještě zbývá slovíčko o královském paláci. Jest vybudován uprostřed města na Calea Victoriei. Jest rozsáhlý, jednopatrový. V předu má dlouhou úzkou zahradu a dva vjezdy. Uvnitř jest velmi vkusně, však také jednoduše zařízen. Nábytek je většinou tmavý, zvláště knihovna králova. V královské pracovně u psacího stolu je židle na způsob koně zdělaná. Král stále pracoval jakoby na koni. Služebnictvo jsou většinou Češi. Královniny pokoje jeví vkus a taktéž klid. I zde nechybí varhany. Na jihu města za říčkou Dambovit, a bylo původní sídlo královské, nyní vyhrazené pro korunního nástupce, letohrádek Cotroceni. Je to místočko jako v pohádce. Zvláště okouzlující jsou síně a komnaty korunní princezny, nynější královny. Všude vkus a samý půvab a soulad. Vše upomíná na orient a člověku zdá se pohádka „o 1000 a 1 noci.“ A do toho se musí vmyslet paní toho všeho — krásku evropskou na trůnu rumunském. Všude soulad. Ale není vše zlato, co se třpytí. Vedle světa jsou však i stíny, ale o těchto pro tentokrát pomlčím, bychom souladu nerušili.

Zajímavým by bylo poohlédnouti se po obchodech, po restauracích, bereriách = slyšíme Bier = pivo, ano i po pivnicích, po hotelích.

Procházíme-li se a pozorujeme-li štíty, jak mnohý český název se nám objeví. Tak zvláště mne zajímal štít, na němž stálo velkými písmeny: „Svornost“. Doptal jsem se. Češi založili spolek „Svornost“ brzy se dostavili do spolku Rumuni. Češi byli nesvorní, Rumuni spolek opanovali a nyní na památku „slovanské nesvornosti“ stkví se na ulicích tabule s nápisem „Svornost“. A takto bývá vždy u nás, jeden druhého nesnesem a tak

cizince svou schopností povznášíme a díkem za to, činí si z nás posměch.

Z centrálního nádraží — gara du nord možno z Bucuresti odjetí na všechny strany. Ještě jedno nádraží má město na jihu gara Filaret, odkud vede dráha do Giurgeva naproti bulharskému Ruščuku. Jedeme přes mohutný dosti prudký Arges, který jsme poznali již v horách, neboť na něm leží městečko s klásterem, který chová nejkrásnější bisericu — Curtea d'Arges. Brzy staneme a vystoupíme ve vesnici zvané Comana. Vesnice je dosti velká a také úhledná. Zajímá nás budou zajisté stavení. Tam právě započali nové budovati. Kostra je již postavena — z klád sbitá na způsob švýcarských staveb. Pro okna — dvě — malá a pro dveře je ponechán otvor, vše ostatní je již vyplněno roštlí. Střecha je také již na domě a pro tento způsob staveb je to první nevyhnutelnost, neboť běda, kdyby nějaký liják se dostavil, Podlaha je pouze hlíněná. Prostor je nízkou přepážkou rozdělen na větší a menší prostor. Do většího přijde pryčka, na které celá rodina v kožších bude léhat, posteli nemají. Pryče slouží za židli i stůl. V menším prostoru bude ohniště, otevřené místo pro domácí zvířata — slepice, psa snad i vepře, a nějakou tu ovci. Stáda ovec jsou na pastvisku mimo ves, kde ve zvláštní ohradě z roští zrobené přenocují. Když je vše upraveno, zalepují ostatlé prostory hlínou a blátem a vše tak zamaží, že to má vzhled řádné zdi. Když to vyschlo, obilí zde vníř i vně, případně kol oken i okrášlí. Neopomenou pak ke komínu dáti staré kolo s trochou roští, by se jim na domě párek čápů usídliti mohl, což vykládají sobě za zvláštní požehnání boží. A jak hlídají mláďata! Tak jako staří čápi! Běda, kdo by se odvážil takové odnésti — čápi na něj doléhají a útočí dlouhými zobany a lid kamením a klacky. Jen chytrostí nad oběma zvítězíš, nad lidmi většinou nějakým zpropitným. Zda se staří čápi dají takto uchlácholiti, o tom jsem ničeho nezaslechl. Okolí celé je rovina a velmi žírná. Je zde dosti velká doubrava, jest to nejbližší les Bucuresti. Škoda, že již bere za své. Byly tam velikáni, kteří mnohá století pamatovali. Zde najdeš hmyzu všeho druhu v hojnosti. Nikde jsem neviděl takovou spoustu krajníků pižmových jako zde. Lehce jich mohl naloviti na sta. Nejkrásnější — vlastně nejzajímavější život hmyzu započal o 10. hod., trval tak do 1 hod. Poletovalo vše: roháči, krajníci, rozliční zlatohlávci a všeho druhu krasců a motýlů. Po zemi pak pobíhali střevlíci, běžci, mohls potkati i nymfu kryše manového. Po stromech pak lezly nahoru a dolů chlupaté housenky rozličných bekyní a přástevníků, na nichž svou pochoutku měli hojní krajníci. Těchto bylo zde aspoň 5 odrud, jedna zajímavější druhé. Místo samo je eldoradem pro sběratele brouků, motýlů — vůbec všeho hmyzu. Zde se ti naskytá i příležitost pozorovati lidový tanec „kolo“ — který tančí po 5 hod. odp. v neděli a ve svátky. Blíží se již o tom vypsali.

Jedeme-li dále na jih, dojedeme Giurgiu, přístavu rumunského na Dunaji. — Dunaj je zde hodinu plavby na loďce ši-

roký. Nemožno se přeplaviti, když Dunaj zamrzá neb rozmrzá.

V Giurgiu jest katolická osada, která pro nedostatek kněží, jen o větších svátcích z Bucuresti je pastorisována, jinak v čas potřebí plaví se tam farář z bulharského Ruščuku.

Když již jsme tak daleko, bude dobré, bychom se i jinde po kraji poohlédli. Zajedeme na dálný východ. Vlak vyjíždí z gara du nord asi kol 10. hod. ráno; je to rychlík. Zastávek má přirozeně málo. Jedem kolem Bucuresti na severu, vidíme rozsáhlé cihelny a továrny na hliněné zboží. Jedeme kol většího lesíka a poznáváme již známý Pantellimon. Pozdější stanice Ciulnita (snad od slova člun pro mokrý kraj, močalovitý); odtud vede odbočka na sever do Brailly. Vlak jede stále rovinou až dojedě Fetesti, osady ležící na levém rameni Dunaje, řečeném Borcea (Borča). Zde tvoří Dunaj veliký, dlouhý ostrov zvaný Balta, snad bláto, neboť jest to vlastně močál. (Zde postavili za vlády Karlovy most, jediný na balkánském poloostrově přes Dunaj a nazvali jej na počest krále mostem Karlovým = podul de regele Karol. Je jeden z nejdelších mostů Evropy, ba celého světa, tedy jeden z divů nového věku. Stavěl jej ingénieur Saligny od 1890—95. Přes rameno Borca je železná konstrukce mostu, pak přijde ostrov Balta. Zde byla těžší práce. Močál bylo třeba proměnit v pevnou půdu, co se stalo pilotováním a betonováním. Na to postaven kamenný násyp ve výši 5—10 m. Na několika místech byly ponechány otvory, by voda mohla protéci a hráz. — kamenný val nepřetrhala, neboť Dunaj časem vystupuje a celý ostrov zaplaví, že kraj vypadá jako jedno jezero. Asi uprostřed celého valu je vysoký viadukt — totiž na místě nejnižším. Konečně jsme dospěli Dunaje, vlastního ramene po němž plují četné mořské parníky. Na protějším břehu jest městečko Cernavoda asi kalná voda, t. j. kalná voda Dunaje. Most přes to rameno vedoucí jest 37 m nad nejvyšší hladinou řeky. Spočívá na dvou hlavních pilířích, které stojí v proudu řeky. Rozpětí jejich měří 190 m. Přepažuje celou tu délku jediný oblouk, vlastně dva, neboť každý sahá od hlavního pilíře až ku vzdálenějšímu vedlejšímu pilíři, který je od nejbližšího hlavního pilíře 140 m vzdálen. Vzdálenost vedlejších pilířů od břehu činí taktéž 140 m. Vedlejší pilíře jsou však vybudovány již na suchu. Délka mostu činí tedy 140 m + 140 m + 190 m + 140 m + 140 m. Od Fetesti až do Cernavody více než 15 km — krásná to vzdálenost.

Místečko Cernavoda je již v Dobrudži, v kraji nehostinném, více méně močalovitém. Proto jest toto území velmi řídko obydleno. Od Cernavody až ku pobřeží t. j. ku městu Constanta táhne se památný val Trajanův. Je to na nejužším pruhu země mezi Dunajem a Černým mořem. Půda území jest velmi úrodná, sama černá zem, podnebí jest však nezdravé. Obydlen jest kraj hlavně kolem toku Dunaje a kol pobřeží Černého moře. Uvnitř země jest pramálo osad. Zde je v kraji buď bláto neb prach. Za to jest kraj tím zajímavější pro dějepisce, sběratele

starožitností a mincí. Zde je čeká hojná žeň. V tomto kraji bylo svého času mnoho osad římských, mnoho římských pevností, na jejich ochranu dal Traian zřídit dnes tolik památný val, aby obyvatelé chránil před vpádem barbarů. Také neodolal jako v Asii známá čínská zeď. Co platno stavěti pevnosti, když lid v nitru pevnosti nemá. Dobré mravy, kázeň, to jsou pevnosti, které žádný nepřítel nezdolá. Skvostný doklad pravdy tohoto tvrzení podala nám katolická Belgie. — O starožitnosti zajímá se velmi nyní katolický arcibiskup v Bucurestu a práce jeho byly i samou rumunskou vládou uznány. Vůbec inteligence rumunská váží si velmi katolických kněží a řeholí a ctí v nich průkopníky pokroku a pravé osvěty. A věru duchovenstvo jest té úcty hodno; většina kněží, je jich všech něco přes 40, poslední dobou mnoho jich zemřelo, ovládá 5—10 jazyků v slově a písmě, aniž by snad jiné vědomosti a náboženství zanedbávali. O výtečném hudebníku již zesnulém jsme slyšeli, ale jsou ještě jiní v hudbě odborně vzdělání. I přírodopisné vědy mají svého znalce v kněžském rouše, ten je autoritou na slovo vzatou, ale i hudebník a filolog. Dnes je farářem katedrály sv. Josefa.

Uprostřed Dobrudže na trati je Medžidie. Již to slovo nám mnoho povídá. A pohled na osadu naše tušení dotvrdí. Minaret na minaretu. Jsme v turecké vlastně moslimské osadě. Moslimové v Rumunsku žijí hlavně v Dobrudži. V Bucuresti ani není minaretu — tedy ani mešity. Zde vidíme průkop Traianova valu. Je to spousta hlíny. Asi sem svezli všechnu zem celé Dobrudže, proto je tolik prohlubní v této zemi. Není proto divu, že se voda tam udržuje a časem kraj mění v močál. Jedeme-li dále, dojedeme asi po 1 hod. odp. svého cíle totiž hlavního přístavu království rumunského Constanta, dříve zvaného Kústendže. Čítala 11.725 obyvatel, z nichž $\frac{2}{3}$ byli Rumuni. Město má rumunskou katedrálu, tady je sídlo vladyky neb metropolity, pak má dosti číselnou katolickou obec s krásným kostelíkem. Mimo toho mají kostely Řekové, Protestanti, Armeni, Bulhaři. Turci mají osm malých mešit. Zvlášť zajímavé je v mešitě oddělení pro ženy. Je na kůru, podle našeho názvu a je úplně zamřížováno. Činí to na poprvé na člověka dojem, jako by to bylo pro šelmy. Tak v úctě hluboko klesla žena — u Mohamedánů. A což u našich moderních lidí? Není tomu lépe.

O vzdělání mládeže je dobře postaráno. Je zde 1 gymnasium, 4 obecné školy rumunské, 2 židovské, 2 turecké, 1 arménská a 1 bulharská, vše udržováno nákladem státním.

A. S. Novák.

Matčino lože.

Hořce léta plynou
choré stářeně,
Ustlala ji dcera
v kolně na seně.

Tváře samá vráska,
ruce mozoly —
Do krve se dřela
panském na poli.

Ke groši groš lesklý
těžce strádala,
aby dceru v domek
z cihel vyvdala.

Každé pírkó zvedla
v cestě, na stráni —
Dceři dala peřin
na dvě ustlání.

Celou kopu plátna
k tomu sehnala.
Za vše dcera matce
v kolně ustlala. —

Po lesích si klestí
bídě sbírala,
aby u kamen se
trochu ohřála.

Vyžebnaný chléb si
slzou smáčela —
Ústrky a nevděk
dlouho snášela.

Naposled však život
byl jí otráven,
když ji vystrčila
dcera od kamen.

Na poslední leči
honci zahlédli
uslzenou ženu
v borku pod jedlí.

František Velehradský:

Boj proti mocným.

(Pokračování.)

Tajuplná událost.

Před svátky velikonočním v roce 1913 sběhla se tato událost. K židovské rodině W. přijel z Haliče host. Nesl jakousi dlouhou tašku, která prý ho činila nápadným. Přijel v pátek, večer byla celá rodina W. na divadle, po desáté hodině večer se vrátili domů, zazvonili na pokojskou Marii P. a naporučili jí, aby onen kufřík zanesla tomu haličskému hostu k hostinči, kde na něho čekal automobil. Pokojská odešla, ale více se nevrátila. Ráno v 7 hod. starý W., volal z okna: Mařka se nám utopila, jak svědci dosvědčili. Od toho pátku večera plné 4 neděle nebylo možno zjistiti, co se s pokojskou stalo.

V sobotu v 11 hod. bylo oznámeno Krasovskému, že Marie P. asi se utopila, jak židovská rodina W. rozhlašuje. Odpoledne sešlo se mnoho lidí u Krasovského a sdělovali mu podrobnosti případu. Tak byli svědci, že v pátek v noci před 11. hod. stál automobil u hostince „Hvězdy“, v něm byli dva páni. K tomu automobilu přišel onen haličský host s pokojskou Marii P., kterou násilím vzal do automobilu a odjel směrem k židovskému hřbitovu, který ležel za městem o samotě. Jelikož nebylo žádného důvodu, proč by si pokojská brala život, nikdo nechtěl věřit v utopení, ale žádalo se o vyšetření celého záhadného zmizení. V Labi se sice hledalo, ale nic se nenašlo, ač židovská rodina W. našla dva bývalé své pacholky, kteří vykládali, že ji slyšeli skočiti do vody.

Zajímavým bylo, že jen ti dva muži W. ji slyšeli skočiti do vody, příčin však k sebevraždě nebylo naprosto. Místní listy

přinesly zprávu, že se utopila pokojská od W., poněvadž se pohádala se svým snoubencem typografem. Hned však upozornily, že se šíří různé tajuplné pověsti o příčinách jejího utopení. Vyšetřováním u soudu bylo zjištěno, že žádného sporu nebylo mezi snoubenci a že není v pozůstalosti žádného dokladu pro sebevraždu. Za tím fantasie rostla a šířila se po celém okolí.

Situace židů, kterých bylo na 800 a všichni byli bohatí, stávala se kritickou. Na naléhání stoupenců strany antisemitské a na prosby rodičů pokojské Marie P. odhodlal se Krasovský vystoupiti veřejně a žádati vyšetření celé události. Byl poslán do novin článek koncipovaný vedením strany, kde stálo, že povinností židů není jen hledati v Labi, nýbrž přivesti policejního psa, který by ukázał, zda šla k vodě, nebo někam jinam. Povídačce o utopení nemusí věřiti, dokud se utopené nenalezne. Z toho článku dostali židé ohromný strach, proto svolala se rada, která měla postup rozhodnouti.

Porada konala se u místního rabína, při níž bylo usnešeno, že Krasovský musí býti zničen, protože on prý je fedrovatelem pověry o rituelní vraždě. Rabín radil stěžovati si u místní a okresní školní rady, potom u zemské školní rady a u konsistoře, aby Krasovský byl přeložen, protože jejich životy a majetek je ohrožen. Lid je rozvášněný, může dojiti k pogromům.

Zef W. navrhoval, aby si židovská obec vzala advokáta, který by židy chránil a útočil na Krasovského v tisku. Povoleno 100.000 K advokátu evangelíku a volnomyšlenkáři, který měl zahájit kampaň ve 20 českých novinách proti Krasovskému. Na konec navrhl starý W., aby se rozhlásilo, že se Marie P. utopila k vůli Krasovskému, do něhož byla zamilována.

Usnešení rady židovské předáno bylo advokátu a tím byl rozsudek nad Krasovským vynešen. Všechno, co židům slouží, musí býti uvedeno v pohyb proti tomuto nepříteli.

Doba útoku.

Jakmile advokát-volnomyšlenkář obdržel rozkaz od židovské obce a závdavek 50.000 K k útokům proti Krasovskému, hned psal články do novin, které platil jako inserty, takže všechny noviny je přijaly a otiskly. Místní socialistický týdeník byl tak koupen, že vedle inserátu koupilo se několik tisíc exemplářů a byly rozneseny po domech v městě i na venkově. V prvních článcích byl líčen Krasovský jako výbojný klerikál, který štvě lid proti židům, proto by ho měly školní úřady přeložiti. Pak se útočilo na něho jako na demagoga, který pověry středověké chce využiti. Byl zesměšňován i se svým doktorátem. Potom se psalo, že vlastně on je původem utopení pokojské. Na to se dokazoval milostný jeho poměr k pokojské, prý nalezeny byly knihy od něho a podobenka, což svědčí, že chtěl vzbuditi lásku v jejím srdci a pak ji nechal. Bylo mu to vyčítáno jako necitelnost. Potom přišly články, že jsou i milostné dopisy, které psal Krasovský pokojské, a prý jsou příliš intimního rázu. Psalo se, že jsou svědci na to, že ona k němu chodila do bytu, že měli do-

staveníčko v Luhačovicích spolu, že zkrátka Krasovský je světlák trestuhodný, proto se musí rodičové vzchopiti a protestovati, aby takový člověk neučil jejich děti.

Jednou psaly, že je již hotový, stydí se ukázati na náměstí, jen v poli prý kajicně se modlí brevíř. Jak ho viděli na městě, psali zase, že je cynik, který si troufá ještě na náměstí, ač se ho všichni straní a žádný s ním nechodí. Mezera před ním, mezera za ním, jako prašivé ovce se ho všichni střeží. Tento novínový boj trval plně 4 měsíce Krasovský všechny útoky četl a šel klidně svojí cestou dále. Když už to bylo k nešnešení napsal do novin, že vyplatí 50.000 K tomu, kdo dokáže, že za dvě poslední léta jen jednou promluvil s pokojskou Marií P. a tentýž obnos že vyplatí tomu, kdo mu dokáže, že za 4 léta své působnosti ve městě více než 3krát viděl Marii P. ve schůzi a jednou s ní tam mluvil před svědky.

Žádá předložení milostných dopisů školním úřadům a za každý vyplatí 10.000 K hotově. Na to mu bylo odpověděno, že tolik peněz nemá, proto nesmí slibovati. Po prvním útoku nespál Krasovský celou noc. Viděl, že je konec kariery politické i kněžské, tušil, že židé jsou mocni, že boj bude hrozný, ale nezdoufal. Jsa si vědom naprosté nevinny odhodlal se hájiti cestou zákonou u školních úřadů i církevních. Žádal o disciplinární šetření, ale ani školní úřady ani církevní nechtěly, prý není důvodu k tomu. Na svoji obhajobu konal veřejnou schůzi za velkého účastenství z města i venkova, schůze byla rozpuštěna úřady, proto celý tisícíhlavý zástup šel s Krasovským před hejtmanství, kde si vynutil konání schůze, aby se mohl proti útokům novin obhájit. Taková demonstrace nahnala ještě více strachu židům, kteří byli denně u okresního hejtmanství žádati za ochranu života a majetku. Každý týden jednou jela deputace do Prahy na místodržitelství a konsistoř, kde se žádalo přeložení Krasovského. Žádost odůvodňovali bojkotem, který trvá stále, takže židé nic neprodávají, že daň musí platiti.

Než také přátelé Krasovského nelenili, byli všichni přesvědčeni o jeho nevině, znali jeho bezúhonný život, proto nechtěli připustiti, aby židé vyhráli. Sebrali po městě 4000 podpisů rodičů, kteří žádali na konsistoři a místodržitelství, aby Krasovský přeložen nebyl, jelikož je v celé affaire nevinný. Úřady nevěděly si rady, útoky v novinách byly hrozné, ale důkazů proti Krasovskému nebylo, židé sice žádali přeložení, ale rodičové žádali ponechání na místě. Krasovský prohlásil, že dříve neodejde, dokud se plně neospravedlní soudně v celé věci.

Za tím se přihodila neočekávaná věc. Za plně 4 neděle se našlo tělo pokojské Marie P. v řece. Tělo její po 4 nedělích ve vodě bylo úplně zachované, bílé a tvrdé. Našlo se za druhým jezem u břehu prý uvázané za vlasy v křoví. Místo nálezu bylo takové, že tam proudem vody nemohla býti zanešena. Také o ranách se mluvilo na těle. Komise lékařská se pohádala mezi sebou a odepřela pitvu provésti kvůli židovskému lékaři a onomu advokátu-volnomyšlenkáři, kteří se pletli soudci do působnosti.

Místo bylo střeženo četníky, nikdo nesměl se přiblížit ani vlastní rodiče. Příštího dne přišla komise od krajského soudu, která pitvu provedla. Pitvou bylo zjištěno, že byla tělesně zachovalou, že tedy nešťastná láska nemohla zde hrát žádnou roli.

Vedle toho hostinský z vesnice, u níž byla mrtvola nalezena, prohlédl si ji první, poněvadž k němu přišel jeden dělník, který ji ráno nejdříve uviděl ve vodě, tím si opatřil podrobnosti velkého dosahu. Tento hostinský vyprávěl pak Krasovskému před svědkem všechny tyto podrobnosti, že měla rukav na halence utržený, který visel, ale ruka byla pak prostrčena do kabátu. Prohlédl si botky, které nebyly pranic rozmočeny, viděl ránu na prsou atd. Všechny tyto věci šířily se mezi lidem, takže nikdo nevěřil, že mrtvola byla plně 4 neděle ve vodě. Mlynář, u jehož stavu mrtvola byla nalezena, prohlásil do protokolu, že v tom měsíci nebyla tak vysoká voda, aby mohla mrtvola přejet jez, který jest na řece nejvyšší, musela by tedy vraty přeplouti, ale pak by se octla na druhé straně. Apodikticky prohlásil, že tam připlouti nemohla, kde byla nalezena. Tato nejasná událost nepůsobila dobře, potom opatření úřadů, že nikdo nesměl se k mrtvole přiblížit a si ji prohlédnouti, že neuveřejnil se výsledek pitvy, budily různé dohady. Židé vynutili se přístup ke státnímu sekretáři římské stolice a od něho chtěli mít nějaké středověké prohlášení. Tyto všechny pokusy daly se za ustavičného hanobení Krasovského v tisku světovém a hlavně v českém. Situace stávala se stále horší a nesnesitelnější. Útoky novin byly zuřivější, snaha židů byla stупňována, takže postavení bylo den ode dne horší pro Krasovského. Zažádal zemskou školní radu o disciplinární vyšetřování, které konečně bylo zavedeno, ale pověřený inspektor byl úplně pod vlivem židů a pokrokového veřejného mínění, takže vyšetřování se vedlo přímo proti Krasovskému. Když se Krasovský dověděl o piklech, podal do Prahy k zemské radě protest proti takovému způsobu vyšetřování. Teprve potom na rozkaz z Prahy musel pan inspektor všechny protokoly Krasovskému přečísti, aby věděl, kdo a co proti němu vypovídá. Tu poznal s velkým překvapením, jak ošemetně se proti němu pracovalo.

Denně dostával výhružné dopisy, v nichž se mu sdělovalo, že bude zastřelen, otráven atd., jest-li neodejde. Po 4 měsíčním boji novinovém přišly konečně prázdniny, Krasovský odjel domů na Moravu a toho využili židé u kon istofe a arcibiskupa, kde stále žádali o přeložení jeho. Našli konečně sluchu u samého arcipastýře, který listem vybídl Krasovského, aby se hlásil o jiné místo, tam prý ho nemůže nechat.

Krasovský odpověděl, že o přeložení žádati nemůže, dokud disciplinárním vyšetřováním není osvobozen. Protože odejiti z místa znamenalo by utéci z bojiště, kde jedině se může boj vyhrát. Není-li možno ponechat ho na místě, že může toliko žádati o dovolenou, které by použil k tomu, aby vyšetřování disciplinární bylo ukončeno a on také soudně mohl býti očištěn. Tomuto bylo vyhověno a on dostal v srpnu roku 1913 dovo-

lenou prozatím na rok. Přestěhoval se domů na Moravu a přijal místo v Olomouci, poněvadž dovolená byla bezplatná. Zdálo se, že nuceným ustoupením prohrává celý boj. Bylo mu líto opustiti bojiště tak prohráté zápasem nerovným, ale ještě více bolelo ho to, že církevní vrchnost až písemně mu dala vysvědčení, že absolutně věří v jeho nevinu, přece ho obětovala.

Na Moravě.

V září r. 1913 vidíme Krasovského v Olomouci. Kancelář jeho byla v redakci denníku známého, kde měl příležitosti nahlédnouti do žurnalistu českého. Přečítal noviny všech směrů a stran, hájil napadené kněze jako jednatel právního spolku kněží. Opatřoval si informace z okolí napadených a tu poznal, že také jiní jsou bez příčiny napadeni, proto se mu lehčeji neslo břímě osudu. Za tím zemská školní rada vyšetřování disciplinární skončila tak, že Krasovský měl býti přeložen na jiné místo. Je třeba podotknouti, že jeho místo bylo jen provisorní, tedy příliš mnoho trestu v rozhodnutí nebylo, než Krasovský proti takovému rozhodnutí protestoval k ministerstvu kultu a vyučování ve Vídni. Jelikož Krasovský věděl, že plného očištění nedosáhne od školních úřadů, obrátil se k soudu. Požádal, aby byl vyslechnut jako svědek k aktům utopené Marie P. Uvedl v žádosti 12 svědků, kteří mu různé podrobnosti i velké důležitosti sdělili, takže by záhadná událost mohla býti vyšetřena. Trvalo to velice dlouho a žádná odpověď nešla, proto podal žádost na místodržitele v Praze, aby mu k výsledku soudnímu dopomohl, a když to dlouho nešlo, obrátil se na ministra spravedlnosti, aby ten výslech nařídil. Tak uplynul celý rok v čekání, pak nastala světová válka v roce 1914, čímž se ještě více záležitost oddálila. Ku konci roku povolán byl také Krasovský na vojnu a byl poslán jako kurát do Opavy.

Tam teprve přišlo vyřízení jeho žádosti a on povolán jako svědek k výsledku soudnímu. Výslech trval několik dní, celá výpověď byla na 13 a půl arších napsaná. Krasovský vyložil vše, co o zmizení pokojské a o nalezení jejím od svědků slyšel a udal zároveň, od koho to slyšel, aby mohli býti vyslechnuti také od soudu. Vyšetřující soudce byl Čech pokrokař, který na počátku měl sympatie ke Krasovskému a radil mu, aby zanechal politiky. Svědkové uvedení Krasovským byli vyslechnuti a tu se stala mnohá zajímavost. Některé svoje výpovědi úmyslně, nebo i neúmyslně pozměnili, několik si postup popletlo a jeden nejhlavnější úplně věc popřel. Onen hostinský, jenž si mrtvolu první ve vodě prohlédl a jenž tolik podrobností Krasovskému sdělil, u soudu prohlásil, že Krasovského vůbec nezná. Byl proto konfrontován v Opavě s Krasovským. Při této konfrontaci nemálo se podívat Krasovský, oné troufalosti hostinského. Soudce dal za pravdu socialistovi-hostinskému s kterým před výsledkem měl delší rozhovor. Krasovský chtěl pravdě zjednatí průchod, proto se přihlásil za svědka, za tím státní spravedlnost dovedla postaviti Krasovského na lavici obžalovaných.

To všechno ještě židům nestačilo, oni chtěli zničit Krasovského za jeho nebojácnost a neústupnost. Pracovali systematicky u ministerstva války, kde žádali hlavu Krasovského, protože se osmělil očerňovati a svědčiti proti největším patriotům Rakouska, židům. Za tím Krasovský pilně pracoval v nemocnicích, na nádraží, v kanceláři. Byl vedoucím kurátem, k pomoci měl jednoho Poláka kuráta, později pravoslavného, evangelického, židovského a mohamedánského. Na výpomoc docházeli maďarští a srbští kurátové.

Práce jeho spočívala v tom, že musel každého dne napsati 4—8 úmrtí do matrik. Do 10 hod. dopoledne až 30 krátě telefonicky mluvil s různými nemocnicemi. Všechny nemocnic bylo v Opavě 22. O 10. hod. byl pravidelně pohřeb slavnostní, který vedl Krasovský. Průvod šel ze hřbitovní kaple s hudbou vojenskou, vojíní nesli své druhy k poslednímu odpočinku do společného hrobu. Obřady vykonával Krasovský velice důstojně, protože sám byl zármutkem a bolem naplněn při pohledu na rodiče, sestry, manželky, které za rakví stály a plakaly. V řeči pozůstalých se vždy pomodlil 3 Otčenáše za hrdiny, kteří život položili za vlast. Zatím jeho pisar učitel vyhotovil všechny úmrtní listy, které Krasovský podepsal a šel do nemocnic.

Prošel jich denně několik, potěšil, něco přinesl, daroval, nemocné přiměl, aby se vyzpovídali a dali zaopatření. Denně zaopatřoval až 8 těžce nemocných. Stálým hostem byl v barácích epidemických. Byla tam cholera, výslovně tyfus, neštovice, záškrt, růže atd. Tam znal každého vojína, poněvadž srdce ho táhlo k nim tolik trpícím. Vojáci měli ho velice rádi, rovněž i sestry ošetrovatelky. Svoji jemností, pozorností a hlubokým citem získával všechny. Velkonoční zpověď byla ve všech nemocnicích vykonána, zpovídal důstojníky, kteří mnoho let nebyli u sv. zpovědi. V noci byl volán k transportům na nádraží, když přijel vlak s raněnými. Bylo to právě po průlomu u Gorlice, proto raněných přicházelo mnoho, v tu dobu jich v Opavě bylo na 5000. Vedle toho každou neděli měl kázání a mši sv. pro místní posádku. Práce bylo velmi mnoho, zvláště se zpovědi pochodových setnin a praporů. V promluvách svých dovedl nadchnouti ke statečnosti, ale nezatajoval příčin světové války, kterými bylo odvrácení lidstva od Krista, imperialismus vyrostlý z pohanského egoismu a rozvoj techniky na úkor kultury srdcí a duší lidských.

Měl také boje s ošetrovatelkami z německé říše, které byly povolány do několika nemocnic. Byly to samé sklepnice z Berlína, jejichž život budil pohoršení. O nemocné se nestaraly, nýbrž jen o dostlavenička smyslnosti, které sloužily s otevřeností ženy nedůstojnou. Ranění vojíní uhnali si s nimi v nemocnicích ještě pohlavní nemoc, proto Krasovský nasadil všechny páky, aby berlínské nevěstky byly poslány zpět do říše mravů a bázně boží. Prosadil to tak, že naporučena byla lékařská prohlídka, při níž ze 153 bylo 121 postiženo nemocí pohlavní.

Po tomto konstatování nebylo možno déle olájeti, a všechny slečny berlínské byly expedovány zpět. Za prusačky přišly ba-

voračky katoličky i s princeznou bavorskou, které velmi svědomitě plnily své povinnosti.

Po několika měsíční činnosti žádal Krasovský přeložení do pole. Byl nejprve poslán do Těšina, kde byl hlavní stan Bedřichův. Tam měl na starosti jen 4 nemocnice, mohl proto více pozorovali život vojenského hlavního stanu. Arcivévoda Bedřich vykračoval si sebevědomě, jakoby celý svět na něho hleděl, vždy byl ve společnosti 3 slečen prý svých dcer a několika mladých kavalirů. Mezi štábními důstojníky našimi a pruskými byl velký rozdíl. Prušák každý chodil zamyšlený, náš důstojník hleděl po slečinkách a o plány se nestaral. Po krátké době byl poslán do pole k divisi jízdné, která z Dněstru v Bukovině měla teenkrátě své stanovisko. Bydlel v Babíně u jednoho sedláka pravoslavného a stravoval se u štábního lékaře Poláka, dobrého katolika. Společnost byla příjemná: 3 lékaři, z nichž jeden byl žid z Vidně, ale ten se obyčejně vytratil, protože ostatní všichni byli antisemité. Z vyšších důstojníků bylo mnoho velmi hodných pánů, z mladších zase bylo několik protiv hlavně v národnostním ohledu. Ministrovali mu v neděli hrabě Seilern, hrabě Galen a ještě jeden hrabě z Tyrolska. Divise měla 8 automobilů k dispozici, jichž bylo užíváno jen pro vození důstojníků do nevěstinců v Černovicích, nebo pro dovážení nevěstek na stanoviště. Tato spustlost mravů bolestně působila na Krasovského, který v duši přemýšlel, zda je možno, aby Rakousko zvíťazilo, když jeho důstojníci tak žijí.

Mužstvo bylo k němu upřímným, často jim musel fíkat, prosím vás nemluvte tak, sice nás pověsí všechny, ale ač to byli rebelanti, tož přece svoje povinnosti plnili svědomitě. Měli v zákopech jízdu opěšalou, koně byli vzadu, nedaleko u Zářešnicku, denně hřměly dvě děla 30-50 cm. V poledne letci ruští plášili beztarostnost, ale jinak útoků velikých nebylo. Sv. Václava oslavil Krasovský velkolepě v Babíně i v Kyseleu, ale brzy byl přímo ministrem války telegraficky přeložen do Krakova k superiorátu a dán pod dohledku. Proč se to stalo nikdo nevěděl, ani netušil. V Krakově pracoval jen v kanceláři u superiora, zapisoval padlé vojny do matrik a ve volných chvílích prohlížel si památky města. Celebroval u Dominikánů, kam chodil v říjnu na večerní kázání pana priora, který nadšeně a vlastenecky kázal celý měsíc.

Byl také několikrát v Městském divadle, seznámil se s mnohými Poláky, protože Krasovský vždy sympatisoval s messiánským národem. Ke konci listopadu, tedy za 11 měsíční práci obětavou, byl opět ministrem války telegraficky propuštěn z vojenské služby, s oddůvodněním, že jako antisemita nemůže býti kurátem a za druhé, že nemá ještě vyřízenou svoji záležitost.

Krasovský jel do Olomouce, kde napsal protest obvinění na vojenské velitelství do Krakova, v němž se domáhal vysvětlení a satisfakce, pro své náhlé propuštění. Vojenské velitelství našlo v protestu urážku vojenských úřadů a postoupilo celou věc státnímu zastupitelství v Opavě, které vypracovalo žalobu

široce založenou proti Krasovskému pro křivé svědectví ve věci utopené pokojské a pro urážku vojenských úřadů.

Tak k mocným židům přidaly se vojenské úřady ještě mocnější v té době, proti nimž stál osamoceny Krasovský s pevným vědomím své nevinny. Boj byl nerovný, židé uplatnili se u ministra spravedlnost i války, a oba jim Krasovského obětovali.

Krasovský jakmile dostal obsílku k soudu, předal vše advokátovi, a žádal, aby soud se nekonal v Opavě, nýbrž jinde, protože v Opavě byli 2 soudci Češi a oba byli proti němu zaujati. Věc byla tak vyřízena, že krajský soud v Olomouci byl delegován k provedení věci. Než věc nešla tak snadno. Třikráte bylo stání stanoveno, ale vždy telegraficky odloženo, protože onen hostinský se udělal schválně nemocným, aby nemusel k soudu.

Krasovský se namáhal, aby soud byl proveden, ale vše bylo marno. Teprve v roce 1918 při změně vlády bylo u ministra spravedlnosti dosaženo katolickým poslancem, že stání bylo naporučeno a zároveň sděleno, že se pro nepřijetí pro některého svědka nemá soud odkládati. Tak se po tolika namáhách a starostech dostala věc do stádia rozhodného. Zatím bylo vyslechnuto 162 svědků, kteří celou záležitost tak popletli, že se v tom nikdo nevyznal. Židé navolali tolik různých svědků, z nichž sice žádný nic nevěděl, ale dovedli svým povídáním rozmělniti a seslabiti výpovědi hlavních svědků.

Přes vědomí své nevinny měl Krasovský dosti nejisté postavení při soudu. Vojenské úřady byly tak mocné a neústupné, že těžko bylo doufat v dobré skončení všeho. U soudu se mocní tohoto světa sešli všichni proti Krasovskému.

Den soudu.

Bylo to v úterý ve svatém týdnu, kdy v 9 hodin ráno vkročil Krasovský se svým advokátem do soudní síně, kde už 4 člený senát zasedal. Z přísedících radů Krasovský znal dva. Před ním čekalo 9 svědků, kteří měli býti ještě jednou vyslechnuti. Známý hostinský nepřišel opět, prý je nemocen. Stání však tentokrát odloženo nebylo, protože státní zástupce prohlásil, že se spokojí s přečtením jeho protokolu. Ličení začalo. Předsedající přečetl dlouhou žalobu pro zločin podvodu dle §§ 197, 199 lit. a. tr. zákona, v níž se mu za vinu kladlo, že úmyslně při výslechu nepravdu vypovídal, nebo události překrucoval k svému prospěchu. Chtěl prý vinu ze smrti pokojské uvaliti na židy, aby podezření od sebe odvrátil. Obžaloba byla dílem pokrokového soudce. Když byla žaloba přečtena, otázal se ho předseda, zda je vinným. Krasovský promluvil delší duchaplnou obhajobu, v níž dokázal, že naprosto nejmenší viny nemá na zmizení pokojské Marie P., že jen v zajmu pravdy přihlásil se za svědka, aby pověděl to, co mu lidé řekli, a tak aby bylo soudu umožněno pronést konečný úsudek o příčině zmizení služebné u W. Při výslechu udal vše tak, jak mu to bylo řečeno a jak si to zapamatoval, doufá, že přítomní svědkové do-

svědčí pravdivost jeho protokolu, i když se posud různili v různých věcech.

Případ s Marií P. je ojedinělý a sám soud musí doznati, že je to věc velice komplikovaná. Svědkové byli voláni k výsledku až po 3 letech, kdy už paměť není přesná a určitá. On však se necítí ani subjektivně ani objektivně vinným tím, co mu žaloba vyčítá.

Po zjištěných nationalích počalo čtení protokolů celého vyšetřování v záležitosti utopené pokojské. Bylo celkem 162 protokolů, z nichž mnohé byly velice zajímavé. Tak vyslechnut byl okresní soudce, který byl při pitvě a při nalezení mrtvoly a jejím vytažení. Potom ale když se primář nemocnice pohádal s lékařem židem, který tam neměl co dělati, ale do jednání se pletl, a přerušil pitvu, takže musela býti na druhý den povolána druhá komise z krajského města, nefungoval již jako soudce, takže neznal výrok té komise. Vypovídal však tak, jak věc viděl. Jeho výpověď se úplně lišila od úsudku komise krajské, proto byl dvakrát volán k výsledku, kde musel změnit svoji první správnou výpověď tak, aby neodpovídala úsudku komise. Čtení těch dvou protokolů dělalo tíživý dojem na všechny.

Dále popletenou byla záležitost s automobilem, na kterém židé měli pokojskou odvézt. Znalci prohlásili, že botky mohly 4 neděle býti ve vodě, aniž by na nich za tu dobu nějaká změna se stala. To ovšem bylo v protokole, ale všichni soudní lidé, kteří botky viděli, prohlásili, že není možno, aby tak dlouho byly ve vodě, protože by aspoň globin na nich se odstranil, vždyť mrtvola musela velký kus cesty vykonati a přes 2 jezy přejeti. Botky tyto, které snadno sezula matka dceři před pohřbem, viděl i Krasovský, z čehož nabyl také přesvědčení jako ostatní, že 4 neděle nemohly býti ve vodě. Tkaničky byly pevné, že je matka nemohla přetrhnouti, ač se pokoušela. Nález komise byl nejasný, stanovil, že byla zachovalá tělesně, že smrt nastala zadušením, že v žaludku se našel i plsek, že příčinou smrti mohlo býti rozrušení. Jinak ale nikdo moudrý z toho nebyl.

Že ani úřady politické velké váhy nekladly na úsudek lékařů, plyne z toho, že nechtěly uveřejniti nález pitvy, ač Krasovský žádal za uveřejnění toho.

Strašným bylo svědectví mlynáře, který dokázal svými záznamy, že v dobu onu nikdy nebyla výška vody taková, aby mrtvola mohla přejeti jez. Dále dokázal, že tam, kde byla nalezena, absolutně nemohla býti zanešena proudem vody, protože ten by ji musel na jeho břeh zanést, ona však byla na opačném, kam ji musel někdo jen zanést a uvázat do křovin. Jeden ze svědků tvrdil, že měla vlasy zamotané na klacku a že mu to dalo mnoho práce, než vlasy odmotal. Celkový dojem všech protokolů byl pro židy nepřijemný, i ten nejliberálnější člověk po vyslechnutí protokolů musel by říci „zde není všechno v pořádku“. Zamotané to bylo dokonale, ale tolik bylo jistým, že z materiálu sepsaného není možno naléztí nějakou příčinu pro

sebevraždu, za druhé, že Krasovský dostal se do celé affairy jako Pilát do creda.

Za několik hodin bylo čtení protokolů provedeno, pak nastal výslech 9 svědků, jejichž výpovědi se rozcházely s výpovědí Krasovského. Všichni byli vzati do přísahy a jeden po druhém byli voláni do soudní síně, kde se jim věc přečetla a oni se měli vyjádřit. Svědectví dopadla tak, jak Krasovský vypovídal. Každého upamatoval, kdy a kde mu něco řekl a jak mu to řekl. Všichni si vzpomněli, že to tak tenkrát řekli Krasovskému, jen 3 nechtěli si vzpomenouti.

Svědčce služka byla 3krát vyslýchána a vždy tvrdila, že ony dopisy byly psané *strojem*. Bylo všeobecně známo, že Krasovský jinak nepíše. U soudu v Olomouci najednou pod přísahou vypovídala, že ony dopisy psány byly *pérem*, a když jí soudce ukázal rukopis Krasovského, zda to bylo tak psané, prohlásila, že úplně jiným písmem. Soud nabyl přesvědčení, že její výpověď byla lživá, a že Krasovského svědectví bylo pravdivým. Pohanění až za plných 5 let bylo odčiněno. Z výpovědi svědeckých bylo jasně viděti, že Krasovský úmyslně ani slova nezměnil, a že se ve všem opíral o svědectví lidí. Největší disharmonie byla ovšem mezi výpovědi Krasovského a onoho hostinského, který přítomen nebyl. Pro vystoupení Krasovského v záležitosti utopené byl on korunním svědkem. Najednou však změnil se úplně. Ještě bylo dobře, že tenkrát u hostinského nebyl Krasovský sám, ale měl jednoho svědka sebou, který vypovídal stejně s Krasovským. Hostinský si několikrát odporoval ve svých výpovědích, pak tím, že 3krát k vůli němu nemohlo se ustanovené líčení konati a konečně nedostavení se k přelíčení dělalo špatný dojem. Kdyby měl pravdu, nemusel se tak vyhýbat soudu. Krasovský však si přál jeho přítomnosti, neboť doufal, že z něho dostane, proč změnil svoji výpověď, kdo ho k tomu měl, a co za to dostal. Výslech svědků byl ukončen, nastala v 1 hod. přestávka polední a ve 3 hod. se v líčení pokračovalo. Četla se obžaloba druhá od vojenských úřadů, a pak státní zástupce měl dlouhou řeč, ve které vinil Krasovského. Posléze zakončil návrhem na odsouzení pro křivé svědectví a to tak, aby trest nebylo možno zaměnit v pokutu. Po jeho řeči promluvil čistě právnickou obhajobu jeho zástupce, který ukázal na výpovědích svědků, že není žádné disharmonie ve výpovědích a proto navrhoval osvobození obviněného.

Na konci měl závěrečné slovo Krasovský, ohradil se proti řeči zástupce státního. Ještě jedenkrát vyložil, že je v obou věcech bez viny. Na to se senát odebral k poradě, která trvala přes půl hodiny. V první žalobě nebylo rozporu mezi soudci, ale ve druhé byly názory dva, polovice považovala protest Krasovského na vojenské velitelství do Krakova za oprávněnou kritiku, druhá část za urážku. Předsedající konečně po dlouhé námaze převedl jednoho na svoji stranu a tak stála většina na jeho straně. Vešli do síně a prohlásili rozsudek, kterým měl býti v žalobě pro křivé svědectví osvobozen jednohlasně, v druhé

žalobě odsouzen pro urážku vojenských úřadů k pokutě 500 K. Státní zástupce prohlásil, že podává zmateční stížnost a odvolání v obou případech. Tím byla radost vítězství Krasovskému ztrpčena. Rozsudek však byl tak mistrně sestaven, že odvolání ohlášené státní zástupce nepodal. Tak byl Krasovský definitivně očištěn v affaiře, která ho 5 let tížila a radost života otravovala. V případě druhém podal Krasovský sám odvolání a zmateční stížnost k nejvyššímu soudnímu dvoru do Vídně, který rozsudek zrušil, dne 4. června 1918 pod číslem GZ. Kr. III. 85/18.

I.

a doporučil nové přelíčení u okresního soudu v Olomouci, kde se mělo znova zkoumati, zda v protestu jeho jest přestupek § 488 tr. z. a celé řady jiných ještě §§. Za měsíc potom stál opět u okresního soudu, kde byl osvobozen.

V roce 1913 počátkem jara počalo utrpení a boj proti mocným tohoto světa Krasovskému a teprve koncem července 1918 byl soudně očištěn a rehabilitován. Plných 5 let boj trval, a byl to boj nerovný, obtížný pro Krasovského, protože proti němu stál světový tisk. Tohoto tisku se v Rakousku nesmírně všichni báli. Vědomí neviny drželo stále Krasovského nad vodou, neboť v řadě 5 let přišly na něho i okamžiky bezradnosti a beznadělnosti. Pomoci od lidí neměl, vše ponechával Pánu Bohu a vědomí své neviny. Pomocníci mu byla ještě jedna věc. Kdysi ještě za pobytu v Praze dal se pohnouti jedním ze svých známých, aby si dal postavit horoskop. Poslehl a dopsal do Londýna jakémusi profesoru, který mu postavil horoskop života. Mezi jiným stálo tam, že se musí připravit v životě na velkou zkoušku, kdy všechny jeho síly ducha i těla budou podrobeny těžké zkoušce, ale že vše dobře skončí. Krasovský tomu nevěřil, ač celá řada věcí byla podivuhodná, ale přece v duši jeho zůstala vždy naděje, že jednou vyjde jako vítěz z tohoto nepřekného boje. Tak se ukázala v osvobození Krasovského celá ta nízkost pokrokové žurnalistiky, která žije jen ze skandálů, které si vymýšlí a za ně dostává velké honoráře a podpory. Katolické noviny přinesly pak zprávu, že Krasovský byl v celé známé affaiře osvobozen a očištěn, ale z pokrokových listů ani jeden. Jím se nikdy nejednalo o pravdu a nahrazení zla, které způsobily.

Řada přátel mu gratulovala k vítězství. On sám podal konsistoři zprávu o svém vítězství, tam vzali věc na vědomí.

Krasovský nyní po vítězství podal na vojenskou správu žádost za finanční náhradu dle vydaného nařízení, jímž se dovolovalo těm, kteří byli poškozeni vojenskými úřady, hlásiti o náhradu. Potom žádal ministerstvo kultu ve Vídni, aby také konečně po 5 letech vyřídilo rekurs jeho proti rozhodnutí zemské školní rady v Praze. Stále se vše protahovalo, až přišel 28. říjen, kdy prohlášena byla svoboda a samostatnost československého státu, a kdy centrální úřady padly a liquidace dlouho potrvá.

Zna je práci zednářů, neměl Krasovský plné radosti ze svobody, protože dle jeho přesvědčení budou mít svobodu jen židé, ale katolíci budou utlačováni. Jeho předtucha se splnila, nebylo nutnější práce než postup proti katolíkům. Ač měl radost, že svoji při vyhrál a že přece podařilo se mu vybojovati boj s mocnými tohoto světa, tož přece jen v duši cítil nepokoj a neklid, zda kruhy katolické jsou připraveny, aby snesly převrat a dovedly si vybojovati patřičné místo v republice. Lid dle jeho názoru nebyl ještě zralý pro republiku, poněvadž neměl řádné přípravy, vše přišlo náhle. Po Rakousku netesknil, protože dobře znal poměry a věděl, jak vídeňská vláda škodila stále církvi, třeba že dynastie zdála se býti katolickou.

Denně nové události zatlačily úplně osobní starosti, a Krasovský dostal se do víru denních událostí, které ho úplně zaujaly, takže neměl času radovati se ze svého očištění a vítězství. Jen v duši zůstalo mu radostné vědomí, že se zbavil tíhy útoku, které mu tolik nepříjemností způsobily po celých 5 let boje.

Po vítězství.

Krasovský už za války zaujal v Olomouci postavení, které mu zjednávalo mnoho úcty. Kázával na mírových pobožnostech, a jeho kázání po stránce formy, přednesu i obsahu byla unikum. Posluchačů bylo vždy dosti i z kruhů intelligence. Vedle toho jako jednatel spolku katolických spisovatelů dovedl se uplatnit svými vědomostmi. Pomalu nabýval autority nejenom v městě, ale v kléru celé diecése. Postavil se v čelo akce tiskové, která si umínila shromáždit několik milionů, aby tisk katolický byl opatřen dobře přiměřeně. Pro tuto svoji ideu chtěl především získati kněžstvo, proto jezdil na konference kněží, kde vždy mluvil tak, že nadšení a obětavost hárala posluchači.

V krátké době sešel se kapitál 800.000 K, který však nestačil na provedení ideálů Krasovského, proto se muselo v akci pokračovati. Před očima měl vzor katolíků maďarských, kteří sebrali na svůj tisk 12 milionů K. V době svobody a republiky stál Krasovský v čele organizační činnosti. Nedělní jak nedělní měl jednu i tři schůze, na níž bylo posluchačstva velmi mnoho. Mluvil věcně a klidně, nikoho nenapadal, ale burcoval svědomí katolíků, aby se shromážдили v jedné veliké straně, neboť doba je vážná a pro katolíky nebezpečná, nebudou-li pevně státi v organizaci mohutné. Všechny jeho přednášky se velice líbily, posluchači pozorně poslouchali dvouhodinové jeho řeči, a ještě by byli poslouchali i dále. Přišli také oponenti: učitelé, rozvedení, atheisté, socialisté obojího druhu, agráři, polemisovali, ale pravdivost věci vyvrátiti nemohli a museli veřejně vyznati, že řeč jeho byla moudrá a dobrá. Kdo z opozičníku přestřelil, ten byl dokonale usazen řečníkem. Proto dostával ze všech stran prosby, aby tam zavítal, takže mu nestačily neděle, ale i ve všední dny musel jezdit na schůze. Byla to ovšem velká obět a námaha v zimě, kdy zima bylo venku, zima ve

vlak, spojení mizerné, někdy musel až 8 hodin strávit na nádraží, nebo celou noc nespát, aby se aspoň ráno dostal domů. Všechny tyto oběti rád přinášel pro dobro katolického lidu, který zasloužil, aby mu situace byla vysvětlena a upozorněn na to, co ho čeká. Moravský lid hluboce nábožensky založený zaslouhoval toho, aby ho někdo těšil, povzbuzoval a vedl. Krasovský tuto práci rád a ochotně konal, vrátila se mu mladistvá chuť, s jakou organizoval v Čechách. Měl být povolán i do Národního shromáždění v Praze, ale odmítl, poněvadž se mu to nezamlouvalo.

Úcta, vážnost a autorita jest jen tenkrát trvalou, když je výsledkem práce; Krasovský však pracoval se zápallem srdce i duše, proto jeho jméno stávalo se známým po celé Moravě.

Usuzoval, že fara musí být oasou v úředním jednání mezi všemi kategoriemi ostatního úřednictva. Tam musí každý nalézt rádce, přítele, milého člověka v knězi. Úřední jednání s knězem musí zanechat hluboký dojem pastýře duší, člověka, jemuž běží jen o spásu duše. Potom ke stavu patří i slušné, kněze důstojné vystupování. Šat musí být čistý a slušný, na zevnějšek se v době republikánské musí dbát. Francie je dlouho už republikou, ale pro oficiální schůze poslanců a úředníků jest i úbor předepsán. Demokracie není v ležernosti a nedbalosti, nýbrž ve slušnosti vůči každému člověku. Musí tedy i stavovské spolky kněžské starati se o to, aby stav se reprezentoval důstojně. K tomu přijde ještě poměr faráře ke kaplanovi, který na mnohých místech odporuje všem pravidlům obcování s lidmi, konečně poměr kněží ke sloužícím v domě, jež mnohdy není křesťansky spravedlivý a správný. Tyto a podobné body uváděl Krasovský kněžstvu v rozmluvách.

Po svém vítězství a rehabilitaci začal Krasovský v republice pracovati dvojím směrem, politickým a literárním, aby tak ukázal kněžstvu cestu činnosti za změněných poměrů.

(Dokončení.)

H. Uden :

Terque biceps.

Rúženec znělek.

(Dokončení.)

Saň.

Ne staré znaky kamenné po mnohých z plechu,
jež ochraňuje umělecký vkus a směr,
je třeba vylámat z nepovolných vzpěr
na důkaz moci své a lichou pro potěchu:

saň žravá pronásleduje nás bez oddechu —

ji braň, kdo můžeš! — vniká do všech všudy děr,
svým tenkým dechem provléká se do všech sfér
a mohutně a bublí v umlňeném spěchu.

Sto hlav jí naroste, když jediná se utne —
zas navrátili jsme se do pohádky smutné,
jež omrzením uspávala malé děti :

co v myslech lidských nashromáždilo se kradl,
při každém úpadku ven vyrazí a řádí —
vzkřik pěvcův o prokletém hladu světem letí.

Má ještě dlouhý trup a každý článek žije
na vrub svůj vlastní — při počátku byl jen strach,
jak zbezpečit se — vzpruhou další stal se tlach,
jenž ze všech nesmyslů si provaz pevný svlje

a spoutav obezřelý rozmysl se skryje,
by v dané chvíli zase zvonil na poplach,
až posléz hadí hřích, jenž hltá zemský prach,
se závěrem ukázal dlouhé litanie.

Dost bylo nás, kdo rozeznávali jsme jasně,
jak obluda přišerných rysů povstává;
též jistým bylo, že je mnohým odpustiti,

však nyní rozléhá se zděšeně a hlásně,
když počítavým vyděračstvím dozrává,
jak ztrestati ji, zničiti a zahubiti.

Rad sobě nevlí, na kom v první řadě je,
by stíhal proklínanou ústy nesčetnými:
již myslí si, že porazí ji hroty svými
a hned jí vltr jako plrko zavěje,

ač těžká jest a hrubá — než se naděje
dál mrštně vlnami se žene peřejnými,
a když zamlčí na ni harpunami zlými,
pryč ztratí se v tu ránu a kdes na dně je.

Všech živlů patvor, zisku pospíchavý chrt
je dolézavý, neodbytný jako smrt —
plat úředníkův zvýšený mu pomáhá,

i s dělníkem se o mzdu větší potahá,
ba s přednostními přiděly, když se mu zdaří,
snad samým stíhatelům po svém hospodaří.

Prý jedna pouze pomoc jest a sluje práce:
ruch dělný, který do liknavosti se zvrh,
zas měnu pozvedne, by vzkřísil správný trh
a porazil saň žravou blahobytem láce.

Tak jest — však nesmí snížiti se k žvavé strace,
by křik a hluk jen oko prospěchů svých zdrh;
v mdlém ovzduší, jež zsedlo dýmem čpavých mlh,
se rovněj z tuha vědomé a silné páce.

Co na rozporech ohlíží se po nápravě,
dá v klídech poměrných se rozmysliti zdravě,
pak účty nesrovnatelné se přepíše :

když běží o krk, o základy sama bytí,
jež téměř chytlo se v nastražené síti,
je spása všeobecná příkaz nejvyšší.

A musí uznávat, co je mimo ni,
čas nesmí počítat, když je pilný den,
jsou dlouhé přípravy a žeň je krátká jen,
však plseň skřivanova ráno vyzvoní,
když první záblesk nad obzor se vykloní,
že člověk na kvap vybírá se z dusných stěn,
by vesele šel za svou dlouhou prací ven,
a ještě k rosnému si květu přivoní.
Žhá slunce, nekonečný den je pouhý mžik
a vyvstane-li kdesi v dál černý mrak,
hned všechny ruce popožene krátký stří,
by nebylo snad se škodou a pozdě pak,
a chápe propocený vlas i lysá leb,
co v rukou drží, že je požehnaný chléb.

Zda možným vzpružení je také? Proč by ne,
vždyť stačí jiskra, jež se z věčných světél vznítí
a jedinou jen hlavu do svých ohňů chytí,
by rázem probíla se do té, do jiné —
pak všechno pusté nebezpečí pomine,
svět, jenž se do propastí nedoměrných řítí,
zas obětavost v práci naučí se ctít
a čelo květem poklidu si ovíne,
Však čas je svrchovaný, rychle ať se stane,
by hrozná saň se potopila do moře
a vánek ulehčení padl do hoře,
jakž také v přemítavých myslí pokoře
ne z lícha do růžence znělek prosbou kane:
všech béd rač milostivě sprostí nás, Pane!

Vada.

I na slunci jsou skvrny — vady přišly včas,
by jako neodstranitelná, tmavá část,
již nelze ani skrýt a zapřít, ani stírást,
po všechny věky provázely žár a jas.
Když nad propastmi prázdna zavzněl tvůrčí hlas,
již dobro s opakem svým počalo se mást —
jest jedné věci rub a líc i strast i slast
a ztratí-li se ta, druhá ji najde zas.
Má znakem podstatným všeliké tvoření,
že vedle zaslíbení jest i popření,
stín k světlu náleží a není vzpurnou tmou,

jež hledí plápol udolati silou zlou: .
jak z nezbytnosti čiré, tak po právu svém
tkví chyba tmavých skvrn i v slunci zářivém.

Rub vada jest a chyba — dopouští se vlny,
kdo sám se k němu schýlí v mimovolném sklonu
a kdo tak činí z úmyslných divých shonů,
již hřeší před Bohem i myšlením i činy.

Jak velká rodina má národ různé syny,
by svými cestami šli od počátku k skonu:
jdou jedni za hlaholem věčných, vzdušných zvonů
a jiné vede bušivý ruch kovadliny.

Jest bez konce a počtu lidských vin a hříchů —
ať vyvinou se z otročení, nebo z pychu,
dál skládají se v snopu rostoucím a velkém
a budou posléz odpykány plným celkem,
neb národ tak či tak sám ručí za náhrady
a nemá vin a nemá hříchů, má jen vady.

Z těch našich nejtěžší je slepé důvěření,
jež po francouzských mravech se dál opičí
a zase sportem anglickým se procvičí —
žel Bohu buď, že na čas ruských vzorů není.

Když nenadálým zvratem poměry se změni,
rys pravdy skutečné se lečjak olíčí
a nezasní se komu cizím o biči,
když volným nitrem vládne pocit ulevení,
ač pěvci varovali, mnohý šleh a pluh
nám vytýkal a brázdil exotický luh
a nade všemi stanul se vztyčeným čelem
ne pouze jménem, však i vroucím srdcem Čech,
jenž téměř v hněvu napomínal bratrů všech,
by nevěřili nikomu na světě celém.

Prý menší národ pilně k universalismu,
sám sevřen opor hledati si musí dále,
byť zabředl i v mlhy z drsna neurvalé —
však neuvízne ruka v křeči, dáseň v trismu,
když vykládají články různých spartakismů —
a je-li kde na pevné, nepohybné skále,
by všemu světu velel trvale a stále,
již boříme ho chutě ve slovech i v písmu.

A přec můj dobrý sluha, který přes obtíže
se prodral kdysi k Francouzům a do Paříže,
kde divil se, že dosud uctívají kříže,
jen v chrámě Magdalenském, když o Božím Těle
zpěv obřadní mu zavzněl a byl známý cele,
se cítil doma v mysli ne již osamělé.

I z nejluznějších zdání člověk vystřízlíví
a po čarovné noci rozbřeskne se ráno:
den probudí se, vítáno je, požehnáno,
co staví do pravého světla samy divy.

Je s obezřelým počtářem bloud vrtošlivý,
však pevné spojeneciví pořádkem je dáno —
když dostaví se štěstí téměř nečekáno,
plat za rozhodnou pomoc ladu nepokříví.

Dech prosté skutečnosti vane po strništích,
lze cílry stanovití také na bojištích
a jdou-li národové přes očištec v nebe,
dbá každý pravidlem a přede všemi sebe:
my nebudeme poslední, jak nejsme první,
kdo platí statkem celým a ne pouze krví.

Zdá vada chorobou se a je spíše kaz,
jenž rzi a skvrnou položil se na poklad,
je dobra leckdy přílišnem a směšnou snad,
ač tužil vaz a naplňuje vlastní ráz.

Svou růže jest a jinak hledí zimostráz,
les dýše svobodou a vůní květný sad,
pták zpívá si, co na lov šelmu žene hlad,
a svým je brouk i červ a povržený plaz.

Však proto byla vůle dána člověku,
by sobě k výhodám a bratřím k povděku
v svém rázu hleděl otupiti břítký trn
a s úspěchem se zbýti kazů všech a skvrn:
slep kdysi Tobáš prohlédl žlučí ryb,
proč my ne potíráním vlastních vad a chyb!

Prof. Václav Hübner:

O čísle a soustavě číselné.

Patříme-li klidně před sebe, vytvoří se v oku našem obraz
všeho, co může do oka našeho v té době paprsky světelné
poslati a tu citelným dojmem k platnosti přivést; berouce pak
obraz tento na vědomí pravíme, že vidíme.

Omezujeme-li pak v duchu na tom obraze jisté části jako
celky, vytváříme jednotlivé předměty, jednotky určitého druhu,
rozeznávající je od jiných celků jako jednotek druhů jiných;
jednotky tyto jsou závislé jako představy pouze na libovolném
omezení v duchu našem, nedají se arci všeobecně určitěji vy-
měřiti, nýbrž jsou jimi jen potud, pokud je za takové máme.

Máme-li před sebou jednotek stejného druhu více a chce-
me-li určití, kolik jich tu jest, anebo chceme-li věděti, kolikrát

tu jednotka *stejného* druhu vedle sebe jest položena, musíme k označení této určité *kolikosti*, kteráž jako pojem sluje *číslo*, míti zvláštní vyjádření, jež nazýváme *číslovkou* a při psaní znázorňujeme *číslicemi*. Nutno tedy rozeznávati *číslo*, které jest pojmem, *číslovku*, která je slovný výraz čísla — slyšitelný znak, *číslici*, která je písemným označením, viditelný znak čísla — jeho rys. Jestliť tedy číslo pojmem, číslovka pojmenováním, číslice viditelným znakem neb grafickým symbolem určité velikosti.

Vidíme-li na př. les před sebou, můžeme v něm rozeznávati stromy jako jednotky; chceme-li pak určit, kolik jich na jisté ploše stojí, musíme k tomu cíli znáti příslušné vyjádření této určité velikosti, tedy číslovku, která takový počet jednotek vyjadřuje, na př. sto.

Základem čísla jest tudíž *jednotka* jistého druhu, kteráž sama jest číslem *prvním*. Postupným spojováním jednotek ve skupiny povstává *řada přirozených čísel*: 1, 2, 3, ... , kterážto řada čísel jde do *nekonečna*. Při tom rozeznáváme *řadu čísel celistvých*, jinak přirozenou řadu číselnou, a pak *řadu čísel lomených*, kdež základní jednotka jest jmenována jako několikátý díl celku, již nazýváme tudíž i *odvozenou* řadou číselnou. Majíce na zřeteli čísla kterékoli řady, můžeme je dále ještě dělit na čísla *nepojmenovaná* neb abstraktní a čísla *pojmenovaná* neb konkrétní a tak podle toho, vyjadřují-li jednotky neurčité, libovolné, na př. šest, neb určité, slovy pojmenované, na př. šest korun.

Poněvadž k označení rozličného počtu jednotek třeba rozličných znamének a poněvadž rozličných čísel jest nekonečně mnoho, bylo by třeba též nekonečně mnoho číselných znamének k označení všech čísel. Poněvadž by však vynalezení nekonečného množství původních znaků nebo symbolů i slovných i obrazných nebo grafických bylo velmi nesnadné, ba nemožné, nutno nalézti prostředek, jak by pomocí několika do paměti snadno vpravitelných znaků bylo možno vyjádřiti kterékoli číslo.

Máme-li symbolů nebo znaků méně, nežli jest čísel, musíme každého patrně užiti vícekrát a to po každé v jiném smyslu neb s jiným významem; a toho dosáhneme, rozeznáváme-li při psaní dvoje okolnosti, totiž *co* píšeme (tvar) a *kam* píšeme (místo), a řídíme-li se týmiž okolnostmi i při vyslovování čísel. Ustanovíme tudíž: 1) kolik jednotek každý symbol vůbec neb *původně* značí, 2) jak se hodnota téhož symbolu mění podle *místa*, kam jej napíšeme.

Prvním ustanovením určí se *původní* neb absolutní hodnota číslice, druhým pak hodnota *místní* poměrná neb relativní.

Nejpřirozenější a nejpřiměřenější jest zákon, že každý znak na prvním místě zvoleném má hodnotu původní, na místě druhém hodnotu *tolikrát větší*, *kolik znaků máme*, na místě třetím opět tolikrát větší nežli na místě druhém atd. Místa, na nichž hodnota znaků číselných závisí, počítejme od prvního na levou stranu sousední jako místo druhé, vedle něho na levo třetí atd.,

takže místa všechna budou označena přirozenou řadou číselnou jdoucí *od pravé ruky k levé*; opačný pořádek byl by sice přirozenější, jelikož i slova píšeme od levé k pravé. V zemích východních však píš, jako na př. Arabové, od pravé k levé a odtud pochází i tento způsob zapisování číslíc. Potřeby jazyka a počtářství se tu vzájemně během času vyrovnaly. Pro prázdné místo jest třeba mít známku nebo signál, značící, že místo, kde stojí, má se do řady počítati. Znamka tato jest *nula* (0) indický symbol prázdnoty, arabsky *sifr* nazvaný, od kteréhož slova odvozen i název *cífra* pro číslíci vůbec. Vyjádření podřízenosti a nadřazenosti číselných hodnot dle pravidla tohoto představuje nám *soustavu* číselnou a sice *tolikačíslnou*, kolik původních znaků tu zavedeno.

Kdybychom zvolili jenom jeden znak a to pro jednotku, neměli bychom soustavy žádné, jelikož by bylo nutno vždy tolik jednotek napsati, kolik jich číslo obsahuje, jakž čini na př. mlékačky, hostinští, zapisující při každém odprodaném litru na tabuli čárku.

Nejjednodušší soustava byla by *dvojčíslicová* (dyadická), kdež by znaky byly jen dva a to nevyhnutelná 0 a jednotka 1, tak že by 1 na místě prvním značila 1, na místě druhém $2 \times 1 = 2$, na místě třetím $2 \cdot 2 \cdot 1 = 4$, na místě čtvrtém $2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 1 = 8$.

Kdybychom tímto způsobem měli označiti na př. číslo 237, vzali bychom:

1	na místě	osmém	což značí	$2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 1 = 128$
1	"	sedmém	"	$2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 1 = 64$
1	"	šestém	"	$2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 1 = 32$
1	"	čtvrtém	"	$2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 1 = 8$
1	"	třetím	"	$2 \cdot 2 \cdot 1 = 4$
1	"	prvním	"	$1 = 1$
				237

Označíme-li soustavu příponou římskou vedle závorky a chybící místa vyplníme nulami, obdržíme

$$(237) X = (11101101) II$$

Složitější soustava byla by *trojčíslicová* (triadická), používajíc číslíc 0, 1, 2, tu jest

1 na prvním místě 1, na druhém místě $3 \cdot 1 = 3$, na třetím místě $3 \cdot 3 \cdot 1 = 9$, na čtvrtém místě $3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 1 = 27$.

2 na prvním místě 2, na druhém místě $3 \cdot 2 = 6$, na třetím místě $3 \cdot 3 \cdot 2 = 18$, na čtvrtém místě $3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 2 = 54$.

Chceme-li vyjádřiti dřívější číslo 237 v této soustavě, brali bychom:

2	na místě	pátém	což jest	$3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 2 = 162$
2	"	čtvrtém	"	$3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 2 = 54$
2	"	třetím	"	$3 \cdot 3 \cdot 2 = 18$
1	"	druhém	"	$3 \cdot 1 = 3$
				237

Vyplníme-li tedy chybící místa nulami, obdržíme:

$$(237) X = (22210) III$$

V soustavě *pětičíslicové* (pentadické) měli bychom číslice 0, 1, 2, 3, 4 a tudíž hodnoty místní

1 na místě prvním 1, na druhém místě $5 \cdot 1 = 5$, na třetím místě $5 \cdot 5 \cdot 1 = 25$, na čtvrtém místě $5 \cdot 5 \cdot 5 \cdot 1 = 125$,

2 na místě prvním 2, na druhém místě $5 \cdot 2 = 10$, na třetím místě $5 \cdot 5 \cdot 2 = 50$, na čtvrtém místě $5 \cdot 5 \cdot 5 \cdot 2 = 250$,

3 na místě prvním 3, na druhém místě $5 \cdot 3 = 15$, na třetím místě $5 \cdot 5 \cdot 3 = 75$, na čtvrtém místě $5 \cdot 5 \cdot 5 \cdot 3 = 375$,

4 na místě prvním 4, na druhém místě $5 \cdot 4 = 20$, na třetím místě $5 \cdot 5 \cdot 4 = 100$, na čtvrtém místě $5 \cdot 5 \cdot 5 \cdot 4 = 500$,

Takže by bylo v této soustavě

$$(237) X = (1422) V.$$

Z uvedených případů jest patrné, že k označení čísla 237 třeba

v soustavě dvojčíslicové 8 míst,

trojčíslicové 5

pětičíslicové 4

, z čehož shledáváme, že tím méně míst se vyznačuje k označení nějakého čísla, čím více číslic obsahuje příslušná soustava, což ostatně plyne i z pojmu soustavy číselné.

Čím více číslic soustava nějaká obsahuje, tím tedy kratší jest způsob zapisování čísel, tím však více znaků a násobků musíme si do paměti vštípit, abychom krátké toto zapisování dovedli i rychle provést. Co tedy s jedné strany jest výhodou, není příhodným se strany druhé, takže by zavedením jiné soustavy, nežli je naše desítná, žádný prospěch nám nevzešel.

Že právě soustava *desetičíslicová* neb desítná, decimální (dekadická) byla vyvinuta a všestranně rozšířena, spočívá v zařízení rukou aneb v *počtu prstů* našich, na nichž se provádí *počítání názorné*, což již Aristoteles poznamenal. Kdyby bylo na každé ruce šest prstů, byla by se zajisté ustálila soustava buď *šestičíslicová* neb *dvanáctičíslicová*, což dokazuje i to, že u některých národů jeví se soustava *pětičíslicová* (některé národy indianské v severní Americe mají pojmenování v soustavě pětičíslicové), u některých a to bosa chodicích a též prsty u nohou počítajících soustava *dvacetičíslicová* (národ Žalofů v západní Africe počítá prý v této soustavě).

Římané počítali původně jen do pěti (na prstech) a proto dostačilo jim i pět známek I, II, III, IIII, V, jež jsou obrazem prstův a pak rozepjaté ruky s odděleným palcem. K těmto číslicím přibírány jsou i známky čísel větších; tak je znamenáno: *deset* t. j. dvakrát V, *padesát* L (L bylo vůbec známkou čísel též u Židův a Řeků), *sto* t. j. dvakrát padesát C, z čehož vznikla známka C, *tisíc* původně CIO, později M, pročež i *pět set* neboli půl tisíce znamenáno IO, z čehož vznikla později známka D. Zapisování čísel římských řídí se pravidlem: Stejná čísla po sobě jakož i menší po větších od levé k pravé sčítáme, menší před většími však odčítáme na př. čtyřicet XL.

Římského zapisování čísel užíváme obyčejně v letočtech a a nápisích *letoznačných*, v těchto pak letočet nalezneme, sečteme-li pouze číslice, jež tu po sobě následují.

Soustava desítičíslicová jest co do podstaty všelidská, co do formy však indická, jelikož Indové první ji z mluvy přenesli též do písma, od nichž pak prostřednictvím Arabů se dostala do Evropy a ta ve středověku vytlačila úplně nepohodlný římský způsob zapisování čísel. Podstata soustavy desítkové spočívá v tom, že deset jednotek shrnujeme v jednu desítku, čili v jednotku 1. řádu; deset desítek v jedno sto, čili v jednotku 2. řádu; deset set v jeden tisíc, čili v jednotku 3. řádu atd. Obecně: deset jednotek určitého řádu shrnujeme v jednu jednotku řádu o 1 vyššího. Jednotky prosté nazýváme určitěji jednotkami řádu 0-tého. Číslo 10 tvoří základ (basi) soustavy desítkové.

Převod ze soustavy do soustavy. Co znamená v soustavě desítkové číslo (111111111)II v soustavě dvojkové?

V soustavě dvojkové značí:	1 na desátém místě	$1 \cdot 2^9 = 512$
	1 na devátém	$1 \cdot 2^8 = 256$
	1 na osmém	$1 \cdot 2^7 = 128$
	1 na sedmém	$1 \cdot 2^6 = 64$
	1 na šestém	$1 \cdot 2^5 = 32$
	1 na pátém	$1 \cdot 2^4 = 16$
	1 na čtvrtém	$1 \cdot 2^3 = 8$
	1 na třetím	$1 \cdot 2^2 = 4$
	1 na druhém	$1 \cdot 2 = 2$
	1 na prvním	$1 = 1$
		1023

$$\text{Tudíž } (111111111)II = (1023)X$$

Francouzský misionář Bouvet vypravuje, že čínský císař Fohi před více než 4000 lety zavedl soustavu dvojčíslicovou, v níž značí čárka celé jednotky, přetržená pak nicky; s touto soustavou zanašel se již r. 1697 Leibnitz, který čínský tento zjev pařížské akademii r. 1703 předložil a před ním (1670) Jan Caramuel z Lobkovic, později Brander, který r. 1769 vydal zvláštní spis „*Aritmetica binaria seu dyadica*“. Poučné tyto úvahy jsou v Algebře od Ph. Dr. F. J. Studničky.

Které číslo v naší soustavě vyjadřuje v pětkové soustavě číslo (3010)V?

3 na místě čtvrtém značí v soustavě pětkové	$5 \cdot 5 \cdot 5 \cdot 3 = 375$
1 na „ druhém „ „ „	$5 \cdot 1 = 5$
	380

$$\text{jest tedy } (3010)V = (380)X.$$

Jan Voborský :

Když kvetly lilie.

Znělky z knihy: „Ecce homines“.

Opojení.

Na kopci stanul jsem u břízy osamělé,
 stržala vадnoucího listů zlato do vřesu
 a na tom jejím štíhlém úbělovém těle
 vryt jakýs monogram jak vepsán v lásky notesu.
 Tam dlouho stál jsem zamyšlen. — Mé žití celé
 v defilé volném šlo mi před zrakem. — Co přinesu
 dnům budoucna z té minulosti zamlžené,
 co z propadlišť dnů pro těchu státi vynešu?
 Sen věčný táhne červnový jak zefýr nad hlavou
 a zefýr ten by snadno v bouřných větrech mohl mřít,
 pod mraky černými, jež řvou a syčí doubravou. —
 Sen věčný, roztoužení, to mi osud nesmí vzít!
 Chci býti vzduchem nad lilí vonných záplavou,
 jak on chci teplem života, světlem se opojit!

V cizině.

Pospíchám od nádraží v místě zcela neznámém.
 Děsí mne lidstva zmatený ten šon a ruch a chvat.
 Zvolňuji krok — a v tom již ocitám se před chrámem,
 zřím v rubínové ampí před oltářem světlo plát.
 Posvátné ticho. — Šero duší mé jest zahrad altánem,
 by odpočinula u nohou Božích, mohla přemítat,
 kolikrát četlo oko ve verši nadšeně napsaném
 ta slova věčně vábivá, ta slova: Boha milovat!
 Ta slova plná kouzla vždy se vracejících jar,
 ať zněl hymnicky, neb šeptal je ústa žebrákova,
 ať světélkem se chvěl v roušce namodralých par,
 neb kvetou v srdci lilí, již slza touhy zarosl,
 toť lásky pohádka tak stará a přec neustále nová,
 v níž zlatý hvězdný pel je chápání vyššího čehosi. —

Za večera.

Za večera, tak měkkého, teskného večera,
 jak v létě bývá zvláštním kouzlem vůně naplněn,
 nad námi v klenbě oblohy když hvězdná nádhera
 a v duši prožíváme přerod plný tajných změn,
 v aleji topolové stanul jsem, kde ze šera
 noc tkala hebký závoj hedvábný, by nerušen
 byl spánek země, z které zlato klasů vyvěrá
 a které lhostejno, zda hladov kdo neb přesycen.
 Zem pouze rodí. Nám jest dáno na ní umírat,
 ať v přítomnosti kdes, neb jak ve víslozech ve zdech Sleny
 my pouze smíme, jiným život zpřijemnit a přát
 a každoročně vítat Vesny samet sytě zelený,
 vědouce, že i mrtví svoje svaté právo mají,
 že všude s námi jsou a podruhé neumírají. —

Starý gloriét.

Diskretně skrývá bujná réva stáří gloriétu,
před kterým v purpuru a modři kvete záhon fuksí
a v dnech, kdy smavé jaro dětinsky se tulí k létu,
jenž naplněn je mystickou a sladkou vůní lilí. —
Sem kdysi přes práh, mechem měkoučký jak ze sametu,
sem k oknům na východ, jež mladá zeleň révy ovíjí,
často jsem provázel svou chorou sestru Jeanetu,
tuše, že smrt jí bílý snubní vlnek z hlohu uvíjí. —
To zelenavé vábné šero jako nebem posvěceno,
to dobře znalo, proč má duše žije ve verších.
Zde prvních tristních písní cyklus načrtán byl mých,
zde se mnou dosud v modru lyriky se snoubí sladké jméno
mé matičky, jež z matek v životě trpěla snad nejvíce,
k skráním si tisknouc bledé ruce, znavené dvě poutnice !

Touha po krásnu.

Zem sladce jako dítě v loktech matky spala,
na nebi hvězd, jak zlatem když je v hedváb vyšije. —
Noc měkkce přitulná, červenová rozkvétala
ve sivé záři luny jak stříbrná lilie. — —
Nachová růže — div to — slzetl se jala.
V kalichu co těch krůpějí, slz sladkých? Sečti je !
Proč doba květů krátce vyměřena, malá,
kolik jich asi zítra z poupat se zas rozvíje ?
A přec ty všechny růže bělostné i nachové
tam k souhvězdím za noci jednou touhou dýchaly,
touž touhou jak na mezích jejich sestry šlupkové :
zda básníci v tisících knih to všechno napsali,
co skryto v dechu růží v tiché noci červenové,
to čisté krásno. bez mraku, mlr nebes trvalý. — —

Ženě Aloisii.

Západu purpur již se šedým stínem splývá,
v kulisy lesní klesá, bledne, mizí pomalu.
V lilích, jejichž úběl krůpěj deště za šperk mívá,
mníš, že se třpytl velká lesklá perla z opálu. —
A ticho v pracovně mé. — Tmí se, připozdívá,
ač v duši stále cos jak táhlé echo chorálu — —
vždyť i v tmě večerní se pozdní paprsk zajat skrývá
jak pod hladinou mořskou rudé trsy korálů.
Proč? — Tak to letí myslí mou a tak se ptám,
proč v nitru mém cos jako skřivan vzletající
čarovným zpěvem vyvádí mi úsměv v lici? — —
Svět toho nepoví. — Nuž ! Prozradím to sám,
že nejkrásnější píseň v srdci básníkově zplývá,
nábožná žena trpící a při tom — mlčenlivá ! — —

II.

Přemýšlím při plapolu čadivých dvou svící.
Dohasnou záhy. — Kdož ví, tyto verše dopíše-li,

jimiž chci světu pravdu nepokrytou říci,
v čem světlo mého nadšení a pramen slly.
Já neměl Tebe nikdy za stroj nemyslíci,
z mlčení Tvého slov mých bouře vět se narodily,
já Tebe, Popelko má, vždy měl za světlici,
jen Tebou básně moje posvěceny byly.
Ty — světu neznámá a světem neviděná
jak v trópech pralesů je nedostupných květ,
důkazem byla jsi, v čem celé ženy cena,
byť její tvář lilil není na pohled,
pod kterou stajen poklad zlatý, o němž možno říci,
že jest jím žena z rána až do noci lopotící! —

Alfons Pryč:

Sláva a pád národa israelského.

(Pokračování.)

A právem slaví církev tak nadšeně tajemství velikonoční. Vzkříšení Páně jest nejvyšším důkazem božství Kristova, a tím i potvrzením jeho nauky, základem naší víry a zárukou našeho vykoupení. „Nevstal-li Kristus z mrtvých,“ učí výslovně sv. Pavel, „tedy jest marné kázání naše a marná jest víra vaše.“ (I. Kor. 15. 14.) Kristus vzkříšený je tedy naší nadějí, naším Spasitelem. Tu se nám představuje jako božský vítěz nad smrtí a tím i nad hříchem, jímž se smrt stala zákonem lidstva, a nad satanem, jenž člověka svedl k hříchu. Vysvobodil lidstvo z moci tohoto trojiho a podstatně jediného zla, z něhož pochází časný úpadek a věčné neštěstí lidského pokolení. Satan jest nyní dle případného výrazu sv. Otců jako zlý pes na řetěze, nemůže škoditi nikomu, kdo se k němu svévolně nepřiblíží; a kdo je proti němu vyzbrojen pravdou a milostí Kristovou. Všecky útoky hříchu neporazí toho, jenž má na pomoc Krista: A kdo s Kristem žije, nepodlehne ani smrti věčné a přemůže i smrt časnou slavným vzkříšením těla.

„Kristus smrtí svou zkazil toho,“ píše sv. Pavel, „který měl vládu smrti, to jest ďábla a vysvobodil ty, kterým strachem smrti po všechem čas života podrobeni byli v službu.“ (Žid. 2. 14. 15.); byl vítězem, jenž ústy proroka Oseáše volá: „Smrtí tvou budu, o smrti; ranou tvou budu, o peklo!“ (13. 14.); byl oním potomkem Eviným, jenž dle slibu Božího v ráji měl potříti hlavu pekelného hada. Potřel ji, byl *Spasitelem naším z moci satanovy*, jenž pohanskými bludy a ohavnou modloslužbou byl vlastně králem a bohem světa.

Kristus byl Vykupitelem lidstva z *hříchu*, vzav na sebe vinu naši, stav se obětí za hříchy naše. „Toho, který hříchu neznal, učinil Bůh za nás hříchem,“ píše apoštol národů, „abychom učinění byli spravedlností Boží skrze něho.“ (II. Kor. 5.

21.) — Smazal dluhopis našich hříchů, praví jinde, přibiv jej na kříž. — Sňal z nás kletbu a zlořečení, jímž lidstvo bylo postiženo za svůj hřích; vzal jej na sebe a učiněn jest pro nás zlořečenstvím, umřev za nás jako zločinec a zlořečenec. (Gal. 3. 13.)

Kristus osvobodil nás od *smrti věčné*, zaručil nám vítězství nad *smrtí tělesnou* a jest nám posilou proti *hrůzám smrti časné*. — Smrt — toť nejočividnější známka lidské ubohosti. Smrt a hrob — jak zahanbující to konec lidské moci, slávy, učenosti, bohatství a síly! Job, kdysi bohatý a šťastný, nařká: „Duch můj ztenčen bude, dny mé ukráceny budou, a toliko hrob mi pozůstává... Hrob je domem mým a ve tmách ustlal jsem ložce své. Shnilině řekl jsem: Otec můj jší, matka má a sestra má — červům... Do nejhlubšího hrobu všecky věci mé sestoupí.“ (Job 17. 1...) A není to osud a konec každého člověka? Jaký to bankrot lidské pýchy, vědy a všech jeho vymožeností!

Hrob i s pomníkem sebe nádhernějším jest pomníkem lidské ubohosti a nicoty. Každý hlásá: *Tu leží N. N., král, učenec, boháč, slavný, mocný muž, jenž hýbal světem. Tu leží, odpočívá nehybně, bezvládně, všeho zbaven, poražen — mrtev!* Jen u jediného hrobu je tomu jinak, u hrobu Kristova. O něm neplatí: *Tu leží, odpočívá mrtvý Kristus, nýbrž platí zde to, co anděl řekl zbožným ženám, přišedším ke hrobu Páně: „Ježíše hledáte Nazaretského, ukřížovaného? Vstalť jest, není ho tuto!“* (Mar. 16. 6.) Kristus neleží v hrobě mrtev, přemožen smrtí, vstal z mrtvých, žije. A jeho triumf nad smrtí jest důkazem jeho božství, jistotou našeho vykoupení, naší slávou a nadějí. Každý s Kristem opravdově spojený má připraveno podobné vítězství; smrt nemá nad ním trvalé moci, nemá pro něho bývalé děsivosti a potupnosti, není pro něho porážkou, hrozným pádem do nicoty nebo věčných muk, úplným bankrotem života, nýbrž jen bránou, přechodem do pravého, dokonalého života, počátkem pravého, věčného blaha. Každý věrný křesťan může vůči smrti a hrobu volati vítězně: „Pohlcena je smrt ve vítězství. Kde jest, ó smrti, vítězství tvé? Kde jest, ó smrti, osten tvůj?“ (I. Kor. 15. 54. 55.) 3.) Hle, křesťan, vykoupenec Kristův! — Hle, lidstvo vykoupením Kristovým vzkříšené, k novému životu omlázené, poznavší nebeské pravdy, velebené ideály ctnosti, mající před sebou vznešený, nadpřirozený cíl. Jaký to rozdíl proti lidstvu tápajícímu v temnotách bludů a pochyb, neschopnému ctnosti, zoufalému a ošklivému si životi! Jaká to protiva: zbankrotělý svět pohanský a svět vykoupený! Panovala smrt a zvítězil život. Byla noc, kterou na sebe přivolal bohuvzdorný člověk; a řekl Bůh: Budiž světlo a nastal den.

Jak pěkně naznačena tato protiva i tím, že Spasitel se v noci narodil a v noci začal dílo vykoupení a že v noci je dovršil svým z mrtvých vstáním. Přišel jako nebeské světlo, poněvadž lidstvo bylo pohřbeno do temnoty duševní mravní a

do temnoty bolesti a smrti. Přišel, aby světlem svým zapudil tuto noc a probudil nový den spásy a života.

A jak překrásný a případný jest chvalozpěv, jímž andělé provázeli a takořka vysvětlovali narození Krista Spasitele! Věru, tu viděli, jak významna a účelna je každá okolnost, jež doprovází díla Boží.

Čím klesl člověk tak hluboko? Zprotivil se Bohu, přetřhl hříchem své spojení s Bohem, opustil službu Boží a pobloudil konečně tak, že zapomněl na pravého Boha, na svůj poměr k němu a na poctu, kterou mu byl povinen jako svému Stvořiteli a Pánu. Poněvadž pak idea Boha je nerozlučně spojena s lidskou přirozeností, vyvořilo se lidstvo znenáhla, aby vyhovělo vnitřnímu pudu své přirozenosti, vlastní, smýšlené bohy, upadlo do modloslužby.

Poněvadž tedy lidé, jak píše sv. Pavel, mohouce poznati Boha přirozeným poznáním a cítí jej důstojně dle svých sil, přece ho nepoznali a nectili, a místo něho si vymyslili modly a oddali se modlářství, nastal onen hrozný úpadek lidstva. Všecko bylo bohem kromě pravého Boha. Lidé cítili za božstva tělesa nebeská, přírodní síly, zvířata, stromy, neživé modly, zbožňovali sebe samy, své ctnosti a konečně své nepravosti a vzdávali jim přiměřenou t. j. pošetilou, ohavnou, zločinou poctu.

A hle! tu přichází Spasitel, aby světu zjevil pravdu o Bohu, aby jej naučil pravé bohopoctě a ukázal mu jeho povinnosti k Bohu. Přichází, aby celému lidstvu uložil zákon desatera, jehož první tři přikázání prohlašují: Jeden jest pravý Bůh a jemu patří klanění, čest a sláva nejen u národu židovského, nýbrž u všech národů země. Přichází, aby ohlásil lidstvu, že jest mu nejen Pánem, nýbrž laskavým Otcem, k němuž veškeré pokolení lidské má pohlížeti s dětnou láskou, úctou, důvěrou a poslušností, volajíc všemi svými jazyky: „Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno tvé, přijď království tvé, buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi!“ Jaký to líbezný, velebný hymnus, jenž odevšad, ze všech končin světa zaznívá neustále na slávu a čest Otce nebeského, Boha na výsostech.

Spasitel přichází aby pobloudilé lidstvo přivedl opět jako marnotratného syna do náručí otcovského, vykoupiv je z hanebného otroctví obětí svého života. Chce, aby se lidstvo spojilo zase s Bohem *vírou*, poznavši jeho věčnou velebu, tajemství nejsv. Trojice, neskonalou Boží dobrotu, aby k němu špělo *nadějí*, odvracejíc srdce od požitků pozemských a toužíc po věčném blahu nebeském, aby jej objalo *láskou*, plníc jeho svato vůli; aby se stalo účastno božské jeho přirozenosti *nadpřirozenou posvěcující milostí*; ba aby se s ním spojilo ještě pevněji, požívajíc tajemnou *svátost těla a krve* vtěleného syna Božího.

Spasitel přichází, aby založil království Boží na zemi, aby připravil Bohu národ vyvolený, jenž by nebeského svého krále nade všecko miloval, jemu věrně sloužil, pro čest jeho žil a

umíral. A sám chce až do konce časů přebývatí tajemně mezi tímto vyvoleným lidem Božím, aby jej rozhňoval ke službě Boží, posiloval v boji o slávu Boží, a jeho jménem vzdával Otci nebeskému božsky vzácnou čest a slávu svátostnou svou obětí.

Kristus přichází na svět, aby obnovil slávu a čest Boží na zemi. Výsledkem jeho díla bude, že se skácejí modly, že po celém oboru země povstanou oltáře pravého Boha a že se lidstvo bude klanět, obětovati a chválu pětí trojjedinému, věčnému Bohu. Věru, moudrost Boží vnukla andělům text zpěvu, jímž ohlašují narození Spasitele světa: „*Sláva Bohu na výsostech!*“

„*A na zemi pokoj lidem dobré vůle!*“ — Každý tvor: neživá hmota, bylina, zvíře i člověk touží neodolatelně po tom, aby byl v tom stavu, v té poloze, v tom vztahu ku svému okolí, který odpovídá jeho přirozenosti a jeho určení. Dokud toho nedosáhne, jest ve stavu mimořádném, nepřirozeném; není tam, kde býti má, není takovým, jakým má býti, jest nekliden, nespokojen, nešťasten a hyne. Vše touží, pracuje a zápasí, aby dospělo ke klidu, t. j. k vytknutému cíli a uspokojivši své tužby a snahy, požívalo nerušeného pokoje a blaha. (Dokončení.)

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Kdo ví . . . ?

Rozvějte se větrem, lístečky vy zvadlé,
rozvějte se jako tichý vzdech,
nezhojené rány, neztišené žaly,
lásko zmlrající v srdce akordech.

V lístečkách těch zvadlých kdo tušitl může
všecku krásu hájů zelených?

A kdo ví, jak citu poklad přebohatý
ukládám já v prostých verších svých?

Onen nejkrásnější poklad mladé duše
do všech uhlů světa — rozptýlen —
nešťestí vstříc půjdu po cestíčkách smutných,
jako osamělý žebrák jen! —

Jan Šanda:

Nesmrtelnost.

O nesmrtelnosti lidí-herců, jež žiješ
a živoříš v ústech hrubého davu . . .
— jaks' bídná!

O nesmrtelnosti duchů, ciselovaných
meditací jemnými brusy —
jepice krátkého žití,
třepotající se v tmách
a toužící osudně k Světlu,
jaks' bídná!

O nesmrtelnosti nadšených, bláznivých snů,
spojených časem parou vlastní výbledlé krve, modou
jež rača příští, hulákající za novou — týdenní
příšlepe brutálně v bláto,
jaks' bídná! — —

O nesmrtelnosti každého druhu,
jež trvatí nejvýše můžeš,
jak dlouho po zemi plazí se smrtelní lidé,
proti věčnosti Duše
... . jaks' bídná.

Alois Dostál:

Věrní přátelé.

Do lesnaté krajiny, do tiché dědiny přistěhoval se starší muž, profesor ve výslužbě. Pro samé studium i na zahraničních universitách, pro bádání ve vědách zapomněl si založit vlastní rodinný krb a teď byl přijat od bývalého žáka vzdáleného příbuzného do dvorce, aby tady spokojeně trávil své stáří. Skromný dovezl nábytek, ale bohatou knihovnu, která zaujímala polovinu bytu. —

Profesor Blahota nepěstoval nikdy bližších styků s lidmi, věnuje se výhradně vědám, knihy byly vždy jeho nejmilejší přátelé, pobyt v přírodě nahrazoval mu společnost. S majitelem dvorce mnoho řeči nenadělal, neboť Klikoš se věnoval náruživě vedení rozsáhlého hospodářství, a paní řízení domácnosti. Několik slov promluvil s hostitelem při jídle a už se rozcházel, Klikoš na pole, profesor do svého pokoje v prvním patře. Delší dobu rovnal své knihy, jež vyndával z beden, tu onu otevřel a hodnou chvíli četl. Radost měl z nich, jak byly srovnány v řadách, z nich vyčnívaly sežloutlé záložky. Mnohou hladil po hřbetě, zdobenou zlatým nadpisem, ač vazba byla u profesora jenom podřadným požadavkem. Jinou si hned ponechal na stole, chtěje v ní co nejdříve čísti, ale brzo seznal, že jich, tu má připravených pojednou mnoho. I lampu zde měl se zeleným stínítkem a svíčky na trojhranném svícnu, kalamář a péro v různých násadkách, aby prsty přišly do rozličných poloh a netrpěly písalskou křečí.

Pozornost Blahotova záhy byla též obrácena k rozsáhlým lesům, Lukaves ze dvou stran pěkně vroubicím. U dvorce byla též zahrada s ovocnými stromy, zeleninou a květinami, ale ta se

nemohla rovnati lesům s posvátným tichem, tajemnými stíny a pryskyřicovou vůní. V domácí zahradě prošel se profesor ráno, když hledal při studiích občerstvení, do panských lesů šel odpoledne na několik hodin. Tu nebral s sebou ani knížky, chtěl se cele věnovati pozdravování přírodních krás. Jsa až posud vázán pobytem ve velkém městě, kde působil, mohl si popřáti radosti prodlévati v lesních hvozdech pouze o prázdninách, kdy vždy trávil několik neděl v některém od světa odloučeném zátíší. Až zde měl příležitost a volnost k denním návštěvám, leda, že se obloha zakabonila a rozdeštilo. Tu sedal při otevřeném okně, hledě do zahrady porosené dešťovým přivalem. Hudebníkem nebyl, nevěděl tedy, jak by si dlouhou chvíli ukracoval.

Obyvatelé Lukavsi co den pozorovali nevysokou jeho postavu v šedém šatě se širákem na hlavě, deštníkem v ruce se zlatými brýlemi na očích, jak pomalu kráčí po ní cestou, ob chvíli se zastavuje, v pravo i levo se rozhlíží, hlavou přikyvuje, jak různě ležící kameny botou odsunuje, špičkou deštníku stroužky propouští, časem kvítek utrhne a hodnou chvíli prohlíží. Venkované se usmívali, byl profesor zde zjevem zvláštním, odlišným od těch, kteří se honili za denní lopotou, rvali se přímo s časem, aby co nejvíce dila nadělali, od rána do noci dřeli na poli i doma, při setí, o žních a výmlatech.

Profesor Blahota nejméně se staral, co kdo o něm soudí a mluví, ten žil jenom ve své vědě a přírodě, jež ho obklopovala. Už dříve ujistil ho Klikoš, zde že smí volně po lese choditi, tady že není vstup do lesa omezován zaplacenou vstupenkou. Ve čtvrtek dokonce, že každý smí sbírat, co vítr a pták shodí, dle lesnického rčení, a co ruka urve — dle lesáckého přídatku.

Směle tedy vkročil profesor do lesa a hned sundal klobouk, aby si setřel pot na čele a poklonil se mohutným velkánům, hrdě vztýčeným a široko ramena rozkládajícím. Prsa také již z hluboka dýchala, oči tékaly po kmenech i podrostu, křovinách i trsech ostružin po bujně pažití i různě zbarveném mechu. To byl jiný les, než výletní místo u města rozdupané a poházené, kde stromy jako metly uboze stály po řídku a v nepatrných skupinách. A cesta zde namnoze vedla jako v loubí, jsouc kryta do sebe spletenými větvemi. Druhy dřeva se střídaly, jehličnatých stromů však bylo více než listnatých.

Blahota krácel ku předu, až se zastavil před oddělením, jež bylo obehnané neotesanými dřevy a opatřeno brankou. Zde převládal dub i buk. Chtěl vejíti.

„Tam se nesmí,“ pojednou slyšel za sebou jemný dětský hlas. Ohlédnuv se, spatřil asi čtyřleté děvče, jež na sobě více nemělo, než košíčku a šatky. Vlasy byly rozházeny kolem hlavy, nohy bosé, ruce obnažené.

„A proč?“ ptal se pan profesor.

„To je bažantice,“ vysvětlovala malička.

„Tam choditi je zakázáno. Plašil bys bažanty.“

Pan profesor se nad tím pranic nepozastavil, že mu dítě tykalo. „Či jsi poupátko?“ ptal se laskavě.

„Hajných,“ odpovídalo dítě směle.

„Proto všechno víš,“ kynul Blahota. „A kde máte hájovnu?“

„Tamhle,“ ukázala malá buclatou rukou.

Skutečně, břízami probleskovala bíle nalíčená chalupa, se srnčími parohy ve štítě, s malou zahrádkou v předu, studnou po boku. Stranou byla kolna na seno, jež se v zimě dávalo do bud a do jesli.

„A jak se jmenuješ?“ tázal se ještě profesor.

„Milada,“ řeklo dítě a už se otáčelo k domovu. Pojednou ztratilo smělost a stalo se plaché před cizím člověkem. Teprve u vrátek se zastavilo, ještě hledíc na profesora. Ten se vyhnul bažantici a dal se jinou stranou. Ohlédnuv se usmál se na dítě.

Roste zde jako lesní kvítko v nevinnosti a prostotě, uvažoval profesor, jsa potěšen tím dětským zjevem, jež považoval za dobré znamení při vstupu do lesa. Hodnou chvíli se jím zabýval v myšlenkách, nadále všimaje si krás přírodních, až uznal za dobré vrátiti se. Domníval se, že se prostě otočí a přijde k Lukavsi, ale brzo se přesvědčil, že bloudí, že nejde po cestách, po nichž se dříve bral, chvíli se rozmyšlel, kudy se má dáti, zkoušel to v pravo i v levo, nevida, že je pozorován zarostlým mužem středních let, jemuž bloudění profesorovo působilo potěšení. Usmíval se do vousů, pásl se na rozpacích starcových, až zavolal hřmotně: „Kam, pane, kam?“

Blahota se uleknul, prudce se obrátil a hned ani neodpovídal.

„Pán překročil bludný kořen,“ zubil se hajný. „To se mnohdy stává. Kam se vlastně chcete dostat z lesa?“

„Do Lukavsi, do dvorce,“ řekl profesor.

„Takhle byste se tam do večera neocítnul a s panem Klikošem nevečeřel. Jdete právě opácným směrem,“ smál se hajný. „Ale to se napraví. Přejdete toto mlázi a pak se dáte v pravo. Potom už uvidíte červené střechy dvorce.“

Blahota poděkoval a hned se pustil udaným směrem. Teď teprve ho napadlo, že ten muž jest asi otcem onoho rozkošného dítěte, s nímž se při vstupu do lesa setkal. Hleďme takový vousáč a má tak milou a hezkou dcerku. Ale sebevědomí a smělí v lesích jsou oba. Inu lesáci.

Doma vypravoval Blahota svému hostiteli o dobrodružstvích právě zažitých. Klikoš se smál, že také někdo ve zdejších lesích může zablouditi. Chválil hajného, jenž přeje lidem, doporučoval ho za průvodce a hájovnu za ochranný krov, kdyby někdy profesora stihnul dešť. Ostatně lze se také ukrýti v boudách, kam se v zimě zvěři zakládá potrava. Také předložil před profesora pláněk, na němž byly hlavní cesty v lese, aby se dle nich orientoval. „Za měsíc budete moci všudy choditi se zavázanýma očima,“ končil poučení.

Následujícího dne profesor zase putoval po ní cestou k lesu.

„Víte-li, panenko, co to trháte?“ oslovil různolící dívku, skloněnou k zemi.

„Plevel,“ usmála se pilná plečka, ani se nenarovnavši.

„To jsou hluchavky, bílá a žlutá,“ poučoval profesor dívčinu, připojiv i latinské názvy pro byliny.

Plečka se shýbla a trhala plevel dále. Profesor uvažuje o nesvědomitosti lidské bral se dále. A hle tu už stála hajných Milada. Dnes byla lépe vystrojena, měla zástěru a zapletené vlasy v malý copánek.

„Co tu děláš, maličká?“ usmíval se Blahota. — „Čekám na Vás,“ odpověděla, „abyste zase nezabloudil.“

Profesor seznal, že o něm bylo v hajnici rozmlouváno, že Miladě dán návod, jak ho má oslavovati. „A kam mne povedeš?“ ptal se.

„Kam chcete, třeba na čihadla.“

„Tak půjdeme,“ svolil profesor, už dříve slýchaje o půvabných místech, kam sletuje se mnoho ptactva, kde lesníci čekají v budkách i za stromy. Milada capala vedle něho, jsouc nemálo na to hrda, že vede tak starého pána. Stezník se nížil, sestupovali údolím, záhy naznačovala vlhkost, že tu hojně vody. Husté proutě ukazovalo, kde je potok, kudy se vine bujnou trávou. Opravdu bylo tu pěkně, profesor nevěděl, kam dříve by měl obrátiti zrak, čemu dříve věnovali pozornost. Táhnul se tudy výsek do lesa, lemovaný mohutnými stromy, list střídal se s chvojí, a podrost bujel na okrajích. Ani si hned nepovšimnul, že stanul pod rozložitým dubem. Milada probíhající, trhala květiny, profesor se podpíral o deštník a udiveně zíral kolem. Sem že se podívá častěji, umiňoval si, tady bude mnohdy cíl jeho vycházek.

„A už se musíme vrátit,“ vytrhla dívka profesora z ustrnutí. „Jsmě tu dlouho.“

„Sem se smí chodit?“ ptal se úzkostně Blahota, aby snad neslyšel o zákazu, jako v bažantici.

„Když tu není pan hrabě,“ poučovala dívka, hopkujíc po cestě, kořeny prorostlé.

Když viděli sousedé profesora za deště kráčet do poli, pomyslili si, proč raději nesedí doma v suchu, a ušklíbovali se vidouce, jak Blahota rozpíná deštník a ohrnuje nohavice. Nezdrželo nepříznivé počasí profesora, naopak, chtěl se přesvědčiti, jak to za deště v lese vypadá. Pocítil chlad, vyhrnul límec, svrchníku a často sklouznul na slizské půdě. Postavil se pod smrk, kde bylo sucho a díval se kolem, jak se voda lila po chvojí a ztrácela se v mechu. Toho dne ani nečekal své malé společnice, ale přece na ni vzpomínal. Bral se hlavní alejí a brzo obrátil své kroky. Ani zvíři nechtělo se z úkrytu. Jenom jako na vzdor kosové hvízdali na větvích.

Vyběhla srnka, rozhlédla se kolem a udiveně patřila na chodce. Co zde chce? Vždyť i hajný jistě sedí doma a do zásoby dělá patrony. Ani pytlák nebo lesní zloděj neplíží se houštinami, aby pohlédl do nachystaných ok, nebo si vybral vhodné dřevo k odnesení.

Blahota vracel se domů v rozmočené obuvi, promoklý, prostydlý, ale byl spokojen. Prožil, k čemu posud neměl příležitosti, viděl les zamračený, plný mlh, vody, kdy se všechno napájelo, aby potom udrželo vlhkost, aby bujelo i rostlo.

Uvítán byl s výstrahou, že by po takové procházce mohl mít památku, že by snadno mohl mít kašel s jinými následky. Přestrojil se, vypil šálek čaje a byl spokojen.

Vlhké počasí nepotrvalo dlouho, vysvitlo slunko, příroda se rozesmála. Jak by pod střechou vydržel ten, jenž vlastně k vůli osvěžení v přírodě na venek se odstěhoval. Toho dne jako zákusek obdržel drobné pečivo, i vzpoměl si na malou svoji společnici při lesních procházkách, že by ji měl sladkost donést. Zabalil tedy pečivo do papíru a podnikl obvyklý výlet do lesů. Ale marně se ohlížel v pravo i levo po hajných Miladě. Nikde ji nebylo viděti. Snad marně čekala v minulých dnech. Šel teda sám po cestě, která se mu zdála nejsušší. V nížinách posud stále voda, výmoly byly jí naplněny.

Profesor přešel mýstky, primitivně vyrobené z chvoje a klacíků, tu a tam hoří propustil kaluž, máje radost, jak ruče voda odtéká. Jehličí bylo omyto, tráva poskočila, mech se nakypřil.

Touže cestou vracel se Blahota, ale opět nacházel nové krásy, výjevy hodné pozorování. Až při kraji zahnul v onu stranu, kde stála hájovna zakrytá starými sosnami. Pes vyštěknul, ale hned stíchнул, slípky ustaly hrabat. A hle, nedaleko u koryta, po němž stékala voda, stála dívka. V ruce držela nádobu, kterou vodu vylévala na trávník. Jsouc psem upozorněna na Blahotu, nejdříve spustila sukénku, kterou měla zahrnutou a pak se rozběhla naproti.

„Co děláš, Miládko?“ oslovil ji profesor.

„Zalévám pažit,“ odpověděla. „A vy zase v lese? Vždyt povídala tetka, že jste odejel.“

„Já tady zůstanu stále — do smrti.“

„A kdy umřete?“ naivně se ptalo dítě.

„To nevím, ale mnohem dříve, než tvoji rodiče, než ty, poněvadž jsem už stár. Donesl jsem ti mls,“ řekl profesor a vyndal papír, po němž Milada horlivě sáhla.

„Já také dostávám, když jde tatínek do města,“ vypovídala dívka hned ukusujíc. „Teď sem zase budete docházeti?“

„Už jsem tu byl, ale marně tě hledal.“

„A tenkrát jste měl také sáček s cukrovím?“

„Neměl, vždy to nejde,“ usmál se profesor.

„Aha, pokaždé nejste v městě jako náš tatínek. To si chodí na poštu. Umíte hrát na lesní roh?“

„Bohužel, neumím. Proč se ptáš?“

„Hned vám to povím, jenom co si schovám cukroví. Náš Hektor by na mne loudil.“

Blahota trpělivě čekal, až Milada přišla. Zatím prohlížel hájovnu, chlív s otevřenými dveřmi a seník o vysoké střeše. Za malou chvíli byla tu dívka a vidouc, kam profesor hledí, vysvě-

tovala: „Tam se ukládá seno pro naši Srnu, ale i pro zvěř na zimu.“

Když šli jako druhové — velké i malé dítě — v okně ukázala se hlava se šťastným úsměvem. Hajná hleděla za dcerkou. Už o jejím přátelství věděla. Nedivila se, dítě bylo přítulné, zde na samotě postrádalo dělí, s nimiž by si pohrálo. I myslivec miloval malou Miladu, o honech si s ní střelci dosti nahráli. Přála jí tuto neškodnou, ba naopak prospěšnou společnost. Hajný přinesl ze vsi zprávu, že ve dvoře mají podivinského profesora, sám s ním mluvil.

„Nějak si z těch knih hlavu pomátl,“ sděloval. „Mně se to ze čtení nestane,“ dodal žertem, neboť četl málo, spíše večer naslouchal, jak mu žena noviny předčítala, ale jsa za celý den chůzí unaven, záhy usínal, třeba čtené bylo v nejlepším proudu.

„Chtěla's mně vypravovati cosi o lesním rohu,“ připomínal profesor.

„Ano, tenkrát u nás byla teta Amálka a jak uslyšela lesní roh, pospíchala ven. To na ni čekal hajný David, potom si tetu vzal a já jim byla za družičku.“

Blahota vyrozuměl, že by měl také malou společnici uvědomiti o svém příchodu. Ale když se neučil nikdy ani na trubku.

„Víš co, budu dráždití vašeho Hektora, ten se dá do štěkání a ty vyjdeš ven,“ radil zcela vážně.

„Ale dejte pozor, ať vás nekousne,“ varovala dívčina.

Teď se profesor zamyslel. Zdálo se mu, že pronesl naivnost, za kterou by se musil stydět před nejmenšími studentky. Byl by přeslechl vyzvání k návštěvě paseky, kde prý se to červená jahodami. „Ale musíte si přinést džbánček.“

„Nemohli bychom trhati do jednoho, do tvého?“ otázal se.

„To by bylo těžké dělení. Nejlépe jest, když si každý sbírá do svého. Tak přijďte!“

„Hned zítra, nebude-li pršet, v tuto dobu. Však víš, kdy chodím do lesa.“

„Když se vyspíte po obědě.“

„Dle čeho tak soudíš?“

„Tatínek v neděli také spí za stolem na lavičce. Všedního dne nesmí, protože není takovým pánem.“

Zasmál se profesor a ještě jednou určitě sliboval, že přijde, dovoli-li pohoda. Cestou uvažoval o chytrých odpovědích dítěte. Kdyby to byl chlapec, dobře by jednou studoval.

Blahota s Miladou sbírali jahody, později borůvky a ostružiny. Profesor nepřinášel si džbáněk na sladké ty plody, stačil mu sáček, pro který se zastavoval v obchodě, kde ob čas pro dítě koupil něco sladkého. Co natrhal, dával ve dvoře paní Kli-košové. Něco z toho hned okusil a pak měl obarvené pysky.

Jindy hledal s Miladou houby, a tu hajný obyčejně to tak zařídil, aby něco našli. Ukázal jim místa, na nichž jedlé houby rostly. Profesor přinášel knihu, kde měl houby popsány i vy-malované, ale přece chybil. Ve dvorci služka udělala v jeho

šátku prohlídku a nemilosrdně hned některé houby vyhazovala oknem. „To je neřád“, rázně odpovídala ke všem protestům.

Miladě v hájovně rozdělila houby matka hned na dvorku a byla ještě bezohlednější, neboť odmítla i starší hříby a červené klouzky.

A příštího dne zase profesor volal na společnici. S tím drážděním Hektora to dopadlo špatně. Blahota mu kdysi přinesl v papíře kosti a od té doby pes vida ho, už neštěkal, naopak se lisal a často tuto společnost doprovázel. Hajný ho poslal, předvídaje, že jest moudřejší, než oba společníci, lépe si cestu pamatuje a po případě by je bránil, kdyby se naskytnul špatný člověk, ač tu bylo zcela bezpečno.

Zřídka vynechal profesor, zřídka nemohla ho doprovázeti malá Milada. Když už neměli o čem povídati, Blahota svoji společnici učil počátkům věd a umění.

Ten, který vyučoval kdysi studenty, nyní se obíral maličkou, která posud nerozeznala písmenek, nespočítala prstíků na jedné ruce, neznala jedné básničky. Pouze uměla se modlití několik kratičkových modliteb. Profesor poznával, jak obtížné, ale i vděčné je takové učení. Přinesl knížky, papír a tužku, usedl na kraji lésa a chvíli se obírali učením. Milada vítězoslavně odnášela domů, co načrtala a profesor se vracel k domovu s pocitem, že vykonal záslužné dílo. Dívka brzo chápala a sama žádala za učení. „Beztoho odtud v zimě málo budu chodit do školy,“ říkala, což doma slyšela od rodičů. Matka toužila po jiné hájovně, která by byla blíže vesnice. Hajnému to však bylo stejné. Na vybídnutí ženino zadal o přesazení, ale musí prý čekat.

„A to jste dříve také učil děti?“ ptala se jednou Milada profesora.

„Ano, ale poněkud větší, než jsi ty a to pouze chlapce.“

„Což tam nebylo děvčat? Nebo se tato nechtěla učit?“

„Na ústavě dívek jsme neměli,“ vysvětloval profesor, aby zvědavost poněkud upokojil.

„To je divné,“ rozumovala malička, dívajíc se přes okraj knihy. Vypadala tak moudře, až se jí Blahota zasmál. Nesla-li knížku, šla vážně k domovu a potřásala hlavou, v níž počaly kořeny zapouštět počátky rozličných vědomostí. Ale jindy vesele si proskočila, zapomínajíc na čtení i násobení, oddávajíc se radostem mládí.

Hajných o tom přátelství věděli a byli spokojeni. Matka časem dcerku vybídla, aby vyšla, že na ni čeká pan profesor; hajný pak vidal Miladu s Blahotou v lese, nepozorovaně je doprovázel a rozmluv jejich nerušil.

Také ve dvoře slyšeli, jakou host má na procházkách společnost, profesor zmiňoval se o dítěti, chválil jeho vtipnost i přítulnost, sděloval, jaké činí pokroky, oznamoval, že to a ono jest od Milady. Sám sedal na pařeze, zatím co dívka sbírala. Byla pružnější, snadněji se ohýbala, čerstvěji běhala. Klikoš přátelství hostovo k Miladě považoval za podivínství, jak vůbec na profesora hleděl. Vzal by ho do jiné společnosti, kam sám občas

chodil, ale zvaní bylo marné. Blahota netoužil. Jemu dostačovaly knihy a les, kde měl malou společnost.

Všimli si toho i jiní lidé, kteří do lesa přicházeli za rozličnými příčinami a jenom se usmívali. Doma také vidali, jak se děti tlačí ke starým lidem, jak vnoučata sedají vedle výminkářů, babička vodí vnučku do kostela. Staří i mladí si rozumněli a vyhověli. Věkem obtížení se snížili k dětem. Mnohdy rozum jejich poklesnul, dítě jim vyhovělo. Staří se rádi vracívají ke svému dětství, spisovatelé v pokročilém věku sepisují vzpomínky na mládí.

Tak posuzovali společnost učeného profesora a čtyřletého dítěte. Zaslechli to a ono slovo a utvrzovali se ve svých náhledech. Později to ovšednělo a nikdo se ani nad tím nepozastavoval. Ať se pobaví, ať si popovídají — staré a malé dítě!

A nikdo jim nepřekážel, majitel lesů nepřijížděl na hony, neporáželo se, nikdo klád neodvážel. V lesích bylo ticho a klidno. I pohoda přála, přšelo v noci a hned bylo hezky. Každé odpoledne bylo viděti profesora, jak kráčí od Lukavsi a před večerem se vrací. Už nosil domů plné sáčky, houby v šátku, kytice lesních květín. Tyto natrhala Milada. V jeho kapsách byly obrázkové knížky a mnohdy dárek pro dítě. Jeden druhému se neomrzeli, neševšedněli. Všechno si pověděli od srdce, Blahota už znal všechna krásná místa v lesích, věděl o každé stezce, o každé studánce. Mnohdy se napil, poseděl, počkal, až Milada přijde s květinami. Nosila je tak ráda a když kdysi ozdobila jimi i klobouk profesorův, vrátil se Blahota tak vykrášený k velikému obveselení všech ve dvoře.

Ušchlé květiny mu odebírali z váz, aby místo bylo pro čerstvé. Ani toho nepozoroval, po starých kyticích se netázal. Tak trávil léto i podzim v Lukavsi utěšeně. Nikým nebyl znepokojován, mohl studovati, volně se procházel přírodou. O jeho časné zaopatření bylo výborně postaráno. Nikdy se lépe neměl. Ve dvorci si ho vážili jako učenice, jako přítele Klikošova. — Lidé ho pozdravovali, ochotně na jeho dotazy odpovídali. Nade vše byl mu les, kde měl milou společnost, kde se v ozonovém vzduchu procházel, kde prožil všechna odpoledne. Hajný se staral, aby ho ani zde nic nemilého nepotkalo. Vážil si ho proto, že profesor přilnul k jeho dcerce, ji učil, s ní se bavil.

Nečekala Milada Blahotu kteréhosi podzimního dne, neboť bylo venku sychravo. Les zůstal zahalen mlhami. Bylo po krásných časech. Hajný z rána odešel do vysokého lesa, kde dřevorubci porazili první kmen. Zde vyměřen díl na paseku. Stromy se hmotem padaly k zemi, pily vrzaly, sekery rozštěpovaly polena. Tady uslyšel novinu, která ho vzrušila. Jeden kočí se hodně opozdil. Prý byl v městečku pro lékaře.

„A kdo ve dvorci onemocněl?“ ptalo se hned několik lidí najednou.

„Ten podivínský profesor, ráno ho ranila mrtvice.“

„Profesor Blahota?“ divil se hajný.

„Ano, společník tvé dcerky.“

Kočí ještě pověděl, že dle vysvětlení lékařova Blahota se z toho neprobaře. Zachvátila ho mozková mrtvice. Může to s ním několik dnů ještě trvat. Přivezl mu léky a opatrovnici. Klikoš nechťel dát svého hosta do okresní nemocnice.

Vzpomínáno na letitého profesora, hádáno na příčinu nemoci, uvažováno, má-li příbuzné i kde by byl pochován, kdyby zemřel.

Hajný neměl stání. Když se dostavil adjunkt od fořta, pospíchal domů se zprávou, která jistě dojde i jeho ženu i Miladu. Nejdříve promluvil s manželkou, které pověděl úplnou pravdu.

„Chudák! Kéž by se uzdravil!“ pronesla hajná vroucně.

Miladě řekli, že pan profesor trochu stůně, že nepřijde.

„Proto se včera do kabátu choulil,“ řeklo dítě soucitně.

U večer se Milada modlila též za strýčka profesora, aby mu Bůh ulehčil. Rodiče pozorovali, že rozrušením ani spáti nemůže. Což kdyby veděla pravdu!

Když příštího dne dřevorubci ničeho o nemocném nevěděli, hleděli si jenom práce a svých domácností, tu hajný šel do dvorce, aby se přeptal. Mluvil se samým Klikošem, ale potěšen nebyl. Profesorovi prý se neulehčilo, lékař nedává naděje.

„Zmateně mluví a vzpomíná na vaši dcerku. Dle všeho ji měl velice rád.“

„Chodili tak spolu“, řekl hajný.

„Doma nám o ní mnoho povídal. Vlastní rodiny nikdy neměl. Jenom se věnoval vědám a svému povolání. Až nyní na odpočinku poněkud ulehl. Jenom že ho dlouho nebude užívat.“

Se smutnou vracel se hajný domů. Osud profesorův jej velice zajímal. Jenom ženě pověděl, co a jak, aby dítě nepolekal. To ani nyní nezapomnělo k modlitbám připojit strýčka profesora. —

Hajný jda ráno lesem na paseku, pojednou se zastavil. Slyšel, že se v Lukavsi rozklínal zvonek a to nejmenší, jímž se zvoní nebožtíkům. To snad poslední hodinka Blahotovi. Zasmušil se. Zastihnul lidi na stezce, hned se ptal, kdo v obci zemřel.

„Ten pán ve dvorci. Však už byl při letech. Škoda, měl prý pěknou pensi.“

„Ach, tedy pan profesor?“

„Tak nějak mu říkali. To je prý více než učitel.“

Lidé šli za svým povoláním, hajný se vrátil s novinou. Oznámil ji manželce na dvorku. „Řekni to pozvolna Miladě a přichystej jí šaty na pohřeb.“

Profesor Blahota jako opatrný člověk, měl dávno připravenou poslední vůli, kterou Klikoš našel v zásuvce stolu. Tu bylo ustanoveno, aby nevalné jmění jeho rozděleno bylo vlasteneckým i dobročinným úřadům, poněvadž nemá žádných blízkých příbuzných. Tělesná schránka ať se převezde do rodiště a v tichosti pochová v hrobě, kde jeho rodiče odpočívají.

Knihovnu odkazuje kteréisi vědecké společnosti v Praze, památky svému hostiteli, menší obnos místním chudým.

A na konec připsáno nedávno jako dovětek, aby 500 K bylo dáno jeho malé společnosti Miladě hajného Pohořela na upomínku na zábavné procházky v lesích lukaveských.

Hajný s Miladou šli na pohřeb do dvorce. O poslední vůli profesorově nevěděli. Dívka svátečně oděná nesla kytici podzimních květů, větviček lesních stromů, dubových listů s okrajem kvetoucího vřesu. Rozmlouvali o zemřelém. Milada ho už oplakala. —

„Škoda, že nebude pochován na našem hřbitově, nosila bych mu na hrob květiny,“ pověděla cestou.

Hajný přisvědčil, vzpomenuv si, jak bývají hroby opuštěny těch, kteří nikoho poblízku nezanechávají.

„Až bude hodně květů, uviješ věnec a na hrob pošleš,“ utěšoval dceru.

„To udělám a vyberu ty, které pan profesor tolik měl rád.“

Tak si ukracovali cestu lesem a polem, mířící k osamělému dvorci. Vesnice ležela poněkud stranou.

Do dvora vjížděl pohřební vůz. Jeden kočár stál připraven pro Klikoše a jeho rodinu. Seběhli se lidé jako diváci. Kněz s kostelníkem se modlili v pokoji, kde stál skrovný katafalk, jak jej místní truhlář vyrobil. Po stranách černé rakve hořelo po šesti svíčkách. Ze zahrady sneseny sem květiny.

Diváci hleděli více na řady knih, na stůl plný sešitů, na folianty srovnané na podlaze. „Že jenom může někdo v těch knihách stále ležeti, až ho z toho raní mozková mrtvice!“ mínila šafářka.

Kněz se pomodlil, kostelník vážně odpovídal. Čeledínové čekali, aby rakev vnesli do vozu. Pro tu chvíli byli svátečně oblečení.

Klikoš povšimnul si hajného a jeho dcerky. Viděl její upřímnou žalost. Jediná ze všech přítomných slzela. Chápala, co se stalo. V té černě natřené truhle leží její společník. Už nepřijde do lesa, už ho neuvidí.

„Hleď, tamo jest po rodičích tvůj nejlepší přítel,“ řekl Klikoš, ukazuje na rakev.

„Strýček — pan profesor!“ zalkala dívka.

Čeledínové už se chopili rakve a tuto odnášeli do vozu. Diváci ji znamenali křížem. Klikoš usednul do kočáru. Vozy se hnuly, ve vsi ozval se zvonek.

Od lesa hleděl hajný s Miladou na pohřební vůz, jak se pomalu vzdaloval, až zaniknul v úvoze.

L. Grossmannová-Brodská.

Časová úvaha.

Rok 1920 ze stanoviska kulturního právem u nás nazývaný rokem jubilejním, byl na samém počátku zachmuřen úmrtím vzácné české ženy, lidumilky a spisovatelky paní Růženy Svobodové, která podlehla v noci novoroční vleklé chorobě srdeční. Ve své horlivé a nadšené snaze co nejvíce prospěti malým a ubohým, zesnulá paní se nešetila jak bylo záhodno a tak zdraví i život obětovala těm velkým a vznešeným cílům, k nimž upírala se její celá duše.

Ještě byl živým rozruch nad touto ztrátou, když zlověstný černý támeček v novinách hlásal úmrtí českého publicisty a redaktora Václava Hübnera, který se rozžehnal se světem dne 7. ledna 1920 u věku 62 let. Působení Václava Hübnera jako novináře bylo více pronikavé a záslužné nežli okázalé. Od let jinošských s horoucím nadšením stál při svém národě a později jako průbojník našeho práva na ohroženém území neohroženě trpěl i žalování pro svoje přesvědčení politické. Nežli V. Hübner přesídlil do Prahy, svého rodiště, byl před tím platným činitelem národním, osvětovým i literárním na Moravě, kde v Brně jako redaktor Moravské Orlice horlivě se uplatňoval a také v oboru divadelnictví získal si na Moravě zásluh nemalých. Jeho první choť, rodem Justová, byla zakladatelkou brněnské „Ročenky Chudým Dětem“, kterážto publikace po dnes, po 31 letech, nese požehnané ovoce. Druhou choť zesnulého jak známo jest nyní ovdovělá proslulá umělkyně Národního divadla v Praze, paní Marie Hübnerová. Čest budiž památce zemřelého.

Radostnější zvěst možno zaznamenati na den 9. ledna 1920, kdy připadalo stoleté výročí narozenin Pavla Křížkovského, rodáka z nepatrné vsíky Holasovic, poblíže Opavy ve Slezsku, který naši hudební literaturu tak velice obohatil a sebe proslavil množstvím překrásných skladeb církevních i světských.

Křížkovský byl pokřtěn na jméno Karla, jméno Pavel přijal při svém vstupu do Starobrněnského kláštera. Hlavní význam záslužné tvorby Křížkovského spočívá v tom, že byla čistě lidová, čímž se on stal na tehdejší dobu průkopníkem ušlechtilých snah a krásných cílů. Proto tento slezský Čech, který byl celou duší muzikantem, tak přirostl nám k srdci se svými skladbami.

Stějně vroucně, vděčně, ale nikoli již tak radostně vzpomínali jsme po té dne 5. února stoletých narozenin Boženy Němcové. Jak mnoho tu bylo příležitosti k rozmanitým úvahám! Ale není, co bylo by lze uvéstí nového po tom všem, co pěkného a záslužného bylo promlouváno, přednášeno a tisknuto o životě a působení této velké české ženy, při níž zůstane nesporně jedině to, že značně předešla dobu současnou a právě nepochopení jejího tehdejšího prostředí mnoho přispělo ke smutnému osudu B. Němcové. Dnes, kdy máme tolik velecenných a krásných odkazů jejího ducha i osvětlení jejího života, tělesná

bytost její jeví se našemu pomyslu očištěna od veškerých šlaků všednosti a nízkého osočování, kterým ona za živa tolik trpěla. Je to sice pěkné, když člověk několik desítek roků po své smrti dojde spravedlivého uznání a snad i slávy posmrtné, ale právě on z toho nemá praničeho a zdravý rozum nám řekne, že za živa vlídný úsměv, teplé slovo, kus chleba je mnohem lepší a cennější nežli po smrti nádherný pomník a všemožné oslavy. . . . U Boženy Němcové, narozené ve Vídni 4. února 1820, † 20. ledna 1862, se cení hlavně její sběratelská činnost národopisná a slovenská vzájemnost. Zachovala nám mnoho národních pohádek českých i slovenských a všechny její práce, jejichž perlou jest „Babička“, nepozbyly ničeho ze svého původu, jakož nikdy své vysoké ceny nepozbudou.

Jubileum stejně zasloužilé ženy spisovatelky, 90té narozeniny Karoliny Světlé, následovalo hned po té, dne 24. února, narodila se K. Světlá (vlastním jménem Johanka Rotlová), provdaná Mužáková v Praze roku 1830.

V bohaté měšťanské rodině po německu vychovaná dívka zrovna jako její mladší sestra a rovněž spisovatelka Sofie Podlipská samočinně se přiklonila ku svému národu a odloživši náter německví, stala se svého národa dcerou nejslavnější.

Spisů K. Světlé, obsahem krásných a cenných, formou skvělých je velká řada a bylo by nejen záhodno, ale i záslužno, aby se nezapomínalo na spisovatelku takového významu. Vedle své tvorby literární byla K. Světlá zakladatelkou obchodní a průmyslové školy „Ženský Výrobní Spolek Český v Praze“, tehdy před mnoha desítkami roků jediné takové školy, která měla vychovávat dívky k samostatnosti a dle jejíhož vzoru pak byly na mnoha místech u nás zřizovány podobné školy další. Pohřbena jest stejně jako S. Podlipská na Olšanech, kdežto Němcová našla místo posledního odpočinku na Vyšehradě, kde rovněž jest pohřben následující jubilant: P. Beneš Method Kulda to jest, rodem Moravan v Ivančicích narozený 16. března 1820, takže připadala v polou března pamět jeho 100letých narozenin. Při své smrti byl kanovníkem kapituly na Vyšehradě, kdež zemřel u vysokém věku 6. května 1903 a jeho tělesná schránka uložena v kamennou hrobku, kterou si nebožtík mnoho let před smrtí sám pořídil i s náhrobkem.

P. B. M. Kulda jako rozený Moravan založil, jsa mladým knězem, kalendář „Moravana“, který posud v Brně vychází nějakou desítku let přes půl století. I to měl společné s B. Němcovou a s K. Jar. Erbenem, že sbíral národní pohádky moravské kromě jiné hojné a cenné práce literární. Ku konci svého života kmet 83letý úplně oslepl, ale svůj osud nesl trpělivě, jsa vždy ku každému vlídnost a laskavost sama. Jeho celý život plynul v práci a v příslovečné evangelické skromnosti a prostotě. Vděčně a vřele bylo v jubilejní dny vzpomínáno Kuldy spisovatele a kněze-buditele. Méně radostné bylo, když 6. května doprovázeli jsme na cestě poslední ku hrobu na hřbitově vyšehradském Nestorku českých spisovatelek, paní Věnceslavu Lu-

žickou, vlastním jménem Annu Srbovou, rodem Kubátovou z Hofic, kde se narodila 6. prosince r. 1835, takže by se byla za půl roku dočkala požehnaného věku 85 let.

Práce plný život této paní, která za mladších let horlivě uplatňovala své snahy osvětové, vzdělávací a národní jako redaktorka (po léta redigovala až do své smrti rodinný ženský časopis „Ladu“), spisovatelka a hodnostářka pí. V. Lužická ve všech těchto oborech vyvíjela nejvýše blahodárnou a záslužnou činnost. Ve spisovatelství neřešila filosoficky těžkých záhad jakýchkoli, ale její spisy, jichž je slušná řada, budou vždy těšit a zušlechťovat ženské čtenářstvo.

Dne 12. května 1920 měli jsme významnou slavnost stoletého výročí narozenin Josefa Manesa, umělce-malíře před Mikulášem Alešem nejčeštějšího. Josef Manes, nechápan svými současníky a nespravedlivě podceňován (to zdá se býti údělem téměř všech našich velkých), v přítomné době na vrcholu jubilejních oslav byl nynějším pokolením uznán za genia, jemuž motivy národní skýtaly lásku pro umění právě tak, jako když z čistého lidového citu vytryskne perlička národní písně.

Jest to sice pozdní uznání, ale přece uznání, ač je člověku hořko při myšlence, se oba bratři Manesové i se sestrou Amálií žili v poměrech stísněných, ne-li v bídě. Tak chudě žili za to, že plně rozdávali všecku krásu svého Bohem daného umění.

Hlavní oslavou činnosti a zásluh Manesových byla výstava jeho prací, uspořádaná v Praze. Teprve při této příležitosti se ukázalo, jak mnoho uměleckých pokladů Manes zanechal národu, a jak uměl oslavit i malého člověka kouzlem svého umění, dokazují jeho přechetné malby z Hané a ze Slovenska. Jaké odměny dostalo se Manesovi za toto všechno? Hořko vzpomínat.

Nuže, aspoň my, potomci jeho současníků, vzdejme zaslouženou úctu jeho velkému umění a památce umělce stejně velikého jako nešťastného člověka...

Ku předešlé málo utěšené úvaze možno navázat též zprávou o úmrtí dramatického umělce Edvarda Vojana, rodáka pražského, který narozen 1853, zemřel v Praze 31. května 1920.

Hercem výborným, přímo geniálním, byl mistr Vojan téměř půl století, a více, s tím, že tři desítky roků trávil u divadla Národního v Praze. Celý svůj život vyplnil plodně, radostně a záslužně. Mnoho v něm ztrácí naše české umění dramatické, neboť byl nedostižitelným představitelem postav nejen historických, ale jeho charakteristika v přechetných rolích na jevišti diváky přímo strhovala. O veliké oblibě Vojanově svědčila veliká účast na jeho pohřbu tak slavném, jaký Praha málokdy vidí.

Též nelze opomenouti zmínku o padesátinách českého učenice a statistika profesora Josefa Pekaře, spadajících do první polovice roku 1920. Zasloužilé práci Pekařově dlužno se pokloniti v nejednom směru.

Poslední a vskutku radostný svátek celé naší veřejnosti zaznamenán jest ve dnech 4., 5. a 6. června, kdy jsme srdečně oslavovali 85. narozeniny „pootavského slavíka“, Adolfa Heyduka, profesora v Písku.

Víme všichni, čím jest Heyduk našemu národu: v předchozích generacích budil vzlet, nadšení a lásku k vlasti, bez níž všechny snahy ku prospěchu celku byly by marny. To bylo tehdy, když byl ještě mladým profesorem. Později vyzralý muž v plné síle udeřil do zlatých strun své lyry, jejímž akordem vyznívala nepoddajnost a odpor proti jakémukoli bezpraví. Junácký duch Heydukův ani nyní se nezapře, kdy staříčkový básník-kmet básní byt s příděchem tesknosti, tož přece jsou jeho písně provanuty teplou srdečností jevící neochvějného ducha. Náš staříčkový Heyduk jest poslední z oné skvělé básnické družiny dřívější generace a přčetné pocity (u nás nebývalé pro básníky a spisovatele), jakých se mu dostalo, byly stejně slavné, srdečné jako zasloužené.

A to snad je jediná odměna slavnému kmetu, nad hrobem stojícímu? Odměna krásná a řídká, poněvadž dokumentuje nejen všeobecné uznání a lásku, ale dokazuje, že kdo celý život věnoval práci, dobru a svému národu, nadarmo nežil, nýbrž bezměrně dobra vykonal nejen pro své současníky, ale i pro budoucí.

Hle, toť úvahy, k nimž se naskytla příležitost během ne celého půl roku. — Jubilea narozenin i úmrtí teprve širší veřejnosti uvedou na mysl ty nejlepší z jeho národa, kteří byli dělníky ducha a nezištní i obětaví jako praví umělci.

Jakého osudu se dočkali, jaká byla jejich odměna za to, že pracovali pro povznesení národa, pro vzdělání jeho lidu?

Ani jeden z výše uvedených nebyl a není boháčem na pozemské statky, bohat toliko snahou a nadšením pro všeobecné dobro, sklízel odměnu nepochopení a zneuznání. Do stejné řady s těmito neblahými úkazy mohli bychom postavit Bedřicha Smetanu, nyní tolik u nás i cizinou oslavovaného hudebního skladatele, jehož poslední životní stanicí byl ústav choromyslných. J. K. Tyl zemřel u veliké bídě; spisovatelé František Pravda (Vojtěch Hlinka), Václav Štulc, Lošťák, Arbes zemřeli chudí stejně jako nejčestější náš Mikuláš Aleš a ještě mnohá řada podobných národních pracovníků.

Jak je to smutné, tak je to pravdivé. Ale díky Bohu, že se již počíná pomýšlet na nápravu a ten, kdo všechny své síly a práci věnoval národu, nalezá také ohlasu příznivého, kde a kdy je toho třeba. —

Ostatně je-li skvrnou naší minulosti, že nejlepší z českých lidí hynuli nedostatkem všeho druhu, nejsme my v tom ojedinelí. Také německý národ, který se tak rád vynáší mecenášstvím, má v tom ohledu na sobě zajímavý škraloupek. Mili Němci tuze rádi se ohánějí svými největšími klassiky, Goethem a Schillerem, a přece slavný jejich básník Friedrich Schiller zemřel chud a docela opuštěn.

Trudno bylo o tom čísti, jak z nedostatku hmotných poměrů byl za noci neslavně pohřben do společného hrobu, do šachty, odkud teprve po letech jeho setlelá lebka byla vykopána (a to ještě nevěděli, mají-li tu pravou!) a pohřbena do společné hrobky s Goethem, který měl to štěstí, že byl hmotně lépe situovaným oblíbencem svého knížete ve Výmaru. A jak se zachovali jeho vlastní krajané k Wolfgangu Amadeu Mozartovi? Chud a neuznán potácel se mezi nimi tento veliký hudební genius, jemuž aspoň v Čechách Pražané ulehčili a zpříjemnili život za jeho pobytu v Praze na půvabné Bertramce, položené na počátku Košíř na Smíchově, nežli po jeho smrti za rakví Mozartovou, při žebrácky chudém pohřbu šel jeho nejvěrnější přítel — pes. —

Dejž Bože, aby podobné neveselé úvahy nebylo možno psát opět za nějakého půl století a snad ještě dříve!

Lidé arci zůstanou vždy pouhými lidmi se svými přirozenými slabostmi a dobrými a nepěknými sklony, ale kéž si aspoň uvědomí, že toho, kdož pro ně duševně pracuje a se obětuje, nemají posuzovat měřítkem obyčejných všedních lidí.

Vždyť nikdo neví, co se děje v nitru těch, kdož pracují pro jiné, na vlastní pohodlí a okolí zapomínajíce. Jak nepřipustno jest a nízkou mysl to prozrazuje, když se posuzuje nechvalně i soukromý život velkých duševních pracovníků, kteří zajisté mají právo žítí po svém vkusu v soukromí, když veřejnosti věnovali všechny své síly, práci, celý život, a které současníci stíhají utrhaním a slinou jedovaté pomluvy mnohdy jedině proto, že nedovedou pochopit, že život člověka umělecky založeného nelze vtěsnati do formy obmezeného šosáka.

Kdo žije ve vyšších sférách, nemůže se plaziti po zemi — pestrý motýl jinak žije nežli pozemní plaz. Orel k slunci se vznášející bývá nepochopen kritikem, jemuž jeho temný příbytek pod zemí je celým světem. Podobně jest to i s lidmi.

Jen kdyby také různé nepěkné pověsti neměly taký život! Vždycky se při nějaké oslavě zasloužilého výtečníka nalezne ten, jenž ve své obmezenosti pronáší kdysi cosi, jak oslavence ten a ten žil tak a tak. — Nebýti podobné zlomyslné malichernosti, mělo by pokolení příští mnohem větší úctu ke svým genům. Ovšem soud dějin časem mnohé opraví, ale bylo by v zájmu lidí, kdyby oni sami spravedlivě a bez malicherných předsudků chápali stanovisko umělce malíře, herce, spisovatele, učence, pak by se jim tyto jevili z příznivé stránky, také povahově, asi tak, jako že na monumentální stavbě z blízka jsou patrnější všechny chyby, kdežto z dálky působí mnohem příznivějším dojmem. Podobně jest i s lidmi: doma u svých současníků není nikdo prorokem a jest proto dost smutno, že teprve příští pokolení vzdává mnohým dělníkům ducha své uznání. ...

F. D. Marušič:

Zvony.

Přeložil Dr. Václav Ešner.

Dnes ráno jsem jel vlakem, k němuž byly připojeny tři vagony plné našich zvonů. Vyhlížely jako umlčené živé bytosti. Kdyby nám nyní společně zazvonily, byl by to akord pláče. Ty zvony kradmo zavzněly v mé duši.

Daleko, daleko vezou naše hlasatele, soudruhy při pláči na našich hřbitovech, oznamovatele našich mrtvých vánoc a účastníky někdejších našich Vzkříšení. Ve svém životě oznámily mnohou smrt a nyní i ony jsou odsouzeny k smrti, aby se roztavily na děla. Nebudou již hlásati smrti, nýbrž ji roznášeti. U nás se již nezvoni, smrt se již neoznamuje, protože náš život jest jediné umírání.

— Synu, volá smutná matka, pozdravuje tě zvon naší vesnice; odešel za tebou, aby byl zničen, aby zhynul, umřel, aby byl roztaven, a aby místo lahodného svého hlasu nabyt zvuku děla, řevu lva, hlasu vraha, jenž krví zbrocuje pole i rozplakává sirotky. Náš zvon se stal hrozným děsem. Hlas, jenž zvěstoval narození Páně a pokoj lidem, nyní jest hlasem zhouby, hlásnící požár, neboť jeho rána jest vražedná. Oznamoval dříve pohřeb a nyní sám připravuje živé k pohřbení, připravuje potravu orlům, vranám a havranům.

Hrobové kříže dnes více rozevřely své mučenické ruce. Nebožtíci se zděsili tak strašného ticha, nemají již hlasatele „Anděl Páně“, aniž koho, kdo by svým hlasem vítal nové přichozí do hrobů. Zvon jim odešel do ohnivého plamene. Smrt jest nyní tišší a hlubší, umírání je těžší. Těžko vyjdou i stíny z hrobů; když již nikoho neslyší, skryjí se strachem. Neozývá se již hlas Boží na zemi, umřely zvony. Jen chumelenice a vichřice dělových kul ještě hučí do všeobecné zhouby.

„Zvone můj, ozvi se!“ prosí slepá stařena svého stoletého buditele, než ten usnul, roztavil se a stal se zbrání; již nezvoni, ale hřmí, nemodlí se, nýbrž Bohu se rouhá, zabíjí, ničí a osiřelé činí ještě větší sirotky.

Zvone, zvone, hlase Boží, hlase jitra i šepote večera, pěvče našich vánoc a hlasateli našich Vzkříšení!

Příteli v radostech i žalostech; odešel jsi za člověkem a jeho osudem. Provázím tě hlasy našich starých matek, černo-
okých dívek a beznadějných starců. Když zabíjíš lidi z dělového jícnu, v nějž tě ulili, vzpomeň si na svou vísku a na naše zesnulé; oni tě provázejí hlasy šumění cypřišů, které šeptá, že vše na světě umírá, vše se mění, vše mizí a hle, zmizel jsi i ty, hlasateli našeho narození, soucitný druhu při našem umírání. Tys nám věrný, vždyť nás i k smrti provázíš.

S Bohem zvony!

Pozdravují vás i hladem umoření, již bez vašeho doprovodu odnášení jsou na hřbitov k poslednímu odpočinku. Vzpomínáš-li si, synu, dle naše matka, když jsi na poli potem svým

zkrápěl hroudy své rodné země a když zvon tě zval k modlitbě, abys mysl svoji pozvedl k Bohu, poděkoval mu za jeho dary a požehnal svůj každodenní chléb! Dnes nejsi tu ani ty, můj synu, ani náš zvon, ani chléb náš vezdejší. Synu, synu, umřelo naše štěstí. Jeho zvuk jsme ctili jako hlas Boží a naše stáda na horách i pastýři po lučinách, vše naslouchalo a kořilo se tomu hlasu slunce a života. Zvon nám byl jako úsměv přírody, jako hlas jara, jako květ révy a šuštění deště. Ani když doprovázel zemřelé, nehoršili jsme se naň, ježto konal službu našich slz, truchlil s námi a bolně nařikal svým zněním. Jeho polední hlas byl jiný, než když vyzváněl k pohřbu. Jeho hlaholení o vzkříšení a o vánocích bylo hudbou našich hor. Veselil se s námi a při našem zármutku truchlil s námi. Ten křesťanský hlasatel, jenž po celá století velebil Boha, zemřel v továrně na děla. My jsme jej doprovázeli se slzami v očích, protože jej nosíme v srdci. Knězi, dobrý pastýři, kdo bude svolávat tvoje ovečky? Hle, vlaštovky se již k nám vracejí, než naše zvony se nám nevrátí. Na zvonici si udělaly hnízdo, ježto milovaly tvé zvuky zrovna jako my, již jsme jim naslouchali, my děti tvoje, které jsme žily v okruhu tvých zvukových vln. Jako hory trčí zvonice, staré zvonice našich chrámů, pusté, smutné, ovdovělé a žalostivé. Nyní jsou to prázdné tvrze zvukové. Mlčí tišinou mrtvé minulosti; jejich mluvčí odešli.

Odešli i naši přátelé z dětství; kdysi na nás volali: „Dítky, dítky, vstaňte, narodil se Kristus Pán, veselme se!“ Není již ani vás ani vánoc. A kdo nám oznámí Vzkříšení, když vás není?

V serafinském Assisi jest na zvonu napsáno: „Mrtvé oplakávám, hromy tiším, živé volám, zarmoucené těším.“

Zvone, nářku náš, kdo bude nyní naše zemřelé oplakávat a hromy tišiti? Které živé budeš volati a zarmoucené těšiti? Nyní nevinné v žalost a pláč uvrhneš a živé budeš zabíjet. Nebudeš hromy lámati, ježto sám se staneš hromem a roditi budeš nové mrtvé, místo abys je oplakával.

Zvone náš, spravedlivý náš, spolutrpitele s naším osudem a neštěstím a původce našeho hoře — s Bohem! S tebou umírá naše poledne i náš večer. Včera jsi nám zazvonil poslední k pozdravení andělskému!

Ulejeme-li, Bože, někdy z našich dolů nové zvony k našim novým vzkříšením?!

Ondrouš Fritz-Vltavotýnský:

Historický vývoj volby papeže.

Na cestě do Caesareje Filipovy byv sv. Petr osvěcen nebeským otcem o božství Krista Ježíše učinil slavnostní prohlášení, a za to mu nejvyšší řízení své církve Kristus přislíbil památnými slovy: Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou. A co tehdy přislíbil, po svém z mrtvýchvstání skutečně vyplnil

u jezera Tiberiadského, kde k Petrovi promlouvá: Pasiž beránky mé, pasíž ovce mé! Tak Petr dosazen na svůj úřad, aby byl představeným církve jako nejvyšší učitel, kněz a král. Avšak Petr už r. 67 po narození Kristově umírá v Římě smrtí mučednickou za císaře Nerona — církev jest bez vůdce; a jest ho zapotřebí, aby kráčet v šlépějích Petrových: volba vykonána, jakým způsobem není s dostatek známo.

Během věků vystřídalo se mnoho papežův, nástupců Petrových, a proto tolikrát se i volba opakovala, avšak jak dějiny svědčí, nebyl způsob takový, jakým ku př. se udála volba poslední, která jest v naší paměti, a proto v krátkosti chci poukázati na postup, jak se volba prováděla, než se ustálila na nynější praxi. —

Církevní anály nám vypravují, že v prvních stoletích křesťanství se voleb účastňoval klerus i lid s biskupy, alespoň ten který v okolí Říma sídlil. — Ač nesmíme mysleti, že byl lid účastněn celého průběhu volby, spíše jednání některého k volbě se vztahujícího; na příklad klerus předvedl určitou osobu, která svou vážností a svatostí byla s to úřadu zástupce Kristova. Ovšem, souhlasil-li lid venkoncem jednou osobou, dostal se úřad jí, neboť bylo dbáno také vůle lidu, klerus tehdy viděl v tom hlas Boží (vox populi — vox Dei). — Arciť i klerus sám začasté rozhodoval o volbě bez ohledu na lid. — — —

Neméně důležitý vliv na volbu papeže později alespoň mělo přijetí křesťanství císařů byzantských, kteří církvi byli ku podpoře tím, že ji pomáhali při provádění (církevních) jejích opatření aspoň nějakou dobu, tak na př.: Konstantin, Theodorus II. a j.; církev za vděk respektovala moc státní při nejtěžším úkolu — při volbě papeže, kterou císařský dvůr potvrzoval, což bylo nemálo choulostivé a nebezpečné tím, že zvolený papež musel svou volbu nejen ohlásiti, nýbrž i čekati na milostivé uznání císařovo, jak se brzy ukázalo. —

Císařové totiž nespokojili se pouhým potvrzováním, nýbrž směle si vyhrazovali rozhodování vůbec pro sebe; okolnost ta byla tím smutnější posléze, když podle práva jen tehdy volba měla býti právoplatná, sjednotily-li se hlasy na jednu osobu; světská moc, aby učinila volbu spornou, a pak podle své choutky dosadila osobu sobě oddanou na stolec Petrův, bez ohledu na její hodnost a schopnost, měla věc lehkou v tak mnoha leckdy případech. — — —

Dříve než mohlo nastati energické nějaké zasáhnutí, poměry se ještě více zhoršily. Zánikem říše východní politickým utvořily se drobné politické strany, které zápasily mezi sebou o nadvládu a při tom se zajímaly neméně o obsazování papežského stolce, chtěje jej strhnouti každá na svou stranu. Tak se stal po zřízení církevního státu, kdy papež byl nejen nejvyšším knížetem církevním, nýbrž také vlivným, světským vládcem, pontifikát hříčkou v rukou strany, která také svého spojence používala proti stranám slabším, proti nimž nabyla vrchu; vzpomeň-

me jen vévody. Tuda z Nepi, který se svému bratru neklerikovi o tiáru postaral.

Smutný zjev takový volal odpomoc, zvláště měla-li církev podle ustanovení Krista býti svobodnou. Proto r. 769 synoda v Poletu skonaná ustanovuje, aby nikdy laik papežem volen nebyl, nýbrž alespoň diakon a volitel byl pouze klerus. Papež Mikuláš I. znamená důležitost tohoto usnesení, každé opačné jednání anathematem přiosťil. Poněvadž však r. 988 církev musela opět přiznati laikům právo navrhování, vznikly tím nové nešody.

Nastoupením císaře Otty I. Velikého ani církev nezískala, ač zlomena moc římských šlechticů, naopak želela nadále své závislosti ve věcech potupnějších, což se ukázalo za jeho nástupců dosazením papežů Jiřího V., Klementa VII., Damasa II., Lva IX. a Viktora II. — jmenovitě Jindřichem III. — Posléze se chopil energický papež Mikuláš II., který vydal zvláštní ustanovení o volbě papežů, která měla se dít po předchozí poradě biskupů a kardinálů zvláštním sborem; jen povážlivá stává se volba, chová-li se kardinálové souhlasně nebo odmitavě. Souhlas lidu byl formální, nemaje s volbou nic společného; také císař nezasahoval do volby, leda že bděl na správném průběhu — tím volba se ocitla opět v rukou pouze církve.

Malou změnu později vidíme v tom, že nepřímá volba zaměněna v přímou, tím že při volbě přiznáno všem kardinálům stejné právo hlasovací, kdežto dosud měli biskupové i kardinálové právo navrhovací, tak rozhodnuto roku 1059. Zbývala jiná důležitá otázka — při všeobecné, přímé volbě, když se hlasy na více kandidátů roztříštily — kdo jest řádně zvolený papež? — Rozhodný soud císařův v dekretu Mikulášově pomínut mlčením; právo volalo: jen jednohlasná volba jest právoplatná. Věc rozřešena na třetím sněmu Lateránském tak, aby byl papežem ten, který dostal dvě třetiny hlasů od přítomných kardinálů, zbývající třetina jest pod trestem exkomunikace zavázána ho uznati.

Mělo-li se předejiti často několik let uprázdnění papežského stolce, muselo se rozhodnout, kdy se mají kardinálové sejíti po smrti papeže k volbě nového. Koncil Lyonský stanovil, že se má započítati 10 dní po úmrtí papeže, místo volební má býti vzdáleno vnějšího vlivu; dostal-li zvolený kardinál dvě třetiny hlasů, spouští se nad každým kardinálem, volitelem baldachýn, jen ne na zvoleným, znamená, že přešlo naň vedení celé církve, kdežto po čas uprázdnění spočívalo v rukou celého kolegia. — Roku 1914 po smrti papeže Pia X. přistoupili k volbě nástupce, zvolen byl Benedikt XV. a již 6. září byl korunován. Nesen v slavném průvodě do chrámu sv. Petra. Za průvodu jeden z obřadníků zapaluje něco koudele, po třikrát volaje: „Svatý Otče, tak pomíjí sláva světa! V chrámě slouží mši sv. Po mši sv. je nesen na hlavní pavlán chrámu, kde mu jeden z kardinálů staví na hlavu tiáru (trojnásobnou korunu), a papež udílí

velepastýřské požehnání. V krátkosti jsem pojednal jen, jak během let se uzákoňoval způsob volby papeže a ke konci i o korunovací papeže; bylo tu jistě třeba mnohých změn prodláti církvi, aby neztratila svou samostatnost!

Literatura.

NĚMECKÁ.

Mutter Klara Fey. Von Ignaz Watterrott. III. a IV. vydání, nakladem Herdera ve Fryburgu. 1918. Stran XI. a 215. 8°, cena neváz. M. 5.—, váz. M. 6.80.

Ač zemřela zakladatelka kongregace Sester „chudého dítěte Ježíše“ ve věku 79 let 8. května 1894, vyšel již 1907 její obšírný životopis z pera jesuity Pfüla, který se dočkal roku 1913 II. vydání. Ale je pro lid příliš učený a obšírný, proto vydal Watterrott roku 1918 znovu její životopis, určený pro nejširší vrstvy čtenářstva. Vyšel tehdy ihned ve dvou vydáních a již roku příštího vychází v dalších dvou, zajisté důkaz, že je dobrá kniha. V předmluvě zmiňuje se spisovatel, že nemají u nich nadbytku dobrých životopisů klášternic, že mívají v knihovnách sice mnoho spisů tohoto oboru, v nichž se však popisují životy osob francouzských a anglických. Proto podává tuto životopis právě německé zbožnosti, která se ukazuje v praktickém působení a klade hlavní váhu na pravý vnitřní život. Protože nabádá její příklad ku stále modlitbě, tiché, obětavé práci, silnému snášení útrpení a veškeré sobeckosti vzdálené lásce k bližnímu, což jest nejjistější cesta ku světlejší budoucnosti, doufá autor, že dojde kniha porozumění a vzbudí u všeho lidu silnou a působivou vůli pro vše toto, co jediné může nám všem dopomoci k pravému míru.

Klara Feyova je vzdor franc. jménu pravá Němka, rozená v Achách. Náležela k nemnohým z nejpříjemnějších a nejšlechtetnějších ženských postav minulého století. Byla svérázná, sečtělá, vytrvalá, cíl svůj ze všech sil sledující, pravá silná žena. Ku sepsání použito mnoho jejích dopisů a záznamů. Vše podáno jemným, snadným, srozumitelným slohem, takže je kniha skutečně schopna, aby rozšířila všude úctu k této vzácné paní. Měla štěstí, že zakládajíc novou kongregaci, určenou pro vzdělání zpustlé mládeže, našla schopné rádce. Mnoho zkusila v kulturním boji, v němž až na Budscheistý všech 25 domů, které měly v Německu, bylo zrušeno. Založily si nový klášter nedaleko hranic v Holandsku v Simpleveldě, kde pak zakladatelka také zemřela. Lze se tu dočísti mnohých zajímavostí, jichž lze použiti pro sebe i pro jiné. Na př. naučila se z lásky ku církvi tak dokonale latině, že nejraději se modlívala latinské modlitby církevní. Měla skutečně praktického ducha, tak nařídila, aby všechny sestry byly důkladně vyučeny v katechismu, což obstarávali vzdělání a zkušenosti kněží. Sama četla každý den, dříve než usedla ku psacímu stolu, tři otázky z katechismu. Mnoho a ráda četla rozjímavé knihy, z nichž nejvíce milovala spisy sv. Františka Saleského, jež také výborně znala, neboť četla je již jako mladá sotva 17letá dívka. I když se přiblížily její poslední chvíle a vozily ji do zahrady ve vozíku, prosila, aby jí četly tyto spisy. Kniha patří k nemnohým dobrým životopisům, na něž není německá katolická literatura nejbohatší. Ignát Zháněl.

Frauennovellen. Von M. Herbert. 3. a 4. vydání. Nakl. F. Manz v Řeznu, 1919, 8°, stran 453. Cena nev. 6 M., váz. 8 M.

I v německé, bohatě opatřené katolické literatuře není mnoho beletristických knih, které se dočkají několika vydání. H. se však těší velké přízni čtenářstva a z velkého počtu knih básnických a beletristických, jichž dosud asi 85 vydala, vyšly některé ve více vydáních. Kritika uznává, že svědčí H-ové nejlépe novely, což dokazuje také tuto oznamovaná kniha. Pomáhá jí řešiti tak důležitou otázku ženskou, vždyť je to polovina

všeho lidstva, chce posilnit ideál ženy, aby pomáhala muži vysoko držeti prapor cti i upřímnosti, a byla vždy pravdivou v srdci svém. I když líčí ženy, které vybočily z dráhy a byly všelijaké, jenom ne pevné povahy, mají být výstrahou; neboť ženám uchystány jsou velké cíle v přítomnosti i budoucnosti.

„Novely žen“ podávají jedenáct prací; samozřejmě, že mají v nich vřdní úlohu nejen ženy, nýbrž také muži. Všeobecně se chválí krásná řeč H-ové. Mnohdy zvoní jako báseň, někdy lze zrovna vycítit její básnický rytmus. Miluje krásné sentence a nešetří jimi; ví dobře co a jak napsat, aby docílila uměleckého úspěchu a podala zdařilou práci.

Ač ráda vyhledává nové cesty, přece i když vkročí na vyšlapané cesty, je vždy svěží a dovede podat obraty neočekávané. Mnoho cestovala, čehož bohatě využívá, střídajíc jeviště osob, jež čtenáři předvádí. Při vši původnosti, s níž se často setkáváme, nikdy nepřekročí mezi možností i jemnocitu právě ženského, čímž učiní četbu vždy a každému příjemnou.

Malinká ukázka z aforismů H-ové: X. je výborná žena, vyzná se v největším umění: je nešťastná, aniž činí jiné nešťastnými. — Život není darem, ale půjčkou od Boha. — X. byla moudrá žena, věděla, že nesmí se škubat provázkem, na němž se vede mládež. — Zkušenostem se nelze naučiti, nutno si jich v životě dobyt, nikdo nám jich nemůže darovati.

Spisy H-ové jsou po zásluze i u nás oblíbeny, pilně se čtou i překládají.

Ignát Zháněl.

SLOVENSKÁ.

Stanislav Klíma: Slovensko. Obraz jeho minulosti a přítomnosti. Žižkov, „Knihy svobody“, 1919, 130 str. za 7 K.

Je to soubor autorových článků otištěných před válkou i za ní v různých českých listech. Uvádím obsah: Národnostní otázka na Slovensku, Zeměpisný přehled Slovenska, Náboženské poměry na Slovensku, Skolství na Slov., Slovenská literatura, Zemědělství, průmysl a obchod, Z dějin Slovenska, Boj za svobodu (od r. 1848), Volby na Sl., Cesty po Sl. Tento obsah sám ukazuje, že obraz minulosti a přítomnosti Slovenska není úplný. Ale obraz je také silně jednostranný. Klíma právě jako Kálal je nepřítelem katolicismu a pod tímto zorným úhlem je také psána přítomná knížka. Je pravda, že katolíci Slováci nevyvinuli takového odporu proti maďarisaci jako evangelíci, je také pravda, že evangelíci dali národu, ač je ho menšina (10 proc.), více vlastenecké inteligence než katolíci, ale příčina leží jinde než v bohoslužebné latíně katolíků. Nad příčinami měl se zamyslet znatel Slovenska, za jakého se Klíma sám považuje, ale také bývá považován. Měl vidět, že první literární škola slovenská — Bernoláková — byla jen katolická, a měl uvážiti, co vděčí Slováci církevní autonomii evangelické. A že evangeličtí kněží slovenští se stejně odnárodňovali jako katolíci, o tom vypravují sami evangeličtí spisovatelé, na př. Bodický. Také nezdařilá je paralela mezi protireformací českou a uherskou, protože Klíma nezná historie. Jak by jej byly poučily na př. učené stati štyrskobradeckého profesora von Kronesa! Pěkně za to vypravuje spisovatel o náboženské snášlivosti, která nyní bohužel — politickými boji — dostává velké trhliny.

Knížka není definitivním obrazem slovenské minulosti a přítomnosti, ba ani nemohla být při stručnosti svých kapitolek, mimo to mnohé chybí, ale je dobrá pro své poučení a je psána s láskou ke Slovensku. Definitivní obraz musí být ucelenější, musí být napsán s vyššího stanoviska, s větším rozhledem a po hlubší průpravě. Ale protože není ničeho lepšího, doporučujeme přece knížku tuto.

F. V. Peřinka.

L. N. Zvěřina: Slovenské písně. Vyšly v prosinci 1919 jako VIII. svazek „Aventina“ nákladem Otakara Štorcha-Mariena v Praze, 50 str. za 6— K.

Knížka při vši hezoučké výpravě drahá. Ale až na jediné číslo je to skvostná sbírka moderní poesie impresionistické. „Ballada od Strečna“ mohla být otištěna v nedělní příloze „Venkova“ — tam se snesla. Ale do sbírky neměla být pojata. Vytkl to i slovenský kritik Krčmář.

v „Národních Novinách“. Dívčina má milého Čecha — pan farár brání: „Čikána vezmi si, zloděje, vraha, jenom ne Čecha, ó jenom ne Čechal!“ — a dívčina pod ssutinami. Strečna skočí do Váhu — „aby mal pan farár pokoj.“ Když nic jiného, může toto číslo ještě zvětšit antagonismus mezi Čechy a Slováky. A tím může uškodit.

Slovensko je básníkovi, který je poznal teprv loňského roku jako úředník Rašínovy valutové akce a později jako supplemt levočského gymnasia, zemí zaslíbenou, jejíž každý květ je svátečně svěží, a básník plesá nad její svobodou unesen šumem jejích jedlí, bělostí chaloupek jak stáda zadřímých beránek, užaslý hřbety hor v ohromných vlnách Tater, prolulý moudrou prostotou slovenské ženy, v jíchž zázračných dlaních leží dar nového života, ohromen šleným objetím smrti Milana Štefanika, cítící se doma v Turč. Sv. Martině, tom městě poctivých tradic, právě jako pod bělí sněhů giganta Gerlachovky nebo ve večerní záři tatranských vater či na březích zpívající Kysúce.

Sbírečka malá, ale čistě poetická, v níž vidím pokračování Heydukova „Cymbálu a huslí“ a jeho „Cigánských melodií“. Kéž by básník napsal ještě druhou a třetí. Je jich potřeba české a slovenské vzájemnosti, dnes, kdy kladou se mezi nás stíny dlouhé a temné, ještě více než za mladých let pootavského slavíka.

F. V. Peřinka.

Kovalík—Ústiansky: Sobrané diela. Sväzok I. B á s n e. Nákladom vlastným, v Turč. Sv. Martine 1919, 187 str. po 9 k.

Krásná úprava. Obsah méněcenný. Některé básně poeticky méněcenné. Neznámý dosud autor hodlá vydati i další svazky svých „sobraných diel,“ i prosu. Jsou tu rozvleklé filosofické úvahy, které bylo možno hospodárně směstnati také v pouhé epigrammy. Básník těžce zápasí se slovenským metrem, přívál slov stojí v cestě prosodické správnosti. Je nadšen pro rodný jazyk slovenský, ale nemůže pro své nadšení nalézt přiléhavého stručného slova; píše ploché dithyramby. Slovenská řeč je mu silou,

a letí sila tá z vysoka
sta širozvučný zvon
a letí sila tá z výšavy,
sta hrúzonosný hrom,
že zatrasú sa hradieb stavy,
základov pevných dom.

a tak dále. Ani správný rým, ani rytmus a myšlenka podává se v hyperbolách nepoetických.

Sbírka má čtyři oddíly: Ballady a povesti, Z pút k slobode, Kainovo díelo, Krb. Ve všech cítile vřelou slovenskou duší, básníka, který je až do oněmění šťasten svobodou národa, které však netušil ještě ani roku 1918, kdy už se rodila na italských a francouzských bojštích, čili postrádá věsteckého ducha, který ovíví vás z Rásusa („Hoj sem drabá. .“) anebo z Krčméryho („Keď sa sloboda rodila. .“) Básníkovi chybí totiž také autokritika. Má-li být básník posvěceným věstcem svého lidu, co pomyslíte si o Kovalíkovi, který zoufa ještě v lednu roku 1918:

Mojmu ubitému slovenskému rodu
nemožno sa dostať ku slobody brodu
medzi svét — búrami, medzi tyrannami —
čo to bude s nami!
čo to bude s nami!

Nemá jasné vyhlídky do budoucna, nedoufá v lepší zítřky svého národa.

Všade tma a dusno všade!
Rode, hyň v duševnom hlade!“

„Mrakavy čierne nebo kalía,
mutné sa Váhom vlny valía,
sinutný náš sotročený kraj —
Beda nám biednym! jaj — ó jaj!“

Nedivno, že v tom černém zofalství závidí věčného míru tatranským stráním, smíření přírody tatranským plesům. — A ještě „pri prvom chýre oslobodenia Slovenska“ bojí se, že probudí se z čarovného, duhového

snu! Věru, tak už bylo na Slovensku, že dostavovalo se zoufalství, rodu věrných mužů zmocňovala se beznadějí! Ale přišlo vysvobození. Přejeťme básníkovi, aby v nových poměrech zapěl krásnější písně svému lidu, krásnější jak umělecky tak lidsky! Není třeba se odmlčeti, ale prohloubiti se citově a vypulérovat básnicky.

F. V. Peřinka.

ČESKÁ.

Homiletické Listy, 1920. Ročník VII. Seřsal Filip Heusler. V Novém Městě na Moravě. Vlastním nákladem. Cena 16 K.

Kdosi řekl, že platí kazatelům slovo Kristovo „měl jsem dát moje peníze penězoměncům“ a těmito penězoměnci, kteří proměňují zlatá slova Kristova v běžnou, lidu známou měnu, mají býti hlasatelé slova Božího. Předobře známo, s jakými obtížemi jest za nynějších tak pohnutých dob spojen právě tento důležitý, ale také tolik snadný úřad kazatelský. Pomůček byl by ne nedostatek, ale spíše nadbytek, jenom že není času čerpat z nich. Vždyť zvláštní kazatelé, kteří bývali kdysi u větších kostelů již nejsou u nás nikde, ale zastupují je kněží, zařazení do duchovní správy. Proto vítá každý kazatel s otevřenou náručí každou dobrou a vhodnou pomůcku a mezi nejznámější autory své počítá Heuslera, jehož sedmáct svazků kázání bude vždy pomůckou nehynoucí.

Již častěji měli jsme příležitost kázání H. doporučovati ve „Vlasti“ a bohužel činím tak naposledy, neboť jak psal olomoucký „Našinec“ v čísle 75, ze dne 2. dubna t. r., zdědil Heusler příteli v soukromém dopisu: „Včera, v den svatého Matěje — 25. února“, napsal jsem poslední práci pro letošní „Homiletické Listy“ a tím jsem ukončil. Stala se podivuhodná shoda: první ročník mých kázání je datován tímže datem: Ve Svatce, v den sv. Matěje 1894. Již tedy 26 let pracuji na poli homiletickém. Mohu si snad říci slovy postní písně: „Již jsem dost pracoval.“

Upřímně litujeme všichni přátelé Heuslerovi — a jest nás nekonečně velký počet, že pro různé překážky nemůže dále vydávati svých dobrých kázání, podle nichž kázalo se všude, kde se mluví česky — a velmi hojně i v Americe. H. vydal sedmáct ročníků kázání, z nichž první vyšel již ve druhém vydání, ostatní jsou docela rozebrány. Pro své přátele, kteří nemají jeho nejstarších ročníků, míní H. vydati výbor z nich pro jeden rok, přihlásí-li se u něho dostatečný počet odběratelů, což nutno do konce července oznámiti. Pak by vyšel první sešit tohoto ročníku koncem října. Kázání H. není potřebí doporučeti, stačí jistě tato krátká zmínka, neboť nejsou podobny procházkám bez cíle, při nichž se odbočuje brzy v pravo brzy v levo, brzy v před, brzy někam do polí, ale jsou cestou z pevného východiště, jsou přímou cestou a mají určitý cíl. Ignát Zbáňel.

Kol anglického domova. napsala Lydla Kolátorova, vydalo Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. V Knihovně českých hospodyněk a dívek. Svaz. 33. Cena K 3.—.

Hned předem litujeme, že kapitoly (celkem 28) nebyly delší, že mnoho plýtváno prázdňným místem. Už dávno jsme nečetli tak pěkný a poučný spisek jako tento. Člověk až lituje, že končí pojednání tak brzo o rodinném anglickém životě, o dětech ve škole, o anglických vánocích, o služkách, barevných lidech atd. Článek „U milionáře na svačině“ bychom nejraději otiskli celý. U nás v Čechách říkají, že „ta lepší třída lidí v Bohu nevěří (!), ale jak tomu v Anglii? Na př. u „Krále dolů“, u milionáře Caryho. Češi byli k němu pozváni na svatčinu a všecko dobře pozorovali. Úvedení byli do salonu, kde ležela rozevřená bible, jedna slečna sedla ke klavíru a druhá rozdala zpěvníky. Milionář vysvětloval, že v neděli obyčejně touto dobou jest pobožnost po starém způsobu. „Můj zesnulý otec mívával vždy s námi dětmi v sedm hodin v neděli pobožnost a již pro jeho památku konáme tak celá léta. Nic nám nesmí zabrániti, abychom tak nečinili tedy ani hosté.“ Na to zpíván žal, paní četla kapitolu z bible a pán i paní, slečny, ano i hosté si klekli, každý ke své židli. Milionář „prostými, srozumitelnými slovy prosil za to i ono, děkoval a končil hlasitým amen.“ Potom následovala zábava. Jaké mají či snad měli Angličané vědomosti o Čechách, stůžž zde ukázka. Kapitán se vyslovil: „My, děti moře, máme přísloví, když někdo vypráví věci, kterým nejsme naklo-

není věřit, říkáme, že jeho loď se ztroskotala na českém pobřeží." Spisek zasluhuje doporučení.

Sny a touhy od Berty Mühlsteinové, novely, povídky a arabesky. Upravil Bohuslav Foit, ilustroval Karel Šimůnek, vydalo Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Cena 10 K 80 hal. Nenadála se spisovatelka Berta Mühlsteinová, že její práce z let 1878—1887 v tak pěkné úpravě nyní budou vydány. Jsou čtyři, z nich tři už tištěné, poslední „V štědrovečerní době“ z literární pozůstalosti. Obsahem prvé jest nešťastná láska; Edita zamiluje si učitele hudby, ten ožení se s jinou — nešťastně, rád by se vrátil, nemožno. Edita dostane se do jeho domu, ale jest vyhoštěna legitimní ženou, v bídě umírá a je družkami pohřbena — „Fabrikant“ Berka vysoko myslí, stane se továrníkem, zpyšní, dcera jeho miluje dělníka, později ředitele otcova, teprve se za sebe dostanou, když konkurs podlomí pýchu továrníkovu. Smutně skončí děj v povídce „Pro ženskou lehkovážnost“, kde zápasí spolu otec a syn, oba tvrdohlavci, syn Antoš se zastřelí a jeho bývalá milá vstoupí do kláštera. — Ovzduší štědrovečerní líčeno v rozličných podobách v dílku, které zůstalo ve stolku zesnulé spisovatelky, zatím co se ve vánoční náladě někteří radují, popelka domácnosti, nešťastná Emanuela se otráví. Dle toho viděti, že děj je dosti pestrý, ne vždy nový, ale tak zpracován, že se celá kniha pěkně čte. Několik zdařilých ilustrací jest jí ozdobou. Knihu lze vším právem doporučiti.

Liga 1.

Za časů Kristových. Poučné stati z novozákonní doby. Napsal Dr. Tomáš Hudec. V Brně 1919, nákladem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje. Stran 288. Cena 6 K.

U nás není příčiny naříkati na malý počet čtenářů a přátel četby. Ale jistě je málo čtenářů, kteří by počítali Nový Zákon ku své zamilované četbě. Nebožtík V. V. Tomek měl zvyk, že nikdy večer neulehl, dokud nepřečetl aspoň jedné kapitoly z N. Z. Není sice prvním účelem tuto oznámení knihy povzbuditi k této četbě, ale jistě, kdo ji přečte a dosud nečetl N. Z., umíní si, že tak brzy učiní. A tu bylo by dobře řídit se radou Dra. Králíka, který radí čísti celou bibli, pak že porozumí se mnohému z ní, což zůstane nejasno pro toho, kdo by četl pouze úryvky.

Dr. Hudec, profesor N. Z. v Olomouci, vydal v témže Dědictví roku 1915 zajímavý spis: „Obrazy z Východu“, jako další řadí se kniha: „Za časů Kristových“, kde se šířeji rozepisuje o Palestině, o politických i vnitřních poměrech židovského národa za dob Kristových. Je zajisté chvála hodno, že chce zpopularisovati, co v učených knihách se o těchto věcech podává; a podařil se mu jeho úmysl; každý čtenář dozví se tu mnohých neznámých a přece velmi zajímavých věcí. Je přece z podmínek, kdo chce lépe porozuměti životu a pozemské činnosti Spasitelově, aby se důkladně seznámil s poměry a stavem Svaté Země v době Kristově; vždyť ona je historickým jevištěm, kde se odehrálo božské drama Jeho života a Jeho smrti!

Aspoň několik drobtů z bohatého obsahu: Svatá Země je o něco málo větší než Morava. Židé měli tehdy misionáře, jejichž úkolem bylo šířiti učení jejich mezi pohany. Již tehdy byl antisemitismus z příčiny sociální i nábožensko národní, byli židé podnikaví obchodníci a nikde se nesháněli s pohanským okolím, ale tvořili v něm samostatné, cizí těleso. Staročeský velmi dobrý Prefátův cestopis z r. 1546 měl by býti znovu otištěn.

Ignát Zháněl.

Idyla staničky Třešňovské. Napsal Viktor Kamil Jeřábek. Druhé přepracované vydání. V Praze 1919. Zemědělské knihkupectví A. Neubert. Cena K 10.—. Při čtení této idyly připadal nám na mysl Oldřich Kostecký, jenž rovněž tak s příděchem humoru psal, což čtenáře příjemně naladuje. Opravdu idylický byl život na stanici, kde šéf Oulehla dával při příjezdu vlaku šňupec a bral na kytaru. S farářem vlastencem a učitelem Balšánkem, denním hostem na stanici, vypravil divadelní vlak do Prahy (z Moravy) při otevření do Národního divadla ve formě poutnického průvodu. Za ženu měl Vídeňanku a její sestru Hermu za manželku by si vzal rádce v rodinně přednostově Balšánek, kdyby se tato nemusila sňatkem obětovati a nebyla zadána továrníkovi ve Vídni. Oulehla řídil staničku, až viděl krev vlakem za-

chyceného zřizence, potom se mu na chudé stanici nelíbilo a stěhoval se do Brna, do kanceláře. Vídeňka žena nepřilnula nikde k venkovu. Velmi pěkně s rozmarným humorem kresleny jsou postavy obou zřizenců, mlynáře, fořta i opozičníků divadelního vlaku a mnohých náštěvníků pokladny, s nimiž přednosta vedl žertovné rozpravy. Tu a tam pronikají moravské výrazy. Jenom, že takoví šéfové už vymřeli a na stanicích zavládl život přísně úřednický. Čtenáři touto idylou se příjemně pobaví.

Obnova lidské společnosti. Program a zásady Československé strany lidové. Sestavil B. Stašek. Cena 2 K. V Praze 1920 nákl. Ústřed. sekret. Českosl. strany lidové v Praze II., na Slupí č. 14. Tiskl R. Březina.

Po úvodu, kde poukázáno na zhoubný vliv jak individualistického kapitalismu, tak socialistického komunismu, z nichž prvního nejvyšším ideálem jest druh kmoty a mamonu, druhý pak jest pouhou utopií, jak dokazují poměry v Rusku, v Uhrách a jinde — pojednáno v části první o rodině, co jest rodina, jaký jest její účel a dnešní stav, dále o nerozlučitelnosti svazku manželského, o podporování rozvoje populačního přímo i nepřímě, o péči o dítě, právo rodičů na školu, podporování snah po vlastním křbu a potlačení alkoholismu, venerismu a všelikých degeneračních škodlivin. Část II. jedná o obci, a sice především o obecní samosprávě a její úkolech, o zřízení obecním, kulturní, hospodářské, sociální, finanční a zdravotnické politiky, o bezpečnosti osob a majetku. Část III. o stavech: a to: o rozdělení společnosti na stavy, o křesť. solidaritě, o právu soukromého majetku, soc. systému pracovním, odborových sdruženích, o zemědělcích, o otázce reformy půdy atd. Část IV. věnována jest státu vykládajíc, co jest a jaký jest jeho účel, o křesť. demokratismu co základu politiky státně ústavní, o státu a náboženství, militarismu a j. Část konečně poslední podává křesťansko-demokratické zásady mezinárodní politiky.

Jos. Fabian.

Bibliotéka poučná a zábavná vydávaná „Dědictvím sv. Cyrilla a Methoděje“ vydala na rok 1819 v čísle 70. poučné statí z novozákonní doby: „Za časů Kristových“ od Dr. Tom. Hudce (str. 296. Cena 6 K). Spis tento jest první knihou těchto statí (následující bude vydána později s rejstříkem osob a věcí k celému dílu) a rozvržen na tři oddíly popisuje v prvním, po výkladu jména Palestiny, polohu, roviny, horstvo, loďstvo, podnebí, rostlinstvo, zvířenu, obyvatelstvo, Jerusalema a jeho chrám, města, starokřesťanské a staročeské palestinské cestopisy, jakož i nové vykopávky v Palestině, v oddílu v druhém popsány jsou politické poměry židovského národa v době Kristově v sedmi statích nadepsaných: (Josef Fleddrius) Hasmeneovci, Vláda Herodova, Herodovi synové, Římští prokuratoři, Židovská válka a Konec židovské samostatnosti. Oddíl třetí líčí pak vnitřní poměry v národě židovském za dob Kristových, a to organizaci národa židov., synodium, bohoslužby a svátky, zákon a jeho předpisy, synagogy, židovské strany a sekty, diasporu, Proselyty, Antisemitismus a židovskou literaturu náboženskou.

Prok. Zaletěl.

Význam a zásluby sv. Jana de Salle o školství. Příspěvek k dějinám vydavatelství XVII. a XVIII. století. Napsal Dr. Melchior Vožda, prof. státního učitel. ústavu v Brně. Nákladem Svato-Václavské Matice Školské v Praze-II., Salmova ulice. Československá akciová tiskárna v Praze.

Věstník Svato-Václavské Matice Školské přinesl u příležitosti 200-letého výročí smrti sv. Jana de la Salle tuto brožurku (94 str.), jež poslána příznivcům za dobrovolný příspěvek. . . Po předmluvě, kde právem poznamenáno, že marně bychom hledali jen přibližně dostatečné ocenění tohoto epochálního paedogoga v dějinách vychovatelství a to z té jednoduché příčiny, že byl — katolickým knězem — a po úvodu pojednáno o tom, že 1. církev založila obecné školství, a to školy katechumenické, katechetické, farní a katedrální a klášterní, že 2. obecné školství pořádala nařízením o zřizování škol, o kázni ve školách a ustanovení schopných osob k úřadu učitelskému a o spravedlivou odměnu jejich, a 3. že církev přispěla k vývinu školství tím, že v lůně jejím vzniklo množství řádů a kongregací, jež se výlučně věnovaly výchově a vyučování mládeže. Potom odborně pojednáno o významu sv. Jana de la Salle v dějinách vychovatelství, jak postavil veškeré vychovávání a vyučování na jedině pravý základ, uzpůsobení to člověka, by dosáhl nejen svého pozemského, ale i nadzemského

určení, zdůraznil vznešenost, důležitost a zodpovědnost úřadu učitel., jak vyžaduje od vychovatele a učitele nejen solidních vědomostí, nýbrž i autoritu ctnosti, volí nejvhodnější prostředky k dosažení cíle vychovatelského, přiblíží k individualitě žákově atd. Po té vylíčeny zásluhy světcovy o školství a ukázáno, že sv. Jan de la Salle jest tvůrcem vlastní školy obecné, zakladatelem I. ústavu ku vzdělání učitelů. že zřídil školy reálné, průmyslové, řemeslné, hospodářské, obchodnické atd. Našince bude asi nejvíce zajímati činnost „Školských Bratří“ v býv. Rakousko-Uhersku a zvláště v naší republice, kde mají 5 ústavů: 3 v Čechách a 2 na Slovensku. Doporučuji co nejlépe.
Jos. Fabian.

Josef Zuka: Slezské konfiskace 1620—1630. (Pokutování provinilé šlechty v Krnovsku, Opavsku a Osoblažsku po bitvě bělohorské a po vpádu Mansfeldově.) Nákladem České Akademie v Praze 1916. Histor. archiv C. A. čís. 42. Stran 172. — České povstání přineslo i zemi slezské hojně útrap a škod. Stavové čeští hleděli pro odboj získati i ostatní země koruny České, jakož i Rakousy a Uhry. A u Slezanů se jim to podařilo nejdříve, (příčiněním knížete krnovského Jana Jiřího, kterýž jako jeho předchůdcové byl náruživým protivníkem katolíků.). Již v dubnu 1619 slíbili jim stavové čeští značné výhody v příčině samostatnosti zemské a zřekli se nároků na knížectví Opavské. Že zvláště evangelíci z nastalého převratu těžiti chtěli, patrně i z toho, že 21. června 1619 odňat jest farní chrám v Opavě katolíkům a za intervence slezského rejtharstva dán obci evangelické; A hned také přistoupeno k obvyklému tehdy konfiskování. Ježto kníže Lichtenstein k odboji přistoupliti nechtěl, odňali mu knížata a stavové slezští všechna práva stavovská, privilegia a spravedlnosti a statky jeho k potřebám zemské defense zabrali 29. května 1620. (Totéž učinili odpořili stavové na Moravě již 7. srpna 1619, kdy také kardinal Dietrichstein ze země vypovězen.) Na Bílé Hoře bojovalo jen několik set Slezanů, větší díl jejich vojska stál proti spojenci císařovu kurfiřtu Saskému, ale právě působením tohoto kurfiřta smířili se pak s císařem; smlouvou v Drážďanech 28. února 1621 (saský akord) uznali Ferdinanda II. za svého pána, načež jim zaručen generální pardon a obnovení všech privilegií a svobod náboženských podle majestátu císaře Rudolfa z r. 1609. Z toho je viděti, že Habsburkům nešlo o vítězství náboženství katolického, nýbrž jen o zájmy vlastní, hmotné, sobecké, politické. Kníže krnovský Jan Jiří však trval v odporu proti císaři dále, dáváje průchodu svému náboženskému fanatismu tím, že v Opavsku mstivě sužoval a zajiřmal katolíky a jich statky hubil. (Str. 40.) V Opavě popleněny kostely a kláštery. — Vzpourey proti císaři zúčastnili se evangelíci i katolíci a i přes saský akord stáhla některé osoby stavovské konfiskace statků. (Seznam na str. 46—59.) — Rokem 1625 nastalo nové období třicetileté války. Kristian IV., král dánský, chtěje přispěti ku pomoci švakrovi svému Bedřichu falckému, spojil se s Anglií, Francií, Holandskem a knížetem sedmihradským a vojsko jeho pod záminkou „ochrany evangella“ obsadilo Slezsko domácí panstvo se k Dánům ochotně přidalo. . . Za vlády dánské (sídlem vrchní správy byla Opava) bylo katolíkům snášeti trpká protivenství. (Str. 73.) Tak farní kostel dán opět protestantům. Jeptišky sv. Kláry z kláštera vyhnány a do jakési krčmy zavřeny. Faráře z Litultovic dal komisař katem mučiti; dominikáni utekli do Hlohůvky a do jejich kláštera vloženi vojáci. Ještě více zlého než od komisařů zakusili katolíci od fanatických purkmistrů Schwarze a Přiborského; ti při kvartýrování válečného lidu kladli jim do domů po 10—20 mužích. Zámožní katolíci původem řečených purkmistrů zavřeni jsou do kláštera dominikánského a teprve po 10 nedělích propuštěni s příkazem, aby spolu neobcovali, do žádného kostela nechodili a bez zvláštního povolení ven před brány městské nevycházel. (O tomto a jiném protestantském „temnu“ se ovšem nikdy nemluví.) — Konečně Opavy dobyt, rebelie potlačena a nastala exekuce. Ti, kteří se za dánské okupace provinili, byli trestáni, což spisovatel jasně a zevrubně líčí na str. 77—147. Katolická reformace v Opavě a jiných městech postupovala velice rychle, takže do konce r. 1629 téměř všechno obyvatelstvo víru katolickou přijalo. (Protestantismus byl ve Slezsku ve stol. 16. šířen fanatickými Hohenzollerny, Jiřím Braniborským a Albrechtem.)

Kniha je pro bohatost historického materiálu a klidné, nestranné stanovisko spisovatelovo vši chvály hodna.
L. † g.

Dramatické umění.

(Řídí Antonín Ježek.)

„Národní divadlo.“ *Nápadníci trůnu.* Drama o 5 dějstvích. Napsal Henrik Ibsen. Přeložil Jar. Vrchlický. Režisér Vojta Novák. Premiéra 13. června 1920.

Ibsen ve svém rozsáhlém dramatu, které oděláním historickým, předvádí nám vytrvalost Karla Skule, který nad sebou nechce mstit žádného krále, poněvadž ho nesnese; — a tudíž ani ne Haakona, za něž řadu let vládl. Již od jeho zvolení stará se tajně i veřejně, aby mu znemožnil vládu, hledá za pomoci Mikuláše Arnessöna, biskupa v Oslo důkaz, jímž by usvědčil Haakona, že není oprávněným dědicem trůnu. Leč biskup svou smrtí křídí plány mezi Haakonem a Jarlem, aby věčné bylo kolísání mezi pravdou a lží, dobrem a zlem. Jarl uznává, že Bůh Haakonovi milost udílí, jemu zdaru díla přeje, ale to nemůže zameziti dlouhému úsilí o královský trůn — až po mnohých bojích se svým synem Petrem, jehož nalézá — propadá sudbě. A kdyby jsa mrtev mohl slyšeti slova Haakonova: „Každý ho posuzoval křivě. Byla v něm hádanka. Skule Burdsson byl pastorek Boží na zemi, to byla ta hádanka v něm“ —, musil by doznati šlechtnost toho, o jehož život, dítě, ukládal bez ohledu, že choť Haakonova byla dcerou Jarlovou. Nápadníci trůnu sehrány poprvé r. 1864 v Christánském divadle při nastudování autorem. V hlavních osobách děje obrazi se ideje a snahy spisovatele samého. Hra libuje si často v monologu, což překáží namnoze spádu děje, na př. scéně umírání biskupova věnována plná hodina a na konci — odmyslíme-li si seznání charakteru této vynikající osoby v útvaru státním —, nevíme o nic více než na počátku. Celá hra vyžadovala půl šesté hodiny, škrty budou nutné. Učinkujících jest celá řada, nemožno o každém se zmíniti, dlužno však říci, že všichni se snažili dáti život svým postavám. Haakon p. Deylův se zamlouval, jen v mrštých pohybech nezachoval pravou iluzi krále, Jarl Skule p. Vávruv byl dobře promyšlen a sehrán, biskup Mikuláš p. Hurlův svědčil o dokonalém studiu. Matka Haakonova — R. Nasková — dala své roli něhu matky, Margreta, dcera Jarlova rozlišovala dobře lásku choť od lásky dcery. Kompary byly ucelené a přirozené. Dekorace stlačena na minimum, aby soustřeďovala zrak divákův spíše na herce.

Městské divadlo Král. Vinohrad. *„Krkavci.“* Komédie o 3 dějstvích. Napsal Jan Bartoš. Režie: K. Hilar. Vinohradská scéna sehrála jako literární soirée „Krkavce.“ Jest to zajímavá novinka, čerpána z posledních poměrů života a dotýká se nejednoho jeho aktuálního problému. Děj otáčí se kolem starého žida, upírá Eliáše, který lichváří a vysává celý kraj a k tomu má ještě dědit po své sestře. Aby to překazili, spojí se sollicitátor Burdach, dohazovač Rubricius a krčmář Stašek a hledají flingovaného, nemanželského syna zesnulé. Naleznou ho brzy v podobě malíře — kubisty Dlaska, jemuž je dědictví skutečně přičknuto. To zničilo starého upíra. Leží v agonii a již přicházejí zmínění tři šejdíři, aby ho ještě živého položili do rakve a ihned rozkradli jeho majetek. Než domnělý synovec Dlask se vzpomátuje, poštvé proti nim lid, jemuž slíbí rozdělení jmění Eliášova a v důsledku toho mezi ustrnulé padouchy vletí vhozený — provaz. Hra Bartošova propaguje myšlenku bolševismu (arčit poukazuje toliko na jeho dobré stránky), ironicky se vysmívá našim poměrům a břitkým sarkasmem tepe pošetilosti a potřeštěné názory, kterými chlubíme se i před cizinou k svému sesměšnění, jinak trpí nejasností a libuje si často v pouhém náznaku. Představitelé úlohy své překreslili, byly to karikatury, jímž se sami herci chvílemi potutelně usmívali. Hlavně vynikli pp. Vydra, Zakopal, Veverka, Vojta, Vávra a Kovařík. Scéna byla přiměřeně upravena Vl. Hofmanem. Obecenstvo opouštělo tentokrát divadlo s různými pocity a názory, nešetřeno ani výrazu „hnusu“ nad jednotlivými scénami.

Vinohradská zpěvohra v Pištěkově divadle. „T e r c z a.“ Hudební drama ve 2 dějstvích od J. Claretieho. Hudbu složil J. Massenet. Dirigent J. Nedbal. Režisér B. Wronski. — Bývala vinohradská zpěvohra jako první novinka pro zahájení her v divadle Pištěkově uvedla na scénu Massenetovu hudební drama „Tereza“. Místo děje jest v době revoluční (1792-3), kdy Armand de Clerval vrací se na zámek, který nyní náleží André Thorelovi a jeho choti Tereze, k níž Armand kdysi zahořel láskou. André poznává přítele, předvídá nebezpečí a ukryje ho ve svém domě, aby mu později vyhotovil list, na základě jehož by unikl do ciziny před rozvážným davem. Stará láska mezi Terezou a Armandem znova ožila, těžko se loučí, ale musí —, jest však chycen a popraven. Tereza vidí vše z okna, výkřikem na sebe upozorní revolucionáře, kteří vniknou do zámku, aby ji popravili. Hrání bylo dobře. Tereza sl. Wastlové byla podána umírněně, časově dosti nesrozumitelná, Armand—Mácha, André—Ternus, Morel—Brožík hlasově disponování provedli úspěšně své úlohy. K. Nedbal řídil libřivou hudbu Massenetovu s pravým porozuměním. Režie na skromné prostředky byla uspokojivá.

Původní dramatická literatura. Nové hry napsali: Václav Krofta „Sila rodné hruď“ (slovenská lidová hra; vypravena byla na městském divadle ve Spišské Nové Vsi). — J. Malý — K. Kádner „Z o n o h o s v ě t a“ (hudební komedie, připravuje vinohradská zpěvohra v Pištěkově divadle.) — G. Roob. J. Heran „Babiččina Viktorka“ (lidová zpěvohra; připravuje Vinohradská zpěvohra v Pištěkově divadle.) — Sokol-Tůma „Na š a c h t ě“ (hrána na Národním divadle moravsko-ostravském).

„Různé.“ Divadlo v Plzni následkem poklesu divadelní úrovně, uvolnění kázně v členstvu a j. bude vedeno v režii obce plzeňské. — Vinohradská zpěvohra zahájila hry v býv. Pištěkově divadle. — Clifton Crawford, známý herec v Americe i Evropě skončil svůj život sebevraždou. — Hudební skladatel Vojta Mádlo složil symfonickou báseň „14. července 1420“, která byla provedena 11. července v Nových Zámcích na Slovensku u příležitosti oslavy vítězství Husitů nad vojsky křižáckými na Vítkově. — Městské divadlo v Plzni vypravilo Saint-Saensovou operu „Samson a Dalila.“ — Eduard Elgar, věhlasný skladatel a dirigent anglický, chef opery Cowend Garden v Londýně dirigoval o sokolském sletu Českou Filharmonii. — V Jincích-Čeňkově zemřela stará herečka česká Arnoštka Kastnerová. — Městské divadlo Král. Vinohrad vypraví v letním období Büchnerovu revoluční hru „Danton“ a Rollandovu mravolichnou komedii „Montespanová“. — Slavná francouzská herečka G. Réjaňová známá z pohostinských vystoupení i na N. D. v Praze zemřela. — Bronzové poprsí mistra Eduarda Vojana od prof. J. Štursy postaveno bylo dne 24. června t. r. ve vestibulu Národního divadla. — Městské divadlo Král. Vinohrad připravuje pro potřebu letního repertoaru šaktovou francouzskou veselohru od M. Donnaye „H o n b a z a m u ž e m.“ — Welšův „Polský žid“ proveden bude v opeře Metropolitan v Nov. Yorku v jazyce anglickém. — V N. D. v Praze sehrána mimořádně tříaktová hra Lorda Dunsanyho „S m ě c h b o h ů“ za péče ministerstva zahraničních věcí. — V podzimní saisoně zahájí definitivně svou činnost býv. vinohradská zpěvohra v divadle Variété. —

K sekundici vysocedůst. pana kanovníka

Josefa Kebrle.

Napsal Dr. Václav Ešner.

Na svých loňských potulkách po Náchodsku zašel jsem v slunný letní den na náhodský hřbitov, chtěje tam vyhledati rov † náhodského děkana Josefa Regnera, pátera Havlovického, známého čtenářům z knihy Jiráskovy „U nás“.

Rada pěkných obrazů z Padolí (Hronova) a z okolí zjevovala se mi před očima. V popředí jich byl vlastenec staré dobré ráže, kněz lidumil, stkvělý typ ušlechtilého, hluboce vzdělaného kněze, přední buditel svého rodného kraje, Josef Regner, farář v Hronově a pak děkan, vikář

a školní inspektor v Náchodě. Hrob jeho ozdoben pěkným pomníkem, jež věnovalo vděčné duchovenstvo svému milému vikáři. Nápis pomníku je latinský. Zapamatoval jsem si z něho významná slova: „viro egregio“. „Vir egregius“, jaká to krásná a obsažná slova! Blaze tomu, o němž jich možno plným právem užíti!

Vir egregius . . . A mysl moje zalétá ne již na náchodský hřbitov k rovu vynikajícího kněze vlastence, nýbrž do tiché, útulné a pohostinné fary v Přistoupimi, kde dle také vir egregius v plném a krásném tobo slova smyslu, kde bije zlaté srdce vynikajícího českého kněze, pana kanovníka Josefa Kebrle, jenž v červenci t. r. slaví 50leté výročí své ordinace.

Jemu a jeho nesčetným přátelům a ctitelům budtež věnovány tyto skromné řádky!

Jubilant se narodil dne 22. července 1847 v Strašicích a byl dne 27. července 1870 vysvěcen na kněze. Působil jako kaplan v Kejích a dlouhá léta v Uhřetěvsi (do r. 1887), načež se stal farářem v Slušticích. Od roku 1892 jest farářem v Přistoupimi, kdež blahodárně působí řadu let jako svědomitý duchovní správce, vikář a arcikněz. Všude na farnosti přistoupimské jsou stopy neúmorné činnosti páně kanovníkovy. Tamní kostel dal vymalovati a vyzdobiti z největší části svým nákladem. V obecním zastupitelstvu byl vždy výborným rádcem a původcem všech pěkných akcí. Jeho přičiněním každé téměř prázdné místo vysázeno stromy ovocnými i ozdobnými, upraveny cesty, zlepšeny obecní finance. Byla doba, kdy slovo pana kanovníka Kebrle platilo v Přistoupimi jako zákon. Bylo to tehdy, kdy ještě vládla klidná rozvaha a kdy se dovedlo pochopiti a oceniti záslužné působení vzdělaného, vlasteneckého a svou farnost milujícího kněze.

Jako vikář jest pan kanovník vždy opravdovým přítelem a rádcem kléru vikariátního i arcikněžství kouřimského. Jako farář byl a jest skutečně dobrým otcem svým kaplanům, kteří s radostí a vděčností naň vzpomínají. Jako duchovní správce jest pastýřem dobrým, láskyplným a neúnavným v konání dobra a svých kněžských povinností. Ať již jako farář, vikář, arcikněz, člen okr. školní rady, dlouholetý zkušený předseda okresní jednoty musejní, všude uplatňuje svůj jemný takt, hlubokou svoji inteligenci a bohaté své životní zkušenosti, prozářené dobrotou, jež zná jediné: pomáhati radou i skutkem.

Jako včelař má pan kanovník Kebrle slavné jméno nejen v naší vlasti, ale i v cizině. Pisatel těchto řádků sám se přesvědčil na Balkáně, že jméno Kebrle je tam dobře a chvalně známo. Kolika včelařským sjezdům po celé Evropě předsedal a všude šířil slávu českého racionálního včelařství, jehož jest pan kanovník takřka otcem. Do Přistoupimi z daleka široka přicházejí jako do včelařské Mekky včelaři, aby uviděli předsedu ústředního spolku včelařského i jeho vzorný včelín a pohovořili si s ním o milých včelkách a o zájmech včelařských. Řadu let redigoval „Českého včelaře“, do něhož napsal spoustu odborných včelařských článků. Mimo to napsal stručné dějiny českého včelařství a r. 1896 vydal „Památník včelařů českoslovanských“ v upomínku na národopisnou výstavu v Praze, pořádanou r. 1895. Kolik přednášek měl za ta dlouhá léta svého včelařského apoštolování! Nelitoval práce, nelitoval výloh, nezištně pracuje o rozkvět ústředního spolku včelařského a českého včelařství. Miláček vikariátního kléru a veliké rodiny včelařské. Kněz vzorný, pastýř dobrý; ryzí vlastenec a muž zlatého srdce. Vir egregius!

Přejeme vysocedůstojnému panu jubilantovi, aby Bůh mu popřál ještě mnoho let spokojeného života a dal se mu dožiti vděku u lidí dobré vůle, u lidí, již si ho váží a mají ho upřímně rádi.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

O nových lyrických básnicích pojednává „Hlídka“ č. 5. Není prý mezi nimi talentu, jsou to povrchní novinářské verše, téměř všude volný verš. Je to tak pohodlné a svůdné, nevázat se žádnou ustálenou formou,

nedbali většinou ani rytmu, nestarali se příliš o rým a konečně ani o myšlenku". kritické (v „Kmenu“) hrozí se této záplavy volného verše. Vizme ukázkou :

Někdo má oči,
hlava se točí,
oknem otevřeným
hledí květiny.

Neděle.

Se schodou(!) běží elektriky
a já jsem jediný
s tužkou v ruce
v neděli u okna.

Všeobecná tiseň knižní produkce pro nedostatek papíru hlásí se i ve Francii. Díla jsou rozebrána (Gerhaenerova) a nová se nemohou tisknouti. Básník René Areos uchýlil se do Švýcar a tam vydával svoje spisy, potom se odstěhoval do Říma, kde se mu rovněž nedařilo pro nízkou valutu a typografickou stávku. Přední revue tiskne se v Belgii. Nezapírá-li se poměry, nevyjde prý za rok ani jediná kniha. Toho hodlají využít Němci a chystají velké francouzské nakladatelství.

Opomíjeni jsou nejenom (dle „Obnovy“) Sušil buditel české Moravy, ale i učenec Purkyně, slavný přírodovědec, že byl rozhodným katolíkem. A přece vyniká nad mnohého jiného, jenž se nemůže s tímto badatelem nikterak měřit.

Naše Slezsko č. 40 v době štvanic proti sv. Janu Nep. připomíná, co dobrých knih vydalo „Dědictví Svatojanské“. Práví: „Knihy ty byly pro mnohé rodiny jedinou záchranou, že se neponěměly; jsou zde doklady na Opavsku, tak i Hlučínsku.“ Radí rodičům a kmotrům, aby dětem při křtu a při biřmování dávali dárky — podíly z „Děd Svatoj.“

Ve Štokholmu vyšla kniha slavisty dra Jonsena o kultuře a literární historii Slovanů XIX. století. V Kolíně n. R. konán velký sjezd katolíků. Slavnostního průvodu se účastnilo na 30.000 osob. — V Orleansu konaly se slavnosti vzhledem svatořečení Panny Orleánské. Zúčastnil se jich i maršál Foch. —

Výchova knihou jest článek v „Životě“ č. 5., z něhož vyjímáme: „Nelichotíme si nikterak tvrzením, že naše domácí literatura, již lidu předkládáme, jest cennou. Není to pravda. Většina těch knih, křiklavě tendenčních a neuměleckých, vyluzuje sice svou sentimentálností a bolestivostí slzy u čtenářů, ale nepůsobí, anebo pramálo k vytváření silných jedinců. A pak v jedné totéž, co v druhé. Nemáme spisovatelů a knihkupectví naše z výtěžků úmyslů rozšiřují knihy, jež jsou k smíchu. Tak se již zkalil vkus našeho lidu, že se mu nelíbí, co jest opravdu vyšší a co má na sobě pečeť krásna a umění. Již jsem naznačil, že třeba sáhnouti k dílům cizích autorů, třeba francouzským, životným a hlubokým, na nichž by se vychovávala naše mládež a lid“ atd. — Mladé víno kvasí.

Státní československý ústav bibliografický (Praha-I., Valentinská 98) zakládá autorský speciální katalog prací všech žijících čsl. spisovatelů. I žádá, aby ti to a nakladatelé zaslali co možno nejdříve seznamy všech publikací s udáním letopočtu a vydání. Místo seznamu lze zaslati i publikace.

Na veliký denník strany, který by všestrannými hlídkami a rychlostí zpráv nahradil žurnály liberální vypisují lidovci akcie po 420 K, nebo desetiny po 42 K. Ústřední sekretariát čsl. strany lidové v Praze-II., Na Šlupě č. 14.

Slavný francouzský katolický historik Georges Goyan vydal právě knihu zvanou „L'Eglise libre dans l'Europe“ („Svobodná církev ve svobodné Evropě“). Zajímavou pro nás jest jeho úvaha o katolicismu v bývalém mocnářství rakousko-uherském.

Vojna Ladislava Vycpálka jest soubor lidových písní, jenž výběrem i úpravou dává prožívatí lítici války. Tak intenzivně jako slavný román Henri Barbusse „Oheň“. Za války bylo provozování těchto písní policejně zakázáno pro velezradu. Nyní vyšla sbírka v Hudební Matici Umělecké Besedy (Praha II., Jungmannova tř. 39).

Paběrky z novin a veřejného života.

Úmrtí. Adolf Gottwald, rodák z Horky u Olomouce, zemřel v záložní nemocnici v Olomouci ve věku 42 let v zapomnutí, tísni, v ústraní. Dal české literatuře řadu neobyčejně pečlivých a výstižných překladů z Voltaira, Rousseaua, Renana, Rosnyho, Anat. Francea atd. Vybíral k překladům svým pouze knihy cenné a hutné a bylo mu jistým druhem rozkoše, tlumočiti do českého jazyka překladově obtížné stylistické skvosty cizích autorů, nanejvýše filosofů.

† Adolf Mldloch, znamenitý odborný spisovatel lesnický, vrchní rada, autor mnoha knih a odborných statí lesnických, zemřel 20. května v Praze.

V Manchesteru zemřel slavný hvězdář Jesuita Willy Mac. Kean, který byl ředitelem hvězdárny v Stonyborstu.

Sedesátí let 12. června dožil spisovatel Antonín Šnajdauf, Kozlanský rodák, profesor obchodní školy v Plzni, redaktor. Psal epické básně, veršované povídky, studie o Komenském, o Karolině Světlé, o Alšovi a jiných malířích a sochařích.

70leté jubileum biskupa dra Jegliče slaveno bylo v celé katol. Jugoslavii po tři dny s největšími počtami pro jubilanta. Biskup Dr. Jeglič je muž na pravém místě. Je to pravý vůdce svého lidu, muž i velkých počinů i velkých činů. Jestliže malá, ale přece mocná a rozhodující skupina liberální koncem minulého století byla odstavena od vedení slovinského národa a jestliže Krek stal se jeho vůdcem, jestliže dnes katolicismus je na Slovinsku vedoucím, tož zásluhu o to má biskup dr. Jeglič, který vypůjčil půl druhého milionu a vybudoval v Lublani katolický tisk, katolickou tiskárnu a velký spolkový dům, soustřediv tu všechny nitky katolické práce mezi Slovinci. Biskup dr. Jeglič pro tuto svoji činnost patřil k nejnáviděnějším osobnostem a v Lublani býval insultován. Když však za války postavil se v čelo hnutí za svobodu Jugoslaviie, stal se populárním. 70leté jeho jubileum slavil celý národ.

Jubilea. Dne 12. června bylo tomu 80 roků, co se narodil na Smíchově spisovatel Jakub Arbes a 15 let od úmrtí dějepisce Václ. Vladivoje Tomka v Praze (1905).

Stoleté výročí rodáka oslavuje Týn nad Vlt. a to básníka Ant. Jar. Puchmayera; za tou příčinou svolává městský úřad týnské rodáka a rodáčky na II. sjezd po 25 letech. I my vděčně vzpomínáme zásluh tohoto národního buditele.

Pěkná oslava. Ellen Key, spisovatelka, dostala ke svým sedmdesátým narozeninám čestný dar 55.000 švédských korun od svých čtenářů ze Švédska, Norska, Dánska a Finska.

Sedesátiny. Profesor klasické archeologie na české universitě Karlově pan Ph. Dr. Hynek Vysoký dožil šedesátého svého roku. Jeho významné jubileum jest spolu svátkem archeologie umění a ústavu pro dějiny starověkých umění, jež uvedl v působnost svojí vytrvalou a neúnavnou prací a stal se i jeho ředitelem. Jsa rodákem rychnovským studoval v letech 1897 a 1898 v Itálii, Řecku a Turecku. Vydal množství obsáhlých původních prací a uveřejnil četná pojednání a články v listech odborných i týdenících beletristických.

Příštího roku bude slaveno sedmísté výročí založení třetího řádu sv. Františka. V Římě ustaveno bylo již přípravné komité, jež má za úkol postaratí se o náležitou oslavu významného onoho okamžiku, při němž bude současně konán mezinárodní sjezd terciářů za účelem zkoumání prostředků, jimiž by bylo možno přivést III. řád ještě k většímu rozvoji.

Zvláštní jubileum knihy a to 300 leté pro hluchoněmé „O umění naučit bluchoněmé mluvit“. Vydal ji sekretář španělského místodržícího Jean Palelo Bonet. I na české veřejnosti jest, aby si toho umění všimla.

Předními národními buditeli Podkarpatské Rusi v dobách nejsvobodnějších byli řekce katol. kněží. Vydávali a psali knihy náboženské i školní. Měli literární spolek sv. Vasilá Velikého k podporování literatury.

Nedávno zesnulý spisovatel J. Klecanda byl také ideovým menšínovým pracovníkem, jenž nezaprodal své volnosti za hmotný zisk některé politické skupině. Proto i hmotný nedostatek bušil na dveře jeho. Založil také list „Vyšehrad“, do něho vložil své jmění, věno své choť i švakrové.

Neodvislý ten list nebyl pro něho zlatodolem, zašel. Ale posloužil naší národní věci znamenitě.

Nález Smetanova rukopisu v Německu. Říšsko-německé listy oznamují, že v Altenburgu byla nalezena partitura neznámého, dosud prý rukopisu Smetanova. Jest to první část orchestrálního sboru Česká Píseň. Partitura na rozdíl od dosud známých vydání obsahuje rozsáhlou předehru ke 4 větám. Instrumentace jest prý plná zvučností a figur. Partituru psal Smetana sám a jest nyní v rukou bývalého dvorního kapelníka v Altenburgu Rudolfa Rolanda.

V „Našinci“ Eugen Kletus poukazuje na umělecké doklady o čsl. patronech. Při tom navrhuje sbírky na vypisování uměleckých soutěží a rozšiřovati květy čsl. umění, aby české domácnosti byly okrášleny obrazy, skulpturami a soškami domácí výroby skutečně umělecké (a ne věcmi jarmarečnickými).

Katolíci v Bavorsku zřídili si tiskový spolek. Ten má nyní 645 místních organizací se 40.000 členy a 1000 jiných katol. spolků s 80.000 členy, kteří ho podporují. Spolek založil 660 knihoven, vydává tři denníky a podporuje 10 jiných katol. listů. Nyní zakládá v každé obci knihovnu pro mládež.

V Čechách nejdříve v celé Evropě počaly vycházeti noviny. Byly to noviny rukopisné, pojmenované: „Noviny léta Božího tisícího 495.“ Jeden přepis chová se v archivu jindřichohradeckém. Tištěné noviny vyšly u nás po prvé v r. 1515. Vycházely ve volných lhůtách porůznu a hlavně jen při významnějších příležitostech. První časopis periodický začal vycházeti v Praze r. 1591: „Noviny pořádné celého měsíce září I. 1597“. Bohužel třicetiletá válka učinila předčasný konec těmto slibným počátkům. Nový pokus učinil teprve r. 1672 pražský tiskář Veleslavín. Jeho noviny se neudržely. Vlastní noviny však jsou teprve „Outerní a Sobotní pražské poštovní noviny“, které založil r. 1719 pražský tiskář K. Rosenmüller. Roku 1782 počal vydávati jeho dědicové „Pražské poštovní noviny“, které později redigovali čeští buditelé V. M. Kramerius a Thám, za jehož redakce se nazývaly „C. k. priv. poštovské pražské noviny.“ Kramerius založil roku 1789 vlastní týdeník nazvaný „Pražské poštovské noviny“, později „Krameriusovy c. k. vlastenecké noviny“. Roku 1786 začal vycházeti v Čechách zábavný list „Učitel lidu“, který však byl jen překladem německého listu „Der Volksfreund.“

O tisku na Rusi napsal dr. Langer: Za carsku bylo zastavení časopisu výjimkou. Za vlády bolševiků jsou časopisy zastavovány ve velkém množství a to často bez jakéhokoli právního důvodu. Takovýmto způsobem chová se bolševici netoliko k tisku měšťáckému, nýbrž též k tisku socialistickému, nepohodlné časopisy sociálně-demokratické nevyjímaje. Dne 1. listopadu 1917 bylo v Petrohradě za jediný den zastaveno 11 časopisů, poněkud více socialistických. Redakce nepohodlných časopisů byly často obsazeny vojskem, sazba rozmetána, rukopisy roztrhány a zařízení redakcí zničeno. Zavedena byla preventivní censura, kterou mívaly toliko policejní státy v dobách největšího absolutismu.

Rukopisy Oskara Wildea. Největší sbírka rukopisů, dopisů a knih slavného Wildea byla těchto dnů prodávána v N. Yorku, v galerii Andersonově. Za 423 kusů památek bylo strženo 46.800 dolarů. Sběrka byla dříve majetkem Johna Stetsona ml. z Pensylvanie: obsahovala mnoho úplných rukopisů a serie dopisů. Stetson hodlal uveřejniti několik svazků z toho materiálu, ale tlak poměrů ho donutil k prodeji.

Osvětová a mravní výchova našeho vojska. „Bratrství“, list československého vojska, přináší zajímavý a obšírný článek o vzrůstu vojenských knihoven. Bylo-li 1. září r. 1919 v celém státě 186 knihoven se 45.591 svazky, vzrostl tento počet do 31. ledna na 274 knihovny s 90.865 svazky. Průměrně připadají na 1 knihovnu 3,2 svazky, většinou beletristické a z 15 procent čistě poučné. Největší vzrůst jeví se na Slovensku, kde přibýlo nových 26 knihoven a kde se počet svazků namnoze až zečtvero- a zpětornásobil. Největší knihovnu má v Čechách posádkový osvětový odbor v Čáslavi (4.400 sv.), na Moravě a ve Slezsku místní velitelství v Mor. Ostravě (1500 svazků), na Slovensku náhr. vozataj. kolonie č. 11 (930 svazků), v Podkarpatské Rusi p. pluk č. 27 (1500 svazků).

Založil r. 1884 Tomáš Škrdl. Majitel a vydavatel Družstvo Vlast.
Hlavní spolupracovník a pořadatel ALOIS DOSTÁL.

Předplatné na Vlast: XXXVI. obnáší 24 Kč, půlletně 12 Kč.

Členové družstva předplatí ročně 12 Kč, křepži deficienti, alumnové, klerikové studující, učitelé a učitelky II. tř. mají »Vlast« ročně za 18 Kč. Do Německa jest o 3 Kč, do ostatních mimopčeskoslovenských zemí o 6 Kč dražší. Ročníky »Vlasti«, pokud jsou na skladě, prodávají se po 15 Kč (do r. XXXIII.) a běžná čísla po Kč 2.—. Patisk celých prací se vyhrazuje. — Rukopisy se autorům nevracejí a neschovávají. Reklamace se nefrankují a nezalepují.

OBSAH:

Boj proti mocným. Napsal František Velehradský (Dokončení)	497
Sestina pod jasmínem. Sestina pravdivá. Sestina citlivá. Napsal H. Uden	505
Několik úvah o ornamentech. Napsal prof. Václav Hübner	508
Ve stínu cypřišů. Básně. Napsal Jan Voborský	512
Sláva a pád národa Israelského. Napsal Alfons Pryč (Dokončení)	515
Několik črt o Rumunsku. Napsal A. Z. Čuvaj (Dokončení)	522
Spolkové zprávy	529
Literatura	530
Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy	536
Paběrky z novin a veřejného života	539

— Rukopisy se neschovávají a nevracejí. —

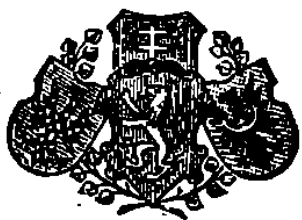
Z družstva Vlast. Náš příznivec, který nepřeje si býti jmenován, daroval družstvu Vlast 20 Kč. Dále všechny fondy i dům družstva Vlast obdaroval Jaroslav Ptáček a na dům družstva Vlast dar složil rolník Jan Pachta.

Potvrzení členských vkladů. Z členů zakládajících v měsíci červnu a červenci složili: Jan Staněk 21 Kč. (70); Křesť. sociální spolek mužů a jiných na Kladně 12 Kč. (72); Kar. Schwarz 4 Kč. (100).

Lístárna redakce. P. t. F. W. Obé došlo. — J. V. Zůstaňte věren básním. Novela by mohla později přijít na řadu. — A. S. Ch. Došlo. — O. F. V. Jak vidíte, plníme přání, pokud možno. — V. H. V. příštím ročníku. — K. K. v Br. Tolikéž. — J. V. P. Díky za příspěvky. Co nejdříve bude možno. — F. Š. Radi bychom otiskli referát, kdyby nebyl tak rozsáhlý a už jinde dříve tiskn. Upozorníme na dílo, třeba nebylo redakci zasláno. — F. L. Odpověděno dopisem. — K. S. Přibram. Vyčerpáno.

Lístárna administrace. Rev. Alois Mergl. Česká banka Union v Praze vyplatila nám 120 Kč. Z těchto jsme Vám zapravili Vlast, ročník XXXI., XXXII., XXXIII. 3 čísla XXXV. (číslo 1—8 zaslali jsme nyní dodatečně) XXXVI., XXXVII. 113 Kč., 3 Kč. dali jsme na částečné uhrazení zvýšeného poštovního, 4 Kč. ponecháváme buď na případné zvýšení předplatného neb na další ročník Vlasti. Rev. Ludvík Kučera. Živnostenská banka v Praze vyplatila nám 65 Kč. Z tohoto obnosu vyrovnali jsme Vám Vlastenecké homilie 21 Kč., Vlast ročník XXXVI. 30 Kč., a Vychovatele, roč. XXXV. (splátka) 14 Kč., takže zbývá ještě doplatit na běžící roč. Vychovatele 10 Kč. Dle Vašeho označení na výtahu z účtu Vychovatele po dokončení tohoto roč. zastavíme a budeme zasílati pouze Vlast, roč. XXXVII. — Rev. Wm. J. Skoček. Žadané věci co nejdříve zašleme a zároveň přiložíme výpis z účtu k dopisu. — Rev. Karel Z. Petlach. Ročníky Vlasti dle Vašeho přání dali jsme svázati a budou rovněž co nejdříve zaslány rovněž i účet.

VLAST

ROČNÍK XXXVI.

ZÁŘÍ 1920.

ČÍSLO 12.

Krantišek Velehradský:

Boj proti mocným.

(Dokončení.)

Politická činnost v republice.

Dr. Krasovský nebyl vyloženým zastancem monarchie nikdy, ale také nebyl výstředním stoupencem republiky. Oba útvary mají své přednosti i svoje chyby a vady. Nenáleží ani tak na formě státního útvaru jako na lidech, kteří oněch útvarů státních užívají. Monarchie může být velmi zlá, když monarcha jest neschopný člověk, nebo ovládaný neschopným okolím. Republika může být ještě osudnější, když zmocní se vlády jedna třída nebo jeden stav lidstva. Československá republika jest v počátcích, proto divů od ní nelze očekávat. Bude takovou, jaký jest národ a národ jest nemocný.

I republika může národ vyléčiti, ale k tomu je třeba, aby povolání byli lékaři. Jednu výhodu republika naše má, a tou je poměrné hlasovací právo. Tato přednost získala i Krakovského, který, ač s výstřednostmi národního shromáždění nesouhlasil, tož přece se vyslovil pro republikánskou formu vlády u nás. Svým názorem dostal se v souhlas se stranou československou lidovou, která se přidala otevřeně k republikánskému útvaru, a tak obnovena byla jeho činnost politická. Krasovský tvrdil, že lékařem nemocného národa českého může být jen strana československá lidová, která svým programem stojí na křesťanském světovém názoru, jenž drží celou křesťanskou kulturu celé západní Evropy.

Světový názor musí být základem programu každé strany v národě. Světové názory jsou jen dva: křesťanský, theistický, nekřesťanský, atheistický, moderní, vědecký, kterému se může dát ještě řada jiných jmen. Křesťanský světový názor stojí na 4 pravdách: 1. Jest osobní Bůh. 2. Lidská duše jest nesmrtelná. 3. Jsme zodpovědní za své činy. 4. Jest konečné spravedlivé vyrovnání mezi dobrem a zlem. Tyto 4 myšlenky zabarvují každou naši myšlenku, slovo i čin. Jako člověk s modrým sklem na očích nemůže jinak vidět předměty kolem sebe než zabarveny modře, tak člověk s křesťanským světovým názorem nemůže jinak myslit a jednat než v zabarvení oněch 4 základních myšlenek. Politik křesťanského světového názoru nemůže navrhopati a schvalovati zákony než v tomto světle. Všechny jeho úsudky jsou odvisly od tohoto nazírání.

Zákony v tomto směru propracované musí štěstí přinést každému národu.

Protikřesťanský světový názor popírá všechny ony čtyři základy. Neuznává Boha a drží se buď materialismu, pantheismu, monismu, nebo skepticismu s nihilismem. Jelikož Boha, osobního nahraňuje filosofickými systémy, neudrží se ani nešmrtelnost duše, ani zodpovědnost lidská, ani konečné spravedlivé vyrovnání. Stojí tedy druhý názor světový, ať si dá jakýkoliv název, na negaci prvního. A na této negaci prvního světového názoru jsou zbudovány programy všech politických stran u nás. Prohlédneme-li si programy všech stran, tak v nich nenalezneme slova Bůh. Bez Boha žítí, bez Boha pracovat není možno člověku opravdu myslícímu. Jestliže Aristoteles bez Zjevení dospěl přirozeným rozumem k poznání Boha, jak to ve své *Metafysice* hlásá, může v naší době tím snadněji každý svým osobním rozumem k této konklusi přijít. Proto úkol strany československé lidové není tak hrozný po stránce rozumové. Její program musí každý myslící člověk schválit a přijít. O tom se Krasovský dokonale přesvědčil na velmi četných schůzích strany, které konal před volbami do obcí. Z toho tedy usuzoval, že světový názor křesťanský může se v republice uplatnit stále více a více, a tím se může strana státi lékařem nemocnému národu. První volby do národního shromáždění podle poměrného zastoupení ukáží, kolik stoupenců každá strana má. Takové postavení strany potvrzuje mínění, že pilnou prací může se dostat za několik desetiletí na první místo. Když bude tam, může svým programem léčit národ nemocný. Jisto jest, že socialistické strany dosáhly kulminačního rozvoje svého, ale budou klesati, protože neuspokojí. Bolševismus u nás nemá živné půdy tolik, aby se mohl udržet, socialisace podniků se při nynější výchově mas dlouho neosvědčí, proto přívrženců bude ubývati z důvodů hospodářských i sociálních. Z důvodů filosofických ubude stoupenců ještě více. Materialistické pojmání dějin neukojí myslícího člověka, a proto ona část inteligence, která dnes jde se socialisty z důvodů drahotných, odejde od nich, až poměry životní se zlepší po světovém míru. Strana socialistická má však budoucnost v tom směru, že kolem sebe shromáždí odpůrce náboženství každého, kterých sice bude vždy dosti, ale nepřevládnu.

Ostatní strany zmizí postupem času, nebo počet jejich přívrženců se zmenší. Kdo nahlédl do politiky všech stran tak blízko jako Krasovský, ten ví, proč se strany udržují a jak se udržují. Politické strany jsou obchodní podniky, do nichž se uloží kapitál, často veliký, který přece něco zmůže. Politické strany mají své tiskárny, domy, řadu sekretářů, redaktorů dobře placených, kteří pak se namáhají firmě své zjednatí obchody. Denním tiskem pak ovládají mínění veřejné.

Touž cestou musí svůj program propagovat i strana lidová. Musí mít několik velikých tiskáren, které budou vydávat laciné denníky a budou moci vydržovat řadu odborných,

dobře placených redaktorů. Pak bude možná konkurence s jinými stranami. Jako příklad budiž uvedeno služné redaktora a sekretáře strany demokratické v Olomouci, který měl měsíčně 3000 K služného a je bez akademického vzdělání. Dobře placený sekretář, nebo redaktor nepřijde straně nikdy draze, protože s radostí pracuje.

Lidové noviny v Brně mají 22 redaktorů, v jiných dennících je jich ještě více. Porovnáme-li s tímto faktem počet redaktorů v katolických dennících, jak se zhrozíme toho výměru. Krasovský proto všude mluví a radí, aby se počalo tak velkoobchodně pracovat jako u jiných stran. Kdyby se tolik kapitálu sehnalo, pak vítězství jest rychlé, protože máme ideu, která vítězí i sama při ohromných překážkách nynějších. Kdyby idea naší strany měla k dispozici tolik kapitálu, jako má socialismus, agrarismus nebo liberalismus, pak bychom s radostí museli hledět do budoucnosti.

Majetek katolické šlechty byl sterilní vůči ideí strany naší, taktéž se zachoval i majetek církevní. Šnád nyní mnozí z těch držitelů budou litovati své netečnosti, ale už je pozdě. Dnes je vliv šlechty zlomen a majetek ztracen. Vinu nese jen šlechta sama, která neprohlédla situaci a nepodporovala tam, kde to bylo na dobrý úrok uloženo.

Židovstvo našlo si dobré služebnictvo ve straně socialistů, musí platit sice miliony ročně, ale má zaručený majetek i volnost obchodu. Kapitál tedy rozhoduje velice o vlivu a významu té, či oné strany. Naše strana byla vždy chudá, proto není možno počítati na přírust. Dnes jsou ve straně jen vyložení katolíci, které žádné ohledy nemohou zlomit. Ale jaký počet katolíků ještě je vedle, kteří z různých ohledů nemohou otevřeně přihlásiti se k nám. Z toho viděti, že naše strana poroste.

Krasovský proto navrhuje vždy zřizování sekretariátu v každém okrese. Bude-li obratný člověk dobře honorovaný pracoval v okrese 5, 10, 20 let, musí býti práce jeho viditelná a straně prospěšná. Nestačí jako dosud pracovat jen před volbami, a pak odpočívat, nýbrž musí se odborově organisovat stále a politicky vychovávat lid.

Bude-li na okrese katolický laik sekretářem, budou mít kněží ve své práci podporu a budou se moci více věnovati prohloubení náboženského života. Musí se postupem času přijíti k takovému rozvrstvení, že politiku povedou katoličtí laikové, kněží pak budou se moci věnovati apoštolskému působení pastýřů duší. Touto dělbou práce bude postup urychlen, protože se bude k jednomu cíli pracovat na dvojí cestě. Práce laika katolického v politice bude hájiti postavení kněze i katolíků ve státě práce, kněze bude prohlubovat náboženský život a povede lidstvo blíže ke Kristu, čímž národ získá. Proto jinou cestou se nemůže bráti politická činnost v republice naší strany. Krasovský tyto názory hlásá v rozmluvách se všemi kněžími a pracovníky, nachází také pochopení u všech.

Ovšem Jednoty, které by se takovými věcmi měly zabývat, mají na programu coelibát, který v republice není prvním požadavkem u kleru zdravého, nýbrž jiné věci se musí probírat na prvním místě. Proto Krasovský stojí stranou Jednot. Základem církevního zřízení jest diecese autonomní se svým biskupem. Centralisace odporuje autonomii diecesí, proto není možno přikloniti se k snahám splynutí. O věci se však dá debatovati, ale přes základní principy se nesmí jíti. V téhle věci měl Krasovský dlouhý rozhovor o coelibátu s jedním vysokým hodnostářem církevním, universitním profesorem a jedním advokátem. Hlavní myšlenky Krasovského v té věci jsou: nauka křesťanská člověka tělesného, přírodního povznášá do sféry milosti. Křesťan nemůže jednati jen přírodně, tělesně, egoisticky, on musí vše proniknouti perspektivou věčnosti a milosti.

Kněz jako křesťan nesmí také sobecky řešiti stavovské otázky. Křesťanství jest proti rozluce manželské, ač dobře ví, že je mnoho lidí v manželství nešťastných, je také pro coelibát, ač dobře ví, že je mnoho kněží nešťastných právě k vůli coelibátu. Bolest jednotlivců, obtíže mnohých nemohou býti důvodem pro odstranění obou institucí, protože dobro celku stojí mnohem výše než blaho jednotlivce. Nerozlučitelnost manželská prospívá národu, lidstvu a jeho mravnosti, proto se nesmí odstraniti k vůli neštěstí několika trpících v nešťastném manželství. Zachovávaný coelibát jest důkaz lidské síly duševní nad hmotou, tento důkaz lidstvo potřebuje stále, proto k vůli tomuto důkazu coelibát bude a musí býti. Vznešené duše z lásky ke Kristu mnoho dovedou, proto musí jim býti dána možnost rozpietí síly, ale nejenom dobrovolný coelibát bude vždy a musí býti v církvi, ale i nucený.

Zachovávaní zákonů stojí mnoho přemáhání, každá ctnost jest vykoupěna obětmi, my všichni máme sklon k zlému, ale zákon boží nepřihlíží k jednotlivcům individuálně založeným, nýbrž k celku a jeho prospěchu. Dnešní materialistický svět neuznává 6. a 9. božího přikázání. Statistika měst dokazuje, že lidstvo v masách přestupuje oba zákony, bude ale moudrý člověk pracovati k odstranění obou zákonů? Je vůbec myslitelné, aby oba zákony byly odvolány a lidstvo zůstalo lidstvem? A tak je tomu i s coelibátem, jest obtížný coelibát, statistika dokazuje mnoho přestupků, proto je možno volati po jeho odstranění? Nechce-li se církev zbaviti své převahy, síly imponující, nechce-li snížiti lidské snažení co nejhloub, pak nikdy neodstraní coelibát. Ne jen že jest coelibát ozdobou církve římské a latinské, ale on jest přirozeným důsledkem povznešení lidské přirozenosti, která jest základem poslání církve.

Že kněz představující coelibát jest nešťastný, rozervaný, to jest pravdou, ale takovým jest každý hříšník, dopouštějící se jakéhokoliv jiného smrtelného hříchu. Že utrpení, jež coelibát s sebou nese, jsou těžké i pro ty, kteří ho zachovávají, jest jisto, ale každé dokonalosti se dosahuje obětí.

Snahy pro odstranění coelibátu jsou výrazem lidské přirozenosti nakloněné k smyslnosti, proto vždy byly a budou, ale jsou také výsledkem dnešního materialistického světového názoru, což jest okamžitý blud moderní duše a proto nemůže býti podkladem pro řešení této důležité otázky. Pokud tyto snahy vycházely z prvního pramene, neužívaly nikdy takových metod, jak dnes vidíme, proto dnešní způsob řešení této otázky jest výronem materialismu, egoismu a nepochopeného republikanismu. Vážný člověk s tím sympatovali nemůže i kdyby ve věci připouštěl možnost reforem. Křesťan, kněz nikdy nesmí se akomodovati nejmodernějším proudům, když je o nich známo, že podstatou jsou protivné křesťanské nauce. Jedinou reformou správnou jest snaha umožniti, aby coelibát byl věrně zachováván. K tomu vede výchova v seminářích a podle toho se musí zaříditi poměry na farách a upravití obcování kněze s lidem. Takováto reforma tryská z duše reformatora, zapaluje a strhuje všechno kolem sebe. Uvolňování jest ke zkáze, pro které nemůže jíti církev, která učí — zapři sebe sám a následuj mne. — Kdo tedy zná hloubku křesťanství, kdo správně chápe poslání církve a jejího kněžstva, ten nikdy nepůjde s reformatory dnešními, kterých je tolik, a o nichž církev a katol. lid nikdy nic neslyšel, na nejvýše okolí jejich bralo pohoršení z jejich života.

Po stránce psychologické je to zarmucující, že zrovna ti nejméně dokonale chtějí reformy radikální.

Horují-li kněží, nezachovávalcí coelibát proti coelibátu, působí to bolest a zklamání, že v takovém duševním stavu staví se do pósy reformatů, na něž svět čeká. Nesmí se jen všechno posuzovati z vnitřní stránky osobní, ale také z věcné a nazírání jiných. Dnes, kdy kněží volají po uvolnění coelibátu, máme katolické akademiky, kteří jsou pro povznesení lidu i kléru. Jaké to bude postavení kleru, když intelligence katolická budoucí bude s ním pohrdati, jako je tomu v Rusku i v Polsku. Kněz není-li světlem všem, není vůbec hodným knězem, proto je třeba mnoho přemýšletí o těchto věcech.

Dal by se snad zavést nový stav katechistů, kteří by měli theologická studia, ale neměli vyšších svěcení, při tom by se mohli věnovati vyučování náboženství ve školách. Snad by šlo zavést i manželství před vyšším svěcením, ale na Východě je snaha to obmezovati, proto proč bychom to my zaváděli? Mělo by se umožniti chybu jícímu knězi vstoupiti do stavu manželského, ale opustiti povolání, ale více žádati nelze tomu, kdo zná poslání církve a kněží. Takové názory hlásal a zastával Krasovský v těchto otázkách, poněvadž varoval tím, aby se pozornost kněžstva neodvracovala od nutné politické práce. Řeči mnohých reformatů dokazují, že jsou ve službách nepřitele církve, který chce rozdvoujiti kněžstvo a tak jeho postavení i postavení katolicismu seslabiti. Obraz, který nám dnes klerus český skýtá, jest potvrzením slov Pisma sv. Omnis perditio ex te Israel. Pravý Babylon v nazírání. Hesla musí se jíti s národem, politika se nehodí pro kněze, musíme se akomodovati,

nejsou ničím jiným než hesly. Rozumný člověk ví, že politická činnost jest nutným výronem poslání křesťanství. Ono je kvásem, jenž má všechno prokvasiti, je ohněm, který má hořeti, proto nelze oddělit křesťanství od politické práce, vztahující se na státní život. Kdo pracuje pro katolicismus ve veřejném životě, ten pracuje pro národ zdravě a proto se nemůže přispůsobovati něčemu co nemá kořenů.

Jen z pohodlnosti a nepochopení vzdalují se mnozí kněží činnosti veřejné, z egoismu osobního vstupují v různé strany politické a tak ubíjejí sami, co předchůdcové jejich pracně budovali. Zodpovědnost za to, co nesvornost v kléru zapříčiní, bude jednou velká a dějiny odsoudí kněžstvo nestojící na výši doby.

Východiskem z dnešního stavu katolictví v Čechách jest převzetí politiky katolické od moudrých laiků a kulturní boj, který musí provést lišení duchů u nás. Katolíci, zvláště na Moravě a na Slovensku, jsou založeni pro zaplřavý život křesťanský, proto by uvolnění života v kléru destruktivně působilo na lidi, kteří by se odkloňovali. Apoštolát laický bude pro kněze žádati vyšší stanovisko, než hlásají dnešní reformatoři jeho. Tento vývoj věcí nelze zadržeti, protože rakovina jest již v pokročilém stavu.

Lid si zasloužil v této době převratu míti kněžstvo apoštolské, statečné a jednotné v hájení zájmů nejsvětlejších. Tak však vidí roztržení a odklonění od pravého směru a nastupování cest, jichž se musí obáhati. Kněz má vynikati vědou, všeobecným vzděláním, odbornými vědomostmi, neboť jinak neuhájí svého místa. Kněžstvo musí míti před očima heslo — scientia et virtus — věda a ctnost, protože ony určují směr života kněžského. Věda i ctnost jsou ve vzájemném vztahu, čím více se ví a zná, tím hlubší touha vzniká po ctnosti. Věda bez ctnosti jest strom bez ovoce, ctnost bez vědy jest strom bez kořenů pevných. Proto kněz i každý katolík o tyto věci se musí především starati.

Politická činnost jest částí pastore moderní a to částí podstatnou přes různé názory mnohých i na místech důležitých. Proto jí se musí věnovati pozornost v kněžstvu.

Proto Krasovský radil, aby v každé osadě měl kněz svoji organizaci katolickou, tím nepřestává býti farářem všech, ale také tímto heslem nesmí se vyprostiti z povinnosti budovati kolem sebe organizaci. Zde se nejedná o moc kleru, nýbrž o platnost křesťanského světového názoru, jemuž k vítězství dopomoci má každý myslící člověk, na prvním místě tedy kněz.

Až horečka převratu ustane, pak mnozí se přesvědčí, že v horečce šli dále než bylo možno a dovoleno. Pak bude pozdě, protože mnoho škody bude způsobeno nejednotou tou. Pohoršení sice musí přijíti, ale běda tomu, skrze koho pohoršení pochází.

Takovými rozklady odůvodňoval Krasovský nutnost politické činnosti v kléru.

Literární činnost v republice.

Krasowský byl také literárně činným, byl redaktorem revue, týdeníku politického a různých Věstníků, takže i v tom oboru měl cenné zkušenosti. Byl význačným členem katolických spisovatelů, proto mohl vystoupiti s návrhy na reformy v literární činnosti katolíků. Učinil tak na valné hromadě spisovatelů, kde v hlavních rysech pronesl tyto myšlenky: Literatura katolíků je slabá obsahově i početně, příčinou toho jest finanční slabost a nepraktičnost obchodní. Má-li nastati změna, musí se nejprve peníze najíti, aby finanční báse byla jistější. Toho se může dosáhnouti koncentrací tiskáren katolických, které by si pak rozdělily různé druhy literatury a navzájem se podporovaly.

Udělají-li katolické tiskárny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku trust, bude to síla, která něco znamená. V Brně jsou 3 tiskárny; benediktinská, nyní Občanských novin, tiskárna Dne a koupená Burkartova, v Olomouci arcibiskupská i Lidová tiskárna, jejíž majitelem zatím jest D. Zamykal a Dr. Řehulka, v Hradci Králové jest biskupská tiskárna, v Praze ve Spálené ulici, na Slupi, „Vlasti“ a konečně i Kotrbova, v Opavě, ve Strážnici, v Mor. Ostravě jsou také naše tiskárny, takže všech by bylo 13.

Trust 13 tiskáren představuje již velmoc v republice. Tiskárny si mezi sebou rozdělí práci, každá si vezme nějaký deník, nebo několik týdeníků politických, nějakou knihovnu, revui, atd. a budou si navzájem dělati reklamu. Tiskárna jest i za našich dnů pramenem dobrých příjmů, kdyby se trust stal akciovou společností, je zaručeno, že by si akcionáři dobře stáli a ještě by mohli literaturu všemožně podporovati.

Finančním zajištěním tiskáren byli by také dobře zajištěni redaktoři, a byli by honorováni i autoři. Nikdo nesmí podceňovati placení honoráře. Doba, kdy katoličtí spisovatelé psali zadarmo, již minula, hoden je dělník mzdy své. Bude-li se vždy a všude platiti honorář, zvýší se tím chuť k práci a zároveň se povznese výběr. Kupující nemusí každé zboží koupiti a prodávající snaží se udělati prodejným své zboží. Tím je tedy zaručeno povznesení úrovně. Mocnější rozmachem produkce vystoupí i kritika přísnější a tak se bude vyvíjeti i katol. literatura k oné výši, na níž v moderní době má býti.

Po stránce ideové jest nutno na theologické fakultě zříditi stolicí literatury se seminářem, kde by nadaní bohoslovci mohli se vzdělati v moderních metodách a systémech literární práce. Vždy je řada mladých bohoslovců, kteří mají sklon ke spisovatelství, kdyby se jím umožnilo patřičné vzdělání v tomto oboru, stali by se dobrými spisovateli. Svět musí zreformovati dobré ideální spisovatelé, jiné cesty tu není. Světová válka jasně ukázala, že císařové a králové nemohou zreformovati duši evropskou i kdyby mapu Evropy změnili sebe více. Rovněž generálové a celé armády nemohou duše obrátiti, to mohou jen Bohem poslaní spisovatelé. O výchovu těchto lidí se musí celý katolický svět starati. Jakou ozdobou by to bylo pro kněž-

stvo katolické, kdyby z jeho středu byla řada beletristických spisovatelů a ještě větší řada vědeckých pracovníků literárních. Jak jinak by stál katolický život v národě, kdyby vedle pastorence několik mužů téměř svými knihami pracovalo stále na zdonalení lidu a jeho duševního života. Čtení stává se již zvykem a šíří se stále více do nejširších vrstev, proto musí se s tímto činitelem počítati.

Bude-li trustem tiskáren zabezpečen tisk katolické literatury a bude-li zřízena stolice literatury na bohosloveckých fakultách, pak můžeme s jistotou počítati, že i u nás povstanou spisovatelé, kteří budou řešiti jednotlivé problémy lidského života ve smyslu křesťanského světového názoru. Chceme-li prorazit tímto názorem, musíme ho vnést do beletrie a ukazovati jeho krásu při srovnání s jinými módními názory na svět. Je třeba uplatňovati všude idealismus a jeho přednosti, ctnost stavěti do pravého světla, aby její nutnost vynikla pro život společenský, rozebírali jednotlivé otázky lidského svědomí a analysovali dění duše v kolisi různých povinností a sklonů přirozenosti. Naše literatura musí se více obírat duševními pochody než vnějškovým ličením, musí pronikat k podstatě věcí a ne ustati na pochodu.

Spisovatelé naši musí si býti vědomi, že duše národa našeho jest nemocnou, proto musí vésti k ozdravení jejimu. Musí zasvětili svoji činnost prospěchu celého národa, proto se musí dívat na své poslání s vyššího stanoviska. Úkol pracovníka v národě dobře znázornil mistr Bílek oním stromem, jenž má ránu, kterou svým tělem zakryl člověk a tak zarůstá jeho tělo do stromu a svým zdravím ozdravuje i nemocný strom. Kdyby každý spisovatel tak díval se na své poslání, pak bychom měli jen zdravou literaturu, která by vyléčila chorobu národa, a my se stali velkými a činnými v harmonii lidského snažení. Vůdcem přirozeným nemůže býti nikdo jiný než biskup ve své diecesi, který si kolem sebe shromáždí nejlepší znalce odbojové a s nimi půjde první a povede lid věřící. Biskup musí býti prozíravý, musí znáti své kněze a jejich vlohy a nadání, a pak je musí umístiti tam, kde uplatní své talenty. Jen takovýmto promyšleným, otcovským jednáním můžeme si dobýti za několik desítek let velkého uznání v celém národě.

S názory Krasovského vyslovili mnozí souhlas, bylo by však na čase, aby se také uvedly v život, nebo jen tak je možno povznést literární činnost katolickou v republice. Budeme znamenati jen tolik, kolik si svojí poctivou prací vydobudeme, proto nápravy je potřebí jistě dle směru udaného Krasovským.

K literární činnosti patří i činnost vědecká, která je také nutná. Rozpadnutím Rakouska padlo i Frintaneum ve Vídni, tím zaniklo jediné učiliště, jemuž ani v jiných státech nebylo rovného. Naš český klerus nemá nyní možnosti hlouběji se vědecky vzdělati, což brzy pocítíme, jestliže nezjednáme si náhrady za Frintaneum. O vzdělání zahraniční musí se zase postarati biskupové pro své budoucí profesory na fakultách. Tam

mají se dostat jen lidé světového rozhledu a vzdělání, proto musí studovati v cizině. Zda to bude Francie, Anglie, Řím nebo Německo, nebo konečně Amerika, na tom tolik nezáleží, ale nutným je, aby budoucí profesori fakult theologických byli lidé světového rozhledu a odborníci na slovo vzati. Než vedle vzdělání za hranicemi musí kněz i doma mít vyšší ústav, kde by se mohl připravit k doktorátu. Na místo Frintanea musí se u nás vybudovati podobný ústav, kam by chodili kněží ze všech diecesí československé republiky studovati doktorát. A tu dle mínění Krasovského měl by se takový ústav zřídit na Velehradě za odkaz arcibiskupa Kohna. Universita na Moravě už je v Brně, proto první úkol odkazu odpadá, ale druhý stává. Založit Velehradskou akademii s ústavem pro vyšší vzdělání kněží československých. Tím by odkaz Kohnův došel svého splnění a vykonal by své poslání nejlépe. Bez vyššího ústavu vzdělávacího pro kněze není možno povznést vědeckou činnost u nás, proto nesmí se ani v této době převratu zapomínati na nutné základy budoucího vzrůstu vědeckého snažení. Je třeba o věci přemýšleti, psáti a debatovati, aby přišlo se k výsledkům všem uspokojujícím.

Realisováním odkazu arcibiskupa Kohna v akademii velehradské bylo by zároveň postaráno o fond na vydávání velkých vědeckých děl. Na potřebu fondu nesmí se zapomínati, protože není možno za těchto dob žádati od katolického lidu, aby složil milionový kapitál na fond pro vydávání vědeckých knih. Odkaz tu je, proto nutno přikročiti k práci o zabezpečení jeho. Vyšším učelištěm, akademií a fondem možno docíliti povznesení literární činnosti vědecké. Tyto myšlenky Krasovského měly by se stát majetkem všeho kleru a lidu katol. v celé republice, neboť jen na podkladě jich je možný úspěch v činnosti literární.

Doslov.

Krasovský jest typ budoucího pracovníka. Svým vnitřním životem, vzděláním, rozhledem, okolnostmi a prostředím, v němž doposud žil, ručí za to, že bude moci býti vzorem pro mnohé ochotné kněze k práci. Otlučeného bojem proti vášním lidským, zlobě a mocným tohoto světa opouštíme ho s důvěrou, že za nových poměrů najde nové cesty a ukáže dobré směrnice pro činnost katolickou u nás.

H. Uden:

Sestina pod jasmínem.

Došlo na zahrádku jasmínových květů,
zastrčena mezi domy v koutku tichém
vůní libou, téměř opojivou dýše —
před sluncem se zvolna rozstupují mračna,
s křepkostí, jež nedbá hradeb ani mezí,
přes zeď návštěvou sem přilétají ptáci.

Myšlenky co volní, nespoutaní ptáci
stejně radují se z opožděných květů
jako z raních, jež i z udupaných mezí
vzejdou výtkou v samém probuzení tichém,
ač pro ně a s nimi rozrážejí mračna
bujnou silou, která titanismem dýše.

Mladé nadšení již záhy vesnou dýše,
na ledech si zatíkají první ptáci,
sama šerá, dosud sněhů plná mračna
nesou vlahý pozdrav blížících se květů,
jež kdes rostou na palouku věčně tichém
bez ustání, překážek a jakých mezí.

Vzletná píseň vybaví se z pout a mezí:
po nápravě, třeba násilnictvím dýše,
touží s plesem jásavým a v stesku tichém —
z idyll rozkošných, kde pělí vzácní ptáci
v zralém obilí a v trsech pestrých květů,
vždy je zřítí plápol, nikdy dým a mračna.

Však sám život, který rozebírá mračna,
cenu má jen, z pravých nevyjde-li mezí:
hení trnů, aby nemívaly květů,
děs a hrůza kouzlem uvolnění dýše —
srdce shovívavá, trpěliví ptáci,
nezapadnou v mlčeních a v němu tichém.

A pak blaží v jasmínovém krytu tichém,
před sluncem když opět ustupují mračna,
cítí, že přilétají zpěvní ptáci
na samé již konce možných lidských mezí,
by se potěšili s vůní, kterou dýše
celé houští bílých, opožděných květů.

K vůni, která dýše z opožděných květů,
přijdou zpěvní ptáci z hájů, zahrad, mezí,
když ve vzduchu tichém slunce září z mračna.

Sestina pravdivá.

Když je v světě nelze, nápravou je blízka
změna přichystaná v nezřetelné dáli
a že člověk odjakživa touží k výši,
kde jest nejen více světla, záře, jasu,
však i potřebného životního tepla,
pokrok lidstva vezdy k dobru spěje stejně.

Přežil jen, že s měrou nemíra jde stejně :
 měníc příliš bezprostřední rysy blízka
 dává místo nedostatečného tepla
 rázem dravý požár, který žehne z dál,
 výheň rudě plápolavou za třpyt jasu,
 jenž i plaché touhy vábí k volné výši.

A tak prodírá se k vytoužené výši
 způsobilost s nezpůsobilostmi stejně —
 v čisté, ryzí světlo zářivého jasu
 lačná chtivost, která sobectví je blízka,
 neláska, jež bratry odstrkuje v dál,
 by se zahnízdila sama v klínech tepla.

Co si durman líný hoví v loktech tepla,
 šerý blín se zvedá k nebývalé výši,
 pilné včelí roje pospíchají v dál
 a že nechut s nemožnem se cení stejně,
 blahá volnost, která zdála se již blízka,
 teskně v zamlženém odvrací se jasu.

Vláda většín mívá se pak dárce jasu,
 původem a pravým štedřitelem tepla,
 že je mnohohlavá despocie blízka,
 jež se tváří po svých vzorech v dávné výši,
 by se veskrz nejen uplatnila stejně,
 však i tvrději, než možným bylo z dál.

Lidstvo jako zručný žonglér z věků dál
 s několika hesly domáhá se jasu,
 by ho různem vad svých oddálilo stejně —
 pouhou třpytnou vřdinou, jež nedá tepla,
 plná volnost sídlí v nedostupné výši,
 třeba člověk myslí snad, že je mu blízka.

Z přílišnosti jasu, z nestejnosti tepla
 hrozí v každé výši surově a stejně
 stará křivda z dál, nová tíseň z blízka.

Sestina citlivá.

Plesot lidí kdesi zněl a hudba hrála,
 co jsem v širé zahradě dlel mezi stromy
 sám a blažen, že jsem rušných hluků vzdálen
 v pevných hradech myšlenek a vzdušných snění —
 proč se nyní vzpomínkami vrací nazpět
 dávná, milá nálada z dob jar a mládí?

Zašel mužný věk, jak zašlo bujné mládí,
mlčí struna, která do všech tonů hrála,
by teď ozvěnami vracely se nazpět —
však jsou pouhé keře jen a nejsou stromy,
do nichž západl jsem v myšlenkách a v snění
ruchů právě panujících prost a vzdálen.

Buď si — všecken konec počátku je vzdálen
aspoň zpravidla, jak dalekým je mládí
ve svém bujném, nepřemožitelném snění,
v kterém plná duha sedmi barev hrála,
šera v keřích, jež se zvedá mezi stromy,
poslední by třpyty zapudilo nazpět.

Pouze výjimkou duch vlídný hledí nazpět,
jenž byv počítavě z hluků denních vzdálen
zachránil se do keřů a mezi stromy,
kde se pavkus příliš střízlivého mládí,
s kterým věčná přesnost úspěšnou hru hrála,
klíčem stane k romantismu plachých snění.

Citlivým však bývá všechno pozdní snění,
když je nutno k síle hmoty jít nazpět,
aby sazbou, černí, tlakem s ním si hrála,
třeba stroj, sám od myšlenky méně vzdálen,
než tak mnohý přelud blouznivého mládí,
dávno přepanošil staré, volné stromy.

Omyl obsluh padá v keře, polhne stromy,
chybný přehmat ruky plaší vzdušná snění:
že je práce trest, jenž lidstvu zkrátiv mládí
k blahým klidům zřídka propouští nás nazpět,
chápe dbalý veršovec, když výtek vzdálen
přeje si, by struna plnou notou hrála.

Závěr není vzdálen, zřím-li v před či nazpět:
byť si ruka hrála, když poráží stromy,
v duchu věčném snění vrch je, moc a mládí.

Prof. Václav Hübner :

Několik úvah o ornamentech.*)

Ornamentem (ozdobou) nazýváme vše, co umění k výrob-
kům průmyslu přičiňuje, aby bez umenšení jich praktické po-
třebnosti staly se pěknějšími. Nauka o ornamentech sluje orna-
mentika či ozdóbnictví.

*) Základové měřictví, kreslení a rýsování sepsal prof. Martin Kuchynka.

Účel ornamentu jest ozdobné vyplnění dané plochy. Snaha ozdobovati předměty obyčejné potřeby jevila se u každého národa, jakmile jistého stupně vzdělanosti se domohl. Je otázka, zda-li předmět, má-li nazván býti pěkným, bez takových ozdob obejít se nemůže? Na to odpověď, že může, neboť k tomu, aby byl pěkný, postačí již, je-li základní tvar, k potřebám určený dokonalý. K tomu především náleží správný poměr jednotlivých částí jeho. Džbán může býti pěkný, byť i žádných ozdob na něm nebylo, jen když hrdlo k ostatnímu tělu jeho jest ve správném poměru. Džbán o příliš úzkém hrdle, bachoratý, aneb obráceně, byť sebe více byl ozdoben, jest nepěkný. Je-li však základní tvar předmětu pěkný, úhledný, zvýší zajisté ozdoba cenu jeho mnohem více. Kolik máme také předmětů, jež by nebyly alespoň poněkud ozdobeny? Vizme na př. knoflíky, stěny v pokojích, koberce, látky na oděv, kresby na skle, porcelánu, rámce obrazů, knihy ozdobně vázané atd. Jaké to bohatství a jaká rozmanitost myšlenek! Kolik jsme již v tomto oboru z předešlých věků nezdědili a stále nové a nové věci se vymýšlejí.

Žádný ornament, jak již bylo dříve pověděno, nesmí býti potřebnosti předmětu, jím ozdobeného, na újmu. Příklad objasní. Z poháru, jehož okraje by byly vyzoubkovány, nemohlo by se pít, anebo jen velmi nepohodlně. Na opěradle stoličky, jež by bylo vypouklými ornamenty opatřeno, nesměli bychom se podepřít. V těchto případech by ornamenty činily předmět méně potřebným.

S takovými poklesky setkáváme se však denně, zejména při rozličných pracích ženských, jako polštáře ozdobené skleněnými perličkami. Každý ornament musí býti dále základní myšlenkou přiměřen účelu věci, na které se nalezá.

Nesmyslem jest na př. kapesní šátek potisknouti obrazy, protože se nikdo nebude dívat na takové obrazy, anebo střední plochu talíře ozdobiti výjevy z bitev, neboť účel talířů jednak nijak nesouvisí s onou bitvou, jednak jest to proti zdravému citu užívati obrazů takových co podkladu masa, jež musíme rozřezati. Při talíři měly by se tedy jenom kraje ozdobovati a ne celá plocha, jež bez toho při užívání talířů jidlem se pokryje.

V Pompeji nalezáme podlahy vykládané bílými, zelenými a černými kaménky v ten způsob, že činí vždy tré takových kamének dojem jako obraz nějaké krychle. Je sice taková jako z krychlí skládaná podlaha oku lahodná, ale ozdoba taková není povaze podlahy přiměřena, protože chození po ostrých hranách krychlí bylo by velmi nepříjemné. Důležitý vliv na ozdobu má také hmota buď v předmětu, který se má ozdobiti, buď ozdoby samé. Kdo by na př. sklo, aby snad pěkněji vypadalo, tak pomaloval, aby dřevem se zdálo, nesmyslně by si počínal, neboť sklo má zůstatí sklem, všechny ozdoby, jež mu berou jeho nejpěknější vlastnost, totiž průhlednost, jsou nerozumné.

Anebo kdo by nějaký předmět chtěl ozdobiti krystaly dřevěnými, stal by se směšným, protože dřevo nekystaluje.

Ornamentika bere své vzory či základní myšlenky (motivy) z přírody a sice z říše ústrojné i neústrojné. Ona užívá rozličných pásů nebo pentlí, ovoce, květů, listů a ratolestí přerostlých rostlin (růže, břečťanu, vlna, dubu, vavřínu, akantu), vajec, tlap rozličných zvířat na př. lvích (konec noh rozličných předmětů), rozličných báječných zvířat (noh t. j. okřídlený lev), konečně i lidské hlavy a celého těla.

Nesmíme však za to míti, že ornamenty tyto musí býti věrně dle přírody (způsobem naturalistickým) provedeny, ba lze říci, že by takovéto pouhé přírody nápodobení bylo chybou. Ornamentika vzorů z přírody vzatých užívá jen co základu, zvláštním způsobem je vyvinující a přetvořující (stylisování), takže ornamenty takové jenom lehce nám připomínají své vzory z přírody. A také skutečně v dobách největšího rozkvětu ornamentiky bylo vždy za podstatnou známku pravého umění uznáváno vyjímání z vlastností toho kterého předmětu z přírody, jehož v ozdobách bylo užito, na př. listů, květů a j. v. jenom ony hlavní a jim vlastní (charakteristické) znaky, jejichž celek, byť i neposkytoval věrný obraz onoho předmětu, přece odráží jeho podstatu. V této činnosti byli umělci obmezeni jenom jediným zákonem, aby nevytvořili ničeho, co by se přičilo zákonům v přírodě platným. Z toho patrno, že se mohla, ba i musela vyvinouti během času ve přispůsobování předmětů, nejčastěji základ ornamentů tvořících, veliká rozmanitost; to však nijak tomu nepřekáželo, aby v rozličných dobách a u rozličných národů jistý způsob trvale se byl neujal. Co jest tak zvaný sloh umělecký vůbec a ornamentů zvláště? Slohem nazýváme souhrn všech podstatných známek, jimiž veškerá umělecká činnost nějakého národa aneb nějaké doby od umělecké činnosti jiných národů a dob se liší. Mluví se na př. o slohu řeckém, arabském, gotickém a j. Tato rozdílnost byla podmíněna rozličnými vlivy, z nichž nejhlavnější byly: původ, povaha, náboženství, mrav a rozličný stupeň vzdělanosti toho kterého národa, jakož i podnebí a jiné poměry zeměpisné.

V ornamentice nejen kresba ale i barva a sochařské umění důležitou mají úlohu, a to právější dvě při tak zvaném ornamentu plochém, jenž celý v rovině se nalezá, anebo jen málo a to všude stejnou měrou z ní vystupuje; poslední, totiž sochařské umění, ale při ornamentu vypuklém.

Účelem barvy při ornamentu jest vyzdvihnouti jeho tvar, jakož i učiniti patrnějším rozdíl mezi jednotlivými jeho částmi. (Barvy třídíme na barvy základní, druho- a třetírodé, teplé a chladné.) Při tom ale platí zákon, že se nikdy nesmí barvy bezprostředně stýkati. Barevné ornamenty, budiž barva jejich jakákoli, musí od barevné půdy, na níž se nalezají, odděleny býti bílým, zlatým nebo černým proužkem. Při výkresích toho snadno docílíme vždy tím, že obrys vytáhneme rázně silnější tuší. Jedině na bílé aneb černé půdě mohou ornamenty jaké-

koli barvy zůstati bez takových okrajů. Je-li ornament proveden jedinou barvou v rozličných jejích tónech a odstínech (monochromie na rozdíl od polychromie, jež užívá mnoho barev), což se děje všude tam, kde pestrosti chceme se vyhnouti, netřeba jej opatřiti konturami, je-li půda tmavší; tmavý ornament na světlé půdě musí ale obdržeti okraje a sice ještě tmavší. K takovýmto jednobarevným ornamentům se hodí nejlépe temné barvy, na př. hnědá.

Základ každého ornamentu má býti geometrický. Jsou však také ornamenty, zejména ploché, při nichž i provedení vesměs geometrickými zákony se řídí. Tyto nazývají se na rozdíl od ostatních ornamentů ornamenty geometrickými (měřickými).

Hlavní druhové ornamentu jsou:

1. Vzorky či dessiny (dessény). Takto slují ony ornamenty, které na všech stranách prodloužení či pokračování dovolují. Ornamenty toho druhu slouží k ozdobě celých ploch, na př. stěn, podlah, rozličných látek.

2. Bordury (lemové ornamenty, pásy) slují ty, jež protivnými směry mohou býti prodlouženy a obsahují jen jednu řadu tvarů se opakujících. Slouží k obroubení ploch na rozmanitých předmětech.

Takové ozdoby jsou na př. Maeandry, řecké to ozdoby lemové, jejichž podstatou jest rozličně se vinoucí a proplétající pás jediný anebo jich více. Jméno „maeandr“ pochází od stejnojmenné, velmi klikatě tekoucí řeky v Malé Asii. Charakteristickými známky maeandru (řeckého) jsou pravý úhel a stejná od sebe vzdálenost jednotlivých závitků oněch pásů, z nichž se skládá. Mnoho takových maeandru, provedených v barvě nejvíce černé, bílé a hnědé, nalezáme na starořeckých vásách, jež byly vykopány a posud se vykopávají v Řecku, Sicilii a rozličných krajinách Itálie. Tyto vasy, jsouce téměř ve všech evropských sbírkách uměleckých rozšířeny, svědčí o velké dokonalosti starořeckého uměleckého průmyslu.

3. Ornamenty rohové, jichž se užívá k ozdobení rohů rámců rozličných ploch. Takovýto ornament jeví se co celek ukončený, jenž po dvou stranách s rámcem souvisí.

4. Ornamenty středové, které pokračování neb prodloužení nepřipouštějí, rozkládajíce se pravidelně okolo určitého bodu jakožto středu; jimi ozdobujeme středy ploch, odtud jejich jméno.

Nejpřednější vlastnosti geometrického ornamentu jsou:

1. Souměrnost, t. j. pravidelnost v rozloze tvaru po obou stranách určité přímé osy.

2. Takt č. rytmus, t. j. pravidelnost v rozčlenění a v opakování tvaru.

3. Úměrnost, t. j. lahodnost v poměrech jednotlivých rozměrů.

Důležitým činitelem nejen v ornamentice, ale i v geometrii jest souměrnost (symetrie). Načtneme na jednu polovinu

listu papíru inkoustem jakoukoli čáru a otiskneme ji na druhou polovici, otočice tuto okolo půlící přímky na polovici první tak, aby ji pokryla. Rozevřeme-li pak list zase, bude otisk na druhé polovici souměrný s čarou na první polovici listu. Půlící ona přímka sluje osou souměrnosti. Každé dva souměrné tvary, dajíce se sjednotiti, jsou spolu shodné. Geometrický tvar jest souměrný, dá-li se některou přímkou rozdělití ve dvě polovice souměrně sdružené k této přímce.

Jan Voborský:

Ve stínu cypřišů.

Tristní sonety z nové knihy: „Ecce homines“.

Poesie.

Sedím a zírám. —

Přísně, jako vždycky posupně,
neb tvář a ret můj nikdy neposvětil smích,
ten sladký, který jaru svítí měkkých oblak na stupně,
když v píseň ptačí vše se mění a v květ v haluzích. —
Zřím bílý přízrak, jak se ke mně blíží útrpně.
Na jeho skráních myrtových je hvězdic snůh,
andělskou rukou něžnou dotýká se žití mého pně,
čtu slova útěchy a lásky jeho na očích.

Sedím a zírám. —

Přede mnou se rozjasňuje,
v mlžinu rozplývají černé cypřišové ostrovy
a zlatem skví se temnězelený obelisk tuje — —
ten světlý přízrak sličnou tvářností na se beře,
však trnu všecek hrůzou posvátnou, jak as mne osloví,
vždyť poesie to — — otvírá srdce mého dvéře! —

Noční beseda.

Šero již se připlížilo. — Zasedlo v mém pokoji
pěkně po sousedsku. —

Za ním tylovými záclonami
vniká tma, přináší v říze trochu vůně levkojí,
důvěrně mně hladí ruku, hovoříme šeptem sami. —
Ptá se mně, zda duše má se temných hodin nebojí,
slunce když šlo za moře spat kdes kraj světa za horami
a když noc si z aksamitu mračen roucho přistrojí,
aby na zem sestoupila, besedovat a bdít s námi. —
Žluté velké růže na mém psacím stolku ve váse
jako by v tom temnu spící hvězdou svítily — —
debatujem s paní nocí jak na poušti v oáse
a myšlenka k myšlence se upíná a tulí:
květy zbudou, by hrob něčí chvíli zdobily — —
dnes jsem živ, což na tom, zítra tady nebudu-li!

Tak blízko!

Nad sebou vidím jasné nebe s hrady bělostnými,
 bez ustání jež vylézají v dálce nad lesy —
 po mezích žlutnoucích sám kráčím s myšlenkami svými,
 jen jedna někde toulá se, ač volám roztoužen: kde jsi?
 Na levo, na pravo, tam všude cesta v náruč zimy,
 ač člověk rád by splynul s azurem a s nebesy
 a pout svou zaměnil by rád s oblaky šedivými,
 jež tichá noc si jako závoj přes tvář svůdně zavěsí. —
 Chladně již vydechují rozkopaná brambořiště,
 z ohníčků píru po lukách se líně plazí dým.
 Máj žití nevrátí se již. —

Po tom, co bude přistě,
 pátrati nechci, nesmím! —

Však ve tváři vryté vrásky
 víc prozrazují než-li nedopsaný verš a rým!
 Ty řeknou, že je blízko „zet“ života i té lásky! —

Já chtěl . .

Je začouzeno malování barvy šeříkové,
 či na něm svorně s plísni usadil se prach?
 Mně v temná dramata se proměňují dříve zlatí snové,
 i za dnů slunečních se potácím jak v tmách!
 A já chtěl ještě v strunách srdce vzbouzet písně nové,
 chtěl kochati se v rýmu akordech a hrách —
 jsem jako na poušti — sup zármutku už chtivě klove
 v tom nitru mém, kde cítí ještě krve prach!
 A já chtěl putovati Marlánských do zahrad —
 teď sotva že tak k svému hrobu doputuji,
 tam v republiku mrtvých, z cypřišů kde vane chlad —
 ó, prosím vás, mně aspoň nějak zjasněte ten stín,
 doléhá na mne tíhou vyvrácených thujl —
 přineste trochu pomněnek a trochu kopretin! —

In memoriam.

(Památce zesnulého bratra Václava.)*

I.

Zřím v duchu tebe. Pracoval jsi v tiché resignaci
 a bez bengálu světa nahávaného snad nadšení. —
 Dnů tvojích štedrá náplň poctivou vždy byla prací,

*) Akadem. malíř Václav Voborský, jenž před 3 roky uprchl z ruského zajetí v Kijevě, zemřel v květnu 1920 u věku 46 let jako oběť útrap válečných ve vojen. nemocnici v Karlíně. Byl absolventem pražské malířské akademie a speciální školy Hynaisovy, dříve portretoval a se zálibou maloval zátlší, později věnoval se výhradně umění ilustračnímu a doprovázel na sta povídkových textů hlavně v různých kalendářích Steinhilberových velmi zdařilými obrázky. Zesnulý byl naveskrz demokrat, povahy zbožné a dobrosrdečné a ač se jinak důsledně stranil veřejného uměleckého života a každou volnou chvíli a všechny snahy zasvětil jen své rodině, přece byl jeho rozhled široký a jeho úsudek zejména o modernistických směrech malířství vždy přiléhavý a svědčil o výstižném sledu a studiu tvorby novodobé. —

kdo uměl poznávat, vždy soucit poznal ve tvém umění.
 Rád nemocné jsi kreslil, jimž se vlna ve žluč promění
 ve chvíli, když se vědomí už v mlžné šedi ztrácí.
 Raněné kreslil jsi, kdo klesli k zemi krví zbrocení,
 stesk, smutek života byl rázem sterých ilustrací.
 A šeffk vonný když svou modř nad hroby skláněl
 a šípky první poupata když měly na prutech,
 sám navždy dodýchals ve prostých nemocnice zdech —
 proč nebyl verš můj zvonek a proč nevyzváněl
 v den slunný, Mánesa když slavila vlast naše rodná,
 že ty jak malíř, kalich hořkosti jsi dopil do dna! —

II.

Tam v chudé pracovně tvé plály v oknech muškáty
 rudé jak oblohou když večer náhle kmitne meteor —
 a ty jsi při tom žil jak strom v kořenech podřatý,
 větvemi jehož cloumá bouře v chladném stínu hór.
 Byls války obětí a mučedníkem, tělem zmirals chor.
 Kdo črty za tě dokreslí, jež tužkou začaty,
 kdo dětem vrátí otce a kdo ztlumí smutných plánů sbor,
 dusící jejich útlá srdce, květ Samumem zavátý?
 Po léta již se lačná smrt kol tebe otáčela —
 já vídal ji tam v šerém koutě jizby často stát,
 až posléze se chvílě dotkla toho tvého čela,
 jež osudu umělo dosti dlouho vzdorovat — —
 můj portrét posledním byl, bratře, dílem ruky tvé,
 posvěcen smrtí byl i jasem s výše blankytné! —

III.

Tolikrát v žití poznal jsem, kterak to bolí,
 slyší-li člověk v nitru cosi úpěnlivě lkát,
 jak těžká chvíle to, stanouti u mrtvol
 a v sobě zhroucen být a ne si zaplákat!
 Tu člověk teprv cítí, jak se květné stvolý
 myšlenek lámou a jak plátek sněhobílý šat
 rván vichřicí!

Proč osud v hru si nevyvolí
 kmen dubu, proč si jasmín musí v cestu stílat?
 Tam člověk poznává to nic, to štěstí bludné,
 jež odhodivši škrabošku, je krví střísněno —
 to nic, nad kterým bledá tvář nám studem zrudne!
 Vavřínu slávy nechtěl jsi a nešel zisku za zlatem
 a přec smrt demaskovaná, když srdce ztlášeno,
 ti v září hvězd laur dala — ale s děsným krve šarlatem! —

Allons Pryč:

Sláva a pád národa israelského.

(Dokončení.)

Člověk byl stvořen pro Boha; Bůh jest jeho nejvyšším, nadpřirozeným cílem, a jediným uspokojujícím blahem. Tento poměr člověka k Bohu, byl nejvlastnějším zákonem jeho života, určujícím jeho povinnosti k sobě samému a všemu ostatnímu tvorstvu. Měl žít, jak chce Bůh a se zřetelem na Boha, a živ jsa dle tohoto zákona, měl býti a byl též blažen i v oboru přirozeném.

Člověk však hříchem zvrátil tento božský zákon. Odvrátil se od Boha a dal se vlastní cestou. Učinil sebe sama a přirozený život svým nejvyšším cílem. Tím octl se člověk v nepřátelském poměru vůči Bohu; člověk stal se člověku nepřitelem, jelikož každý šel za svým sobeckým cílem; v každém jednotlivci povstal rozpor mezi duší, jež bezděky touží do výše k Bohu, odkud pochází, a tělem, jež smyslností svou tíhne k zemi, odkud jest vzato. Ba i nerozumná příroda vzepřela se proti člověku jako odbojníku proti Stvořiteli.

Hříchem prvního člověka rozvrácen byl Bohem ustanovený řád; byla to největší revoluce, jakou zažil svět. Soulad a mir původního stvoření byl porušen; nastal všeobecný boj. „Není pokoje bezbožným, praví Hospodin.“ (Is. 48. 22.) Byl to boj člověčenstva proti Bohu, národa proti národu, člověka proti člověku, těla proti duši, přírody proti člověku. A tento neustálý, všeobecný boj uvalil na lidstvo nesčetné, hrozné bědy duševní, mravní a fysické. „Není pokoje bezbožným, praví Pán Bůh,“ opakuje prorok ještě jednou, jakoby chtěl zdůrazniti tuto kletbu Boží. (Is. 57. 21.) A nebylo věru pokoje pro lidstvo, jež porušilo Bohem stanovený pořádek. Svět bez Boha žijící a Bohu vzdorující zbankrotěl dokonale a byl by zahynul, kdyby nebyla přišla spása.

A přišla spása. Za tiché noci rozepěli se nad Betlémem andělé: „Pokoj lidem na zemi!“ A lidstvo, rozervané tisíciletým bojem, trýzněné zoufalým neklidem vnitřním, mohlo zaplesati s prorokem: „Maličký narodil se nám, a syn dán jest nám, a učiněno jest knížetství na rameni jeho a nazváno bude jméno jeho . . . Bůh, . . . Kniže pokoje. Rozmnoženo bude panování jeho a pokoje nebude konce. (Is. 9. 6. 7.) Vykoupením svým nahradil vinu naši a smířil nás s Bohem; „zvěstoval pokoj všem, jak těm, kteří byli daleko, tak těm, kteří blízko; nebo skrze něho máme všichni přístup v jednom duchu k Otci.“ (Efes. 2. 16. 17.) — Hlásal a zákonem lásky připravil pokoj mezinárodní. On jest pokoj náš, který národy sjednotil, zbořiv přehradu, které je dělily, a odsoudiv vzájemné nepřátelství národů. (Efes. 2. 14.) — Přišel jako „Bůh pokoje“. (Rím. 15. 33.), jako „milovník pokoje a nikoli různic“ (I. Kor. 14. 33.) Všem bez rozdílu uložil za nejvyšší a hlavní zákon vespolečnou lásku, mírumilovnost — odpuštění nepřítelům. To po-

roučel svou naukou, svým příkladem, svou smrtí, umíraje s modlitbou za své mučitele. — Jsa v míru s Bohem, má každý vykoupenec Kristův blaživý pokoj vnitřní, „pokoj Boží, převyšující všeliký pomysl“. (Filip. 4. 7.) Pokoj tento nemůže být člověku vzat ani nejprudším bojem zevnějším, jako ho zase celý svět nemůže člověku dát. Je to „pokoj Kristův“ (Kol. 3. 15.), jež Kristus slíbil apoštolům a všem svým věrným vyznavačům, řka u poslední večeře: „Pokoj zůstavuji vám, pokoj svůj dávám vám, ne jako svět dává, já dávám vám. (Jan 14. 2. 7.) — „Pokoj vám“, pozdravoval Kristus apoštoly. (Jan 20. 19. 21.) A hle, již příchod jeho na svět byl pozdravem a zvěstí pokoje, platící veškerému lidstvu. A za nemluvně v jesličkách vyslovili pozdrav ten andělé, pějící: „Pokoj lidem na zemi!“

4. Zpěv andělů u Betléma vyjadřoval tedy krásně význam a účel narození Kristova, obrod světa. Než neodporuje tomu ono množství bludů, nepravostí, válek, a všemožných běd, jež od příchodu Kristova trýznilo lidstvo a trápí je podnes? Vysvětluje nám to doslov andělské písně: „Pokoj lidem dobré vůle.“ Vykoupení Kristovo platilo všem a stačilo všem, uskutečnilo se však pouze na lidech dobré vůle.

Bůh totiž stvořil člověka ku svému obrazu a podobnosti. Dvě vznešené schopnosti, rozum a svobodná vůle jsou podstatnými prvky této bohupodobnosti v člověku. Rozumová síla člověka jest sice veliká, ale přece jen omezená a nestačí, aby pochopila plně všecku pravdu a bloudí snadno. Z bludných poznatků pak plynou nesprávné kony vůle. Nechce-li tedy člověk blouditi, musí se, kde nestačí jeho rozum, a Bůh jej milostivě pomůže podříditi zjevení Božímu a říci pokorně: „Věřím.“ Vůle pak bludně jinam toužící musí se podrobiti svatému zákonu Páně a říci: „Poslechnu.“ Maje však svobodnou vůli, může se člověk v zaslepené pýše a vzdoru opřít Bohu a říci: „Nevěřím, neposlechnu.“ Vírou a poslušností plní svou povinnost vůči Bohu jako tvor a zakládá svou časnou a věčnou blaženost; nevěrou a neposlušností připravuje si časné bědy a věčnou zkázu.

Praotec lidstva žil v ráji rozkoše a mohl v něm žíti navždy i se svým potomstvem, zůstáváje poslušen Bohu. Že však, třeba sveden, přece jen svobodným rozhodnutím vůle přestoupil zákaz Boží, stal se nešťastným. A zrovna tak je tomu s vykoupením. Spasitel přišel, aby napravil, co bylo zkaženo; aby nám získal, co bylo ztraceno. Poskytuje k tomu možnost a schopnost všem, nenutí však nikoho. Maje svobodnou vůli, může člověk lehkomyslně nedbatí připravené a nabízené milosti vykoupení nebo jí přímo odporovati. Je to zase pýcha lidského rozumu, jenž se nechce pokloniti věřivě před nepochopitelným tajemstvím vtělení, před dítkem betlemským a Kristem ukřižovaným jako Synem Božím nebo zkažená vůle, jež své smyslné chťiče nechce obětovati svatému zákonu Božímu. Všem těm neplatí radostné poselství andělské; nemají dobré vůle.

A bylo jich vždy dosti. Sv. apoštol Jan píše o Kristu: „Na světě byl, . . . a svět ho nepoznal. Do vlastního přišel, a svoji ho nepřijali.“ (Jan 1. 10. 11.) Tak se vedlo Spasiteli, když viditelně žil na světě; a nejinak vedlo se mu vždy a vede se mu stále, jak žije a představuje se světu svou církví. Mnozí a mnozí, ač zkoumají a znají všemožné, nedovedou poznati, jak nebohým byl svět, než Kristus přišel, a že by, jak praví hluboký myslitel, „svět byl již zničen, nebo byl peklem, kdyby ho Ježíš Kristus nebyl zachránil.“) Nemají dobré vůle. Jiné zase, a těch jest mnohem více, svádí zkažené srdce a jeho zvrhlé žádosti, aby se nevzdali hříšných požitků a nepodrobili se jhu svatého zákona Kristova. Nemají dobré vůle.

Proto se v lidstvu nejeví blahoplné účinky vykoupení takovou měrou, jak bychom očekávali. Sláva Boží nezní světem tak všeobecně a nadšeně, jak by to mělo býti, lidstvo nemá tolik pokoje, kolik by ho mohlo míti. Lpí na něm ještě tolik následků bývalého bankrotu, poněvadž do sebe nepojalo dostatečně ducha Kristova, ducha pravdy a svatosti. Na světě spočívá ještě mnoho z původní kletby, zaviněné hříchem, poněvadž se svět dosti nesnaží, aby si zasloužil požehnání, plynoucího z vykoupení Kristova. Nemá dobré vůle.

Aby vykoupení mohlo působiti obrodně, musí si člověk jeho životopisnou sílu osvojiti tak, aby se stala prvkem jeho přirozenosti, duší jeho organismu, a to jak člověk jednotlivec, tak člověk souborně — rodina, národ, stát, člověčenstvo celé. Smrtelná choroba, bankrot lidstva přišel z nitra, ze zneužití rozumu a vůle, jímž si člověk uhnal otravu krve, a proto nemůže ani lék vykoupení — záležeti v pouhé zevnější náplasti, nýbrž musí se sloučiti s nakaženou krví člověka, vyloučiti nezdravotu a obnoviti životní sílu a uschopniti člověka, aby mohl žíti pro svůj pravý cíl.

Proto praví Kristus, že ten nevejde do království nebeského, nedosáhne svého věčného cíle, kdo mu říká: Pane, Pane! t. j. jen zevně jest jeho vyznavačem, nýbrž jenom ten, kdo plní vůli Otce nebeského, kdo se mu vůlí a srdcem oddá. (Mat. 7. 21.)

Proto nazývá svou pravdu a milost, své dílo sebe sama pravým chlebem Božím, sestupujícím s nebe a dávajícím život světu. (Jan 6. 33.) Proto sluje a jest jeho milost silou, již se stáváme účastni božské přirozenosti. (III Petr 1. 4.) Člověk vykoupení Kristova v pravdě účastný, nežije již jenom svým přirozeným životem, nýbrž Kristus žije v něm, jak učí sv. Pavel. (Gal. 2. 20.) — Jak podivuhodno a významno, že Ježíš Kristus ustanovil převznešenou svátost, v níž člověku dává za pokrm své vlastní tělo a krev pod způsobou chleba a vína! Tu stává se člověk takoruka pokrevně příbuzným s Kristem Bohočlověkem.

Co jiného je tím naznačeno, než to, že účelem vykoupení jest spojití člověka co nejpevněji s Bohem, tvora se Stvořite-

lem; obnoviti onen nevýslovně vznešený a slastný poměr, v němž žil člověk k Bohu v ráji ve své původní svatosti. Ba vykoupením povznesen byl člověk k důstojnosti, převyšující daleko jeho „původní stav“ před hříchem. „Syn Boží“, jak píše sv. Irenej, „stal se tím, co jsme my, abychom se my stali tím, co On jest.“ V božské jeho osobě spojena byla božská a lidská přirozenost; Bůh byl tu člověkem a člověk byl zde Bohem, s člověčenstvím Kristovým povýšena byla lidská přirozenost vůbec na takový stupeň moci, vznešenosti a blaženosti, že lidský duch nemůže se tam vyšínouti ani pouhým pomyslem.²⁾

Každý pak jedinec, jenž má lidskou přirozenost, jest přirozeností svou povolán, aby měl podíl na milosti vykoupení Kristova, jako svým přirozeným původem od praotce Adama byl podán následkům jeho hříchu. Kristus jest, jak učí sv. Pavel, druhým Adamem, otcem nového, obrozeného lidstva, hlavou, kterou člověčenstvo dosahuje zase ideální výše své dokonalosti, vrcholu, s něhož se hříchem sřítlo — spojení s Bohem. A poněvadž člověk jest korunou a hlavou všeho nižšího tvorstva, jest vykoupením člověka z kletby hříchu, i nerozumná příroda povznesena a posvěcena, aby nebyla člověku jen látkou a příležitostí hříchu, nýbrž aby hlásala slávu Boha na výsostech a člověku sloužila k pokoji a spáse. „V člověku a skrze člověka jest hmota jej obkličující povznesena do říše ducha; v Bohočlověku Kristu jest člověk a duch povýšen do říše Boží.“³⁾ Nedivno tedy, že duch lidský, oživený a ozbrojený silou vykoupení vnikl tak hluboko do tajů přírody a ovládl hmotu takovou silou jako nikdy dříve. Ba zcela důsledny jsou i ony nesčetné případy v životě světců, ukazující, jak jim na slovo poddány byly živly přírodní, divá zvěř a jiné nebezpečné síly. Byli to v pravdě lidé Boží, lidé, v nichž se plně uplatnila síla vykoupení, lidé, kteří se, jak jen člověku možno, přiblížili onomu ideálnímu stavu, kde člověk, svaté dítě Boží, poroučí přírodě a může, jak dí Kristus, přenášeti hory.⁴⁾

5. V Kristu je tedy vykoupen celý svět, jak svět ducha, tak svět hmoty. Neboť Kristus přišel, jak píše sv. Pavel, „aby napravil všechny věci, které jsou na nebi i které jsou na zemi.“ (Efes. 1. 10.) A napravil je skutečně, zachrániv svět z duševního, mravního a fysického bankrotu a pozdvihnuv jej do nebývalé výše. Že pak vykoupení nepůsobí ještě účinněji, tím není vinen Kristus Spasitel, nedostatek síly v jeho díle, nýbrž nedostatek dobré vůle v lidstvu.

Lidská přirozenost nemohla býti více než vtělením Syna Božího. Je to vrchol všemohoucnosti, moudrosti a lásky Stvořitele ku tvorů, a spolu vrchol lidské důslednosti a blaženosti. Kristus nemohl pro lidské pokolení vykonati více než vykonal svým vykoupením. Jak bohatě nahrazena byla ztracená milost

²⁾ Hettinger: Apol. II. 1. 464.

³⁾ Hettinger: Apol. II. 1. 491.

⁴⁾ Hettinger: Apol. II. 1. 491.

poskytnutá Stvořitelem milosti získanou Spasitelem! Vykoupení jest, jak praví sv. Augustin, větším zázrakem než stvoření.

Proto vtělení Syna Božího a vykoupení lidstva jest střediskem dějin člověčenstva. Končí tu první polovice — život lidstva Bohu odcizeného, stíženého kletbou hříchu; a začíná život lidstva vykoupeného, začíná nový život, nový řád světový, nový letopočet. První polovice dějin světových poukazovala na Krista a připravovala jeho příchod; druhá spočívá na něm. Všecky síly, vlohy, naděje a snahy, jimiž millony a millony lidstva, celá říše ducha k Bohu cílí, všechno světlo božské pravdy a milosti, jež do duše lidstva přichází, v ní žije a v dějinách člověčenstva se projevuje, pochází od Krista Spasitele, hlavy velkého těla lidstva a pána všeho stvoření. Vtělení Syna Božího jest nejkrálovštějším dílem Božím, jak praví Klement alexandrijský. Ježíš Kristus, di zase sv. Irenej, spojuje v sobě nebeské s pozemským, neviditelné s viditelným, duchovní s tělesným, povznáší všechno k sobě a spojuje všechno s Bohem, jenž jest začátek a konec všeho. Ježíš Kristus představuje lidskou přirozenost v její plné, nezkalené ryzosti, ideální dokonalosti, na vrcholu její důstojnosti, t. j. ve spojení s Bohem.

K této důstojnosti byl člověk původně určen, pozbyl ji hříchem a touží po ní chtě nechtě. I v bludných pohanských náboženstvích žila tato tajemná touha a projevovala se všelijak, a Ježíš Kristus uskutečnil ji ve své osobě jako Bůh-člověk, a milostí svého vykoupení umožňuje každému člověku to, co co sv. Jan apoštol vyjadřuje slovy: „Kteříkoli pak přijali ho, dal jim moc stát se dítkami Božími.“ (Jan 1. 12.) Hle, jednorozený Syn Boží, připravil všem nám možnost, abychom se stali adoptovanými dítkami Božími; čím On byl svou přirozeností, může se každý stát milostí jeho vykoupení.

Což divu, že církev katolická, uvažujíc tuto nepochopitelnou důstojnost vykoupeného člověka, volá nadšeně na Bílou sobotu v předvečer vítězného vzkříšení Páně: „Co by nám prospělo narodit se, kdyby nás nebylo obdařilo vykoupení?“ Ba, v radostném rozřešení svém zapomíná na všechny hrozné následky hříchu Adamova, blahoslavi jeho pád a volá: „O blahá vina, jež nám připravila takového Spasitele!“

Takového Spasitele! Co v tom obsaženo, nelze lidskému duchu plně pochopiti, jelikož není schopen představit si nadpřirozené dary, plynoucí nám z vykoupení. Více než dostatečně však vysvětlí se nám tento výraz úžasu, vzpomeneme-li jenom na onu propast, do níž člověka uvrhl hřích, na onen všeobecný, hrozný bankrot lidstva. „Ježíš Kristus učiněn jest nám od Boha moudrostí a spravedlností a posvěcením a vykoupením,“ píše apoštol národů. (I. Kor. 1. 30.) Byli jsme vydáni na pospas lži, bludům a pochybnostem, Ježíš Kristus přinesl nám od Boha pravdu a pravdou moudrost životní. Byli jsme hříšníci, nepřátelé Boží, On nás ospravedlnil a zaplatil dluh náš. Posvětil nás, abychom nejen nebyli nepřáteli a dlužníky Božími, nýbrž abychom byli Bohu podobní nadpřirozenou svatostí

a schopni nadpřirozených ctností a zásluh pro věčnost. Byli jsme zaprodáni ďáblu, odsouzeni na věčnou i časnou smrt. Kristus nás vykoupil z věčné smrti, připravil vítězství nad časnou smrtí, posílil proti jejím hrůzám a všem bolestem a bědám, které ji předcházejí.

6. Smrt, úplná smrt byla údělem lidstva, který mu připravili hříšníci; smrt duševní, smrt mravní, smrt fysická a konečně smrt věčná, odloučení od Boha, věčného života. A z toho všeho vysvobodil lidstvo vtělený Syn Boží. Proto též určila moudrost Boží, aby vykoupený svět jej nazýval jménem, jež vyjadřuje to, čím Kristus světu byl — Spasitelem, Ježíšem. Posel Boží děl k vyvolenému pěstounu očekávaného Mesiáše: „Nazveš jméno jeho Ježíš; on zajisté vysvobodí lid svůj od hříchů jejich.“ (Mat. 1. 21.)

Jméno Ježíš značí tedy vše, co Bůh vykonal, aby lidstvo bylo vysvobozeno z úpadku zaviněného hříchem a povzneseno na nejvyšší možný stupeň dokonalosti. Znamená vtěleného Syna Božího, jeho život smrtí, vzkříšení, jeho nauku, divy a svátosti, jeho příklad, jeho církev, v níž on tajemně žije i všechny prostředky, jimiž církev lidstvo poučuje, ušlechťuje, posvěcuje a vede k věčné spáse.

Ve jméně Ježíš obsažena souborně všechna jiná jména, jimiž vtělený Syn Boží sám označoval jednotlivé stránky svého spasného díla. Nazýval se „světlem světa“, „pravým učitelem“, „dobrým pastýřem“, hledajícím pobloudilé ovečky, „lékařem“, jenž jako milosrdný Samaritán zachraňuje a hojí na smrt zraněné lidstvo. Byl tím vším jako Ježíš-Spasitel. Tvrdí o sobě: Já jsem cesta, pravda a život. (Jan 14. 6.) Byl tím jako Ježíš-Spasitel.

Jméno Ježíš vyjadřuje nejpřípadněji poměr Boha k lidstvu, pravého Boha. Pohané měli tisíce bohů a tisíce jmen pro ně, poněvadž jejich bohové byli blud, klam a lež, jen zbožnění tvorové. Židé ctili sice pravého Boha, měli však jen představu všemohoucího Stvořitele, svatého a spravedlivého Soudce a báli se vysloviti jeho jméno, nazývajíce jej Pánem. Ježíš, vtělený Syn Boží, otevírá nám pohled do nehlubších tajů božství, do tajemství nejsv. Trojice, jednoho Boha ve třech osobách, a ukazuje nám nejen Boha Stvořitele a Soudce, nýbrž i Boha lásky a milosrdenství, Otce všeho lidstva. Ježíš, Bůh člověk, odhalil lživost bohů pohanů, doplnil a objasnil neúplnou a nejasnou ideu, již měli o Bohu Židé, a zjevil lidstvu pravého Boha, Otce a Spasitele všech národů. Poučil lidstvo o jeho pravém poměru k Bohu, založil jediné pravé, absolutní náboženství a jediné pravou Boha důstojnou bohopoctu, na troskách lživého pohanství a nedokonalého židovství vybudoval křesťanství, novou křesťanskou kulturu a nový na vše věky platný řád světový. Zevnějším výrazem a orgánem, uplatňujícím pravdy a úmysly jeho jest jeho církev, katolická církev, založená pro všechny věky a národy, a neviditelným jejím králem a hlavou jest On sám — Ježíš, Spasitel světa.

„Není v žádném jiném spasení,“ pravi sv. Petr, „neboť není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze kteréž bychom měli spasení býti.“ (Sk. ap. 4. 12.) Člověk, odloučiv se od Boha, křtil se s nadpřirozené výše a mohl býti zachráněn jenom nadpřirozenou silou a tu měl Ježíš jako Bůh. Aby však zásluhy jeho mohly býti připočteny na účet lidské přirozenosti, bylo třeba, aby byl údem, hlavou lidstva, aby byl člověkem. Obé spojoval v sobě Bůhčlověk Ježíš a nikdo jiný.

Ježíš — toť nejmocnější jméno, „jméno nad všeliké jméno, před nímž se uklání každé koleno nebeských, zemských i pekelných tvorů“ (Filip 2. 10.) Sklánějí se před ním andělé jako před jménem svého Pána i sklání se před ním lidstvo jako před svého božského Spasitele; sklánějí se před ním v malomocném vzteku jako před jménem toho, který zničil jejich moc.

Ježíš — nejsladší jméno, poněvadž značí Toho, jehož narození, jak zvěstoval anděl u Betléma pastýřům, radost připravovalo všemu lidstvu; Toho, jehož narození, jak pěli andělé, přinášelo pokoj všem lidem dobré vůle; značí Boha sklánějícího se v nepochopitelné blahosklonosti ku zbědovanému lidstvu.

Ježíš — toť nejslavnější, nejvýznamnější jméno dějin světových. Značí totiž toho, na němž spočívají naše nejvzácnější statky, naše osvěta, humanita, svoboda, celá křesťanská kultura, ukazující člověku věčné ideály a povznášející člověka do výšin božství. Značí Spasitele světa, jenž již skonával, a Zakladatele nového světa čili jak jej nazývá prorocky Isaiáš „Otce budoucího věku.“ (Is. 9. 6.)

Ježíš Kristus — toť mezník dvou světů a věků, pohansko-židovského a křesťanského. Před Kristem — po Kristu, počítají dějiny. Nový svět má od Krista své jméno a počítá svůj život od narození Kristova. Vyznává tím, že Kristus jest jeho tvůrcem a oživujícím duchem.

Životní silou starého světa a jeho kultury byl duch lidský a jeho přirozené sily. Ty se konečně vyčerpaly a lidstvo cítíc své umírání a nemožnost lidské pomoci, volalo po Spasiteli nadzemském, božském. A ten přišel v osobě vtěleného Syna Božího, Ježíše Krista a zachránil svět. A čím? Navázal opět spojení člověčenstva s Bohem a ukázal mu, že nejvyšším jeho cílem jest žítí pro Boha a v tom si zajistili pokoj a blaženost.

Tím zanikl starý svět a povstal nový, zcela jiný svět. Tam noc bludů, tu světlý den pravdy. Tam bylo zákonem násill a meč, zde láska a její znak, kříž Kristův; tam smrt, zde život, tam pouhý člověk se svými přirozenými silami a nezbytnými bludy a hříchy, zde vtělený Syn Boží, bezhříšný, svatý; zkrátka, tam svět přirozených základů, přirozené sily a přirozeného cíle, zde svět nadpřirozeného základu i nadpřirozeného ducha a nadpřirozeného cíle.

Narození Kristovo bylo tedy počátkem vykoupení zbankrotělého lidstva, prvním zábleskem nového života, nového řádu světového. Nejvyšším zákonem a cílem vykoupěného lidstva,

křesťanského světa stala se čest Boží a spása duší: Sláva Bohu na výsostech a na zemi pokoj lidem dobré vůle; zevnější jeho znakem a praporem pod nímž nové lidstvo bojuje o provedení tohoto zákona, jest Kristův Kříž a jeho heslem jest nejmocnější, nejsladší a nejslavnější slovo lidské řeči — Ježíš, Bůh-člověk, Spasitel světa.

Ježíš Kristus Nazaretský, ukřižovaný a vzkříšený, toť kámen, jenž zavržen byv od stavitelů, stal se hlavou úhelní; pravil sv. Petr. (Sk. ap. 4. 10. 11.) Neznali ho pohané a proto stavba jejich kultury přes všecku mohutnost a nádheru, stála pouze chvíli a zbořila se. Povrhli jím Židé u proto se shroutila i jejich stavba, ač v ní byly menší kameny pravdy. Na úhelném kameni Ježíši Kristu stojí budova křesťanství, křesťanské kultury a její nositelka, katolická církev. Stojí, jak jí zajistil její zakladatel Kristus, na skále tak pevné, že jí nepovalí žádná moc, ani pekelná.

A Ježíš Kristus dodává sám o sobě jako kameni úhelním: „Kdo padne na ten kámen, rozrazí se; a na koho padne, toho rozdrtí.“ (Mat. 21. 42.) Kdo se pokusí bořit, co zbudoval Kristus, připravuje si zkázu; marně se namáhá a sám bude rozdrcen.

Buduje-li tedy pyšný duch lidský budovu své kultury a svého štěstí dle vlastního plánu a vlastními přirozenými silami, bez Krista, skončí bankrotem. — A chce-li v zaslepené zlobě zničit stavbu Kristem založenou, zakusí bankrot ještě horší a potupnější,

Že tomu tak, dokazuje bankrot pohanství a židovství; dokazují to dějiny 2000 let, co trvá křesťanství a stojí budova jeho církve. A že tomu bude i v budoucnosti, potvrzuje nám zkušenost minulosti a zasvěcuje nám to výslovný slib Kristův: „Brány pekelné ji nepřemohou.“ (Mat. 16. 18.) Přesvědčme se o tom dalšími úvahami. Ježíš Kristus je základem pravé osvěty, svobody, pokoje, časného a věčného blaha člověka; bez něho — bankrot. Není v žádném jiném spasení; neboť není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze něž bychom měli spasení býti lež v Ježíši Kristu, Bohočlověku, Spasiteli.

A. Z. Čuvaj:

Několik črt o Rumunsku.

(Dokončení.)

Šli jsme také kolem bronzové sochy slavného římského básníka Ovida, jenž zde žil nějaký čas ve vyhnanství. Co nás nejvíce však zajímá je nový přístav r. 1902 z hlavní části do-
dělaný a toho roku posvěcený. Měří 80 ha a jest 8 m hluboký. Skládá se ze 2 nádrží větší a menší, vlastně vnější a vnitřní. Před vlnami mořskými chrání je dva kamenné násypy — mollo zvané, kratší 1377 m dlouhý, delší do moře vybíhající 1443 m.

Na tomto skoro na konci je strážná bouda kamenná, v níž byla také malá kobka pro královnu Alžbětu vybudována. Ráda zde sedávala a hře vln mořských se obdivovala. Mnohý literární plod její měl zde svůj počátek. Náklad na celý přístav činil 50 mil. frs. V dále při pobřeží, oddělené od města jsou postaveny nádoby — cisterny na petrolej. Z přístavu se hlavně vyváží petrolej, obilí a ovce. Dováží se zase tkaniny, železářské zboží a surovina a zboží koloniální. Železné nádoby v celém Rumunsku pochází hlavně z továren Bubny-Praha.

Na půdě tohoto města aneb v nejbližší blízkosti bylo staré Tomi obec římská, od 8—17 po Kr. velmi proslulá. Také obec křesťanská zde je v dějinách velmi známá. Obec ta, v níž i Ovid žil, zve se teď Anadolko.

R. 1854 v krymské válce setkal se loďstvo ruské s tureckým a svedena zde malá šarvátka.

Něco na sever jsou mořské lázně, kam vede elektrická dráha. Místo se zve Momaia.

Jižně jest menší přístav Mangalia, v nově zabrané Dobrudži bulharské pak Balčik.

Nyní zbývá jen slůvko o moři. Jmenuje se Černé. Proč? Ne že by byla barva vody černou. Nikoliv. Jest velký rozdíl na př. mezi Adrií a Černým mořem, které pisatel obě viděl — za krásného i pochmurného počasí. Břeh Adrie je velebnější, vysoký a i v dále viděti obrysy vzdálené pevniny. To vše zde odpadá. Břeh je buď holá jednoduchá skála neb docela i hlína — aneb písčité břeh — a stavby přístavu — více nevidíš než vodu do nekonečna. Adrie je za slunného dne krásně modrá s rozličnými odstíny až do žluta — kdežto Černé moře je stejnobarevné, k málu jako by to byla rtuť — tak se místy leskne, jinde šedou barvu hraje. Adrii oživuje spousta plachetních loďek rybářských, také ptactvo, Černé moře oživeno jest pouze ptactvem, rozličnými druhy racků, našim rybářkám podobných. Jaká to podívaná; hejno těch ptáků — 20 i více — si na vlnkách hraje. Jezdíme-li po loďce na Adrii, zdá se nám voda barvy zelené, kdežto zde není tomu tak. Před bouří se vše mění. Adrie bývá temně zelená, jen vlnky přeskakující se stříbří, zde v Černém moři všechna radost mizí — vše je zasmušilé jakoby temné, černé. Asi se zračí v hladině mořské barva těžkých mraků, které bouří doprovázejí.

Severně od Constante, však jižněji od delty Dunaje je zátoka zvaná Rasim-lacul — jezero měřící 1125 km², která jest úzkým pruhem země od jihu na sever oddělena od Černého moře, že jen malý, úzký průliv s ním je spojuje. Rasim jest napájen odbočkou Dunaje. Jezera stále více a více ubývá, zvláště jeho hloubky. Voda je slanější vody mořské, poněvadž se více vypaří a méně sladké přiteče. V dohledné době asi nebude to víc zálivem, nýbrž úplným jezerem, až zanikne a na jeho místě budou solné doly. Jak povstalo? Právě tak jako území Benátek. Řeky přináší s hor mnoho rumu a prsti a to vše při ústí ukládají na místech klidných. Zde Dunaj rozšiřuje

své delta a mnohý nános odnesl proud mořský a zde uložil. Tím se stalo, že kus moře bylo odděleno napřed ostrůvkem, pak poloostrovem od celku. Pokračováním času se jediné spojení, průliv, zanese a povstane solné jezero, které zase za nějakou dobu vyschne, nemajíc dostatek přítoků a ostane sůl — uložená v rozličných vrstvách země. Asi takto vznikly všechny solné doly.

Severně odtud je delta Dunaje. Severní rameno sluje Chilla, jižní sv. Jiří. Dělí se od sebe u města Tulcea, důležitého obchodem. Jižní odtok má ještě odbočku na severu, tedy uprostřed mezi oběma hlavními ústími. Sluje podle města při jeho ústí Sulina. Poslední dobou bylo řádně upraveno, že i mořské lodě daleko do Dunaje plouti mohou.

44 km. vsv. od Suliny je ostrůvek v Černém moři ve výměře 1 km², jež zovou insula Serpilor, t. j. ostrov hadí. Je to ostrov, který staří Řekové zvali Leuke, na němž postavili chrám hrdinskému Achillovi, jehož mrtvolu dle báje Homerovy sem přinesla jeho matka Thetis, když byl padl při dobývání Troje v souboji s Paridem, který šípem zranil jeho patu, kde byl pouze zranitelným. Má vysoké břehy, čehož využito k postavení majáku. 9. září 1854 spojilo se zde loďstvo francouzské s anglicko-tureckým za války krímské.

Mimo uvedená místa jsou důležitá obchodem ležící na Dunaji proti proudu Galati a Braila. Odtud se vše z Rumunska vyváží a to: obilí, petrolej, nafta a výrobky z ní, ovce, sůl a dříví. R. 1910 skládilo se 37,500.000 hl pšenice, 2,900.000 hl žita, 10,500.000 hl ječmene, 10,000.000 hl ovsá a 40,000.000 hl kukurice. V celku obděláno půdy ve výměře 5,974.798 ha při celkovém počtu obyvatelstva 6,865.739.

Zbývá jen se ještě zmíniti o Marases,ti prvním cukrovaru rumunském a o Jassech, bývalém hlavním městě Multan. Jassi jest sídlem katolického biskupa, který jest samostatný, neodvislý od arcibiskupa bukurešťského. Duchovenstvo Multan jsou většinou řeholníci — minoriti jako v Praze u sv. Jakuba. V Jassech je druhá universita rumunská.

V Multánsku se rodí mnoho vína, nejlepší však v Odobes,ti, podobně jako v západním Valašsku v Dragas,ani. Víno však nelze vyvážeti, neb jakost tím velmi trpí. Praví se, že vinna je půda. Nejznámější marka-známka je Stirbey.

V Rumunsku bylo svého času 20 továren na vydělávání koží, 9 továren na klobouky, v 7 se dělaly konzervy a to ve 4 se zavařovalo ovoce a zelenina, ve 3 se nakládaly ryby a maso. Pivo vařilo 12 pivovarů, z nich 4 v Bukurešti a okolí. Pivo zdejší je silné, neboť by jinak horku nevzdorovalo. Cukru se uvařilo 200.000 tun. Továrny na papír zaměstnaly 2500 dělníků a vyrobily za 7.7 mil. lei zboží.

Zbývá ještě bych se zmínil o vládě země. Od r. 1878 do r. 1884 zasedalo zákonodárné shromáždění, které vypracovalo hlavní zákony. Ústava je konstituční, vládne král pomocí sněmu a senátu. Sněm čítá 183 členy, volené národem na 4 léta a

senát 120 členů. Sněmovna poslanců sestává ze 4 kurii — velkostatky, malé statky, města a všeobecná kurie, ve které všichni poplatníci volí. V senátu je mimo toho ještě 10 virilních hlasů.

Král provádí výkonnou moc a pomáhá mu v tom 8 ministrů, kteří jsou zodpovědnými.

Svoboda tisku, vyznání, spolčovacího práva je zaručena. Politicky je země rozdělena na soudní okresy = judets, jichž je 32. V čele každého stojí prefekt s okres. radou. Judets = soudní okresy jsou roztrženy na podprefektury = plasa, celkem 119.

Občané jsou si rovni, šlechty není, ale to pouze na papíře. Dobře se ve společnosti znají členové dřívějších knížecích rodů a bojarů. Nabývati půdy může v zemi pouze Rumun, avšak cizinci jest možno se zakoupiti v městech. Na venkově může býti pouze jen nájemcem. Po 10 letech v zemi možno cizinci nabýti práva domovského, jež udílí a odhlasuje vždy parlament se senátem.

Soudy jsou obecní a okresní smírčí. V okrese jsou i soudy porotní. Bukurešti, Jassy, Craiova a Galati mají soudy appelační. Mimo toho zasedá v Bukurešti soud kasační. Právo je sděleno dle kodexu Napoleonova, tedy francouzské. Sňatek potřebuje potvrzení úřadu civilního. Matriky vede stát.

Učebnice pro obecné školy udává r. 1915 počet obyvatelstva na 7,500.000 duší a praví o nich: „oameni harnici, muncitori si ospitalieri (primitori) t. j. že jsou lidé snaživí, pracovití a pohostiní.“

Rumuni jsou postavy prostřední, barvy tmavší, řechení bruneti. Viděti jest však i rusovlasé a modrooké. Nerumunů jest asi 900.000, nejvíce cikánů. V povaze lze viděti stopy tureckých útisků, vytýká se jim zbabělost, nespolehlivost, lenost, chváli se však dobrosrdečnost a pohostinnost.

Náboženství jsou ponejvíce rumunsky pravoslavného. Popové v městech ještě vzbuzují úctu, ale na venkově jsou čistě chlapi — malými rolníky, kteří málo svého zevnějšku dbají. Popem je po tu chvíli, co je v kostele zaměstnán. Nepožívají velké úcty a mnohý byl i svými krajany v hádce sbit. Mladší generace, která více studuje, ano i do Němec na university jde, vrací se slabá u víře, více protestantská a racionalistická. Lid je ubohý, neboť nemá pojmu o víře a co v náboženském ohledu koná, je jen něco zevnějšího, duše postrádajícího. Lid jde do kostela, postí se přísně, za to po postu oddává se hodování, z čehož rozličné nemoci pocházejí. Dokud se věřící ve velikonoční době nevyzpovídá, povinen jest přísně se postiti, bez masa, bez tuku, bez mléka, bez vajec — jako první křesťané. Vyzpovídá-li se, uděluje mu pop úlevy. Inteligence však této kázně nedbá, nestará se ani o chrám ani o púst, žije jako by bez Boha.

Na rozdíl toho vidíme jiný život u tuzemských katolíků Rumunů, Bulharů, Švábů — avšak nikoliv u přistěhovalců ze

západu. Katolických Rumunů, t. j. rumunská církev spojená s Římem, těch je velmi málo, většinou ještě pocházejí ze Sedmihrad. O kostele pro ně postaveném jsem se zmínil.

Bulhaři, t. j. potomci uteklých při povstání Bulharů proti Turkům před válkou rusko-tureckou, obývají dvě vesnice u Bukurešti, totiž Ciopla (Čopla) a Popești (Popešti). Zaměstnáním jsou rolníci a hospodáři. Pěstují zvláště zeleninu pro Bukurešti. Život jejich řídí vlastně farář. Časně vstávají a v kostele se scházejí, zde společně ranní modlitby vykonávajíce. Na to koná se mše sv. a požehnání. Po té jdou po své práci. V poledne k anděl Páně se opět sejdou a večer po práci zase. Nyní modlí se růženec, zpívají a konají večerní modlitbu. Farář radí ve všem, ale i káře, po případě i trestá. Kdo to viděl a slyšel, lehce si představí první obec křesťanskou v její horlivosti. A náboženský život nese své plody. Vláda si těch lidí váží, jsou za vzor jiným obcím. Církvi svaté dostává se statných pracovníků na vinici Páně — kněží. Jeden z nich jmenem Ciamurov (Čamurov), nyní farář v Bukurešti, muž vysoký, krásného dlouhého vousu po pás, slyne pobožnosti ale i učenosti. Mluví 7—8 jazyky, učí se i česky. Podobný život vedou však i Švábové v Dobrudži. Největší osada, kterou obývají, Karamurad, má po Bukurešti největší a nejkrásnější chrám. Tento stavěli občané sami, všim naň přispívali. Zajímavé však jest, že při vši své horlivosti někdy i slabosti hovoří. V rozepři, již měli se svým farářem, byli by bývali toho zastřelili — v noci. Předchůdce jeho musel k nim zavítati a spor urovnati.

Upozorňuji také na zvyky, které jsem mezi obyvatelstvem shledal. Jsou to většinou asi od nás Slovanů snad docela od nás Čechů převzaté zvyky.

V posvátný večer vánoční chodí dům od domu koledovati, buď pějí koledy, nebo hrají je na nástroje a zpívají k tomu. Jiný zase vytrubuje.

Na nový rok dostaví se do každého domu do dvora v městě pluh tažený párem volů. Voli jsou opentleni. Muž oře starý rok a přeje šťastný nový. Hoch pak silně bičem praská.

Na velikonoce světlí zákusky, jak praví, t. j. maso, vejce, kozonak. Poslední je velikonoční pletenec. Je asi dělán jako naše záviny, ale více méně plněn ořechy, mandlemi a pak kol jednoho konce v kotouč svinut. Kozonak nesmí na velikonoce nikde chybět.

Pro křest sv. si připravují hospodyně dvě plachetky — jednu pro kmotru — druhou pro faráře, který dítě křtí. Plachetka je asi 2 m dlouhá a asi půl m neb více široká. Bývá někdy mnohobarevná, ba i kovovými nitkami protkávaná. Kmotr — kmotra drží v ní dítě při křtu, majíce ji obloženou na ramenou.

Činím ku konci zmínku o řeči. Ottův slovník str. 105 — XXII. píše: „Vedle úplné poloviny slov slovanských jazyk vykazuje slova řecká, kdežto kladení členu za substantivum (podstatné jméno) bývá vztahováno na vliv albánský.“ Toto tvrzení

není úplně správné. Je třeba při posuzování jazyka dbát také kraje. Čím blíže Rusku, tím více slovanských slov slyšeti. Znalci, s nimiž jsem o tom mluvil, cizinci — Slované, — kteří několik desetiletí v zemi prodleli, lid a jazyk jeho dobře znají, tvrdí, že jen třetina slov a kmenů jsou slovanskými.

Podávám malou ukázkou řeči, vlastně slov, jež obsaženy jsou ve dvou rozdílných fibulích — slabikářech pro I. tř. ob. škol.

Výraz v závorce označuje jak se slovo čte, na konci pak je význam český. *)

I.

Mos (moš), starý muž, také v Bukurešti hlavní trh v roce po velikonocích v květnu a červnu, který trvá celý měsíc a ku konci i navštíven bývá i královskou rodinou; je to vlastně národní slavnost; baiat naše bajac, hoch, kluk; draguta (draguca) drahý, milý; sfanta svatý; slujba služba; posvátná služba svatá oběť; citeste (číteš) čísti, čti; iubeste (jubeš) ljubiti, libiti, milovati; gresit (grešit) zhřešit, pochybil; imbolnavira, imbolnavesc slov. bolnav = churavý, nemocný, onemocnění; pazitor, slov. paziti = ochraňovati, ochránce; vesel, vesele, veselý; sarac slov. siromak = chudák, ubohý; biserica slov. biser = skvost — skvosty vidí lid v chrámu, proto slove tím slovem chrám; zori od zora = ráno, kdy je zora, plug = pluh; ara = orá; jug = jho; oite (olce) = ovce; behai, běhají a bečí = bečí; pasteau (pašteau) od pastva, pasou; in = len; rac (rak) a rak; seamaňa (asi semeno) seje; rata (raca) slov. raca = kchna! stejar (stežar) asi stožar = dub; padure, snad že padá, když jej kací aneb bouří = les; gradina = zahrada; gradinar = zahradník; tatál = táta, otec; targ čti asi trg = trh; prepelita (prepelica) křepelka; panza, čti asi penza, že se pne, napíná = přlze; rochie = roucho; minge (mindže) = mlč; haina od halena = oblek, šat; odaia od ostává, oslává = světnice; zbur od bouře, zbouřiti — když čáp vzlétne, slyšeti mávnutí letkami jako bouří = vzlétne; jghiab (ždab) = žlab; satul, sad, osada; suruguri, teče štáva jako ze strouhy — strug = hrozny; numai obrácené jenom; pisica (pisica), snad od psik = kočka.

II.

Car (kar) kára, vozík; cocos (kokoš), slov. znači kohouta; coc (koš) koš; cisme (čisme) čizmy, boty; cismar (čismar) švec; cosaf (košaf) košaf; ciocan (čokan), snad od čekana, čagan = kladivo; cleste (kleště) kleště; dumbravioara = dumbrava doubrava; branza brindza; pusca (puška) puška; hot (hoc) asi od host zloděj; ucenic (učeník) učedník; rau (rau) řeka; dobanda asi od dobude za rok = drok; dobandit dobyl, získal; corabii (korabii) lodě, koráby; crap (krap) kapr; somn = sumec; stinka (štuka) štika; pricina (přčina) přičina; vina = vina; Din pri-

*) Naše š, c, se píší v rumunštině s, t s háčkem pod písmenou, jako u nás háčky nad písmeny š, č, ž. Rovněž dvě rozdílné značky nad a, které výslovnost jeho mění, byly z technických důvodů vynechány.

cina aceasta = z této příčiny; Dar acui era vina? Tedy či byla vina; crivatul (krivacul) druh větru severovýchodního, který odkrývá střechy; Petru si Pavel = Petr a Pavel; catel (k acel) štěně; hranit (vyslov chránit) od chrániti, obstarati, potravu dáti; povestit, od pověst = pověděti; spala slyšíš splav, plaviti = umývati; uscase (uskase) uschl; sboara sbouřiti = vzletěti; pašune (pašune) pastva; zarese (zarese) zářic = svítí; Fulgure brazdau norii = blesky brázdí mraky; plutesc (plutesc) plouti pluj; scalda (skalda) skladiti; bogat = bohatý; milos = milý; silistor snad od siliti pamět = plný; zapada snih, který čerstvě napadl; ale ninge (nindže) sněží; sgomot = šramot; ispraveste (ispravešte) asi správe = svrší, ukončí.

Přidávám ještě na ukázkou několik výrazů z čítanky pro III. třídu, jsou to většinou pojmy náboženské neb z domácího, rolnického života.

Izvoare, slov. izvor = pramen; goala, slov. holá = prázdný; ceasornic (časornik), slov. čím se měří čas = hodiny; trup = tělo; tovaraša od tovaryš = přítelkyně, společnice; pazeazca (pazeaska) pazl, chrání = pozor dáti; jir (žir) pro vepře = bukvíce; dumbrava = doubrava; tapul, capul = cap, kozel; pomi roditori, které rodi = stromy ovocné; slujbasi (slujbaši) = služebníci; zidar = zedník; zid = stěna, zeď; sfarsiu (svaršiu) svrší, ukončí; scump (skump) asi od skoupý = dráhý; otravitoare, otravný, jedovatý; gasca (goasca) husa; obiceiuri (običejuri) obyčeje; plesuvi (plešuvi) plešivý, lísý; potop = potopa varl (voarf) vrch, homole; obraji (obraži) obraz = obličej, tvář; bratele (bracele) od bráti = ruce; usuca (usuka) usychá; negresit (negrešit) nehřešit, nechybí; sadesc (sadesk) sadí; sadite = sázené; oprit, slov. odprt (zaprt) = zapovězen; imprastiara (émprastiara) = rozprostřeli; slabe od slabý = špatný, zlý; pasunele (pašunele) pastva, pastviny; piatra de var, kámen, který vaří = vápenec; ocnele (oknele) průsvitné jako okno = jezero; omul se poate odihni (odichni) člověk si může odechnouti, odpočinouti; Ingropam slyšíš hrob = hrabám; coropisnița (koropišnica) = krtonoška, poněvadž ryje v měkké půdě, co vypadá, když ztverdne, jako písmo; cartofi (kartofi) Kartoffeln = brambory; orz, ovaz = bob; bogatul nemilostiv = nemilostivý bohatec; broasca testoasa (broasca cestoasa) žába cestující = želva; put (puc) = studně, putin (pucin) = mýlo, krapet; pod = most.

Zvláště zajímavý jsou dle všeho záměnou pojmů povstalá slova, jako:

vrabia od vrabec = strnad; pisica od psík = kočka; catel (kacel) asi od něm. Katzel = kočička = štěně; hot (hoc) snad od host = zloděj; ciokan (čekan) asi od čagan, čekana = kladivo; castiga (keštiga) z lat. trestati = zvítěziti, dobýti; oprit (za)prt = zavřen = zapovězen.

Ač jsem zde v zemi dlouho pobyl a rád pro dobrý lidu tuzemského i přistěhovalců pracoval, vždy mne to však táhlo

domů do milé vlasti. Dobře pravi proto dr. Razlag ve své Domovini: Tuje šege, tuje ljudstvo so prijaťlje, bratje ne, t. j. Cizí mravy, cizí lid jsou přátelé, ale nikdy bratři.

Proto v mládí hledej zkušenosti v dálné cizině, dospělý, ucelený, vrať se do domoviny a pracuj na národu roli dědičné.

Svého si važ nade vše, ale cizinou nikdy nepohrdej!

Spolkové zprávy.

Historický kroužek družstva Vlast konal dne 20. června t. r. v domě družstva Vlast svojí 29. výroční řádnou valnou hromadu za vedení předsedy kroužku J. M. vsdp. Fra Josefa Hamršída, převora řádu Maltežského a v níž jednatel kroužku vldp. prof. dr. Frant. Stejskal, podal tuto výroční zprávu:

Historický kroužek konal za předešlý rok celkem dvě schůze. Příčinou toho jsou neklidné poměry politické, které vážné a klidné práci nedají vzniku a pro nedostatky veřejné dopravy stěžuje se návštěva vzdálenějších archivů. Tak lze si vysvětliti, že zájem o Hist. kroužek je nyní omezen jen na nepatrný počet členů starých a osvědčených. Na Moravě můžeme mezi ně počítati plného P. Augustina Neumanna z řádu sv. Augustina a doufáme, že se to změní nyní v lepší, poněvadž navazují se styky s Ligou Akademickou, zde se v poslední době utvořil debaťní kroužek historický. Není nouze o plány a návrhy, jak práci historickou pozvednouti, ale pokud se nenajdou horliví pracovníci, zbude vše na bedrách několika mužů.

Archiv pro památky náboženského hnutí po převratu založen by při bohoslovecké fakultě, ale dosud došla jediná zpráva z Říma, která je velice pečlivě složena a dává tušiti, jaký cenný materiál by se dal sebrati, kdyby všichni důst. správcové ráčili této sbírce věnovati trochu práce. Program sbírky uveřejněn byl v Kat. pol. Obzoru čís. 2 v článku o pamětních knihách.

Ačkoliv je prokázána nutnost přednášek historických lidových, přece organizace o ně nežádaly, pouze na fak. bohoslov. konal prof. Stejskal řadu přednášek o poměru papežů k národu českému v přítomnosti dosti četného posluchačstva.

Sb. hist. kroužku přinesl řadu prací původních i posudků: přispěli vdpp. Štědrý Fr., P. Aug. Neumann, Teplý Frant., Dr. Josef Salaba, Ant. Schulz a Josef Hroch. V novém ročníku XXI. jsou zastoupeni titěž pracovníci. Ovšem zmenšený rozsah sešitu na 4 archy, nedává mnoho příležitosti k pracem rozsáhlejšími a četnějšími.

Přednášky konány vldp. P. Ant. Rejzskem v divadelním sále dvě. — Dvě stě korun povoleno bylo k historické akci pro zachování památek z katol. ruchu a hnutí v posledních letech.

Po schválení této zprávy přikročeno k volbě funkcionářů. Historického kroužku a jsou zvoleni na dobu správního roku: za předsedu J. M. vsdp. Jos. Hamršíd, za jednatele vldp. prof. dr. Fr. Stejskal, za pokladníka a knihovníka ředitel Vlasti Tom. Jos. Jiroušek. Finanční stav jmění kroužku se nezměnil, jest týž jako loňského roku.

Volných návrhů nebylo. Schůze po dvouhodinném rokování skončena. Další činnosti: Zdař Bůh!

Literatura. NĚMECKÁ.

Im Schatten. Roman von M. Scharlau (Magda Alberti) 3. a 4. vydání 1919, nakladem Herdera ve Frýburgu, stran 350, cena nev. 6.50 M., váz. 7.50 M.

Ve svých životních vzpomínkách zmiňuje se Sch. o tomto románu a píše, že chtěla v něm ukázat, jak by měly vychovávat býti dívky v domě otcovském. Otázku tuto rozřešuje velmi přiléhavě na osobách této práce. Nazvala ji „ve stínu“, kráčí v něm velkou část svého, na stín bohatého života, hlavní hrdina Wolfgang Overbeck. Ač prvorozený, není v lásce u otce, stavebního rady; nucen ukončiti dříve studia, odchází jako podřízený úředník k soudu do ciziny. Vlní se okolo něho jako okolo zeleného břečtanu na stromě, mnoho osob, mnoho děje, vesměs pěkně vynalezeného i krásně podaného. Stupňuje se dramaticky až k smrti stavebního rady, který umírá za bouře, byv bleskem poraněn a usmířiv se se synem. Bohužel nedočkal se příchodu obou vnuků, jež zanedbával.

Podán tu věrný obraz nynější společnosti tak zvané lepší, sice kdeś v Německu, ale obdobně mohla by býti i u nás. Jest plná požívavosti, nevěry aneb lhostejnosti náboženské. Spis. psala román před svou konverzí Sch. napsala dosud tři romány, vesměs práce napsané vytříbeným slohem. Jest umělkyní péra, s níž se zajisté ještě častěji v německé literatuře setkáme.

Ignát Zháněl.

Im hohen Norden. Reiseeskizzen aus Schottland, Island, Skandinavien und St. Petersburg. Napsal Alexander Baumgartner S. J. Vydal Josef Kreitmaier S. J. Nakladatel Herder ve Frýburgu, 1919, svaz. VIII., str. 239. Cena. levná 4.59 M., váz. 6 M.

Všem přátelům dobrých cestopisů známo jest třídílné dílo Jesuity Alexandra Baumgartnera, které vyšlo před lety u Herdera a dočkalo se již několika vydání, což jest u díla tak rozsáhlého jistě velkou vzácností. Aby se stal tento výborný spis přístupným i širším kruhům čtenářstva, vydal Herder výtah z něho. Vyšel v jednom svazku pod názvem: „Im hohen Norden.“ Podává tuto v osmnácti oddílech nejlepší kapitoly, což se asi podařilo. Názvů jejich nepřekládáme, jsou všechny zajímavé a krásné, dle osobního vkusu zalíbí se každému čtenáři něco jiného.

Někoho dojde popis lidské bídý v dělnických domech v Glasgově, někdo dá zase přednost krásným popisům ostrova Islandu, kde si velmi váží dobrých knih; rádi jich využijí v dlouhých, pozmourných dnech, jichž čítají do roka tři sta, pouze 60 dnů bývá ročně, kdy jest pěkně a slunečno. V hlavním městě mají tam v pěkně vystavěném domě v přízemí kasino, v prvním poschodí knihovnu, v níž jest na tři tisíce svazků vybraných a dobrých knih a v druhém poschodí jest — státní vězení. B. podotýká, že našlo by se sotva někde jinde na světě trojí rozdělení v jedné budově. Znalci německé literatury tvrdí, že Baumgartnerovy popisy Fingalovy jeskyně, Hekly, Hardangerského fjordu, Helsingforsu přináležejí k perlam, veškerého německého písemnictví. B. jest znám jako duševní velkán, všestraný duch, bystrý pozorovatel. Kniha má deset pěkných obrázků. Přátelé cestopisů pflučí se mnohemu i pobaví četbou této krásné knihy.

Ignát Zháněl.

SLOVENSKÁ.

Sebrané spisy Terezie Vansovej. Svázok I. Vydala „Lipa“ v Turč. Sv. Martine 1919. Str. 219 za 10 K.

Slovenský akciový spolek pro lidový průmysl „Lipa“ v Turč. Sv. Martine vydává ženský časopis „Živenu“, kterého vychází již desátý ročník. Tento spolek podjal se r. 1919 vzácného díla: vydá sebrané spisy čtyř spisovatelek, Terezie Vansové, Ludmily Rieznerové (Podjavorinské), Eleny Marotky Soltészové a Timravy. Počátek byl učiněn souborem povídek choť evangelického faráře na Píle v Gemerské stolici, paní Vansové. Slovenský lid nemá s dostatek ušlechtilé četby, proto jest jen uvítati sebrané spisy zamýšlené dámami z Turč. Sv. Martina, ač na př. soubor básnické tvorby

slechny Rieznerové považujeme za zbytečný, neboť jest literárně méně cenný, třeba bychom uvítali soubor lidovýchovných článků a statí této spisovatelky.

Paní Vansová jest dáma ušlechtilého cítění a ušlechtilých snah. Literárně je činná již od r. 1882 a časopis „Dennica“, který redigovala, byl svou dobou jediným ženským listem slovenským, listem, kterým bylo možno s prospěchem dáti do ruky jak slovenské ženě z lidu tak ženě vzdělané. —

První svazek jejích sebraných spisův obsahuje povídky různého data, hodně staré i novější, ale vesměs prostinké novelly dobrého zrna a plnoceenné ráže. Suplikant, Vlčia tma, Co komu súdené —, Ohlášky, Julinkin prvý báľ jsou vesměs čerpány z ovzduší slovenských evangelických far a škol, a třeba nemáme tu umění českých spisovatelek Němcové, Světlé nebo dokonce Svobodové, musíme přece uznati, že umělecky stojí vysoko nad Věnceslavou Lužickou, ba i nad povídkovou Podlipskou. Vypravovati prostě duši slovenské ženy a dáti zároveň knihu povídek do ruky slovenské ženy intelligentní, je odvahou, hodnou tím většího uznání, čím lépe se zdařil úkol. A Vansové se zdařil.

První svazek sebraných spisův obsahuje povídky o ženách a pro ženy, ušlechtilé, ale nevtravé tendence, výchovného směru a přece plně skutečného života. Sloh je plynutý a čistě slovenský, třeba ve starších povídkách hovoří poněkud lidově mluvě zvolenské a gemerské. Autorka udává u každé novelly rok vzniku, takže můžeme pozorovati ji na dráze jejího literárního uměleckého vzrostu, a rádi ji odpouštíme ve starších povídkách lidová slova neslovenská, hlavně německé kazimluvy, jak je rušivě neseme v nejstarších novellách, Suplikantu a Julinkině prvním báľe. Za to nejmladší z otištěných, Vlčia tma (po prvé v almanachu „Živeny 1902“) je již slohově i slovně čistá, čistě vypulírovaná a vycizelovaná.

Spisovatelka je chotí evangelického faráře, to cítíte z každé stránky, ale nikde nenarazíte na nesnášenlivost náboženskou, neboť ušlechtilá dáma jest ještě „z těch starých“ Slováků, kterým bylo hříchem zanáseti do národního života neshody konfessionelní, ještě z těch, kdy katolický farář Kmet svorně zasedal v Martině u téhož stolu s evangelickým farářem Janoškou nebo Bodickým, katolický farář Osvald s evangelickým Hroboněm, Mišík se Skrovinou. Kéž by tato svornost potrvála na zdar národní i do budoucna!

F. V. Peřinka.

„Návrh slovenského právního názvosloví“, nákladem knihtlačitelského účastnického spolku v Turč. Sv. Martině (108 str. za 7 K 50 h) — Je to maďarsko-slovenská právnícká terminologie, při níž sice spolupůsobil myjavský advokát Dr. Michael Slávik, ale hlavním pramenem byla česko-německá právnícká terminologie Dr. Hellera a Dra Kadlce, vydaná už před lety. Sestavovatelé sami označují svůj pokus jen návrhem, neboť vydali jej bez spolupůsobení odborníka-filologa, a mimo to u mnohých termínů jsou sami v dosti značných pochybnostech, kterými netají se sami, jak vřídno z dosti četných otázek v textě položených, ale neřešených. Knížka je tištěna také jen po jediném sloupci na straně, aby si uživatelé jí slovenský právník mohl po boku přepisovati lepší snad překlad vlastní nebo překlad práci zlepšený. Závislost na českém vzoru je patrna četnými v závorkách uvedenými překlady českými — a to je knížce jen na prospěch. Ukážu na jediném případě, že účast filologova je při podobné práci nutná. Za naše české dar užívá slovenský lid slovo darunok, p o d a r u n o k, je to lidové slovo, asi takové, jako lid na Znojemsku neřká sklízeň, ale sklizuňk. Tedy patrna je tu německá koncovka — ung. Slova p o d a r u n o k jistě vymizí ze spisovné slovenčiny a ujme se dobré slovo dar, které také zná lid. V právnícké terminologii slovenské neujme se slovo „podarunkový list.“ Až do r. 1836 byl úředním jazykem v Uhrách mrtvý jazyk latinský. Maďarština má velice málo cizích slov, nemá tedy ani latinských, za to však na Slovensku udrželo se mnoho právníckých termínů latinských, které tento návrh právnícké terminologie vymyčuje hlavně na podkladě terminologie české. V lidu ovšem bude trvat velmi dlouho, než se ujmou slova slovenská. Stejně je to se slovy německými, která do právního života na Slovensku donesli před rokem 1867 rakouští úředníci působivše skoro v celém Uhersku. Jsou stolice, kde lid zná jen

štajramt a grundbuch, a bude dlouho trvati, než lid navykne si na daňový úřad a na pozemní knihu, ale také na jiné podobné názvy.

Návrh je v celku dobrý, i filologicky, ale českým právnickům na Slovensku nyní úřadujícím málo prospěje, protože neznají jazyka maďarského. Lepší v tom ohledu bude

„Maďarsko-německo-slovenský Železniční Slovník“, který v sešitech za filologické podpory Josefa Škultétyho vydává ing. Ivan Vliest vlastním nákladem. Nevyšel dosud celý, ale bude náramně drahý (4 archový sešitek oktávu za 4 K 20h). Filologicky je správný, ale aby byl s prospěchem na Slovensku nyní (vyjma soukromé dráhy košicko-bohumínské) zaměstnaných úředníků českých, měl by být vydán také ve zpracování německo-slovensko-maďarském. Dočkáme se toho? A snad by neuškodily také české názvy v závorkách, jak je má návrh Stodolův a Záhureckého.

Fr. Frýdecký a Petr Kompiš vydali u Bursíka a Kohouta v Praze (190 str. za 8 k, tedy drahý dosti). Příruční slovník česko-slovenský a slovensko-český. Slovníček tento jest lepší a obsažnější, než před lety u Salvy v Rožomberku vydaný slovník Salvův a Kálalův, ale trpí touže vadou, jako onen: není z daleka úplný. O česko-slovenské části se ani nezmiňuje. Slovenskočeská má mnoho mezer. Na př. Hviezdoslav má svůj vlastní slovní poklad vyvěrající jednak ze živé mluvy dolno-oravské, jednak z tvůrčí síly básnickovy. Ale spisovatelé přiznávají sami, že vyčerpali spisy Hviezdoslavovy jen z části. Připustíme, že skladatelům slovníku nešlo o díla básnická. Proč z prosaiků byli vyčerpáni jen Tajovský, Kukučín, Čaják a Tlmrava? Kde zůstali Vajanský, Pavel Kuzmány (Rozpomienky), Blelek, Vansová, Petr Kompiš sám, ze starších Pauliny-Tóth, Sasínek, proč pominuty bohaté ročníky „Slovanských Pohľadov?“ Petr Kompiš vydal spolu s Elenou Petrovskou „Slovenské Rozprávky.“ Hledal jsem schválně slov této sbírky ve slovníčku, ale nenašel jsem mnohých. Uvádím jen: batina, kl'ampa, konedráč, kriatnút, mrzký, ničponina, plačkať, prechvestovať, rajbať (—drhnouti podlahu, slovenčina toto slovo vymýti asi brzo, ale mají je i jiní spisovatelé a lid se nevzdá tak brzy, rozvrážený, skývraždí, špára, širianka, škuliba, tlč, vysúkať (rukдой). Slovník je udělán na rychlo a nevyhovuje Čechovi neznajícímu slovenčiny. Je-li česko-slovenská část také taková, nevyhoví ani Slovákovi čtoucímu české knihy a je vydán naprosto zbytečně a kupující vyhodí za něj 8 K oknem.

F. V. Peřinka.

ŠPANĚLSKÁ.

Časopis „Egea de los Caballeros“ pojednává v posledním svém čísle o „svobodných zednářích“ a o „volných myšlenkách.“

1. Již skutečnost sama dokazuje jasně, že jejich názvy jsou lživé. Jsou skutečně „svobodní zednáři“ (franc-maçons-Frelmaurer) svobodnými, volnými? Mohou si dělati co chtějí? Ba, nikoli, oni musí svých představených bratrů s třemi tečkami otrocky poslouchati, do tajných schůzí pilně choditi, jich příkaz choditi do schůzí, je přísnějším než my máme: choditi do kostela. Nejde-li někdo z nás do kostela, nikdo jej proto nepro následuje a do kostela nehoní, ale „svobodný“ zednář jest nucen choditi do zednářských schůzí. „Svobodný zednář, ač má ve schůzi zednickou lžici a zástěru, není přece zedníkem (maçon, Maurer) a proto je to název lživý též, neméně než ten první, že je „svobodný.“

2. „Volní myšlenkáři“ mají nejen lživé, ale přímo bláznivé pojmenování. — Volně mysliti, znamená nemožnou věc. — Nikdo nejsa úplným blbcem, nebude mysliti volně, ale nuceně, že kámen je voda, že les je řeka, že dvakrát pět je jedenáct atd. mohli bychom uváděti příkladů do nekonečna. Nám křesťanům se posmívají, že jsme nuceni nevolně mysliti a zatím zapomínají, aneb pletou si to s vůlí, člověk má svobodnou vůli, ale nikoli svobodné, či volné myšlenky. Často se nám vtírají myšlenky bezděky, jichž se hned tak zbaviti nemůžeme, an ty nejsou v pravém smyslu volné. Jaká to pošetilost, honositi se tolik nesmyslným pojmenováním. Koho Bůh chce zatratit, toho raní duševní slepotou, končí jmenovaný španělský časopis.

Josef Šeřík Vitínský.

ČESKÁ.

Wilhelm Ostwald, jeho theorie a — bolševismus. Dr. Ivan Žmavc, Slovlnec, úředník univerzitní knihovny pražské, vydal spisek: „Úvod do sociální energetiky.“ (Sbírka „Duch a svět“ čís. 42. Praha 1919. Nákl. Fr. Topiče. Str. 68. Cena 3 K.) Spisek tento podrobil prof. E. Rádl v „Novém Atheneu“ (září 1919) důkladné kritice, v níž ocenil také Ostwaldovu „energetiku“. O Žmavcovi praví, že je přívržencem Ostwaldovým, a o jeho práci soudí takto: „Spis je tak nevědecký, tak slohově i obsahově nedokonalý, že bychom o něm nereferovali, kdyby rozbor jeho názorů nebyl zvlášť poučný. Z toho, co Žmavc píše o energetice, o podstatě vědy, o přírodním lékařství, vidí čtenář věc dvojitou: že Žmavc je Ostwaldovec a bolševik; jest dosud jediným českým autorem, který bolševictví theoreticky odůvodňuje, nejsa si toho ani snad sám vědom. Na to promlouvá prof. Rádl o Ostwaldovi, o němž mimo jiné praví: „W. Ostwald (nar. 1853, profesor fyzikální chemie v Lipsku) měl před válkou a má dosud u nás přívržence; naši vědci se sice od něho odvraceli, ale jeho energetika, monismus a antimilitarismus, idó a mezinárodnost, boj proti filologii a jiná hesla lákají pokrokovější inteligenci. (Viz „Vlast“ roč. 29, str. 483.) Ostwald sám však s těmito hesly za války neobstál. Ač jako Němec, přívrženec císaře Viléma, hlásal válku proti „nepořádné“ prý Anglii a Francii, hlásal i vyhlazení slovanských národů, věřil přece, že je pacifistou, představitelem mezinárodních ideálů a pokrokovcem, a užíval těchto hesel na povzbuzení válečného myšlení v Německu. (Pozn. Také doklad, jak se hesla o humanitě a pokroku berou „vážně“!) Věda Ostwaldova je stejně povrchní, jako jeho pokroková hesla. Znalce zaráží, že si O. troufá rozhodovati o věcech, kterých nestudoval anebo nepromyslel dosti důkladně. (Pozn. Tak to bývá mezi „vědci“ — agitátory zpravidla. Ostwaldův filosofický názor na svět je tento: „energie a její přeměny, ne hmota jsou vlastním jádrem jsoucna.“) Ač mu chemikové dokázali experimentálně jsoucnost atomů a Ostwald ty důkazy přijal, přece při své „energetice“ v staré formě zůstal. O filosofii Ostwaldovci se toho tolik špatného namluvili, až se filosofie vzbouřila a ohrožuje i opravdové zájmy vědecké. Ostwaldova energetika jest jen málo zmodernisovaným materialismem; místo „hmoty“ staví „energií“, pokládaje ji však stejně za poslední danou substanci, z níž je stavěn svět jako jsou v materialismu atomy. Energie však není danou substancí, nýbrž jest (jen) vědeckým pojmem, teorií . . .“ (Na to dává referent zvlášť technickým výstrahu před Ostwaldem a praví dále: „Ostwald je reakcionář, materialista, který nechápe nových myšlének; je to šosák z lipské university. Zvítězí však (proti němu: filosofie, v jejíž světle filosofie stará (Aristotelova, Platonova, Augustinova, Descartova, Kantova) nebude prohlašována za brak, nýbrž její pravdy budou osvětleny z nové stránky, snad právě ze stránky techniku zajímající; náboženství bude zvědečtáno (?), nikoli zrušeno; mezinárodnost zavedena, ale národy budou tím intenzivněji žítí atd. — slovem: nová kultura přijde naplnit staré ideály, nikoli je zrušit.“ A na konec: „Jest zajímavé, jak Žmavc slučuje nudšení pro Ostwalda s bolševickými ideály. Není to náhodou: mezi Ostwaldem a bolševictvím je myšlenková příbuznost: slepý radikálismus, materialismus a formalismus. Až bude lze vniknouti do literatury bolševického Ruska, jsem přesvědčen, že se v ní se jménem Ostwaldovým shledáme.“ — (Pozn. My jsme dále přesvědčeni, že světová válka a z ní plynoucí bolševismus jest ovocem a logickým důsledkem materialistického názoru světového. Snad k tomuto poznání jednou i filosofové a historikové přijdou. Pro obnovení všeobecného blaha a štěstí mezi lidmi je návrat ku křesťanství podmínkou, sine qua non.)

L + gt.

Vstaň! Napsal Fr. Flos, románek. Vydalo v Praze r. 1919 Zemědělské knihkupectví A. Neubert. Cena 6 K.

Inženýr Vojtěch Emanovský pobyl v Hallči delší dobu a po vyhození cukrovaru, jehož byl úředníkem, vrátil se do Čech. Se svými úsporami stane se společníkem firmy, která však přišla do úpadku. Dopustil by se sebevraždy, kdyby mu obchodník Kalvoda nepodal pomocnou ruku a neposlal ho do Pustinky, kde měl malý závod. Vojtěchovi se tu zalíbí, zde pozná učitelku Marii Rosickou, kterou si vezme za ženu. Pustinky velice

zvelebil. Sem dojíždí Kalvodův bratr Vilém, klavírní virtuos, nervově chorý. Tajně se zamiloval do Marie. Pozdravil se poněkud, na cesty se vypravil, ale polo šílený vrátiv se, chce zastřelit Emanovského. Marie chce muže zachránit, než sama zasažena smrtelnou střelou. Továrník šílí, ale vzbudí se k vůli synovi, je pobídnut mrzákem Pepíčkem, k zmužlosti. Tento Pepíček, poctivá bytost, mnohdy zasahuje do děje. Románek nelíčí jenom city lásky, ale mnohdy až odborně práci v továrně, lanovou dráhu a jiné. Tím práce skýtá čtenáři něco nového a poučného. Románek se doporučuje čtenářům. Úprava je vkusná, titulní obraz příhodný. —d.

Záchrana mládeže s přílohou „Mládeži česko-slovenské“ dokončila právě XIII. ročník. Hlavní list věnován převážnou většinou článkům poučným a přihlíženo k časovým otázkám, které bývají živly nepřátelskými katolíkům ve špatnou stránku vykládány. Povídky možno posouditi dle autorů, od nichž pocházejí, jako J. S. Baar, V. B. Třebízský, K. Balík a j. — Mládeži-československé věnována řada básniček P. Zafelčla, Boušky, Orta, Roubala a celé řady jiných přátel malé drobtiny. I zde v článcích poučných (některé hodí se pouze pro mládež dospělejší svou učeností) přiměřeně probrány otázky, které bývají přednášeny ve školách s tendencí protikatolickou a uvedeny tu na pravou míru. Povídky nesly se tendencí ušlechtilou, podívno však, že nutno systematicky sahati k starým, byť i osvědčeným spisovatelům rázu Kosmákova, Třebízského a j. Příloha zpestřena obrázky a hádankami, na nichž zvědavci mohli brousiti své ostré zoubky. Jelikož časopis z velké části hradi vydržování dětí-sírotků zasluhuje všemožné podpory kruhů lidumilných.

Antonín Ježek.

Georges Ohnet: Poslední láska. Vydalo Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Cena K 22.—, mimo Prahu 23.10. Přeložil Jan Zajíc. 1920.

Ohnetovy romány jsou u nás známy a mají své čtenáře. Udržují pozornost svojí zajímavostí až do konce. Podobně i tento: Poslední láska. Při domácí slavnosti upozoruje hraběnka Fontenay, že její manžel, jenž při hře hraje hlavní roli, není přítomen. Hledajíc ho, nalezne podezřelý telegram od Lucie, v níž tuší svojí sokyni. I pátrá po záhadné Lucii, nalezá a navštíví ji. Tato mezi rozmluvou vypovídá o hraběti, že ani neví, je-li ženat. Hraběnka přijme ji do svého domu a hodlá ji výhodně provdati, ale tato odmítne a rozhodne se odejti. Před odjezdem hraběnka vyslechla oba, jak si vyznali lásku. Šlechtná choť zabráni, když se manžel ze stesku chce zastřeliti; s lítostí poznává, že se už nevrátí jeho láska k ní, že štěstí její rozkotáno. Předstírajíc chorobu, povolá Lucii a těsně před jejím příchodem užije morfia, aby jiným ustoupila. Tento děj rozvinut na 339 stranách a románů milovné čtenářstvo dobře pobaví. Zavadného v něm není nic. Překlad plynulý, úprava jako vůbec u děl tímto nakladatelstvím vydaných vkusná.

Liga + 12.

Ph. Dr. Eugen Kadefábek: Soustava filosofie křesťanské čili aristotelicko-thomistické. Díl I. Cena K 32 a na porto 2 K. V komisi Družstevního knihkupectví v Hradci Králové. Tento díl dělí se v 5 částí, ve kterých se vykládá úvod do filosofie a obrana filosofie křesťanské, logika kritická čili noetika, metafysika obecná čili ontologie a v dodatku k metafysice se jedná o krasovědě a aesthetice obecně. O každém předmětu důkladně vědecky pojednáno. Jak známo, papež Lev XIII. roku 1879 v okružním listě o studiu sv. Tomáše Akv. nařídil, aby filosofie ta na fakultách, ústavech a školách theologických všude byla zavedena. Tehdy 39letý profesor na gymnasiu v Ném. Brodě Eugen Kadefábek učinil kroky, aby vůli sv. Otce bylo co nejdříve vyhověno. Když se stal profesorem této vědy na české theologické fakultě v Praze, pracoval o předmětu tom, vydával publikace v časopisech a samostatně. A tak činí i jako převor v premonstrátském klášteře želivském. Celé tři díly filosofie má v rukopise, z nichž první vyšel a druhý se už tiskne. Je to jeho životní práce, k níž po léta sbíral, uvažoval, pořádal, aby podal jenom to nejlepší. Je to jediná práce svého druhu. Jest věnována české universitě, poněvadž i spisovatel byl před časem jejím rektorem. Úprava knihy je slušná, tisk zřetelný, objednávky se vyřídí správně a rychle.

r.

Jindřich Spáčil, *Kvasice v dávnověku. Dle zkoumání na předhistorických sídlištích v okolí Kvasic. Cena 60 hal. V Kvasicích v září 1919. Vydal Kroužek přátel umění v Kvasicích na Moravě. Tiskem Jindřicha Horáka v Kroměříži. Veliká 8°. Str. 24.*

Velmi praktickou myšlenku provedl ve spisku svém učitel Jindřich Spáčil. Ve formě zajímavé povídky předkládá lidu nejstarší dějiny osady Kvasic na moravské Hané. Tak nejen poučuje o našem slovanském starověku, nýbrž i budí lásku ke starým vykopávkám. Po krátkém dějepisně archeologickém úvodě vykládá v jedenácti kapitolkách dějiny Kvasic ve starověku. Za nádherného letního večera stane na homolovitém kopci blouček lidí s šedivým starcem v čele. Je to vůdce lidu, kmet Kvas, který při řece Moravě zakládá novou osadu. Kácejí lesy, staví ohaty, vzdělávají a osívají půdu. Svatoň, který po Kvasu vedl starostenství Kvasic, vyšel jednou s jinými osadníky na výzvědy, kde naleznou nejbližší sousedy. Přisedše za vrch Sudnou uviděli v dál bílý sloup kouře. Došli do dědiny Tabarek, kde právě konala se tryzna za zemřelého starého vůdce Tabarka. Byli vlídně přijati a pohostěni. Také se smluvili, že společně vydají se na cestu pro sůl, které neměli a nutně potřebovali. Za nedlouho přibyl Tabarečtí do Kvasic, aby oslavili slunovrat. Později vypravili se lodičkami po Moravě až do Dunaje, kde vyměnili sůl za kožešiny. Další kapitoly líčí lov medvědů, žen, pohřeb Kvasův, návštěvy galiských a římských kupců, vpád loupeživých Kvádů a jiné zajímavé epizody. — Knižečka Spáčilova je velmi zdařilým dílem popularisace vědy. Lid náš od jakživa rád čítával kroniky a poučoval se o svých předcích. Ovšem rozcházejí se naši vědci ve svých míněních, jest však nicméně zajímavé, alespoň něco slyšet o starých těch časech. Jest každému národu důležitou povinností, znáti dějiny své vlasti, jakož i sebe sama ve svých předcích. Národ, který obírá se bedlivě svými dějinami, dosvědčuje tím určitou vážnost ku svým otcům. Děkujeme proto spisovateli za jeho pěkný příspěvek k dějinám milé naší vlasti. Kéž probudí spisek tento také lásku a vážnost k našim krásným a vzácným starožitnostem. V mnohém kraji vyorá se snad doposud v polích tak mnohý vzácný archaeologický předmět. Nevědomostí a svévolí přišlo již mnoho nenahraditelných památek v nišeč. Spisovatel proto velmi obezřetně složil do svého spisku nejen pohled na nynější osadu Kvasice, nýbrž i také obrazce starožitných vykopávek kvasických. Jsou zobrazeny na nich starobylé nádoby, ozdůbky, nástroje, a pod. — Spisek tento ukazoval mi s chloubou vojín, se kterým jsem se náhodou na Slovensku setkal. Byl pyšný na to, že jeho rodná ves může se vykáhati dílem, popisujícím její minulost. Jest si přáti, aby podobně s láskou a porozuměním byly zpracovány staré zkazky a dějiny osad jiných v širé milé naší vlasti. Dojista bylo by tak písemnictví naše obohaceno mnohým vzácným poučným svérázným dílem.

Msgr. Dr. Rudolf Zháněl.

Jesen. Napsal Karel Červinka. Náklad Českosloven. podniků tisk. a vydav. Praha 1920. — Spisovatel rozvádí před čtenářem životní román soudního rady Severina, který ovdověl, ale záhy se zase oživil s mladou učitelkou, jejíž touhou bylo zbaviti se jha školního. Severin byl šťasten a žena snažila se, aby svého muže zase naklonila provdané dceři jeho za lékárníka Patočku, nebála se ani působiti na muže, aby trochu jinak díval se na svého syna, věčného studenta, jemuž ani nenapadlo, aby pracoval ale za to pilně se sháněl po penězích, jež mu otec měsíčně posílal. Syn dokonce odvážil se přijeti domů, ač otec to nemile nesl a všechno nasvědčovalo, že se zamiloval do své matky jako milenec. Záhy odejel, za čas odejela do Prahy i paní Severinová ošetřovati svou nemocnou matku, ale domů se již nevrátila. Tu se setkala s mladým mužem a žili jako milenci. Starý rada vlivem svého přítele-lékaře vše snesl, až se konečně dověděl, že žena i syn se otrávil veronálem. Jistá pointa románu tkví v tom, že starý člověk nemá k sobě připoutávati bytost mladou, byť i ta s tím souhlasila, stárí patří stárí a mládí — mládí. Po čase teprve se sezná, že nerovné spojení věkem má špatné následky, jež namnoze končí tragicky. Ušlechtilost tendence vane z každé stránky románu. Pěkný titulní obrázek zdobí knihu.

Antonín Ježek.

Daleká hudba, novely, napsal Fedor D. Engelmüller. Nakladatel B. Stýblo v Praze 1919. Vybrané četby sv. XIV. Cena K 5. Pět novel obsahuje tato úhledně vypravená kniha s pěkným deskovým obrazem. Děj jejich spadá v poslední dobu. „Šílení“ — Soňa Pavlovna zamilovala se do poručíka Nikitina, jenž do zámku dán pro ochranu. Přišli šílení bolševici, knížete zabili, poručík v nebezpečí tom Soňu a sebe zastřelil. — „Tři“ Spisovatel Hrabský, majitel závodu s automobily Krot a legionář zápasí o lásku herečky Lzy. — „Zrádce luny“. Ličeny účinky Luny na fantazii a život lidský. — „V den svatby“. Deník Ondřeje Jarona obsahuje neposlané dopisy krásné Květě o lásce. V den svatby sešlél. Nocet emptia dolore „voluptas“, usoudil lékař. — „Dopitá číše“. Obrán horoucně miluje ženu Davicu, ta zemře epidemií a manžel polibkem se infikuje, aby spolu skonali. Delší věty cizojazyčné nutno přeložiti (94), přirovnání s hostí (125) příliš smělé. Novely jsou psány pro čtenáře vzdělanější a sečtější. d.—

V panském mlýně. Napsala Vlasta Pittnerová. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. 1919.

Ludmila, sbírka zábavné četby pro český lid, řízena Janem Paulem, chtějící dohoniti, v čem se minulá léta omeškala, vydala v roč. XX. již dva svazky, jež obsahují svrchu jmenovanou práci oblíbené naší spisovatelky V. Pittnerové. Způsobem sobě vlastním líčí tu, jak do krásné dcery mlýnáře Šatoly zamilovali se tři mladíci: sekretář Alfons Veselý, řezník Adolf Trnka a adjunkt Vantoch (Jaroslav Dvorský). Katynka dala přednost prvnímu a provdala se též za něho. Do vypravování vpletena též nešťastná láska komtesy Alfonsiny a svedení služky ze mlýna Vincky bývalým nápadníkem Katinčiným — Trnkou. Kniha (256 str.) čte se mile a pobaví čtenáře „Ludmily.“ Do tisku vloudilo se několik chybiček. Doporučuji.

Fab. Budil.

Otec. Kniha pro otce. Napsal K. Balík, „Dědictví Svatojánského“ číslo 145. Podíl údů „Dědictví Svatojánského“ na rok 1919 číslo 2. Cena 4 K. V-Praze 1919.

Cernovický děkan, Karel Balík, vydal v uvedeném „Dědictví“ již praktické knihy pro matky („Matka“), pro dívky („Květnice“) a pro jinochy („Dědův odkaz“), jež nyní doplnil výbornou příručkou pro otce (170 str.), kde hned na počátku poznamenává: „Kdykoli vyslovuji nebo píšu slovo „dobrý“ otec, maně vynořuje se mi vždy na mysli vzpomínka na mého zemřelého otce... Z jeho jednání jsem si všelicos zapamatoval a tuto poznamenávám, všelicos vyslovuji, co on jenom cítil a leckteré věci rozvádím, k nimž on zasadil seménko. Tak povstala tato kniha, kterou také památce svého otce posvěcuji... Potom v krátkých, ale výstižných státech pojednává o největším přikázání manželově (věrnosti manželské), o manželské lásce, úctě k manželce, o bytu, hostinci, zábavách, četbě, spolcích, o veřejném životě, lásce k povolání, životě rodinném, péči o domácnost a domácí, o lásce k domácnosti, otcovství, dítkách, o lásce k těmto a jejich výchově, o tom, jak je má naučiti plniti povinnost, milovati Pána Boha, matku, lidi, církev, vlast a přírodu, cítiti stáří, učitele a kněze, naučiti je poslušnosti, pracovitosti, šetrnosti, štedrosti, mravnosti, zdvořilosti, vlídnosti, snášenlivosti, uhlazenému chování a samostatnosti; sem vloženy jsou dva výstražné příklady: „Vzdorovitý Vojtěšek“ a „Jak mistr Kroutil naučil své dítky pěkně lháti“... Dále ukázáno, že otec má dávat dětem dobrý příklad a pečovat, by se nepokazily; konečně pojednáno o pohoršení, kázni, odměnách, hrách a hračkách, výstrahách a hrozbách, trestech, o škole, kostele, volbě stavu, zaopatření dítek atd. Co tu krásných rad pro otce! Kéž by je pilně četli a jimi se řídili! Doporučuji vřele.

Jos. Fabian.

Drobné literární a jiné důležité zprávy a úvahy.

Kně vyřizené bolesti. Redaktor Vinc. Červinka za loňského zájezdu několika českých žurnalistů do Ameriky dal podnět v tamních literárních a žurnalistických kruzích v New-Yorku a Chicagu, aby přikročeno bylo k řešení bolestné otázky, která se týká hmotných zájmů českých literátů. Po mnohá léta již česko-americký tisk denní i týdení otiskuje

z českých listů belletrii drobnou i velkou (celé romány, ano i sebrané spisy českých spisovatelů bez příslušné náhrady honorářové. O věci pojednáno bylo v minulých měsících také ve feuilletonu literárního týdeníku „Z v o - a u“ a podnětu ujal se zvláště vřele česko-americký literát redaktor „Denního Hlasatele“ pan Albert J. Havránek, jenž docílil, že jeho list v této záležitosti učinil slibný začátek. Prostřednictvím Skalovy státní banky v Chicagu poukázalo právě vydatelství „Denního Hlasatele“ redaktoru V. Cervinkovi 500 dol., to jest 20.500 Kč. aby stejným dílem rozdělen byl tento obnos „Syndikátu českých spisovatelů“ a „Syndikátu československého denního tisku“ jako paušální roční poplatek za to, že citovaný list otiskovatí bude po celý rok různé zprávy z denních listů pražských, články, feuilletony, povídky atd. Syndikátu českých spisovatelů vyhrazeno krom toho, aby navrhl, jakým způsobem mělo by býti honorováno otiskování celých románů nebo spisů vědeckých v knižní formě, a ujal se po případě sprostředkování této věci na tak dlouho, pokud nebude hájení autorských práv zákonitým způsobem vyřízeno mezi vládou Unie a naší republikou. Poctivý čin chicagského denníku bude jistě s povděkem uvítán, a možno zajisté očekávati, že i ostatní česko-americké listy aspoň velké a dobře fundované, budou příkladem toho následovati. Podobně otiskují české americké listy katolické práce českých spisovatelů a doufá se, že za tímto příkladem půjdou.

Přínášející pro naši katol. literaturu jest článek ve Věstníku Společnosti sv. Cyrila a Metoděje (roč. IV.), který nyní vychází v Praze. Dr. Vraštil pronáší tu přání a návrh, aby se znovu vydal výběr z básní Šušilových, nyní nesnadno přístupných a přece tak obsahem vynikajících, dále výbory z básní Štulcových, Douchových, namnoze zapadlých Pakostových, Vinařického, Smidlových atd. Nelze nyní dostati už spisy Pravdovy, ze čtyř svazků Sebraných spisů (u Kobra) lze dostati pouze jeden. Právo je vydávati spisovatel odkázal z polovice podniku Kobrovu z polovice družstvu Vlast. Ze spisů Třebízského záhodno doporučiti „Očistu“ a „Trnovou korunu.“ Bylo by záhodno sestaviti výbor povídek jeho pro katolický lid.

Svaz osvětový v Praze vydal Seznam knih do obecních knihoven, kde katol. písemnictví zastoupeno velmi chudě. Pořadatelé doporučili pouze z Jablonského „Výbor básní,“ Baarovy tři povídky, Pravdovu „Matku studentů“ a z Košmákových spisů dva svazky. A to je všechno. Abychom nezapomněli, ještě doporučeny tři knížky Zahradníka-Brodského a to: „Jan Vladyka,“ kus kněžské tragiky, kde se řeší otázka celibátu. Náboženství uvedeno 24 čísly na př. Renanem (Život Ježíšův), Macharem (Antika a křesťanství), Kuntem (Cesty, kterými jsem šel), Fleišhansem (M. Jan Hus), Bezoldem (K dějinám husitství) atd. Ani Bible Králická neuvedena.

Kněze buditele Antonína Puchmajera nazývá Národ. Politika č. 217 zakladatelem novočeského písemnictví, zakladatelem nejstarší knihovny v Radnicích, kde byl farářem. Týž prakticky jako básník uváděl v život vědeckou nauku Dobrovského o správném přízvuku českého verše. (Sebraní básní a zpěvů). Velice mnoho vykonal pro české písemnictví.

Publikace Berty Mühlsteilové. Nakladatelství A. Neubertovo mimo uvedené „Sny a touhy“ této autorky vydalo ještě „Růžové krůpěje“, povídky, novely a arabesky, „Zlaté hvězdy“ s podobiznou spisovatelky, a román dívčího srdce „Vlasti a Tobě“ a „Na břehu Nežárky.“ V tisku jest „Pod pražským nebem.“ Pořadatel hledá k doplnění těchto sebraných spisů práci: „Po zkoušce“, otištěnou v českém vydání „Litoměřického kalendáře“ roku 1855. Dá se ta se hodí pro lidovou četbu a do lidových knihoven.

„Obnova“ uvažuje o tom, že bývají odstrkování katoličtí buditelé a za to se píše na př. o bezcharakterním radikálově Sablnovi. Jako bílou vránou jest přece publikace MUDr. Jedličky „Jana Ev. Purkyně Korespondence.“ (díl I.) Sbírka je důležitá pro seznání křesťalové povahy věhlasného zakladatele moderní fysiologie a pro pochopení jiných českých velikánů, Purkyněvi dopisujících.

Co se nejvíce tiskne? Lživědecká díla mystická a okkultistická ve sbírkách „Sfinx“, „Knihovna šťastných lidí“, „Knihovna svobodné školy věd hermeneutických“, sborník „Pentagram“ a j. Kde přestává víra, tam se zachycuje pověra.

Tři nové bohovědné časopisy římské se právě ohlašují a to gregorianum, jež vydávají profesoři university Gregoriana za účelem pěstování theologie a pomocných věd, Biblica, která přijímá práce psané latinsky, francouzsky, anglicky, španělsky, italsky a německy a všimati si bude nových výsledků biblického bádání. Dále Lateranum, jež má vycházeti ve volných lhůtách v uzavřených monografiích.

Podplukovník Josef Vlnař, básník a spolupracovník katol. revu, dal do tisku překlad proslulé epické básně Gunduličovy „Asman.“ Překlad s obšírným literárně-historickým úvodem vyjde jako 135. svazek „Sborníku světové poezie“.

Cena „Máje“ na český román. Nakladatelství „Máje“ vypisuje cenu 10.000 K na původní český román ze současného života.

Katolické Noviny pro lid moravský na Ratibořsku uveřejňují ve feuilletonu „Hlučinskou Kroniku“ a se svolením autorovým historický obraz „Psohlavci.“

„Cor paternum“ (Srdce otcovské) nazývá se bohatě ilustrovaná kniha, která vyšla v Římě a jedná o práci sv. Otce za války. Kniha jest psána v 9 jazycích.

Důležitou vědeckou publikaci chystá v Paříži pan R. Montessus de Ballore. Každoročně bude opět vydáván Index generalis, který bude obsahovati zprávy o vysokých školách, archivech a knihovnách, ústavech vědeckých, botanických a zoologických zahradách, museích, observatořích a vědeckých společnostech a spolcích.

Mistr Jan Hus, jeho učení a bludy, jeho odsouzení a upálení krátce a jadrně slovy Palackého a dra Flajšhanse vylučuje leták, jež vydalo „Serafínské dílo lásky na záchranu opuštěné mládeže československé.“ Psán jest slohem jasným, přesvědčivým; každá věta jest doložena výroky dějepisce Palackého nebo dra Flajšhanse, jež uvádějí se doslovně a přesně se citují. Právě proto hodí se k hromadnému rozšíření mezi lidem. Zaslá se nejméně 25 výtisků za 2 K franko. Objednávky se adresují: Serafínské dílo lásky v Českých Budějovicích.

Pravda o Janu Husovi. Napsal T. Blatenský. Klidným tónem a věcným způsobem odhaluje pravdu a potvrzuje ji citováním nejvážnějších historických pramenů. Jest žádoucí, aby brožura tato dostala se co nejčastěji do rukou našeho lidu a pomáhala mu otevřít oči. Cena 40 h. Zaslá administrace „České ženy“ v Českých Budějovicích — Tamtéž je k dostání výborná kniha, která dobře poslouží tam, kde chce t. zv. „československá církev“ konati schůzi: „Česká národní církev.“ uvažuje F. Subrt. Cena 1 K 25 h.

Pán přichází. Bylo projevono přání, by v časopise „Pán přichází“ vzat byl zřetel k časovým otázkám, hlavně apologetickým. Redaktor prosí pány interesenty, by o tom projevili soukromě jemu své názory, hlavně by prosil o přesné stylisované otázky, jež by měly býti projednány. Rovněž byl by vděčen za sdělení, zda by neměl býti zachován časopisu ráz čistě eucharistický.

Obchod knihami a vysoké výrobní ceny. Mnichovský velkonakladatel S. F. Lehmann poukazuje v „Börsenblatt für den deutschen Buchhandel“, že dle sdělení z dobře zpravené strany, dojde brzy k značnému klesání cen papíru. Pravi: Všechny knihy, které dnes tiskneme na drahý ale špatný papír, stanou se v málo měsících neprodatelnými, poněvadž konkurenční knihy budou pak podstatně lacinější a při tom i tištěny na lepším papíru. Všechny knihy, na něž byl papír za nesmyslně vysoké ceny dodán, budou v krátku úplně nevzhledné, zažloutlé, a bude lze je prodati pouze antikvárně. Je proto mnohem účelnější, výrobu na celé čáře zastaviti, než vzácná a dobrá díla za přehnaných cen hotoviti z méně cenného náhražkového materiálu. Lehmann navrhuje, aby od 1. července nebyly vydávány žádné odborné časopisy a žádné knihy a aby tak přivedeny byly neudržitelné poměry ke katastrofě.

„Návrat sibiřských legionářů“ jest název nové dramatické práce, kterouž napsal Bohumil Bouška, řídící učitel v Troskovicích. Jest to populární a lidově psaná hra ve 4 jednáních ze současného života. Líčí se v ní bída středních a nižších, honba některých lidí za mamonem, bezcítlost boháčů vedoucí až ku zločinu návratu legionářů do oné vesnice,

překážený zločin, spravedlivá odplata svůdce, návrat k dobru. — Od Bohumila Boušky. vyjde v nejbližší době drama: „Rozednívá se.“ Čtyřaktová hra, líčící pevný charakter našich selských předků z dob náboženských a robotních útisků v Čechách, kdy stoupenci Komenského po lesích se ukrývali a v hlubinách skal své modlitby k nebi za smilování pro národ český vysílali. — Obě tyto novinky opatří ochotnickým spolkům českoslov. div. a hudební jednatelství Praha I., Bílkova ul. č. 10.

Adresář katol. žijících spisovatelů vydal Vilém Bitnar. Uvedeno přes 300 jmen s označením roku narození, oboru činnosti a bydliště. Tento schematicus pořízen pro kalendář katol. studentů, jež vydává „Moravan“ v Brně.

Paběrky z novin a veřejného života.

Dr. Gessmann †. V Reichenavě zemřel známý německý křesťansko-sociální politik dr. Gessmann u věku 63 let raněn mrtvici. Dr. Gessmann nejméně už 10 let nesúčastnil se aktivní politiky; byl už jednou raněn mrtvici a pouze živořil. Dr. Gessmann patřil za doby Luegrovy k nejagilnějším členům gardy Luegerovy a snažil se zvláště vybudovat z vídeňské strany křesťansko-sociální stranu říšskou, která by zasahovala ve všech zemích bývalého Rakousko-Uherska. Ve vídeňském parlamentě býval vlivnou osobností.

O zesnulém katechetovi Jos. Špátovi, jenž se nedočkal 30letého jubilea kněžství, byl dlouhá leta na školách v Čáslavi, se dočítáme, že ve volných chvílích se zabýval studii literárními a vědeckými a psal články do různých katol. listů ale — beze jména.

Marie Eberlová, majitelka zářilatelického závodu v Praze, zakladatelka členka družstva Vlast, odběratelka našich časopisů a podporovatelka všech našich podniků, navštěvovatelka našich schůzí, zemřela 21. července 1920 ve věku 72 roky. Pohřbena na Olšanech. Družstvo Vlast zastupoval při pohřbu místopředseda a ředitel T. J. Jiroušek. Čest budiž její památce!

Novým převorem kláštera a konventu premonstrátského v Praze jmenován C. A. Straka, knihovník proslulé knihovny strahovské, autor mnoha pojednání z oboru bibliografického a starožitnického.

Šedesátiny oslavil třeš. Vráz, cestovatel. Přál si, aby místo okázalé akce věnován byl peníz na účely národně humanit. Tak se stalo.

Švůdce katolické lidové strany poslanec profesor Jan Šrámek, padesátiníkem. Narodil se 11. srpna 1870 v Grygově u Olomouce, studoval v Kroměříži a v Olomouci. Působil v Nov. Jičíně, kde už počala jeho sociálně politická a organizační činnost. Zakládal katol. dělnické spolky, útulny, okresní sdružení, diecesní organizace. Svolával konference. Vrátil se do Brna, byl zvolen starostou Sdružení. Zavedl družstevnictví bytové, potravní, úvěrní, vedl Ralffeisenku, byl předsedou říšské tělocvičné jednoty Orla a pod. Ustanoven docentem praktické sociologie v alumnátě. Při všeobecných volbách r. 1906 zvolen poslancem do zemského sněmu za rok do říšské rady. Má zásluhu o založení katol. lidového denníku „Den.“ Za války svolával poslanecké kluby k poradám, účastnil se prací za dosažení naší samostatnosti. V revolučním parlamentě byl předsedou lidové strany a tak i nyní ve volené poslanecké sněmovně jest jeden z nejčilejších a nejbystřejších pracovníků.

Sedmdesáté narozeniny 10. července slavil Josef Wltnach, ředitel kůru v Náchodě, jenž složil vedle řady církevních a světských skladeb příležitostných dvě opery na chorv. libreto.

Výročí svých osmdesátých narozenin oslavil em. prof. české bohoslovecké fakulty a rektor vysokého Karlova učení Ph. dr. a Th. dr. Eugen Kadeřavek, německo-brodský rodák, premonstrát želivské kanonie. V letech osmdesátých habilitoval se jako soukromý docent křesťanské filosofie

na olomoucké fakultě theologické, vyučovav před tím v Něm. Brodě a v Olomouci na středních školách klasické filologii, propedeutice, francouzštině a jazyku anglickému; r. 1891 byl povolán na universitu pražskou jako řádný profesor křesťanské filosofie a základů bohovědy. Kadeřávkova bohatá činnost literární soustředila se hlavně kolem filosofie a bohovědy, a právě nedávno korunována vydáním I. dílu jeho Filosofie, jubilantova velkého díla stěžejního. Svých osmdesátých narozenin dožívá se poměrně svěží a zdrav.

Ubývá hrdinů románů. Kterýsi anglický literární dějepisec pozoruje, že ubývá hrdinů románů, ale za to přibývá hrdinek. Zjišťuje, že v anglických románech, které vyšly v právě uplynulé době samostatně, anebo v časopisech a v novinách, je vždy pouze 25 procent ze sta hrdinů-mužů, ale 75 procent žen, které jsou hlavní osobou, jejíž charakter se líčí. Všechny romány, které došly obliby v poslední době, měly ženy hrdiny, mužové hráli vedlejší úlohu, nyní daří se dobře ženě v románu, aniž spolupůsobí muž. Tento způsob, že je hrdinkou románů lásky žena, vynořil se ponejprv za války, protože vojáci, trávící všechn čas v zákopech, dávali přednost oněm knhám, které jednaly výlučně o lásce žen, což zůstalo i po válce. Kdyby se mělo soudit pouze podle anglických románů, tak by se musilo přiznat, že přešla všechna činnost, aktivita a vášeň na slabší pohlaví, kdežto mužové hrají a přijímají pouze pasivní úlohu. Ig. Zh.

Vzácný rukopis. V Londýně byla letos dražba knih, při níž byl prodán rukopis, pocházející ze 14. stol. za 14.000 liber šterlinků, což jest přes 300.000 Kč. Rukopis má nápis: „Hodinky Johanny II., královny maďarské.“ Je z let 1336–1343 a jest ozdoben 108 vzácnými miniaturami. Přináležel majiteli „Pall Mall Gazette“ Henres Gates Thomsonovi, který má snad nejbohatší a nejvzácnější sbírku rukopisů na celém světě. Původně si umínil, že zjedná si pouze 50 rukopisů a pak přestane sbírat. Ale ve své sběratelské náruživosti neměl pokoje a sbíral, až měl sto rukopisů. Pak ustal, protože neměl peněz a byl by musil něco ze své sbírky prodati, když si byl chtěl získati nové číslo. Sbíratl začal, když před lety zakoupil z knižních pokladů lorda Ashburnhoma jeho rukopisy za 40.000 liber šterlingů. Ig. Zh.

Darované knihy. Až dojemné je čísti, jak si vojáci vážili darovaných knih, jak své knihovny přenášeli, v zákopech před vlhkem chránili. Nár. Politika přináší zprávu, jak byla milována česká kniha v zajetí. Ale zarazí, že kterýsi ústav dal v Praze darované knihy a mezi nimi vázané podíly Dědictví sv. Janského naházeti do vozíku, přislápnouti a odvézt jako makulaturu. Pozor na toho, jež chceme obdarovati!

Nový rukopis Dvořákův. Při třídění sbírek státní konservatoře hudby v Praze nalezen byl v archivu staré varhanické školy neznámý dosud rukopis Dvořákův, pět praelud fughett a dvě fugy pro varhany, do dnes jediné Dvořákovy původní skladby pro varhany. Nalezený rukopis má skrovný titul: „(Compositionsversuche in) Präludien und Fugen (des) Anton Leopold Dvořák (Zögling der) prager Organistenschule (des II. Jahrganges. (1859)“, a obsahuje 9 stránek velkého kvartu.

Anthologie českých básníků vydána bude letos Maticí Slovinskou v Lublani. Překlady pořídil dr. Ivan Lata. Dle sdělení této korporace bude to dílo obsažnější. Kromě toho chystá se celá řada prací českých autorů v překladu slovinském.

Dominikánský řád v naší republice vydal katalog pro letošní rok, dle něhož má 88 členů, 44 kněží, 38 laiků, 6 noviců a 7 domů. V Ústí n. Labem v Chebu a v Košicích nejsou kláštery při Pražské, nýbrž ještě při Vídeňské provincii. Dnešní smutná doba vyžaduje přímo horlivých dělníků na vinici Páně. Bez Krista, bez lásky k jeho církvi dovede národ jen zahynouti. Bolestně dotýká se musí každého pravého vlastence úbytek hodných řeholníků. O, kéž by se podařilo slovenským jinochům obohatiti počet jejich na české dominikánské provincii, aby zasloužila st právem názvu „Československá provincie dominikánská.“

Knihy a časopisy redakci zaslané.

Došly: Hlídka — Týn — Cyril — Věstník Katol. duchov. — Naš nec — Pravda — Český Západ — Zemědělské a družstevní listy — Žďár — Věstník Matice Cyrillometodějské — Hlas Lidu — Žena — Katolické Noviny — Ons Volk — Časopis katol. duchov. — Růže Dominik — Archa — Naše Doba — Vychovatelské Listy — Pán přichází — Serafinské Květy.

Bramborová kuchyně. Podrobné pokyny a vyzkoušené předpisy ku zužitkování bramborů v kuchyni a domácnosti. Napsala Lylio Kolátorová. S původními obrázky. Vydalo Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze. Výtisk za K 396. Z bohatého obsahu uvádíme toto: Po 33 letech — O nářadí a nádobí kuchyňském. — Zlaté heslo. — Zapamatuj si. — Dobrá zásada. — Polévky bramborové. — Brambory v různé úpravě. — Saláty. — Kaše. — Knedlíky a knedličky. — Buchty, koláče atd. — Dorty a cukrovinky. — Omelety, nákypy a pudinky. — Krom toho nav. dy, jak si poříditi bramborovou moučku, jak upravit lze zmrzlé brambory, jak použiti nezralé, nemocné a sladké brambory, co s bramborami, když klíčí, co se slupkami a pod. Knižka je velmi svižně a vtipně psaná. Obrázky jsou pozoruhodné originály, velmi zajímavé.

Známy odborný zahradník Jan Těšitel vydal právě pěkně. ilustrovanou knížku: „Česání, uchovávání, balení, zasílání a prodej ovoce“. Je to stručný, nad jiné jistě časový návod, jak se má ovoce sklízeti, uchovávat a upravovat do obchodu, aby je bylo možno vždy prodati v příznivou dobu a za příznivých podmínek. Knižka je psána populárně a měla by býti čtena nejenom pěstiteli stromů, sadaři a obchodníky ovocem, ale i každým, kdož si pro vlastní potřebu chce na dlouhou dobu uchovat ovoce ať již jádrové, peckové, bobulové anebo vinné hrozny, ořechy a jiné druhy ovocné. Knižku, již vydalo Zemědělské knihkupectví Neubert v Praze za K 440 bez jakékoli další přírážky, možno pro její praktičnost doporučit každému, kdož o ovoce má zájem.

Ed. Keyserling: Dumala. Přeložila Beátrice Bresková. Nakladatel Jos. R. Vilímek. Cena K 15.— Dvě epické, hutné a s neobyčejnou vervou a plastičností vyprávěné historie autora, patřícího k nejlepším z cizích moderních vypravovatelů. Dvě historie srdcí, z nichž první „Dumala“ náleží ke klasickým kusům moderní literatury novelistické. Umění Keyserlingovo upomíná silně na Anatola France svým diskretním skepticismem a noblesním světáctvím. Zvláštní, pro sebe uzavřený svět, plný diskretních světél a stínů — toť jeho umění.

Kalendář studentstva československého na r. 1920—21. Ročník IV. Vydal „Moravan“ v Brně. Redaktor Dr. Jos. Kratochvíl. (Doporučuje se. Recenze příště.)

Věleďstojnému duchovenstvu a slavným patronátním úřadům

dovoluje si doporučiti veškeré kostelní nádoby a náčiní, a to: monstrance, kalichy, ciboria, paténky, nádobky, pacifikaly, svícny, lampy, kaditelnice, kropenky atd. své vlastní výroby, předpisům církevním vyhovující. Staré předměty opravuje v původní intenci a znovu v ohni zlatí a stříbří neb proti doplatku za nové vyměňuje. Hotové předměty neb výkresy zasílá na ukázkou franko bez závažnosti koupě. Vše se posílá posvěceně. Práce ruční. Sklad veškerých zlatých a stříbrných klenotů, jako řetězů, madonek, křížků, prstýnků, náramků atd. Notářské prsteny, tabatěrky, jídelní náčiní ze stříbra pravého a čínského vždy na skladě. Staré zlato, stříbro a drahokamy kupuje za nejvyšší ceny.

Jan Staněk, pasíř, ciseleur a

přísežný znalec zemského trestního soudu.

PRAHA-I., ul. Karoliny Světlé č. 12 n. Telefon 88-VI.

V červáncích našeho probuzení.

Román z XVIII. století. Napsal Ant. Jar. Dubec. Cena 6 K, poštou 6 K 50 h. Objednávky přijímá a vyřizuje družstvo Vlast, Praha-II., Žitná 26.

Tiskopisy pro farní úřady.

Nový upravený ceník.

1. * Listy křestní 1 kus	18 h
2. " oddací 1 kus	18 b
3. " úmrtí 1 kus	18 b
4. " prohlášení 1 kus	18 b
5. * Opověď k prohláškám	18 b
6. * Seznamy nemanželských dětí pro soud 1 kus	18 b
7. * Výkaz zemřelých osob pro soud 1 kus	18 b
8. * Výtah (rodinný arch) z matriky narozených, zemřelých a oddaných k ro- jen-kým reklamaci 1 kus	18 b
9. * Malé výtahy z matrik narozených 100 kusů	8 30 K
10. * Kvítance na úroky ze státních dluhopisů 1 kus	18 h
11. * Zkušební protokoly pro snoubence s otázkami a odpověďmi 1 kus	60 h
12. * Kniha narozených arch	45 h
13. " oddaných arch	45 h
14. " zemřelých arch	45 h
15. * Oznámení soudu o legitimaci nemanželských dětí 1 kus	18 h
16. * Seznamy narozených k účtování, archové	36 h
17. " pŮlarchové	18 h
18. Index k matrikám	45 h
19. Abeceda k indexu	18 h
20. Birmovací listky (české, německé i latinské) 100 kusů	8 30 K
21. † Consignatio functionum spiritualium	45 h
22. Separátní protokol (pro Čechy i Moravu)	41 h
23. * Kniha birmovaných (na knihu) arch	45 h
24. † Liber intentionum (na knihu) list	27 h
25. * Kniha nalezenců (na knihu) arch	41 h
26. * Jednací protokol (na knihu) arch	45 h
27. Nadační listina (návrh)	41 h
28. † Ordo divinorum (na knihu)	45 b
29. * Farní předloha ku kanonické visitaci	75 h
30. * Výkaz o škole ke kan. visitaci	36 h
31. Kniha o škole	36 h
32. Kniha o změnách v náboženství	41 h
33. § Vložky o legitimaci do duplikátů matrik	36 h
34. * Ex-offo Křestní list 1 kus	14 h
35. " Úmrtí list 1 kus	14 h
36. " Oddací list 1 kus	14 h
37. * Všeobecné kvítance na služné duchovenstva	14 h
38. Kvítance pražských výpomocných fátčechů	14 h
39. † Kniha příjmů školových (na knihu) pŮlarch	18 h
40. † Kniha zaopatřených sv. svátostmi umírajících list	27 h
41. * Inventář kostelní a farní (titulní list a vložky) arch	15 h
42. * Pozvání úřadům k bohoslužbám a slavnostem církevním	48 h
43. * Přípis k soudu při čtvrtletním zasílání výkazu zemřelých osob a narození nemanželských dětí 1 kus	14 h
44. * Oznámení úmrtí nemanželských dětí k soudu 1 kus	14 h
45. * Vysvědčení k obdržení nalezence 1 kus	14 h

(Dokončení.)

Korespondenční listky ex-offo s tisknutým textem k farním úřadům:

- a) * Žádost o národně manželsk. k zápisu 9 h, b) * Žádost o národně matky k zápisu nemanželského dítěte 9 h,
c) * Oznámení úmrtí hochů k poznámení v křestní matrice 9 h, d) * Žádost o národně dat. narození a oddávky
osoby zemřelé 9 h, e) Oznámení dle dekretu „Ne temere“ o vykonaném sňatku 9 h.

* označené jsou též v německé, † pouze v latinské, § pouze v německé řeči vydány.

Tiskopisy na knihy určeny dle přání v libovolném počtu archů svázati.

Objednávky vyřizuje **Družstvo Vlast v Praze-II., Žitná ul. 26 n.**

Odpovědný redaktor Tomáš Jos. Jiroušek. — Tiskem knihtiskárny
družstva Vlast v Praze.

VLAST

ČASOPIS PRO POUČENÍ A ZÁBAVU.

(ZALOŽIL R. 1884 TOMÁŠ ŠKRDLE.)

MAJITEL A VYDAVATEL:
DRUŽSTVO VLAST.

HLAVNÍ SPOLUPRACOVNÍK A POŘADATEL:
ALOIS DOSTÁL.

REDAKTOR:
TOMÁŠ JOS. JIROUŠEK.

ROČNÍK XXXVI. 1919—1920.

V PRAZE 1920.
TISKEM KNIHTISKÁRNY DRUŽSTVA VLAST V PRAZE.

OBSAH

XXXVI. ročníku „Vlasti“.

A) Životopisy.

- A. D.: Prof. Msgre dr. František Kor-**
dáč arcibiskupem pražským 1. Frant.
Pohunek 428.
- Ešner Dr. Václav: Josef Kebrle** 492.
Hübner Václav: Stanislav Vydra 17,
Václav Šimerka 241.

B) Články vědecké a poučné vůbec.

- Fritz-Vltavotýnský Ondrouš: Histo-**
rický vývoj volby papeže 481.
- Hübner Václav: O pravděpodobnosti**
145; Gaussiovo pravidlo velikonoční
207; Počet o době denní 289; Hi-
storické poznámky matematické
367; Některé stati o povětrnosti
399; O čísle a soustavě číselné 454;
Několik úvah o ornamentech 508.
- Jakoubek Otakar: Když řemeslo mělo**
zlaté dno 176, 222, 265.
- Ježek Antonín: Z nauky Jana Amosa**
Komenského 22, 66.
- Pryč Alfons: Sláva a pád národa**
israelského 193, 253, 294, 351, 405,
461, 515.
- Svítil Dr. Josef: Kulturní obrázky ze**
Slovenska 5, 49, 97, 161.

C) Čtení zábavné.

- Dostál Alois: Věrní přátelé** 465.
- Ešner Dr. Václav (F. D. Marušič):**
Zvony 480.
- Ježek Antonín: Konečně** 174.
- Holý Josef Jan: Tetička se zlatou**
kapsou 8, 74, 109, 164, 199.
- Klecanská Věra: Miluj i své nepřá-**
tele 312.
- Kletus Eugen Klaudius: Úsměv Slávy**
316; Sláva věrnosti 316.
- Nízka Bohuslava: Rajské květy** 82,
310, 416.
- Špachta Josef: Pan Grigoraš** 100, 156;
Pop Tanda 304, 356, 392.
- Velehradský František: Boj proti**
mocným 245, 297, 343, 385, 438, 497.
- Wolf Er. (Tadeáš Zubrzycki) Sergeant**
Jaszczuld 30, 54, 120, 149, 209.
- Zháněl Dr. Rudolf: Legionářův román**
219, 260.
- Žbánský V. (Henryk Sienkiewicz):**
Varhaník z Ponikly 269.

D) Básně.

- Brejcha Leander: Podzimní chmury 81.
 Dolný J.: Vyznání 315.
 Fritz Ondrouš Vltavotýnský: Život 61; Pozdrav 418; Kdo ví 464.
 Chudobka A. S. Némý hovor 69; Tvář v tvář štěstí 315; Bílé kříže 404; Buď vůle Tvá 405.
 Jasoňská Věra: Zima 21.
 Karník Jan: Ve žních 17.
 Klecanská Věra: Nesmrtelný 51, 154; Anděla 257.
 Leubner Fr.: Po vichřici 7; Rozcestí 72; Do budoucna 99; Klekáníček 160; Po mlhách 160; Zkouší mne 198; Mimo svět 252; Slon Nalagirio 349; Až po žních 399.
 Lysohorský Antonín: Videňská alegie.
 Místecký Ferd. P.: Z písniček 17; Matky vrah 120; Hvězda míru 120; Kaln 723.
 Novák A. S.: Matčino lože 437.
 Ort Karel Bohdan: Šla bída světem 359.
 Poledne Václav: Návštěva 28.
 Uden H.: Úplněk v zimě 174; Terque biceps 243, 302, 354, 390, 450; Sestina pod jasmínem 505; Sestina pravdivá 506; Sestina citlivá 507.
 Voborský Jan: Sextet sonetů 3; Vadnoucí Rosa Thea 64; Když blízy šuměly 129; Ozvěna písně: „Narodil se Kristus Pán“ 147; Různé tužby 205; Z hédln a chvíl uplynulých 263; Dubnové nálady 291; Miniatury 341; Nové sonety 414; Když květy lilie 459; Ve stínu cypřišů 512.
 Šanda Jan: Nesmrtelnost 464.
 Tater Fr. (Leon Carbonero y Sol): Chvalo zpěv orientální k narození našeho P. J. Kr. 105.
 Zaletěl Prokop: Padlým hrdinům 25.

E) Různé články.

- Čuvaj A. Z.: Několik črt o Rumunsku 317, 337, 409, 433, 522.
 Fritz Ondrouš Vltavotýnský: Vývoj české opery 131; Pokrok. Církev štít 216; Právě přátelství 308.
 Grossmannová-Brodská L.: Časová úvaha 475.
 Kletus Klaudius Eugen: Noha lásky 173; Radoš 163; Věrnost ducha 174.
 Spolkové zprávy 34, 84.
 Stehlík JUDr. Otto: Dopisy Albise Vojtěcha Sembery Františku Douchovi 26, 62, 118.
 Zháněl Dr. Rudolf: President Maňáryk-vzor vojínů 362.
 Literatura. Divadlo (řídí Ant. Ježek), Drobné a jiné důležité zprávy literární, Paběrky z novin a veřejného života v každém čísle.

